

Управління освіти і науки Волинської обласної військової адміністрації
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Навчально-методичний відділ
Кафедра педагогіки та психології
у співпраці з цикловою комісією шкільної, дошкільної педагогіки
та психології Луцького педагогічного фахового коледжу
Кафедра теорії та методики дошкільної освіти
Рада молодих науковців
Студентське наукове товариство «Академія»

«ВОЛИНСЬКА ВЕСНА: перші паростки науки»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
*VI Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції*
*(з нагоди 300-річчя від дня народження
Григорія Сковороди)*
25 березня 2022 року

місто Луцьк
2022 рік

Управління освіти і науки Волинської обласної військової адміністрації
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Навчально-методичний відділ
Кафедра педагогіки та психології
у співпраці з цикловою комісією шкільної, дошкільної педагогіки
та психології Луцького педагогічного фахового коледжу
Кафедра теорії та методики дошкільної освіти
Рада молодих науковців
Студентське наукове товариство «Академія»

ВОЛИНСЬКА ВЕСНА :

ПЕРШІ ПАРОСТКИ НАУКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VI Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції
(з нагоди 300-річчя від дня народження
Григорія Сковороди)
25 березня 2022 року

місто Луцьк
2022 рік

*Рекомендовано до друку Вченою радою Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
(протокол № 7 від 23 березня 2022 року)*

Редакційна колегія:

Петро БОЙЧУК, ректор КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, викладач-методист, доцент кафедри педагогіки та психології, заслужений працівник освіти України, кандидат педагогічних наук

Наталія БОРБИЧ, проректор з навчальної роботи, викладач-методист, старший викладач кафедри педагогіки та психології, кандидат педагогічних наук

Ірина КОВАЛЬЧУК, начальник навчально-методичного відділу, доцент кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій, кандидат філософських наук

Сергій МАРЧУК, завідувач кафедри педагогіки та психології, викладач-методист, кандидат педагогічних наук

Волинська весна: перші паростки науки: збірник матеріалів VI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції з нагоди 300-річчя від дня народження Григорія Сковороди (25 березня 2022 року КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради) / упоряд. С. Марчук, І. Ковальчук. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2022. 414 с.

У збірнику вміщено тези доповідей учасників VI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Волинська весна: перші паростки науки» (м. Луцьк, КЗВО «Луцький педагогічний коледж», 25 березня 2022 року). Матеріали подано за загальною редакцією наукових керівників. Доробки авторів присвячені основним тематичним напрямкам конференції: Григорій Сковорода у національному та європейському вимірах; актуальні проблеми сімейної та дошкільної педагогіки, інклюзивної, початкової і професійної освіти; історико-педагогічні питання в контексті сьогодення; формування здоров'язберезувальної компетентності особистості; сучасні технології навчання та виховання школярів; психологічний вимір особистості.

Автори несуть відповідальність за зміст і достовірність поданої інформації.

Рецензенти:

Інна ОСАДЧЕНКО, голова Міжнародної асоціації сучасної освіти, науки та культури, доктор педагогічних наук

Оксана БАРТКІВ, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки, кандидат педагогічних наук

УДК 001:37.091.12:004.773.7

© КЗВО «Луцький педагогічний коледж», 2022

ЗМІСТ

Анна Артишук АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ.....	12
Вікторія Арчибасова ДИТИНСТВО ЛЕСІ УКРАЇНКИ.....	14
Юлія Байрук ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИХАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ У СТАНІ СПОКОЮ ТА ПРИ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕННЯХ	16
Олександра Басюк КОЛЬБОРОТЕРАПІЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	18
Назар Башук ВЧЕННЯ ЯНА КОМЕНСЬКОГО ПРО ГІМНАЗІЙНУ ОСВІТУ	20
Богдана Березюк ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ.....	22
Наталія Бесарабчук ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ: ПРОБЛЕМИ, ДОСВІД, ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ	24
Ілля Білик ІНСТИНКТИ БОРОТЬБИ ТА РУХУ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ОСНОВА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У ПЕДАГОГІЦІ С. РУСОВОЇ.....	26
Ольга Бобикайло РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	28
Іванна Божілова ОСОБЛИВОСТІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЦИФРАМИ У ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	30
Наталія Бойчук ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	32
Юлія Бойчук РОЗВИТОК УЯВИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	34
Наталія Бойчук, Руслана Гусак ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДАХ ЛУЦЬКА	36
Наталія Бублій ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ОСНОВ МАТЕМАТИКИ.....	38
Анастасія Бунь ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА ...	40
Аліна Бухвал СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІКИ СТОРІТЕЛІНГ У СИСТЕМІ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	42
Анна Буць, Юлія Куць МАЛІ ЖАНРИ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ ЯК ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	44
Вавдіюк Юлія ФОРМИ І МЕТОДИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ХОРЕОГРАФІЧНОМУ КОЛЕКТИВІ.....	46
Вікторія Васильчук, Наталія Поліщук БАЙКИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ У ДИТЯЧОМУ ЧИТАННІ.....	48
Анастасія Веремейчик ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ОБІЗНАНОСТІ СТУДЕНТІВ ЩОДО ВАЖЛИВОСТІ ДОТРИМАННЯ РЕЖИМУ СНУ ЯК ОДНІЄЇ ІЗ ВАЖЛИВИХ СКЛАДОВИХ ФОРМУВАННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ КОВЕЛЬСЬКОГО ФАХОВОГО МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ.....	50
Марія Виндюк ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ.....	52
Катерина Власюк ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	54

Катерина Власюк ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ.....	56
Ангеліна Вознюк ТРАДИЦІЙНІ ТА АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	58
Олександра Вознюк ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ХОРТИНГУ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ.....	60
Анна Волошина АНАЛІЗ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА	62
Вікторія Вольська, Ольга Гончар INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING ENGLISH LANGUAGE	64
Наталія Воробйова ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ТА ІЛЮСТРАЦІЙ В ХОДІ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ЗДО	66
Богдан Всеволодський БОРЦІ ЗА СВОБОДУ	67
Олеся Гавронська, НУШ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	70
Лідія Гарасимяк ЛЮБОВ ДО СВОЄЇ КРАЇНИ У ПОГЛЯДАХ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	72
Марина Гарчук ПОСТАТЬ ВЧИТЕЛЯ У ВІЧНИХ МІРКУВАННЯХ СКОВОРОДИ ГРИГОРІЯ САВИЧА.....	74
Дарина Гедіан ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЛІТНЬОМУ ДИТЯЧОМУ ЗАКЛАДІ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНКУ	76
Юлія Гнатенко ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – ОДНЕ ІЗ ГОЛОВНИХ ЗАВДАНЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	77
Анастасія Годлевська КІБЕРБУЛІНГ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	79
Ірина Гончар ОПОВІДАННЯ Б. ГРИНЧЕНКА В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ	81
Анастасія Грабовець СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОСОБИСТІСТЬ.....	83
Соломія Грет РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	85
Ангеліна Григоренко ВИКОРИСТАННЯ ГРУПОВОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ.....	87
Ірина Гуменюк ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗУМОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	89
Руслана Гусак ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ПРО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	91
Вікторія Давидюк СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 242 «ТУРИЗМ»	93
Олексій Дерлюк ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ДАВНІХ АФІНАХ.....	95
Анастасія Долинська ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ	97
Тетяна Дрегель ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ ІГОР	99

Ольга Дрейчан НАВЧАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДЕКОРАТИВНОМУ МАЛЮВАННЮ ЗА МОТИВАМИ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ	101
Софія Дулько РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ НА РАННІХ ЕТАПАХ ОНТОГЕНЕЗУ .	103
Юлія Дядюк ПКЛУВАННЯ ПРО ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ У ТРАДИЦІЙНОМУ РОДИННОМУ ВИХОВАННІ УКРАЇНЦІВ	106
Лілія Євтушик ВПЛИВ НОВИХ МЕДІА НА РОЗУМОВИЙ РОЗВИТОК УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	108
Ірина Жипа ВИКОРИСТАННЯ ФІТБОЛ-М'ЯЧІВ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	110
Максим Жовнірук ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗМУ СПОРТСМЕНІВ ПІД ЧАС СТАНУ ПЕРЕДСТАРТОВОГО СТАНУ	112
Катерина Здробілко ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEAM В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	114
Алла Зінченко ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ УРОКІВ-КВЕСТІВ У СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА	116
Марія Іваненко ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РІЗНИХ ВИДІВ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ СПІВУ, НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	118
Євгенія Іщик АГРЕСІЯ: ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПРОЯВУ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.....	120
Владислав Калашян ВЕСНЯНКИ ТА ГАЇВКИ ЯК ЗАСОБИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВЕСНЯНІЙ КАЛЕНДАРНІЙ ОБРЯДОВОСТІ УКРАЇНЦІВ	122
Андрій Кальков ВИТОКИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ДАВНЬОРУСЬКУ ДОБУ	124
Мирослава Карашук ВПЛИВ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛІНСЬКОГО НА СУЧАСНУ УКРАЇНСЬКУ ШКОЛУ	126
Оксана Карпович УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ВИШИВКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ	128
Дарина Катеринюк РОБОТА НАД ШТРИХАМИ У ТВОРІ. ВИКОРИСТАННЯ ДИНАМІЧНИХ ВІДТІНКІВ	130
Юлія Кашинська ПОНЯТТЯ «ДИДАКТИЧНА ГРА» У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ.....	132
Єлизавета Кисляк МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	134
Інна Кіквідзе СТЕП-АЕРОБІКА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	136
Наталія Клевець МЕТОДИ ОФОРМЛЕННЯ ЗАНЯТЬ З РИТМІКИ	138
Софія Климчук ШКОЛИ СУПЕРГЕРОЇВ.....	140
Леся Ковалець ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ УМІНЬ І НАВИЧОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	142
Анна Ковальчук ПОВЕРНЕННЯ ТРАДИЦІЙНИХ НАЦІОНАЛЬНИХ СТРАВ У НОВУ УКРАЇНСЬКУ ШКОЛУ ...	144
Світлана Ковальчук ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ	146

Христина Ковальчук, Єлизавета Кисляк THE IMPORTANCE MODERN TECHNOLOGIES OF LEARNING ENGLISH LANGUAGE.....	149
Анатолій Ковч Ж.-Ж. РУССО ПРО ЮНАЦЬКИЙ ВІК.....	151
Анна Козак ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	153
Анна Козак ТЕХНОЛОГІЇ БІОАДЕКВАТНОГО НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	155
Ірина Кондратюк ФОРМУВАННЯ У ШКОЛЯРІВ ПРАГНЕННЯ ДО ВЕДЕННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ	157
Вікторія Корець ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КОРФБОЛУ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	160
Ярослав Корець ГРА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ К. УШИНСЬКОГО ТА В. СУХОМЛІНСЬКОГО	162
Каріна Корчак ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА СТАН МОВЛЕННЯ ДИТИНИ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ ...	164
Ольга Котюга ШКІЛЬНИЙ СЛЕНГ: ПОХОДЖЕННЯ ТА ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ВИКОРИСТАННЯ.....	166
Тетяна Крат ДОМАШНЯ РОБОТА З ПРИРОДОЗНАВСТВА ЯК ВИД ПОЗАУРОЧНОЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ	168
Анастасія Крилюк ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ШКОЛИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	170
Уляна Крисяк ДИРИГУВАННЯ ЯК ВИД МИСТЕЦТВА. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	171
Вікторія Круглова ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	173
Анастасія Кузьмінська ФОРМУВАННЯ ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	175
Наталія Кулинич ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В КОНТЕКСТІ ВИМОГ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	177
Мирослава Кульчицька ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	179
Христина Купріянова ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ В ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПРО ГЕОМЕТРИЧНІ ФІГУРИ У ПРОСТОРІ.....	181
Софія Кушнір РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО СПРИЙНЯТТЯ ТВОРІВ ЖИВОПИСУ ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	183
Яна Кушнірук ВПЛИВ ВПРАВ КЛАСИЧНОГО ЕКЗЕРСІСУ БІЛЯ СТАНКА НА ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	185
Ірина Кушнірчук ОСОБЛИВОСТІ ФІЗІОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНА НА РІЗНИХ ВІКОВИХ ЕТАПАХ	187
Марія Лазаревич ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	189
Юлія Легкобит ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	191

Антоніна Лисюк ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	193
Тетяна Литвінчук ПОГЛЯДИ ПЕДАГОГІВ-КЛАСИКІВ НА ПРОБЛЕМУ ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ.....	195
Дарина Лісецька ОЗНАЙОМЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ КОМАНДНИМИ ВИДАМИ СПОРТУ.....	197
Христина Люта РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ РЯТУВАЛЬНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ.....	200
Анастасія Матвійчук ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПРОГРАМ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	202
Ліна Мельник, Вікторія Мироняк ТАМ, ДЕ ЗНИКАЮТЬ СЛОВА, ГОВОРІТЬ МУЗИКА.....	204
Оксана Мельничук ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДО УМОВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ.....	206
Дарина Микитюк НАРОДНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	208
Марія Мирончук КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ МОВНОЇ ОСВІТИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	210
Вікторія Мироняк ПАТРІОТИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА.....	212
Вероніка Мисюк ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА.....	214
Мирослава Михайловська АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ КУЛЬТУРНО- НАЦІОНАЛЬНИМ ЦІННОСТЯМ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА.....	216
Лія Морар ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ДЕВАЙСІВ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	218
Катерина Москалюк АКТУАЛЬНІСТЬ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ.....	220
Вікторія Музичук МОРАЛЬНІ ЗАСАДИ ТОВАРИШУВАННЯ ТА ТРЕНІНГОВІ ВПРАВИ ДЛЯ ПОБУДОВИ ДРУЖБИ В КОЛЕКТИВІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	221
Тетяна Невірець ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ОСВІТНЬО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	224
Марія Нечипорук ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ СЕРЕДОВИЩЕ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	226
Софія Ничипорук ОСОБЛИВОСТІ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	228
Катерина Ніколаєва ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ЗОРОВОЇ ВТОМИ У КОМП'ЮТЕРОКОРИСТУВАЧІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	230
Юлія Ніколенко ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ.....	231
Євгенія Ношкалюк АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ.....	233
Світлана Олексіюк	

ВИДИ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	235
Катерина Олійник ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ ПЕДАГОГА-ОРГАНІЗАТОРА ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ	237
Марія Омельчук, Мирослава Троцюк ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	239
Світлана Павлюк ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ..	241
Соломія Панасюк ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ ..	243
Ольга Папежук СТОРИТЕЛІНГ ЯК СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ	245
Мирослава Пархомей РОЗВИТОК УВАГИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	247
Анастасія Перепічка ІДЕЯ НАРОДНОСТІ ВИХОВАННЯ В ПОГЛЯДАХ Г. С. СКОВОРОДИ ТА ЇЇ АКТУАЛЬНІСТЬ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ УКРАЇНИ	249
Ганна Петрина НАРОДНІ СВЯТА ТА ОБРЯДИ ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	251
Анастасія Пех ПРОБЛЕМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ	253
Богдана Пилипчук ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ У ШКОЛЯРІВ	255
Ярослава Пилипчук ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАПРОДУКТІВ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ	257
Олександр Пікула ЯВИЩЕ ШКІЛЬНОГО БУЛІНГУ ТА ЙОГО ПРОФІЛАКТИКА	259
Вікторія Плещинська ВПЛИВ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ НА СУЧАСНУ ОСВІТУ ТА ВИХОВАННЯ	261
Марина Пономаренко ПРИЧИНИ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	263
Софія Понорець ПОГЛЯДИ В. О. СУХОМЛІНСЬКОГО НА РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	265
Катерина Попкова ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	267
Софія Приходько ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	269
Оксана Радчук ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ДІТЬМИ З НЕПОВНИХ СІМЕЙ	271
Вікторія Ревака «ЩЕДРИК» М. ЛЕОНТОВИЧА І ЯЗИЧНИЦЬКІ ТРАДИЦІЇ СВЯТКУВАННЯ УКРАЇНЦЯМИ НОВОГО РОКУ	273
Тетяна Ревко ВПЛИВ НАСТІЛЬНИХ ІГОР НА ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	275
Юрій Римарчук СТОМЛЮВАНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТА ВАЛЕОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА	277

Яна Рудь НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	279
Ірина Савлук ТЕХНІЧНЕ КОНСТРУЮВАННЯ ЯК СКЛАДОВА КОНСТРУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	281
Софія Саврук ВПЛИВ ДИХАЛЬНОЇ ГІМНАСТИКИ НА ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	283
Авеліна Савчук АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	285
Ольга Савчук ТРЕНІНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ: ДОСВІД ТА УСПІХИ	287
Василина Саган ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА	289
Марія Салоха ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ У ВИПРАВНИХ КОЛОНІЯХ	291
Аліна Самолюк ОСОБЛИВОСТІ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	293
Ольга Сандер РОЛЬ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	295
Дарина Сахнюк ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	297
Софія Сахнюк, Юлія Яковець ІНТЕНСИВНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	299
Юлія Давидюк, Юлія Северенюк ХАРАКТЕРИСТИКИ СТАДІЙ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	301
Марія Семенюк ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	302
Олександра Сергійчук ORAL SPEAKING AS AN IMPORTANT SKILL IN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE IN PROFESSIONAL EDUCATION	304
Анна Серета, Софія Слива ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	306
Анна Серета ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ МІЖ ОДНОЛІТКАМИ В МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ	308
Анастасія Синчук СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НУШ	310
Вікторія Сітовська ІДЕЇ ДЖ. ЛОККА ПРО ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЖЕНТЛЬМЕНА	312
Ірина Склезь ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКИ ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	314
Ірина Склезь ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРИЙОМІВ СЦЕНІЧНОГО МИСТЕЦТВА	316
Софія Слива ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ ЯК ЗАПОРУКА ПОВНОЦІННОГО РОЗВИТКУ ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ	318
Василина Солонинка ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	320
Катерина Стасюк РОЛЬ УЧИТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ПСИХОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	322

Марія Степанюк АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	324
Вікторія Стець ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ	326
Катерина Стрільчук ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	328
Марія Ступницька QR-КОДИ ЯК МЕТОД ЕФЕКТИВНОГО ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ ШКОЛЯРАМИ.....	330
Сусь Людмила УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ІГРАШКА ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	332
Тинчук Катерина РОЗВИТОК ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	334
Ольга Тихонюк ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ	336
Лариса Ткач ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	338
Наталія Ткачук РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ УЧНІВ ЗАСОБАМИ УСНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ	340
Наталія Токарь РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	342
Софія Тригуба ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ЗІ СЛОВНИКОВИМИ СЛОВАМИ	345
Вікторія Трофимюк РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ РИТМІКИ В ДИТЯЧОМУ ХОРЕОГРАФІЧНОМУ КОЛЕКТИВІ	347
Дар'я Трощенко ЕКОЛОГІЧНІ ПРОЄКТИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	349
Катерина Турик ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ МОДЕЛЮВАННЯ У НАВЧАННІ АПЛІКАЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	350
Дарина Туришин АПЛІКАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	352
Ірина Фаловська РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	354
Оксана Федоряк ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА У НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРАХ	356
Марія Хавура ВИКОРИСТАННЯ КАРТ ЗНАНЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	358
Ірина Ханас ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	360
Владислав Харчук КОНЦЕПЦІЯ САМОПІЗНАННЯ У ТВОРЧОСТІ Г. С. СКОВОРОДИ	362
Назар Хомицький ПОЗАКЛАСНА ТА ПОЗАУРОЧНА РОБОТА З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ	364
Іванна Хомич ФАКТЧЕКІНГ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОВІДОМЛЕННЯ «В АВСТРАЛІЇ ЗАКІНЧУЄТЬСЯ ПИТНА ВОДА» З ВИКОРИСТАННЯМ НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА МЕДІАГРАМОТНОСТІ	367
Аліна Хомук НАРОДНІ КАЗКИ ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	369

Світлана Хом'як РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	371
Богдана Цимбалюк ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ САМООЦІНКОЮ УЧНЯ ТА РІВНЕМ ЙОГО НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ	373
Сюзанна Цяк МАТЕМАТИЧНЕ МИСЛЕННЯ УЧНЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІХУ	375
Олеся Чемерис ПЕДАГОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ НАРОДНОГО ФОЛЬКЛОРУ В РОЗУМОВОМУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	377
Катерина Чикида РОЗВИТОК ОПИСОВОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	379
Тетяна Чикида ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	381
Софія Чміль ВПЛИВ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї І ШКОЛИ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	383
Уляна Шатинська ВИХОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	386
Олександр Шевчук ПРОБЛЕМИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	388
Павло Шеметюк ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: НОВІ ВИКЛИКИ ТА СУЧАСНІ РІШЕННЯ	390
Соломія Шеретюк ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У МОРАЛЬНОМУ СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА	392
Ярослав Шовкович ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ІМЕННИКАМИ У 1 КЛАСІ НУШ	394
Ольга Шоломинська ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ОСОБИСТОСТІ	397
Маргарита Шубіч ПРОВЕДЕННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ЕКСКУРСІЙ З ПРИРОДОЗНАВСТВА ПІД ЧАС КАРАНТИННИХ УМОВ	398
Вікторія Шурин ОСОБЛИВОСТІ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	401
Анастасія Шутенко РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТІ «ЕКОЛОГІЧНА ГРАМОТНІСТЬ І ЗДОРОВЕ ЖИТТЯ» НА ЗАНЯТТЯХ ХІМІЇ	403
Каріна Щорчук ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ «СТОРИТЕЛІНГ» НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА	404
Софія Юзефко МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ЧИСЛОВИМИ ВИРАЗАМИ	406
Юлія Юрко, Катерина Козловська УВАГА ЯК ПСИХІЧНИЙ ПРОЦЕС	408
Ірина Ющик РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	410
Софія Ярута НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ	412

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Анна Артишук,

студентка 2 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта

факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Євгенія Дурманенко, к. пед. н., доцент, доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти

У статті висвітлюються проблеми навчання та виховання дітей з особливими потребами; проаналізовані порушення в розвитку дитини з особливими освітніми потребами; схарактеризоване поняття інклюзивної освіти.

У статуті Організації Об'єднаних Націй, Всесвітній декларації про права людини зазначено, що діти-інваліди мають рівні права з іншими людьми. Якщо колись ці діти перебували в соціальній ізоляції, їхнім розвитком опікувалися виключно члени родини, то сьогодні розуміння їхніх проблем та визнання законних прав на освіту, бажання і готовність включення у дитяче співтовариство сприяють формуванню здорової взаємодії їх з іншими дітьми. І чим раніше відбувається процес соціалізації, тим більш позитивною є динаміка розвитку таких осіб.

Питання навчання та виховання дітей з особливими потребами висвітлюються у працях багатьох учених-теоретиків, практикуючих лікарів, психологів і педагогів: Т. Власової, Т. Дульнева, М. Нудельмана, В. Петрової, А. Спіркіна, Ж. Шифа та ін.. Тривалі дослідження в галузі медицини, педагогіки, психології та фізіології визначають найбільш ефективні методи та прийоми для роботи із таким контингентом дітей.

Однак, на нашу думку, недостатньо вивченими є питання організації освітнього процесу дітей з особливими потребами у педагогіці, тому досліджувана проблема є *надзвичайно актуальною* та своєчасною для її конструктивного вирішення.

Особливі потреби – це термін, який використовується щодо осіб, чия соціальна, фізична або емоційна особливість потребує спеціальної уваги і послуг, яким надається можливість розвинути свій потенціал, у тому числі й освітній [4]. Відповідно до класифікації ЮНЕСКО виділяють такі порушення в розвитку дитини з особливими освітніми потребами: емоційні і поведінкові порушення; розлади мовлення і спілкування; труднощі в навчанні; затримка/обмеження можливостей інтелектуального розвитку; фізичні/нейромоторні порушення; порушення зору; порушення слуху. Цей список доповнюється іншими потенційними ризиками для дітей: діти, які ростуть у несприятливому середовищі; діти, які належать до груп етнічних меншин; діти вулиці; діти, хворі на ВІЛ-інфекцію/СНІД; діти з поведінковими порушеннями [3, с.151].

У сучасній психолого-педагогічній літературі використовують різні визначення дітей з порушеннями розвитку, а саме: «діти з особливостями психофізичного розвитку», «діти з відхиленнями у розвитку», «нетипові діти», «діти з труднощами у навчанні», «виняткові діти», «діти з обмеженими можливостям здоров'я», «діти з особливими освітніми потребами» тощо.

Поняття інклюзії (англ. inclusion – включення; франц. inclusif – той, хто включає в себе; лат. include – заключаю, включаю) – означає процес активного включення в суспільні стосунки всіх громадян, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, культурних, мовних, національних та інших особливостей [5]. У свою чергу, інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту в умовах освітнього закладу. Інклюзивний освітній заклад – це заклад освіти, який відкритий для навчання всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних, мовних чи інших особливостей [2, с. 141].

Прийнято вважати, що усі діти з відхиленнями у розвитку вирізняються низкою різко виражених специфічних для кожної групи особливостей, які не властиві дітям з типовим розвитком. Проте науково доведено, що перебування таких дітей у колективі значно збільшує їх шанси для

адаптації у соціумі. Тому на сучасному етапі розвитку освіти дітям із особливими освітніми проблемами доступною є інклюзивна освіта.

Аналіз різних наукових джерел свідчить про те, що проблема навчання та виховання дітей з особливими потребами у стінах закладу дошкільної освіти має першорядне значення для підвищення ефективності освітнього процесу, адаптації таких дітей у середовищі здорових однолітків. Корекційна робота потребує впровадження комплексу заходів, спрямованих на вчасне забезпечення кожній дитині з патологією адекватних умов розвитку й саморозвитку. Це визначає необхідність організації таких умов життєдіяльності дітей у закладі дошкільної освіти, які забезпечували б максимальну корекцію і компенсацію їхнього дефекту, сприяли їх успішному соціально-особистісному розвитку [6].

У системі дошкільної освіти розв'язання комплексу проблем можливе за умови створення єдиного освітнього корекційно-розвивального простору, який розглядається і як сприятливе для розвитку дитини педагогічне середовище, і як цілісний педагогічний процес, тобто спеціально організована взаємодія педагогів та інших фахівців із дітьми, спрямована на реалізацію розвивальних, освітніх і корекційних завдань.

Для організації навчання та виховання дітей із особливими освітніми проблемами у стінах закладу дошкільної освіти, надзвичайно важливими є основні положення особистісного розвитку дошкільника в педагогічній системі дошкільного закладу: закладені передумови розвитку в дошкільному віці задають особистості, яка зростає, соціально-ціннісний напрям розвитку; рівень навченості дошкільника стимулює його особистісний розвиток; взаємодія вихователя з дітьми з метою особистісного розвитку останніх є простором для саморозвитку особистості педагога й вихованців [7, с. 12].

Оскільки дитина-дошкільник – це відзеркалення його сім'ї, то відповідну роботу потрібно проводити також з батьками здорових дітей, формуючи у них позитивне ставлення дітей до перебування у групі дітей з особливими потребами.

Отже, як висновок, зауважимо, що інклюзивна дошкільна освіта – це ще одна із реалій нашого життя. Тому потрібно пам'ятати, що її ефективність залежить від багатьох умов, головною з яких є ефективний комплексний психолого-педагогічний супровід освіти. Реалізація дошкільної інклюзивної освіти можлива лише за наявності висококваліфікованих педагогічних кадрів, взаємодії ЗДО з родиною, інтегративного впливу психолого-медико-педагогічних чинників на становлення особистості дитини з особливими потребами.

Література та джерела

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу від 22. 01.2021 року.
<https://ezavdnz.mefr.ua/book?bid=37876>
2. Гладченко І. В. Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма з ігрової діяльності, методичні рекомендації, дидактичні матеріали). Київ: 2012. С. 141.
3. Діти з особливими потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене : наук.-метод. посіб. / А. Колупаєва, Л. Савчук. Київ: Видавнича група «Атопол», 2011. 274 с.
4. Інклюзивна практика в дошкільній освіті. Посібник для педагогів дошкільних закладів. Київ: Синтез, 2011. 144 с.
5. Миронова С. П. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / кол. авторів за ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236с.
6. Сильов В. М. Основи дефектології : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1994. 143 с.
7. Ящук І. П. Формування життєво компетентної особистості: Науково-методичний посібник. Хмельницький: Видавництво Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту, 2009. 54 с.

ДИТИНСТВО ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Вікторія Арчибасова,
студентка 4 курсу спеціальності 025 Музичне мистецтво
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Сергій Марчук, к. пед. н.,
завідувач кафедри педагогіки та психології*

Переглянуто життєві сторінки Лесі Українки. Зосереджено увагу на дитячих роках Лесі. Вивчено основні чинники формування її особистості та творчих здібностей в дитинстві.

Леся Українка – літературний псевдонім Лариси Петрівни Косач (Квітки) (13 (25).02.1871 – 19.07 (1.08).1913), великої української поетеси та драматурга. Леся народилась у місті Звягелі (Новограді-Волинському) у родині українських інтелігентів Петра Антоновича Косача та Ольги Петрівни Косач (з роду Драгоманових). Петро Антонович – юрист за фахом, випускник Київського університету, більшу частину життя служив у Волинській губернії в установах у справах селян. Він був членом київської «Старої громади», де познайомився з Михайлом Петровичем Драгомановим та його молодшою сестрою Ольгою [1]. На десятий день після народження 23 лютого (7 березня) 1871 року Ларису охрестили в Новоград-Волинській Соборній Преображенській церкві, хрещеними стали полковник Степан Васильковський та рідна бабуся дворянка Єлизавета Драгоманова [2].

У 1879 році родина із Звягеля переїжджає до Луцька, а в 1882 році – до власного маєтку в селі Колодяжному, яке Леся вважала своєю малою батьківщиною. У ранньому дитинстві Леся була «нерозлийвода» зі своїм старшим братом Михайлом. «Мишелося» – саме таким спільним ім'ям у родині Косачів називали Лесю та її старшого брата. Адже із самого дитинства вони були нерозлучними: багато часу проводили разом в іграх та навчанні, удвох відвідували приватних вчителів. Сердечна дружба єднала Лесю та Михайла й у дорослому віці, вони продовжували підтримувати одне одного. Леся та її брат Михайло завжди навчалися за спільною програмою – приватні вчителі використовували програму чоловічої гімназії. Обом навчання давалося досить легко, а цей період свого життя поетеса згадуватиме з особливим теплом [3]. Леся дуже любила своїх молодших сестер –

Ольгу, Оксану, Ізидору. Навчала їх тому, що знала і уміла сама [4].

У родині Косачів Лесю називали різними ласкавими іменами: Зея, Зеїчка, Зеїсок, а також *Boule vagabonde*, що в перекладі з французької мови означає «колобок». Вже в ранньому дитинстві в житті Лесі проявились дві важливі риси – її хвороби та її надзвичайні здібності. Леся народилась дуже кволою і потім все виглядала тендітною. В родині її любовно звали Зеїчкою (тоненькою билиночкою). В 1880 році в неї виявились ознаки хронічної хвороби, яку довго не могли визначити. Виявилось, що це дуже прикра форма туберкульозу кісток (кокситу).

Змалечку Леся виявила свої надзвичайні здібності (її сміливо можна назвати Wunderkind). Вона дуже рано навчилась читати і вже у віці п'яти років написала свої перші листи до Женеви, до родини дядька Михайла Драгоманова. У віці дев'яти років вона написала свій перший вірш «Надія», у 13 років вона вже мала надрукованими 2 поезії. Ці твори з'явились під псевдонімом «Леся Українка», який запропонувала її мати. У 14 років Леся – автор двох надрукованих перекладів повістей Гоголя та першої своєї поеми «Русалка». Леся дуже любила музику й мала великі здібності до гри на фортепіано. Вона не могла їх розвинути через хворобу руки. Через ту саму хворобу Леся ніколи не мала змоги відвідувати школу й набиралася знань від матері, приватних вчителів та постійного читання книжок [1].

Леся мала прекрасні здібності до мов і сама про себе говорила, що мабуть немає такого звука, якого вона не могла б вимовити. Вона вільно розмовляла українською, російською, польською, болгарською, німецькою, французькою та італійською мовами, писала свої твори українською, російською, французькою та німецькою мовами, перекладала з давньогрецької, німецької, англійської, французької, італійської та польської мов. Вона добре знала латинську мову, а під час перебування у Єгипті почала вивчати іспанську мову.

Леся мала хист і до малювання (деякий час навчалася в художній школі Миколи Мурашка в Києві), і до музики (брала уроки гри на фортепіано у дружини Миколи Лисенка Ольги О'Коннор), і до вивчення іноземних мов (навчалася у приватних викладачів і вивчала мови самостійно) [4].

Найбільший вплив, на думку біографів, справив на Лесю Українку її дядько Михайло Драгоманов. Він багато спілкувався із нею, читав їй у дитинстві в оригіналі твори світової літератури, всіляко сприяв її розвитку.

У формуванні особистості Лесі Українки безперечно роль відіграла її мати – Олена Пчілка, яка сама була обдарованою людиною, талановитою поеткою і «войовничою українофілкою». Однак, як зазначають біографи, зокрема і рідна сестра Лесі Українки – Ольга Косач-Кривинюк, у ставленні матері до доньки Лариси не було теплоти, у дитинстві вона недооцінювала її здібності, часом навіть применшувала їх, не бачила глибини Лесиної натури. Можливо, так склалося через те, що Леся мала заглиблену в себе, «потаємну вдачу», що контрастувала із веселим характером старшого сина Косачів – Михайла.

Батько Лесі Українки, Петро Косач – освічений дворянин, який цікавився літературою, музикою, живописом. Батькова сестра, Олена Антонівна Косач, була письменницею та активною громадською діячкою. Саме вона опікувалася Лесею впродовж нетривалого часу, коли батьки поїхали на всесвітню виставку до Парижа. Дівчинка називала Олену «тіткою Єлею»: спілкування з нею справило величезний вплив на творчість майбутньої письменниці. Саме тітці Єлі була присвячена перша поезія Лесі – «Надія». Друга тітка Лесі, Олександра Косач-Шимановська («тітка Саша») навчала дівчинку музики [3].

Леся Українка у твір «Лісова пісня» вклала усе своє дитиннє зачудування світом, свій пошук спорідненої душі, увесь свій життєвий досвід, енциклопедичні знання і непересічний багатогранний талант. «Лісову пісню» вона написала у Кутаїсі (Грузія) менше ніж за два тижні, і ще понад тиждень допрацьовувала текст. «Мені здається, що я просто згадала наші ліси та затужила за ними. Я писала її 10-12 днів і не писати ніяк не могла... Але після неї я була хвора і досить довго «приходила до пам'яті». Все боліло, наче мішки носила... Я здавна тую Мавку «в умі держала»... У Колодяжному в місячну ніч бігала самотою в ліс (ви того ніхто не знали) і там ждала, щоб мені привиділась Мавка», – писала Леся Українка в листі до сестри Ольги від 27 листопада 1911 року [2].

Основним джерелом інформації про Лесю Українку є книга її сестри Ольги – «Леся Українка. Хронологія життя і творчості». 23 роки Ольга Косач-Кривинюк витратила на опрацювання родинного архіву Косачів-Драгоманових, величезної кількості листів, зокрема і самої Лесі Українки. Ольга вберегла цей архів під час сталінських репресій проти її родини у 1930-х роках, а потім вивезла його на Захід через фронти Другої світової війни. Результатом стала біографічна книга, що вийшла друком у Нью-Йорку 1970 року.

Отож, Леся Українка зростала в шляхетній українській родині, змалечку розвинула художні та літературні здібності, росла в атмосфері українського слова, кращих традицій національної та європейської культури.

Література та джерела

1. Біографія Лесі Українки. URL: <http://www.linguistika.com.ua/lesya-ukra-nka/b-ograp-ya-les-ukra-nki> (дата звернення: 16.02.2022).
2. Леся Українка. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 16.02.2022).
3. Цікаві факти про дитинство Лесі Українки. URL: <https://tut-cikavo.com/pro-ukrainu/vydatni-liudy/1111-ts-kav-fakti-pro-ditinstvo-les-ukrajinki> (дата звернення: 16.02.2022).
4. Штогрін І. 10 іпостасей Лесі Українки: нестримна геніальність європейки і витончена українська душа. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/lesia-ukrayinka-10-faktiv/31096181.html> (дата звернення: 16.02.2022).

ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИХАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ У СТАНІ СПОКОЮ ТА ПРИ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕННЯХ

Юлія Байрук,

студент 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Оксана Раковець, к.б.н., старший викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій

Проаналізовано зміни основних дихальних показників у стані спокою та під час фізичних навантажень. Встановлено, що система зовнішнього дихання відіграє важливе значення в адаптації організму до фізичних навантажень різного характеру й потужності..

Питання підвищення функціональної підготовки (різної спрямованості тренувального процесу) спортсменів шляхом розвитку респіраторної системи, зокрема системи зовнішнього дихання, а також підвищення стійкості організму до гіпоксичного навантаження залишаються надзвичайно актуальними на сучасному етапі розвитку спорту.

Аналіз адаптаційних змін, прогнозування спортивного результату та пошук шляхів підвищення ефективності тренувального процесу передбачають комплексний аналіз функціональної підготовленості на основі параметрів основних фізіологічних систем організму, продуктивності систем енергозабезпечення. Важливою складовою системи аеробного енергозабезпечення організму спортсмена є система зовнішнього дихання, показники якої широко використовуються як критерій відбору та оцінювання функціональної підготовленості спортсменів. Удосконалення функціонування дихальної системи спортсменів більшості спеціалізацій учені пов'язують із покращенням функціональних властивостей дихальних м'язів унаслідок тренувань, зміною опору дихальних шляхів, економізацією функції апарату зовнішнього дихання. Об'єктивний аналіз й адекватне оцінювання показників зовнішнього дихання можуть сприяти зростанню ефективності професійного відбору та спортивної орієнтації [2, с. 95].

Систематичні заняття спортом істотно впливають на функціональні можливості дихальної системи спортсменів різних спеціалізацій. Показники зовнішнього дихання (ЖЄЛ, МВЛ) впроваджено в систему відбору юнаків, що займаються спортивною ходьбою та біатлоністів. На сьогодні в низці досліджень здійснено визначення основних показників зовнішнього дихання юних футболістів та баскетболістів, спортсменів-марафонців та представників ігрових видів спорту, плавців, представників циклічних, ігрових видів та одно борців.

Встановлено, що показники зовнішнього дихання чітко корелюють із інтенсивністю розвитку фізичних якостей. Так, досліджено, що спортсменам, які розвивали якість сили, притаманна більша життєва ємність легень через переважання дихального об'єму та резервного об'єму вдиху, але менший резервний об'єм видиху порівняно зі спортсменами, які удосконалювали якість витривалості. У спортсменів, які розвивали якість витривалості, на відміну від спортсменів, які удосконалювали якість швидкості, визначена більша форсована життєва ємність легень унаслідок переважання резервних об'ємів вдиху та видиху. Функція зовнішнього дихання спортсменів, які удосконалювали якість швидкості, характеризується меншою життєвою ємністю легень, форсованою життєвою ємністю легень через зниження резервного об'єму вдиху, більшим опором повітряному потоку у бронхах малого калібру у фазу видиху, ніж в атлетів, які розвивали якість сили [1, с. 68].

Спостерігаючи за виконанням тренувальних вправ, було помічено, що рухи, які вимагають значних зусиль, супроводжуються видихом. Із цього погляду зрозуміло й активний видих боксера під час нанесення удару, затримка дихання під час натужування у важкоатлетів у момент виконання вправи з послідовним виконанням видиху. Отже, у процесі натужування виникає підвищення тиску в легенях, при цьому рефлекторним шляхом змінюється функціональний стан скелетних м'язів, підвищуючи силу їх скорочень, а пневмом'язовий рефлекс сприяє підвищенню сили м'язів грудної клітки.

Функціональні показники дихальної системи можуть бути визначені методом спірометрії, який характеризується відносною точністю та інформативністю. Більш повну картину щодо

функціональних можливостей і функціонального стану системи зовнішнього дихання можна отримати за допомогою використання методу спірографії. Крім того, у випадку відсутності спірограма, для дослідження дихальних рухів можуть бути використані математичні розрахунки. Вони ґрунтуються на індивідуальних характеристиках людини і дають змогу отримати значення дихальних показників, які теоретично повинні бути у обстежуваних. Використання даних методів дозволяє визначити наступні показники: життєву ємність легенів (ЖЄЛ), дихальний об'єм (ДО), резервний об'єм вдиху або об'єм додаткового вдиху (РОВд), резервний об'єм видиху або об'єм додаткового видиху (залишковий об'єм) (РОВид), максимальну вентиляцію легенів (МВЛ), частоту дихання (ЧД), хвилинний об'єм дихання (ХОД), форсовану життєву ємність легенів (фЖЄЛ), резерв дихання (РД) [3, с. 48].

Порівняльний аналіз отриманих результатів інтегральних показників системи зовнішнього дихання студентів–спортсменів, шляхом використання методів спірометрії та спірографії, та середніх показників дорослих нетренованих осіб показав, що більшість показників – ЖЄЛ, ДО, РОВид, ХОД, фЖЄЛ, РД2 – були дещо вищими, а показник ЧД – дещо нижчим, що є характерним для спортсменів. Показники резервного об'єм вдиху та максимальної вентиляції легенів були в межах характерних для нетренованих людей. Отримати значні відмінності у визначених показниках не вдалося, що пов'язано зі спортивним рівнем досліджуваних.

Отже, на підставі вивчення й аналізу науково-методичної й медичної літератури можна стверджувати, що дослідження дихальної системи є важливим показником на етапах спортивного відбору та підвищення спортивної майстерності, де важливу роль відіграє стан дихальної системи під час планування й контролю тренувального процесу. Спортсмени, які мають більш високі резервні можливості дихальної системи, швидше відновлюються після високих тренувальних і змагальних навантажень, а також легше їх переносять.

Порівняльний аналіз показників фізичного розвитку зовнішнього дихання між спортсменами, котрі мають спортивну кваліфікацію МС та КМС у відсоткових показниках, не показали достовірних відмінностей. Проте слід відзначити низку достовірних відмінностей між належними й фактичними показниками. У спортсменів, які займаються силовими видами спорту, показники енергопостачання нижчі порівняно зі спортсменами інших видів спорту, які тренуються на витривалість, тому що робота виконується за рахунок анаеробних процесів [4, с. 53].

Література та джерела

1. Маринич Д. О., Корнійчук Н. М., Гирина А. А., Ямкова Г. І. Визначення інтегральних показників системи зовнішнього дихання шляхом використання традиційних методів оцінки функціонального стану дихальної системи організму спортсмена. *Студентська спортивна наука*. 2016. С. 66–72.
2. Долбишева Н. Характеристика зовнішнього дихання спортсменів, які займаються силовими видами спорту. *Physical education, sport and health culture in modern society*. 2010. № 1 (9). С. 93–97.
3. Вовканич Л., Дунецьльсько А, Качмар П., Пенчук А. Характеристика функціонального стану дихальної системи спортсменів різних спеціалізацій. *Спортивна наука України*. 2013. № 7. С. 41–49.
4. Радзівський П. О., Закусило М. П., Диба Т. Г. Зміна стану системи дихання, аеробної продуктивності та працездатності в процесі багаторічної спортивної підготовки. *Наукові записки. Серія: Біологія людини*. 2001. Т. 19. С. 51–54.

КОЛЬОРОТЕРАПІЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Олександра Басюк,

студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
Володимир-Волинського педагогічного фахового коледжу
ім. А. Ю. Кримського Волинської обласної ради
Науковий керівник – Ольга Гнепа, к. пед. н., викладач

Розглядається потенціал кольоротерапії і можливості її використання у новій українській школі.

В умовах російсько-української війни найбільш вразливою ланкою суспільства є діти, зокрема молодші школярі. Після завершення воєнних дій першочерговим завданням нашої держави буде подолання дитячого післявоєнного синдрому та адаптація школярів до повсякденного життя. У цьому контексті заслуговує на увагу кольоротерапія, яка не лише є одним із напрямів психотерапії, але й ефективною здоров'язберезувальною технологією. Кольоротерапія не потребує спеціальної освіти, доступна для використання педагогами, створює умови для фізичного й емоційного добробуту школярів, розвитку їх творчого потенціалу.

Наукові праці сучасних науковців О. Л. Вознесенської, І. В. Завгородньої, Т. І Пасеки, К. М. Пасько, Г. В. Смольникової, Л. В. Чижевської розкривають значення кольоротерапії у навчально-виховному процесі сучасних освітніх закладів різних типів.

Метою дослідження є аналіз потенціалу кольоротерапії та можливості її використання у початковій школі.

Здатність розрізнити кольори і відтінки – це дар, яким нас наділила природа. Це розуміли ще в давнину і використовували як лікувальний засіб в Єгипті, Індії, Китаї, на Русі тощо. Видатний лікар Сходу Авіценна прописував своїм пацієнтам вплив певними кольорами. Наприклад, білий можуть зняти відтінки блакитного, а зелений колір заспокоює. Колір стимулює зір, мозок і нервову систему, може хвилювати і пригнічувати. Дані науковців свідчать, що колір може навіть викликати почуття теплоти або холоду.

Кольоротерапія є складником арт-терапії, технології цілеспрямованого використання мистецтва як засобу психотерапевтичного і педагогічного впливу на особистість. До арт-терапії належать також: ізотерапія, танцювально-рухова терапія, музикотерапія, бібліотерапія, драматерапія, лялькотерапія, пісочна терапія та ін. Варто зауважити, що кольоротерапія супроводжує кожен вид арт-терапії. Наприклад, школяреві потрібно обрати певні кольори для малюнків чи костюмів, в які будуть одягнені персонажі під час вистав [1, с. 64].

Аналіз джерельної бази свідчить, що кольоротерапію було виокремлено в окрему науку лише в XIX столітті. Інтерес до кольоротерапії активізувався після публікації у 1979 році книги німецького лікаря Хайнца Шигля під назвою «Кольоротерапія». Цікаво, що вчений Ф. Рюберг отримав Нобелівську премію миру з фізіології і медицини за дослідження у галузі світла і кольоротерапії [3, с. 138].

Під “колотерапією” розуміємо цілеспрямований вплив кольором на самопочуття, фізіологію людини, активізацію кольором діяльності органів і систем, що застосовується у психотерапії, соціальній сфері та освіті. Розрізняють три види дії кольору на людину:

1. Організаційні можливості кольору: система освітлення і кольорове оформлення інтер'єру.

2. Педагогічні можливості кольору, зокрема створення арт-терапевтичного середовища у закладах освіти.

3. Реабілітаційні можливості кольору (оздоровлення і лікування).

Зауважимо, що багато науковців вважають, що окремі хвороби зумовлені порушенням колірної гармонії в організмі людини, зокрема передозуванням або дефіцитом кольорів.

Під час проведення нами уроків “Я досліджую світ” у початковій школі стало зрозумілим, що педагогам краще уникати яскравих кольорів, які можуть викликати в учнів несподівані емоції. Всі елементи професійного гардеробу вчителів повинні свідчити про поміркованість і виваженість. Правильно підібрані кольори гармонізують емоційний стан школярів, підвищують їх працездатність. Яскравий одяг несвідомо привертає увагу, тому доцільно поєднувати білий і чорний кольори, поширені у діловій сфері [2, с. 140].

Діти використовують в основному 5-6 кольорів. У цьому випадку можна говорити про нормальний емоційний розвиток школяра. Більш широка палітра кольорів говорить про чуттєву, емоційно багату натуру. Якщо дитина використовує тільки один або два кольори, це швидше за все вказує на її негативний емоційний стан у цю хвилину: тривога (синій), агресія (червоний), депресія (чорний).

Розібратися з душевним станом дитини можуть допомогти звичайні гудзики. Вони не тільки різнокольорові, а ще різні за формою, розміром, фактурою, що допомагає розвивати і дрібну моторику, стимулювати ефективність розумової праці, пізнавальної діяльності, розвивати почуття, увагу, пам'ять та фантазію. Головне, залишати дитині місце та час для самовираження.

Аналіз джерельної бази свідчить, що кожен колір впливає на наш організм позитивно або негативно. Є загальні характеристики впливу кольорів на людину, що можуть бути враховані в сучасній українській школі з метою створення сприятливої атмосфери навчання учнів та роботи вчителя. Зокрема, *білий* колір несе чистоту, енергію. *Червоний* колір позитивно впливає на систему кровообігу, покращує функціонування печінки. *Жовтий* колір піднімає настрій і позитивно впливає на нервову систему, активно допомагає при проблемах з печінкою. *Зелений* колір є надзвичайно важливим для нашого організму, оскільки цей колір відновлює нерви, піднімає настрій. Недарма нам хочеться хоча б ненадовго вирватися ближче до природи, прогулятися лісом. Саме тому в НУШ використовують уроки на природі за методикою В. Сухомлинського.

Погоджуємося з думкою науковців, що колір, який оточує школяра протягом усього робочого дня, тісно пов'язаний з ефективністю його праці. Не всі звертають увагу на те, що колірна гамма інтер'єру впливає на підсвідомість людини. Переважання якогось кольору або поєднання кольорів в оформленні приміщення створює певне емоційно-робоче середовище [2, с. 139]. При виборі меблів та обладнання для дітей доцільно обирати світлі кольори натурального дерева або світло-зелені кольори, що підвищує працездатність учнів.

Сучасні заклади освіти активно впроваджують у свою роботу принципи кольоротерапії. Насамперед варто пофарбувати стіни в школах у кольори, які стимулюють розумову діяльність і допомагають дітям почуватися комфортно. Водночас кольоротерапію варто використовувати для визначення схильностей і творчого потенціалу дитини. Також за допомогою кольорів можна з'ясувати емоційний стан учня і скоригувати його поведінку.

Ефективними є також різноманітні флешмоби у школах, коли для одного з днів тижня обирається певний колір. Цей колір присутній не лише в одязі, але й різноманітних аксесуарах учнів та вчителів.

Важливим є використання кольоротерапії з метою пізнавального розвитку учнів. Власний досвід роботи з кольорами свідчить, що розфарбовування снігу, вати, це захопливе завдання. Наприклад, під час нанесення кольорових фарб на снігові або ватні кульки за допомогою піпеток діти отримують не тільки емоційне задоволення, але й пізнають властивості води і снігу. Це можна використовувати у НУШ під час тижня “Хто такий дослідник? Як розвивати в собі вміння дослідника?”

Отже, кольоротерапія – це дієвий метод впливу на дитину, який варто використовувати в освітніх закладах із діагностичною, педагогічною і здоров'язберезувальною метою.

Література та джерела

1. Козігора М. А. Місце арт-педагогіки у процесі фахової підготовки учителя початкової школи. *Молодий вчений*. 2018. № 10 (62). С. 63–66.
2. Пасько К. М. Арт-терапія як інноваційна технологія сучасної освітньої систем. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка* : збірник наукових праць : у 2 частинах / за заг. ред. О. В. Зосименко. Суми : ФОП Цьома С. П., 2017. Ч. 2. С. 137–142.

ВЧЕННЯ ЯНА КОМЕНСЬКОГО ПРО ГІМНАЗІЙНУ ОСВІТУ

Назар Бащук,

студент 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Сергій Марчук, к. пед. н.,
завідувач кафедри педагогіки та психології*

На основі праці «Велика дидактика» Я. Коменського проаналізовано зміст освіти в латинській школі (гімназії). Визначено шестирічний цикл навчання, необхідний для набуття досконалої навченості юнаків.

Відомо, що Я. Коменський розробив чітку для свого часу вікову періодизацію і систему шкіл та накреслив чотири ступені в системі освіти (дитинство, отрочество, юність, змужнілість), кожний, з яких був розрахований на 6 років [1, с. 30].

У **дитинстві** (від народження до 6 років) діти виховуються вдома, під наглядом матері. У цьому віці в дітей треба розвивати мову, збагачувати запас уявлень про навколишнє життя, привчати до самообслуговування, поміркованості, охайності, пошани до батьків і старших, правдивості, справедливості, слухняності. **Підлітки** (від 6 до 12 років) навчаються рідною мовою в початкових школах, які повинні бути в кожному населеному пункті. Хлопчики і дівчатка всіх станів опановують читання рідною мовою, письмо, арифметику з елементами геометрії, початки природознавства, географію, історію, співи, ручну працю, Закон Божий. **Юнаки** (від 12 до 18 років) вивчають у загальнодоступній середній школі (гімназії) «сім вільних мистецтв»: фізику, географію, історію, хронологію, етику, релігію, а також рідну, латинську, грецьку та одну з нових мов. **Люди змужнілого віку** (від 18 до 24 років) відвідують вищі навчальні заклади (академії або університети) у великих містах країни, в яких навчаються на богословському, юридичному і медичному факультетах, готуючись до майбутньої наукової діяльності. На думку Я. Коменського, освіта, навчання і виховання молодих людей після закінчення академії (університету) повинні завершуватись подорожжю для вивчення економічного і політичного життя народів, їх мови, культури і побуту [1, с. 30].

Звернемо увагу на зміст навчання в середній школі, або як її ще Я. Коменський називав латинською школою чи гімназією.

Завданням «латинської школи» (гімназії) Я. Коменський вважав «разом з чотирма мовами (рідна, латинь, грецька, староеврейська) вичерпати всю енциклопедію наук» [2, с. 454]. Щодо енциклопедії наук, то Я. Коменський вносить серйозне доповнення до традиційних **septem artes liberales** (сім вільних мистецтв), пропонуючи, крім них вивчати фізику (під фізикою Я. Коменський розуміє природознавство), географію, хронологію (принципи літочислення), історію, мораль, богослов'я. Ввівши окремим предметом богослів'я, Я. Коменський змінює і зміст «семи вільних мистецтв», пов'язавши їх з практичними потребами і піднявши до рівня сучасної йому науки, розвантаживши їх від релігійно-прикладного тлумачення [3, с. 145].

Безумовно, що накреслена Я. Коменським програма середньої школи дуже обширна. Намітивши цю програму, він робить обмовку «Ми бажаємо, щоб по закінченню цього шестирічного курсу юнаки досягли б в усіх цих галузях якщо не повної досконалості, то в усякому випадку твердої основи для набуття досконалої ученості в будь-якій галузі в майбутньому» [2, с. 450].

Обширність програми латинської школи стане ще більш зрозумілою, якщо звернемо увагу на те, що в кожному з шести класів цієї школи він пропонує ввести викладання історії. Безумовно, що включення історії в програму латинської школи було заслугою Я. Коменського, так як на той час в школах історія систематично не вивчалась [3, с. 145].

У відповідності з 6-річним курсом навчання Я. Коменський запропонував **шість класів** і кожному з них дав свою назву: I – граматичний; II – фізичний; III – математичний; IV – етичний; V – діалектичний; VI – риторичний

Я. Коменський визначає завдання кожного класу і зміст навчання – що в даному класі повинен засвоїти учень. Над дверима кожного класу красувався б напис: «Вхід заборонено тому, хто не вмє читати», «Вхід заборонений тому, хто не знає арифметики», «Хай не входять ті, що не вмють говорити» тощо. Не підлягає сумніву стрункість і логічна послідовність розподілу матеріалу викладання по класах. Зрозуміло, що граматики повинна йти на першому місці для того, щоб інші галузі знань могли б свідомо бути сприйняті учнями. Відносячи на останнє місце вивчення діалектики і риторики, Я. Коменський здійснює ідею про те, що треба спочатку вивчати речі, а потім вже поняття про речі, спочатку вивчати відносини речей, а потім вже вчитися мистецтва мови для більш правильного позначення як речей, так і відносин між речами і поняттями. Заслуговує на увагу той факт, що викладання історії в кожному класі підпорядковане вивченню основної науки, передбаченої для даного класу. Мови вивчаються протягом всіх 6 років навчання [3, с. 145].

У «Великій дидактиці» Я. Коменський стверджує, що юнаків повинні вийти: *I. Знавці граматики*, які твердо засвоїли всі явища мови і можуть роз'яснити їх у латинській і рідній мові досконало, а в грецькій і єврейській – наскільки це потрібно. *II. Діалектики*, цілком досвідчені у визначенні і розрізненні понять у доведеннях і запереченнях. *III. Риторики, або оратори*, які вмють красиво говорити на будь-яку тему. *IV. Знавці арифметики*. *V. Геометри* – як для різних життєвих потреб, так і тому, що ці знання особливо збуджують і загострюють здібності до вивчення інших предметів. *VI. Музиканти* – як на практиці, так і в теорії. *VII. Астрономи*, які знайомі принаймні з основами вчення про сферу і з її обчисленнями, бо без цього не будуть ясні ні фізика, ні географія, ні більша частина історії [4, с. 152].

Це ті сім вільних мистецтв, знання яких, на загальну думку, повинен мати магістр філософії. Але для того, щоб стати вище, ваші учні повинні, крім того, бути:

– *фізиками*, які б розуміли будову світу, силу елементів, відмінність тварин, властивості рослин і металів, будову людського тіла та ін. як щодо того, чим вони є самі по собі, так і в застосуванні до потреб життя, що тим самим вичерпає і частину медицини, землеробства і всіх інших механічних мистецтв;

– *географами*, які чітко уявляли б собі обриси земної кулі і морів з островами, рік, держав та ін.;

– *хронологами*, які добре знали б принципи літочислення від початку часів по періодах;

– *істориками*, які могли б перелічити найбільш важливі зміни в долі людського роду в найголовніших державах, у церкві і різні звичаї і події з життя цілих народів і окремих діячів;

– *моралістами*, які б уміли точно розрізняти всі роди і види добродетелей і пороків. Останніх слід уникати, перші – наслідувати як у загальній ідеї, так і в спеціальному застосуванні, наприклад: до життя економічного, політичного, церковного та ін.

– нарешті, ми бажаємо, щоб вони були *богословами*, які б не тільки добре знали основи своєї віри, але й могли б захистити її з допомогою Святого Письма [4, с. 152–153].

На думку Я. Коменського, по закінченні цього шестирічного курсу юнаки повинні досягти у всіх цих галузях, якщо не повної досконалості (адже, з одного боку, досконалості не допускає юнацький вік, бо для закріплення теорії практикою потрібний тривалий досвід, а з другого, – за шість років неможливо вичерпати океан ученості), то у всякому разі набуття досконалості в майбутньому.

Література та джерела

1. Історія педагогіки / за ред. М. С. Гриценка. Київ: Вища школа, 1973. 448 с.
2. Коменський Я. А. Велика дидактика. *Избранные педагогические сочинения: в 2-х т.* Т. I. Москва: Педагогика, 1982. 656 с.
3. Кравець В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва: навч. посіб. для студ. пед. навч. закл. Тернопіль: Тернопіль, 1996. 436 с.
4. Ян Коменський. Велика дидактика. *Історія педагогіки: хрестоматія*: навч. посіб. / за заг. ред. Є. І. Коваленко. Київ: Центр навч. літер., 2006. С. 100–155.

ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

Богдана Березюк,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Ярощук,

практичний психолог, викладач психологічних дисциплін

У статті розкрито психологічні компоненти готовності дитини до навчання у школі. Розглядаються теоретичні аспекти проблеми інтелектуальної готовності.

Момент вступу дитини до школи є підсумком її дошкільного дитинства, який докорінно змінює соціальну ситуацію розвитку. Однак аби початок шкільного навчання став стартом нового етапу розвитку, дитина повинна бути готовою до нових форм діяльності та спілкування, співробітництва із дорослим та однолітками, в іншому випадку дошкільна лінія розвитку загальмовується, а шкільна не може повноцінно розгорнутися.

У психології під терміном «готовність дитини до школи» визначають сукупність морфологічних і психологічних особливостей дошкільників, що забезпечують успішний перехід до систематичного й організованого шкільного навчання. Дитина, яка вступає до школи, має бути фізично та соціально зрілою, досягти певного рівня психічного та емоційного розвитку [1].

Психологічна готовність складається з кількох видів готовності: інтелектуальної (пізнавальної), емоційно-вольової, мотиваційної. У зміст інтелектуальної готовності включають не лише словниковий запас, світогляд, спеціальні вміння, а й рівень розвитку пізнавальних процесів; їх орієнтовність на зону найближчого розвитку дитини, наочно-образне мислення; уміння виділяти навчальну задачу, перетворювати її в самостійну мету діяльності. Даний компонент готовності передбачає наявність у дитини світогляду, запасу конкретних знань. Дитина повинна володіти планомірним і розчленованим сприйняттям (типи сприйняття: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний), аналізом, синтезом, узагальненням досліджуваного матеріалу, значним обсягом пам'яті. Однак мислення дитини залишається переважно образним.

Інтелектуальна підготовка до школи включає систему показників, за якими можна зробити досить об'єктивні висновки про інтелектуальний розвиток дітей. Деталі цих висновків можуть бути такими ж різноманітними, як і самі діти. Одні мають багатий кругозір, активні, уважні, вдумливі, але не вміють читати, інші читають добре, але не виявляють достатньої інтелектуальної активності тощо. На основі цієї інформації створюється персоналізована, особистісно-орієнтована освітня робота зі учнями 1 класу [3].

Індивідуалізоване виховання та навчання дітей раннього віку на перехідному етапі від дошкільної освіти до початкової є основним чинником забезпечення реалізації індивідуалізованого навчання дітей 6-річного віку. Поглиблене вивчення особливостей розвитку дитини протягом усього дошкільного періоду дозволяє зрозуміти причини тих чи інших досягнень або прогалин у розвитку дитини, встановити відповідні причинно-наслідкові зв'язки та визначити подальші системи психолого-виховних заходів. Взаємодія педагогів закладу дошкільної освіти та початкової школи в плані персоналізації передбачає обмін інформацією між ними, побудову педагогічної роботи в системі початкової освіти. Особливістю сучасної організації освітнього процесу в початковій школі є впровадження особистісно-орієнтованої моделі, в якій учні є суб'єктами взаємодії з однолітками та вчителями. За таких положень у дитини формуються потреби і уміння у самовиявленні, саморозвитку, самоствердженні, здатності досягати успіхів у пізнавальних і моральних починаннях.

Підтвердженням готовності до засвоєння шкільної програми є не знання та вміння самі по собі, а рівень розвитку пізнавальних інтересів та пізнавальної діяльності дитини. Загалом позитивного ставлення до школи та навчання недостатньо для забезпечення подальшого успіху, якщо дитину не приваблює інтелектуальний зміст, отриманий у школі, не цікавиться новими речами, які вона дізнається в класі, якщо вона не отримує задоволення від процесу. Пізнавальний інтерес формується

поступово протягом тривалого часу, якщо не приділяти достатньої уваги в дошкільному закладі, він може виникнути не відразу після вступу до школи. Подолання інтелектуальної пасивності потребує глибокої особистої роботи з дитиною.

Також виділяють основні компоненти інтелектуальної готовності до школи які несуть в собі певний рівень розвитку пізнавальних процесів. *Увага* – здатність зосереджуватися на кількох предметах одночасно; швидко переключати фокус з одного об'єкта на інший і з однієї діяльності на іншу. *Мовлення* – вміння адекватно і доречно спілкуватися мовою в різних життєвих ситуаціях. *Відчуття і сприйняття* – здатність орієнтуватися в масових і просторових відносинах предметів, а також цілеспрямовано і систематично розглядати предмети. *Пам'ять* – це здатність розрізняти й засвоювати мнемічні засоби та прийоми. *Уява* – самостійно створювати уявні образи. *Мислення* – розвиток наочного мислення, вміння використовувати образи, вміння уявляти предмети в різних місцях [4].

В інтелектуальній сфері шкільну зрілість характеризують: перцептивна диференціація (перцептивна зрілість); здатність до концентрації за бажанням; здатність розпізнавати основні характеристики предметів і явищ і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними (аналітичне мислення); раціональний погляд на реальність; здатність логічно запам'ятовувати, оволодіти розмовною мовою на слух, уміння розуміти й використовувати символи, інтерес до нових знань. Це важливо для навчання – дозрівання певних частин мозку, відповідальних за формування цих навичок. Спостерігаємо за вмінням дитини робити висновки, уважно слухати і слухати, задавати питання, якщо не все зрозуміло; розвивати її пам'ять, концентрацію, уяву.

Дорослі часто запитують: «Хто повинен готувати своїх дітей до школи: батьки, сім'я чи вихователі в дитячому садку?». Як показує досвід, не існує найкращого закладу для дітей, який би повністю замінив сім'ю та батьківство. У дитячому садку дітей навчають корисним навичкам, але якщо батьки не цікавляться дитячою діяльністю, не приділяють належної уваги, відбивають працьовитість, діти також починають їх звільняти і не шукати кращої роботи, виправляти їх помилки, долаючи труднощі. Батькам дуже важливо запитати свою дитину, що вона відчуває, коли думає про школу? Можливо, це радість від спроб знайти нових друзів, можливо, страх перед невідомістю, невпевненість, смуток від прощання з дитячою іграшкою чи грою? Варто постійно відчувати стан вашої дитини, тому що її настрій, коли вона переступить поріг школи, буде визначати її здатність пристосовуватися до шкільного життя [2]. Саме батьки налаштовують свої майбутніх вихованців до шкільного життя. Вони можуть контролювати та забезпечувати своїх дітей у сфері здобуття знань. Ось, що можуть зробити батьки для сприяння формуванню інтелектуальної готовності дитини:

- Давати достатньо інтелектуального навантаження – обговорювати різні теми, події та враження, знаходити рішення ігрових чи життєвих проблем.
- Знайти шкільний підготовчий центр, який не зловживає «шкільним» підходом
- Не перевиховати дитину до школи, оскільки це прямий спосіб пригнічувати пізнавальний інтерес.
- Не ставитись до дитини як до маленької, визначити коло її обов'язків [5].

Можна зробити висновок, що для забезпечення якісної системи підготовка дитини до школи має бути комплексною. Відповідні рівні сформованості та стандарти підготовки взаємопов'язаних компонентів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ними, забезпечують позитивні досягнення в психологічному та особистісному розвитку та є передумовою подальшого гармонійного розвитку дитини. Правильна програма підготовки дітей до школи дає хороші результати в процесі навчальної адаптації.

Література та джерела

1. Бех І. Д., Вашуленко М. С. Педагогіка і психологія. Київ: Педагогічна думка, 2001. 146 с.
2. О. Корнеєва. Ваша дитина йде до школи. Поради батькам майбутніх першокласників. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2013. 208 с.
3. С.М. Харитоновна. До першого класу без проблем! Усе, що мають знати батьки майбутніх першокласників. Харків: Основа, 2010. 176 с.
4. Сучасний погляд на готовність до нуш. URL: <https://dnz6.edu.vn.ua/nash-budn-ta-rozvagi/440-qsuchasnyj-pogljad-na-gotovnist-do-nushq.html> (дата звернення: 22.02.2022).
5. Як перевірити готовність дитини до школи: практичні поради психолога. URL: <https://smartika.school/blog/statti/perevirty-hotovnist-dytyny> (дата звернення: 22.02.2022).

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ: ПРОБЛЕМИ, ДОСВІД, ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ

Наталія Бесарабчук,

студентка 3 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Євгенія Дурманенко,

к. пед. наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти

Розкрито теоретичні основи проблеми практичної підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в сучасному ЗДО; проаналізовано досвід організації практики в КЗВО «Луцький педагогічний коледж» та окреслено шляхи її оптимізації.

Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття) передбачає перехід до гнучкої, динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, формування мережі вищих навчальних закладів, здатної за освітніми та кваліфікованими рівнями, типами, формами і термінами навчання, джерелами фінансування задовольняти інтереси особи, потреби кожного регіону в педагогічних кадрах[4]. Насамперед це стосується й підготовки вихователів закладів дошкільної освіти, адже саме від їх професійної компетентності залежить емоційний, фізичний та духовний розвиток підростаючого покоління, здатного адекватно оцінювати й пізнавати навколишній світ.

Процес підготовки майбутніх фахівців у сфері дошкільної освіти досліджувало багато вчених. Зокрема: теоретичні і методичні аспекти ступеневої підготовки фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах (Л. Артемова); сутність компетентнісного підходу у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах (А. Богуш, І. Рогальська-Яблонська); підготовку майбутніх вихователів за кредитно-модульною системою організації навчального процесу (Т. Поніманська); оптимізацію підготовки майбутніх вихователів до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку (І. Луценко) тощо.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що професійна готовність майбутнього вихователя ЗДО та рівень його педагогічної майстерності залежать від системного й комплексного підходів до організації процесу підготовки в освітньому закладі. Система сучасної фахової підготовки включає комплекс структурних елементів, що взаємодіють і утворюють цілісну єдність: навчання та виховання; аудиторної та позааудиторної роботи; використання традиційних та інноваційних форм, методів і технологій в освітньому процесі, впровадження інтегративних міждисциплінарних зв'язків у формуванні системи професійних знань; педагогічна практика як основна платформа для, з одного боку, перетворення теоретичних знань на професійні вміння та навички, формування мотивації до діяльності, саморозвитку та рефлексії, а з іншого – вагомий засіб отримання нових теоретичних знань та підстав для самовдосконалення[3, с. 80].

Підкресливши значущість професії вихователя, В. Кузь наголошував, що «кожен вихователь має бути педагогом-дослідником, оратором, повинен майстерно володіти словом та найновішими виховними інформаційними технологіями» [2, с. 13]. Навчальні заклади підготовки майбутніх вихователів повинні давати такі знання, щоб вони могли стати у майбутньому інноваторами своєї справи, створювати нове на основі відомого.

На нашу думку, актуальними сьогодні є твердження Г. Беленької про те, що «сучасна професійна педагогічна освіта майбутнього вихователя передбачає розширення кола його підготовки за рахунок посилення практичного компонента» [1, с. 29]. Саме практична підготовка майбутніх педагогів ЗДО має на меті формування професійних практичних умінь і навичок, що є основою для формування професійної компетентності як здатності майбутнього вихователя фахово здійснювати свою професійну діяльність.

Практична підготовка у КЗВО «Луцький педагогічний коледж» ВОР є системним процесом, який здійснюється відповідно до навчального плану підготовки фахівців та відповідних навчальних програм. Успішній практичній підготовці передують ґрунтовне вивчення студентами низки фахових дисциплін, як-от: дошкільна педагогіка та психологія, лінгводидактика, теорія та методика формування елементарних математичних уявлень, теорія та методика фізичного виховання тощо. А

також освоєння відповідних методик навчання. Кожна методика базується на програмі. У нашому випадку такою є програма «Дитина».

Практика розпочинається в групах раннього віку (2 курс). У процесі практики студенти формують вміння, необхідні для догляду, розвитку, виховання та навчання наймолодших дошкільників – дітей раннього віку. Там майбутні вихователі вчать організовувати ігрово-освітній процес, ознайомлюються з документацією та планами роботи, які вони будуть використовувати в майбутньому в своїй професійній діяльності.

Студент на практиці моделює заняття з таких освітніх ліній як: «гра дитини», «особистість дитини», «дитина у світі культури», «дитина в природному довкіллі», «мовлення дитини» тощо. Опрацьовуючи й реалізуючи у практичній діяльності ці освітні лінії, майбутній вихователь дізнається про тонкощі виховання та навчання дітей дошкільного віку й відповідно набуває певних компетенцій щодо роботи з ними.

Вже на третьому курсі студенти мають змогу проходити практику на базі молодшої, середньої чи старшої групи відповідно до своїх знань та бажань. Звісно, студентам на практиці допомагають вихователі та методисти, за якими вони закріплені, які готові усе пояснити і показати, щоб практика була успішною, а майбутній вихователь отримав відповідні знання, вміння та навички.

Аналіз практичної роботи в ЗДО свідчить про те, що студенти достатньою мірою володіють професійними знаннями. Мають належну психолого-педагогічну підготовку. Однак, недостатніми є комунікативні вміння, вміння взаємодіяти в команді, долати певні рольові та психологічні бар'єри.

Напевно, як нами з'ясовано в ході практики, найбільш потрібною рисою майбутнього педагога є креативність. Саме в ній криється успішність нашої професії. Адже вихователю постійно потрібно вигадувати нові завдання, ігри для розвитку дітей та їх заохочення до роботи. Вихователь мусить уміти організувати ігрову діяльність, яка є провідною для дітей дошкільного віку; зацікавити малюка до неї, створити відповідні атрибути та забезпечити таку ігро-розвивальну атмосферу, яка б надихала дітей і викликала в них інтерес.

А відтак, важливими моментами в організації практичної підготовки студентів є їх конструктивна й творча взаємодія з вихователями - практиками, більш активне залучення до організації освітнього процесу в ЗДО; проведення спільних заходів тощо.

Як висновок, нами зауважено, що педагогічна практика для студентів є одним з найважливіших засобів професійної підготовки майбутніх вихователів. А, отже - є надзвичайно корисною, адже вона дає можливість застосувати всі теоретичні знання в дії; реально доводить, що є ефективним у роботі і що слід удосконалити. Саме педагогічна практика допомагає самовдосконаленню, формує мотивацію до діяльності, бажання працювати у сфері дошкільної освіти і досягати певного успіху; на практиці майбутній педагог має можливість розкрити весь свій потенціал до майбутньої професії.

Також під час проходження практики є можливість індивідуального плану для студента, що уможливило його повноцінну професійну діяльність за спеціальністю.

Основними напрямками оптимізації практичної підготовки до професійної діяльності майбутніх педагогів ЗДО нами визначено: освітню взаємодію ЗДО з коледжем, залучення до навчального процесу практиків – вихователів ЗДО; розширення можливостей проходження практики (збільшення терміну проходження практик); удосконалення форм і видів роботи студентів у ЗДО та ін.

Література та джерела

1. Беленька Г.В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 320 с.
2. Кузь В.Г. Нова освітня парадигма – нові освітні технології. *Педагогіка і психологія*. 2011. № 2. С. 28–35.
3. Слюсарук-Літвін С. С. Педагогічна практика як засіб професійної підготовки майбутніх педагогів-дошкільників в освітньому середовищі педагогічного коледжу. *Теорія і методика професійної освіти*. 2019. С. 79–82.
4. Трофаїла Н. Д. Сучасна професійна підготовка майбутніх вихователів у системі дошкільної освіти України. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. С. 89–92.

ІНСТИНКТИ БОРОТЬБИ ТА РУХУ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ОСНОВА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У ПЕДАГОГІЦІ С. РУСОВОЇ

Ілля Білик,

студент 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Сергій Марчук, к. пед. н.,
завідувач кафедри педагогіки та психології*

Проаналізовано психолого-педагогічні ідеї С. Русової щодо усвідомлення дітьми основних інстинктів. Схарактеризовано важливі для фізичного розвитку дітей інстинкти руху та боротьби.

С. Русова – видатний український громадський діяч, письменниця, теоретик і практик у галузі суспільного дошкільного виховання кінця XIX – початку XX ст. [4, с. 262].

С. Русова у праці «Дошкільне виховання» визначає головну мету виховання – допомогти вільній еволюції духовних і фізичних сил дитини [2, с. 333]. Просвітителька зазначала, що «виховання і навчання мусять відповідати законам розвитку дитини» [1, с. 75].

Софія Русова наголошувала, що «...усяке життя є боротьба, і людина, яка не здатна до боротьби, не має ані моральної, ані соціальної вартості... Ми не мусимо пригноблювати нахилу войовничого, але мусимо давати йому напрямок, відповідний потребам нашого сучасного стану розвитку. Дитина мусить першим ділом навчитися боротися з тим злом, яке є в ній самій: побороти свої лінощі і навчитися працювати, побороти бажання постійно виконувати лише свої забаганки, а навчитися доглядати других; жити на радість, на спокій других найближчих людей. В праці вживати не лише інтелектуальних сил, а й фізичних: вміти «побороти» той матеріал, який треба опрацювати, обробити. Треба свою бойовничу силу тримати завжди напоготові – навчитися переносити усякі незгоди – голод, холод, спрагу – щоб бути паном над самим собою і йти назустріч таким умовам життя, в яких доведеться страждати і від голоду, і від інших незгод [1, с. 79].

На думку С. Русової «усе життя є боротьба – для боротьби наші діти мусять бути підготовлені, і виховання має зробити дітей дужими, смілими, а головно виховання має намітити дітям ті мети, заради яких вони мусять боротися... Коли оглянутися навкруги, усе здобуто боротьбою – відкриття нових земель, реформи соціального життя, визволення народів – і поки на всьому широкому світі буде хоч один покривджений, пригноблений народ, мусить йти боротьба; вона обов'язкова для кожного народу, що шанує свою національну вартість» [1, с. 79].

С. Русова у праці «Дошкільне виховання» аналізує зарубіжні психологічні концепції інстинктів Лая, Гросса, Гербарта, Ліппса. Більш розгорнуто розглянемо інстинкти боротьби та руху у уявленні С. Русової.

Інстинкт боротьби, за Русовою, найбільш поширений серед хлопців. Це є загальний біологічний інстинкт, є він і у звірів, і в дітей, і в цілих народів; він теж існує для охорони життя, виявляється в забавах: цуценята бавляться, борюючись один з одним, ведмежата, молоденькі півники насакають один на одного, діти дуже люблять почувати свою перевагу над товаришем або собакою; з цього інстинкту постали бійки навкулачки, фехтування, атлетичні бої, Олімпійські при. Усе це ґрунтується хоча б у різних культурних формах – на біологічному (майже звірячому) інстинктові боротьби.

У деяких дітей, переважно у хлопців, він прокидається дуже рано, виявляється у протесті проти всяких заборон. З міцною емоціональністю такі протести доходять до того, що дитина б'ється, кусається, стукає ногами. З такими дітьми треба поводитися дуже обережно, давати їм можливо менше заборон і лише тоді, коли вони справді необхідні. Тримати дітей у спокійному режимі, якнайменше хвилювати і викликати обурення, забороняти усяку бійку і зайву фізичну енергію, яка завше супроводить цей інстинкт вправами (найбільше на свіжому повітрі) [3, с. 189].

С. Русова вважає, що у деяких дітей цей інстинкт виявляється в жорстокості, коли дитина рве крила у мухи, топче ногами жука, мучить свою улюблену собаку. Це не є правдива жорстокість, а

несвідоме виявлення того ж інстинкту боротьби. Пізніше він виявляється в ловлі птахів, в ловах взагалі. Хлопець робить собі лук, стріли, захоплюється стріляниною.

Вихователю не треба забувати, що життя скрізь вимагає боротьби, а дитині в майбутньому може доведеться не легко здобувати собі долю; інстинкт боротьби в своєму здоровому розвитку – це сила, можливість перемогти усякі перешкоди, аби тільки виховання навчило дитину добре вибирати знаряддя до боротьби і не обертати своїх інстинктивних здібностей на недостойну мету.

Дорослому потрібно усвідомити, що «невміла боротьба з цим інстинктом часто калічить дитину, ламає її волю, навіки псує ласкаві родинні відносини. Ані вихователь, ані вчитель ніколи не повинні вступати у конфлікти з непокірливим учнем, а знаходити спільні інтереси, які зв'язали б їх між собою, такий терен, на якому вони можуть порозумітися і знайти шляхетні шляхи, що на їх треба спрямувати цей інстинкт» [3, с. 190].

С. Русова інстинкт руху називає «цілком природним для кожної здорової дитини; коли тільки дитина не спить, вона обов'язково рухається; інший раз дивно, як ці маленькі ніжки можуть так багато тупати» [3, с. 190]. І тут з першого часу треба дати дитині повну самостійність рухів, інстинкт захистить її від втоми. Хоче дитина лазити – хай лазить, хоче ходити – хай ходить, треба тільки прибрати геть усе, що може їй стати на перешкоді або пошкодити її.

М. Монтесорі цілком справедливо каже, що діти потребують різноманітних рухів – не залишатися весь час стоячи, а лягати, качатися по траві, на ковдрі, перелазити через паркан, перестрибувати через рови, скакати то на одній, то на другій нозі, це все зміцнює ноги, крижі. Бажано, щоб більшість рухів відбувалася на свіжому повітрі. Виховання додає до природних інстинктивних рухів добре координовані, ритмічні рухи, що дуже впливають на грацію цих рухів, на свідоме керування ними.

На думку С. Русової, в родинному житті і в дитячих садках, а також і по школах дуже бажано провадити послідовно ритмічні (під музику) рухи, гімнастику Декролі, бо це дуже гарно впливає і на настрої дітей. Треба також розвивати м'язи рук, пучок.

Тут мають значення так звані Фребелівські праці: одно вже будування з кубів впливає на малі рученята, координуючи їх рухи. Тільки бажано, щоб куби були більші, бо для дрібних речей, дрібних праць у дитини ще не розвинені нерви пучок. Куби Монтесорі краще відповідають фізичному розвитку малих дітей (3 – 5 літ): вони вимагають деякого, цілком можливого зусилля, щоб їх переносити, і не буде подобатися дитині; вони дають змогу бавитись з ними на підлозі – найулюбленіше місце дитини. Монтесорі дає свої кубики в обмеженому числі і з визначеною метою вживання (вправа для дотику і зору).

Спочатку, вже на другому році, діти дуже люблять носити різні речі – дрова, книжки, і це дуже зміцнює м'язи рук і захоплює дитину, як одна з перших свідомих «праць». Так маємо задовольнити інстинкт руху, даючи йому волю розвитку і різноманітний напрямок – рухавками, розвагами, гімнастикою, ручною працею, для якої вихователь постійно і має підбирати відповідний матеріал [3, с. 190–191].

Отже, важливе значення з самого раннього віку у дітей має усвідомлення ними інстинктів боротьби та руху як необхідних чинників повноцінного фізичного розвитку та гармонічного виховання.

Література та джерела

1. Джус О. В. Життя і творчість Софії Федорівни Русової (1856-1940): наук. метод. посіб. Івано-Франківськ: НАІР. 2016. 216 с.
2. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагогі: підруч. / під заг. ред. А. М. Бойко. Київ: Професіонал, 2004. 576 с.
3. Русова С. Вибрані педагогічні твори: У 2 кн. Кн. 1. Київ: Либідь, 1997. 272 с.
4. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: навч. посіб. / за заг. ред. З. Н. Борисової. Київ: Вища школа, 2004. 511 с.

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ольга Бобикайло,

студентка 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіти
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

*Науковий керівник – Надія Антонюк, к. пед. н.,
старший викладач кафедри педагогіки та психології*

Подана про способи розвитку критичного мислення у молодших школярів під час уроку, які кроки на шляху до цього потрібно пройти і методи доречніше використовувати.

Час вимагає змін у всіх сферах життя людини. І освіта, а в першу чергу школа – одна з найпопулярніших сфер, якої ці зміни стосуються. І саме школі доручається важлива роль – формувати особистість здатну жити і працювати в реаліях сьогодення. Впевнена, призначення вчителя початкових класів у тому, щоб перетворити навчання на радісне для дитини заняття і при цьому сформувати такі життєві компетентності, які допоможуть учню ефективно діяти за межами навчальних ситуацій, розв'язувати в повсякденному житті реальні проблеми. Однією з технологій, що допомагає учню не тільки засвоїти певний обсяг знань, а й сприяє його розвитку особистісних якостей, є технологія формування та розвитку критичного мислення [4, с. 86].

Сучасне покоління має розвиненіше критичне мислення. Хіба що від бабусі можна почути: «Як це ні?! Я у газеті прочитала, що все так!». Доросла людина чує приблизно 20 нових фактів на день, дитина, яка лише пізнає світ, може чути 100 та навіть більше новин щодня. Інформаційний потік лише збільшується. Отже, починати розвивати критичне мислення у дітей потрібно якомога раніше.

Критичне мислення нині один з модних трендів в освіті. Про те, що його розвиток є одним з наскрізних завдань навчально-виховного процесу, йдеться й у Концепції нової української школи.

Критичне мислення – це один з видів інтелектуальної діяльності людини, який характеризується високим рівнем сприйняття, розуміння, об'єктивності підходу до його навколишнього інформаційного поля [3, с. 47].

Людина, що мислить критично, вміє бачити різні сторони проблеми, вона відкрита до нової інформації (навіть такої, що може спростувати її точку зору), здатна її аналізувати, міркує неупереджено, задає питання і вимагає, щоб будь-яке твердження підкріплювалося доказом. Тобто мова іде про усвідомлене, обґрунтоване, самостійне мислення.

Навчити дітей 1–4 класів мислити критично означає, на мою думку, правильно поставити запитання, направити увагу в правильне русло, вчити роботи висновки та знаходити рішення. Для того, щоб кожна дитина могла розвинути свої творчі можливості, необхідне розумне керівництво з боку вчителя.

Найкращий спосіб розвинути критичне мислення – привчити дитину ставити багато запитань і самостійно шукати на них відповіді. Під час цього учні аналізують й інтерпретують інформацію, розбирають ідеї, будують гіпотези, відстоюють свій погляд. Запитання – це засіб стимулювання різних видів мислення на різних рівнях складності [1, с. 198].

На шляху до розвитку такого мислення потрібно пройти 6 послідовних кроків:

1. Неререфлексивний мислитель – ще не усвідомлює «недорозвиненість» свого мислення.
2. Спонтанний мислитель – усвідомив, що має проблеми зі своїм мисленням.
3. Мислитель-початківець – намагається удосконалитися, але без регулярної практики.
4. Практикуючий мислитель – визнає необхідність регулярної практики.
5. Просунутий мислитель – росте у процесі своєї регулярної практики.
6. Майстер мислення – усвідомлене і проникливе мислення стає візитівкою людини [2, с. 7].

Олександра Савченко, відомий фахівець в галузі загальної педагогіки і дидактики початкової школи, серед усіх мотивів навчальної діяльності центральним і найсильнішим називає пізнавальний інтерес, що виникає і зміцнюється лише в ситуації пошуку нових знань, інтелектуального напруження та самостійної діяльності.

Освітяни Сполучених Штатів Америки першими заговорили про необхідність навчати критичному мисленню в школі ще у 80-х роках минулого століття. Роки експериментів і дискусій

призвели до докорінних змін в методах викладання багатьох предметів. Втім тільки зараз навчання критичному мисленню стало всесвітнім трендом.

З педагогічної точки зору критичне мислення – це комплекс мисленнєвих операцій, що характеризується здатністю людини:

- аналізувати, порівнювати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел;
- бачити проблеми, ставити запитання;
- висувати гіпотези та оцінювати альтернативи;
- робити свідомий вибір, приймати рішення та обґрунтовувати його.

Цим мисленнєвим операціям можна і необхідно навчати, а далі – вдосконалювати їх, тренувати, як, наприклад, тренують м'язи спортсмени чи техніку гри – музиканти. І саме школа є ідеальним середовищем для цього.

Досить ефективним для формування критичного мислення молодших школярів є методичні прийоми, які роблять навчальний процес більш творчим, вчать учнів мислити, виділяти головне, висловлювати й аргументувати власні думки.

Найчастіше на уроках використовую такі методи: асоціативній куш; сенкан; есе; дискусія; кероване читання з передбаченням, робота з текстом, запитання, порушена послідовність; метод прес; ажурна пилка (мозаїка); написання казок, казка-навиворіт, конструювання загадок; фантастичні гіпотези (що було б, якби...); письмо в малюнках; сторітеллінг [2, с. 9].

Технологія проведення уроку з розвитку критичного мислення залежить від його предметного наповнення і дидактичних завдань, від типу уроку (це набуття нових знань чи формування умінь), від власне навчального предмету. Та загалом такий урок традиційно складається з трьох основних частин: вступної, основної та підсумкової.

Вступна частина уроку, яку ще називають «викликом» триває зазвичай перші 5–7 хвилин. За цей час слід актуалізувати опорні знання – «дістати» їх з довготривалої пам'яті учнів. Саме слово підказує, що необхідно «зробити щось актуальним, потрібним» на час саме цього уроку. Опорними такі знання учнів є тому, що саме на них, як на фундаменті, опорі, будуються наступні знання.

Основна частина уроку триває до 30 хвилин. За цей час учитель організовує активну діяльність учнів, зокрема спонукає їх досліджувати, осмислювати матеріал, відповідати на раніше поставлені запитання, ставити свої і шукати на них відповіді тощо. Головне завдання учнів — «конструювати» знання і навички, формувати власне ставлення до теми.

Третій етап уроку – найважливіший для розвитку критичного мислення в учнів, бо його основними завданнями є узагальнення, систематизація (але не відтворення!) вивченого й рефлексія щодо процесу і результатів навчальної діяльності. Необхідно, аби учні подумали про те, що вони дізналися, чого навчилися, запитали себе, що це для них означає, як це змінює їхнє бачення і як вони можуть це використовувати. Зазвичай підбиття підсумків триває до 10 хвилин [1, с. 123].

Учитель може вдало поєднувати роботу над предметним матеріалом з розвитком критичного мислення учнів. Проте побудова такого уроку вимагає багатьох знань і вмінь від самого вчителя. Так, він має створювати атмосферу позитивної взаємодії учнів, розумітися в тому, які форми й методи навчання ефективніші на певному етапі уроку, а ще – і це принципово важливо – самому мислити критично.

Отже, критичне мислення набуває великої популярності і є важливою складовою нової української школи. Таке мислення – це навичка, яка принесе дитині користь у різних сферах життя. Важливо, щоб допомогли їй з раннього віку сформувати цю навичку. Навчіть дитину мислити критично й аналізувати те, що відбувається навколо.

Література та джерела

1. Белкіна-Ковальчук О. В. Формування критичного мислення учнів початкових класів у процесі навчання: теорія навчання. Луцьк: Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, 2006. 215 с.
2. Вукіна Н.В., Дементієвська Н.П. Критичне мислення. Як цього навчати. Харків: Основа, 2007. С. 7–9.
3. Пометун О., Сущенко І. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи. Київ, 2018, 96 с.
4. Тягло О. В. Критичне мислення: навч. посібник Харків: Вид. група «Основа», 2008. 189 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЦИФРАМИ У ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Іванна Божілова,

студентка 4 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Наукова керівниця – Аліна Циплюк, к. пед. н.,
старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти*

Подано теоретичне обґрунтування та описано деякі методичні особливості ознайомлення дітей дошкільного віку з цифрами в процесі ігрової діяльності.

У сучасному суспільстві все більше уваги приділяється пошуку нових підходів та шляхів щодо навчання, виховання і розвитку підростаючого покоління. Зазначимо, що вимоги щодо модернізації усіх напрямів дошкільної освіти визначені у різноманітних нормативних документах, зокрема Базовому компоненті дошкільної освіти, Законі України «Про дошкільну освіту» та ін. При цьому значна увага акцентується на формуванні у здобувачів дошкільної освіти компетентностей з різних галузей знань, в тому числі й математичної.

На даний час у педагогічній науці накопичений багатий матеріал, що визначає структурну наповненість і функціональне навантаження категорій «компетентність» і «математична компетентність». Про компетентнісний підхід до формування змісту освіти також зазначено в Державному Стандарті дошкільної освіти [1].

Принагідно зазначимо, що під поняттям «компетентнісний підхід» розуміють спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток ключових (базових, основних, надпредметних) і предметних компетентностей особистості. Поняття «компетенція» традиційно вживається у значенні «коло повноважень», «компетентність» пов'язується з обізнаністю, авторитетністю, кваліфікованістю. Тому доцільно в педагогічному сенсі користуватися саме терміном «компетентність». У контексті дослідження варто описати основні складові компетентності: знання, але не просто інформація, а швидко змінювана, динамічна, різноманітна, яку треба вміти знайти, відсіяти від непотрібної, перевести у досвід власної діяльності; уміння використовувати це знання у конкретній ситуації; розуміння, яким чином добути це знання [5].

Аналіз програм розвитку дитини дошкільного віку [2] щодо формування логіко-математичної компетентності, дозволяє стверджувати, що центральне місце у програмах займає зміст, спрямований формування уявлень про «цифри». Це одне з основних понять, з якого починається пізнання дитиною математики. Практично у всіх програмах, як традиційних, так і альтернативних, математичний зміст вибудовано навколо поняття «натуральне число та дії з цифрами» [2].

Як стверджують педагоги-практики, знайомство дітей з цифрами не є складною методичною проблемою, оскільки діти 3-4-річного віку легко запам'ятовують символічні зображення: літери, цифри, знаки. Немає особливої необхідності заучувати з дітьми певний обсяг символіки напам'ять у дошкільний період, але й штучно відгороджувати дитину від неї теж немає сенсу, оскільки із зображеннями цифр вона стикається у повсякденному житті постійно – від номера своєї квартири та телефону, до номерів будинків, транспорту на вулиці. У старшій групі у дітей дошкільного віку розвивається розуміння, що число включає певну кількість одиниць [6].

У зв'язку з цим краще не змішувати процес навчання лічби зі знайомством із цифрами. При знайомстві з цифрами доцільно пам'ятати, що дитина дошкільного віку не повинна вміти писати цифри і тим більше вписуватися в клітинки (це шкільне завдання). Вміння розрізнити цифру та співвіднести її з кількістю предметів – це достатній рівень підготовки до школи [4].

Враховуючи особливості дошкільного віку, знайомство з цифрами та їх закріплення варто проводити у формі гри. Адже, як відомо, ігри математичного змісту виховують у дітей пізнавальний інтерес, здатність до дослідницького та творчого пошуку, бажання та вміння вчитися [5].

На нашу думку, з метою успішного формування поняття «цифра» в дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти необхідно створювати певні педагогічні умови. Такими умовами, на наш погляд можуть бути: спеціально організоване розвивальне навчання, яке спонукатиме до спільної та

самостійної діяльності дітей у предметно-розвивальному середовищі; використання різноманітних дидактичних засобів (дидактичні ігри та вправи, малі фольклорні жанри, моделювання та ін.); організація різноманітних форм суб'єкт-суб'єктної взаємодії: «педагог – діти», «діти – педагог», «діти – діти»; створення ситуації успіху, з обов'язковою фіксацією успіху, досягнутого дитиною; створення позитивного психологічного мікроклімату [5].

Відзначимо, що частковій реалізації вище зазначених умов сприятимуть спеціально підібрані дидактичні ігри, які метою яких є розвиток мисленнєвих процесів, розумових дій, необхідних надалі для засвоєння математичних знань та їх застосування у процесі розв'язання різноманітних завдань.

Пропонуємо більш детально ознайомитися з окремими елементами методики формування уявлень про цифри, яку ми застосовували у нашому дослідженні. Так, діти ознайомлюються з кожною цифрою окремо, співвідносять із числами. Для цього ми демонструємо цифру, пропонуємо дітям розглянути її форму, діти обводять цифру вказівним пальцем правої руки по контуру, малюють її в повітрі, викладають з природного матеріалу, леґо-цеглинок.

У процесі ознайомлення з цифрами ми широко використовували спеціально виготовлені картки. Наприклад, картка поділена на дві нерівні частини: ліва – менша, права – більша. Внизу картки приклеюємо папір, щоб утворилась кишенька. У ліву частину вкладаємо цифри, у праву білі аркуші паперу, на якому дитина має намалювати стільки предметів, скільки показує цифра. Зазвичай, подібні завдання ми використовували як дидактичну гру у вільний час від занять час [7]. Окрім них, у вільний від занять час організовували такі дидактичні ігри, як: «Задумай число», «Число як тебе звать?», «Склади таблицку», «Склади цифру», «Хто перший назве, якої іграшки не стало?» та багато інших.

Коротко опишемо етапи роботи за технологією Джоржа Кюїзенера в ознайомленні з цифрами: 1 етап роботи – ознайомлення з послідовністю цифр числового ряду (від 1 до 5) на основі паличок; 2 етап роботи – вирішення конкретних математичних завдань, наприклад, засвоєння прямої і зворотної лічби; визначення складу числа (з одиниць і двох менших чисел); навчання арифметичних дій додавання й віднімання.

Вирішуючи математичні завдання за допомогою паличок Кюїзенера ми використовували такі дидактичні ігри: «Палички можна додавати», «Як довідатись про ім'я кольорової палички». Наприклад, граючи першу гру, ми пропонували дитині покласти в ліву руку коричневу паличку, а в праву жовту.

Потім запитували «Які цифри в руках?», «Що буде коли ці цифри (палички)скласти?», «Викладіть за допомогою цифр і знаків приклад: $5+4=9$ ».

Отже, ігрова діяльність має важливе значення у процесі формуванні уявлень дітей дошкільного віку про цифру. Оскільки гра займає провідне місце у дитини дошкільного віку, то ігри із цифрами і числами легко сприймаються дітьми. Завдяки грі діти у невимушеній формі засвоюють знання про цифри не лише під час спеціально організованої пізнавальної діяльності, а й в інших організаційних формах.

Література та джерела

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення: 12.12.2021).
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
3. Зайцева Л. Дошкільнятам про числа і цифри. *Дошкільне виховання*. 2013. № 12. С. 10 – 12.
4. Зайцева Л. Формування математичної компетентності дітей шостого року життя : навчально-методичний посібник. Бердянськ : Видавець Ткачук О. В. 2016. 196 с.
5. Куликовський С. Генеза поняття «компетентність» у Європейській та Українській педагогічній науці. *Людинознавчі студії. Педагогіка*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lstud_2014_29%281%29_12 (дата звернення: 14.01.2021).
6. Підлипняк І. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: особливості освітньо-виховного процесу. *Науковий вісник*. 2017. Вип.2 (41). С. 194 – 196.
7. Щербакова К. Й. Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку : навчальний посібник. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2015. 200 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Наталія Бойчук,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
Науковий керівник – Петро Бойчук, к. пед. н., доцент, ректор**

У статті розкрита актуальність розвитку творчого мислення у дітей молодшого шкільного віку. Висвітлено особливості формування творчого мислення та запропоновано шляхи його розвитку в учнів початкової школи.

Проблема розвитку творчого мислення школярів є особливо актуальною у наш час, який характеризується суттєвими змінами у науці, техніці, інформаційному середовищі, освіті. Увага до цієї проблеми не послаблювалась у психолого-педагогічній науці протягом усього періоду її розвитку. Тому саме зараз, як ніколи, нашій країні потрібні люди, здатні приймати нестандартні рішення, які вміють творчо мислити.

На жаль, сучасна школа ще зберігає застарілий підхід до засвоєння знань. Тому одним із пріоритетних напрямків політики нашої держави є турбота про обдаровану та талановиту молодь, її творчий, інтелектуальний, духовний та фізичний розвиток.

Реформування сучасної освіти передбачає зміщення акцентів щодо накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок на вироблення й розвиток умінь діяти, бути конкурентоспроможним, застосовувати досвід у проблемних умовах, коли не спрацьовують типові варіанти рішення тощо. Тому проблема розвитку творчості, творчих здібностей особистості набуває першочергового значення [3, с. 8].

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки українськими дидактами досліджуються різні аспекти проблеми розвитку творчого мислення та творчого потенціалу молодших школярів, а саме: формування творчої особистості молодшого школяра в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського (Г. Л. Бондаренко); психологічні особливості реалізації творчого потенціалу молодших школярів (І. В. Воронюк); методичні засади формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності (В. В. Григор'єва); особливості розвитку творчого мислення у перехідний період від дошкільного до молодшого шкільного віку (В. В. Іванова); підвищення ефективності творчого потенціалу молодшого школяра (М. О. Шопіна).

Мислення є складною багатофакторною структурою. Мислення – це узагальнене та опосередковане пізнання світу в процесі практичної й теоретичної діяльності індивіда, засіб творчості особистості. Мислення як процес пізнання характеризується такими ознаками, як опосередкованість, узагальненість, встановлення закономірностей в зв'язках предметів та явищ об'єктивної дійсності [7, с. 32].

Психологічна інтерпретація мислення:

- мислення має багато функцій, кожна з яких досліджує певна наука, для психології є спеціальний аспект вивчення проблеми мислення;
- мислення є психічним процесом, а отже, проявляється в часі, просторі та динаміці;
- мислення є не тільки процесуальним, але й діяльнісним (орієнтувально-діяльнісним) (П. Я. Гальперін)) і має розглядатися у взаємозв'язку цих двох підходів;
- мислення суб'єктивне, як і вся психіка людини, а також орієнтувальне.

Пропонуємо психологічну характеристику творчого мислення.

По-перше, творче мислення включено в глобальне поняття творчості, і досить часто навіть у високо професійних дослідженнях автори схильні або ототожнювати творчість і творче мислення, або зовсім по-різному співвідносити їх.

По-друге, більшість напрацювань з проблеми існує без єдиної системи, і якщо поняття творчого мислення та його критерії визначені, то сама структурованість знань про творче мислення відсутня. У сучасній західній та вітчизняній психології розробки щодо творчого мислення існують у формі комплексу концепцій і теорій, у вигляді теоретичних і експериментальних робіт з окремих

аспектів: творче мислення як передумова наукової діяльності та діяльності у мистецтві; творче мислення як особливий вид обдарованості; творче мислення як специфічна інтелектуальна діяльність тощо [6, с. 24].

Творче мислення – мислення, у результаті якого особистість відходить від загальноприйнятих і відомих шаблонів (схем, алгоритмів) під час розв’язання чи рішення проблем, натомість, прокладає власні оригінальні, нетипові підходи і бачення, виявляючи інтелектуально-творчу ініціативу, послуговується загальними розумовими здібностями, генерує оригінальні ідеї, породжує нові продукти діяльності [5, с. 13].

До того ж творче мислення породжує творчу діяльність, роблячи «скачок» від стереотипного прийому прийняття рішень до нового, нестандартного, тим самим породжуючи нові шляхи, підходи, бачення, розвиваючи як саму особистість, так і її діяльність.

Під час роботи з молодшими школярами велику увагу слід приділяти розвитку не лише інтелекту, але і творчих здібностей, і, навпаки, під час розвитку творчих здібностей не забувати про інтелект. Адже, коли високий інтелект поєднується з високим рівнем креативності, творча людина частіше добре адаптована до середовища, активна, емоційно врівноважена [5, с. 30].

Щодо чинників розвитку творчого мислення особистості, то можна виокремити:

- спадкові (анатоמו-фізіологічні передумови розвитку здібностей);
- соціальне середовище (сім’я як пріоритет та інші соціальні інституції);
- умови виховання (цілеспрямований вплив з боку закладів дошкільної освіти);
- предметно-змістові якості особистості (симптомо-комплекс особистісних рис, типи особистості тощо).

Розвиток відбувається в процесі навчання та виховання. Воно формується в процесі взаємодії зі світом, за допомогою оволодіння в процесі навчання змісту матеріальної і духовної культури, мистецтва. Здатність творчо мислити формується все життя, але базою для цього процесу виступає молодший шкільний вік. Навчання є необхідною умовою не тільки в оволодінні знань, що їх репрезентує культура, але й умовою, що стимулює процес пізнавально-пошукової активності особистості школяра, розвиває потребу в оволодінні новим досвідом.

Узагальнення наукових праць надало змогу уточнити сутність творчого мислення школяра як активну цілеспрямовану діяльність, у процесі якої відбувається переробка наявної й нової інформації, відкидання зовнішніх, випадкових або ж несуттєвих елементів від основних, внутрішніх.

Таким чином, творче мислення дитини є сприятливим інтегруючим чинником її соціалізації, оскільки соціальна діяльність дитини, яка є вирішально-визначальною під час її соціального дорослішання, в своїй основі має творчий характер. Під час засвоєння досвіду суспільного життя дитина переживає кожний етап цього процесу як суб’єктивне відкриття та створення власного соціального простору.

Отже, особливість творчого мислення молодших школярів полягає в умінні висувати нові неординарні ідеї та уникати в мисленні традиційних схем. Тобто вчителю потрібно відмовитися від механічного перенесення знань і створити проблемно-пошукову діяльність на уроці, яка допоможе учням у формуванні власних гіпотез і шляхів розв’язання, адже вміння самостійно знаходити вихід із будь-якої ситуації є найбільш цінним інтелектуальним умінням людини.

Література та джерела

1. Барташнікова І. А. Розвиток наочно-образного та логічного мислення. Тернопіль: Богдан, 1998. 80 с.
2. Вукіна Н. В. Критичне мислення: як цього навчати. Харків : Основа, 2007. 108 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ, 2004. С. 329.
4. Дудкевич Т. В. Дошкільна психологія. Центр учбової літератури, 2007. 392 с.
5. Клименко В. Умови творчого розвитку особистості. *Завуч*. 2003. №33. С. 11–14.
6. Кочерга О. Психофізіологічний розвиток дитини і становлення мислення у віці 6-10 років. *Початкова школа*. 2007. № 7. С. 23– 25.
7. Ланда Л. Вміння думати. Як цьому навчити? Харків: Книгоспілка, 2015. 64 с.

РОЗВИТОК УЯВИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Юлія Бойчук,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкове навчання
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Яроцук,

практичний психолог, викладач психологічних дисциплін

Стаття присвячена теоретичному дослідженню розвитку уяви учнів початкових класів. У статті запропоновані способи і методи, які є ефективними і сприяють розвитку уяви школярів початкових класів.

У сучасному суспільстві, в період бурхливого розвитку нових технологій, проблема розвитку уяви у підростаючого покоління стає досить актуальною проблемою сьогодення. Економічні, соціальні, наукові та інші зміни в суспільстві вимагають створення і виховання творчо активних особистостей, які б будуть здатні до нестандартно мислення, креативності, вміння вирішувати життєві проблеми, а також пристосовуватися до постійно змінюваних умов життя.

Проблемі розвитку уяви присвячено низку наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених. Так, проблему розвитку творчої особистості досліджували Ю. Бабанський, У. Джеймс, С. Медник, В. Романець, Е. Торренс. У сучасних вітчизняних дослідженнях розглянуто такі аспекти з означеної проблеми: прояви обдарованості у дитячому віці (Л. Коробко, А. Савенков та ін.); особливості роботи з обдарованими дітьми (І. Семенова, Н. Сербіновська, З. Хоменко та ін.); методи діагностики обдарованості учнів (О. Кульчицька, В. Онацький та ін.) Уява в житті людини відіграє особливе значення. Уява – це один з важливих психічних пізнавальних процесів, адже творча людина з розвиненою уявою легше виходить з важких життєвих ситуацій, вміє приймати нестандартні рішення, складати плани на майбутнє та ін. Така людина має більше шансів і можливостей в сучасному розвиненому суспільстві. Отже, уява людини є важливою якістю, яку необхідно розвивати з самого дитинства.

Тому перед сучасною психологією постає завдання, що направлене на більш глибоке вивчення уяви і процесу її розвитку з урахуванням сучасних новоутворень людства і умов його розвитку. Звісно, уява, як і решта пізнавальних процесів формується протягом всього життя людини, але найбільш стрімкий розвиток цього процесу спостерігається саме в період дитинства. Вивчення механізмів і особливостей її розвитку саме в дитинстві, є важливим завданням не тільки психології, але й педагогіки, адже для формування творчої, повноцінної особистості, з самого дитинства необхідно приділяти значну частину уваги розвитку уяви.

Творча діяльність являє собою будь-яку діяльність людини, результатом якої є не відтворення вражень і дій, що мали місце в її досвіді, а створення нових дій або образів. У психології таку творчу діяльність, основою якої є комбінуюча здатність мозку людини, називають уявою. Уява – не дійсність, але вона не може існувати без дійсності, оскільки саме елементи цієї дійсності для неї – живляче середовище. З іншої сторони, саме уява визначає ставлення людини до навколишньої дійсності, до власної роботи, визначає хід її думок. Уява породжується задумом, тобто уявленням про майбутнє творіння. І, приступаючи до роботи, людина бачить мету своєї діяльності, її результат, який вже з самого початку формується у мозку людини. Якщо людина виконує якусь творчу роботу, то вона безперечно повинна уявити те, що ще сама ніколи не бачила та не чула. Уяву породжує «образ» того, що буде створене лише в процесі творчої діяльності.

Уява являє собою будь-який процес, який протікає в образах. Але образи, які формуються в уяві, є відмінними від образів пам'яті й сприйняття, тому що вони представляють собою щось нове, те, що ще не існувало в дійсності. Через це про уяву можна говорити у більш вузькому сенсі, який розкриває С. Л. Рубінштейн: «Уява – це відліт від минулого досвіду, це перетворення дійсного та породження на цій основі нових образів, що є продуктами творчої діяльності та прообразами для неї».

Уява є психічним процесом, в якому віддзеркалення дійсності відбувається в специфічній формі – об'єктивно або суб'єктивно нового (у вигляді образів, уявлень, ідей), створеного на основі образів сприйняття, пам'яті, а також знань придбаних в процесі мовного спілкування.

Розрізняють чимало видів уяви, серед яких є відтворююча та творча. У відтворюючій уяві відбувається формування нових образів, які є новими для цієї людини, тобто суб'єктивно новими, тоді як об'єктивно, предмети, що відповідають наявним образам, вже існують у загальнолюдській культурі. Даний процес полягає в тому, що людина уявляє, відтворює те, що сама вона не сприймала, проте чула або читала. Подібне відтворення образів може відбуватися на підставі словесного (усного або письмового) опису, сприйняття зображень у вигляді картин, схем, карт, креслень, уявних і матеріальних моделей. Даний вид уяви – це основа загальнолюдського досвіду.

Особливість творчої уяви полягає в самостійному створенні об'єктивно нових образів, які реалізуються в оригінальних продуктах діяльності. Такий вид уяви досить поширений в науці та мистецтві. Різновидами творчої уяви є ті специфічні види уяви, які є результатом різних видів творчої діяльності. Так розрізняють конструктивну, художню, технічну, музичну та інші види уяви у відповідності з тими специфічними видами творчої діяльності, результатом розвитку якої вони є.

Виділяють також уяву абстрактну та конкретну. Це розрізнення є можливим через різноманітність образів, які продукує уява. Абстрактна уява, на відміну від конкретної, використовує образи більш узагальнені.

Згідно з психологічними дослідженнями, найбільш інтенсивно уява розвивається у дошкільному та молодшому шкільному віці. Особливо важливий розвиток уваги сьогодні, оскільки до основних задач відносять окрім навчання і виховання ще і формування творчої особистості.

Відомий психолог Л. С. Виготський, дослідивши творчу діяльність дітей, запевнив, що саме уява учнів необхідна для формування творчої особистості спрямованої в майбутнє. Він сформулював закон, і якому творчість уяви напряму залежить від багатства та різноманітності існуючого досвіду людини. Відштовхуючись від положень даного закону, в основі кожного витвору уяви лежать елементи середовища, яке нас оточує, а також знаходиться під впливом навчання і виховання.

Період молодшого шкільного віку – це час, активного розвитку уяви. Молодші школярі багато і з захватом малюють, ліплять з пластиліну, роблять аплікації, та різні вироби. Часто така діяльність підтримується шкільним середовищем, наприклад, ознайомлення з новими видами творчої діяльності на заняттях праці. Це може бути заняття з квілінгу, випалювання по дереву тощо. На заняттях з образотворчого мистецтва вчать працювати з батиком, різними поверхнями і площинами.

Разом із тим, більшості молодших школярів життєвого досвіду цілком достатньо для виконання різноманітних творчих доробків, але здатність актуалізувати його як джерело задуму цих доробків розвинена недостатньо. Тому розвиток уяви дітей не просто можна, але і потрібно підтримувати, особливо у їхній навчальній роботі. Разом із тим, учитель повинен стежити за розвитком здорового критичного ставлення до продуктів уяви школярів, піклуючись про те, щоб їхня уява не перетворювалася на порожнє фантазування.

Література та джерела

1. Гречко С.А. Розвиток уяви молодшого школяра. *Практична психологія та соціальна робота*. 2014. № 5. С.34–42.
2. Григорчук О.О., Дубравська Н. М. Розвиток уяви і фантазії дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник, Т.В. Наумчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. С.203–208.
3. Давидов В. А. Психічний розвиток у молодшому шкільному віці. *Практична психологія та соціальна робота*. 2010. № 1. С.73–80.
4. Імбер В.І. Привчаємо розмірковувати з малку. *Дошкільне виховання*. №7. 2015. С. 16–19.
5. Порхун Д. Розвиток уяви в дошкільному віці. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій*. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2020. С. 116–119.

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДАХ ЛУЦЬКА

Наталя Бойчук, Руслана Гусак,
студентки 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Тетяна Бортнюк,
доц., к. екон. н., завідувач кафедри природничо-математичної,
світоглядної освіти та інформаційних технологій

Розглянуто особливості здійснення освітнього процесу в приватних закладах загальної середньої освіти. Здійснено порівняльний аналіз приватних шкіл Луцька та окреслено їх переваги порівняно з державними закладами освіти.

В Україні та її регіонах відбуваються радикальні зміни у всіх сферах життєдіяльності. Одним із напрямків трансформації суспільної системи є розвиток підприємництва та формування підприємницького потенціалу у суспільстві. Водночас розвиток підприємництва є одним із найважливіших факторів подолання кризи та піднесення економіки та соціальної сфери на сучасний рівень. Тому завдання подальшого розвитку підприємницької діяльності, особливо малого підприємництва, набуває особливої актуальності. Особливого підходу вимагає організація підприємницької діяльності у галузях освіти. Насамперед слід визнати, що саме з учнів ми починаємо формувати економічну обізнаність. Нова навчальна програма Нової української школи має наскрізну лінію «Підприємливість та фінансова грамотність». В даний час освіта в Україні істотно відрізняється і характеризується різноманіттям організаційно-правових форм, видів та типів освітніх установ, способів здобуття освіти. Найважливішим елементом цих змін стало створення недержавного сектора в освіті. Поява недержавної освіти стала відображенням економічних та політичних процесів, що відбуваються в українському суспільстві.

Важливою ознакою підприємництва є те, що недержавна школа здійснює свою діяльність на основі замовлень та укладених договорів. В приватних закладах освіта розглядається як економічна категорія, що здатна поєднати соціальну цінність для суспільства та фінансову користь для підприємця. Це створює передумови для розвитку та ведення бізнесу у даній сфері [1, с. 136].

Кількість приватних шкіл починає стрімко зростати. Зокрема, вони є й у Луцьку. Короткий аналіз приватних шкіл нашого міста наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика приватних шкіл Луцька

Станом на 01.09.2021р.	Луцький приватний лицей «Скарбниця мудрості»	Луцький приватний заклад «ЗЗСО "Колегіум ЄАРС"» Управління освіти Луцької міської ради	Приватна загальноосвітня школа з поглибленим вивченням ІТ та іноземних мов	Приватний заклад освіти «Альтернативна школа «Портал» з поглибленим вивченням іноземних мов та розвитку власних компетентностей
Спроможність закладу освіти (учнів)	148	150	150	Не вказано
Кількість учнів	15	33	45	14
Кількість персоналу	24	11	25	4
Кількість класів:	10	13	12	2
Кількість інклюзивних класів	4	2	2	0
Орієнтовна вартість навчання за рік	27000 грн	154500 грн	112 420 грн	100 000 грн
Поглиблене вивчення мов	Іноземних мов та християнська етика	Іноземних мов та інформаційних технологій	ІТ та іноземних мов	Іноземних мов та розвитку власних компетентностей

Як бачимо з таблиці, орієнтовна кількість учнів у закладах коливається в межах 150 учнів. Поглиблене вивчення іноземної мови передбачене у кожній школі, але відрізняються вивченням ІТ, християнської етики та розвитку власних компетентностей. Приватні заклади використовують різні

підходи до навчання. Розглянемо більш детально особливості провадження освітнього процесу у цих закладах. Так, в Луцькому приватному закладі загальної середньої освіти «Колегіум ЄАРС» управління освіти Луцької міської ради (далі – школа ЄАРС). Так, у школі ЄАРС застосовується поділ на навчальні блоки: мовознавчий блок, математику та ІТ, природничий блок, мистецтво та суспільні науки. Тому цей заклад має такі переваги: індивідуальний план розвитку кожної дитини, креативного і критичного мислення, вміння будувати своє життя і керувати ним у середовищі, що постійно змінюється. Поглиблене вивчення англійської мови як другої рідної із систематичним залученням носіїв мови та інформаційних технологій та інноваційна навчальна програма, яка базується на поєднанні програми НУШ і власних авторських розробок, теж є запорукою успіху школи ЄАРС.

Фінансова грамотність в школі ЄАРС формується від початку навчального процесу і до завершення. В школі є так звана валютна системи «ЄАРСів». Діти прийшовши в перший клас ознайомлюються з тим: що таке єарс? Що можна з ними робити? Для чого вони? ЄАРСи – це пластикові картки номіналом : 1,2. 5, 10, 20, 50. Кожна дитина протягом навчального року збирає єарси на уроках, за виконані завдання. Діти знають, що несуть відповідальність за свої єарси і коли трапиться ситуація, коли загубили десь, подарували, обмінялися, то єарси ніхто не повертає. Тому учні зберігають їх в підписаній коробочці в класі. А де придбати? І що з ними робити? На свято знань 1 вересня влаштовується Ярмарок з різними речами: ручки, олівці, бананки, сумки, зошити, гумки. Кожна річ має свою ціну, учні обмірковують і купують те, що їм необхідно. Тут діти отримують досвід: як поводитися з грошима; як правильно порахувати кількість; порахувати, що я можу на таку кількість придбати; скільки мені ще потрібно працювати. Варто зазначити, що в школі ЄАРС заняття з математичної освітньої галузі проводяться за Сінгапурською програмою навчання. Програмою передбачено розділ «Гроші»: діти створюють свої банки, грають у рольові ігри, моделюють різні ситуації, рахують кошти, тобто все те, що є таким необхідним у сучасному житті [2].

Приватна загальноосвітня школа з поглибленим вивченням ІТ та іноземних мов використовує інтеграцію ІТ-технологій в освітній процес. Класи віртуальної реальності, сучасні лабораторії, фото та відео-студії, сучасні класи хімії та фізики. Методологія побудована на залученні учнів до процесу пізнання та прикладному використанні знань, умінь і навичок. Альтернативна школа «Портал» у своєму закладі визначає певні цілі: запровадити та зробити альтернативний комплексний підхід у навчанні максимально доступним школярам, створення освітнього простору, у якому приємно навчатися та альтернативно розвиватися через самопізнання та розвиток власних компетентностей. Саме це забезпечує закладу свою унікальність та певні переваги, такі як: замість підручників персональний комп'ютер, система мотивації школярів, індивідуальний підхід та електронний щоденник. Луцький приватний ліцей «Скарбниця мудрості» має дещо інші підходи, такі як: індивідуальний план виконання завдань, порівняння минулих і теперішніх успіхів дитини, неможливість прирівнювання до успіхів інших дітей, виховання на християнських принципах, взаємоповазі. Приватні заклади загальної середньої освіти різноманітні за своїми підходами до навчання та перевагами. Такі заклади дають багато нових можливостей для учнів, є багатофункціональними та різноманітними за своєю наповнюваністю [3, с. 416].

Отже, ініціатива і бажання змін, постійне тяжіння до інновацій, націленість на вищі досягнення, прагнення до створення та підтримки високого іміджу, саме таким є приватний заклад загальної середньої освіти, на наш погляд. З потужними можливостями реалізації у сучасному світі загалом та підприємницькій діяльності зокрема. Проаналізувавши переваги та недоліки таких шкіл, можна сказати, що підприємництво розвивається набагато краще у приватних школах. Необхідна умова підприємницької діяльності – наявність підприємницьких ознак (якостей, задатків) у керівників і співробітників навчального закладу – це підприємницькі риси характеру, навички, типи поведінки.

Література та джерела

1. Андронік О. Л. Приватні навчальні заклади як основа соціального розвитку суспільства, 2019. Вип. 1. С. 136–139.

2. Програма надання фінансової підтримки дошкільним та загальноосвітнім навчальним закладам приватної форми власності на 2017 рік URL: [http://www8.cityadm.lviv.ua/inteam/uhvaly.nsf/\(SearchForWeb\)/94DFF3DC7B5B05D5C22580FE0034D742?OpenDocument](http://www8.cityadm.lviv.ua/inteam/uhvaly.nsf/(SearchForWeb)/94DFF3DC7B5B05D5C22580FE0034D742?OpenDocument) (дата звернення: 20.02.2022).

3. Романовський О. О. Шляхи впровадження інновацій, підприємництва та підприємницької освіти в системі приватної освіти України: монографія. Вінниця: Нова книга, 2010. 416 с.

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ОСНОВ МАТЕМАТИКИ

Наталія Бублій,

студентка 4 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Наукова керівниця – Аліна Циплюк, к. пед. н.,
старша викладачка кафедри теорії та методики дошкільної освіти*

Розглянуто деякі аспекти формування пізнавального інтересу у дітей старшого дошкільного віку у процесі навчання основ математики. Розкрито взаємозв'язок пізнавального інтересу дітей та якості засвоєння математичних знань. Охарактеризовано роль особистісно-орієнтованого підходу у формуванні пізнавального інтересу в процесі навчання основ математики.

Існує думка, що для успішного засвоєння інформації необхідна наявність пізнавального інтересу, який забезпечує самостійність дітей у навчальній діяльності та практичному застосуванні знань. Натомість, якщо не сформувати у дошкільному віці позитивне ставлення до знань та навчальної діяльності, то зробити це у школі набагато складніше. Тому завдання з формування пізнавального інтересу у дітей дошкільного віку є надзвичайно актуальним.

Зауважимо, що дошкільний вік – період розвитку дитячої пізнавальної активності та пізнавальних здібностей. У старшому дошкільному віці відбувається інтенсивний розвиток в інтелектуальній, морально-вольовій і емоційній сферах особистості. Засвоєння дітьми математичного змісту напряму пов'язане з пізнавальною діяльністю, у процесі якої формуються розумові дії і створюються внутрішні умови утворення нових форм мислення, пам'яті. Під впливом розвиненого пізнавального інтересу діти більш активно засвоюють математичні знання, опановують вирішення завдань узагальненими способами, у них розвивається здатність виділяти ознаки предметів та явищ, розкривати їх взаємозв'язки, помічати властивості предметів.

Принагідно відзначимо, що пізнавальний інтерес – це складне особистісне утворення, яке складається з сукупності взаємопов'язаних компонентів (інтелектуального, емоційного, вольового), характеризується прагненням до активного та самостійного освоєння нового матеріалу та з'ясування незрозумілого в математичних зв'язках, відносинах [4].

Поняття «пізнавальний інтерес» науковці трактують по-різному, проте у деяких визначеннях простежуються спільні риси, що характеризують це поняття: пізнавальний інтерес – це спонукання до діяльності, мотивація діяльності (М. Беляєв); пізнавальний інтерес – це інтерес, збуджений змістом, який викликає бажання пізнати те, що невідомо учню (Г. Ващенко); пізнавальний інтерес – це потреба у збагаченні розуму й серця. Так закріплюється допитливість і перетворюється у схильність до знань (Н. Новіков); пізнавальний інтерес – особлива вибіркова спрямованість особистості на процес пізнання. Це взаємодія інтелекту і вольових процесів (Л. Лохвицька); пізнавальний інтерес – це інтерес, що виникає на основі потреби, щось знати (А. Ковальов) [2].

Розглядаючи розвиток пізнавального інтересу у дітей старшого дошкільного віку зазначимо, що інтерес виростає з потреби орієнтуватися в дійсності і, стаючи стійким особистісним утворенням, може призвести до виникнення нової потреби більш високого рівня – потреби в пізнанні, в дослідницькій діяльності. Пізнавальні інтереси на шляху свого розвитку у дошкільному віці характеризуються пізнавальною активністю, спрямованістю, прагненням самостійно вирішувати проблемні питання, пізнавальні завдання, прагненням до дослідження [3].

Основою пізнавального інтересу дошкільника є емоційне ставлення, що виражається в позитивному відношенні до об'єкта інтересу. Яскраві позитивні емоції, визначаючи потреби дітей у пізнанні, дослідженні навколишнього середовища, сприянні нових мотивів діяльності, призводять до розвитку пізнавальних здібностей [1].

На нашу думку, без спеціального навчання, без спеціально підібраних методів у процесі вивчення математики, пізнавальний інтерес характеризуватиметься нестійкістю, ситуативністю, поверхневим, неглибоким сприйняттям та пізнанням математичних понять та закономірностей. Тому

вважаємо, що розвиток пізнавального інтересу у дітей старшого дошкільного віку буде більш ефективним за певних умов, які ми намагалися реалізувати в реальному освітньому процесі закладу дошкільної освіти, а саме:

1. У змісті навчання передбачали поступове ускладнення, добирали проблемно-пошукові методи навчання з метою стимулювання мислення, створювали ситуації новизни та зацікавлення, спираючись, при цьому на суб'єктний досвід дитини.

2. Методи та засоби добирали таким чином, щоб вони спрямовувалися на створення позитивного емоційного фону; забезпечували різноманітну практичну діяльність дітей (з включенням варіативних, проблемних, творчих завдань) та освоєння загальних способів дій; стимулювали активність та самостійність дітей у процесі вирішення навчальних завдань.

3. Поєднували різноманітні форми організації дітей на заняттях з урахуванням диференційованого підходу (підбирали різнорівневі за складністю завдання); намагалися створювати умови взаємодії дітей у процесі навчання, сприяли збагаченню комунікативних умінь і навичок, освоєнню різноманітних способів співробітництва).

4. Підвищували свій власний теоретичний та практичний професійний рівень, шляхом відвідування різноманітних вебінарів, відкритих заходів, дискусій.

Відомий психолог Л. Виготський зазначив, що наукові поняття не засвоюються і не заучуються дитиною, а виникають і складаються за допомогою величезної напруги її власної думки. Саме тому одним із шляхів, який веде до прискорення процесу пізнання, є використання розвивальних ігор у різних видах діяльності дошкільників [1].

Під розвивальною грою ми розуміємо ігрову діяльність, організовану педагогом і спрямовану на розвиток психічних процесів у дітей дошкільного віку, їх емоційної сфери. На наш погляд, саме в грі дитина розвивається найбільш успішно; розвивальні ігри можуть бути різноманітними за своїм змістом і, як інші ігри вони не сумісні з примусом і створюють атмосферу вільної та радісної творчості; граючись у ці ігри з дітьми, батьки та педагоги навчаються поважати особистість дитини, не заважати дитині розмірковувати і приймати рішення самостійно, не виконувати за неї те, що вона може зробити сама [1].

Вважаємо, що одним із механізмів формування пізнавального інтересу в процесі навчання основ математики є дотримання особистісно-орієнтованого підходу. Ми намагалися стимулювати виникнення такого діалогу на заняттях з математики залучаючи дітей до експериментування, моделювання, спільного вирішення нестандартних завдань, пошуку варіативних способів дій, знаходження правильної відповіді тощо.

Таким чином, формування пізнавального інтересу – це тривалий процес, який потребує певних умов і залежить від умілого педагогічного керівництва. Пізнавальний інтерес формується у дітей старшого дошкільного віку у процесі спеціально організованої освітньої роботи.

Література та джерела

1. Дембіцька І. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/23634/1/1.PDF> (дата звернення: 22. 02. 2022).

2. Карнаухова А., Самченко І. Психолого-педагогічні особливості розвитку пізнавальних інтересів учнів у процесі початкової школи. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4/64.pdf> (дата звернення: 22. 02. 2022).

3. Лисенко Н. Педагогіка українського дошкілля: навч. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 360 с.

4. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. За заг. ред. Н. П. Тарнавської., Н. Ю. Рудницької. Житомир : ФОП «Левковець», 2015. 430 с.

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Анастасія Бунь,
студентка 1 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової та мистецької освіти
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Науковий керівник – Іван Кутняк, к.філос.н., доцент
декан факультету початкової та мистецької освіти

У статті розкрито деякі питання естетичного виховання молодших школярів. Розглянуто естетичне виховання як важливу складову освітнього процесу початкової школи.

Питання краси та прекрасного були важливими для людини протягом усього періоду її існування. Філософи, педагоги, психологи, митці наголошують на необхідності і важливості естетичної складової у житті людини, оскільки це є частиною її духовності, без якої людина існувати та розвиватися не може.

Прилучення «дитини до мистецтва розпочинається з сім'ї та родини і цей процес прийнято називати естетичним вихованням особистості. У родинному колі воно є, як правило, стихійним, не системним, залежним від традицій родини, мистецького хисту її членів, місця проживання, етнографічної специфіки регіону, клімату, природного середовища тощо. Естетичне виховання розглядається ученими як процес активний як у сенсі пізнання, так і у царині особистісної творчості, а його діяльнісний компонент – мистецька діяльність у всіх її виявах – сприяє становленню людини, визначає її ідеали і прагнення, може слугувати професійному становленню, забезпечує гармонійні стосунки з самим собою, оточенням, зокрема природним, має психотерапевтичний і рекреаційний характер» [1].

Питання та прикладні механізми реалізації естетичного виховання людини з раннього віку були й залишаються предметом дослідження вітчизняної та зарубіжної психологічної, педагогічної, філософської, мистецької, теологічної, історичної науки. Важливим у цьому сенсі є його практична, прикладна складова, яку слід реалізувати з раннього віку людини, прилучаючи її до світу краси і мистецтва.

Розробка нових напрямів та способів естетичного виховання засобами мистецтва – це нагальна проблема з огляду на важливість у житті людини духовної і гуманітарної парадигми та загальної культурно-естетичної складової. У реалізації мети естетичного виховання учнів початкової школи засобами мистецтва важливу роль відіграє творчий підхід, в якому чільне місце посідають розвиток креативності дитини та феномен мистецтва у всіх його виявах, способах відображення у дійсності і формах. Мистецький потенціал має всі можливості вплинути на формування людської чуттєвості, дає можливість людині усвідомити себе особливою і такою, що впливає на світ навколо себе, зумовлює необхідність концентрації дитини на тих позиціях, які дають можливість реалізувати виховну функцію.

Естетичне виховання особистості було і залишається предметом наукового аналізу вчених (Т. Андрущенко, М. Бердяєв, Є. Громов, Л. Левчук, В. Мовчан та ін.), які стверджують, що естетичне виховання є «засобом залучення молоді до духовних і культурологічних цінностей суспільства».

Психологічні аспекти естетичного виховання дітей та молоді розкрито у дослідженнях І. Бега, Т. Кириленко, В. Москальця та ін. Теоретичне обґрунтування щодо питань естетичного виховання відображено у працях Н. Антонової, Л. Масол, С. Ничкало, О. Оніщенко, Г. Шевченко та ін. Історичний контекст досліджуваної проблеми висвітлено в публікаціях О. Бузова, О. Дем'янчука, Д. Джолі, Г. Сагач, О. Семашко, Г. Тарасенко, А. Щербо та ін.

Зауважимо, що «мистецтво має стосунок до кожного народу, кожної країни, кожної людини не залежно від будь якої приналежності чи вікової категорії. Прилучення до мистецьких творів розпочинається з моменту народження людини. Колискова пісня, оздоблення житла і дитячої іграшки, ігри та забави, автентичний одяг та предмети побуту – це речі, які супроводжують людину з раннього віку і до останнього її подиху. У кожного народу вони свої, оригінальні, особливі, несуть специфічне навантаження і відіграють важливу життєву роль» [1].

Вчені доводять, що естетичні властивості людини не є притаманними їй з народження, вони починають розвиватися у ранньому віці та безпосередньо залежать від соціалізації дитини, способу її життя, родинних традицій та безпосереднього прилучення до краси та культури тих, хто дитину оточує, спілкується з нею, організовує її навчання, побут та різноманітні види дитячої діяльності. «Прилучення дитини до мистецтва розпочинається з сім'ї та родини і цей процес прийнято називати естетичним вихованням особистості. У родинному колі воно є, як правило, стихійним, не системним, узалежненим від традицій родини, мистецького хисту її членів, вміння та бажання виховувати дитину на кращих зразках народного чи класичного мистецтва, місця проживання, етнографічної специфіки регіону, клімату, природного середовища тощо» [2].

Системне естетичне виховання розпочинається у дитячому садку та початковій школі. Саме тут кваліфіковані педагоги роблять спробу творчо розвивати дитину, знайомити її з красою природи та людського життя, дають можливість пробувати себе у різних видах творчості, спонукають до самостійної діяльності у царині мистецтва тощо.

У Концепції Нової української школи часто звучить питання організації доцільного освітнього середовища, яке б ґрунтувалося на творчості дитини, свободі вибору, створювало найкращі умови для розвитку. Зауважуємо, що мистецтво в усіх його формах та виявах має у цьому освітньому середовищі пріоритетне місце, бо здійснює найширший вплив на всі сфери дитячого життя, праці, діяльності: «Усі діти заслуговують навчатися у такому середовищі, де забезпечуються їхні потреби – базові потреби, потреби у навчанні, додаткові потреби (для дітей з особливими освітніми потребами). У такому освітньому середовищі є баланс між навчальними видами діяльності, ініційованими вчителем, та видами діяльності, ініційованими самими дітьми. Таке середовище забезпечує можливості дітям робити власний вибір, можливості для розвитку нових та удосконалення наявних практичних навичок, отримання нових знань, розвитку свого позитивного ставлення до інших. учитель має бути моделлю бажаної поведінки і ставлення. Дуже важливо, щоб вчителі повною мірою розуміли свою роль як моделі бажаної поведінки та ставлення до людей з повагою, добротою й відповідальністю» [5].

Отже, «питання і завдання естетичного виховання є важливою складовою освітнього процесу початкової школи в умовах сьогодення, оскільки чинять цілісний і комплексний вплив на становлення особистості, мають великий розвивальний потенціал, сприяють якісній освіті людини з раннього віку. Естетичне виховання молодших школярів сприяє формуванню ціннісних орієнтацій дитини, розвиває почуття учнів, збагачує внутрішній світ дитини, формує бажання і прагнення відчувати і творити красу, дає ґрунт для розв'язання творчих задач, в результаті яких дитина засвоює естетичні цінності» [1].

Література та джерела

1. Герб`як Л. С., Пантюк М. П. Мистецтво як чинник естетичного виховання учнів початкової школи. *Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів*. Вип. 7. Бердянськ, Вінниця, Житомир, Івано-Франківськ, Ізмаїл, Кам'янець-Подільський, Київ, Кропивницький, Мукачево, Полтава, Ужгород, Умань, Херсон, 2020. 361 с.
2. Енциклопедія освіти / АПН України. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Естетика: словник найбільш уживаних термінів (українською та російською мовами). Харк. держ. акад. культури; Уклад. Г. Г. Гуріна. Харків : ХДАК, 2005. 91 с.
4. Зязюн І. А. Всеукраїнська державна комплексна програма з естетичного виховання. *Вісник Академії педагогічних наук України*. 1993. № 11. С. 43 – 51.
5. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІКИ СТОРІТЕЛІНГ У СИСТЕМІ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Аліна Бухвал,
студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Надія Горбач, к. філол. наук,
старший викладач кафедри філології

Розкрито особливості використання сторітелінгу як техніки розвитку зв'язного мовлення дітей молодшого шкільного віку. Визначено його мету, проаналізовано форми та прийоми роботи під час використання цієї техніки.

Сторітелінгом можна назвати зразок інформаційно-ігрового проєкту під час якого відбувається формування різноманітних практичних умінь та навичок. Така нестандартна форма усного мовлення розкриває сповна одну із форм групового навчання, що в свою чергу сприяє якісній реалізації комплексних цілей та засвоєнню бази знань. Також техніка сторітелінгу формує навички самоконтролю, уміння виражати власну думку та дослуховуватись до думок інших, посилює почуття обов'язку та відповідальності за результати. Учень, застосовуючи техніку сторітелінгу, не тільки сприймає певну інформацію, але також більш активно залучається до процесу навчання [2].

Виходячи з вищесказаного, метою використання техніки сторітелінг є створення комфортних умови задля навчання учнів молодших класів, в рамках яких кожна дитина буде відчувати власну успішність, інтелектуальну спроможність та самостійність.

Обираючи таку техніку для роботи, педагоги зазвичай визначають навчальні, розвивальні та виховні цілі. Зокрема, навчальною метою є спроба узагальнити та систематизувати базові відомості із мови та літератури, створити холистичну систему особистісних знань, здійснити структурування вивченого теоретичного матеріалу, вдосконалити певні пунктуаційні вміння і навички та розвивати креативність.

Розвивальна мета виражається через розвиток мовленнєво- комунікативних та творчих вмінь самостійно розв'язувати цікаві та пізнавальні завдання. Також розвивальна ціль передбачає удосконалення аналітичних здібностей, порівняння, систематизацію й узагальнення, доведення та обґрунтування. Під час використання мовленнєво-комунікативного матеріалу розвивається спостережливість, уважність, кмітливість, які є важливими елементами розумової діяльності особистості [4]. Виховна мета полягає у вихованні в дітей навиків самостійності, справедливості, доброзичливості, гуманності, старанності, наполегливості та бажання творчо працювати.

Як демонструє педагогічна практика, під час проведення уроку із застосуванням техніки сторітелінгу важливим є дотримання загальнодидактичних вимог. Зокрема, вони передбачають визначення оптимального змісту уроку у відповідності до вимог шкільної програми, а також врахування підготовки учнів. Важливим є вибір найбільш раціональних методів, прийомів і засобів навчання, які могли б забезпечити пізнавальну активність та постійний творчий розвиток дітей.

Під час застосування цієї техніки важливо обрати саме роботу у невеликих групах. Обрана техніка цілком відповідає цілям та завданням, які формуються перед педагогом та учнями в рамках нової української школи. З іншої сторони, виходячи із певних психологічних засад навчання, а також задля забезпечення активної інтелектуальної роботи дітей, необхідно використовувати цю техніку спільно з різними текстовими матеріалам, які становлять особливий інтерес для учнів [3, с. 46]. Під час застосування техніки сторітелінгу цілком доречними може бути використання таких його форм та прийомів:

1. Інформаційно-рецептивний. Тобто пояснення, опис, бесіда, інструктаж чи повідомлення учнів, клопітка робота з ілюстраціями й наочністю.

2. Репродуктивний. Тобто вербальні, наочні та практичні методи або робота за наперед визначеним зразком (наприклад подання матеріалу в готовому викладі, контроль, самоконтроль, конкретизація та фіксація уже отриманих знань і навичок).

3. Пошуковий. Тобто пошукова діяльність учнів (постановка проблемного питання чи повноцінне розв'язання проблеми й проблемних завдань), евристична бесіда (формування взаємозв'язаних між собою проблемних запитань і як наслідок – краща активізація уваги та мислення, різностороння самостійна робота школярів).

4. Навчально-дослідницький. Тобто самостійна творча та дослідницька робота молодших школярів задля здобуття й розширення знань і як наслідок – активізація уваги й мислення, вдале формування висновків [1].

Техніка сторітелінгу має цілком відповідати віковим характеристикам учнів, оскільки створені історії будуть видозмінюватися залежно від віку дитини. Найголовніше, мабуть, те, щоб діти продемонстрували власні вміння та навички у створенні цікавих історій, а також коректно застосували техніку сторітелінгу. Успіх залежить саме від підготовки і попередньої цілісної, кропіткої роботи як педагога, так і учнів. Техніка сторітелінгу сприяє формуванню зв'язного мовлення учнів молодших класів. В контексті цього належна увага має надаватися розвиткові мовленнєвої діяльності дітей (наприклад читанню вже готової історії, говорінню, письму або навіть записуванню історії), а також збільшенню словникового запасу дитини. Має вдосконалюватися граматичний, стилістичний та лексичний лад мовлення, проводиться регулярна робота щодо правильного інтонування та дотримання орфоепічних норм. Важливо звертати увагу на дотримання мовного режиму. Доречно використовувати наочність та технічні засоби навчання, які доступні у класній кімнаті, оскільки використання техніки сторітелінгу передбачає регулярне застосування аудіо-візуальних засобів [2].

Під час уроків із використанням техніки сторітелінгу мають переважати індивідуальні та групові (невеликі групи) форми навчання. Молодші школярі повинні працювати завжди творчо, а тому досягнення результатів є тільки справою часу. Використовуючи техніку сторітелінгу, школярі оволодівають такими формами особистісного розвитку, як вмінням комунікувати, співпрацювати та взаємодіяти, самодисциплінуватися. Формується навичка визначення цілей історії та рефлексія над нею. У рамках такої роботи учні мають бути достатньо завантажені роботою і як результат – отримують довгоочікуване та радісне відчуття власного успіху. Під час заняття важливо формувати в учнів навички взаєморозуміння, доброзичливості, взаємопідтримки [1].

Досить важливою є організація самостійної роботи учнів у поєднанні з елементами самоосвіти і самовиховання. Учні мають почуватися співавторами уроку, і саме тоді вони будуть більш активними й відповідальними, використовуватимуть можливості робити вибір та демонструватимуть свою позицію, складатимуть власну оцінку почутим фактам та подіям, здійснюватимуть принаймні базову пошукову діяльність, висловлюватимуть повагу до думок інших дітей та до поглядів вчителя, виявлятимуть взаєморозуміння й взаємопідтримку в цілому. Результатом роботи під час заняття завжди мають ставати створені школярами цікаві історії.

Необхідною умовою успіху є об'єктивна оцінка знань і набутих навичок, оскільки несправедливість може демотивувати дітей до подальшого прогресу. Також важливим є правильно здійснюваний протягом уроку інструктаж щодо виконання майбутнього завдання [4]. Попри сформований план до початку уроку та необхідність його дотримуватись, вчитель зобов'язаний реагувати на ситуацію під час роботи із учнями і за потреби змінювати деякі елементи. Така гнучкість завжди сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Тим не менше, відхилення мають бути обґрунтовані, а час на уроці має бути використаний раціонально за будь-яких обставин. Педагог має пам'ятати про норми етикету, такту та поваги до учнів зі своєї сторони. Більш горизонтальна взаємодія посилюватиме ефект, а таке усне зв'язне мовлення через техніку сторітелінгу покращуватиметься набагато швидше.

Література та джерела

1. Веремчук Р. Формування навичок самостійного складання казки як один із етапів розвитку творчої активності учнів. *Початкова школа*. 2020. № 7. С. 21–24.
2. Лідман-Орлова Г. К. Особливості розвитку зв'язного мовлення молодших школярів. Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. С. 365.
3. Петричко І. Методичний супровід учителя Нової української школи. *Початкова школа*. 2020. № 9. С. 45–46.
4. Чкан Л. О. Формування усного мовлення молодших школярів на уроках української мови засобом сторітелінгу. Херсон : ХДУ, 2021. 68 с.

МАЛІ ЖАНРИ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ ЯК ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анна Буць, Юлія Куць,
студентки 4-А курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти
Луцького педагогічного фахового коледжу
КВЗО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Наталія Дмитренко,
викладач-методист циклової комісії словесних дисциплін

Публікація висвітлює питання використання малих жанрів українського фольклору (прислів'їв і приказок) на уроках української мови та читання як засобу формування національної самосвідомості учнів початкової школи.

У Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ столітті визначено, що сучасний етап розбудови Української держави диктує соціальний запит на формування всебічно розвиненої, духовно багатой, самодостатньої особистості, патріота своєї держави, людини з високим рівнем комунікативної компетентності [5]. Особливої уваги педагогічної спільноти вимагає вдосконалення системи початкової освіти, зокрема питання формування національно свідомої особистості молодших школярів у процесі опанування предметів мовно-літературної освітньої галузі.

Теоретичні аспекти проблеми національної свідомості відображені у працях А. Андрущенко, В. Антоненка, О. Вишневського, Г. Грабовича, В. Жмира, О. Мотиля, О. Музальова, Ю. Римаренка, М. Шульги, Н. Яковенко та ін. Науковці трактують поняття «національна свідомість» як усвідомлення особистістю своєї приналежності до певної нації; відчуття людиною гордості за приналежність до своєї нації, вміння мислити на основі образів національної культури, спрямованість своїх дій відповідно до національних інтересів.

Заслугове на увагу думка О. Вишневського щодо етапності процесу розвитку національної самосвідомості, зокрема виділення етапу раннього етнічного самовдосконалення, специфіка якого полягає в засвоєнні дітьми молодшого шкільного віку культури рідного дому, сім'ї, предків, рідного села, міста [1, с. 143]. Питання формування національної особистості школярів висвітлено в працях українських та зарубіжних науковців (К. Бархін, О. Біляєв, М. Вашуленко, Г. Іваницька, Т. Ладиженська, М. Львов, В. Мельничайко, Н. Пашковська, М. Пентиліук, Т. Симоненко, О. Сухомлинська, К. Чорна та ін.). Дослідники наголошують, що визначальну роль у процесі формування національної самосвідомості учнів початкових класів має рідномовне соціально-культурне середовище.

З огляду на це особливої значущості набуває інтегрований предмет «Українська мова та читання», головне завдання якого – формування національно свідомої особистості, носія української мови, що володіє лінгвістичними знаннями та необхідним рівнем умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності, усвідомлює роль державної мови як засобу міжособистісного й міжнаціонального спілкування, зберігає та пропагує культурні традиції свого народу, дотримується мовленнєвого етикету [7, с. 80-81].

Фольклор має особливе значення у формуванні національно свідомої особистості, адже зразки педагогічної мудрості народу допомагають людині з раннього дитинства засвоїти багатовікові цінності рідного народу [6, с. 50]. Оскільки спостерігається зменшення практики використання творів українського фольклору у виховному арсеналі батьків через невміння належно тлумачити їх зміст відповідно до реалій сучасності, провідну роль у процесі ознайомлення дітей із зразками народної мудрості відведено урокам української мови та читання в початковій школі.

Відповідно до програми, у 2-4 класах передбачено формування у школярів поняття про фольклор як скарбницю багатовікової мудрості, засвоєння поняття про малі фольклорні форми – загадки, лічилки, мирилки, приказки і прислів'я, дитячі пісеньки, колискові, щедрівки, колядки, веснянки, заклички [4].

Прислів'я і приказки мають великий виховний вплив на особистість дитини молодшого шкільного віку завдяки специфічній формі, емоційності, образності, яскравості, доступності. Вони навчають морально-етичних норм, даючи лаконічні та доступні формули поведінки, формуючи бажання бути працьовитими, чесними, ввічливими, скромними, стриманими, відповідальними, шанувати батьків, поважати людей, любити рідний край, наприклад: Менше говори – більше роби. На чужий коровай очей не поривай, а про свій дбай. Праця людину годує, а лінь марнує. Як маєш збрехати, то краще змовчати. Хто вчора збрехав, тому і завтра не повірять. Вченому – світ, а невченому – тьма [2].

Методистами і вчителями-практиками розроблено систему завдань з метою вдосконалення вмінь аналізу змісту прислів'їв і приказок, формування знань про народний побут, звичаї, суспільний лад пращурів, збагачення словника дітей народною мудрістю, розвитку творчих здібностей учнів: дібрати слово і скласти прислів'я; згрупувати прислів'я за темами; дібрати прислів'я до прочитаного твору; дібрати до прочитаного твору заголовки-прислів'я; визначити прислів'я, яке відображає головну думку твору; зробити малюнок на основі прислів'я чи приказки; прослухати ситуацію та назвати відповідне прислів'я чи приказку; прослухати діалог та запропонувати прислів'я чи приказку для його завершення.

Заслуговує на увагу досвід оновлення методики роботи над малими жанрами фольклору на основі компетентнісного підходу. Зокрема з метою стимулювання інтересу учнів до засвоєння та використання у власній мовленнєвій та поведінковій практиці прислів'їв і приказок рекомендується прийом казкотерапії, тобто складання притч, бувальщин, казок, оповідань на основі прислів'їв чи приказок, а також їх інсценування, що допомагає дітям «докопатися» до таємниці змісту, зробити важливі висновки, створити власну модель поведінки за зразком народної мудрості [6, с. 50].

Прислів'я і приказки стануть дієвим чинником ознайомлення учнів початкових класів з культурними надбаннями рідного краю, виховання національної самосвідомості за умови дотримання методичних вимог, а саме: систематичності роботи над цими формами фольклору; використання сучасних методів і прийомів роботи на основі компетентнісного підходу; заохочення до використання малих жанрів фольклору в різноманітних життєвих ситуаціях.

Отже, створення відповідного національного мовного середовища, використання на уроках української мови та читання компетентнісного підходу до вивчення малих жанрів українського фольклору, які в акумульованій формі передають дітям багатовіковий досвід народу і формують моделі етично-моральної поведінки, забезпечує ефективність процесу формування національної свідомості школярів.

Література та джерела

1. Вишневський О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси. Львів. 1996. 258 с.
2. Іщенко О. Л., Логачевська С. П. Українська мова та читання. У 2 ч. Київ: Літера ЛТД. 2019.
3. Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. URL: <https://dspu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01> (дата звернення: 20.01.2022).
4. Навчальні програми для Нової української школи (1-4 класи). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni> (дата звернення: 20.01.2022).
5. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті. URL: https://sportschool26.at.ua/load/samoosvita/nacionalna_doktrina_rozvitku_osviti_ukrajini_v_xxi_st/nacionalna_doktrina_rozvitku_osviti_ukrajini/27-1-0-35 (дата звернення: 20.01.2022).
6. Павленко Л., Сафронова В. Прислів'я, що виховують і навчають. *Початкова школа*. 2020. № 5-5. С. 50.
7. Сторожук М. Рушник матуся вишивала. *Початкова освіта*. 2021. № 21–22. С. 80–83.

ФОРМИ І МЕТОДИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ХОРЕОГРАФІЧНОМУ КОЛЕКТИВІ

Юлія Вавдіук,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Тетяна Царик, викладач хореографічних дисциплін

Охарактеризовано основні принципи організації хореографічної діяльності, що забезпечується добром методичних прийомів, які викликають у дітей бажання творчості. До них належать: показ, словесний метод, музичний супровід, ігровий метод змагання, метод виховання підсвідомої діяльності.

Хореографічний колектив – об'єднання учасників, життєдіяльність яких визначена цілями та завданнями, що впливають із потреб суспільного, колективного та індивідуального розвитку. Засобами формування хореографічного колективу виступає поза навчальна діяльність, в основі якої лежить мистецтво танцю.

Форми і методи виховної роботи можуть бути різними і залежати від характеру і спрямованості творчої діяльності колективу. Педагог, приступаючи до постановочної роботи, розповідає дітям про історію, на основі якої робиться постановка, про побут, традиції, про образи і характери, про мотиви їх дій і т.п. [3, с. 35] Все це необхідно підготувати для дітей на доступному для них рівні мовою, можливо з показом барвистих ілюстрацій, піднести матеріал емоційно, виразно. Можна організувати перегляд спеціальних фільмів, прослуховування музики.

Колективний перегляд зближує дітей і педагога. З'являється загальна тема для розмови, в якій педагог розумно і тактовно направляє дітей в русло правильних міркувань. Виховують і традиції, яких у колективі може бути безліч: це і посвята в хореографи, і перехід з молодшої групи в старшу, і т.п.. Виховання дисципліни прищеплює навички організованості. Педагог на заняттях пробуджує повагу до загальної праці, виховує здатність підпорядкувати особисте громадському.

Корисний спільний перегляд і спільне обговорення концертних програм, вистав як професійних, так і аматорських колективів. Найкорисніше – проведення аналізу концертних виступів свого колективу [4, с. 76]. Педагог-керівник зобов'язаний зупинитися як на позитивних, так і на негативних моментах програми. Важливо приділити увагу кожній дитині, враховуючи його індивідуальні особливості характеру. Вчасно сказане добре слово, вияв підтримки, схвалення – допоможуть розкритися здібностям дітей.

Велику користь у художньому вихованні дітей принесе вивчення танців інших народів. Постановка хореографічних творів, що увійшли до «золотого» фонду хореографії, надає великий естетичний вплив на дітей. В даному випадку необхідно пам'ятати про можливості виконавців. Неприпустимо перекручування задуму номеру, спрощення танцювальної лексики. І якщо, все-таки, номер поставлений, педагогу потрібно пам'ятати, що він зобов'язаний вказати, хто є автором оригінальної постановки і хто підготував номер в даному колективі [2, с. 67]. Підготовка великої форми хореографічного твору, або великий підбір загальної програми – є одним з хороших методів виховання дітей. Організація художньої діяльності забезпечується добром методичних прийомів, що викликають у дітей бажання творчості. До них належать: показ, словесний метод, музичний супровід, ігровий метод змагання, метод виховання підсвідомої діяльності. Розглянемо кожен з них окремо.

Показ. Він полягає в тому, що приступаючи до вивчення нового руху, пози, самостійного руху рук, голови, корпусу, педагог супроводжує його точним показом, який обов'язково повинен мати зміст і образ. При такому показі рух набуває певної естетичної форми. У показі педагог виконує рух у закінченому вигляді, а тоді переходить до розбору його деталей. Цей метод можна назвати методом розчленування руху. Тільки після послідовного вивчення всіх деталей педагог поєднує їх і працює над формою всього руху. Змістовний, точний показ зосереджує увагу дитини, добре впливає на всі органи відчуттів і, насамперед на розумову діяльність. З початком руху у дітей одночасно починається розвиток образного мислення, уявлення про час і простір. І. Сеченов зазначав, що жоден рух не буває

без мислення, а роль образу він розцінював як регулятор поведінки [3, с. 18]. Саме тому завдання педагога при показі полягає в тому, щоб навчити дітей не просто бачити рух, але й головним чином, дати в ньому образне розуміння усієї форми шляхом спостереження за його розвитком.

Показуючи зразок, педагогу треба разом з дітьми аналізувати його деталі, знаходити в них вже вивчені і знайомі їм рухи і те, як ці рухи пов'язані між собою. Такий процес навчання сприяє міцному засвоєнню матеріалу, стимулює розумову діяльність і є передумовою якісного виконання. Після аналізу педагог повторює виконання зразка, а потім пропонує дітям самостійно виконати його по пам'яті. Перші зразки повинні бути короткими і простими, але поступово, в процесі практичної діяльності і в залежності від віку, вони ускладнюються і стають довшими [5, с. 106].

Словесний метод – це вміння користуватися словом. Методичні прийоми – показ і зразок не можуть існувати без словесних пояснень, вказівок. Психологічна сила впливу слова і інтонації, з якою воно сказане, відкривають перед педагогом великі можливості у спілкуванні з дітьми. Вчасно і до речі сказані слова стимулюють ініціативу, активність, спонукають до дії, спрямовують увагу на те головне, що треба відтворити в завданні, зміцнюють впевненість дитини в своїх діях. Слово може бути великим стимулятором, але ним можна і паралізувати діяльність дитини, убити її віру в себе. Саме тому користуватися словом і інтонацією педагог повинен обережно і артистично, щоб не принизити, не образити дитину, яка в дошкільному віці дуже вразлива і надовго може замкнутися в собі. Давати дітям завдання або робити зауваження слід доброзичливо, в голосі педагога повинно звучати бажання допомогти дитині поступово розкрити у кожному завданні іноді ще не відомі їй самій можливості.

Музичний супровід. Музика є одним з найсильніших засобів виховання. Коли дитина слухає її у неї, незалежно від бажання і свідомості, виникають певні думки, почуття, образи; збагачується емоційна сфера, яка впливає на якість виконання рухів. Музика допомагає формувати осанку, розвиває координацію, знімає втому. Вона викликає процеси збудження і гальмування [1, с. 152].

Виховати у дитини справжню потребу в музиці, любов до неї, музичний смак – одне з важливих завдань педагога, і починається це виховання з музичного оформлення уроку. Послідовність і ускладнення матеріалу від заняття до заняття з урахуванням вікових особливостей дітей – головне, чим треба керуватися у доборі музичних творів. Завдання це складне, вимагає перспективного річного планування, виходячи з якого педагог складає поурочні плани, що витікають одне з одного.

Ігровий метод змагання. Суть його полягає в тому, що педагог підбирає для дітей таку гру, зміст якої передбачає змагання їх між собою на краще виконання того чи іншого завдання. Гру можуть запропонувати і самі діти.

Метод виховання підсвідомої діяльності. Повноцінна творча діяльність не може протікати без участі підсвідомості. Чим багатша підсвідомість, тим яскравіше, несподіваніше у момент творчого процесу вона підкаже рішення, яке не підкаже свідомість. Виховання підсвідомої діяльності починається з дошкільного віку, і відбувається воно шляхом накопичення вражень – зорових, слухових, чуттєвих [1, с. 154].

Важливо зауважити, що успіх дітей в хореографічному колективі залежить від викладача, який або володіє професійними знаннями і вміло застосовує їх у навчально-тренувальній роботі, або допускає помилки, які негативно впливають на дітей. Викладачам хореографії слід знати особливості методики роботи з дітьми різних вікових груп, розбиратися в причинах найбільш поширених помилок, що зустрічаються в практиці.

Література та джерела

1. Бондаренко Л. Методика хореографічної роботи в школі. Київ, 2008. 342 с.
2. Годовський В. М., Арабська В. І. Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом: методичні рекомендації, лекції, навчальна програма. Рівне: РДГУ, 2000. 76 с.
3. Голдрич О. С. Методика викладання хореографії: Навчальний посібник. Львів: Сполом, 2006. 84 с.
4. Колногузенко Б. М. Хореографічне мистецтво. Харків: ХДАК, 2008. 224с.
5. Фріз П. І. Теорія і методика хореографічної роботи з дітьми: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Хореографія». Дрогобич: ДДПУ, 2006. 198 с.

БАЙКИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ У ДИТЯЧОМУ ЧИТАННІ

Вікторія Васильчук, Наталія Поліщук,
студентки 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Світлана Вірста,
викладач циклової комісії словесних дисциплін, методист

Висвітлено особливості байки як одного з провідних жанрів у літературній спадщині Григорія Сковороди. Охарактеризовано педагогічний аспект байки у дитячому літературному читанні.

Твори Григорія Сковороди і сьогодні актуальні й популярні серед читачів, які прагнуть досягнути «мудрості життя». Мандрівний філософ, мислитель, байкар, педагог, музикант, що вбачав сенс людського буття у самопізнанні, залишається ще й найбільш загадковою постаттю серед християнських філософів світу.

Спадщина Сковороди має особливе значення для вітчизняної та світової літератури. Як відомо, Сковорода працював у багатьох жанрах. Він писав трактати, ліричні вірші, притчі, романи, афоризми, які завжди будуть актуальними і ніколи не перестануть дивувати нас. Проте саме байки посідають особливе місце у дитячому читанні.

Короткі оповідання повчального змісту беруть свій початок у глибині віків. Байка була однією з перших форм художнього мислення. Повчальний сюжет містить на початку, або ж в кінці сформульований висновок чи головну думку – мораль, силу. Григорія Сковороду справедливо можна назвати зачинателем байки в українській літературі, оскільки цього жанру літературної творчості до нього в Україні майже не було. Відомості про літературну байку в Україні до Сковороди надзвичайно бідні. Академічна «Історія української літератури» констатує, що до Сковороди байки лише зрідка зустрічалися в полемічному письменстві XVII ст. та в проповідях [3].

Григорій Сковорода був вихованцем Києво-Могилянської академії, читав курси поезії у Переяславському та Харківському колегіумах. Однозначно, що традиційна, шкільна теорія байки була добре йому відома. З його власних теоретичних висловлювань про байку видно, що й сам він приймав, поділяв основні положення цієї теорії. У дусі шкільних приписів починав Сковорода і свою байкарську творчість, коли наводив байки як приклади у своїх філософських творах. Приступаючи до написання збірки, Сковорода орієнтується на досвід «самих лучших древних премудрецов» і насамперед на досвід Езопа [4]. Твори легендарного грецького мудреця він часто згадує або цитує, тлумачачи свої власні байки, а деякі з «харківських байок» є переробками езопівських сюжетів [2]. Персонажі байок Сковороди завжди полярні за своїм світоглядом. Один з них обов'язково висловлює думки, протилежні ідеї байки, а другий розбиває його, виходячи з позицій автора.

Жанру байки належала особлива роль у процесі формування нової української літератури. Байка була одним із провідних жанрів у творчості П. Гулака-Артемівського, Є. Гребінки, Л. Боровиковського, Л. Глібова, які створили класичні зразки жанру. З великою любов'ю працювали в жанрі байки С. Руданський, І. Манжура, М. Старицький та ін.

Головними персонажами в байках Сковороди здебільшого виступають не люди, а тварини: собаки, коні, нетопир, верблюд, олень, вовк, кріт, лев, мавпи, свиня, кабан, жаби, змія, буфон, щука, рак, бджола, шершень, мурашка. А улюбленицями байкаря є птахи. Ми натрапляємо в сюжетах і на ворону з чижем, і жайворонків, і циглика, і орла та сороку, і курей, і сову та дрозда, і зозулю та косика, і солов'я. Часто-густо натрапляємо і на персонажі-предмети, речі, які розмовляють між собою: годинникові коліщата, ніж, дорогоцінні камінці, гній та ін. У всьому цьому виразно помітна та ж шкільна теорія жанру. У байці «Годинникові колеса» знаходимо короткий діалог:

«Колесо годинникової машини спитало у Другого:

– Скажи мені, а чого ти гойдаєшся не так, як ми, а в інший бік?

– Мене, – відповіло Друге, – так зробив мій майстер, і сим я вам не лише не заважаю, але ще й допомагаю, аби наш годинник мав єдиний шлях по сонячному колу.

Сила: *У людей з різними природними нахилами і життєві шляхи різні. Одначе всім один кінець – чесність, лад і любов»* [1, с. 19].

Усі байки Сковороди написані прозою. Дуже часто автор в «силі» використовує прислів'я та приказки, оскільки вони були наслідком життєвого досвіду людини. Головними рисами виховного потенціалу байки Григорія Сковороди доцільно визначити розкриття ідей правди й добра, патріотизм, гуманізм. Бажання служити народові, краєві, любити навколишній світ, цінувати життя, боротися зі злом, зрадою, несправедливістю, прагнення до навчання, працелюбності навчають сюжети байок. У байці «Жайворонки» йдеться про черепаху, яку орел даремно вчив літати, бо вона «впала з великим шумом і грюкотом». Ідея «сродної» праці виразно підводиться народною мудрістю: *«Не той орел, що високо літає, а той, що легко сідає... Сила: багато людей без природи починають великі справи, та погано кінчають. Добрий намір і кінець – всякій справі є вінець»* [1, с. 11].

Байкар переконаний, що кожному людину Бог наділив певним даром. Той, хто вибирає собі життєву справу не за природними нахилами, шкодить і собі, і суспільству. У байці «Зозуля та дрізд» автор прославляє працю як зміст життя. Зозуля нудьгує й не може зрозуміти, чому їй нудно:

«Зозуля прилетіла до чорного Дрозда.

– Чи тобі не нудно? – питає його. – Що ти робиш?

– Співаю, – відказує Дрізд. – Хіба не чуєш?

– Я співаю частіше від тебе, проте однаково нудно...

– Так ти ж, пані, тільки те й робиш, що, підкинувши в чуже гніздо свої яйця, з місця на місце перелітаєш, співаєш, п'єш та їси. А я сам годую, бережу і вчу своїх дітей, а працю свою полегшую співом.

Сила: Багато хто, занедбавши споріднену їм роботу, лише співають, п'ють та їдять. У сім гультайстві вони терплять їдучишу нудьгу, ніж ті, хто працює без ослабу. Співати, пити та їсти – не робота, а лише крихітний хвостик з головного, призначеного нам діла» [1, с. 22].

Значну групу сюжетів Сковорода присвячує прославленню праці на благо суспільства. Так у байці «Бджола та Шершень» оспівано працю комах-трудівниць, які не лише працюють, а ще й отримують велику радість та задоволення від самого процесу збирання солодкого нектару. Проте це абсолютно не розуміють шершні:

« – Скажи мені, Бджоло, чого ти така дурна?... Багато у вас голів, але всі безмозкі. Видно, що ви без пуття закохані в мед.

– Ти поважний дурень, пане раднику, – відповіла Бджола. – Мед любить їсти й ведмідь, а Шершень теж не проти того. І ми могли б по-злодійському добувати, як часом ваша братія й робить, коли б ми лише їсти любили. Але нам незрівнянно більша радість збирати мед, аніж його споживати. До сього ми народжені і будемо такі, доки не помремо. А без сього жити, навіть купаючись у меду, для нас найлютіша мука.

Сила: Шершень – се образ людей, котрі живуть крадіжкою чужого і народжені на те тільки, щоб їсти, пити і таке інше. А бджола – се символ мудрої людини, яка у природженому ділі трудиться... І немає більшої радості, аніж жити за покликанням...» [1, с. 42].

Отже, байки Григорія Сковороди – своєрідне явище в українській літературі, які завдяки силі та багатовекторності тематики не втрачають своєї актуальності в сучасному літературному процесі. Байки користувалися великою популярністю та швидко увійшли в коло дитячого читання, при цьому не втрачаючи своєї актуальності і для старшого покоління читачів. Адже завдяки вдало підібраній фабулі своїх байок в образах тварин, птахів, рослин відразу впізнаємо певні особливості людської природи, певні характери, різні проблеми суспільного життя. Сюжети байок навчають розрізняти добро і зло, розпізнавати приховані мотиви вчинків інших людей та замислюватися над власними словами і діями.

Література та джерела

1. Сковорода Г. Байки. Харків : Віват.2016. 64 с.
2. Особливості байок Г. Сковороди. URL: <https://sites.google.com/site/anastasiavlasenko2017/tvorcist/osoblivostibajokgskovorodi> (дата звернення 13.12.2021).
3. Бібліотека української літератури. Григорій Сковорода. Байки харківські. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3391&page=2> (дата звернення 20.02.2022).
4. Всеосвіта. Г. Сковорода. Байки. URL: <https://vseosvita.ua/library/g-skovoroda-bajki-42676.html> (дата звернення 19.01.2022).

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ОБІЗНАНОСТІ СТУДЕНТІВ ЩОДО ВАЖЛИВОСТІ ДОТРИМАННЯ РЕЖИМУ СНУ ЯК ОДНІЄЇ ІЗ ВАЖЛИВИХ СКЛАДОВИХ ФОРМУВАННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ КОВЕЛЬСЬКОГО ФАХОВОГО МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Анастасія Веремейчик,

**студентка 2 курсу спеціальності 223 Медсестринство (освітньо-професійна програма
Сестринська справа)**

Ковельського фахового медичного коледжу Волинської обласної ради

*Науковий керівник – Ірина Совтус, викладач-методист вищої кваліфікаційної категорії,
голова циклової комісії клінічних дисциплін*

Наведено докази важливості дотримання режиму сну та обґрунтовано актуальність дослідження рівня обізнаності студентів щодо важливості дотримання режиму сну, як одного із важливих чинників формування та збереження здоров'я людини.

Сучасною проблемою громадського здоров'я в Україні є швидке та неухильне зростання хронічних неінфекційних захворювань (НІЗ), що негативно впливає на демографічні показники, працездатність та інвалідизацію населення. Особливу загрозу становить те, що вік розвитку неінфекційних захворювань значно помолодшав [5; 7]. Як невід'ємна частина європейського процесу боротьби з хронічними неінфекційними захворюваннями Україна приєдналась до основних міжнародних ініціатив стосовно збереження здоров'я населення [8].

Виходячи з базових положень вказаних документів, одним з найвагоміших чинників формування та збереження здоров'я людини є спосіб життя, а саме поведінкові фактори, які й відіграють вирішальну роль у розвитку НІЗ. Це, перш за все, нераціональне харчування, низька фізична активність, тютюнопаління, зловживання алкоголем, недотримання режиму праці та відпочинку, фізіологічного сну, тощо. Згідно із стратегією ВООЗ, профілактика НІЗ за рахунок зміни способу життя набуває все більшого значення [5; 8].

Підтримуючи політику ВООЗ, в Україні на основі міжнародних документів розроблено і впроваджено Закон України «Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року» та «Національний план заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку» [1; 2; 4]. Про формування інформаційної політики та забезпечення громадської підтримки у напрямі профілактики неінфекційних захворювань йдеться в національному плані заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку [2].

Сон – важливий невід'ємний фізіологічний процес, що слугує для відпочинку та відновлення організму. Під час сну відбуваються складні зміни в роботі всіх систем та органів: зміни метаболізму, гемодинаміки та функції серця, зміни в роботі дихальної, нервової та інших систем. Фізіологічний перебіг сну забезпечує ефективне функціонування організму, натомість порушення сну може негативно позначитися як на певній, ураженій, системі, так і на цілому організмі [6]. Сон є складовою здорового життя. Його дефіцит здатен відчутно вплинути на організм та призвести до різноманітних ускладнень. Особливо сьогодні, коли темп життя сучасної людини став більш інтенсивним і сон став просто короткою перервою між щоденною метушнею. Безсоння, перевтома, дратівливість або депресія – лише декілька наслідків неправильного графіку сну [3]. Тому, ми вважаємо, що актуальним є дослідження рівня обізнаності студентів щодо важливості дотримання режиму сну, як одного із важливих чинників формування та збереження здоров'я людини.

Дослідження проводилося на основі стандартизованого опитування за допомогою анкетно-опитувального методу на основі програмного забезпечення для адміністрування опитування, що входить до складу безкоштовного веб-пакету Google Docs Editors – Google Forms. У дослідженні використовувалася розроблена нами анкета (на 36 запитань), в якій враховано загальні принципи і правила дослідження сну, як одного із показників визначення рівня фізичного здоров'я. Дослідження проводили на 150 особах.

Нами були використані такі методики:

1. Аналіз та узагальнення літературних та наукових даних, інформації на веб-порталах МОЗ України.

2. Соціологічне дослідження з використанням розробленої анкети.

3. Статистичний аналіз за допомогою програм Excel 2010, SPSS, Statistica 6.0.

Мета роботи: провести анкетування та аналіз рівня обізнаності студентів щодо важливості дотримання режиму сну, як одного із важливих чинників формування та збереження здоров'я людини.

У відповідності з метою були поставлені наступні завдання:

1. Провести збір матеріалу відповідно до теми науково-пошукової роботи.

2. Розробити анкету на тему: «Дослідження рівня обізнаності студентів щодо дотримання режиму сну, як одного із показників визначення рівня фізичного здоров'я серед студентів КФМК».

3. Провести анкетування студентів коледжу за допомогою Google Forms (програмного забезпечення для адміністрування опитування, що входить до складу безкоштовного веб-паketу Google Docs Editors).

4. Проаналізувати дані анкетування, зробити висновки.

Об'єкт дослідження: рівень обізнаності студентів щодо важливості дотримання режиму сну.

Предмет дослідження: фактори порушення фізіологічного сну.

Результати досліджень. За даними порівняльного аналізу результатів анкетування, проведеного серед студентів Ковельського фахового медичного коледжу, визначено рівень обізнаності студентів щодо основних факторів розвитку НІЗ. Так, встановлено, що переважна більшість опитаних виявляє обізнаність щодо негативного впливу факторів порушення фізіологічного сну та усвідомлює важливість дотримання режиму сну, як одного із важливих чинників формування та збереження здоров'я людини.

Перспективи подальших досліджень: розробити заходи, спрямовані на формування здорового способу життя, нормалізацію сну та профілактику порушення формули сну.

Література та джерела

1. Закон України «Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року». Проект Закону України від 07.08.2018 № 9015 (Одержаний ВР України). LIGA360. URL: <https://bit.ly/3HdHmgK> (дата звернення: 15.01.2022).

2. Національний план заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.07.2018 р. № 530-р. URL: <https://bit.ly/3sbnYws> (дата звернення: 15.01.2022).

3. Національний план заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.07.2018 р. № 530-р. URL: <https://bit.ly/3sbnYws> (дата звернення: 15.01.2022).

4. П'ять порад для здорового сну. Центр громадського здоров'я МОЗ України. URL: <https://bit.ly/3v7XaPB> (дата звернення: 15.01.2022).

5. Про затвердження Національного плану заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://bit.ly/36EGipL> (дата звернення: 15.01.2022).

6. Сердюк А.М. Обізнаність та усвідомлення студентською молоддю загрози для здоров'я факторів ризику розвитку неінфекційних захворювань – сучасний стан проблеми / А.М. Сердюк, М.П. Гуліч, О.Д. Петренко, Л.С. Любарська, А.В. Коблянська // Медичні перспективи. 2019 р. Випуск 1. Том 24. С. 4-14. URL: <https://bit.ly/3sYiKUd> (дата звернення: 15.01.2022).

7. Таранчук В.В. Порушення сну, серцево-судинна патологія та когнітивна функція (огляд літератури і власне дослідження) / В. В. Таранчук, Р.Ю. Денисенко, Л.Б. Дрофа, О.В. Бабакова, Г.І. Мишанич // Медицина транспорту України. 2014. № 2. С. 78-84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MTU_2014_2_24 (дата звернення: 15.01.2022).

8. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2014 рік / МОЗ України; ДУ «УІСД МОЗ України». Київ. 2015. 460 с.

9. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25.09.2015 70/1. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року. 70 сесія Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй: A/70/L.1. URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol (дата звернення: 15.01.2022).

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

Марія Виндюк,
студентка 2 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Євгенія Дурманенко, к. пед. н., доцент,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти*

Розкрито сутність та подано перелік інноваційних методів, які можна використовувати у професійній підготовці майбутніх вихователів сучасних закладів дошкільної освіти.

Характерною особливістю сьогодення є його інноваційність. Інновації в освіті – це процес створення, запровадження та поширення новітніх педагогічних ідей, технологій, засобів, які підвищують рівень досягнень щодо певних структурних компонентів освіти в процесі якого відбувається перехід системи до якісно іншого стану. Саме у методології інноваційних технологій виділяють три основних структурних компоненти інноваційного процесу: створення, освоєння і реалізація інновацій. Звідси *актуальною і своєчасною* є проблематика нашого дослідження.

Н. Шарата стверджує, що як галузь педагогіки педагогічна інноватика є молодого наукою. Дослідження інновацій започатковані з середини ХХ ст. та зосереджені на теоретичному обґрунтуванні, аналізі різноманітних аспектів інноваційних процесів у системі навчання і виховання, вироблені практичних рекомендацій щодо освоєння, впровадження, забезпечення оптимального режиму функціонування інноваційних проектів і програм. Дослідженням даної наукової галузі займаються Л. Ващенко, Л. Даниленко, І. Дичківська, В. Козаков, В. Паламарчук, О. Попова, О. Савченко та ін. [4].

З аналізу різних наукових джерел можна зробити висновок, що інновації в освіті розглядаються не тільки як кінцевий результат застосування будь-якої новизни на практиці для покращення певних якісних сторін освіти та ефекту від них, а й як її постійне оновлення та удосконалення. Інновації характеризуються оригінальністю, практичною спрямованістю на поліпшення якісної сторони результатів освіти та на вдосконалення освітніх технологій, які використовуються в процесі навчання [3].

У нашій державі основними принципами, що зумовлюють інноваційну спрямованість модернізації вищої освіти, яка проводиться в руслі Болонського процесу, є: 1) перехід на дворівневу систему підготовки кадрів; 2) перегляд змісту основних освітніх програм відповідно до вимог МОН України та їх подання за модульним принципом; 3) реалізація компетентнісного підходу в змісті і процесі освіти; 4) уведення бально-рейтингової системи оцінки й контролю якості освіти замість п'ятибальної.

Важливим компонентом в аналізі освітніх інновацій є інноваційні методи та технології у професійній підготовці майбутніх фахівців у цілому й зокрема майбутніх вихователів ЗДО. У законі України «Про освіту» вказано на те, що дошкільна освіта є першою і невід'ємною ланкою освіти. І саме тому впровадження інновацій у професійну фахову підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти також має стати обов'язковим [2].

Базовий компонент дошкільної освіти визначає та конкретизує компетентності, які повинні набувати діти дошкільного віку під час перебування у закладі дошкільної освіти. Серед них: рухова і здоров'язбережувальна компетентності; особистісна компетентність; технологічна компетентність; сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька компетентність; природничо-екологічна компетентність; ігрова компетентність; соціально-громадянська компетентність; мовленнєва і художньо-мовленнєва компетентності; мистецько-творча компетентність; спортивно-ігрова компетентність; цифрова компетентність; мовленнєва компетентність у сфері іноземної мови та хореографічна компетентність. Власне саме всі ці компетентності і набуття дітьми тих навичок, які передбачені ними, забезпечують гармонійним фізичний, психологічний і соціально-культурний розвиток особистості дитини дошкільного віку. А відтак, саме педагоги в галузі дошкільної освіти

повинні перші реагувати на вимоги сучасності щодо змін та модернізації навчально – виховного простору закладу дошкільної освіти [1].

Аналіз психолого-педагогічної літератури й досвіду організації освітнього процесу в КЗВО «Луцький педагогічний коледж» ВОР дає підстави для твердження, що інноваційних методів, які впроваджують у сучасний освітній простір є дуже багато. Це інформаційні комп'ютерні технології, методи проблемного навчання, кейс-методи, інтерактивні діалогічні методи, ігрові методи, тренінги, проектна діяльність тощо.

Так, наприклад, у сучасному освітньому середовищі дуже популярними є інформаційно-комунікаційні технології (КТ), які знайшли своє призначення майже в усіх сферах професійної діяльності людини. І підготовка майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти виключенням не стала. Неабиякого поширення набули в останній час (у період пандемії) елементи дистанційного навчання. Але саме на цьому етапі постає питання про готовність сучасних студентів до сприйняття всіх цих інновацій і головне до їх використання в майбутній професійній діяльності.

На нашу думку, доречним є, перш за все, досконале ознайомлення студентів із інноваційними методами, а також із можливостями їх застосування. Студенти мають зрозуміти сутність і призначення того чи іншого інноваційного методу й бути вмотивовані до його практичного застосування не лише в навчальній діяльності, а й у власній майбутній професійній роботі. Необхідними є проведення дискусій серед студентства. Саме дискусії забезпечують можливість студентам висловлювати власні думки, доводити свою думку, слухати та чути партнерів й опонентів, бути толерантним у сприйнятті іншого судження тощо. Цікавими й конструктивними є проблемні методи навчання. Йдеться про створення певної проблеми й самостійний пошук студентами її вирішення. У цьому випадку, головне – це викликати інтерес і бажання у студентів до сприйняття даної проблеми й прагнення її конструктивно розв'язати.

Цікавим виявився інноваційний метод сторітелінгу. Так, під час вивчення різних проблем соціальної педагогіки саме цей метод як застосування творчих реальних чи видуманих історій допоміг усвідомлено засвоїти основні соціально-педагогічні поняття. За допомогою «Асоціативного куща» ми знайомились з основами гувернерської діяльності.

Важливим, на нашу думку, є формування в студентів умінь модифікувати вже доволі відомі матеріали за методиками роботи з дітьми, такими як системи Марії Монтессорі та Фрідріха Фребеля. Потрібно вивчати саме те, як правильно вводити інноваційні технології в навчально-виховний процес, як їх поєднувати з традиційними методами й уже відомим матеріалом задля розвитку зацікавленості дітей й удосконалення їх пізнавальних можливостей.

Як висновок, зауважимо, що інноваційні методи безумовно посідають чільне місце у підготовці високоосвічених, готових до змін, креативних педагогічних кадрів. Однак, для результативності потрібно достатньо глибоко усвідомити їх сутність та специфіку використання; навчитись добре оволодівати цими технологіями; прогнозувати можливі бар'єри в їх практичному застосуванні. Важливо, щоб самі студенти прагнули до активної участі в застосуванні інноваційних методів, були активними їх учасниками, розуміли їх необхідність у професійній підготовці.

Література та джерела

1.Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 15.01.2022).

2.Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.01.2022).

3.Підготовка майбутніх вихователів до впровадження інноваційних технологій в роботі з дітьми дошкільного віку. *Кафедра дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка* URL: https://pi.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/idpmo/EVENTS/2014_2015/koshil_o_p.pdf (дата звернення: 15.01.2022).

4.Шарата Н.Г. Ефективне управління інноваціями у сучасній вищій школі. Розвиток українського села – основа аграрної реформи в Україні: матеріали Причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв; 22–24 квітня 2016 р. Миколаїв : МНАУ, 2016. 111с.

ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Катерина Власюк,
студентка 4-В курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Світлана Савчук,
викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

*Обґрунтовано важливість використання наочності в освітньому процесі початкової школи.
Визначено види наочності та умови їх ефективного використання.*

В освітньому процесі початкової школи важливо спиратися на чуттєве сприйняття навчальної інформації, включати всі органи чуття при сприйнятті навколишнього світу. Чим різноманітніше чуттєве сприйняття навчального матеріалу, тим міцніше він засвоюється. Це досягається при широкому використанні наочних засобів на усіх етапах навчання. Сучасний вчитель початкових класів повинен чітко розуміти і застосовувати у своїй педагогічній діяльності різні види наочності, залежно від навчальної мети, обирати найефективніші засоби наочності.

Необхідність використання наочності в процесі навчання було обґрунтовано відомим педагогом Я. А. Коменським. «Все, що учні повинні вивчити, потрібно викладати їм так доступно, ніби вони мають перед собою свої п'ять пальців. А для того, щоб все сприймалося легше, потрібно, наскільки це можливо, залучати до сприймання зовнішні чуття» [3, с. 349]. Він вважав, що основою навчання має бути чуттєве пізнання, чуттєвий досвід суб'єкта навчання, а діяльність зовнішніх органів чуттів всеохоплюючою. При цьому процес пізнання предметів (наука), є не чим іншим, як внутрішнім спогляданням їх, а тому потрібний як відповідний метод, щоб бачити предмети такими, якими вони є, так і потрібний метод, за допомогою якого так представити предмети для розуму, щоб він сприймав і осягав їх правильно і легко [3, с. 383]. Таким методом і стало сформульоване Я. А. Коменським «золоте правило». Замість терміну «наочність» Я. А. Коменський використовує його синонім – «спостереження». Тобто, «золотим правилом» навчання є організоване, цілеспрямоване спостереження, яке здійснюється всіма нашими органами чуття.

Трактування поняття «наочність» отримало тлумачення з точки зору психології, філософії, педагогіки й стало різноплановим у розумінні науковців. При цьому залишилося традиційно незмінним у сучасних науково-педагогічних виданнях.

У «Педагогічному словнику» зазначено: «Наочність у навчанні – дидактичний принцип, згідно якого навчання будується на конкретних образах, безпосередньо сприйнятих учнями» [1, с. 727].

Відповідно до функцій наочності засоби унаочнення також дуже різноманітні: предмети та явища навколишньої дійсності; дії вчителя й учнів, що демонструють, як треба виконувати ту чи іншу операцію та як і яким обладнанням користуватися; зображення реальних предметів – різноманітні іграшки, предметні малюнки, картини, образні моделі з паперу, картону й символічні зображення – карти, таблиці, схеми, креслення тощо.

До наочних засобів належить також інформація, яку учні сприймають за допомогою технічних засобів навчання: кінофільми, діафільми, звукозапис, радіо, телепередачі. Ці види наочності називають аудіовізуальними, оскільки інформацію вони передають через звук і зображення [2].

У початкових класах застосовується природна, малюнкова, об'ємна, звукова і символічно-графічна наочність. Зрозуміло, що кожна з них має свої позитивні і негативні моменти, і це слід враховувати, визначаючи їх роль на уроці.

Використання наочності відіграє переважно допоміжну роль, однак іноді навчальний матеріал (наприклад, явища, предмети, які учні не можуть безпосередньо спостерігати) має такий характер, що без унаочнення правильне уявлення про новий об'єкт взагалі неможливе. Щоб запобігти звуженню поняття або уявлення, доцільно використовувати різні зразки зображення об'єкта. Це допоможе учням розпізнати типове, зробити крок від конкретного до абстрактного, перейти від уявлення до поняття. Отже, важливо не тільки правильно дібрати наочність до уроку, а й продумати, як поставити

запитання, щоб створюваний в учнів зоровий образ активно працював на досягнення мети уроку [2, с. 67–68].

Вибір наочності для конкретного уроку зумовлюється не тільки його навчальною метою, а й іншими чинниками. Зокрема, попереднім рівнем готовності дітей, їхнім емоційним станом, віком, резервом навчального часу.

Особливо важливим джерелом чуттєвого досвіду майже на всіх уроках є актуалізація емоційних спостережень дітей. Це положення глибоко розвинув у своїх працях В. О. Сухомлинський. «Природа мозку дитини, – писав він, – потребує, щоб її розум виховувався біля джерела думки – серед наочних образів, і насамперед – серед природи, щоб думка переключалася з наочного образу на «обробку» інформації про цей образ. Якщо ж ізолювати дітей від природи, якщо з перших днів навчання дитина сприймає тільки слово, то клітини мозку швидко стомлюються і не справляються з роботою, яку пропонує вчитель. А цим клітинам треба розвиватися, міцніти, набиратися сил. Ось де причина того явища, з яким часто зустрічаються вчителі в початкових класах: дитина тихо сидить, дивиться тобі в очі, немовби уважно слухає, але не розуміє жодного слова, що педагог розповідає і розповідає, тому що треба думати над правилами, розв'язувати задачі, приклади – все це абстракції, узагальнення, немає живих образів, мозок стомлюється...» [4, с. 134].

Статичний матеріал молодші учні сприймають значно легше, ніж динамічний: вони встигають розглянути деталі зорового ряду, осмислити їх у цілому. Істотну роль тут відіграють яскравість барв і виразність ліній (порівняно з настінними таблицями й роздавальним матеріалом).

Кожен вид наочності має реалізовувати певні дидактичні функції, таким чином, щоб навчальна інформація, закладена в наочність, була максимально зрозуміла, сприйнята і засвоєна учнями. Дидактичні функції є зовнішнім проявом властивостей наочності, яка використовується в навчально-виховному процесі для реалізації поставлених цілей. В залежності від дидактичних функцій розрізняють такі види наочності: предметна, модельна, знакова, віртуальна.

Таким чином, процес мислення молодших школярів проходить етапи від конкретного, наочного до абстрактного, теоретичного. Використання наочності в освітньому процесі початкової школи є необхідним. Наочність у навчанні сприяє формуванню уявлень, що правильно відображають об'єктивну реальність.

Застосування наочних засобів формує в учнів образні уявлення, а також поняття, для розуміння зв'язків і залежностей, що є одним із найважливіших положень дидактики. Використання різних видів наочності активізує пізнавальну діяльність учнів, тому, у початкових класах застосовується природна, малюнкova, об'ємна, звукова і символічно-графічна наочність. Зрозуміло, що кожна з них має свої позитивні і негативні моменти, і це слід враховувати, визначаючи їх роль на уроці. У навчальних програмах з предметів дається, як правило, перелік наочності та навчального обладнання.

Використання наочності відіграє переважно допоміжну роль, однак іноді навчальний матеріал (наприклад, явища, предмети, які учні не можуть безпосередньо спостерігати) має такий характер, що без унаочнення правильне уявлення про новий об'єкт взагалі неможливе. Щоб запобігти звуженню поняття або уявлення, доцільно використовувати різні зразки зображення об'єкта. Це допоможе учням розпізнати типове, зробити крок від конкретного до абстрактного, перейти від уявлення до поняття.

Література та джерела

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 375 с.
2. Захарова А. Розвивальне навчання математики в початковій школі. *Психологія і педагогіка*. 2007. №1. С. 21–27.
3. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения: в 2 т. / за ред. А. І. Піскунова. Москва: Педагогіка, 1982, Т. 1 656 с.
4. Фіцула М. Педагогіка. Київ: Видавничий дім «Академія», 2002. 528 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ

Власюк Катерина,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Тетяна Царик, викладач хореографічних дисциплін

Розкрито сутність поняття «сучасний танець». Охарактеризовано основні особливості сучасного хореографічного мистецтва.

Зміни в незалежній Україні суттєво вплинули на стан культури. Складається нова соціокультурна реальність, зростає інтерес до національних і зарубіжних культурних цінностей. Сучасна вітчизняна хореографія розвивається за двома напрямками: вдосконалюються форми класичного балету і водночас утверджується мова новітнього танцю. Нові форми в хореографічній культурі першої половини ХХ ст. зумовили появу таких термінологічних кліше, як: «ритмопластика», «танець модерн», «експресивний танець», «естрадний танець». Власне, цими назвами окреслено новаторське втілення неакадемічного сценічного образу засобами специфічної танцювальної техніки.

Саме у другій половині ХХ ст. більшість танцювальних і балетних форм, що розвивались під впливом певної художньої стилістики чи течії, набули самостійності, завершеності [1, с. 29]. Серед них – неокласика, постмодерний балет, постмодерністський танець, модерн джаз танець, контемпорарі денс, було, теп, хіп-хоп тощо, які суттєво відрізнялись від класичного балету, народного та бального танців. Однак їх поєднувало те, що вони розвивались протягом ХХ ст., а їх репрезентація точно відповідала всім вимогам сучасності. Тобто є підстави вважати їх різновидами сучасної хореографії як одного з видів хореографічного мистецтва взагалі.

Нові явища в сучасній хореографії викликають інтерес вітчизняних фахівців до нових стилів і напрямів мистецтва ХХ ст. Однак дослідження стримується недостатністю теоретичної бази для визначення характерних ознак, напрямів, стилів, видів сучасної хореографії, ускладнюючи класифікацію й характеристику особливостей нерегламентованих художніх форм танцю.

У працях більшості авторів (Пастух В.В., Кохан Т.Г., Васильєва Л.Л., Романко В.І., Білаш П.М., Бернадська Д.П., Шкарабан М.М.) розглядалися окремі танцювальні форми модерністського, імпресіоністичного танцю, музичні форми джазу, року, а також балетмейстерське мистецтво в Україні початку ХХ ст. Культурологічні аспекти мистецтва ХХ ст. розкрито у працях Безклубенка С.Д. і Афанасьєва Ю.Л. Естетика мистецтва ХХ ст., його течії, напрями і стилі розглянуто в роботах Левчук Л.Т., Лозового Л.В. Теоретичні дослідження з хореографії здійснювались ще у 20 – 50-ті рр. (М. Фокін, Ф. Лопухов, К. Голейзовський), в яких автори порушували питання про необхідність оновлювати балетну лексику шляхом впровадження нових на той час модерністських виражальних засобів (експресіонізму, абстракціонізму, кубізму тощо). Дослідження процесів зародження та розвитку ритмопластичної системи; аналіз робіт Ф. Дельсарта, Е. Жак-Далькроза, їх особливостей і впливу на візуальні форми (виражальний рух, пластика, поєднання руху та ритму) здійснено в монографіях М. Шкарабана. Він розглянув історію розвитку та специфічні ознаки японського танцю другої половини ХХ століття – було [4, с. 72].

Сучасна хореографія – це новітній вид хореографічного мистецтва, сформований під впливом соціально-політичних, філософських, технологічних, стилістичних характеристик культури ХХ ст., що виявили в танці імпровізаційність та індивідуальність, а також стабілізували його синтезовану структуру [4, с. 7]. Д. Шариков визначив чинники і особливості сучасної хореографії.

Перший чинник – це соціально-політичні перетворення в США та країнах Західної Європи протягом ХХ ст. Демократизація західного суспільства, а також рок-музика, сприяли зародженню серед молоді масової культури, що сприяла становленню рок-популярних тенденцій в танці. Вони виявились в розважальній молодіжно-побутовій, вуличній манері демонстрації себе в суспільстві, а саме: в еротизації та сексуальній розкутості у взаєминах та в одязі, агресивній репрезентації власного потенціалу, акцентуванні стилю танцю як відображення музики, у виразному динамічному русі.

Другий чинник – це філософські ідеї ХХ ст.: психоаналіз З. Фрейда, К. Юнга викликав інтерес до свідомих та підсвідомих психологічних процесів, фантазій, неврозів, агресій та сексуальності,

колективного підсвідомого. Ці особливості сприяли появі авангардних течій (футуризму, сюрреалізму, дадаїзму), що паралельно з рок і поп стилями танцю увійшли в хореографію ХХ ст. Інтуїтивізм А. Бергсона сприяв вивільненню митця від суспільно колективних штампів та законів, віддаючи перевагу авторському баченню та втіленню у творчості. Ці ідеї вплинули на формування імпресіоністичних, неокласичних, модерних, пізніше – постмодерністських форм танцю. Естетика екзистенціалізму з її головними модусами людського існування, за М. Хайдеггером (страх, смерть, совість, емоції), а також філософія абсурду А. Камю сприяли входженню експресіонізму в хореографію. Філософська постмодерна деконструкція Ж.Дерріда сприяли розвитку постмодернізму та постмодерну в балеті. Російський космізм Ф. Достоевського, В. Соловйова вплинув на становлення неокласичних танцювальних тенденцій в Росії та в країнах Західної Європи.

Третій чинник – це формально-технічні пошуки Ф. Дельсарта і Е. Жак-Далькроза у сфері ритму й руху та зв'язку руху й музики. Їх ритмопластика набула технічного застосування в джаз-танці, імпресіоністичних, неокласичних, модерних та модерністських тенденціях в танці, що поєднували музичний ритм і пластику, виразний рух.

Четвертий чинник – це вплив стилістики образотворчого мистецтва та музики. Поява в американській музичній культурі джазу, а також прояви архітектури модерну в танці, імпресіонізму в музиці і образотворчому мистецтві, що знайшли своє переломлення в імпресіоністичних танцювальних тенденціях (як імпровізації на вільну тему, показ свіжості, вібрації світла, фіксація миті) в модерн-танці як символічність та орнаментация, активне застосування стилізації різних стилів, форм.

П'ятий чинник – це авангардні течії в мистецтві: експресіонізм, що надав танцю виразності руху й жесту, трагічності, емоційної напруги, психологічності; футуризм, який зумовив впровадження в танець атрибутики. Всі ці прояви принципово нові для танцю, вони значною мірою трансформували і синтезували традиційний балет [2, с. 17].

Особливість сучасної хореографії, що є імпровізаційно-синтезованою структурою у дослідженнях Д. Шарикова [1, с. 30], втіленою як:

– імпровізація в танцювальних формах (вільна пластика, класичний, народний, бальний танець – позиції та положення корпусу, рук, ніг, голови, нахили, скручування та перегинання тулуба, кроки, стрибки, біг, оберти);

– синтез балетної традиції кінця ХІХ ст. з танцювальними інноваціями першої половини ХХ ст. (модерн-танець, джаз-танець, хіп-хоп танець, імпровізація з тканиною, відтворення миттєвості, показ потворного, еротизация, символізація та асоціативний образ, перфоманс);

– новітні форми взаємодії хореографії з іншими мистецтвами, серед яких – синтез, симбіоз, концентрація, трансляційне сполучення;

– синтез всіх видів хореографії: народної – російського, українського, іспанського, польського, італійського, угорського, давньоруського, давньоєгипетського, східного, індійського танцю тощо; класичної – академічних балетних зразків, pasdedeux (entrèe, adagio, variations, coda); бальної – європейського стандартного танцю (повільний вальс, танго, віденський вальс, фокстрот, квікстеп; латиноамериканського танцю (самба, ча-ча-ча, румба, пасадобль, джайв) [1, с. 31].

Таким чином, історія розвитку сучасного хореографічного мистецтва – результат тривалої еволюції культури, яскрава панорама суспільних умов, національних традицій. Сучасна хореографія володіє багатьма можливостями повноцінного естетичного вдосконалення людини, сприяє її гармонійному, духовному та фізичному розвитку. Досвід митців з великою цікавістю й захопленістю переймає сучасна молодь, маючи можливість опановувати ці танці в навчальних закладах, танцювальних студіях, а це у свою чергу дає можливість збагачувати та розвивати танцювальну культуру сьогодення.

Література та джерела

1. Горбачук Р. Інноваційні дослідження простору в контексті сучасного хореографічного мистецтва. *Мистецтвознавчі записки: Збірник наукових праць*. Вип.11. 2007. С. 27–32.
2. Полятков С. Основы современного танца. Ростов н/Д: Феникс, 2005. 80 с.
3. Сарабьянов Д.В. Стиль модерн. М., 2000. 215 с.
4. Шариков Д. Класифікація сучасної хореографії. Київ: Карпенко В. М., 2008. 168 с.

ТРАДИЦІЙНІ ТА АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ангеліна Вознюк,

**студентка 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Алла Бляшевська,

к. пед. н., доцент, голова циклової комісії словесних дисциплін

Подано інформацію про традиційні та альтернативні методи навчання іноземної мови, їх завдання та мету. Визначено їхню роль у вивченні іноземної мови та особливості застосування цих методів у навчанні. Наголошено на ефективності використання методів у вивченні іноземної мови.

Вивчення іноземної мови має таку ж довгу традицію як і сама мова. Протягом всього часу утримувався контакт між групами людей, які розмовляли різними мовами. Бажання спілкування з іншими завжди було притаманне людській натурі, хоча різні були наміри і цілі, які спонукали людину до утворення діалогу. Формалізована шкільна наука утворювалася в моменті визначення однієї з мов (наприклад англійською) офіційним засобом спілкування на даній території. Саме тоді почали задумуватися, в який спосіб її навчати, тобто як організувати і запланувати дидактичний процес, на які елементи звернути увагу, як систематизувати лінгвістичні знання, аби можна було їх передати іншим. Викладацька діяльність могла мати різні форми, залежно від того, як розумілося те, чим є мова, а також те, як має відбуватися процес її навчання. Всі ці взаємопов'язані між собою фактори сприяли утворенню різних методів навчання іноземних мов.

Методи навчання іноземних мов можна ділити на різні способи. Відповідно до критеріїв діапазону і корисності. Вирізняють методи традиційні та альтернативні. Перші вважаються більш універсальними і частіше використовуються на практиці, другі адресовані конкретній аудиторії слухачів і можливі до використання в специфічних умовах.

Прямий метод. Це найстарший метод навчання іноземної мови, який полягає на постійному і безпосередньому контакті вчителя та учня, де вчитель відіграє роль керівника і наставника, завданням якого є впровадити підопічного в світ нової мови. Мова викладання є рідною мовою вчителя, який більшою мірою не знає мови учня. Єдиною допомогою в розумінні значення висловлювання вчителя для учня - є контекст або ситуація, в якій воно появилось. Метою науки є передусім опанування учнем розмовної мови і розуміння висловлювання інших, тобто опанування мистецтва вільного володіння мови в розмові. Недоліком такої методики є відсутність послідовності в презентації конкретних тем, тобто в виборі і градації дидактичного матеріалу. Контроль результатів проводиться в процесі навчання і не має, як і сам метод, формального відтинку. **Граматико-перекладний метод.** Цей метод асоціюється з навчанням латини і є першим формалізованим методом навчання іноземної мови. Мета полягала на вивченні мови з ціллю вільного читання літературних текстів. Для досягнення даної цілі учні мусять докладно ознайомитись з граматичною системою мови та опанувати лексику. Основним дидактичним матеріалом є тексти, які перекладаються на рідну мову учня, аналізуючи при цьому граматичну структуру та лексику. Матеріал створюється від найпростішого по найскладнішого, оскільки істотним елементом граматико-перекладного методу є градація граматичного матеріалу. **Аудіо-лінгвальний метод.** Це перший метод створений на науковій основі і має на меті розвиток в учнів мовних навичок в чітко визначеному порядку: аудіювання-говоріння-читання-письмо. Навчання полягає у напрацюванні учнів певних навичок за допомогою багаторазових, механічних повторювань матеріалу. Учні в жоден спосіб не заохочуються до креативного використання мови. Їхнім завданням є вивчити стандартні структури і вміти їх використовувати відповідно до ситуації.

Когнітивний метод. Опрацювання когнітивного методу було реакцією на аудіо-лінгвальний метод. Прихильники нового напрямку в мовознавстві заперечували тому, ніби мова була системою навичок, які можна виробити за допомогою багаторазових повторювань. Механічне вивчення схем, не дає можливості вільного володіння мови, яка на думку генеративістів, має творчий і інноваційний характер. Основою методу є свідоме володіння граматичними конструкціями та поповнення лексики.

За найбільш результативний підхід вважається дедукційний, який дає можливість учню дослідити суть проблеми. Заохочування учнів до експериментів та креативності не виключає можливість виникнення помилок в процесі творчого відкриття правил мови. Заслугою цього методу було впровадження ситуаційних вправ до дидактичного процесу. В тестах з'являються завдання, які вимагають креативного застосування мовних знань і завдання відкритого типу, які вимагають аналізу та дедукції. Одним із найдревніших методів також був **натуральний метод**. Згідно з ним іноземна мова засвоювалася дитиною так як рідна, шляхом імітації окремих зразків та багаторазового повторення.

Метод повної фізичної реакції (Total Physical Response — TPR). Метод полягає на початковій реалізації простих, пізніше більш складних доручень вчителя виконання яких вимагає руху, тобто участі цілого тіла. Таким чином активується не тільки ліва, але й права півкуля головного мозку. Фізичний рух для дітей являється ефективним способом на асоціювання значення слів з виконуваними діями, прискорюючи тим самим навчання. Елементи цього методу успішно використовуються на традиційних заняттях, особливо на початковій стадії, коли вчитель встановлює контакт з учнями і намагається організувати освітній процес: please stand up, please sit down, please open the book. Розігрування ситуацій за ролями пов'язане з використанням руху в процесі науки іноземної мови. **Ситуативний метод (Situational Language Learning).** Важливу роль в навчанні у методі відіграють не тільки психічні процеси, але й емоції та відчуття. Головна увага зосереджена передусім на навчанні, а не на викладацькій діяльності. Самі учні вирішують, що саме вони будуть вивчати. Метод базується на припущенні, що повний розвиток мовної компетенції є можливий тільки в тому випадку, коли учень спроможний виразити те, що справді хоче сказати. Заняття завжди виглядають подібно – учні сидять в колі і розпочинають розмову на тему, яка їх дійсно цікавить. Спочатку висловлюють свої думки рідною мовою, потім вчитель перекладає і записує на дошці, учень повторює. **Комунікативний підхід.** Він не належить до традиційних методів навчання, важко його також закваліфікувати до альтернативних методів. Відправною точкою в освітньому процесі стали ситуації, в яких учень може опинитись в чужій країні, а ціллю – оволодіння мовою, яке б дозволяло виконати завдання в відповідний спосіб до контексту ситуації (інакше кажучи, оволодіння комунікативною компетенцією). При використанні мови важливим є отримати інформацію, запросити інформацію, спонукати до дії, виразити почуття. Керування навчанням здійснюється не через граматику, а скеровується комунікативними намірами. Студент опиняється в центрі навчання, де домінування мовного продукування знаходиться над мовною правильністю, коректністю, допускаються помилки. Мова стає засобом комунікації. Завдання виконуються в парах на взір автентичної комунікації, розігруються ситуації за ролями. Тестування має на меті перевірити рівень комунікативної компетенції учнів. Як показує досвід, не має одного ідеального методу. На практиці, в процесі викладання іноземної мови об'єднуються і використовуються більшість методів.

Література та джерела

1. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ, 2015. С.72– 90.
2. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб., 2010. 200 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посібник, 2012. 615 с.
4. Галузинський В. М. Педагогіка: теорія та практика : посіб. для вузів .Київ : Вища школа, 2010. 237 с.
5. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2010. 223 с.
6. Introduction to Teaching English .Oxford University Press, 2010. 176 p.
7. Методика викладання англійської мови: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів /авт. і упоряд. І. Холод. Умань : Візаві, 2018. 165 с.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ХОРТИНГУ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Олександра Вознюк,
студентка 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Олеся Дишко, канд. пед. н. доцент
доцент кафедри фізичної культури

Розглянуто теоретичну інформацію щодо застосування хортингу – національного виду спорту України в умовах НУШ. Проаналізовано ставлення вчителів фізичної культури до використання засобів хортингу на уроках фізичного виховання.

Сьогодні однією з важливих складових високого розвитку суспільства є здорове молоде покоління. У нашій країні за останні роки кількість здорових дітей суттєво зменшилося і першопричиною цього є ігнорування школярами рухової активності. Як бачимо, у сучасному середовищі закладу загальної середньої освіти виникає необхідність збільшення інтересу учнівської молоді до різних форм рухової діяльності.

На сьогодні дієвим засобом фізичного та морально-етичного виховання дітей є хортинг – національний вид спорту України, заснований на культурних, оздоровчих та бойових традиціях українського народу. Він сприяє залученню молодого покоління до набуття різноманітних загальнолюдських цінностей; формуванню внутрішньої культури особистості, її високих вольових якостей, навичок здорового способу життя, гармонійного фізичного розвитку дітей. Хортинг включає в себе оздоровчі, загальнофізичні, технічні та тактичні елементи, а також виховні й філософські аспекти українського національного виду спорту як впливової виховної системи фізичного та морально-етичного напрямку. Це реальний інструмент виховання сильного українця, гідного громадянина-патріота Української держави [3].

Історичні дослідження, проведені останніми десятиріччями, переконливо показують, що Запорізька Січ була сакральним місцем народження козацької доблесті та військового духу того часу, оплотом багатотисячної армії воїнів, яка встановила для себе правила найвищої дисципліни в перервах між походами. Хортиця була притулком воїнів, де постійно вдосконалювалося бойове мистецтво як у завойовницьких цілях, так і з метою захисту багатих територій рідного краю [5].

Відомий дослідник Української бойової культури та засновник сучасного хортингу Едуард Єрмоменко в своїх наукових працях переконливо показав, що тренування бойових навичок велось на регулярній основі, а турніри між найсильнішими бійцями, представниками козацьких куренів та рукопашні сутички проводилися практично постійно і з різних приводів: для визначення керівників куренів і сотень, на гуляннях і святах, з метою примирити посварених козаків або, навіть, групи козаків, двобої в живому колі з козаків – «хорті» проводилися не тільки на центральному майдані Запорізької Січі, а й у будь-якому іншому місці, і під час походів, і під час відпочинку для того, щоб не втрачати і підтримувати реальні бойові навички на випадок смертельної сутички [5].

Фізичне виховання засобами хортингу – це педагогічний процес, який спрямований на вдосконалення форм і функцій організму хортингістів, формування рухових навичок, умінь пов'язаних з ними знань, а також на виховання фізичних якостей особистості. Фізичне виховання пов'язане з іншими сторонами виховання хортингістів – морального, естетичного, виробничого, трудового. Хортинг як спорт – домінуюча форма прояву фізичної культури хортингістів, це слово часто вживають як синонім до поняття «фізична культура». Вид спорту хортинг може розглядатися як система результатів фізичної культури хортингістів, оскільки цей термін позначає прагнення до фізичних досягнень на основі норм і правил, тренувань і змагань [1].

Фізичне виховання є найважливішим елементом у системі виховання людини. Реформування сучасної освіти висуває нові вимоги до якості освітніх послуг. Відповідно концепції НУШ, метою фізичного виховання є не тільки розвиток фізичних якостей, а й різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж

життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності [6]. При складанні відповідних програм з метою формування основних компетентностей з урахуванням специфіки контингенту учнів слід спиратися на розвиток людини, на який впливають чотири механізми: досвід, соціалізація, набуття зрілості, урівноваження або керівництво самим собою [6], що можна досягнути за допомогою засобів хортингу.

Бойовий хортинг у новій українській школі – це велике досягнення у розвитку національної ідеї, відродження традицій, та рух вперед у сучасному освітньому процесі нашої держави. Головна мета бойового хортингу – створити систему, в якій буде приємно навчатися, тренуватися, і яка дасть учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті [2].

У ряді досліджень встановлено, що в учнів школи, які включені у систематичні заняття хортингом і виявляють в ньому досить високу активність, виробляється певний стереотип ефективного режиму дня, підвищується впевненість поведінки, спостерігається розвиток «престижних установок» та високий життєвий тонус. Вони в більшій мірі комунікабельні, висловлюють готовність до співпраці, радіють соціальному людському визнанню, менше бояться критики, у них спостерігається більш висока емоційна стійкість, витримка, їм більшою мірою властивий оптимізм, енергія, серед них більше наполегливих, рішучих людей, які вміють повести за собою колектив. Цій групі учнівської молоді більшою мірою притаманні почуття обов'язку, сумлінність, зібраність. Вони успішно взаємодіють у роботі, що вимагає сталості, напруги, вільніше вступають у контакти, більш винахідливі, серед них частіше зустрічаються лідери, їм легше вдається самоконтроль. Це говорить про ґрунтовний позитивний вплив систематичних занять хортингом на характерологічні особливості особистості учнів [4].

Для з'ясування переваг реформи Нової української школи та включення до змісту фізичного виховання хортингу нами було проведено анкетування 53 вчителів з фізичної культури закладів загальної середньої освіти. 47,2 % фахівців з фізичної культури схвально сприймають зміни в освіті. Проаналізувавши думку респондентів щодо впровадження засобів хортингу в освітній процес фізичної культури виявили, що 45,3 % учителів позитивно ставляться, 41,5 % – висловили нейтральну позицію та 13,2 % – не підтримали запровадження цих засобів фізичного виховання.

Таким чином, опитування вчителів фізичної культури показало, що вони сприймають зміни щодо змісту фізичного виховання і намагаються працювати в тих умовах, які продиктовані сучасною ситуацією.

Література та джерела

1. Бова В. В., Масленников В. С., Єрьоменко Е. А. Призначення бойового хортингу як національного професійно-прикладного виду спорту і бойового мистецтва української нації. Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (04–05 січня 2021 року). Ірпінь, 2021. Ч. 3. С.938– 953.
2. Гречана Л. О., Гречаний О. М., Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг у Новій українській школі. Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (14–15 липня 2020 року). Ірпінь, 2020. URL: http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/123456789/5819/1/6083_IR.pdf (дата звернення: 10.02.2022).
3. Єрьоменко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України. Метод. посіб. Київ, 2014. 1064 с.
4. Єрьоменко Е. А., Кузора І. В. Бойовий хортинг як чинник формування військово-патріотичних здібностей, фізичної культури та основ здоров'я учнівської молоді. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Вип. 8 (128) 2020. URL: <file:///C:/Users/acer/Downloads/256> (дата звернення: 10.02.2022).
5. Литвиненко А.М. Методика спортивною підготовки національного виду спорту – хортингу в фізичному вихованні студентів. Навч.-метод. посібник. Харків, 2021. 104 с.
6. Подгорна В. В., Дроздова К. В. Особливості діяльності вчителя фізичної культури в умовах нової української школи. *Педагогічні науки*. 2019. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/download/vs157/30.pdf> (дата звернення: 11.02.2022).

АНАЛІЗ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Анна Волошина,

студентка 2 курсу спеціальності «Облік і оподаткування»
ВСП «Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж
Національного університету водного господарства та природокористування»
Науковий керівник – Олена Стратюк, викладач психології

У статті здійснено аналіз можливостей використання потенціалу родинного виховання у формуванні особистості студента, переваги успішної співпраці родини та освітнього закладу. Мета дослідної роботи: проаналізувати вплив сім'ї у формуванні особистості й виховання потреби у створенні власної сім'ї і усвідомленого батьківства.

Педагогіка – це наука, що вивчає процеси виховання, навчання, розвитку особистості, наука про цілеспрямований процес передачі людського досвіду, підготовки підростаючого покоління до життя і діяльності.

Проблема сім'ї й організації сімейного виховання є одним із стрижневих питань багатьох сучасних наук: педагогіки, психології, соціології. У різні історичні періоди проблемою сімейного виховання займалися Ф. Рабле, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський. Серед сучасних науковців над проблемами сімейної педагогіки, соціальної роботи з молоддю сім'єю працюють А. Й. Капська, З. Г. Зайцева, І. Д. Зверева.

Сім'я – це мікросередовище, де відбувається передача людині соціального досвіду особистісної діяльності і поведінки, де вона отримує захист, підтримку і допомогу в особистісному розвитку, де формується світогляд, засвоєння моральних цінностей, традицій. Серед важливих завдань освітнього закладу є розвиток педагогічної єдності його дій та сім'ї, де формується особистість молоді людини. Стрімкий розвиток комунікацій, посилення міграційних процесів, інформаційний вибух, ускладнення суспільних зв'язків та інші специфічні ознаки нашого часу посилюють значення родини у вихованні.

Родина була й залишається першим доволі значимим середовищем, де відбувається розгортання її генетичних, природно-спадкових задатків, закладаються основи її моральності, світогляду, відбувається процес її виховання.

Щорічно студенти нашого коледжу під керівництво практичного психолога проводять анкетування студентів, що розпочали навчання на першому курсі. Результати анкетування опрацьовуються та узагальнюються з метою врахування та вирішення питань, що турбують першокурсників; успішної їх адаптації до навчально-виховного процесу в коледжі. Результати моніторингу опитування свідчать про те, що більша частина студентів враховувала думку батьків і щодо обрання майбутньої професії, і щодо обрання закладу фахової передвищої освіти. Вони діляться з батьками своїми проблемами, планами. І тому рівень моральності батьків, їх переконання, життєві плани і мета, досвід соціального спілкування, сімейні традиції і норми поведінки, – вся атмосфера в сім'ї посідає визначне місце у вихованні, сприяє успішній адаптації студентів до умов навчально-виховного процесу.

Успішне виховання залежить від дотримання певних психолого-педагогічних умов:

- усвідомлення батьками суспільної відповідальності за виховання власних дітей;
- установа і підтримка мікроклімату здорових стосунків між усіма членами родини;
- надання позитивного батьківського прикладу;
- зміцнення батьківського авторитету;
- підвищення педагогічної культури сучасних батьків;
- активна співпраця з педагогами освітнього закладу, де навчається дитина.

Кожен батько й мати на першому плані повинен ставити перед собою чітку мету виховання власної дитини, візуалізувати результат такого виховання, усвідомлювати, що дитина – не лише представник свого роду, а майбутній громадянин, часточка суспільства. Тому від якості сімейного виховання залежить повноцінність суспільного розвитку.

Успіх сімейного виховання залежить значною мірою від якості стосунків між членами родини, мікроклімату людських стосунків.

Вирішальну роль у сімейному вихованні, відіграє власна поведінка дорослих.

Авторитет батьків є традиційним питанням сімейного виховання й актуальною проблемою сьогодення. Він має бути істинним і щирим, базуватися на загальній ерудиції й обізнаності, відповідальності й турботливості, зацікавленості справами дітей. Стан виховання у сім'ї значною мірою залежить від рівня педагогічної культури батьків.

Проведені нами дослідження у вигляді анкетування та результати обробки статистичних даних свідчать, що є родини, де роль сім'ї у вихованні дитини значно знижена; зростає чисельність батьків, які не усвідомлюють власних виховних функцій і батьківських зобов'язань. Проблеми сучасного сімейного виховання свідчать про: дефіцит спілкування батьків із дітьми, наявність негативних прикладів із батьківського життя, безсистемність і неоднорідність виховних впливів батьків, утвердження системи заборон як основи сімейного виховання, гіперопіка як надмірна "сліпа" любов до дитини; відсутність єдності у виховних впливах освітнього закладу і сім'ї; позбавлення участі дітей у трудовій діяльності родини, запізнення в прийнятті рішень, негнучкість засобів сімейного виховання, низький рівень педагогічної культури батьків.

Не зважаючи на традиційно значиму виховну роль сім'ї в процесі розвитку особистості, у сучасній практиці має місце зниження ефективності сімейного виховання, виявлення цілого ряду труднощів, прогалин, що спричиняє необхідність їх ретельного аналізу і коригування з боку інших суб'єктів виховання. Особлива роль у цій справі належить освітньому закладу і професійним педагогічним кадрам.

Педагогіка має багату історію розвитку: досліджено велику кількість проблем, що мають фундаментальний і прикладний характер, сформувалися і отримали визнання нормативні та варіативні методологічні підстави. У ХХ ст. чисельні теоретичні, експериментально-прикладні дослідження дозволили сформулювати теоретичні основи сімейної педагогіки, обґрунтувати методики і технології виховання та навчання на різних етапах. Існує цілий ряд актуальних проблем і перспективних напрямків для досліджень. Їх виникнення обумовлено:

- змінами в політичній, економічній, нормативно-правовій та інших сферах суспільного життя;
- розробка наукових підходів дозволить оптимально враховувати цінності сім'ї, навчання, виховання;
- необхідно більш детально і змістовно виділити базові, особистісні підстави, норми і критерії вікового розвитку, що дасть можливість змістовно реалізовувати особистісно-орієнтований підхід у педагогічній роботі, оптимально враховувати унікальність кожного, індивідуальні можливості і особливості;
- подальше впровадження активних видів діяльності з метою розширення розвитку студентів, різнопланового їх залучення до навчально-виховного процесу;
- створення форм буття студентів у освітньому закладі і сім'ї, забезпечення цілісного багатокomпонентного культурно-виховного простору як середовища, що живить духовний та моральний розвиток студентів, що пробуджує високі почуття і ціннісні форми поведінки.
- побудова теорії і практики інноваційної освіти в світлі пріоритетних підходів .
- виявлення джерел особистісного розвитку студентів у сімейному вихованні, комплексне вивчення проблем сімейного виховання в системі «батько – дитина», «дитина – дитина».

Сімейна педагогіка є важливою галуззю наукових знань, структурною одиницею педагогічних наук і системи наук про людину.

Література та джерела

1. Педагогіка сімейного виховання : підручник. Вид. 3-тє, доп., перероб. / Л.М. Маценко. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 376 с.
2. Шалва Амонашвілі. Мистецтво родинного виховання, 2017. 400 с.
3. Т. В. Дуткевич. Дитяча психологія, 2017. 424 с.
4. С. Д. Максименко. Загальна психологія, 2019. 272 с.
5. О. Б. Столяренко. Психологія особистості, 2019. 280 с.

INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING ENGLISH LANGUAGE

Вікторія Вольська, Ольга Гончар,
студентки 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Алла Мартинюк, к. пед. н., доцент

У цій статті проаналізовано доцільність застосування інтерактивних технологій при вивченні англійської мови, їхній вплив на створення позитивної мотивації до навчання. Значну увагу приділено ролі інтерактивного в активній участі кожного учня в навчальному процесі, пробудженні інтересу до вивчення іноземної мови.

English is becoming more and more widespread in the world and rightly claims the title of "language of international communication". The importance of teaching a English language effectively has grown significantly in the world, The effectiveness of the educational work of a foreign language teacher largely depends on the knowledge and consideration of the modern educational needs. To improve the quality of education and increase the motivation of students to learn English, teachers use interactive equipment and innovative educational technologies such as the Internet, podcasts, blogs, social networks, video conferences, special mobile apps, etc. The use of modern educational technologies allows teachers at a qualitatively new level to teach students all four types of speech activity (reading, listening, writing and speaking).

As we know, now there is a significant shift from passive to active learning. Consequently, special attention is paid to strengthening the technological aspects of approach to the learning process where the student takes an active part. Teachers have to find ways to increase the level of students' participation in the process of studying, to raise their motivation for learning of foreign languages. One way to do it is using interactive technologies at classes. It gives an opportunity to develop students' creativity, imagination, increase their interest in studying foreign languages and improve their communicative skills. The term "interactive learning technology" is usually connected with computer or multimedia learning, as it implies interactive dialogue with real partners. But this notion is wider and means cognitive activity where all participants interact, share information, solve problems in environment of real cooperation, perform own actions [1].

The main purpose of interactive technologies is to create comfortable and suitable learning conditions in which every children feels his/her success and intellectual perfection, what makes educational process more effective. Learning process takes place in the condition of constant, active interaction of all students, what is based on cooperation and mutual learning. Interactive technologies gives an opportunity to create learning atmosphere, in which theory and practice are adopted simultaneously, what helps to form students' character, to develop their outlook, to form critical thinking and to realize individual opportunities [2].

The use of interactive teaching methods encourages not only the student but also the teacher to constant creativity, promotes the development of pedagogical abilities, focuses on finding unique qualities of students, the peculiarities of their thinking.

Interactive learning technologies can be involved in the classroom or outside the classroom in the form of extracurricular activities. The method of conducting the lesson is active, so no student is left unattended and, in a favorable atmosphere, even passive students strive to be active participants.

Interactive methods include presentations, heuristic conversations, role-plays, discussions, brainstorming, competitions with practical tasks and their further discussion, design of business plans, projects, creative activities, use of multimedia computer programs and involvement of English-speaking professionals [5].

Considering in more detail, we should highlight the most common. One such technique is role-playing games. During the role play, the variety of roles expands the content of communication beyond the everyday life of students, allows you to "lose" possible life situations. It also meets their needs for knowledge of the environment, qualities and characteristics of human behavior. Role-playing games have a positive emotional impact on students, helping to increase interest in classes [6].

Discussion is an important means of cognitive activity of students in the learning process. It greatly contributes to the development of critical thinking, gives the opportunity to determine their own position, develops skills to defend their views, deepens knowledge of the problem under discussion and all this is fully consistent with the objectives of the modern school.

A discussion is a discussion of a controversial issue. You can organize the work of the class in different ways. It can be both pair work and team work. At the beginning of the lesson, the teacher voices the problem. Children from different groups are given the task of proving the opposite answers.

Both the student and the teacher must be prepared for the discussion, so the discussions are usually held at the end of the study of the topic, when the lexical and grammatical material has already been mastered. The subject of the discussion should be interesting, personally important for students and encourage them to express their views on the problem. The task is not only to formulate their opinions, but also to compare them with the position of other participants in the discussion, which will eventually lead to a general conclusion.

A kind of group discussion is the Microphone technology, which allows everyone to say something quickly, in turn, answering questions or expressing their opinion or position.

How to organize work

1. Ask class questions.
2. Offer the class an object (pen, pencil, etc.) that will act as an imaginary microphone. Students will pass it on to each other, taking turns taking the floor.
3. Give the floor only to those who receive an "imaginary" microphone.
4. Invite students to speak concisely and quickly (no more than 0.5-1 minute).
5. Do not comment or evaluate the answers provided.

Excerpt from the lesson on "Sports and games in our life"

T: It's the main idea of our lesson. What does it mean?

P1: Sport helps people to keep in good health. Because health is better than wealth. P2: We go in for sports because we want to be strong, vigorous, active. P3: If we go in for sports we will never use cigarettes, alcohol, drugs. P4: We must go in for sports [7].

Thus, interactive English teaching methods not only improve language skills, expand vocabulary and students' horizons, but also promote skills such as planning, group communication, information retrieval, decision making, collaboration, and interpersonal communication. The use of interactive forms and methods in the implementation of a person-centered approach and teaching English allows you to practically increase the number of conversational practice in the classroom, are interesting for children, help learn the material and use it in the future. But learning activities must be creative and diverse. Therefore, it is important for the teacher to change games, tasks and combine interactive teaching methods with traditional ones.

References

1. S. Panina, L.N. Vavilova, Modern methods of activization of training, Handbook for students, ed. by T.S. Panina, 4th ed., 2008.
2. Циркаль А. Ю. Огляд найбільш цікавих інтерактивних методів на заняттях з англійської мови. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/fr/node/1146> (дата звернення: 22.02.2022).
3. Крамаренко С. Г. Інтерактивні техніки навчання, як засіб розвитку творчого потенціалу учнів. *Відкритий урок*. 2002. № 5-6.
4. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ, 2004.
5. Жукова Н. І. Інтерактивне навчання. Інтерактивні методи навчання в початковій школі. URL: <https://vseosvita.ua/library/interaktivne-navcanna-interaktivni-metodi-navcanna-v-pocatkovij-skoli-246913.html> (дата звернення: 22.02.2022).
6. Гусак Л. Є. Застосування методу асоціативних символів у процесі вивчення англійського лексичного матеріалу. *Наук. вісн. Волин. ун-ту ім. Лесі Українки*. 2011. Вип. 17. С. 15–19.
7. Бичківська Т. М. Використання інтерактивних методів навчання у процесі формування комунікативної компетентності учні на уроках англійської мови. *Науковий Блог*. Режим доступу: <https://naub.oa.edu.ua/2017/використання-інтерактивних-методів>.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ТА ІЛЮСТРАЦІЙ В ХОДІ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ЗДО

Наталія Воробйова,

**студентка 4 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
ВСП «Дубенський педагогічний фаховий коледж РДГУ»**

*Науковий керівник – Руслана Найда, доцент, к. пед. н.,
голова циклової комісії викладачів психолого-педагогічних дисциплін*

Подано аналіз видів об'єктів на заняттях з формування елементарних математичних уявлень та їх використання. Виховання дітей спирається на безпосереднє сприймання реальності, що особливо є важливим для дошкільників. Першоджерелом знань дітей про дійсність це відчуття навколишніх предметів та явищ оточуючого середовища.

Пізнання навколишнього світу дітьми будується за активної участі різних аналізаторів; дотикових, слухових, зорових, рухових. К. Д. Ушинський зазначав, що: «Дитина мислить образами, звуками, фарбами і це твердження підкреслює закономірність, що лежить в основі розвитку дошкільників» [2].

Всілякий сенсорний досвід діти отримують в процесі навчання елементарних математичних уявлень. Дошкільники зустрічаються з різними властивостями предметів (форма, колір, кількість, величина), їх просторовим розташуванням.

Для кожної вікової групи є свій комплект наочного матеріалу. Це – комплексний дидактичний засіб, що забезпечує формування елементарних математичних уявлень в умовах цілеспрямованого навчання на заняттях. Завдяки йому можливе вирішення практично всіх програмних завдань.

Наочність має особливе значення на заняттях з математики. Вона відповідає психологічним особливостям дітей, забезпечує зв'язок між конкретним і абстрактним, створює зовнішню опору розумових дій, виконаних дитиною під час навчання, служить основою для розвитку понятійного мислення.

На заняттях з математики в закладі дошкільної освіти вихователь в залежності від теми застосовує різноманітні засоби наочності.

Як наочний матеріал можна використовувати: реальні предмети та навколишньої дійсності, іграшки, геометричні фігури, картини, малюнки, таблиці, моделі, схеми, діаграми, картки із зображенням математичних символів знаків дій, технологічні засоби навчання.

Наприклад, під час навчання лічбі можна запропонувати дітям реальні (м'ячі, каштани, іграшки) або умовні (кружечки, кубики, палички) предмети навколишнього світу.

При цьому палички, можуть бути різними за кольором, формою, величиною. На основі порівняння різних конкретних множин дитина робить висновок про їх кількість, рівність або нерівність. У цьому випадку головну роль відіграє зоровий аналізатор. Для цього в закладах дошкільної освіти широко використовуються палички Кюїзенера. Система Кюїзенера створена для навчання математики та застосовується педагогами різних країн світу у роботі з дітьми дошкільного та шкільного віку: від дошкільників до старшокласників. Особливість паличок це - абстрактність, універсальність, висока ефективність.

Таким же універсальним і досить ефективним дидактичним засобом є логічні блоки Дьенеша являють собою набір з 48 геометричних фігур. Кожна геометрична фігура характеризується чотирма ознаками: формою, кольором, розміром, товщиною. У наборі немає жодної однакової фігури. Логічні блоки Дьенеша дозволяють: ознайомити з формою, кольором, розміром, товщиною об'єктів; розвивати просторові уявлення; розвивати логічне мислення, уявлення про множини, операції над множинами (порівняння, класифікація, абстрагування) [1].

Дидактичні прийоми повинні змінюватися не тільки з урахуванням вікових особливостей, але в залежності від співвідношення конкретного і абстрактного на різних рівнях засвоєння дітьми програмного матеріалу. Напевному етапі реальні предмети можуть бути замінені числовими фігурами, а вони в свою чергу цифрами і т. д.

У сучасному світі неможливо обійтися без технологій, тому все частіше в закладах дошкільної освіти на заняттях використовуються технологічні засоби навчання. Для роботи використовуються

інтерактивні дошки, мультимедійні комп'ютери, відеокамери, проектори. ТЗН забезпечує розвиток психофізіологічних функцій, що гарантує готовність дітей для отримання знань (просторова орієнтація, зорова координація), організацію сприятливого розвитку для дітей предметного та соціального середовища.

Технології виконують принцип наочності: з представленими в комп'ютерній формі об'єктів можливо здійснити різні дії, виявити головні особливості представленого об'єкта. При формуванні елементарних математичних уявлень на заняттях найбільш широко використовуються реальні предмети і їх зображення [3].

З віком дітей відбуваються закономірні зміни у використанні окремих груп дидактичних засобів: поряд з наочними засобами застосовується опосередкована система дидактичних матеріалів.

Сучасні дослідження спростовують думку про недоступність для дітей узагальнених математичних уявлень. Тому в роботі зі старшими дошкільниками все частіше використовуються наочні посібники, що моделюють математичні поняття.

При підготовці до занять вихователь повинен глибше аналізувати дидактичні завдання і відповідно добирати матеріал, якщо діти дістають початкові уявлення про ті чи інші властивості та ознаки об'єкта, то обмежуються невеликою кількістю посібників.

У молодшій групі, при ознайомленні дітей з тим, що множина складається з окремих елементів, вихователь демонструє множину однакових кілець на столі. Цього буває досить для одного заняття. Під час ознайомлення дітей п'ятого року життя з новою геометричною фігурою вихователь демонструє різноманітні за кольором, величиною і формою трикутники (рівносторонні, рівносторонні, рівнобедрені, прямокутні).

Без такої різноманітності неможливо виділити істотні ознаки фігури, продемонструвати дітям різні зв'язки, відношення, необхідно поєднувати декілька видів і форм наочності.

Навчання математики в ЗДО ґрунтується на конкретних образах і уявленнях. Ці конкретні уявлення готують фундамент для формування на їх основі математичних понять. Без збагачення чуттєвого пізнавального досвіду неможливо повноцінно оволодіти математичними знаннями й уміннями.

Література та джерела

1. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників: Навчально-методичний посібник / упоряд. Т. І. Пагута. Львів, «Новий Світ-2000».
2. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори. Київ: 1949. 418 с.
3. Формування елементарних математичних уявлень за допомогою наочності <http://vihovateli.com.ua/cons/4120-formirovanie-elementarnykh-matematicheskikh-predstavlenij-s-pomoshchyu-naglyadnosti.html> (дата звернення: 23.02.2022).

БОРЦІ ЗА СВОБОДУ

Богдан Всеволодський,

студент 4 курсу спеціальності 184 «Гірництво» гірничого відділення Лисичанського гірничо-індустріального фахового коледжу

Науковий керівник – Ірина Гудкова, викладач суспільних дисциплін

Дослідження присвячено діяльності партизан і підпільників в роки другої світової війни, які боролись проти фашизму в умовах окупації. В роботі розповідається не тільки про лисичанських підпільників, але й про героїв визвольного руху часів другої світової війни.

Друга світова війна є найбільшим конфліктом за всю історію людства. Безпосередню участь у бойових діях брали понад 100 мільйонів осіб. Загинули – більш ніж 80 мільйонів осіб. Друга світова війна відома багатьма своїми грандіозними битвами та операціями. Серед них і Сталінградська битва, і переломна Курська битва, і хоробрий захист нашими співвітчизниками трьох стратегічно важливих міст – Києва, Одеси та Севастополя, утримання яких упродовж тривалого часу повністю розгромили уявлення Третього Рейху про «блискавичну війну».

Але не всі битви велися прямо на фронті. Багато з них проводилося в тилу. Партизани та підпільники виконували багато різних завдань – перешкоджали постачанню провізії та техніки для німецьких військ, вели розвідку для Українського і Центрального штабів партизанського руху, проводили пропагандистську та просвітительську роботу серед населення окупованих територій. Така група була і в нашому місті Лисичанськ.

Влітку 1942 року війна дісталася сходу України. 10 липня 1942 року німці

Ангеліна Федорова

Володимир Михайлов

Аркадій Романов

захопили Лисичанськ. Вже через декілька днів після початку окупації була створена підпільна група, ініціаторами створення якої стали: командир винищувального батальйону Володимир Михайлов, комсорг батальйону Аркадій Романов і його батько Іван Денисович Романов.

До групи незабаром увійшли: молода вчителька географії, секретар Надія Білова, вчителька Марія Резніченко, брат Аркадія Романова Вадим Романов, Сергій Білоножко; Ангеліна Федорова; Анна Попова; Іван Заїка, Борис Зуєвський, Ольга Темнохудова та інші. Підпільники домовилися про розподіл обов'язків, дотримання конспірації, дисципліни. Це і допомогло їм активно діяти в тилу ворога до приходу армії.

Володимир Михайлов та Франц Горбатовський відповідали за збирання зброї і її зберігання. Цілий арсенал зібрали патріоти. В схованках у них були заховані гвинтівки, автомати, патрони, нагани, ручний кулемет. Аркадій Романов та Іван Заїка очолювали групу підричників. Вони здійснили три диверсії на залізницях і таким чином позбавили німців багатьох одиниць техніки та провізії. Володимир Михайлов і Миля Федотова писали листівки, вивішували прапори. Всі члени підпільної групи були задіяні в агітаційній роботі серед населення, збирали відомості про розташування німецьких військ в Лисичанську, спорудженні укріплень правого берега Дінця. Підпільники зустрічалися на квартирі вчительки Н. Білової. Але гестапівці встановили стеження за цим об'єктом, і тому місце зустрічей довелося перенести в будинок Сергія Білоножко.

З наближенням фронту гітлерівці посилили окупаційний режим: виселяли жителів з будинків і без попередження стріляли в кожного, хто там з'являвся. Ці обставини і перешкодили підпільникам скористатися зброєю, тому що саме там розміщувалися їх схованки. Але свою роботу вони не припиняли. Вони вирішили послати представника з розвіданими через лінію фронту. Аркадію Романову пошили білий маскувальний костюм і доручили цю небезпечну справу. Аркадій зміг непомітно пробратися через лінію фронту. Завдання було виконано. До штабу керівництва партизанського руху дійшли останні повідомлення про розташування військ противника в місті.

Жорстоко розправлялися фашисти з патріотами міста. У катівнях гестапо загинуло 20 підпільників Верхнянської групи. Розстріляні Ольга Темнохудова і її мати за те, що ховали в своєму будинку розвідника, а в Дурному Яру німецькі війська вкотре вчинили злочин проти людяності – там вони розстріляли 200 лисичан. Серед них було багато євреїв, дітей, людей похилого віку.

6 лютого 1943 року Лисичанськ вперше був звільнений Майже всі підпільники молодіжної групи пішли на фронт.

Українці – підпільники боролися не лише на території України, а й в країнах Європи. В Кракові діяла група «Голос», якою керував Євген Березняк. Німці замінували місто і планували підірвати. Ця група врятувала стародавнє польське місто Краків від підризу. Євген Степанович Березняк (1914-2013) – ветеран другої світової війни, генерал – майор керував з серпня 1944 по лютий 1945 групою «Голос», яка десантувалася під Краковом. На другий день після десантування Євген Березняк заблукав і потрапив в полон до гестапо. Але доля вирішила, що він ще не виконав свою місію, і 27 серпня на краківському ринку Тандетта йому вдалось вирватись з рук ворога. 156 днів Євген Степанович успішно виконував завдання командування. Є.С. Березняк добув схеми мінування польського міста, врятував десятки тисяч польських мирних жителів і Краків від руйнування. Є. Березняк звітував

командуванню про проведену операцію, про те, що був заарештований гестапо і втік. Його відправили в фільтраційний табір НКВС і звинуватили в співробітництві з німцями. В 1965 році він був реабілітований. Після війни працював в сфері освіти. Став Заслуженим учителем України. Захистив кандидатську дисертацію. На пенсію вийшов у 1998 році. Автор понад 100 наукових праць. Звання Герой України отримав лише в 2001 році. Помер в листопаді 2013 року.

На території Франції опинився в роки війни Василь Порик. Він брав участь у підпільній патріотичній групі. В. Порик народився 17 лютого 1920 року в селі Соломірка, нині село Порик Хмельницького району на Вінниччині. На початку війни з нацистською Німеччиною Василь Порик командував стрілецьким взводом у лавах шостої армії Південно-Західного фронту, що вів тяжкі оборонні бої. В. Порик, зазнавши поранення, потрапив у полон. Влітку 1942 року В. Порик разом із сотнями інших військовополонених відправлено до нацистського концтабору Бомон у Франції. У таборі Василь Порик був старшим наглядачем. Користувався цілковитою довірою німецького командування та мав право вільно виходити до міста. Але одночасно він був одним із керівників підпільної групи.

6 серпня 1943 року підпільний комітет табору Бомон звернувся до ув'язнених із закликом до збройної боротьби. У зверненні зазначалося: «Встановлюйте контакт із французькими патріотами..., тікайте з таборів і приєднуйтеся до загонів партизанів, разом із французькими товаришами боріться проти нашого спільного ворога – кривавого фашизму...». Після втечі з табору Василь Порик створив партизанський загін. У першій половині квітня 1944 року партизани загону Василя Порика висадили в повітря два поїзди, знищили: колону гітлерівців – понад 200 солдатів і офіцерів. 22 липня 1944 року під час виконання бойового завдання В. Порик разом

з Василем Колесником потрапили у засідку в районі міста Аррас, їх розстріляли. Поховано Василя Порика у французькому шахтарському селищі Енен-Льстар. Він Герой України і Франції. **Ми, вшановуємо пам'ять героїв !!!**

Література та джерела

1. Концепція Національно-патріотичного виховання дітей та молоді: Додаток до наказу Міністерства освіти і науки країни 641 від 16.06.2015р.
2. Лісевич Т.В. Організація та проведення науково-дослідної роботи у системі підготовки молодших спеціалістів. *Організація навчально-виховного процесу*. 2007. Вип.11. С. 285–291.
3. Проектно-дослідницька технологія в освітньому процесі вищого навчального закладу. *Проблеми освіти*. 2005. Вип. 41. С. 141–148.
4. Сопилук М.В. На допомогу студенту при виконанні науково-дослідної роботи. *Організація навчально-виховного процесу*. 2009. Вип. 15. С.112–135.

НУШ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Олеся Гавронська,
студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
Володимир-Волинський педагогічний фаховий коледж
ім. А. Ю. Кримського Волинської обласної ради
Наукова керівниця – Тетяна Листопад, викладач-методист

Висвітлено ключові моменти нового Державного стандарту початкової освіти у рамках реформи «Нова українська школа». Проаналізовано переваги та недоліки нововведень у початковій школі на основі власної педагогічної практики.

Здобуття людиною освіти завжди було ключовим моментом в формуванні її як особистості. З кожним роком умови в яких це відбувається вдосконалюються та модернізуються. У сучасній Україні вже протягом чотирьох років активно розвивається Нова українська школа (НУШ), у якій впроваджуються інноваційні методи, прийоми та форми роботи зі здобувачами освіти. Варто сказати, що дійсна початкова освіта – це освіта дитиноорієнтована, адже сенс усіх нововведень полягає у сконцентрованості аспектів навчально-виховного процесу на вихованні патріота, інноватора та особистості, яка здатна до життя в суспільстві, має сформовану громадянську позицію, прагне до постійного вдосконалення та спроможна до активності в благо власної держави [1, с. 6]. Центром такого навчання стало опанування учнями цілої системи компетентностей, однак не на примусовій основі, а на власній зацікавленості учня у процесі такої діяльності, баченні результату його роботи.

Впроваджені ідеї комплексного підходу до навчання школярів, введення нових форм роботи та надання професії вчителя нової ролі, набрали великих обертів та зазнали ґрунтовного аналізу з боку наукових представників держави. Проблеми змісту початкової освіти присвячені роботи М. Скаткіна, І. Лернера, В. Ледньова, В. Расвського, та ін. Проблему підготовки майбутніх учителів початкових класів, особливостей їхньої професійної діяльності досліджували такі науковці як С. Гончаренко, Н. Бібік, Л. Хоружа, І. Зязюн, О. Савченко, І. Шапошнікова та ін. [4].

Як вже зазначено вище, у даний час школярі навчаються за новим Державним стандартом початкової освіти, який був затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87. Він розроблений у рамках реформи «Нова українська школа» відповідно до Закону України «Про освіту» і визначає основні вимоги до початкової освіти в країні [3].

Важливо зазначити, що багато напрацювань нового стандарту є дійсно дієвими та потребують великої уваги з боку вчителів початкових класів, адже вони спрямовані на збереження дитячих цінностей та необхідності гуманного виховання. Запровадження нового формату освіти безпосередньо сприяє й розвитку академічної майстерності, створенню середовища для опанування основних предметів, забезпечуючи при цьому психологічний комфорт та заохочуючи творчість дітей.

Проте, маючи можливість проходження переддипломної практики у сучасному класі НУШ НВК «ЗОШ I-III ст. №3-ліцей» Володимирської міської ради Волинської області та в результаті детального обговорення усіх аспектів роботи з класоводом, ми змогли виділити певні проблеми, що існують в сучасній початковій освіті та вартують змін або ж мінімального допрацювання. По-перше, хотілось би звернути увагу на навчально-методичне забезпечення шкіл. У процесі роботи та використання підручників, які рекомендовані до навчання, у нас виникла суперечлива думка щодо доцільності їх використання та пристосованості до діючої навчальної програми (за Р. Б Шияном). Наявність помісячної тематичної спрямованості на уроках «Я досліджую світ» (за підручником О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко, 2 кл.) не дає змоги учням комплексно опрацювати матеріал та вдосконалювати здобуті раніше знання та вміння, адже протягом усього місяця йдеться лише про одну центральну тему, яка суттєво обмежує можливість вчителя інтегрувати навчальний матеріал, а більшість завдань у підручнику обмежені та поверхневі, внаслідок чого педагогу необхідно допрацювати та самостійно добирати великий об'єм інформації аби достатньо висвітлити тему уроку.

У підручнику з математики (за С. П. Логачевською, Т. А. Логачевською, О. А. Комар, 2 кл.) у якому завдання розділені по темах і підібрані лише для засвоєння нового матеріалу, не передбачені закріплення та активізація отриманих учнями ЗУН, відтак учні набагато швидше забувають

опрацьований матеріал, якщо вчитель самостійно не добирає необхідні завдання витративши значний обсяг часового ресурсу.

По-друге, відбулось об'єднання таких предметів як українська мова та читання, що, на нашу думку, не є доречним. Адже на даних уроках почав втрачатися фокус як на опрацюванні творів й ознайомленні з авторами, так і на вивченні мовного матеріалу, який передбачений програмою. Діти почали все менше читати у школі, у результаті чого вони стали більш демотивованими до читання удома.

Нова реформа набрала чималих обертів і почала швидко розвиватись, вносити феноменальні зміни в застарілу систему освіти та змінювати функції вчителя у навчально-виховному процесі. Важливого значення почали надавати здатності педагога пристосовуватись до різних змін у навчальній діяльності. Одним із викликів, який дало нам суспільство, стало дистанційне навчання внаслідок швидкого поширення пандемії COVID-19. Помітно, що у таких умовах досить важко організувати процес навчання та виховання школярів, адже багато факторів залежить не лише від особи вчителя, а й від батьків, власне школярів, технічного забезпечення та наявності зв'язку. Під час проходження практики, ми мали можливість попрацювати у вищезгаданому форматі. Варто зазначити, що вчителі прикладають багато зусиль задля ефективного навчання онлайн, організують та проводять бесіди з батьками щодо співпраці у цей час та усіма силами намагаються полегшити здобуття компетентностей учнями, добираючи різноманітні завдання, які вони зможуть виконати з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Педагогічні працівники постійно підтримують зв'язок з учнями та їх батьками, детально описують завдання та перевіряють правильність їх виконання. Такий формат роботи вимагає великої кількості часу й ретельної підготовки, адже увесь матеріал уроку потрібно пояснити онлайн всього за 15-20 хв. Зазначимо, що неабиякого значення відіграють навички роботи з комп'ютером, тому варто звернути увагу на можливість навчання вчителів у цьому напрямку, покращення їх вмінь використання ІКТ та забезпечення їх усіма необхідними матеріалами. Важливо передбачити доступ до технічних засобів навчання, адже не усі педагогічні працівники мають можливість використовувати власні, справні ресурси для ефективного процесу навчання школярів.

Варто сказати й те, що вчитель надалі залишається ключовою та центральною постаттю у змісті початкової освіти. Проте й робота та призначення педагогічних працівників зазнали чималих змін. У Концепції НУШ йдеться: «Варто говорити про нову роль учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини» [1, с. 16] Очевидно, що виконання таких функцій учителем нового формату покращить сприйняття особистості педагога, процесу здобуття знань та підвищить бажання здобувачів освіти відвідувати навчальний заклад.

Щодо нової професії тьютора, яка активно поширена в школах як асистент вчителя щодо роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби (ООП), слід зазначити, що це відносно молода професія, яка ще не є до кінця сформованою, тому вимагає ґрунтовної парної підготовки, як класного керівника, так, власне, і тьютора. Тобто вчитель та асистент мають домовитись та узгодити усі етапи уроку, разом пропрацювавши його. На таку діяльність витрачається багато часу, що робить її більш енергозатратною. Слід зазначити, що помітна різниця й у баченні результатів навчання, адже для вчителя основою може бути оволодіння системою компетентностей, а для тьютора – соціалізація дитини з ООП та її адаптації до умов викладання [2].

Варто додати, що система сучасної початкової освіти зараз зазнає найбільших змін. Нестабільність, низький економічний статус педагогів в суспільстві, де успішнішим можна бути обіймаючи іншу посаду та приклавши набагато менше зусиль, зменшують мотивацію та професійну відповідальність педагога. Великою проблемою є незацікавленість молодих вчителів у педагогічній діяльності через вищезазначені причини. Для того, щоб зберегти педагогічні кадри, варто продумати можливість певної професійної і соціальної підтримки.

Вищевикладене дає підставу стверджувати, що прийняття нового Державного стандарту початкової освіти є не завершальним, а вирішальним кроком у перетворенні форм навчання та визначенні їх основного призначення. Маємо надію, що Міністерство освіти і науки України й надалі впроваджуватиме зміни у тому вигляді, в якому вони були представлені, покращуватиме якість навчання та дасть дітям нові мотиви для здобуття освіти. Адже

масштаби змін нової реформи дивують, вона вимагає ретельного планування та розуміння, що джерел та сил вистачить, щоб усе втілити.

Література та джерела

1. Нова українська школа | Міністерство освіти і науки України
URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 12.02.2022).
2. Поговоримо про інклюзію. З досвіду роботи асистента вчителя.
URL: <https://naurok.com.ua/pogovorimo-pro-inklyuziyu-z-dosvidu-roboti-asistenta-vchitelya-199761.html> (дата звернення: 13.02.2022)
3. Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти. Постанова КМУ № 87 ц 21.02.18 року
URL: <https://zakonodavstvo.com/> (дата звернення: 12.02.2022)
4. Романчук А.І. Актуальні проблеми реформування початкової освіти в сучасних умовах. *Педагогічні науки*. 2018. №140 С.181.

ЛЮБОВ ДО СВОЄЇ КРАЇНИ У ПОГЛЯДАХ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Лідія Гарасимяк,

студентка 3 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Географія)
географічного факультету ВНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник – Оксана Бартків, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Подано актуальність поглядів Григорія Сковороди в сучасній школі. Проаналізовано важливість виховання любові своєї країни з урахуванням поглядів Г. Сковороди. Значний потенціал у контексті цього звернено на уроки географії у 8 класі.

Українська земля зростила низку письменників, науковців, мандрівників, філософів. Одним із них був Григорій Савич Сковорода. Безмежно люблячи свій народ, культуру, людей та землю, він зробив неабиякий внесок у розвиток української свідомості, творчості, моралі та педагогіки. Будучи вільнодумцем, філософ навчав цього і інших. Як засвідчує аналіз педагогічних джерел, доля Г. Сковороди склалася як мандрівника, філософа, учителя. Хоча його вчення відрізнялося від звичаєвих засад старої української поезики, і його звільнюють з посади, педагогічна діяльність продовжується, як домашнього учителя, викладача [7]. Мандруючи, він знайомиться з життям свого народу, глибше пізнає його духовний світ, вивчає традиції, звичаї й обряди, суспільство, демонструючи приклад сучасникам. Безмежно люблячи свою батьківщину, волю та працю філософ відрікається від багатства та слави, що йому пропонує на чужій землі Катерина II, відповідаючи: «Я не покину Батьківщини. Мені моя сопілка і вівця дорожчі царського вінця» [3].

Патріотичність та любов до країни проявляється від правильного виховання дитини в сім'ї, школі. Недаремно Г. Сковорода, як педагог, наполягав на цьому, висміюючи тих, хто цурався української мови, звичаїв традицій, замінюючи їх іноземними мовами, музикою. Погляди ученого на виховання тісно пов'язані з традиціями української етнопедагогіки. Зокрема, питома коріння має підставова для педагогіки Г. Сковороди ідея себепізнання, бо, як писав у своїх «Нарисах слов'янської філософії» (1869) К. Ганкевич, для українців «найвищою проблемою людського мислення... досі зостається успадковане від греків γνωθι σεαυτόν», тобто пізнання самого себе, своєї української суті [7].

Формування системи знань про рідний край філософ пропонував здійснювати ще з раннього віку. Зокрема, наголошував на важливості батьківського виховання дитини в сім'ї.

Важливим джерелом пізнання України, її багатства є уроки географії. Відзначасмо, що шкільна географія відіграє значну роль у вихованні патріотизму підростаючого покоління. Шляхами реалізації завдань патріотичного виховання в процесі навчання географії є: відбір змісту навчального матеріалу й посилення його українознавчої спрямованості; реалізація принципу національної спрямованості шкільної географії, який передбачає формування в учнів національної свідомості; максимальне

використання виховного потенціалу шкільного краєзнавства; формування в учнів уявлень про досягнення України в галузі науки, техніки, культури [6].

Особливо велика роль у вихованні в учнів патріотизму, гордості за свою Батьківщину, почуттів поваги до інших народів, різних країн належить фізичній і економічній географії. Так, вивчаючи у 8 класі географію України, школярі детально знайомляться з її природою, ландшафтами, ресурсами, населенням, традиціями, обрядами тощо [2, 4]. У цьому контексті наголошуємо школярам на важливості прояву ними таких якостей, які головними в людини вважав Г. Сковорода, – любов до своєї країни, бережливе ставлення до ресурсів рідної землі, шана національних традицій тощо.

Національно-патріотичне виховання, яке цілеспрямовано здійснюємо в ході вивчення географії України, містить в собі визначні принципи, серед яких вагоме значення має принцип природовідповідності, що у Г. Сковороди має назву «сродності» («Учи відповідно до природи») [3]. На уроках географії у 8 класі звертаємося до думки Г. Сковороди про те, що у вихованні треба зважати не на соціальне становище дітей, а на їхню природу, тобто українське походження [2, 4]. Він обстоював рідну мову в школах, радив вивчати граматику, літературу, математику, фізику, механіку, музику, філософію, медицину та інші науки [5]. Г. Сковорода виходив із передумови, що людина не може виробити об'єктивного погляду на світ, якщо вона не визначить свого місця в природі та суспільстві. Відомий педагог бачив у пізнанні самої людини ключ до пізнання природи і суспільного розвитку [7]. Про патріотичне значення уроків географії у вихованні говорила низка педагогів. Дослідники вказують на патріотизм Григорія Сковороди, що однією зі своїх цілей він визначав розвиток в людях священної любові до Вітчизни [7]. Говорячи про спорідненість людини і природи, вато зазначити, що ми повинні бути тим, ким ми народилися – українцями. Будучи тими, хто ми є, ми є вільними і сильними, адже, сила і любов у свободі.

С. Бакай наводить засоби, методи, які відомий філософ використовував під час занять. Поряд з цим, Г. Сковорода в своїй педагогічній діяльності спирався на матеріали народної творчості, використовуючи пісні, колядки, щедрівки, прислів'я, казки та ігри, виховуючи в молоді національні громадські якості. Особливого значення просвітянин надавав використанню пісень, присвячених любові до Батьківщини, рідної української землі, поваги до людей-трудівників тощо [1]. Поряд з цим, Г. Сковорода оспівував прагнення співвітчизників до волі і щастя, працьовитих людей.

Вивчення теми «Природні умови і ресурси України», відкриває перед учнями красу ландшафтів України. Теми про населення, економіку, культуру, діячів висвітлюють багатство України, її внесок чи досягнення на тлі інших країн. Це виховує в учнів патріотизм, гордість за свою Батьківщину, почуття поваги до інших народів, різних країн. І саме на вихованні таких якостей у школярів наголошував Г. Сковорода.

Отже, тема любові до Батьківщини є однією із провідних у поглядах Г. Сковороди. Відомий педагог-філософ був упевнений, що найвищою цінністю є людина та її воля. Непідкупне і гостре слово Г. Сковороди торувало стежку до свободи і спалахувало чистим вогнем в моторошній темряві кріпосницького свавілля. Він цілком справедливо вважав, що щасливим може стати тільки той народ, в якого відчуває себе щасливою [7]. Аналіз педагогічних джерел засвідчує, що ще за життя Г. Сковороду називали «українським Горацієм» і «українським Сократом», бо саме завдяки йому на Україні значно розвинулися педагогіка, література і філософія. Усьому цьому філософ приділяв значну увагу у своїх творах. Безмежно люблячи свій рідний край, людей, культуру, він вчив цього і інших. Педагогічні погляди, щодо виховання патріотизму в українців є актуальними до сьогодні.

Література та джерела

1. Бакай С.Ю. Взаємини вчителя й учня в музично-педагогічній спадщині Г. Сковороди : навч. посібн. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2008. 90 с.
2. Бойко В.М., Дідчук І.Л., Заставецька Л.Б. Географія: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закладів : Кам'янець-Подільський : Абетка, 2016. 296 с.
3. Відкриваю для себе Г. Сковороду. УкрЛіб. URL : <https://www.ukrlib.com.ua/tvory/printit.php?tid=11276> (дата звернення 20.02.2022).
4. Довгань Г.Д., Стадник О.Г. Географія : підруч. для 8 кл. закл. загал. серед. освіти : 2-ге вид., перероб. : Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 272 с. URL : <https://pidruchnyk.com.ua/1424-geografya-dovgan-stadnik-8-klas.html> (дата звернення 24.02.2022).
5. Моральне і національне виховання у досвіді педагогів і письменників Г. Сковороди, І. Котляревського, П.Куліша, Ю.Федьковича, В.Сухомлинського. <http://ua.textreferat.com/referat-12271-1.html> (дата звернення 21.02.2022).

6. Мошегова Т.Г. Географічний ланцюжок з проблеми «Патріотичне виховання в процесі вивчення географії». На Урок: URL : <https://naurok.com.ua/patriotichne-vihovannya-v-procesi-vivchennya-geografi-58128.html> (дата звернення 21.02.2022).

7. Ушкалов Л. В. Григорій Сковорода: семінарій. Харків: Майдан, 2004. 776 с.

ПОСТАТЬ ВЧИТЕЛЯ У ВІЧНИХ МІРКУВАННЯХ СКОВОРОДИ ГРИГОРІЯ САВИЧА

Марина Гарчук,

студентка 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

Володимир-Волинський педагогічний фаховий коледж ім. А. Ю. Кримського
Волинської обласної ради

Наукова керівниця – Тетяна Листопад, викладач коледжу

Подано опис вимог до особистості педагога філософом, поетом, педагогом Г. Сковородою. Визначено особливості постаті вчителя, які забезпечують результативність освітнього процесу.

Великий український філософ, поет, перекладач, педагог, просвітител-гуманіст Григорій Сковорода один з перших в українській педагогіці звертався до особистості вчителя та мав власні погляди щодо його постаті [4, с. 97]. Йому можна було б хизуватися значним впливом на сучасників і подальші покоління своїми байками, піснями, філософськими творами, а також способом життя [8].

Як відомо, свою кар'єру педагога Сковорода розпочав у колеґіумі в Переяславі, де він викладав поезику. Філософ згуртував навколо себе здібних учнів, вів з ними довгі бесіди, розкривав очі на світ, навчав гри на органі, сопілці, організував хор. Великий авторитет Г. С. Сковорода мав серед учнів, його сміливі викривні промови проти несправедного життя чернецтва, прямота, критика фальші, новаторські підходи до викладання – посилюють заздрощі та неприязнь до нього колеґ і особливо вороже налаштовують нове керівництво [2]. Таке ставлення не є дивним з боку людей стандартного мислення, адже поет викладав поезику за власною програмою, нехтуючи усталеними методами. Невдовзі за неординарний підхід до освітнього процесу його звільнили [7]. «Людина – це не просто тілесний індивід, це окремий світ, «мікрокосмос», – з таких уявлень і почалась просвічуватись спрямованість думок педагога щодо учня [5]. Високо цінуючи працю вчителя, Григорій Сковорода пред'являв до його особистості великі вимоги: глибокі знання, відданість своєму народу, гуманність, повагу до вихованців, здатність переконливо володіти словом, терплячість, безкорисливість. Учителю, твердив він, приклад для інших, його шлях тернистий, але «труд сладостен, если ты к сему рожден». «Учителю повинен уміти володіти голосом, викладати пристойно, тихо, без крику» [3].

Як вважає Сковорода, в кожній людині закладені великі творчі сили та здібності. Завдання педагога полягає передусім у тому, щоб ці здібності розпізнати і відповідно розвинути [3]. Вчити людину треба того, до чого у неї природний нахил, що для неї передбачала «блаженна натура»: «Сокола досить швидко навчиш літати, але не черепаху». Педагог має розкрити духовну природу учня – його здатність до певної діяльності, щоб сприяти самопізнанню, моральному вдосконаленню [6]. Спираючись на народне розуміння праці, педагог обстоював необхідність підготовки дітей до «спорідненої» трудової діяльності. За його переконанням, краще бути талановитим бондарем, ніж бездарним письменником. Природно, що в праці людина з найбільшою повнотою реалізує свої можливості, приносячи найбільшу користь суспільству. Саме через працю реалізується моральне самовдосконалення людини [4, с. 97–98].

Як відомо з літературних джерел, коли Сковорода викладав у Харківській колеґії, він запрошував студентів до себе додому, де вони обговорювали цікаві філософські питання. У своїй педагогіці він опирався на принцип природності, який обґрунтовував так: «Клубок сам покотиться з гори, забери тільки перешкоди для нього. Не вчи його котитися, тільки допомагай! Яблуню не вчи родити яблука, уже сама натура її навчила...» [7]. На думку Г. С. Сковорода, людина народжується для щастя і основне завдання педагога – не зашкодити вільному її розвитку відповідно до нахилів і здібностей, даних природою [6]. Важливим у цьому зв'язку є положення про взаємоповагу та дружбу

між учителем і учнем. З його обґрунтувань, вчитель має бути нерозривно пов'язаний з народом і дбати про сьогодення та майбуття своїх вихованців. Це доводять його слова: «Вчитель – це дбайливий садівник, який, активно втручаючись у природний хід розвитку вихованця, веде його по наперед наміченому шляху» [4, с. 97]. Як запевняв Сковорода, лише той Учитель, хто живе так, як навчає [1].

Згідно з точки зору Григорія Савича, вчитель повинен навчити людину самопізнанню, рефлексії, адекватному сприйняттю світу і себе в ньому, а також постійному набуттю нових знань і самовдосконаленню, тобто саморозвитку [6]. Філософ спонукав учителів вчити учня мислити, а не зазубрювати науку з книжок: «Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає учитись, хоча б зовні він і здавався бездіяльним» [7]. Основою навчання, на думку Григорія Сковороди, є наявність інтересу, бажання пізнавати нове, до чого має спонукати вчитель [4, с. 97].

Як вважав Сковорода, основне в особі вчителя – моральні якості, а завдання – навчити простих людей самопізнанню, розкрити їм очі на світ, допомагати виявляти й розвивати природні здібності. Але на відміну від західноєвропейських педагогів-просвітителів, український філософ наголошував не на пасивно-споглядацькій ролі вчителя, а на необхідності педагогічного керівництва процесом самовиявлення натури дитини, тобто наділяв наставника роллю її провідника на шляху самовдосконалення. А щоб учитель досягав успіхів у своїй роботі, він повинен був мати «сродність» з обраною діяльністю, вбачати в ній насолоду, бо тільки праця за покликанням може мати успіх [2].

На думку видатного філософа-педагога Григорія Савича, запорука успіху вчителя – вміння давати правильні настанови. Він рекомендував проводити бесіди-роздуми, особливо на моральні теми [2]. Сковорода наголошував при цьому і не забувати: «Хто бажає навчити інших мудрості життя, повинен довго навчатися сам, мати необхідний моральний авторитет вчителя, вміти поєднувати слово і діло» [3]. Згідно міркувань Сковороди, педагог має щодня спрямовувати свою мудрість і любов до вихованців, прагнути, щоб вони були людьми вільними, високодуховними, щасливими. Висока моральна і духовна культура педагога має висвітлюватись і у його звертаннях до учня: «Найдорогоцінніший мій друже», «Дорогий мій друже», «Найулюбленіший друже». Принцип гуманізму у педагогічних поглядах Г. С. Сковороди розкривається як розуміння вихователем думок, переживань і прагнень дитини, віру в благородне особистісне начало та в силу виховання [6].

Отже, у формуванні поглядів Г. Сковороди на особистість учителя і зміст діяльності значну роль відіграли професори й викладачі Києво-Могилянської академії – Г. Кониський, С. Тодорський, В. Лашевський. Обґрунтовуючи вимоги до постаті педагога, Григорій Савич опирався на трактування призначення вчителя в античні часи, в епоху Відродження й Просвітництва, найпередовіші тогочасні ідеї та власний викладацький досвід. Тому, це дало змогу філософу зробити такі узагальнення про вчителя, особливості його особистості і роль у суспільстві [2].

Література та джерела

1. Вислови відомих людей про професію вчителя. URL:<https://sites.google.com/site/personalnijbilousinnivasilivni/vihovna-robota/poradi-vikladacu/vislovividomihludiejproprofesiuvcitela> (дата звернення: 06.02.2022).
2. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О.Сухомлинського – Видатні педагоги України та світу. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/10839> (дата звернення: 06.02.2022).
3. Історія педагогіки України – Артемова Л.В.2006. URL: https://subject.com.ua/psychology/history_pedagog/14.html (дата звернення: 06.02.2022).
4. Левківський М.В. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб. Київ: Центр учб. літер., 2011. 190 с.
5. Педагогічні погляди Григорія Сковороди. URL: <https://school.home-task.com/pedagogichni-poglyadi-grigoriya-skovorodi/>(дата звернення: 06.02.2022).
6. Презентація «Педагогічна діяльність Григорія Сковороди» URL:<https://vseosvita.ua/library/prezentacia-pedagogicna-dialnist-grigoria-skovorodi-90939.html>(дата звернення: 06.02.2022).
7. Сім цікавих фактів про Григорія Сковороду та його мудрі поради. URL:https://education.24tv.ua/grigoriy-skovorodu-tsikavi-fakti-yogo-mudri-poradi-ukrayina-novini_n1476302(дата звернення: 06.02.2022).
- 8.Сковорода Григорій Савич URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 06.02.2022).

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЛІТНЬОМУ ДИТЯЧОМУ ЗАКЛАДІ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНКУ

Дарина Гедіан,

**студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КВЗО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Світлана Бахомент,

викладач-методист циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Виявлено, що у системі безперервної освіти канікули відіграють важливу роль у розвитку, вихованні та оздоровленні дітей та підлітків.

Дитячий заклад оздоровлення та відпочинку, надає комплекс освітніх, оздоровчих та інших послуг. Дитячі табори призначені для оздоровлення, відпочинку, навчання і розвитку дітей. В Україні ведеться Державний реєстр дитячих закладів оздоровлення та відпочинку. Вони підлягають контролю з боку держави [2].

Мета виховної роботи табору – це сприяння фізичному, творчому, духовному та інтелектуальному розвитку дітей, що реалізується через такі завдання, як:

- долучення дітей до соціального досвіду, створення у таборі відносин співпраці та співтворчості;
- розвиток творчого потенціалу дитини, залучення її до колективної та індивідуальної діяльності;
- методична і практична допомога вихователям та керівникам гуртків щодо організації та проведення заходів [1].

Це найпоширеніший спосіб організації дитячого відпочинку в період літніх канікул. Майже всі батьки відправляють в табір дітей, де вони бігають, стрибають, плавають у водоймі, приймають участь у різноманітних заходах. Однак табір потрібно вибирати обгрунтовано. На щастя, на даний момент вибір таборів величезний – є ті, де діти вивчають та удосконалюють свої знання з іноземної мови, є ті, де проводяться майстер-класи з гри на музичних інструментах або акторської майстерності.

Виховна робота в дитячому закладі оздоровлення та відпочинку містить у собі коректне поєднання відпочинку, праці, спорту з пізнавальною, естетичною, оздоровчою роботою. Робота в таборі визначається педагогічним колективом та базується на пріоритетах учнівської молоді, принципах ініціативності та креативності дітей.

Виховний процес у дитячому закладі проводиться з огляду на те, що діти повністю відірвані від сім'ї та батьківського піклування. Увага сконцентрована на тому, що на педагогічний колектив покладається завдання: забезпечити повноцінне життя та виховання дітей на період їх перебування у таборі.

Не рідко у дитячі заклади оздоровлення та відпочинку приїжджають творчі, креативні юні колективи (хорові, циркові, танцювальні та ін.), які під час перебування у таборах продовжують займатись та розвивати себе. Все ж таки, більша частина дітей – це учні закладів загальної середньої освіти. В дитячих закладах оздоровлення та відпочинку вирішуються всі ті виховні завдання, що і в сім'ї та школі, з урахуванням специфіки літнього виховного закладу [4].

Виховна робота залежить від бажання та вільного вибору дітей. Це передбачає створення вихователями відповідних форм роботи та різних варіацій програм діяльності. У таких закладах діти стають самостійнішими та відповідальнішими. Різні заклади такого типу добре впливають на юних вихованців та дають змогу відчувати себе дорослими, хоча б на деякий час [3].

Короткочасний проміжок існування таборової групи вимагає точного початку і закінчення табірної зміни, невід'ємної оцінки роботи кожної дитини, забезпечення дітям можливості спостерігати і аналізувати підсумки своєї роботи.

Виховна діяльність з дитиною повинна гарантувати виконання порядку дня, дотримання режиму, акуратності у спальних кімнатах, дотримання санітарно-гігієнічних умов. Особливо необхідно організувати виховну працю, згідно з станом та самопочуттям дитини, здійснювати

профілактику захворювань, формувати ігровий спокій та комфорт. Істотна участь у виховній праці з дитиною приділяється культурі харчування.

При цьому батькам слід пам'ятати, що, вибираючи відпочинок в таборі, необхідно виходити з можливостей і побажань своєї дитини. Тобто, якщо вона любить вивчати певний предмет в школі або досягає успіху в якомусь виді спорту, тоді знайти відповідний табір не складе труднощів.

Отже, оздоровчий період дає чудову нагоду для виховання у дітей та підлітків бережливого ставлення до природи, розвитку й удосконалення екологічних знань та навичок, хисту до природоохоронної роботи. Все, що знаходиться навколо табору, може стати зоною дитячої турботи. Основним напрямом роботи табору є формування здорового способу життя, забезпечення необхідних умов для змістовного відпочинку, творчого та духовного розвитку дитини

Література та джерела:

1. Бартків О. Дурманенко Є., Грановський В. Діяльність соціального педагога у дитячому оздоровчому таборі: навчально-методичний посібник. Луцьк, 2009. 168 с.

2. Літо. Табір. Вожатий: практично-зорієнтований навчально-методичний посібник. Вінниця, 2009. 128 с.

3. Технологія організації відпочинку і оздоровлення дітей в сучасному дитячому оздоровчому закладі (практичний аспект): 3-є вид., доп. та перероб. / упоряд. С. П. Бахомент, Н. В. Борбич, А. П. Хомячук. Луцьк, 2017. 72 с.

4. Тихенко Л. В., Бабич В. Г., Доценко Т. М. І знову літо! Організація літніх оздоровчих таборів та навчання дітей-лідерів: метод. посіб. Біла церква, 2009. 256 с.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – ОДНЕ ІЗ ГОЛОВНИХ ЗАВДАНЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Юлія Гнатенко,

студентка 2 курсу спеціальності 013 початкової освіти

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Тетяна Яцик,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Визначення здоров'я як соціальна цінність, розкриття необхідності формування в школярів відповідального ставлення до свого здоров'я та здоров'я людей. Ключові елементи реалізації здоров'язберігаючих компетентностей вчителем.

Здоров'я і життя людини ще з прадавніх часів вважалось основною цінністю і метою будь-якого суспільства, критерієм його соціального стану. Саме тому діяльність людства, спрямована на збереження здоров'я, сягає ще в первісне суспільство [1, с. 9]. Знання про здоров'язбереження передавалися від покоління до покоління у вигляді розповідей, повчань, наслідування, основні з яких стосувалися траволікування.

В історичному розвитку знань про здоров'я та методи його укріплення існують різні тенденції, пов'язані з культурою та етногеографічними особливостями народів. Кожен народ вніс до скарбниці знань про здоров'я свої, властиві лише йому відомості. У цьому процесі простежуються різке зростання необхідності збереження здоров'я, щоб зберегти не тільки людину, а й суспільство.

Здорове суспільство – це ідеал функціонування соціального організму. Очевидно, що прагнення до нього має велику теоретичну і практичну значимість. Одним з провідних умов забезпечення комплексності у формуванні націленості суспільства на здоровий спосіб життя, на культивування здоров'я є обґрунтування закономірною взаємозв'язку здоров'я індивіда і здоров'я соціуму як єдиної системи [2, с. 35].

Соціальність, як ціннісна характеристика здоров'я, висловлює значення певних соціальних зв'язків, місця і ролі людини у вирішенні суспільних завдань, гармонійність фізичного, психічного і соціального здоров'я виступає одним з головних чинників особистого та суспільного життя, створення високої гуманістичної культури, раціонального ставлення людини до навколишнього

середовища, формування соціальної політики держави в галузі збереження і зміцнення здоров'я, посилення націленості суспільства на культивування здоров'я як найвищої цінності [2, с. 50].

Сьогодні освіта потребує інноваційних підходів до вирішення питання збереження та зміцнення здоров'я громади, особливо учнівської. Тому, перед педагогами, психологами, науковцями, вчителями стоїть завдання розробки таких педагогічних технологій, які спрямовані на формування особистісних установок на здоровий спосіб життя, усвідомлення підлітком цінностей здоров'я та вироблення позитивної моделі поведінки.

Культура здоров'я педагога є невід'ємною складовою його загальної культури, впливає на рівень знань, умінь, навичок щодо формування, збереження, відтворення та зміцнення власного здоров'я і характеризується високим рівнем культури поведінки стосовно здоров'я оточуючих [3, с.123]. У свою чергу, розвиток здоров'язберігаючих компетенцій, що є складовими здоров'язбережувальної компетентності педагога, забезпечує успішність професійної взаємодії та впливає на емоційне та психологічне благополуччя вчителя. Тому, здоров'язберігаюча компетентність є необхідною для успішної професійної діяльності сучасного педагога, котрий працює в умовах різноманітних екологічних проблем, модернізації суспільства, поширення явищ нездорового способу життя тощо [6, с. 21-20].

Не кожна дитина усвідомлює, що здоров'я – це одна з головних умов фізичного і статевого розвитку, досягнення успіху в здоровому житті, реалізація здібностей і талантів. Здоров'я потрібне всім, щоб знайти своє місце у житті. Щоб кохати, радіти, сміятися і насолоджуватися життям. Здобути знання, проявити свої здібності, мати життєву перспективу, вміти, нарешті, стати корисним для суспільству може тільки така особистість, яка фізично розвинена, фізіологічно гомеостатична, соціально адаптована, психічно врівноважена, живе в гармонії з природою і має чіткі свідомі позитивні мотивації, усвідомлює свої родинні й народні цінності, має духовну основу.

І тому, діяльність учителя зокрема повинна бути орієнтована на формування в дітей стійкої позиції, що передбачає визначення цінності здоров'я, почуття відповідальності за збереження й зміцнення власного здоров'я, поглиблення знань, умінь та навичок, пов'язаних з усіма складовими здоров'я (фізична, соціальна, психічна, духовна). Формування в учнів компетентного ставлення до власного здоров'я неможливе без реалізації всіх складових здоров'я [6, с. 21– 29].

Усі компоненти структури здоров'язберігаючих компетентностей педагога взаємопов'язані. Кожна конкретна ситуація вимагає певного підбору здібностей, якостей особистості, готовності педагога до здоров'язберігаючої діяльності.

Головна вимога до здоров'язбережувального уроку - близько 50% часу уроку діти повинні знаходитися у стані рухової активності (паузи здоров'я, рухові дидактичні ігри та різноманітні активні дії, пересування дітей у просторі класу, фізкультхвилинки). Важливим компонентом здоров'язбережувального уроку є робота з усвідомленням, у наслідок чого учні обмислюють своє життя, свою поведінку, стосунки з людьми, засвоюють позитивні думки про здоров'я. Ця робота з усвідомленням забезпечує формування у дітей механізму гармонізації стосунків із самим собою, з іншими, зі світом природи та світом культури [4, с. 24].

Особливостями такого здоров'язбережувального уроку є: відповідне розташування дітей у класі – півколом, що дає змогу відчувати себе в колективі та творчому взаємозв'язку, єдність спілкування та діяльності; позитивне емоційне налаштування, що дає можливість зняти напругу, яка могла з'явитися раніше і виступає організаційним моментом, і настановою на урок чи тему; це може реалізовуватися, наприклад, через привітання в парах, групах, у колі; активне міжособистісне спілкування – ситуації прощання та взаємодячності, які організуються як привітання; [4, с. 22].

Впровадження здоров'язберігаючих технологій потребує від учителя: не допускати перевантаження учнів, визначаючи оптимальний обсяг навчальної інформації й способи її надання; враховувати інтелектуальні та фізіологічні особливості школярів, індивідуальні мовні особливості кожної дитини; планувати такі види роботи, які сприяють зниженню втоми; змінювати види діяльності, чергувати інтелектуальний, емоційний, руховий види діяльності, групову й парну форми роботи, які сприяють підвищенню рухової активності, вчать поважати думки інших, висловлювати власні думки; проводити ігри та ігрові ситуації, нестандартні уроки, інтегровані уроки; з перших хвилин уроку створити середовище доброзичливості, позитивного емоційного налаштування (слід пам'ятати, що психологічний стан і психологічне здоров'я учнів впливає і на фізичне здоров'я); чітко організовувати навчальну працю (на уроках, де більша частина навчальної діяльності пов'язана з класною дошкою, дуже важливо, щоб до початку уроку було зроблено необхідні записи на дошці:

завдання для опитування, план роботи на уроці. Можна відразу вказати ступінь складності завдань. [5, с. 25– 25].

Отже, обов'язковою умовою ефективного використання здоров'язберігаючих технологій є їх позитивне емоційне забарвлення. Виконання вправ з нудьгою, без бажання не дасть позитивного результату, а скоріше навпаки. Сама радість навчання, так само, як і радість будь-яких вправ і праці, робить дитину здоровішою. Майбутні вчителі мають розуміти наскільки важливо зберігати здоров'я кожного ж учнів, адже вони – наше майбутнє. Тож давайте виховувати здорову, творчу, чесну, розумну, оптимістичну й мислячу особистість!

Література та джерела

1. Пономаренко М. В. Фізична культура як навчальна дисципліна та компонент формування здоров'язберігаючої компетентності студентів. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія: Педагогіка. 2010. № 4. С. 191– 202.
2. Секач М.Ф. Психологія здоров'я. М.: Гардарики, 2016. 167 с.
3. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Тернопіль: Навчальна книга, Богдан. 2001. Ч. 1. 272 с.
4. Власенко Л. Організація здоров'язбережувального навчального процесу на уроках і в позаурочний час у початковій школі. *Основи здоров'я*. 2012. № 4. С. 21– 24.
5. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія /за заг. ред. Л.М. Рибалко. Тернопіль : Осадца В.М., 2019. 400 с.
6. Бочаров М.П. Від соціальних цінностей до соціального суспільства. Москва: Луч, 2007. 174 с.

КІБЕРБУЛІНГ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Анастасія Годлевська,

**студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури**

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради»

**Наукова керівниця – Марія Козігора,
викладачка кафедри педагогіки та психології**

Проаналізовано поняття кібербулінгу в наукових джерелах. Визначено хто може стати жертвою кібербулінгу та вплив таких дій на особистість школяра.

Інтернет у сьогоденні став невід'ємною частиною життя сучасної людини та її найближчого оточення, які швидко орієнтуються у віртуальному світі, розвивають нові потреби і відкривають власні способи використання новітніх можливостей цифрових технологій. Поряд із перевагами, які створюють глобальна інформатизація, розвиток і динамічне поширення цифрових технологій, варто констатувати появу і поглиблення тенденції розширення ризиків і загроз впливу на психологічну і соціальну безпеку особисті з боку віртуального інформаційного простору, до яких передусім варто віднести кібербулінг [4, с. 127].

Сучасна пандемія, карантинні умови та відповідно перехід на змішане навчання стало однією з причин того, що освітній процес частково перемістився в кіберпростір. Викликом як для вчителів, так і школярів, стало онлайн-навчання. Шкільний булінг, який стрімко набирає обертів, перемістився в площину інтернету [5, с. 78].

Поняття «кібербулінг» походить від двох слів: кібер (позначає віртуальне опосередковане комп'ютером середовище) і булінг. Х. Лейманн визначає булінг як соціальну взаємодію, через яку одна людина (іноді декілька) зазнає нападів іншої людини (іноді декількох, але, як правило не більше чотирьох) майже щодня впродовж тривалого періоду (декількох місяців), що викликає у жертви стан безпомічності і виключення з групи. Сьогодні це негативне явище перемістилося у віртуальний простір, де з ним усе частіше стикаються діти [2, с. 43].

Кібербулінг часто розуміється як агресія, насилля з використанням електронних форм контакту, тому зустрічається в літературі також під термінами «електронне знущання», «електронний

булінг», «соціальна онлайн-жорстокість», «цифрова агресія» [1, с. 131]. На відміну від цькування в процесі безпосередньої міжособистісної комунікації, для кібербулінгу не потрібна перевага в силі чи соціальному статусі, достатньо мати мобільний телефон, комп'ютер і агресивні бажання [2, с. 42].

Нерідко булери зламують сторінки жертви в соціальних мережах або створюють фейкову сторінку з ім'ям жертви. Відтак булери розміщують на ній принизливий контент чи розсилають образливі повідомлення, аби скомпрометувати жертву [6].

Жертвами булінгу можуть стати діти, які:

- пасивно очікують насильства від агресора;
- самотні;
- мають негативний досвід життя;
- походять із соціально-неблагополучних сімей;
- зазнають фізичного насильства в сім'ї;
- не вірять, що їх можуть захистити вчителі;
- замовчують факти насильства та цькування;
- не вважають себе значущими; прийняли насильство як норму.

Ініціаторами цькування також можуть бути підлітки, які прагнуть:

- бути лідерами у навчальній групі;
- прагнуть бути у центрі уваги;
- впевнені у своїй перевазі над жертвою;
- які самостверджуються через цькування жертви;
- мають низький рівень самоконтролю.

Ці особливості також частково можуть бути притаманні кібер-булеру та жертві кібер-насильства, але не є обов'язковими. Так фізично слабка дитина, що має низьку самооцінку може переслідувати у кібер-просторі того, хто завдає їй шкоди у реальному житті [3, с. 248].

Відмінність кібербулінгу в тому, що він не обмежений соціальним середовищем жертви – певним класом, школою тощо. Бути споглядачем цькування і самому долучатися до нього фактично має змогу будь-хто. Водночас що більше людей знає про булінг, то легше його виявити і зупинити [6].

Кібербулінг впливає на жертву цькування не менше, а часто ще сильніше, ніж традиційний шкільний булінг. Те, що починається як гра, жарт, розвага, може закінчитись досить сумно. Для школяра будь-якого віку переживання, пов'язані з віртуальним тероризуванням, можуть бути дуже серйозними, оскільки як діти, так і підлітки та юнаки є особливо вразливими, якщо проблема стосується взаємин з однокласниками чи іншими учнями. У випадку кібербулінгу гострота переживань збільшуються багаторазово, оскільки загрози й приниження в Мережі мають публічний і тривалий характер, призводять до зниження соціального статусу та втрати іміджу. Через це у жертви виникає відчуття приниження, сорому, страху, дитина постійно перебуває у стані напруги, очікування загального осуду й глузувань («Усі про це знають», «Усі тепер будуть сміятися», «Що тепер буде? Усе погано»), відчуження («Ніхто не розуміє», «Ніхто не захоче зі мною дружити») [1, с. 137].

Наслідки шкільного булінгу даються взнаки й у дорослому житті. Так, жертвам притаманні: розлади, агресивність, тривожність; суїцидальні нахили; самотність – віддають перевагу віртуальному спілкуванню; проблеми у взаєминах – нерідко стають жертвами мобінгу – цькування колегами на роботі; психічні захворювання, які переростають у психосоматичні.

У цілому, найбільш схильними до негативного впливу сучасного інформаційного простору є молодші підлітки, які ще не навчилися оцінювати віртуальні ризики, захищати приватну інформацію тощо. У цьому контексті можемо стверджувати, що інтернет негативно впливає на соціалізацію дітей. Нажаль, саме там вони можуть знайти собі віртуальних ворогів та стати жертвою кібербулінгу, що є навмисним приниженням молодшого школяра, що може бути як анонімним так і відкритим [2, с. 42].

Отже, на сьогодні досить актуальним питанням є профілактика кібербулінгу. Особливості профілактики кібербулінгу серед підлітків у шкільному середовищі полягають у підтримці дитини сім'єю, створенні дружньої, довірливої атмосфери, що сприятиме налагодженню контакту та вирішенню проблеми кібербулінгу, якщо така подія трапляється, злагодженій роботі у школі, просвітницьких діях спеціалістів з кібер-безпеки. При здійсненні допомоги підліткам соціальним педагогам та психологам необхідно спиратися на такі принципи конфіденційності, комплексності, гуманності [3, с. 250].

Література та джерела

1. Вітюк Н. Кібербулінг як загроза психологічній безпеці особистості школяра. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*. Івано-Франківськ, 2015. № 19. С. 129–138.
2. Каплун Д. С., Рассказова О. І. Кібербулінг як чинник соціалізації молодших підлітків в умовах розвитку комунікаційно-інформаційного суспільства. *Актуальні питання сучасного соціогуманітарного знання: матер. VI Всеукр. міждисципл. наук.-практ. конф. студ. і мол. вчених*. Харків: ХНТУСГ, 2020. С. 42–43.
3. Міхеєва О. Ю., Корнієнко М. Кібербулінг як соціально-педагогічна проблема. *Young Scientist*, 2018. № 11 (63). С. 247–251.
4. Пантелєєва Н., Кабенгеле Г. Кібербулінг як загроза психологічній і соціальній безпеці життєдіяльності особистості та суспільства. *Фінансовий простір*, 2018. № 4 (32). С. 125-131.
5. Ратінська О. М., Костюшко І. В. Особливості формування психологічного імунітету до кібербулінгу молодших школярів крізь призму психологічного аналізу казок. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія» : науковий журнал*. Острог : Вид-во НаУОА, 2021. № 12. С. 76–82.
6. Шість запитань і відповідей про кібербулінг. URL: <http://gymnasium144.edu.kh.ua/Files/downloads/SHist%20zapitan%20i%20vidpovidejj%20pro%20kiberbuling.pdf> (дата звернення: 11.02.2022).

ОПОВІДАННЯ Б. ГРІНЧЕНКА В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Ірина Гончар,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Світлана Вірста,
викладач циклової комісії словесних дисциплін, методист

Розглянуто особливості оповідань Б. Грінченка в аспекті формування дитячої української літератури як індикатора морального та духовного рівня розвитку суспільства та його цінностей.

З давніх-давен книги цінували як джерело знань, досвіду та людської мудрості. Історія людського суспільства надала літературі важливу відповідальність за навчання та виховання своїх дітей. Виникнення і розвиток дитячої літератури тісно пов'язані із станом освіти і шкільної справи.

Біля джерел її зародження були навчальні книги: букварі, азбуки. У рукописні та друковані букварі вносились оповідання релігійного, моралізаторського і побутового характеру, які можна розглядати як перші зразки дитячої повчальної літератури. Навчальний характер різноманітних повчань, читанок визначав перші літературні твори для дітей як допоміжний засіб у вихованні. Серед тих, хто формував основи української дитячої літератури був видатний представник культурно-освітнього руху Маркіян Шашкевич, відомий закарпатський культурний діяч і педагог Олександр Духнович, Юрій Федькович та багато ін.

На початку 60-х років XIX століття українська громадська думка на заході й сході країни напружено шукала нових шляхів освіти в умовах міждержавного становища під Австро-Угорщиною і Російською імперією. Розвиток культури в Україні надзвичайно ускладнювався мовною політикою, яку здійснювали уряди Польщі та Росії. До шкільної науки словесності починають широко включати український фольклор, переклади з церковних книг рідною мовою, поступово вводяться тексти творів тогочасних українських письменників [4].

Значний вклад у теорію й критику дитячої літератури вніс І. Я. Франко, який й виклав цілісну систему поглядів на те, якою повинна бути література для дітей. Жанрово українська дитяча література досить різноманітна: тут були повісті, оповідання, казки, вірші, загадки. Роль букварів та граматики у навчально-виховному процесі початкової школи починає радикально змінюватись.

Розширюється тематика творів дитячої літератури, з'являються дитячі журнали «Ластівка», «Приятель дітей», «Бібліотека для молодіжі», «Дзвінок» та інші. Крім показу шкільного побуту письменники вдаються до зображення історичного минулого українського народу. Українська дитяча література збагачується жанрово і тематично. В кінці XIX – на початку XX починає формуватись новий, більш детальний інтерес до життя дітей. Такі автори як Іван Нечуй-Левицький, Панас Мирний, Михайло Коцюбинський, Борис Грінченко, починають «вдивлятися» в життя дітей та робити спроби зрозуміти, що відчуває та чим думає підростаюче покоління [1, с. 84].

Борис Грінченко один з перших українських прозаїків, котрий зазначав проблематику творів про дітей як індикатор морального та духовного відображення суспільства, його цінностей та ознак. Саме Грінченко зумів зобразити в очах дитини, той смуток та біль українського народу, де звісно є місце для радості та потіхи [4]. Він є автором фундаментальних етнографічних, мовознавчих, літературознавчих та педагогічних праць, історичних нарисів, перших підручників з української мови й літератури, зокрема «Рідного слова» – книжки для читання в школі. Укладача чотири томного тлумачного «Словника української мови» шанували І. Франко, М. Коцюбинський, Леся Українка, П. Грабовський та інші видатні сучасники.

Довголітня вчительська праця допомагала Б. Грінченку подарувати читачам чимало творів про дітей і для дітей. Його маленькі герої проходять суворі випробування, життя деяких з них навіть обривається трагічно. Сирітство – це одна з актуальних тем прозових творів письменника у дитячому читанні. В оповіданні «Дзвоник» головній героїні сім років. Наталочку добрі люди відвезли до сирітського дому. Після вбогого сільського життя там їй було добре: вона завжди могла смачно поїсти, ходити у чистенькому одязі, спати на затишному ліжку та і начальниця її не б'є і не лає. Та все ж дівчинці неймовірно складно. Наталка ніяк не могла звикнути до панської мови, почувала себе ніяково у новому міському одязі і користуватися столовими приборами. Нові подруги стали прозивати її «ляпало», «селючка». «Наталка кидала їсти, їй було соромно, тяжко, хотілося плакати, але вона не плакала, тільки губи в неї тремтіли і все її обличчя якось кривилося... Так вона сиділа мовчки, аж поки дівчата облишували її й бігли в садок. Тоді вона вставала, голодна йшла в якийсь закуток і ховалася там так, щоб ніхто не бачив, і сиділа доти, аж поки голосно дзенькне дзвоник, кличучи всіх до вечірньої науки. Вона вся здригалася з несподіванки, тоді тихо вставала і йшла». Тепер її життям керував дзвоник. «Ох, цей уже їй дзвоник! Як він їй упікся! Він дзвонив на день шістнадцять разів! Тепер у неї не було своєї волі – він усю забрав...»

Дома вона все розуміла, дотепна була розмовляти, знала безліч казок та пісень. Ніхто з її подруг сільських краще від неї не вмів співати, а казки оповідаючи, вона голосом силкувалася вдавати тих звірів чи людей, про яких казала. А тут вона була нерозумна... І потроху Наталя зовсім перестала вірити своїй голові; вона вірила тільки тому, що скаже вчителька, а своя думка в неї замирала, переставала жити, працювати. Дівчина справді ставала дурною...» [2, с. 54]. Не витримавши, дівчинка пішла до начальниці і запитала, чи можна їй втопитися у криниці.

Особливого значення та актуальності і сьогодні набуває оповідання Бориса Грінченка «Украла». Одна із дівчаток – Олександра вкрала у товаришки хліб. Сам вчинок є ганебним і діти обурені. Але головний урок розуміння й людяності отримують учні й читачі від вчителя Василя Митровича. Почуття співпереживання заповнюють душі учнів, коли вони дізнаються, що вже два тижні Олександра голодує. І діляться хлібом з нею і іншими днями. Викриття соціального ладу, що примушував дітей трудівників на напівголодне співіснування стає другим контекстом оповідання.

Отже, українська дитяча література розвивалася у тісному взаємозв'язку з усією художньою літературою та етапами розвитку суспільства. В кінці XIX – на початку XX починає формуватись новий, більш детальний інтерес до життя дітей. Українська дитяча література збагачується жанрово і тематично.

Література та джерела

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Либідь, 2006. 421 с.
2. Грінченко Борис. Оповідання та казки. Харків : Віват. 2017. 92 с.
3. Гончаренко А. М. Літературна спадщина Бориса Грінченка: для дітей та дітей. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. Київ, 2018. №12. С. 90–94.
4. Українська література кінця XIX початку XX. URL: <https://ukr.sovfarfor.com/literatura/352-ukrainska-literatura-kincja-19-pochatku-20-st.html> (дата звернення 19.02. 2022).

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОСОБИСТІТЬ

Анастасія Грабовець,

Студентка 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Надія Антонюк,

к. пед. н., голова циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Досліджена та подана інформація про позитивний та негативний вплив соціальних мереж на формування особистості дітей підліткового віку.

Соціальні мережі – це тип відносин людей один з одним. Цей термін був введений в 1954 році соціологом Джеймсом Барнсом. Людина спілкуватися почала ще до того як навчилася розмовляти. Якщо опустити деякі моменти, то можна сказати що першою соціальною мережею були вогнища, які розпалювали в давнину, щоб повідомити про небезпеку. Пізніше були поштові голуби, листи, телеграфи і телефон.

Стрімкий розвиток комп'ютерних інформаційних технологій дає можливість обговорювати проблеми, які турбують, навчатися, знайомитися та спілкуватися з друзями. Крім цього, перенестися в будь-яку країну світу, дізнатися про її культуру та традиції. Сьогодні Інтернет став невід'ємною частиною нашого життя, який дає не тільки корисні аспекти, але й містить у собі реальні загрози як для дорослих, так і для дітей [1, с. 74].

Окрім позитивних сторін, соціальні мережі мають і негативні наслідки. До них ми можемо віднести: Інтернет залежність, економію або відсутність часу на живе спілкування. Відсуваючи на задній план родину, школу, друзів, – вони займають усе більш домінуючу роль у процесі соціалізації особистості та здійснюють безпосередній вплив на її ціннісні орієнтації.

Усі ці аспекти підштовхнули нас дослідити тему «Вплив соціальних мереж на формування особистості підлітків». Метою нашого дослідження є виявлення як негативних, так і позитивних сторін спілкування в соціальних мережах та їх вплив на особистість.

Розширення кола знайомих та подолання комунікативного бар'єру можна віднести до позитивної сторони особистісного розвитку підлітка, за допомогою спілкування в Інтернеті. Однак така дружба часто буває досить поверхневою. Деякі молоді люди, а особливо підлітки, намагаються бути в центрі уваги, а також додати до свого профілю в соціальних мережах якнайбільше друзів, у тому числі й зовсім незнайомих людей, що несе загрозу особистій безпеці підлітка, який занадто відкритий у поширенні персональної інформації [2, с. 25].

Сучасна молодь розглядає соціальні мережі та сам Інтернет, як перевірене та основне джерело інформації, де вони також можуть задовольнити потреби у самовираженні та самореалізації. Хочемо зауважити, що соціальні мережі сприяють розвитку електронного навчання та освіти в цілому, пропонуючи нові технічні та методичні засоби.

Велика кількість різноманітного відео й аудіо контенту створює умови для кращого засвоєння навчального матеріалу. Сучасним викладачам і вчителям потрібно спрямувати в правильне русло навчальну діяльність учнів у соціальних мережах та Інтернеті загалом.

Зворотний бік спілкування у соціальних мережах – це відхід від справжнього життя. Окрім цього, неможливість налагодити контакти з реальними людьми. І ця проблема дійсно є дуже небезпечною, адже підліток зосереджується на власних переживаннях, перестає спілкуватися з близькими та рідними, так як не знаходить належного розуміння з їхньої сторони.

Молоді люди втрачають навички прояву інтересу до інших у реальному житті.

Вплив надмірного використання соціальних мереж як засобу комунікації може викликати втрату друзів та соціальних контактів, навичок вербального та невербального спілкування, роздратування під час живого спілкування, замкнутість, призвести до невиконання власних обов'язків тощо. Зловживання соціальними мережами може призвести до десоціалізації, деструктивних змін у поведінці, психіці особистості. Проте позитивною рисою соціальних мереж є можливість створення

груп за інтересами, тобто кожен зможе знайти те, що йому до душі [1, с. 79].

Позитивними факторами взаємодії сучасних підлітків у соціальних мережах є отримання корисної, нової інформації, всебічний розвиток, допомога в навчанні, відсутність перешкод для спілкування, проведення дозвілля, ознайомлення з відео й аудіо новинками. Серед негативних аспектів можна назвати залежність від соціальних мереж та Інтернету в цілому, негативний вплив на психофункціональний стан, не завжди достовірна інформація, незахищеність особистої інформації, відкритий доступ до різноманітної інформації. Також хочемо зазначити, що при частому перебуванні за комп'ютером або в соціальних мережах у молоді виникає перевантаження суглобів кистей, психічні розлади, навантаження на зір, тобто втома очей, стрес та багато інших шкідливих факторів [3].

Загалом корисним чи шкідливим буде використання Інтернету та соціальних мереж загалом для користувача, безпосередньо залежить від сформованих у нього навичок грамотності та інформаційної культури. Саме тому варто зосередити особливу увагу на навчанні молоді основам безпечної поведінки в соціальних мережах та Інтернеті.

Перебуваючи у віртуальному світі та вивчаючи інформацію, яка розміщена у соціальних мережах, молодь формує свою особисту систему цінностей, яка визначає виняткове ставлення до певних явищ, вчинків, дій, віртуального та реального життя. Так само визначає їхню поведінку та майбутню соціальну діяльність, що становить собою ціннісний компонент. Використовуючи соціальні мережі, підлітки засвоюють певні моделі поведінки, які прийнятні для віртуального світу, та з часом переносять їх у реальне життя. У соціальних мережах вони черпають стереотипи, норми діяльності, формують свою соціальну ідентичність, власну самооцінку. Це являє собою поведінковий компонент діяльності в соціальних мережах [4, с. 45].

Основними рисами Інтернетспілкування в соціальних мережах є анонімність, відсутність невербальної інформації, добровільність, прагнення до нетипової, ненормативної поведінки, адже у соціальних мережах важко контролювати дії підлітків, тому дуже часто спостерігається агресія, ненормативна лексика.

За допомогою соціальних мереж молодь задовольняє власні приховані потреби, які проявляються лише у мріях і фантазіях. Цей соціальний ресурс забезпечує їх втілення через можливість анонімних соціальних взаємодій, за допомогою яких можна створювати нові образи власного «Я» [4, с. 124].

Здійснене нами дослідження дозволяє зробити висновок, щосимволічний зміст, представлений в медіа, надає глибокий вплив на процес соціалізації, сприяючи формуванню певних цінностей і зразків поведінки. Однак постійне перебування в мережі Інтернет негативно позначається на процесі соціалізації через зменшення соціальних взаємодій з оточуючими, зміни у спілкуванні з друзями й близькими, розвиток депресивного стану.

Найчастіше причиною Інтернет залежності є негармонійні сімейні стосунки, відсутність підтримки і порозуміння з боку близьких людей.

Саме тому, найчастіше Інтернет залежними є підлітки, які переживають «перехідний» вік, коли особливо гостро постає проблема взаємовідносин батьків і дітей. Оскільки для підлітка мати можливість заявити про себе, створити свою сторінку в мережі – це не тільки важлива потреба, спосіб відчувати своє місце в цьому світі, а й сучасний засіб соціалізації.

Література та джерела

1. Бабенко Ю. А. Вільний час і дозвілля української молоді в умовах нової соціокультурної реальності. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2013. № 2. С. 74–79.
2. Богдан М. С. Психологічні особливості спілкування залежних від соціальних мереж. *Психологія і соціологія: проблеми практичного застосування*. 2014. С. 25–29.
3. Городецька О. Вплив соціальних мереж на розвиток та соціалізацію особистості.
4. Соціологія: підручник / за ред. В. Г. Городяненка. 3-тє вид., переробл. і доп. Київ: ВЦ «Академія», 2008. 544 с.

РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Соломія Грет,

курсантка 4 курсу спеціальності 053 Психологія

Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Науковий керівник – Світлана Вдович,

к. пед. н., ст. наук. сп., доцент кафедри практичної психології та педагогіки.

Розглянуто сутність поняття «девіантна поведінка» та її прояви у поведінці військовослужбовців. Виявлено причини виникнення такої поведінки в умовах військової служби і представлено результати дослідження схильності військовослужбовців до суїцидальної поведінки.

Збереження держави у межах сучасних кордонів у зв'язку з напруженою ситуацією в Україні, що триває уже восьмий рік, постійна перебудова української армії, глибокі соціально-економічні та політичні зміни, безумовно, впливають на морально-психологічний стан військовослужбовців, що може призвести до розвитку девіантної поведінки. Проблема девіантної поведінки військовослужбовців є досить актуальною, оскільки від певних девіантних дій часто залежить життя багатьох військових і результат воєнних конфліктів. Найчастіше серед відхилень військовослужбовців трапляються такі, що руйнують психічне здоров'я, призводять до моральної кризи та пригнічують учасників бойових дій.

Зазвичай у психології під девіантною поведінкою в основному розуміють концепцію процесів або окремі події, які не відповідають встановленим у соціумі нормам. Однак, оскільки стандартною конфігурацією існування суспільства вважають мир, то вже сама війна в розумінні суспільства відноситься до явищ, що відхиляються від цієї норми. Одним із перших психологів, який займався дослідженням девіантної поведінки, вважається А. Г. Ковальов. Він виділив основну її ознаку, суть якої полягала в невідповідності поведінки людини установленим у суспільстві законам і моральним правилам. Я. І. Гилянський інтерпретує девіантну поведінку як таку, яка є «соціальним явищем, вираженим у масових формах людської діяльності, що не відповідають офіційно встановленим або таким, що фактично склались у даному суспільстві, нормам (стандартам, шаблонам)» [1], тоді як А. Коен стверджував, що девіантна поведінка – це «така поведінка, яка йде врозріз із інституалізованими очікуваннями, тобто з очікуваннями, які поділяються і визнані законними всередині соціальної системи» [2].

Девіантну поведінку слід, безумовно, відрізнити від аномальної поведінки, яка пов'язана з патологією психічного здоров'я. Якщо психічно хворий індивід не осмислює можливі загрозливі результати своєї поведінки, то девіант осмислює результати власних дій, але внаслідок різних причин (боязнь, байдужість) реалізовує девіантний вчинок.

Різноманітні академічні підвалини та психологічні школи по-різному пояснюють готовність людини до девіантних дій. Вчені у галузі психоаналізу пов'язують причини девіацій із вадами раннього розвитку особистості, представники біхевіоризму – з порушеннями під час соціалізації, а дослідники біогенетичного підходу – зі спадковістю. Однак у цілому девіації виявляються як недоліки індивідуального формування і як похибки виховання у поєднанні з негативними обставинами.

Під час служби воїни відчувають вплив різних умов зовнішнього середовища, які можуть викликати в поодиноких випадках неадекватні реакції, зокрема у вигляді девіантної поведінки:

– вплив на нервово-психічну діяльність (порушення сну, регулювання всіх видів роботи, загроза життю);

– вплив на фізіологічні властивості (спека, холод, певні фізичні навантаження, порушення раціону харчування);

– вплив на психосоціальну сферу (опанування масових норм поведінки, стилю взаємовідносин).

На сьогоднішній день серед військовослужбовців найчастіше спостерігаються такі форми поведінки: вживання наркотиків та алкоголю, суїцидальна поведінка та певні сексуальні відхилення. Також у Збройних силах України спостерігається дуже високий рівень незадоволення

військовослужбовців. Причини цього можуть бути різними. Але у будь-якому разі саме несприятлива соціально-психологічна атмосфера в армії викликає збільшення девіацій у поведінці військових [3].

Зробити висновок про те, що девіантна поведінка завжди присутня на війні, дає змогу її психологічний аналіз. З цієї причини оперативна діагностика, усунення відхилень у поведінці військовослужбовців або ж їх запобігання, профілактика та мінімізація вважаються одним з основних завдань. З метою діагностики психологічних особливостей форм прояву девіантної поведінки, однією з видів якої є суїцидальна поведінка, ми провели дослідження, в якому взяли участь військовослужбовці 184 Навчального центру в с. Старичі Львівської обл. Загалом вибірку досліджуваних склали 60 військових. Всі респонденти брали участь у дослідженні добровільно.

Для проведення дослідження було застосовано методику визначення схильності до суїцидальної поведінки (М. Горської), що складається із 40 тверджень, на кожне з яких респондент повинен відповісти за такою схемою: 2 – твердження підходить, 1 – не дуже підходить, 0 – зовсім не підходить. Діагностика дозволяє визначити результати за 4 шкалами: тривожності, фрустрації, агресії та ригідності. Також дана методика дає можливість, підсумовуючи бали за усіма шкалами, визначити загальний показник схильності до суїцидальної поведінки.

Як видно на рис. 1, найбільш вираженими в групі опитаних є шкали тривожності (46%) й агресії (31%). Значно меншою мірою виражена шкала фрустрації (15%) та найменшою – ригідності (8%). Це означає, що більшість військовослужбовців схильні до відчуття тривоги, виявляють підвищену психологічну активність і прагнуть до лідерства, нерідко при цьому застосовуючи силу до інших людей. Розчарування через перешкоди, які заважають рухатися до мети, виникають у незначній кількості респондентів та практично відсутні ускладнення у зміні визначеної діяльності.

Рисунок 1 – Розподіл результатів опитування за шкалами

Щодо схильності військовослужбовців до суїцидальної поведінки ми отримали такі результати (див. табл. 1):

Таблиця 1 – Рівні схильності до суїцидальної поведінки військовослужбовців

№ з/п	Рівень схильності до суїцидальної поведінки	Кількість військовослужбовців (у %)
1.	Високий	10
2.	Середній	35
3.	Низький	55

Як бачимо з табл. 1, більшість опитаних (55%) має низький рівень схильності до суїцидальної поведінки, 35% – середній і всього 10% – низький рівень.

Таким чином, можна зробити висновок, що поведінка людини на війні визначається не лише доблесними, героїчними та славними вчинками, але і негативними проявами людської природи, недоліками виховання, деструктивним впливом соціальних і бойових ситуацій. Знаючи види та форми прояву девіацій, можна цілеспрямовано здійснювати їх профілактику та ліквідацію.

Література та джерела

1. Гишинский Я. И. Социология девиантного поведения как специальная социологическая теория. *Социологические исследования*. 1991. №4. С. 72–78.
2. Коэн А. Исследование проблем социальной дезорганизации и отклоняющегося поведения. *Социология сегодня*. Москва, 1965. С. 520–521.
3. Романишин А. М., та ін. Профілактика відхильної поведінки у військовослужбовців: навч.-метод. посіб. Львів: НАСВ, 2017. 322 с.

ВИКОРИСТАННЯ ГРУПОВОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Ангеліна Григоренко,
студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Віктор Корнелюк,
викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти
та інформаційних технологій

Проаналізовано ефективність використання групових форм роботи на уроках математики в умовах Нової української школи.

У сучасних умовах реалізація концепції Нової української школи вимагає вдосконалення системи викладання математичної освітньої галузі в початковій школі. Одним із таких методів є групова форма освітньої діяльності. Концепцією Нової української школи передбачено використання групової роботи на уроках для розвитку компетентностей в здобувачів освіти.

Використання групової форми роботи на уроках в початковій школі є предметом досліджень Л. Бартай, В. Буряк, В. Шулдик, Г. Коберник, О. Лобчук, К. Нор, Я. Кодлюк, О. Савченко та ін., де розглянуто використання групової форми роботи на уроках в початковій школі; у працях В. Котова, Х. Лійметс, І. Чередова, М. Виноградова, І. Первіна висвітлено використання групової роботи як засобу підвищення успішності навчання; окремі дидактичні аспекти групової роботи розкрито у напрацюваннях В. Вихрущ, Е. Задоя, Г. Цукерман, К. Нор, О. Кузьміна та ін.

Групова форма організації освітньої діяльності на уроці – це вид діяльності на уроці, коли при однорідній груповій роботі невеликими групами учні виконують однакові завдання, а при диференційованій груповій роботі учні виконують різні завдання різнорідними групами [1, с. 32].

Використання групових форм навчання має низку переваг:

1. Дозволяє учням бути суб'єктами освітнього процесу: ставити собі мету, планувати її досягнення, самостійно набувати нових компетентностей, контролювати однокласників та себе, оцінювати результати діяльності своїх однолітків та себе.

2. Готує до діяльності в умовах постійної мінливості соціального середовища шляхом розвитку їхньої свідомості.

3. Забезпечує високу якість предметних компетентностей, навчання один одного, опорні конспекти – це лише деякі прийоми, що підвищують якість засвоєного матеріалу.

4. Максимально розвиває індивідуальні здібності кожного і різні вміння: комунікативні (питання, відповідь, виступ, діалог, вміння критикувати і розуміти критику); пізнавальні вміння (порівнювати, аналізувати, синтезувати) [2, с. 104].

Групова робота учнів давно увійшла до шкільного життя. Однак спостереження показують, що за її організації допускаються серйозні помилки. Наприклад, часто за групову роботу видають роботу за варіантами. Тому варто визначити дидактичні умови, з урахуванням яких і має будуватися ця форма навчання.

Групова робота будується на таких принципах: клас об'єднується у кілька невеликих груп (від 3 до 6 людина); кожна група отримує своє завдання; завдання можуть бути однаковими всім групам чи диференційованими; усередині кожної групи між її учасниками розподіляються ролі; процес виконання завдання у групі складається на основі обміну думками, оцінками; вироблені в групі рішення обговорюються всім класом [1, с. 33].

Для дослідження ефективності впровадження групової роботи на уроках математики в початковій школі нами було організовано та проведено педагогічний експеримент. Дослідження відбувалося на базі комунального закладу «Луцька загальноосвітня школа №23 Луцької міської ради». У дослідженні взяло участь 40 учнів 2 класів. З них 20 учнів 2-А класу склали експериментальну групу (ЕГ) і 20 учнів 2-Б класу склали контрольну групу (КГ).

На констатувальному етапі нами було проведено діагностику суб'єктивної оцінки умінь учнів працювати у групі методом експертних оцінок. В опитуванні брали участь 5 вчителів, які ведуть уроки з основних предметів та працюють у цьому класі щонайменше 2–3 місяці.

Результати дослідження свідчать, що в ЕГ та КГ переважає середній рівень сформованості вміння працювати в групах – це 40% (8) та 35% (7) учнів відповідно. Ці діти не підпорядковуються правилам роботи в групі, не завжди можуть дійти спільного рішення під час взаємодії і груповій роботі. Інколи сперечаються, відстоюючи своє рішення, навіть якщо воно неправильне.

Достатній рівень має показник 25% (5) учнів в обох групах. Ці діти відстоюючи свою позицію можуть сперечатися в грубій формі з однолітками, не підпорядковуються груповим правилам взаємодії, не завжди здатні відстояти свою позицію. *До високого рівня* віднесено 20% (4) учнів ЕГ та 25% (5) учнів КГ. Ці діти вміють самостійно працювати в групах. Часто виступають у ролі лідера. Вміють спілкуватися і погоджуватися з думкою інших членів групи і відстоювати свою, вдало аргументуючи її. *До низького рівня* віднесено 15% (3) учнів обох груп. Ці діти не вміють працювати в групі. Часто займаються своїми справами і без інтересу працюють з іншими. Їм потрібно постійне спонукання від вчителя для включення в роботу групи. І навіть, після мотивації, вони все одно не працюють належним чином.

Діагностика рівня сформованості математичних компетентностей виявила, що у дітей ЕГ переважають рівні сформованості математичних компетентностей з теми за результатами «досягає результату за допомогою дорослих» та «демонструє помітний прогрес», що вивчається – 30% (6) учнів. В КГ демонструють помітний прогрес 30% (6) учнів, а досягають результату з допомогою дорослих – 25% (5) учнів. Мають значні успіхи у ЕГ – 25% (5) учнів, у КГ – 30% (6) учнів. Учні, що потребують допомоги в обох групах однаково – 15% (3) учнів.

Позитивне ставлення до групових форм роботи на уроках математики в початковій школі відзначили 60% (3) педагогів, пасивне – 20% (1) і негативне 20% (1) педагогів. Наведені дані показують, що більше педагогів позитивно ставляться до групових форм роботи на уроках математики в початковій школі. Також вони вважають, що групові форми роботи є зараз найбільш популярними формами роботи з учнями під час уроку.

Після констатувального експерименту з метою підвищення ефективності впровадження групових форм у практику уроків математики в початковій школі нами було організовано та проведено формувальний експеримент. На формувальному етапі експерименту ми проводили групові форми роботи з учнями ЕГ на уроках математики, в той час як КГ вчилася за звичною методикою.

Результати контрольного експерименту засвідчили, що після проведеної роботи відбулися позитивні зміни в учнів ЕГ. Зокрема, значно зріс показник високого рівня – до 50% (10) учнів. Ці діти вміють самостійно працювати в групі. Їм це подобається, вони часто беруть на себе роль лідера та спікера у групі. Вміють домовлятися і плідно співпрацюють зі всіма членами групи.

До достатнього рівня віднесено 35% (7) учнів. Такі діти не завжди можуть відстоювати свою думку, але їх співпраця характеризується неконфліктністю.

Середній рівень значно зменшився аж до 15% (3) учнів. Ці діти не вміють працювати в групах. Не завжди дотримуються правил та неефективно взаємодіють. І важливим позитивним показником у ЕГ є відсутність низького рівня. У КГ показники залишилися незмінними. В ЕГ наявна позитивна тенденція у рівнях сформованості математичних компетентностей. Зокрема, значно покращився показник мають значні успіхи – 55% (11) учнів, демонструють помітний прогрес 35% (7) учнів, а досягають результату з допомогою дорослих 10% (2) учнів. І важливою позитивною характеристикою ефективності проведеної роботи є відсутність показника «потребує допомоги». У показниках КГ відбулися незначні зміни, тому аналізувати їх не вбачаємо сенсу.

Отже, проведена нами робота виявилася ефективною. Про що свідчать результати дослідження. Варто відзначити, що групова форма роботи на уроках математики є однією із важливих форм організації освітнього процесу в умовах НУШ і, за результатами дослідження, сприяє ефективному засвоєнню здобувачами початкової освіти математичної освітньої галузі.

Література та джерела

1. Добрянська І. Формування груп у молодшому шкільному віці. *Початкова школа*. 2011. №6. С. 32 – 34.
2. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗУМОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ірина Гуменюк,
студентка 4 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Лілія Боремчук,
викладач коледжу, методист вищої категорії

Подано допис про дидактичну гру як засобу розумового виховання дітей старшого дошкільного віку. Визначено її основну роль та значення в процесі розумового виховання.

Дошкільне дитинство – унікальний період розвитку людини; це пора життя, коли перед дитиною відкривається навколишній світ людської дійсності. В своїй діяльності, насамперед, в своїх іграх, дитина оволодіває предметним світом, в який включені початкові елементи логіки, і дітям з нерозвиненим абстрактно-логічним мисленням складно буде засвоїти нові знання.

У дошкільному віці гра є провідною діяльністю, у процесі якої відбуваються важливі зміни у психіці дошкільника, що готують його перехід до нового, вищого щабля розвитку; створюються умови для соціалізації дитини, становлення й саморозвитку її особистості. Саме в грі у дошкільників вдосконалюється і розвивається такий психічний процес як мислення.

Зміст поняття «дидактична гра» визначається як система впливів, спрямована на формування у дитини пізнавальної активності, яка сприяє розв'язанню завдань морального, фізичного і трудового виховання.

Дидактична гра – інтегрована система впливів, спрямована на формування в дитини потреби в знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, а також на формування більш досконалих пізнавальних навичок і вмій.

Використання дидактичної гри як засобу розвитку розумових здібностей дітей старшого дошкільного віку сягає своїм корінням далеко в минуле. Традиції широкого використання дидактичних ігор з метою виховання та навчання дітей отримали свій розвиток в працях учених і в практичній діяльності багатьох педагогів минулого: Ф. Фребеля, М. Монтессорі, Є. Тихєєвої, А. Сорокіної та інші.

Головне завдання дидактичних ігор полягає у тому, що вони підвищують пізнавальний інтерес дошкільників до навчальної діяльності; розвивається позитивна мотивація навчання; збільшується працездатність та виробляється звичка зосереджуватись, самостійно думати. Пізнавальна активність розвивається через потребу в нових враженнях, яка притаманна кожній людині з народження та формує прагнення дізнатися і відкрити для себе якомога більше нового.

Захоплюючі дидактичні ігри створюють у дошкільнят інтерес до вирішення розумових завдань: успішний результат розумового зусилля, подолання труднощів приносить їм задоволення. Все це робить дидактичну гру важливим засобом розвитку мислення дошкільників. Саме дидактичні ігри сприяють концентрації уваги і розвитку інтелектуального мислення дошкільнят. Це різновид навчальних ігор. Вони містять конкретну мету і припускають кінцевий результат.

При використанні дидактичних ігор широко застосовуються різні предмети і наочний матеріал, який сприяє тому, що заняття проходять у веселій, цікавій і доступній для дітей формі. Застосування дидактичних ігор підвищує ефективність педагогічного процесу, крім того, вони сприяють розвитку пам'яті, мислення у дітей, мають великий вплив на розумовий розвиток дитини.

Дидактичні ігри складні тим, що є одночасно грою, засобом навчання та всебічним розвитком дитини. В процесі такої гри у дошкільників розвиваються усі психічні процеси, формуються розумові здібності.

Добираючи дидактичні ігри, слід враховувати: вікові та індивідуальні особливості дітей; особливості дитячого колективу; завдання, які ставлять на занятті; інтереси і смаки дітей; матеріальне оснащення педагогічного процесу.

З середини минулого століття дидактична гра почала успішно використовуватись в навчанні дітей. В дослідженнях вітчизняних педагогів і психологів підкреслювався багатоплановий зв'язок і

взаємовплив гри і навчання. В дидактичних іграх актуалізується інтелектуальний досвід, конкретизуються уявлення про сенсорні еталони, удосконалюються розумові дії, накопичуються позитивні емоції, які підвищують пізнавальні інтереси дошкільників.

Педагогічна цінність дидактичних ігор полягає у розвитку пізнавальних здібностей дошкільника. Ігри сприяють розвитку у дітей відчуттів і сприймань, формуванню уявлень, засвоєнню знань, дають змогу навчити дітей використовувати раціональні способи розв'язання певних розумових і практичних завдань.

Дидактична гра – складний процес, вона є однією з форм навчання і разом з тим залишається ігровою діяльністю. Кожна дидактична гра складається з пізнавального та виховного змісту, ігрового завдання, ігрових дій, ігрових і організаційних відносин.

До різновиду дидактичних ігор належать: ігри з предметами або іграшками; настільні ігри; словесні ігри.

Головна мета будь-якої дидактичної гри – навчальна, саме тому основним компонентом у ній є дидактична задача, що прихована від дошкільника в ігровій дії. Дитина просто грає, але за внутрішнім психологічним значенням відбувається процес безпосереднього навчання.

Неодмінною умовою дидактичної гри є правила, без яких діяльність набуває стихійного характеру. В добре продуманій грі саме правила, а не вихователі керують поведінкою дітей. Правила допомагають усім учасникам гри перебувати та діяти в однакових умовах.

Дидактичні ігри, які проводять з дітьми дошкільного віку, сприяють вирішенню багатьох завдань розумового виховання: ігри, що сприяють сенсорному вихованню, ігри на розвиток і засвоєння рідної мови, математичних уявлень, на засвоєння просторових уявлень та ін. Вони також виконують різні функції: активізують інтерес та увагу дітей; розвивають пізнавальні здібності, кмітливість, уяву; закріплюють знання, вміння, навички; тренують сенсорні вміння тощо.

Таким чином, основна роль дидактичних ігор в розумовому вихованні полягає в тому, що вони використовуються з метою навчання, формування конкретних і узагальнених знань і застосування їх в різних умовах і обставинах.

Головне значення дидактичних ігор полягає в тому, що значно підвищується пізнавальний інтерес дошкільників до навчальної діяльності; кожне заняття за допомогою гри стає яскравішим, емоційно насиченим; розвивається позитивна мотивація навчання, довільна увага, збільшується працездатність.

Використання дидактичних ігор та дидактичного матеріалу робить процес виховання цікавим, створює у дітей бадьорий настрій, полегшує засвоєння нового матеріалу. Різноманітні ігрові дії, за допомогою яких дитина розв'язує те чи інше розумове завдання, підтримують і посилюють пізнавальний інтерес.

Правильно побудована цікава дидактична гра збагачує процес мислення, тренує волюві якості дитини. Цінність такого виду гри передусім у тому, що вона виконує роль емоційної розрядки, запобігає втомі дітей, знижує гіподинамію.

Література та джерела

1. Белоусова Н. Г. Розвиваємось – граємо, пізнаємо – зростаємо. *Бібліотека вихователя дитячого садка*. 2011. №3. С. 3–75.
2. Давидюк Н. Особливості пізнавальної активності дошкільників. Наталія Давидюк, Марія Олійник. *Наук. вісн. Чернівець. ун-ту: зб. наук. пр. Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці*. Рута, 2008. Вип. 418. Педагогіка та психологія. С. 115–119.
3. Листопад О. А. Дидактичні принципи і умови організації творчих завдань та ігор як засоби розвитку. *Наша школа*. 2013. №2. С. 15–20.

ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ПРО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Руслана Гусак,

студентка спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Ірина Ковальчук,
к. філос. н., доцент, доцент кафедри природничо-математичної,
світоглядної освіти та інформаційних технологій*

Розглядається тематика філософствування великого просвітника Г. Сковороди з метою актуалізації та визначення впливу його вчення на формування духовних якостей сучасної особистості.

Хто добре запалився, той добре почав,
а добре почати – це наполовину завершити.
Григорій Сковорода

На сучасному етапі розвитку людського суспільства гостро постає проблема формування особистості молодшого школяра, яка набуває особливої уваги у зв'язку з необхідністю відродження духовності українського народу. Одним із шляхів такого відродження є звернення до історії педагогічної та філософської думки, вивчення та творче переосмислення тих ідей, що спонукають до ґрунтовних змін в освіті й вихованні молоді.

Технологічний прогрес досить швидкими темпами підкорює світ людини, оволодіває розумом людей через засоби масової інформації, Інтернет та інші досягнення науки. Сучасна людина все менше читає книги, через динаміку та зайнятість все рідше милується природою. Все більше світ людини захоплюють соціальні мережі та телебачення. Як же у цьому гіпердинамічному переобтяженому інформацією світі пізнавати себе і тим більше міркувати про духовні цінності, людську етику? Це риторичне запитання, над яким мав би задуматися кожен.

Потужний розвиток суспільства, урізноманітнення пропонованих послуг, знецінення моральних ідеалів та норм життя призводить до того, що сучасне підростаюче покоління втрачає мотивацію та інтерес до навчання. Але водночас і паралельно з цим набирає обертів і інша тенденція – відродження української національної культури та філософії, мислителів, які її творили і продовжують активно впливати на сьогодення своїми потужними творами та непересічним світоглядом, способом життя, зацікавлюючи своєю неповторністю, глибиною розмірковувань та відношенням до життя.

Серед когорти потужних особистостей виділяється Григорій Савич Сковорода, портрет якого включає різні, а можливо і суперечливі риси – вільнодумця і антиклерикала та водночас глибокої духовності. Його ідеї залишаються актуальними сьогодні та потребують уважного прочитання і переосмислення. А ще – перезавантаження у сприйнятті та пізнанні справжнього Григорія Сковороди – відійти від його стереотипного уявлення, як лише мандрівного філософа. В переддень відзначення 300-річчя від дня його народження особливо ціно, що характеристика творчості великого українського філософа починає набувати більш переконливих рис: з'являється розуміння його правдивого вкладу у скарбницю знань всього людства, відкривається вектор та глибина мислення Сковороди; теми, якими він переймався, а що більш вагомо – наближення його творчості до сучасника, якому теж стали близькими й бажаними мандри глобалізованим світом.

Педагогам сучасності треба брати до уваги той факт, що твори, які Г. Сковорода створив за життя, і сучасну дитину розділяє час у 300 років, що дорівнює майже десяти поколінням. Але це жодним чином не применшує цінності вчення мислителя. Філософ виклав свої педагогічні погляди у діалогах, віршах, притчах, листах. Проблема виховання присвячено притчі «Вдячний Еродій», «Убогий жайворонок», збірниках творів «Сад божественних пісень», «Басні Харківські» тощо.

Сковорода був звичайною людиною, але відрізнялася від багатьох інших вмінням думати, думати все об'ємно про життя, його сенс, про бажане людське щастя та звісно про людину [3, с. 140].

Його філософська спадщина багатогранна. Адже охоплює самі різноманітні аспекти людського життя: науку, релігію, культуру, мистецтво. Цілком природно, що про все написати неможливо. Однак, про що можна однозначно стверджувати, так це те, що всі грані філософувань Сковороди спираються на загальний центральний стержень – проблему природи людини та її призначення. Цей стержень включає в себе і сам образ Сковороди, що підтвердив практикою життя силу свого вчення.

Немає особливої потреби писати про те, що вчення Сковороди виникло не на пустому місці. Можна лише відмітити, що ще грецький філософ Сократ, на чії вислови часто спирався Сковорода, вважав моральність-добродієність і знання-мудрість тотожними поняттями. Мандрі Сковороди також нагадують проповіді Сократом своїх ідей на вулицях і площах.

Значення філософської спадщини Г. С. Сковороди в тому, що на неї можна спиратися в наш непростий час, коли людина накликає на себе небезпеку результатами своєї ж праці, коли при збільшенні числа закладів культури та релігійних установ зберігається зростання злочинності, коли праця людини втрачає привабливість, а життя стає все менш захищеним.

Актуальність робіт Григорія Савича в сучасному контексті пояснюється тим, що на вершині його наукової і літературної діяльності стоїть людина. Педагог від Бога говорив: «Нам не добре від того, що ми знаємо багато зайвого, а не знаємо найпотрібнішого: самих себе. Не знаємо того, хто живе в нас. Якби ми знали і пам'ятали те, що живе в кожному з нас, то життя наше було б зовсім інше». Важко з ним не погодитись.

Найбільшим внеском Г. Сковороди у педагогіку сьогодення можна вважати його теорію не лише розумового розвитку дитини, але передусім, морального виховання. Запорукою успішного виховання дітей мають бути добрі настанови, викорінення поганих звичок. Він рекомендував у зв'язку з цим такі методи виховання, як бесіда, роз'яснення, власний приклад учителя, поради тощо. Виховуючи дітей, радив філософ-педагог, необхідно вдаватися до переконань, привчати їх критично аналізувати свої вчинки.

У філософському вченні Сковороди, на нашу думку, самою сильною, яскравою і важливою для сучасності є теза про щастя людини і людства загалом. Суть щастя Григорій Сковорода зв'язує з образом життя самої людини. Переконані, що вчення Сковороди про щастя, духовність та етику людини й надалі повинне посідати значне місце у системах навчання та виховання. Саме на засадах духовності, любові та простої людяності потрібно виховувати дітей. У Сковороди вперше ця тема визначилася як головна і в літературних творах, і в філософських трактатах. Вся його творчість виходить з розуміння того, що людство може об'єднати праця з суспільною користю і особистим щастям – «сродна» праця. Праця ж «несродна» – джерело деградації і людини, і людського суспільства. Обґрунтування потреби людини в «сродній праці» є одним з найважливіших висновків концепції сродності [4, с. 132].

Сучасна освіта ґрунтується на парадигмі учне/студентоцентризму, тобто йдеться про те, що здобувач освіти постає не об'єктом зусиль педагогів в процесі формування їх професійних знань та навичок, а суб'єктом свого професійного і духовного розвитку. Наявність шкіл різного спрямування – математичні школи, музичні, художні, школи з поглибленим вивченням низки предметів – пропонує можливість вибору закладу освіти відповідно до природних здатностей дитини [2, с.78].

Іншими словами, це реальне втілення ідей Г. Сковороди в сучасному житті. Григорій Сковорода дійшов висновку, що головне – вчасно помітити нахили дитини і в жодному разі не створювати перешкод на шляху її духовного та професійного розвитку. Коли дозволити дитині, якщо вона того хоче, стати музиком і все своє життя присвятити цьому справді прекрасному мистецтву, а синові монарха дати змогу працювати на землі, якщо він не має бажання, а головне – хисту керувати країною, люди стануть щасливішими. Коли займаєшся улюбленою справою, навіть результативність твоєї діяльності відчутно збільшується. Але Григорій Сковорода міркував не тільки про щастя кожної людини окремо: коли кожен бути займатися своєю «сродною» працею, саме суспільство стане краще, бо кожна людина – від хлібороба до полководця – робитиме свою справу творчо, професійно і з задоволенням.

Слід пам'ятати, що в його етичній концепції людина зображена, як розумне творіння, яка здатна приймати відповідальні рішення та, перш за все, усвідомлювати різницю між добром і злом.

Окремим рядком – про епістолярну спадщину філософа, аналіз якої також важливий для розуміння його світоглядних позицій. Мова здебільшого про листування з М. Ковалинським (79 листів), соратником та однодумцем, а також ще й учнем. Г. Сковорода не просто ділиться своїми

думками з юним другом, а намагається толерантно вплинути на його погляди, сформувати всебічно розвинену особистість. Його листи демонструють широкий діапазон думок-настанов: читати якісну літературу, шукати справжніх друзів, бути спостережливим, навчатися щодня, здобувати авторитет та повагу серед людей, виховувати в собі високі моральні якості, шукати щастя в собі, у самопізнанні тощо. Таким чином мислитель крізь призму повчальних листів привертав увагу своїх сучасників на морально-етичні та суспільно-політичні проблеми.

Отже, звернувшись лише до окремих ідей Григорія Сковороди, можна з впевненістю стверджувати, що його спадщина залишається актуальною для сучасної педагогічної науки і в наш час. Педагогічні погляди мислителя потребують на ретельне вивчення і застосування в сучасних реаліях реформування освітньої системи України.

Література та джерела

1. Боченко О. В. Основні ідеї виховання та навчання в творах Григорія Сковороди. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2014. Вип. 36. С. 65–70.

2. Кравчук Л. В. Ідеї Сковороди у здоров'язберігаючій філософії сучасного суспільства. *Медична освіта*. 2013. № 1. С. 77–80.

3. Максюта М. Є. Григорій Сковорода та ідеї свободи і громадянського гуманізму в українській філософії XIX – першої третини XX ст. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 135. С. 139–141.

4. Рожко В. А. Прикладне значення та актуальність філософії щастя в творах Г. Сковороди. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип. 143(2). С. 132–133.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 242 «ТУРИЗМ»

Вікторія Давидюк,

студентка 2 курсу спеціальності 242 «Туризм»

ВСП «Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж

Національного університету водного господарства та природокористування»

Наукові керівники – Інна Кондратюк, викладач спеціальності «Туризм»

Юлія Ксенджук, викладач інформаційних дисциплін

Розглядаються можливості і особливості застосування в навчанні інноваційних способів активізації пізнавальної діяльності студентів спеціальності 242 «Туризм». В якості основної форми пропонується створювати і використовувати віртуальні екскурсії як один із способів навчання із застосуванням сучасних технологій.

Віртуальні екскурсії – один з найефективніших і переконливих на даний момент способів представлення інформації, оскільки вони створюють глядача повну ілюзію присутності. Віртуальна екскурсія, це – мультимедійна фотопанорама, в яку можна помістити відео, графіку, текст, посилання. Але на відміну від відео або звичайної серії фотографій, віртуальні екскурсії мають інтерактивність. В ході подорожі можна наблизити або віддалити який-небудь об'єкт, озирнутися на всі боки, детально розглянути окремі деталі інтер'єру, наблизитися до обраної точки або піти від неї, через активні зони переміститися з однієї панорами на іншу, погуляти по окремих приміщеннях. Все це можна робити в потрібному темпі і в порядку, зручному конкретному глядачеві, не покидаючи власної квартири чи навчального приміщення.

Під час перегляду та створення віртуальних екскурсій студентами під керівництвом викладачі здійснюються наступні умови:

- наближення змісту навчальних предметів до реального життя,
- спостереження та дослідження явищ і процесів життєдіяльності суспільства;
- розширення світогляду;
- формування життєво необхідних компетенцій;
- посилення практичної та професійно-орієнтаційної спрямованості навчально-виховного процесу.

Екскурсія стає інформаційним полем, де здійснюється трансляція певної інформації з наступною рефлексією.

Процес підготовки екскурсії містить у собі:

- визначення теми;
- постановку мети і завдань екскурсії;
- складання маршруту екскурсії;
- вивчення і відбір екскурсійних об'єктів;
- вивчення літературних джерел з теми екскурсії, експозицій і фондів музеїв;
- консультації фахівців;
- написання контрольного тексту екскурсії;
- комплектування «портфеля екскурсовода»;
- вибір методичних прийомів проведення екскурсії;
- складання технологічної карти екскурсії.

Під час підготовки екскурсії ми дотримуємось головних принципів і вимог педагогічної науки:

- взаємозв'язок навчання і виховання;
- врахування логіки предмета;
- послідовність і систематичність;
- ясність і доступність викладу;
- наочність;
- емоційність, врахування вікових особливостей.

створення екскурсії можна організувати за методом проектів. За класифікацією проектів віртуальні екскурсії можна віднести до інформаційних проектів.

Організація системи віртуальних екскурсійних подорожей, прогулянок із використанням інфокарт конкретизує програмний матеріал, розширює кругозір і поглиблює знання студентів, формуванню пізнавального інтересу до предметів, що вивчаються, виникненню мотивації до навчання, розвитку вміння встановлювати міжпредметні зв'язки.

Методика розробки маршруту:

- екскурсія починається з визначення цілей та завдань, розгляду маршрутних листів або інформаційних карт;
- під час віртуальних екскурсій застосовується пошуковий метод;
- постановки проблемних питань перед екскурсією та отримання певних творчих завдань;
- узагальнення, систематизація побаченого і почутого, виділення найістотнішого, виявлення вражень.

Складовими віртуальної екскурсії можуть виступати фрагменти, уривки з технічних, наукових, науково-освітніх та мистецьких фільмів, відео-та аудіофайли, анімація, а також репродукції картин, зображення природи, портрети, фотографії відомих вчених, винахідників. В матеріали таких екскурсій можуть бути включені літературознавчі, технічні, спеціальні терміни та визначення, історичні карти, тези з теорії досліджуваної теми (дисципліни, предмету).

Під час вивчення навчальних предметів спеціальності «Туризм» ми застосовуємо віртуальні екскурсії наступним чином:

- огляд екскурсій, що пропонуються для характеристики певного туристичного об'єкта з оформленням звіту (застосовується для детального ознайомлення з локаціями населеного пункту, туристичного району, країни);
- метод асоціації: за створеною відеоекскурсією описати туристичну локацію; після обраного необхідного матеріалу, скласти маршрут, змінювати зміст відповідно до поставленої мети;
- створення відеоекскурсії студентом під керівництвом викладача.

Коли створення екскурсії здійснюють студенти, це стає способом формування універсальних компетентностей (інформаційної, комунікативної тощо). Розробка екскурсійної теми стає більш ефективною у випадку створення творчої групи з 3–6 чоловік, де розподіляються обов'язки в процесі підготовки екскурсії, тоді кожен член творчої групи готує свою підтему.

- супровід курсових робіт відеоекскурсіями під час туристично-краєзнавчих досліджень м. Рівне.

Віртуальна екскурсія є інноваційною формою навчальної діяльності, що спрямована не тільки на отримання предметних знань, а й на формування комунікативних, пізнавальних, регулятивних навчальних дій, сприяє підвищенню інтересу не тільки до предмету але і культурної спадщини.

Віртуальна екскурсія реалізує принципи сучасної педагогічної діяльності: принцип компетентнісного підходу – отримання високого результату через особисто діяльність студентів, принцип пізнавальної діяльності – через самостійну, творчу діяльність до отримання нового знання.

Література та джерела

1. Александрова Є. В. Віртуальна екскурсія як одна з ефективних форм організації навчального процесу. 2010. С. 22–24.

2. Віртуальні музеї : Google Cultural Institute URI: <http://zillion.net/ru/blog/264/virtual-nyie-muziei-google-culturalinstitute>. 415 (дата звернення: 12.01.2022).

3. Діденко К. Д. Роль історичних міст України у розвитку внутрішнього туризму. Український географічний журнал, 2014. С. 56– 52.

4. Соціально-економічна географія України / за ред. О. І. Шаблія. 2-ге вид., і доп. Львів: Світ, 2000. 680 с.

5. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі : колект. монографія / О. О. Бейдик, І. М. Волошин, І. В. Єрко, С. А. Жуков, Т. В. Зубехіна; ред.: І. М. Волошин; Луц. нац. техн. ун-т, Львів. держ. ун-т фіз. культури, Мукачів. держ. ун-т. Луцьк : РВВ Луц. НТУ, 2016. 392 с.

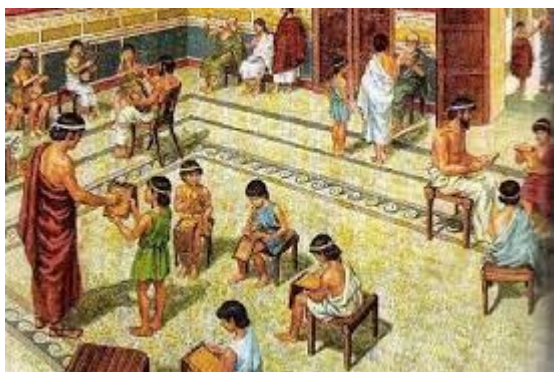
ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ДАВНІХ АФІНАХ

Олексій Дерлюк,

**студент 2 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Сергій Марчук, к. пед. н.,
завідувач кафедри педагогіки та психології***

Проаналізовано афінську модель фізичного виховання в Стародавній Греції. З'ясовано мету, завдання, ступені та особливості фізичного розвитку та військово-фізичної підготовки афінян, яка підпорядковувалась ідеї калокагатії – гармонійному і всебічному розвитку особистості.

Виховання в Афінах (7–5 ст. до н. е.) було індивідуальним і вільним, сім'ї надавалась повна свобода у вихованні дітей. Метою афінського виховання було досягнення калокагатії – гармонії тіла і духу. Виховання спрямовувалося на розвиток духовних обдарувань особистості: розвиток розуму, художнього смаку і моральних почуттів. Афінська система виховання також існувала і в містах-колоніях, які розташувались на території Причорномор'я – в Херсонесі, Ольвії, Пантикапеї та ін. [4, с. 12].

Афінська виховна система істотно відрізнялась від спартанської. На протигагу міцному військовому тренуванню спартанців, лідери афінської демократії створили у своїй країні гармонійне виховання, метою якого було створення добрих громадян здатних добре оборонятися. Це виховання було в загальній гармонії з цілою системою афінського життя, в якій воно було невід'ємним і неодмінним елементом. Контраст між виховними системами обумовлений контрастом у політичній і соціальній структурі обох міст.

Афінська виховна система, як і виховні системи всіх інших грецьких міст, складалася з гімнастики, музики та граматики. Суть розбіжності між афінською та спартанською системами полягала у меті виховання молоді та характері фізичних вправ і музичного тренування [3].

Фізичному вихованню і спорту в Стародавній Греції приділяли підвищену увагу, проте основою виховання слід вважати моральну складову. Елліни прагнули виховати гарну у всіх відношеннях людину. В першу чергу вона повинна бути красивою зсередини і лише потім у справу

вступала афінська система фізичного виховання. Вільні громадяни повинні були підтримувати міцність тіла. Для них існували всілякі школи, де вони навчалися гімнастичним вправам, розвивали спритність, тренувалися в бігу на швидкість і вчилися володіти бойовою зброєю. Можна стверджувати, що елліни були дуже гармонійно розвинені. Адже система виховання в Афінах дуже вдало поєднувала в собі моральну і фізичну складову. Молоді люди, які вже досягли повноліття, були чудово підготовлені практично до будь-яких ситуацій, які могли зустрітися в житті. Також хочеться відзначити, що практично весь виховний і освітній процес був пройнятий духом змагальності. Через нього юнаки переймалися ідеями індивідуалізму і власної переваги, які необхідно було постійно підтверджувати [2].

В Афінах виховання і навчання правлячого стану було підпорядковано ідеї всебічного і гармонійного розвитку особистості, яка полягала в ідеалі калокагатії, що з грецької мови означало: 1) досконала, прекрасна людина; 2) людина, яка дивує всіх своїми здібностями). Усебічно розвинена особистість передбачала гармонійне поєднання інтелектуального, фізичного, морального і естетичного формування людини відповідно до полісних традицій [1].

Система афінського виховання хлопчиків мала такі ланки: 1) сімейне виховання (до 7 років); 2) навчання у мусичній школі (мала два відділи: школа граматики, школа кіфариста); 3) навчання в школі палестри (гімнастичній школі, школі боротьби); 4) навчання в гімнасіях; 5) військова служба (ефебія). Дівчата в Афінах здобували домашнє, сімейне виховання під наглядом матерів або інших жінок. Виховання дівчат було досить обмеженим і замкнутим, вони навіть перебували здебільшого в окремих частинах житлових приміщень (гінекеях) [4, с. 12].

Перший етап виховання дітей складали різноманітні ігри. А з 7 років починалось шкільне життя афінського хлопчика. На відміну від Спарти, дитину тут і в навчальний період не відривали від сім'ї. До 14–16 років хлопчик під наглядом раба відвідував приватні школи, де навчався музиці, читанню, письму і, зрозуміло, фізичним вправам.

В Афінах існувало три види шкіл, які могли відвідуватися одночасно: граматична, музична і гімнастична (палестра). В палестрі хлопчик-афінянин знаходився значну частину дня. Тут, під керівництвом педотрибів і гімнастів, він проводив час у безперервних вправляннях і дружніх змаганнях зі своїми ровесниками. Спортивні вправи і військова підготовка в палестрах проводилися під ретельним контролем держави за допомогою спеціально призначених керівників – педотрибів. На них покладалися обов'язки нагляду за виконанням державних правил і законів при навчанні гімнастики.

Спочатку палестра була відгородженим і відкритим майданчиком, на якому пізніше стали розташовуватися різні спортивні споруди, будівлі зі спеціальними приміщеннями. Основним змістом освітньої роботи в палестрах були змагання в боротьбі, бігу, стрибках, метанні диска і списа. Крім легкої атлетики учні навчалися також танців, плавання та верховій їзді або управління колісницями [1]. В Афінах говорили: «Хто не вміє читати і плавати, той не може бути громадянином» [4, с. 13].

Юнаки 17–18 років з родин найзаможніших аристократів навчалися в гімнасіях – державних закладах, де вивчалася філософія, політика, література, гімнастика. Хлопцями керували гімнасіархи, педотриби і гімнасти. Значно збільшувалось фізичне навантаження. Одночасно вводились елементи громадського виховання (бесіди із дорослими, відвідування театрів, судів, народних зібрань, мусичних змагань та змагань атлетів).

Величезною популярністю користувалися знамениті афінські гімнасії – державні філософські школи, серед яких особливо виділялися стоїчна (засновник Зенон) і епікурейська (засновник Епікур). Найбільш відомими гімнасіями в Афінах були Академія Платона, Лікей Аристотеля і Киносарг Антисфена. У кожному з цих навчальних закладів існував свій власний стиль роботи з учнями, який визначався характерними особливостями самого філософа. Так, Аристотель розмовляв з учнями, прогулюючись парком (в перекладі з грецького періпатах – прогулянка, тому послідовників Аристотеля нерідко називали періпатетиками). Платон був любителем спокійного обговорення філософських проблем, яке відбувалося недалеко від басейну, починалося і закінчувалося під звуки водяного будильника, спеціально сконструйованого філософом [1]. Юнака послідовно привчали не лише до елементарної товарищескості, але й до активної соціальної позиції.

Виховання в гімнасіях було підготовкою до військового навчання. Вісімнадцятирічний юнак міг бути прийнятим до числа вільних громадян і після принесення присяги на вірність державі він вступав у ряди ефебів. Дворічне навчання ефебів спочатку проходило у таборах, де вони засвоювали

техніку тактику ведення бою. Другий рік ефеби проводили вже у віддалених гарнізонах. Вони вели життя регулярних солдатів, несли охорону на кордоні держави.

Отже, афінська модель виховання відкривала можливості для різнобічного удосконалення особистості. Військова фізична підготовка гармонійно поєднувалася із розумовим, моральним та естетичним розвитком особистості.

Література та джерела

1. Афінська освітня система. URL: https://stud.com.ua/57077/pedagogika/afinska_osvitnya_sistema (дата звернення: 20.02.2022).
2. Афінська система фізичного виховання: особливості, історія та цікаві факти. URL: <https://yrok.pp.ua/serednya-osvta/13781-afinska-sistema-fzichnogo-vihovannya-osoblivost-storyu-ta-ckav-fakti.html> (дата звернення: 20.02.2022).
3. Виховання в Афінах. URL: https://studopedia.com.ua/1_56813_vihovannya-v-afinah.html (дата звернення: 20.02.2022).
4. Марчук С. С. Практикум з історії педагогіки: навч.-метод. посіб. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2014. 147 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ

Анастасія Долинська,
студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
шкільного відділення Педагогічного фахового коледжу
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича
Наукова керівниця – Мирослава Жук,
к.п.н., методист навчальної частини

Визначено проблему інтеграції у сучасному освітньому середовищі. Подано різноманітні підходи до визначення поняття «інтеграція» навчання. Висвітлено труднощі застосування інтеграції у Новій українській школі.

Серед низки проблем початкової освіти, що є актуальними нині, однією з перших постає проблема використання інтеграції в освітньому процесі.

Принцип інтеграції в Україні визнано одним з основних принципів реформування освіти [1]. Піднесення важливості інтеграційних процесів у освітній діяльності шкіл зумовлене багатьма факторами, зокрема ускладненням змісту освіти, зростанням обсягу необхідної інформації та зменшенням часу, відведеного для її засвоєння.

Поняття «інтеграція» не є новим для вітчизняної педагогіки. Вперше поняття «інтеграція» було використано ще у 17 столітті Я.-А. Коменським у праці «Велика дидактика»: «Все, що знаходиться у взаємозв'язку, повинно викладатися у такому ж взаємозв'язку» [5, с. 74]. Слова педагога лягли в основу інтеграційних процесів у Новій українській школі.

Щоб глибше зрозуміти словосполучення «інтеграція навчання», звернемося до педагогічного словника. Цей словник трактує поняття «інтеграції навчання» як «відбір та об'єднання навчального матеріалу різних предметів з метою цілісного, системного й різнобічного вивчення важливих наскрізних тем; це створення інтегрованого змісту навчання – предметів, які об'єднували б у єдине ціле знання з різних галузей» [6, с. 16].

Великий тлумачний словник сучасної української мови подає такі визначення понять інтеграція та інтегрований. Інтеграція – доцільне об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи. Інтегрований – оснований на об'єднанні, інтеграції; комплексний [3, с. 401].

Сучасні українські науковці підходять до визначення поняття інтеграції по-різному. Так Н. Костюк визначає поняття інтеграції як «процес взаємодії елементів із заданими властивостями, що супроводжується встановленням, ускладненням і зміцненням істотних зв'язків між цими елементами на основі достатньої підстави, в результаті якої формується інтегрований об'єкт (цілісна система) з

якісно новими властивостями, в структурі якого зберігаються індивідуальні властивості вихідних елементів» [7, с. 9].

На думку М. Сови, інтеграція знань – «цілісний процес взаємодії і взаємопроникнення різних систем, що виражається у виникненні їх інтегральних форм, узагальнювальних теорій і методів, ущільненні і взаємообміні інформації, діалектизації, фундаменталізації та прикладнізації знання, посиленні його міждисциплінарності й комплексності, у результаті чого створюється нова цілісність, що проявляється через єдність з протилежним процесом – диференціації» [9, с. 36].

Можемо зробити висновок, що процес інтеграції навчання – явище не нове, досліджене багатьма педагогічними науковцями, проте впровадження його в освітній процес і досі викликає низку питань у вчителів початкових класів.

Внутрішньо-предметна інтеграція, що полягає у встановленні зв'язку між блоками навчального матеріалу, є легшою й звичнішою у використанні.

Аналізуючи поради для вчителя нової української школи, ми знайшли гарне порівняння внутрішньо-предметної інтеграції з «ниткою, на яку, наче намистинки, нанизують теми в певній логічній послідовності. Саме так створюють цілісність – намисто» [8, с. 59].

Коли ж учитель встановлює зв'язки між окремими навчальними дисциплінами, він реалізує міжпредметну інтеграцію. Умови для міжпредметної інтеграції вищі і складніші в їх забезпеченні, адже сучасна освіта – предметоцентрична.

Загалом перехід від внутрішньопредметної до міжпредметної інтеграції і є тим самим новим рівнем початкової освіти, якого прагне досягти НУШ.

Відповідно нині вчителів турбує питання про те, як доцільно застосовувати міжпредметну інтеграцію на уроках та як запобігти формуванню в учнів окремих знань із різних предметів. Тож організація навчальної діяльності з використанням міжпредметних зв'язків є тим фактором оптимізації навчання, який викликає в учителів найбільші труднощі.

Причини труднощів практичного здійснення міжпредметних зв'язків носять як об'єктивний, так і суб'єктивний характер.

Об'єктивна причина – це недостатність методичних рекомендацій у цій галузі, координації діяльності вчителів-предметників.

Суб'єктивні причини – це необізнаність у змісті програм із суміжних предметів, недостатність знань, умінь, відсутність досвіду в реалізації зв'язків між предметами, здійснення міжпредметних зв'язків не в повній мірі.

Педагоги ставлять питання про необхідність інтеграції навчальних предметів у навчанні, роблять спроби обґрунтувати поняття «дидактична інтеграція». Науковці І. Козловська та Я. Собко у статті «Принципи дидактики в контексті інтегративного навчання» зазначають, що «центральна ідея концепції дидактичної інтеграції – можливість побудови моделі навчання на базі одного з профільних загальноосвітніх предметів» [5, с. 48].

Однак С. Гончаренко та І. Козловська застерігають, що «найболючішою є проблема ізольованості вивчення окремих дисциплін та протилежна їй тенденція інтегрувати все підряд, що призводить до повної відміни предметного навчання» [4, с. 23].

Недоцільне інтегрування понять на уроці спричинить зворотній ефект і призведе до безладдя у свідомості учнів, більших витрат часу та неефективності знань.

Ще однією проблемою інтеграції освітнього процесу є так звана формальна інтеграція. Часто вчителі вдаються лише до виконання завдань підручника чи зошита, називаючи це «інтегрованим уроком». Та виконання завдань зі спільною тематикою з різних навчальних галузей не можна назвати ефективним інтегрованим навчанням. Усвідомлення цілісного поняття учнями відбувається лише за умов пошуку наскрізного зв'язку завдань, що допоможуть сприймати вивчене в аспекті різних дисциплін.

Та впровадження повної інтеграції в освітній процес уже має низку переваг насамперед для здобувачів освіти. Серед них: більш чітке розуміння будь-якої теми завдяки її дослідженню з різних точок зору, а відповідно й більшій кількості повторень понять, що дозволяє ефективніше закріпити вивчене за досить короткий проміжок часу.

Перспективами використання інтеграції на уроках залишаються: можливість формувати в учнів якісні знання, динамічність застосування їх у нових ситуаціях, гнучкість розуму, уміння узагальнювати знання з різних предметів, здатність вирішувати складні практичні завдання, що вимагають синтезу знань із різних наукових галузей.

Говорити сьогодні про повну інтеграцію тих чи інших предметів у рамках початкового навчання поки ще рано, та перші кроки на шляху до повноцінної інтеграції змісту освіти і формування цілісного світогляду учнів уже зроблено.

Отже, питання використання інтеграції в освітньому процесі початкової школи дійсно є актуальним. Набуття школярами інтегрованих знань стало важливим завданням школи. Розвиток шляхів впровадження інтеграційних процесів у освітню діяльність, безсумнівно, помітний і стрімкий. Та проблема недостатньої методичної обізнаності, кваліфікації вчителів у проведенні інтегрованих уроків залишається відкритою і нагальною.

Література та джерела

1. Державний стандарт початкової освіти від 21.02.2018 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення 07.02.2022 р.).
2. Закон України «Про освіту» : за станом на 7.09.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 07.02.2022 р.).
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ-Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
4. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи: монографія / За ред. С. У. Гончаренко. Львів: Світ, 1999. С. 23–32, 70–74.
5. Козловська І. М., Собко Я. М. Принципи дидактики в контексті інтегративного навчання. *Педагогіка і психологія*. 1998. № 4. С. 48–51.
6. Короткий термінологічний словник з педагогіки / уклад. С. Г. Мельничук. Кіровоград, 2004. С. 16.
7. Костюк Н. Т. Об'єктивна зумовленість і діалектика інтеграції сучасного наукового знання. Київ: Вища школа, 1998. С. 1–12.
8. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 58 – 70 с.
9. Сова М. Філософсько-культурологічні основи інтеграції знань. *Рідна школа*. 2002. № 5. С. 33–36.

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ ІГОР

Тетяна Дрегель,

студентка 2 курсу факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Борбич, проректор з навчальної роботи,

кандидат педагогічних наук

Досліджено процес формування морального виховання школярів засобами народних ігор.. Виокремлено умови правильної організації народних ігор з метою формування моральних рис особистості школяра.

Сьогодні проблема морального виховання набуває все більшої актуальності. В умовах дегуманізації суспільних відносин, підкорення їх потребам ринку, втрати виховних ідеалів, відчуження людей один від одного, важливим є пошук ефективних форм, методів та засобів морального виховання школярів.

Нині перед національною системою виховання у нашій державі постають якісно нові завдання, що вимагають практичного перетворення системи освіти. З огляду на це сучасні вчені наголошують на необхідності формування в особистості загальнолюдських моральних якостей.

Моральне виховання, як і будь-який напрям виховної роботи із школярами, передбачає використання системи прийомів, способів, операцій пізнання особливостей їхнього світовідчуття,

мислення, поведінки і цілеспрямованого впливу на них. Щодо цього педагогіка має у своєму арсеналі універсальні та специфічні методи. Використовують їх залежно від конкретної педагогічної ситуації: віку, рівня розвитку дітей, особливостей соціуму, стратифікаційних груп, у яких росте й виховується дитина, тощо.

На необхідність використання ігор у моральному вихованні здавна звертали увагу видатні вчені і педагоги – Д. Дідро, Я. Коменський, В. Лай, М. Монтень, К. Ушинський. Про окремі аспекти використання українських національних рухливих ігор у вихованні дітей шкільного віку говориться у працях Л. Бондаренко, В. Верховинця, Е. Вільчковського, О. Воропая, В. Скуратівського, А. Усової, О. Яницької та ін. Наукові дослідження в галузі педагогіки і психології виявили найсильніше бажання у дитини – це бажання ігрової діяльності. Національні рухливі ігри створюють найкращі умови для формування та удосконалення рухових умінь і навичок, сприяють розвитку тілесних і духовних сил, виховують позитивні риси характеру.

Сутність, специфіка та значення гри як фактора розвитку дітей різних вікових груп досліджується практично з того часу, коли започаткована наука. К. Ушинський підкреслював, що суть гри у її впливі на духовний розвиток дитини. Він, на думку видатного вітчизняного педагога, навіть важливіший за навчання. У грі формуються всі сторони душі – розум, серце і воля дитини. Коли говорять, що ігри передрікають майбутній характер і майбутню долю дитини, то це, як зазначає Н. Кудикіна, правильно у двох аспектах: «у грі не тільки виявляються нахили дитини та сила її душі, а й сама гра має великий вплив на розвиток дитячих здібностей і нахилів, що й визначає їх майбутню долю» [2].

Народна гра на сьогодні вважається засобом народної педагогіки. Норми і правила виховання, виражені в народній педагогіці, перевірені часом. В них зосереджена народна мудрість, яка ввібрала в себе всі людські цінності. Все це стосується і народної гри. Вона є унікальним феноменом загальнолюдської культури, оскільки у кожного століття, у кожної епохи, у кожного конкретного етносу, у будь-якого покоління є свої улюблені ігри. Н. Івочкина зауважує, що «народна гра, виконуючи різні виховні функції (розвиваючу, розважальну, діагностичну, коригувальну) служить засобом залучення дітей до народної культури» [1].

В народних іграх яскраво відображено побут, працю, національні традиції народу, уявлення про взаємодопомогу, чесність, винахідливість людини. В них має місце шанобливе ставлення до національної культури, що створює емоційну основу для розвитку моральних рис. О. Шевченко з цього приводу пише: «Народні ігри, як і рідна мова, пісні, обряди, – дорогоцінний скарб, який має виховне і оздоровче значення. В іграх закладена мудрість народна [5, с. 125].

Разом з іншими засобами соціалізації народна гра забезпечує передачу накопиченого народом соціального досвіду від одного покоління іншому, забезпечує розвиток особистості, оскільки сприяють розширенню знань про навколишній світ. Узагальнюючи виховну цінність народної гри, М. Стельмахович підкреслює: «Дитячі народні ігри належать до системи методів і засобів народної педагогіки, які забезпечують збереження національного характеру, звичок і психології людини. Ігри, поряд з іншими засобами народної педагогіки, забезпечують повноцінний розумовий, моральний, трудовий, фізичний та естетичний розвиток дитини, формуючи її як цілісну, гармонійну особистість» [5, с. 38].

В. Сухомлинський зазначав, що народна рухлива гра є могутнім стимулом формування естетичних, моральних та фізичних започаткувань становлення людини. «Я не боюся ще і ще раз говорити: турбота про здоров'я – це найважливіший труд вихователя. Від життєдіяльності, бадьорості дітей залежить їх духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра у їх сили» – підкреслював В. Сухомлинський [1].

К. Ушинський підкреслював яскраво виражену педагогічну спрямованість народних ігор. На його думку, кожна народна гра містить у собі доступні форми навчання, вона спонукає дітей до ігрових дій, спілкування з дорослими. Вчений розглядав рухливу народну гру як «вікно», через яке можна показати дітям той чи інший бік життя народу [1].

У народних іграх багато гумору, жартів, запалу, що є характерним для змагання. Крім лічилок, існують і жеребкування, які також створюють емоційний настрій і захоплюють самим процесом гри. Вони застосовуються в тих випадках, коли дітям необхідно розподілитися на команди. Народний фольклор усно передається від покоління до покоління й ніколи не старіє. Основною умовою успішного впровадження народних ігор у життя школярів завжди було й залишається глибоке знання й вільне володіння педагогом значним ігровим репертуаром, а також методикою педагогічного

керівництва. Педагог, творчо використовуючи гру як емоційно-образний засіб впливу на дітей, пробуджує у них інтерес, уяву, домагаючись активного виконання ігрових дій [2].

Сприяють прояву емпатії, толерантності, відповідальності школярів такі види народних ігор: командні ігри (сюжетні, естафети), народні рухливі ігри, музичні рухливі ігри (хороводи), ігри-драматизації, ігри з віршами морального змісту, комунікативні рухливі ігри, ігри, котрі придумані дітьми. Найбільшою популярністю користуються естафети та такі командні ігри: «Кіт та миші», «Поїзд», «День і ніч», «Хитра лисиця», «Мишоловка», «Миші в коморі», «Добіжи і злови», «Сірий зайчик умивається», «Кольорові автомобілі», «Мисливець і мавпи», «Вудка», «Хто швидше», «Море хвилюється раз», «Водії», «Гуси-лебеді», народні рухливі ігри: «Чия ланка швидше збереться», «Тин», «Квач», хороводні ігри: «Коровай», «Подояночка» [4, с. 10].

Педагогові необхідно пам'ятати, що головне його завдання полягає в тому, щоб навчити дітей грати активно й самостійно. Тільки в цьому випадку вони привчаються самі в будь-якій ігровій ситуації регулювати ступінь уваги й м'язової напруги, пристосовуватися до умов, що змінюються, до навколишнього середовища, знаходити вихід із критичного положення, швидко приймати рішення і втілювати його на практиці, виявляти ініціативу, тобто здобувати важливі якості, необхідні їм у майбутньому житті.

Отже, народні ігри в комплексі з іншими виховними засобами являють собою основу початкового етапу формування гармонійно розвинутої, активної особистості, що поєднує в собі духовне багатство, моральну чистоту й фізичну досконалість.

Література та джерела

1. Азарова Л. Організація ігрової діяльності як соціально- педагогічна проблема. URL: https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova8/subor/Azarova_Fran_chuk.pdf (дата звернення 20.01.22).

2. Дика Г. Музичні пластичні та рухові форми як складова роботи з дітьми дошкільного та шкільного віку. URL: http://drohobych.net/youngsc/AQGS/2014_8/Art/91-95.pdf (дата звернення 19.01.22).

3. Кругляк О. Я. Рухливі ігри та естафети в школі. Кругляк. Тернопіль, 2017. 80 с.

4. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність дітей: теоретичні основи й методика педагогічного керівництва. Її величність ГРА: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. статей / за ред. Г. С. Тарасенко. Вінниця: ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2019. С. 8–21.

5. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. Київ: Рад. шк., 1985. 312 с.

НАВЧАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДЕКОРАТИВНОМУ МАЛЮВАННЮ ЗА МОТИВАМИ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ

Ольга Дрейчан,

**студентка 4 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Наукова керівниця – Світлана Боярчук, викладач кафедри
теорії та методики дошкільної освіти**

Окреслено роль декоративної діяльності у художньому вихованні дітей дошкільного віку. Подано організаційно-педагогічні аспекти навчання дітей старшого дошкільного віку декоративному малюванню за мотивами петриківського розпису.

Образотворча діяльність допомагає дитині оволодіти способами художньо-естетичного пізнання світу та способами художньої практики. Серед інших видів діяльності декоративне малювання є унікальним у вирішенні завдань як художнього, так і особистісного розвитку дитини.

Декоративна діяльність в умовах реалізації особистісно-орієнтованої моделі освіти ґрунтується на ідеї сприймання, осмислення і створення дитиною краси, взаємодії естетичної свідомості, естетичної діяльності у поліхудожньому середовищі закладу дошкільної освіти.

Використовуючи декоративну діяльність як засіб естетичного сприйняття довкілля, ми розвиваємо естетичні почуття, навчаємо дитину оволодівати основними засобами вирішення художньої проблеми, надаємо дітям можливість для прояву активності, самостійності та оригінальності.

Наукові засади мистецької освіти дітей розкриті в дослідженнях М. Лещенко, С. Мельничука, Н. Миропольської, О. Рудницької тощо. Цілий ряд досліджень присвячено художньо-естетичному вихованню дітей дошкільного віку засобами декоративного малювання (Н. Ветлугіна, Н. Вітковська, С. Жупанин, Л. Коваль, Л. Компанцева, Ж. Юзвак, А. Щербо та ін.). Важливу роль декоративного мистецтва у естетичному вихованні дітей підкреслювали Н. Сакуліна, Н. Ветлугіна, О. Ковальська Л. Скиданова, Л. Сірченко. Спорідненість світосприймання у творчості народних майстрів і дітей неодноразово відзначали у своїх працях М. Василенко, В. Воронов, Г. Пантелєєв.

Технологію декоративного малювання визначають: прийоми стилізації і трансформації природних форм в орнаментальні мотиви, символічне значення кольору та форми; орнаментальний ритм; композиція на предметі [4, с. 280]. Особливості організації і проведення занять з декоративного малювання в закладах дошкільної освіти ґрунтуються на загальних психолого-педагогічних закономірностях сприйняття і створення дитячого малюнка, розвитку навичок образотворчої діяльності у дошкільному віці. Заняття з декоративного малювання на матеріалі декоративного мистецтва мають враховувати особливості характеру мистецької діяльності: наявність трьох основних структурних елементів заняття (відповідно до законів будь-якої художньої творчості): естетичне сприймання, формування творчого задуму, його посилення творча реалізація.

Для реалізації завдань навчання дітей декоративному малюванню використовуються теоретичні і практичні заняття [4, с. 283]. На теоретичних заняттях під час мистецтвознавчих бесід знайомимо дітей з особливостями петриківського розпису: чіткістю та продуманістю орнаментальних композицій, їх розмаїттям, елементами рослинного та зооморфного орнаменту (квітка-цибулька, зернятко, пірчасте листя, зозуля, сова) як складових декору, символікою кольору, звертаємо увагу на яскравість, багатство, гармонійність, контрастність кольорових поєднань.

Дієвим методом є мистецтвознавчі розповіді щодо особливостей творчого процесу майстрів («Чари Петриківки», «Що таке орнамент?»), завданнями яких є розвиток у дітей інтересу до петриківського розпису, виховання естетичного ставлення до нього, створення атмосфери для емоційного-образного сприйняття творів народного мистецтва.

Оскільки складовою частиною орнаменту у декоративному мистецтві є рослинні мотиви, то форми флори є основою стилізації. Так, під час практичних занять діти опановують техніку малювання нескладних квітково-рослинних елементів петриківського розпису: ромашка, ружа, грона винограду, калини, ягоди малини, «квітка-цибулька», мазок «зернятко», «кривеньке зернятко», вільний, перехідний мазок, «пірчасте листя», «травичка», «колосок», «пуп'янок», «трипелюсткова квітка». Навички, отримані на заняттях з декоративного малювання, будуть корисні для будь-яких форм образотворення.

У процесі практичних занять діти не лише опановують основи техніки петриківки, але і вивчають основи композиції (симетрія, асиметрія, ритм), колористики, оволодівають нетрадиційними для малювання матеріалами, вдосконалюють вміння роботи з фарбами та їх властивості, набувають навичок зображення стилізованих рослинних елементів, навчаються планувати свої дії, визначати послідовність виконання малюнка. Велике значення в процесі опанування дитиною основ декоративного малювання в техніці петриківського розпису приділяється формуванню навичок поєднання прямих ліній з хвилястими, загострених елементів з округлими, основних кольорів з допоміжними, холодних з теплими. Все це окреслює багатогранність та неординарність задуму.

Навчання дітей техніки петриківського розпису має на меті засвоєння дітьми малювання плавних ліній пензликом, вусиків, завитків, заокруглених мазків. Опанування традиційним перехідним мазком дозволить з легкістю виконувати листочки і пелюстки різних квітів, розширити навички поєднання кольорів і володіння фарбами. Також, одним з головних завдань виступає

формування вміння дітей гармонійно поєднувати кольори, їх відтінки у візерунку, добирати певні колористичні поєднання відповідно до тла.

Особливу групу практичних занять становлять творчі дії зі складання власного візерунка або оздоблення декором площинних форм. Основним завданням є активізація самостійних пошуків задуму, вибір засобів його реалізації (композиційний і колористичний ритм), настанова на досягнення довершеності, створення творчих композицій [4, с. 284]. Для дітей старшого дошкільного віку в творчих роботах варто акцентувати увагу на використанні перехідного мазка.

Навчаючись декоративним видам діяльності, діти отримують нові знання, розширюють свій кругозір щодо можливих технік роботи на папері. Важливим результатом такого навчання є всебічний розвиток дитини (розвиток сприймання, відчуття, уваги, творчої уяви, мислення, внутрішньої та зовнішньої активності дитини) [2].

Отже, заняття з декоративного малювання можна розуміти як роботу з орнаментом, і вони повинні бути спрямовані на оволодіння дітьми необхідними знаннями, вміннями для розгортання власної декоративної діяльності, особливості роботи з різними художніми матеріалами; розвиток художньо-образного мислення та сприймання; емоційно-почуттєвої сфери; використання нетрадиційних художньо-виражальних засобів і технік. Необхідними організаційно-педагогічними засадами, що забезпечують ефективність процесу навчання дітей старшого дошкільного віку декоративному малюванню за мотивами петриківського розпису є створення і збагачення предметно-розвивального середовища творами майстрів народного мистецтва; проектування системи занять з метою ознайомлення дітей з орнаментом як засобом образотворення, видом декору, особистісно орієнтована взаємодія педагога з дитиною в процесі декоративної діяльності.

Література та джерела

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 20.01.2022).

2. Гарькава Т. Петриківський декоративний розпис : підручник / Т. Гарькава; за наук. ред. проф. Є. А. Антоновича. Дніпро: ЛПА, 2017. 220 с.

3. Кириченко М. Український народний декоративний розпис. Київ: Знання-Прес, 2006. 228 с.

4. Сухорукова Г. В., Дронова О. О., Голота Н. М., Янцур Л. А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник / за заг. ред. Г. В. Сухорукової. 4-те видання, перер. та доп. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2014. 378 с.

5. Сірченко Л. І. Навчи мене малювати! Альбом №4 (декоративне малювання). Тернопіль: Мандрівець, 2014. 56 с.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ НА РАННІХ ЕТАПАХ ОНТОГЕНЕЗУ

Софія Дулько,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Оксана Мельничук,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Розкрито особливості розвитку мовлення у дітей з вадами слуху на ранніх етапах онтогенезу та значення створення спеціальних умов для подолання вад слуху різної складності.

Один з найважливіших інтеграційних показників розвитку дитини – рівень її мовленнєвої компетенції. Роль володіння мовленням, знання мови важко переоцінити. Опановуючи рідну мову, діти отримують змогу повноцінно спілкуватися, пізнавати навколишній світ, залучатися до скарбниці

національної та світової культури, розвивають інтелектуальні здібності (удосконалюють мислення, пам'ять, уяву), що сприяє найповнішій реалізації потенційних можливостей і життєвих потреб.

Центральною проблемою сурдопедагогіки протягом усієї історії її розвитку є формування і розвиток мовлення дітей з обмеженими слуховими можливостями. В історії сурдопедагогіки ми знаходимо багаточисельні свідчення про необхідність формування і розвитку словесного мовлення в учнів з порушеннями слуху; про прагнення багатьох дослідників до пошуку ефективних шляхів поліпшення роботи з розвитку мовлення учнів даної категорії. Найбільш корисними для практиків у цьому плані є розробки видатних сурдопедагогів – Р. М. Боскіс, С. О. Зикова А. Г. Зикеєва, А. М. Гольдберг, М. І. Нікітіної, Л. П. Носкової.

Цими, а також іншими авторами підкреслюються ті ж труднощі у процесі розвитку мовлення, які характерні і для чуючих дітей. Однак ці труднощі посилюються своєрідністю загального і мовленнєвого розвитку даної категорії учнів, що тісно пов'язані з вадами слуху. Гальмують процес розвитку мовлення учнів з порушеннями слуху такі фактори: недостатнє оволодіння лексикою мови та її граматичною будовою, бідний словниковий запас, своєрідність сенсорної бази глухих та обмеженість мовленнєвого досвіду, яка зумовлює недостатньо адекватне розуміння значення слів, значення зворотів мовлення, його відтінків [1, с. 21].

Формування мови й мовлення є значним стимулом загального психічного розвитку глухих та слабочуючих дітей, що створює великі можливості для розвитку їх мислення, пам'яті та становлення особистості. Засвоюючи елементи мови, зокрема лексичне багатство, граматичну будову, стилістичні можливості мови, вони вчаться висловлювати свої думки і розуміти інших, будуючи усні й писемні висловлювання, користуючись усним мовленням у будь-якій життєвій ситуації.

Створення мовного середовища в сім'ї, використання правильно підібраних слухових апаратів для розвитку мовного слуху лежать в основі розвитку мовлення (навичок слухо-зорового сприймання мови, формування словникового запасу, навичок комунікації, формування вимови), дозволяють створити умови для можливо більш раннього включення глухих дітей у середовище дітей зі збереженим слухом.

Оволодіння дитиною мовленнєвою діяльністю в онтогенезі пов'язане зі становлення та розвитком у неї функцій мовно-слухового та мовно-рухового аналізаторів, діяльність яких напряду пов'язана з так званими специфічними психологічними механізмами мовлення [3].

Особливістю мовно-слухового аналізатору є його нерозривна єдність у периферійній та провідниковій ланках зі слуховим аналізатором (на відміну від мовно-рухового аналізатору, що практично є окремим відділом рухового аналізатора зі своїми периферійними, провідниковими та центральними відділами). Саме тому будь-які патологічні зміни в діяльності периферійного та провідникового відділів слухового аналізатора, що виникають внутрішньоутробно, в натальний період чи в ранньому віці призводять не лише до погіршення чи втрати дитиною слуху, але й обов'язково ускладнюють чи унеможливають формування в дитини всіх фонематичних процесів та розвиток усного мовлення в цілому.

У дітей зі збереженим фізичним слухом вже в перші тижні життя починають розвиватися орієнтувальні реакції на різноманітні звукові подразники: звук брязкальця, різкі та гучні побутові звуки, голоси близьких людей. Ці звуки можуть викликати найрізноманітніші психічні реакції дитини від затихання до занепокоєння і плачу.

Поступово у дітей формується вибіркоче ставлення до звуків навколишнього середовища: до окремих монотонних, негучних та невиразних звуків дитина може швидко адаптуватися, інші ж викликають у неї підвищену цікавість. Так, приблизно у 3 місяці в дітей виникає специфічна форма зорово-слухового зосередження на голосі того, хто з ними розмовляє, у 4 місяці така реакція набуває форми пошуку дитиною обличчя того, хто з нею розмовляє. Дитина повертає голову в сторону мовця й уважно зосереджується на його обличчі та звуках його голосу. Ця надзвичайно цікава зорово-слухова реакція відіграє істотну роль у подальшому формуванні мовлення дитини як у його сприймальній, так і в його відтворювальній ланках. Проте, через порушення слухової функції така реакція є надзвичайно слабкою, або дитина звикає орієнтуватися тільки на основі зорового сприймання.

Варто зазначити що ця важлива психомоторна реакція виникає у дитини на фоні бурхливого розвитку гуління – специфічної голосової реакції дитини, пов'язаної з рефлекторними, хаотичними, нестабільними рухами органами артикуляції в поєднанні з ротовим видихом (рідше вдихом) та голосотворенням.

Гуління – це перші неусвідомлені вправи дитини з розвитку власного артикуляційного апарату, а по-друге, це тренування слухового аналізатора у сприйманні власного голосу. Саме на цій основі дещо пізніше у дитини виникне уміння координувати діяльність мовно-слухового та мовно-рухового аналізаторів, що є важливою передумовою для розвитку власного (експресивного) мовлення.

Варто зазначити, що гуління ж рефлекторна (безумовна) реакція спонтанно виникає у дітей як з нормальним, так і з порушеним розвитком. Воно є і в глухих, і у приглухуватих, і у дітей з іншими нозологіями. Варто зазначити, що на етапі гуління дитина є так званим «універсальним лінгвістом». Гуління дітей різних національностей не має специфічних відмінностей, а дослідження психолінгвістів засвідчують, що впізнати національність дитини за її гулінням неможливо.

Так само швидко, як гуління з'являється у дітей, так само раптово воно і зникає. Точніше, перероджується в дещо нову і якісно іншу голосову реакцію – лепет. Лепет як психологічне новоутворення дитини 5-6 місяців має цілу низку специфічних ознак. Передусім лепет – це ряди послідовних звукосполучень, серед яких домінують відкриті склади: приголосний + голосний (далі ПГ). Саме їх домінування наводить на «думку про диференціацію дитиною окремих голосних та приголосних звуків, щонайменш на артикуляційному рівні».

Таким чином, поява лепету – це не лише свідчення правильного розвитку мовно-рухового аналізатора дитини, але й незаперечний факт сформованості в неї першого рівня мовленнєвого слуху – сенсорного. На користь цього визначення працюють факти відсутності, швидкого затухання, або недорозвиненості лепету в дітей з порушенням слухової функції. Відомо, що після «затухання» гуління звукове мовлення у глухих дітей спонтанно не розвивається, а в дітей зі зниженим слухом цей процес значно ускладнюється та має цілий ряд кількісних і якісних особливостей. І не даремно назвали сенсорний рівень сприймання мовлення першим рівнем мовленнєвого слуху.

Отже, мовлення – найважливіший інструмент пізнання та мислення. Його розвиток украй необхідний для досягнення високих показників опанування основ наук. Сьогодні українські вчені наголошують, що недосконалість мовлення глухих і слабчучих дітей, їхнє відставання від однолітків з нормальним слухом значною мірою можуть бути попереджені та ліквідовані завдяки створенню адекватних соціально-педагогічних умов формування інтелектуальної діяльності. Тобто не порушення слуху, а соціальна ситуація розвитку нечуючих дітей є визначальною у формуванні їхньої пізнавальної діяльності та особистісних рис. Збереження інтелектуальних задатків дозволяє активізувати психічний розвиток дітей, ефективно використовувати «обхідні шляхи», аби навчити дитину розуміти мовлення та користуватися мовою в усіх її видах і формах [2].

Література та джерела

1. Варнакова Л. Сприймання зв'язного мовлення дітьми із частковою втратою слуху. *Дефектолог*. 2009. №5. С. 12–20.
2. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи в спеціальній школі. *Сучасні технічні засоби реабілітації і навчання дітей з вадами слуху та мовлення*. Наук.-метод. збірник. Вип. 3. Київ. А&Р. 2002. 152 с.
3. Дитина з вадами слуху. Спецвипуск. *Дефектолог*. 2009. №7. С. 63.

ПІКЛУВАННЯ ПРО ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ У ТРАДИЦІЙНОМУ РОДИННОМУ ВИХОВАННІ УКРАЇНЦІВ

Юлія Дядюк,
студентка 2 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Сергій Марчук, к. пед. н.,
завідувач кафедри педагогіки та психології*

Висвітлено традиційні ідеї родинної народної педагогіки на проблему фізичного виховання дітей та молоді. Визначено дієві шляхи, засоби та чинники нормального розвитку та здоров'я особистості на етнозасадах.

Фізичний розвиток особистості – це основа, на якій будується весь процес виховання. Аби виховати повноцінну людину, величезну увагу треба приділити її здоров'ю та фізичному розвитку [1, с. 33]. Піклування народу про здоров'я та фізичний розвиток дітей знайшли своє відображення в народній педагогіці, національній ідеології, філософії (етнософії), правосвідомості, світогляду та інших складниках духовності народу. Л. Юда у своїх дослідженнях указує на відповідність народної педагогіки завданням виховання національної свідомості й самосвідомості українців, національної психології й характеру, традиціям українського тіловиховання [3].

У народній педагогічній думці спостерігається найтісніший взаємозв'язок фізичного й духовного виховання. Народ про здоров'я людини влучно підкреслює у мудрослів'ї «Здоров'я – всьому голова», традиційними виступають народні побажання дужості в етикеті вітання й прощання – «Доброго здоров'я!», «Будьте здорові!», у колядках, щедрівках, віншуваннях. Народні настанови орієнтують берегти життя й здоров'я як найвищий дар природи. У фольклорі багаторазово говориться про живу, омолоджувальну воду, про силачів-богатирів Кирила Кожум'яку, Івася Коновченка, Котигорошка та богатирок Настасію-королівну, козацьку дочку Марусю та ін. Народом засуджується байдужість до здоров'я, здійснення самогубства.

Грунтовний аналіз народно-педагогічного досвіду та традицій у сфері фізичного виховання дає змогу окреслити такі важливі аспекти означеної проблематики:

- ставлення українців до фізичного виховання;
- національний характер тілозагартування підлітків, юнаків;
- оптимальні народні шляхи й засоби зміцнення здоров'я, розвитку тіла, підготовки до трудової діяльності, захисту рідного краю від ворогів;
- здобутки й особливості козацького тіловиховання, фізичного й психофізичного розвитку дітей;
- значення сонця, повітря й води як провідних природних оздоровчих чинників;
- розгляд народних засобів й прийомів фізичного загартування людини від народження до зрілості;
- шляхи забезпечення здорового національного життя;
- роль дитячих ігор, забав, змагань, оволодіння національними видами спорту, зокрема козацькими єдиноборствами;
- особливості тілесного виховання дівчат (граціозності, плавності і витонченості рухів, гнучкості тіла тощо), фізичної підготовки їх до майбутнього материнства;
- здобутки народної гігієни й медицини, які забезпечують нормальний розвиток дитини;
- осуд народом негідної поведінки, яка підриває здоров'я людини (алкоголізм, куріння, наркоманія, паразитизм, неохайність тощо);
- викриття загарбницьких війн і збройних конфліктів, що знищують життя й здоров'я людей, калічать їхні долі;
- проблеми екології України, зміцнення організму дітей, здоров'я нації, збереження її генофонду [3, с. 132].

Здоров'я є запорукою матеріального благополуччя, джерелом гарного настрою і краси людини, добрих стосунків з ближніми. Фізичне виховання враховує раціональне харчування, гігієну, творчу

активність, культуру поведінки з використанням елементів народного гумору. Завдяки цьому формується готовність до збереження і зміцнення власного здоров'я, а також відбувається формування таких рис, як гуманізм, витримка, порядність та терпимість.

Фізичному вихованню сприяють грамотно побудовані ігри, які виховують силу, спритність, витривалість, привчають долати психічні та фізичні навантаження. Складовими такого виховання, зокрема оздоровчими чинниками, є фізичні вправи, загартування, приготування національних страв, зручний одяг, здоровий відпочинок.

Правильне приготування національних страв забезпечує працездатність членів родини, розвиває фізичні якості, а основними його принципами виступають помірність, збалансованість, біологічна повноцінність, режим. Носіння практичного одягу виховує моральні, естетичні якості (відчуття прекрасного, охайність, невибагливість, міра і стриманість тощо).

В основі національного гумору лежить щирість, шляхетність, привітність, аристократизм, доброзичливість до співбесідника. Він сприяє дружнім стосункам між людьми, розвиває розумові здібності дитини, викликає почуття оптимізму та створює гарний настрій. На думку Л. Йовенко та І. Терешко, гідне місце, ці оздоровчі чинники і фізичне виховання загалом повинні посісти у викладанні українського народознавства, валеології та фізичної культури. Зокрема, валеологія має дбати про традиційність нашого харчування, адже новітні харчові нововведення на зразок закордонних напівфабрикатів заперечують народну харчову ментальність. Вони є неприйнятними для української нації, що упродовж віків звикала до природної здорової їжі. Ці нововведення не приносять будь-якої користі фізичному почуванню і аж ніяк не сприяють збереженню здоров'я нації [1, с. 34].

М. Стельмахович відзначає, що фізична і розумова діяльність завжди перебувають у тісному зв'язку («Сила без голови шаліє, а розум без сили мліє»), однаково репрезентуючи позитивні ознаки особистості («Сила та розум – краса людини»). Піднесення рівня фізичного розвитку поліпшує розумову діяльність людини («В здоровому тілі – здоровий дух»), працездатність («Щоб працювати, треба силу мати») [2].

Особливо чітко простежується зв'язок фізичного виховання з трудовим. Народна педагогіка високо підносить значення фізичного розвитку тому, що він створює добрі передумови для повноцінної й активної трудової діяльності. Кожний батько й мати знають, що своєчасне формування в дитини рухових навичок, удосконалення її фізичних якостей і зміцнення здоров'я допомагають їй успішно оволодівати трудовими діями. Високопродуктивною праця здебільшого буває тоді, коли той, хто працює, фізично дужий, спритний, витривалий. Тому при створенні нових сімей враховували, поряд з усіма іншими якостями, також фізичну зрілість молодих. Дівчата здорові, жваві, гарні мали більше шансів вийти заміж («Личко дівку віддає»). Батьки нареченої теж цікавилися не тільки походженням, родинними зв'язками і матеріальним становищем нареченого, а й станом його здоров'я. Прихід у сім'ю кременезних зятя чи невістки вселяв тверду надію, що в неї влились нові робочі руки. Та й гарантій більше, що в здорових батьків народяться здорові діти. Правилком гарної поведінки вважається при зустрічі друзів, родичів, товаришів, знайомих запитувати одне одного про стан здоров'я членів родини. Про увагу до здоров'я свідчить значна кількість образних народних порівнянь: «здорова, як вода», «здоровий, як велетень», «здоровий, як дуб», «здоровий, як лось».

Велика увага до фізичного виховання в родинній етнопедагогіці зумовлена високим гуманізмом народу. Добре розуміючи, що хвороба чи каліцтво травмує людину («Коли немає сили, то й світ не милий»), трудящі борються за те, щоб діти могли рости бадьорими, сильними, здоровими й життєрадісними («Веселий сміх – здоров'я»). А народна мудрість закликає: «Бережи одягу знову, а здоров'я змолоду», бо «Горе стихає, а здоров'я зникає, і радість минає».

Отже, значення фізичного виховання в народній педагогіці зумовлюється тим вагомим вкладом, яке воно вносить у зміцнення здоров'я молодого покоління та правильний його фізичний розвиток, збільшення тривалості життя, формування в молоді найважливіших морально-вольових якостей, прищеплення відповідних санітарно-гігієнічних навичок, здійснення підготовки до захисту рідної землі.

Література та джерела

1. Йовенко Л. І., Терешко І. Г. Традиційне родинне виховання українців: навч. посіб. для студ. внз. Умань: РВЦ «Софія», 2010. 239 с.
2. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. Київ: Рад. школа, 1988. 312 с.
3. Юда Л. А. Практикум з етнопедагогіки: навч.-метод. посіб. для студ. Чернівці: Видавель Лозовий В. М., 2012. 272 с.

ВПЛИВ НОВИХ МЕДІА НА РОЗУМОВИЙ РОЗВИТОК УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лілія Євтушик,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Володимир-Волинський педагогічний фаховий коледж ім. А.Ю. Кримського
Волинської обласної ради

Науковий керівник – Богдан Шахраук, викладач психології, викладач-методист

*Висвітлено роль нових медіапродуктів у житті учнів молодшого шкільного віку.
Проаналізовано позитивний і негативний вплив медіа на їх розумовий розвиток.*

Сьогодні нові медіапродукти заповнили світ. Своєю експресивністю вони приваблюють все більшу кількість користувачів, серед яких активними є і учні молодшого шкільного віку. З кожним днем молодших школярів, які споживають медіапродукти, стає все більше. Медіа впливають на їх емоційну сферу, їх світогляд, накопичення знань про навколишній світ. Та варто зазначити, що вплив такого роду інформації не є однозначним.

Використання нових медіа молодшими школярами досліджували Р. Балабан, Ю. Волкова, Л. Денисенко, Т. Дудка, О. Короп, В. Казахевич. Вивченню впливу медіапродуктів на здоров'я дитини присвячені роботи Л. Адріанової, О. Ізотової, Т. Малих, О. Чуяс, А. Бабенко, В. Варгас. Зацікавленість цією темою також виявили К. Янг, М. Новік, Б. Ляшенко, Л. Юр'єва та інші.

Спочатку варто зазначити, чим вирізняються сучасні медіапродукти. Медіа – (від латинського *medium* – середина, посередник) – засоби зберігання та передачі інформації та даних для індивідуальної чи масової аудиторії [7, с. 22]. До медіа зараховують найрізноманітніші засоби зв'язку – від наскальних малюнків до емоджі в надісланих повідомленнях. Із появою всесвітньої мережі Інтернет медіапродукти почали розділяти на традиційні, соціальні та нові [7, с. 25]. Як зазначає Поліна Малиш, журналістка інтернет-ресурсу «Базилік», нові медіа – це медіа, які почали обростати сучасними технологіями. Головна їх особливість – доступність, адже будь-хто, хто має доступ до мережі Інтернет, здатен переглядати медіапродукти, що представлені у всесвітній павутині [4].

Діти молодшого шкільного віку є активними користувачами різноманітних інтернет-ресурсів. Вони споживають величезну кількість нових медіапродуктів. Завдяки цьому медіа набувають впливу на різні сфери їх життя. Зокрема, інформація такого виду впливає і на розумовий розвиток молодших школярів. Розглянемо детальніше, який саме вплив мають медіа на учнів даного віку.

Насамперед, діти вчаться шукати потрібну їм інформацію [2, с. 30]. У мережі Інтернет будь-хто може розмістити матеріали, що призвело до неймовірної кількості інформації. Тому перед учнями постає завдання: знайти інформацію на задану тему, яка б відповідала їх потребам. Для цього школярі, як мінімум, мають правильно формувати запити у пошуковій стрічці браузера. Це сприяє розвитку вміння визначати головне, структурувати свої думки.

Серед усієї кількості інформації діти повинні обрати необхідну. І тут виникає проблема. Далеко не всі учні молодшого шкільного віку здатні виокремити для себе головне, визначити, який обсяг матеріалу їм необхідно запам'ятати. Через надмірну кількість інформації увага дітей розсіюється [2, с. 30]. Проте цьому сприяє не лише велика кількість тексту. Досить часто форма подачі є дуже яскравою, насиченою, що може відволікати дітей. Нерідко на сайтах розміщено багато рекламних оголошень різного характеру, внаслідок чого увага учнів стає нестійкою.

Значною перевагою використання нових медіа школярами є можливість пізнання світу [5, с. 213]. Сьогодні можна не лише прочитати про видатні пам'ятки архітектури, природи і мистецтва, а й переглянути їх фото чи відео, або ж навіть вирушити у віртуальну подорож. Це сприяє накопиченню більшої кількості знань про ті чи інші явища та предмети учнями. Завдяки доступу до інформації про будь-яку складову життя, в учнів формується цілісна картина навколишнього світу.

На жаль, у цієї здатності є і зворотна сторона. Школярі, розуміючи, що мають доступ до такої кількості інформації, не бачать сенсу її запам'ятовувати. А це, в свою чергу, призводить до погіршення їх пам'яті. Діти не мають мотивації розвивати свою пам'ять. Погіршенню пам'яті сприяє

і велика кількість інформації в Інтернеті, адже деякі учні намагаються досягнути весь обсяг отриманих відомостей, що в результаті дає лише негативні наслідки [5, с. 213].

До позитивних аспектів використання нових медіа належить також розвиток вміння прогнозувати [5, с. 215]. Завдяки швидкому розгортанню подій в окремих видах медіапродукції (мультфільми, відео на платформі YouTube, короткі відеоролики у соцмережах), діти вимушені швидко передбачати подальший розвиток подій.

Проте, ці ж види медіа мають і негативний вплив на розумову діяльність школярів. Знижується рівень творчої фантазії дітей. Раніше це завдання в основному покладалось на читання книг, адже в процесі читання дитина уявляла написане, формувала образи головних героїв і місць розгортання подій. Та вже з появою телебачення популярність дитячої літератури почала знижуватись, і кількість дітей, захоплених книгами, теж [1, с. 45]. Перегляд відеоматеріалів у дітей не викликає потреби уявляти події, що описуються. Медіапродукти пропонують готові образи, які учням лишається лише сприймати.

Одним з негативних наслідків можна виділити появу залежності [3, с. 29]. Медіа, розміщені в мережі Інтернет, створені таким чином, що швидко та легко захоплюють увагу дітей і приковують до екранів гаджетів. З часом потреба у споживанні медіапродуктів у дітей збільшується і переростає у нав'язливе бажання. Тому без належного контролю в учнів досить легко може розвинути залежність, яка в свою чергу призводить до звуження кола інтересів школярів, зникненню інтересу до подій навколишнього світу [3, с. 30].

За нашими спостереженнями, медіапродукти, які переглядають діти, мають настільки сильний вплив, що вони починають думати тією мовою, яка представлена в цій продукції. Учні, формулюючи відповіді на поставлені питання, роздумують російською мовою. Досить часто виникали ситуації, коли молодші школярі просили перекладати слова з російської мови на українську. У словнику школярів досить багато навіть не русизмів, а слів російської мови, які вони активно використовують у повсякденному житті. Це свідчить про те, що учні споживають в основному медіапродукцію не українською мовою.

Будучи також активними користувачами різноманітних інтернет-ресурсів, можна з впевненістю сказати, що російська мова переважає на всіх платформах. Знайти необхідні матеріали й інформацію російською мовою набагато легше, аніж українською. Співвідношення української і російської мови у соціальній мережі TikTok має приблизно такий вигляд: 36,1% проти 63,9% відповідно, у Instagram – 13,3% проти 86,7%, YouTube 3,2% проти 96,8%. Саме ці соціальні мережі діти використовують щодня [6].

Підсумовуючи вище викладені матеріали, варто сказати, що нові медіа мають як позитивний так і негативний вплив на розумовий розвиток молодших школярів. Усе залежить від їх медіаграмотності, контролю зі сторони батьків та вчителів. Якщо розумно, відповідально та раціонально використовувати матеріали, то це призведе до позитивних змін в розумовій діяльності учнів. І навпаки, якщо не слідкувати за контентом, який споживають діти, школярі можуть зазнати негативного впливу.

Література та джерела

1. Безручко О. Діти і читання в новій реальності. *Вісник Книжкової палати*. Київ, 2015. №8. С. 44–47.
2. Волков Ю. М. Загрози інтернету для дітей. *Безпека життєдіяльності*. Київ, 2015. № 2. С. 29–31.
3. Дудка Т. М. Діти та Інтернет: можливості й загрози. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. Київ, 2015. №1. С. 29–30.
4. Малиш Поліна. Що таке медіа. *Базилік. Зсередини/Що це таке*. 2019. URL: <https://bazilik.media/shcho-take-media/> (дата звернення: 17.02.2022)
5. Передерій О. Л. Проблеми впливу сучасних засобів масової інформації на дітей молодшого шкільного віку. *Академічні студії. «Педагогіка»*. Луцьк, 2021. №3. С. 212–216.
6. Хорошак Катерина. Української мови критично мало у соцмережах українців. *Українська правда. Життя*. 2020. URL: <https://life.prawda.com.ua/society/2020/11/6/242926/> (дата звернення: 19.02.2022)
7. Daniel Chandler. *A Dictionary of Media and Communication*. 1 ed./ Daniel Chandler, Rod Munday. "Oxford University Press", 2011. 120 p.

ВИКОРИСТАННЯ ФІТБОЛ-М'ЯЧІВ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Ірина Жипа,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Володимир-Волинський педагогічний фаховий коледж ім. А. Ю. Кримського
Волинської обласної ради

*Науковий керівник – Андрій Гаврилюк, доцент, к. пед. н.,
викладач Володимир-Волинського педагогічного фахового коледжу
ім. А. Ю. Кримського Волинської обласної ради*

Подано матеріал про застосування вправ з фітбол-м'ячами, як засобу підвищення рухової активності та зацікавленості дітей початкової школи до занять фізичною культурою. Визначено значення, зміст та вплив занять фітбол-аеробікою на розвиток фізичних якостей учнів.

У молодшому шкільному віці закладаються основи здоров'я. Саме тому необхідно формувати інтерес до оздоровлення власного організму вже у початковій школі.

Проблема низького рівня стану здоров'я учнів та аналіз чинників, що обумовлюють виникнення у школярів різних патологічних станів, свідчить про неефективне фізичне виховання у школі та за місцем проживання, низький рівень знань учнів у галузі фізичної культури та оздоровчих технологій, відсутність мотивації до систематичних занять фізичною культурою [3, с. 1]. Саме тому пріоритетним є пошук ефективних шляхів розвитку фізичних якостей учнів і зміцнення їхнього здоров'я.

Одним із видів фізичної активності, що сприяє покращенню основних показників здоров'я та користується популярністю серед молоді, є фітбол-аеробіка. Фітбол-гімнастика є новітнім підходом до організації уроків фізкультури. Цей вид оздоровчої фізичної культури має специфічні особливості, велику різноманітність засобів і має можливість багатofункціонального їх використання з метою оздоровчого впливу на організм школярів. Фітбол-аеробіка є комплексом різноманітних рухів і статичних позицій з опорою на спеціальний м'яч з полівінілхлориду з повітряним наповненням, діаметром від 45 см (дитячий) до 85 см (призначений для осіб, що мають ріст понад 190 см і масу тіла понад 150 кг). Розмір м'яча обирається відповідно до зросту і довжини рук того, хто займається [1, с. 5].

Учням початкових класів (6-10 років), здебільшого підходить м'яч діаметром 55 сантиметрів. Однак, якщо дитина має занадто високий чи низький ріст, потрібно прослідкувати, щоб у сидячому положенні (на м'ячі) колінний кут був 90 градусів.

Вправи на м'ячах сприяють лікуванню таких захворювань, як остеохондроз, сколіоз, неврастенія, астено-невротичний синдром, тренують вестибулярний апарат, розвивають координацію рухів і функцію рівноваги, стимулюють обмін речовин організму, активізують моторні рефлексії. При виконанні вправ з фітбол-м'ячами покращується обмін речовин, кровообіг і мікро динаміка в між хребцевих дисках і внутрішніх органах. Вправи з фітболом впливають на хребет, суглоби і навколишні тканини, що сприяє профілактиці та корекції постави. Під час їх виконання одночасно включаються руховий, вестибулярний, зоровий і тактильний аналізатори, що в геометричній прогресії посилює позитивний ефект від занять [2, с. 274].

Коли учень сидить на м'ячі, йому потрібно постійно утримувати рівновагу, напружуючи при цьому багато м'язів. За рахунок коливань стимулюється робота внутрішніх органів і систем організму, прискорюється формування умовно-рефлекторних зв'язків у головному мозку, які необхідні для інтелектуального та психічного розвитку дитини.

Слід відзначити, що заняття з використанням фітболів позитивно впливають не лише на опорно-руховий апарат, внутрішні органи, а й на емоційний стан школярів. В учнів, які займаються на фітбол-м'ячах, покращується постава, увага, настрій, з'являється відчуття радості та задоволення. На позитивному емоційному фоні швидше і ефективніше проходить процес навчання руховим умінням та навичкам [2, с. 274].

Таким чином, фітбол-заняття спрямовані на:

- 1) профілактику і корекцію різних захворювань (опорно-рухового апарату, суглобів тощо);
- 2) розвиток фізичних якостей учнів;
- 3) розвиток музично-ритмічних здібностей учнів [3, с. 2].

Вправи з фітбол-м'ячами потрібно підбирати відповідно до цілей і завдань занять, вікових особливостей учнів, рівня їх фізичної підготовленості і стану здоров'я. Тільки тоді вони можуть приносити передбачуваний ефект від занять на уроках фізичної культури.

Фітбол можна використовувати у всіх вікових групах. Вправами з м'ячем можна займатися індивідуально з учнями, з підгрупами 5-7 дітей або з усією групою дітей. Діти працюють на килимках без взуття (у шкарпетках).

Вправи виконуються сидячи і лежачи на великих надувних гумових м'ячах. Це стрибки сидячи на м'ячах, різноманітні вправи лежачи, комплекси вправ на розвиток сили великих м'язових груп. Застосовуючи фітбол як інвентар, виконують вправи на подолання опору пружних властивостей м'яча, що сприяє розвитку силових здібностей м'язів рук і ніг, а в положенні сидячи на м'ячі, із захопленням його зігнутими ногами, утримуючи позу рівноваги – функції рівноваги [3, с. 2].

Як орієнтир м'яч використовується при виконанні різних музично-рухливих ігор, естафет (оббігти навколо м'яча тощо), а також для вправ на розвиток гнучкості. Вправи з фітболом можна застосовувати у підготовчій, основній та заключній частині уроку. У підготовчій частині уроку слід використовувати вправи, що забезпечують поступове підвищення частоти серцевих скорочень, збільшення температури тіла підготовку опорно-рухового апарату до наступного навантаження і посилення припливу крові до м'язів, збільшення рухливості в суглобах.

В основній частині використовують вправи, які дозволяють збільшити частоту серцевих скорочень, підвищити функціональні можливості серцево-судинної і дихальної систем організму тощо.

У заключній частині слід обирати вправи з фітболом, які дозволяють поступово знизити обмінні процеси в організмі, знизити частоту серцевих скорочень до рівня, що близький до вихідного.

Фітбол за своїми властивостями є багатофункціональним, тому його можна використовувати як предмет, інвентар чи опору. Заняття з фітбол-м'ячем із дотриманням основних вимог до проведення і послідовності етапів сприяють зміцненню опорно-рухового апарату, удосконаленню серцево-судинної та дихальної системи, розвитку фізичних якостей учнів, зміцненню м'язів спини і черевного преса, формуванню навичок правильної постави.

Таким чином, застосування вправ з фітбол-м'ячами на уроках фізичної культури може підвищити зацікавленість учнів початкових класів до занять фізичними вправами, покращити основні показники здоров'я і фізичну підготовленість.

Вправи з використанням фітболу є різновидом оздоровчих технологій, інноваційним напрямком фізичного виховання та оздоровлення дітей, що поєднує в собі всі необхідні компоненти для гармонійного розвитку дитини та розвитку її фізичних якостей.

Література та джерела

1. Фітбол : методичні вказівки для студентів 1-2 курсів навчання усіх напрямів підготовки / уклад. : С. М. Киселевська, В. П. Брінзак, О. А. Войтенко. Київ : КНУБА, 2013. С. 5.

2. Хуртенко О. Комплексний вплив вправ фітбол-аеробіки на розвиток фізичних здібностей дітей молодшого шкільного віку. *Формування здорового способу життя студентської та учнівської молоді засобами освіти: зб. наук. праць*. Кам'янець-Подільський. 2015. №5. С. 173–178.

3. Козлова Т. Г., Гаврилова Н. Є. Вплив занять фітбол-аеробікою на розвиток фізичних якостей студентів.

URL: http://chrome-extension://ieeepbjnkhaiioojkepfniodjmjjihl/data/pdf.js/web/viewer.html?file=http%3A%2F%2Fv.fbmi.kpi.ua%2Fdocuments%2Fkozlova_fitaerob.pdf. (дата звернення: 20.02.2022).

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗМУ СПОРТСМЕНІВ ПІД ЧАС СТАНУ ПЕРЕДСТАРТОВОГО СТАНУ

Максим Жовнірук,

**студент 1 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
факультету початкової освіти та фізичної культури**

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Оксана Раковець, к.б.н., старший викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій

Описано фізіологічні зміни, які виникають в організмі спортсмена під час передстартового стану. Встановлено відмінність фізіологічних характеристик під час різних видів передстартових станів: передстартова лихоманка, стан бойової готовності, передстартова апатія.

Передстартовий стан не однорідний і може проявлятися в різних фізіологічних формах. Кожна форма характеризується певними особливостями протікання коркових процесів, вегетативних функцій, добре вираженими психологічними симптомами, а також позитивними або негативними фізіологічними зрушеннями.

Передстартовий стан виникає за багато годин і навіть діб до початку змагання, а власне стартовий стан є продовженням і, в більшості випадків, посиленням передстартових реакцій. Передстартовим станом називають посилення ряду фізіологічних функцій перед початком змагальної роботи, незважаючи на те, що в цей час організм ще знаходиться в стані спокою. Суб'єктивно воно сприймається спортсменом як відчуття хвилювання при виході на старт, а в ряді випадків і значно раніше. Навіть думка про майбутні змагання, розмова про них, вже викликають зміну фізіологічних функцій, які супроводжують роботу, але відсутні при повному спокої організму [4, с. 125].

Збираючись ще лише почати рух, потрапивши тільки в обстановку звичної своєї діяльності, організм людини в порядку підготовки до неї вже «перенастроюється» на новий рівень функціонування. Ця зміна стану організму, який не здійснював зовнішніх дій, але готується почати рухову спортивну або трудову діяльність, описана в фізіології як стартовий стан, а в фізіології трудових процесів – як перед робоче посилення фізіологічних процесів [2, с. 34].

В сучасній спортивній практиці, коли велика кількість спортсменів мають приблизно однаковий рівень розвитку фізичних якостей, ступінь натренованості, велике значення має подальше вивчення передстартових реакцій. Від того, як спортсмен розуміє природу передстартових реакцій, вміє керувати собою, в значній мірі залежить успіх у змаганнях. Ще до початку м'язової діяльності, особливо перед виступом на спортивних змаганнях, в організмі спортсмена проходять значні зміни, які називають передстартовими. Передстартовий стан виникає за багато годин і навіть діб до початку змагання, а власно стартовий стан є продовженням і, в більшості випадків, посиленням передстартових реакцій [5, с. 78].

Передстартовим станом називають посилення ряду фізіологічних функцій перед стартом, тобто перед початком роботи, незважаючи на те, що в цей час організм ще знаходиться в стані спокою. Суб'єктивно воно сприймається спортсменом як відчуття хвилювання при виході на старт, а в ряді випадків і значно раніше. Навіть думка про майбутні змагання, розмова про них, вже викликають зміну фізіологічних функцій, які супроводжують роботу, але відсутні при повному спокої організму. По механізму виникнення стартові і передстартові стани – це умовно-рефлекторний процес. Ці рефлекси можуть бути специфічними і неспецифічними. Специфічні – зумовлені особливостями майбутньої м'язової діяльності – чим більша потужність роботи, тим різкіше виражені передстартові зміни. Наприклад, у марафонців ЧСС на старті збільшена значно менше, ніж у спринтерів. Неспецифічні – зумовлені не характером майбутньої м'язової роботи, а важливістю даного змагання для спортсмена [1, с. 260].

В кожному окремому випадку в передстартовому періоді можуть переважати або специфічні, або неспецифічні умовно-рефлекторні реакції. Якщо більше виражені специфічні, то ступінь передстартових зрушень відповідає трудності майбутньої роботи. Наприклад, на тренуванні у боксерів ЧСС, АТ і газообмін значно збільшується перед роботою з великою грушею, ніж перед роботою з малою. У випадку переваги неспецифічних реакцій передстартові і стартові зрушення

можуть відповідати тим вегетативним функціям, які виникають безпосередньо при роботі. Наприклад, перед стартом у бігунів і стрибунів у висоту ЧСС може бути однаковою, хоч характер м'язової роботи при цих фізичних вправах різний. В той же час, передстартові зрушення можуть бути різними перед виконанням однакової роботи. Це пояснюється тим, що при спортивній діяльності велике значення мають неспецифічні передстартові реакції [3, с. 128].

В передстартовому стані посилюється ряд соматичних і вегетативних функцій не тільки в умовах спортивних змагань, але і на тренуваннях. Стартовий стан зареєстровано і в лабораторних умовах при дії сигналів, які повідомляють про майбутню м'язову роботу. Відмічають наступні прояви передстартових реакцій: збільшення частоти і глибини дихання, що приводять до посилення легеневої вентиляції (ЛВ), збільшення ЧСС і АТ, посилення дихального газообміну, збільшення ЖЕЛ і показників динамометрії м'язів рук, підвищення вмісту цукру і молочної кислоти в крові і підвищення температури тіла.

Бойова готовність. Зміни в ЦНС забезпечують оптимальні зрушення в функціональному стані рухового апарату і внутрішніх органів. Обмін речовин і температура тіла помірно зростають. Серцевий ритм прискорюється, збільшується легенева вентиляція і використання O₂. Ці зміни підвищують працездатність організму. Фізіологічні зрушення при цьому відповідають інтенсивності майбутньої роботи, психологічно не проявляються у впевненому очікуванні наступного старту, в прагненні перемоги на змаганнях.

Передстартова лихоманка. Збудливість ЦНС стає надзвичайно підвищеною. Це веде до значних змін і інших функцій організму. Різко зростає температура тіла, прискорюється ЧСС, зростає газообмін. Фізіологічні зрушення при цьому надто великі в порівнянні з наступаючою роботою. Спостерігається тремтіння рук, а часом і всього тіла. Стан людини при цьому дійсно нагадує хворого лихоманкою. Такі зрушення негативно впливають на працездатність спортсмена, його психологічний стан. Спортсмен надто збуджений, що приводить до тактичних помилок на початку змагань, що погіршує спортивний результат. Найчастіше такі помилки виникають при спортивних іграх, але інколи бувають і при роботі циклічного характеру.

Стартова апатія. В ЦНС переважають гальмівні процеси (збудливість нервових центрів знижена), що також, як і надзвичайна збудливість, негативно відбивається на працездатності організму. Спортсмен не готовий до спортивної боротьби, боїться, перебільшує силу суперника. Стартова апатія найчастіше виникає при недостатній натренованості спортсмена.

Література та джерела

1. Коробейнікова Л. Г. Передстартові реакції нейродинамічних функцій у елітних спортсменів в умовах екстремальної спортивної діяльності. *Вісник проблем біології і медицини*. 2015. № 1. С. 258–263.
2. Лопатенко Г. О., Косік М. С., Косік Н. Л. Нові підходи до організації передстартової підготовки кваліфікованих спортсменів у одноборствах (на прикладі фехтування). *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2015. № 4. С. 33–38.
3. П'ятничук Г., Яців Я. Характеристика чинників, які впливають на передстартовий стан спортсменів. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: збірник наукових праць. 2012. №4(2). С. 124–128.
4. Семененко І., Куцкир М. Психолого-педагогічний супровід спортсмена під час тренувань та змагань із хортингу. *Теорія і методика хортингу*. 2014. №1. С. 118–126.
5. Suvorova T., Kovalchuk V., Denysenko N., Moroz M., Radchenko O. Характеристика стрес-факторів, що впливають на передстартовий стан легкоатлетів-спринтерів. *Physical education, sport and health culture in modern society*. 2020. № 3 (51). С. 74–81.

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEAM В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Катерина Здробілко,

**студентка 3 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Володимир-Волинський педагогічний фаховий коледж імені А. Ю. Кримського Володимир-
Волинської міської ради

Науковий керівник – Світлана Слюсарук-Літвін,

методистка Володимир-Волинського педагогічного фахового коледжу

імені А. Ю. Кримського Володимир-Волинської міської ради, викладачка циклової комісії дошкільної педагогіки та окремих методик

У статті розкрито поняття «STEAM-освіта», описано її впровадження у закладах дошкільної освіти. Розкрито роль STEAM-освіти у формуванні особистості дошкільника, покращенні та осучасненні освітнього процесу в ЗДО.

Сучасні діти-дошкільники – це цікаві, творчі, креативні та відкриті до чогось нового особистості. Звичні ігри і заняття, різні види діяльності у дітей не викликають захоплення, задоволення та жаги до чогось нового, діти часто пасивні та неуважні, їм важко зосереджуватися та запам'ятовувати інформацію. Вихователі, у свою чергу, люди творчі та креативні, ставлять перед собою мету покращити умови освітнього процесу. Допомогає у цьому модернізація осередків в закладах дошкільної освіти змінюються та зміна підходів до пробудження пізнавального інтересу дітей. Як створити умови не лише для формування ігрових умінь, але й для розвитку творчих здібностей, винахідливості, уяви, індивідуальності, фантазії? Реалізувати поставлене завдання допомагає новий напрямок дошкільної освіти – STEAM.

В контексті нашого дослідження слід розкрити поняття «STEAM-освіта» («STEM», «STREAM»). Слово «STEAM» слід декодувати як Science, Technology, Engineering, Arts and Mathematics – акронім слів – природничі науки, технологія, мистецтво, математика та інженерія [1]. Слово «STEM» кодує у собі Science, Technology, Engineering and Mathematics, тобто природничі науки, технологія, інженерія і математика. У свою чергу «STREAM» – Science, Technology, Reading+Writing, Engineering, Arts and Mathematics, є поєднанням природничих наук, технологій, читання та письма, інженерії, мистецтва та математики.

STEAM-освіта – це новий інтеграційний підхід до навчання, розвитку та виховання дітей, у тому числі дітей дошкільного віку. Напрямок цієї освіти порівняно новий і його дослідження тривають досі [1]. До дослідників цього напрямку освіти можна віднести: Оксану Стоєцьку, Наталю Шаманову, Ігоря Старенького, Таїсію Грицишину тощо. Для просування в галузях освіти на території України був створений Інститут модернізації змісту освіти – саме звідти почалась історія STEAM-освіти в Україні.

У розробках спеціальних програм напрямку STEAM-освіти відбувається акцентування на двох провідних її напрямках – це інноваційні технології та природничо-творчий компонент. Інноваційні технології поєднують в собі комп'ютерні технології та інженерію, тобто передбачають проектування та конструювання, а природничо-творчий компонент – це природничі науки, пов'язані із творчим підходом до них.

Вагомий внесок у розвиток STEAM-освіти внесла доктор педагогічних наук Катерина Крутій. Науковиця створила спеціальну програму, яка передбачає впровадження напрямку «STREAM» у закладах дошкільної освіти – «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт». Програма наповнена завданнями, використовуючи які педагоги мають змогу урізноманітнити освітній процес закладу дошкільної освіти.

Користуючись педагогічним та науковим досвідом К. Крутій, з'ясуємо переваги використання STREAM-освіти у ЗДО.

STREAM-освіта для дітей дошкільного віку – це спеціально організований процес формування особистості, становлення і розвитку духовної сутності в єдності з оволодінням науковими знаннями та вміннями з метою формування культури інженерного мислення [3]. Дитина – центр програми,

талановита та обдарована особистість, яка самостійно обирає шляхи реалізації дій, досягає високого рівня пізнавального розвитку. Важливим завданням вихователя є спрямувати дитину і направити її в те русло, де їй цікаво, використовуючи нові технології. STEAM-освіта допомагає педагогу виконувати наступні завдання: забезпечення розвитку потенційних і базових компетентностей та індивідуальних якостей дитини для формування її творчих і пізнавальних здібностей, продуктивного та критичного мислення; формування сенсорної та пізнавальної культури; формування первинних уявлень про себе і соціум, про властивості та відношення об'єктів предметного довкілля (форма, колір, величина, орієнтування, темп і ритм, їх взаємозв'язки тощо), про особливості природнього середовища та його різноманіття тощо; розвиток, допитливості та пізнавальної мотивації; формування пізнавальних дій, становлення свідомості [2, с. 4]. Усі напрямки STEAM-освіти організуються в закладі дошкільної освіти, звичай, через провідний вид діяльності дошкільників – ігри.

Як зазначалося вище, STREAM-освіта спрямована на розвиток інженерного мислення дошкільників. Інженерним мисленням вважають мислення, яке спрямоване на розробку, створення та використання ІТ-інновацій для досягнення найбільш якісних результатів в різних галузях науки [1]. Відчуті і потрапити у середовище інженерії дітям допомагають різноманітні будівельні ігри, конструктори, зокрема, ЛЕГО. Науково доведено, що конструювання в першу чергу розвиває моторику рук та координацію рухів. Разом з цим у дитини розвивається чудове логічне мислення, увага, уява та елементарні навички інженерії. В останні роки ЛЕГО-конструктор набув особливої популярності в освітньому процесі. Діти, хоч і маленькі, але творчі особистості, граючись конструктором ЛЕГО, мають можливість створювати щось нове та досі невідоме та експериментувати. Такі ігри формують у них жагу до знань. Розвиток інженерного мислення через гру передбачає освітня програма для закладів дошкільної освіти «Шість цеглинок».

STREAM-технології реалізуються також у дидактичних іграх, спрямованих на формування елементарних математичних уявлень. Особливу увагу в процесі таких ігор вихователь приділяє практичній діяльності – математичним дослідом: дослідом-моделюванню, дослідом-здивуванню, дослідом-ілюстраціям, дослідом з виявлення властивостей, дослідом-перевірці припущень, дослідом-поясненням та дослідом-порівнянням. Наприклад, дидактичні ігри, навчальною метою яких є порівняння геометричних фігур за величиною: «Хто створить найдовшу доріжку?», «Чи всі фігури можна порівнювати?» [5, с. 13]. Основу ігор складають математичні досліди дітей на елементарному рівні. Дошкільники відшукують і викладають об'єкти, порівнюють фігури за величиною.

Елементи STREAM-освіти також реалізуються у сюжетно-рольових іграх. У цих іграх вихователь повинен відкрити у кожній дитині маленького інженера, який з певним ІТ-супроводом і наочністю вирішує поставлені проблеми.

Використання STREAM-технологій можливе на заняттях у закладі дошкільної освіти, а саме на інтегрованих заняттях (заняття, що поєднують різні освітні напрямки та види діяльності). Вихователі часто поєднують науку з творчими завданнями, що й закладено у STREAM-освіті. Такі заняття зацікавлюють дитину та спонукають до діяльності. Візьмемо до прикладу інтегроване заняття з математики та образотворчого мистецтва (аплікацією). Діти вивчають різноманітні геометричні фігури, а пізніше – створюють предметно-геометричну композицію на закріплення їх властивостей. Цікавою є інтеграція освітніх завдань з математики з дослідницькою діяльністю. Діти вивчають поняття величини та за допомогою умовної мірки (один із способів вимірювання) дають чисельну характеристику певному параметру величини предмета. В якості умовної мірки можна використовувати ЛЕГО-конструктор, блоки Дьенеша або кубики. В процесі такої дослідницької діяльності діти розуміють взаємозалежність між розмірами умовних мірок та їх кількостями.

Поширеними осередками STEAM-освіти у ЗДО є спеціально-підготовані STREAM-лабораторії. Вони є новим елементом предметно-розвивального середовища закладу дошкільної освіти. Облаштування таких «дитячих» лабораторій дуже схоже до реальної лабораторії, вони містять колби, пробірки, книги, енциклопедії, осередки для дослідів, куточки озеленення, міні-города та прилади для вимірювання властивостей об'єктів [4]. Згадані лабораторії використовують для закріплення на практиці теоретичних знань дітей. Найголовніше у цьому процесі, щоб формування та розвиток дошкільника засобами STREAM-освіти відбувався цікаво, супроводжувався позитивними емоціями та керівництвом вихователя.

Отже, підсумовуючи усе вище сказане, визначаємо, що розвиток STREAM-освіти у закладі дошкільної освіти є дуже стрімким і потужним. Наш світ ніколи не стоїть на місці, а з ним – усе рухається, модернізує та осучаснює. Саме поняття «сучасна дитина-дошкільник» на пряму

залежить тільки від сучасних напрямків освіти і підходів вихователя до здійснення її розвитку. Сучасні технології STREAM та творчий підхід педагога здатні сформувати в дошкільника усю палітру знань та умінь, необхідних у подальшому здобуванні освіти.

Література та джерела

1. Кібка А. Впровадження альтернативної програми «STREAM- освіта або Стежинки у Всесвіті в закладі дошкільної освіти». URL: <http://surl.li/bolms> (дата звернення: 15.02.22)
2. Крутій К., Грицишина Т. STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення. *Дошкільне виховання*. 2016. №1. С. 3–6.
3. Крутій Катерина. STREAM і STEAM-освіта в Україні та у світі. URL: <file:///C:/Users/Downloads/CTPIM%20OCBITA.pdf> (дата звернення: 17.02.2022)
4. Крутій Катерина. STREAM-лабораторія як новий елемент предметно-розвивального середовища закладу дошкільної освіти. URL: <http://surl.li/wswk> (дата звернення: 17.02.22).
5. Стеценко І. STREAM-освіта: математичні дослідження. Порівняння геометричних фігур за величиною. *Дошкільне виховання*. 2018. №4. С. 13–14.

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ УРОКІВ-КВЕСТІВ У СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Алла Зінченко,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Тетяна Бортнюк, доцент, к. екон. н.,
завідувач кафедри природничо-математичної, світоглядної
освіти та інформаційних технологій**

Розглянуто особливості уроку-квесту як інноваційного методу навчання. Окреслено переваги його використання та шляхи оптимізації освітнього процесу у початковій школі.

На сьогоднішній день існує безліч методичних матеріалів присвячених саме Новій українській школі, вивчаючи які, студенти та кваліфіковані фахівці отримують необхідні знання для впровадження новітніх методів навчання. Опрацювання методик використання нестандартних уроків дає нам можливість отримати візуальне уявлення про можливі результати, та мало хто говорить у наукових посібниках про те, які методи сьогодні дійсно цікаві та продуктивні для дітей шкільного віку та як їх впровадити ефективно й якісно.

Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання [2]. Професійна компетентність педагога є не лише сумою теоретичних знань та вміння їх просто використовувати, а й здатність адаптувати усі свої знання до умов, які існують у його середовищі. У сфері освіти завжди були і будуть зміни, які змушують педагогів постійно вдосконалювати свої знання та впроваджувати все нові і нові технології організації освітнього процесу. Так і почали використовувати квест, який сьогодні можна адаптувати та реалізувати в освітній діяльності.

Сьогодні дітей віком 6-12 років важко здивувати та зацікавити презентацією чи відео матеріалом, якщо ще два-три роки тому це було для всіх новинкою – то зараз швидше здивуються вчителі, а не діти. Новітні технології на кожному кроці як і цікаві яскраві картинки. Лише повне занурення дітей у пошукову ігрову діяльність дасть змогу сконцентрувати їх та досягти успіхів у засвоєнні нових знань. Саме квест-уроки наближають учнів до комфортного і звичного простору, який оточує їх у іграх та мультфільмах.

Ще у міфології та літературі поняття «квест» спочатку означало один із способів побудови сюжету – подорож персонажів до певної мети через подолання труднощів [4, с. 367]. Адаптація такої форми діяльності сьогодні – це уроки-квести.

Освітній квест – це спеціальним чином організований вид дослідницької діяльності, для виконання якої учні здійснюють пошук інформації за вказаними адресами, що включає пошук цих адрес чи інших об'єктів, людей, завдань тощо. Завдання можуть бути різними за своїм змістом і наповненням: творчі, активні, інтелектуальні. Варто відзначити, що квести можуть проходити як в закритому приміщенні, так і на вулиці, на природі, охоплюючи весь навколишній простір. Наприклад, квести в замкнутому приміщенні: в класі, в музеях, всередині будівель; квести на місцевості: в парках, міське орієнтування; квести на місцевості з пошуком схованок і елементами орієнтування і краєзнавства; змішані варіанти, в яких поєднується і переміщення учасників, і пошук, і використання інформаційних технологій, і сюжет, і завдання-легенда [1, с. 6].

Використання квестів у початковій школі дає можливість поєднати ігрову та навчальну діяльність – що є основним завданням у Новій українській школі. Важко уявити методіку, в якій здобувачі освіти можуть поєднати таку кількість компетентностей. Саме різноманітність завдань та постійна зміна діяльності дозволяє краще запам'ятати та засвоїти отримані знання під час уроків-квестів.

Для вдалого проведення квест-урок з найбільшою ефективністю необхідно дотримуватися певних правил. Тема має бути сформульована таким чином, щоб одразу захопити своїм змістом і зробити зрозумілими сферу пошуку та подальші кроки. Тут має бути присутній ігровий елемент, але водночас має бути зрозумілою проблема [3, с. 87].

Ідеалізація квест-уроку як найкращого інноваційного методу навчання – теж не правильне рішення. Проте, під час практичного досвіду можна впевнитись, що ця методика має безліч наступних переваг:

Квест у будь-якій формі є дуже привабливим для дитини, дозволяє сконцентрувати увагу і розвиває пізнавальний інтерес дитини в ході виконання завдань.

У дітей формується високий рівень зацікавленості під час проходження кожного етапу уроку.

Дає змогу отримати необхідну базу знань, якою можна користуватися під час групової роботи.

Дозволяє вчителям приділяти більше уваги тим темам, які він вважає найважливішими з точки зору рішення навчальних завдань в групі, адаптувати завдання до технічного та матеріального забезпечення, враховувати при цьому можливості та інтереси учнів.

Під час такого уроку у дітей розвивається усне мовлення, удосконалюються уміння вести діалог з однолітками та дорослими.

Квести допомагають реалізувати принцип співпраці. Важливо налагодити успішну взаємодію в команді, відчуті і сформувані взаємовиручку, поділ обов'язків, навчити мобілізуватися і дуже швидко вирішувати несподівані завдання, які виникають по ходу гри.

Проведення квест-уроків сприяє згуртованості колективу дітей, вихованню доброзичливості, дружніх взаємовідносин.

Під час квесту використовується система методів, яка направлена головним чином не на виклад педагогом готових знань, їх запам'ятовування і відтворення, а на самостійне оволодіння дітьми знаннями та вміннями в процесі активної розумової та практичної діяльності.

Така форма уроку володіє величезним розвиваючим потенціалом; не тільки створює умови для підтримки і розвитку інтересів і здібностей вихованців, але й націлена на розвиток індивідуальності дитини, її самостійності, ініціативності, пошукової активності.

Можливість введення у квест різноманітних загадок, ребусів та досліджень дозволяє не тільки виконати поставлене завдань, але й перетворює кожен урок на унікальний продукт.

Квести потребують фізичної активності, витривалості, сили. Якщо урок-квест проводиться не у приміщенні школи, до нього в обов'язковому порядку включаються завдання, котрі пов'язані з бігом, метанням, стрибками, рівновагою, завдяки чому зміцнюється здоров'я вихованців.

У квестах присутній елемент змагання, а також ефект несподіванки (несподівана зустріч, таємниця, певна атмосфера, декорації).

Вони сприяють розвитку аналітичних здібностей, розвивають фантазію і творчість, тому що учні можуть доповнювати живі квести по ходу їх проходження [5].

Таким чином, урок-квест в освітньому процесі повинен знаходитись у пріоритеті сучасного вчителя, використовуватись та адаптуватися під умови, що оточують педагога, оскільки у ньому учні проявляють усі свої здібності, застосовують знання, отримані практично, самі досліджують деякі питання й вирішують проблеми, яких вони не мали на уроках раніше, виконують роботу в колективі та досягають високих результатів за відведений ним час.

Література та джерела

1. Кулішов В. С. Застосування квест-технології у професійно-теоретичній підготовці учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти: навчально-методичний посібник. Біла Церква, 2018. 86 с.
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39. 380 с.
3. Сокол І. М. Впровадження квест-технології в освітній процес: навчальний посібник. Запоріжжя: Акцент Інвест-трейд, 2013. 108 с.
4. Сокол І. М. Концептуальний зміст поняття «Квест». *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. № 37. С. 366–372. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2014_37_50 (дата звернення: 04.02.2022).
5. Танабаш А. О. Квест-гра як сучасна іноваційна форма взаємодії між суб'єктами навчального процесу у позашкільній. *Методичні рекомендації*. ТОВ «На Урок» 2017-2022. URL: <http://surl.li/bolne> (дата звернення: 04.02.2022).

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РІЗНИХ ВИДІВ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ СПІВУ, НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Марія Іваненко,

**студентка 4 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)
Фаховий коледж «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка
Науковий керівник - Ганна Ісаєнко, викладач циклової комісії музики та хореографії**

У тезах розглядається поняття різних видів музичної діяльності на основі співу. Розглянуто поняття «спів», та наукові праці у яких досліджуються види музичної діяльності на основі співу. Спів - це виконання музики за допомогою голосу, саме спів є найдоступніший для дітей, і саме спів поєднується з різними видами музичної діяльності.

Виховання музикою має найточніше, найдоцільніше спрямування на розвиток духовного світу кожного школяра, пов'язується із його загальним розвитком, здійснюється у контексті становлення цілісної особистості.

Завдання вчителя – розвинути чутливість учнів до музики, ввести їх у світ добра й краси, допомогти відкрити в музиці животворне джерело людських почуттів і переживань, виховати здатність до активної різнобічної музичної діяльності, сформувати ціннісно-орієнтаційне ставлення до музичного мистецтва, сприяти розвитку художньо-творчих здібностей дітей.

Успішне розв'язання цих завдань сприятиме досягненню мети музичного виховання: формування у школярів музичної культури як важливої й невід'ємної частини їхньої духовної культури.

До різних видів музичної діяльності, що є структурними етапами уроків музичного мистецтва в початкових класах, відносяться: слухання музики, спів, музично-ритмічні рухи, гра на дитячих музичних інструментах музична грамота, дитяча музична творчість.

Спів – це виконання музики за допомогою голосу. Він є основним засобом музичного виховання в початкових класах, саме спів є найдоступніший для дітей. Адже зі співом діти знайомляться ще з раннього дитинства, через спів колискової матері. Виховання дітей за допомогою пісенної творчості позитивно відображається на їхньому емоційному стані, розвитку мовлення тощо. Коли школярі виконують пісні, вони починають глибше сприймати музику, й вбачають спів як засіб висловлювати свої почуття, емоції та переживання.

У навчальних програмах з «Музичного мистецтва» за програмою О. Лобової спів розглядається як природний спосіб вираження естетичних почуттів та активний колективний засіб залучення учнів до музики. А сам вчитель музичного мистецтва має прагнути й працювати над тим, щоб кожен клас став своєрідним дитячим хоровим колективом [4].

На думку С. Світайло ефективність та продуктивність роботи на уроках музичного мистецтва в початковій школі залежить від рівня загальної музичної підготовки та музичної культури учнів певного класу. Також важливим є розвиток у дітей музичного слуху і стан голосового апарату [3, с. 15].

Вчителю музичного мистецтва потрібно звертати уваги на особливості дитячого голосу, на функціонування у дітей голосового апарату під час співу, його артикуляційного механізму та резонаторів, зокрема на примарні тони, перехідні звуки, звуковисотний діапазон дитячого голосу, на особливості регістру та на їх змінюваність.

Рекомендуємо вчителю музичного мистецтва перед початком занять:

- 1) визначити рівень музично-слухових даних кожного учня;
- 2) визначити, яка навчальна методика розвитку вокально-хорових навичок буде найефективнішою для роботи з учнями на уроці під час вокальної роботи;
- 3) обміркувати найбільш вдале розміщення учнів у класі, враховуючи рівень музичних здібностей – високий, середній та низький.

Для підвищення ефективності роботи пропонуємо здійснити розподіл учнів на умовні підгрупи за рівнем їхніх природних музичних здібностей:

- *перша підгрупа* – до неї будуть належати учні, які співають інтонаційно чисто, в тому числі без допомоги музичного інструмента;
- *друга підгрупа* – це діти, які співають чисто, але не дуже впевнено, і їм необхідна підтримка у якості музичного супроводу на інструменті;
- *третья підгрупа* – учні, які самостійно здатні проспівати чисто лише окремі фрази пісні;
- *четверта група* – до неї входять учні, які погано відчують або не відчують звуковисотності і не можуть відтворити голосом певну мелодійну лінію чи висоту звука.

Перші три підгрупи за рівнем музичних здібностей відповідають можливостям їх залучення до вокально-хорової діяльності, отже вчитель проводить з ними роботу над вивченням пісень. З четвертою підгрупою викладачеві необхідно деякий час працювати над вдосконаленням інтонаційно-ритмічним розвитком за допомогою спеціальних дидактичних музично-ритмічних ігор та вправ. Зважаючи на індивідуальні темпи у досягненні результатів росту, вчитель музики може поступово переводити кращих учнів до основної навчальної групи [1, с. 25].

Зазначимо, що спів дуже рідко може існувати як самостійний, відокремлений вид діяльності. Через це на уроках музичного мистецтва в початкових класах він обов'язково буде поєднуватись з іншими видами музичної діяльності, в тому числі дуже часто саме з грою на елементарних дитячих музичних інструментах, у зв'язку з тим, що навіть для того, щоб при співі взяти першу ноту, необхідно використати інструмент, для налаштування. Також спів перебуває в залежності і від вивчення теоретичного змісту, та слухання музики, для більшої різноманітності може бути поєднаний з музично-ритмічною або творчою діяльністю.

Досліджуючи перспективи взаємозв'язку співу з іншими видами музичної діяльності, пропонуємо розглянути вправи для розспівування. Ці вправи можуть надати можливість для застосування творчої діяльності учнів під час гри на елементарних музичних інструментах. Прикладами таких вправ є:

1. *Пошук вокальних інтонацій*: заспівати своє ім'я або різні переключки, питання - відповідь між двома учнями або вчителем та учнем.
2. *Спів звуконаслідування* – так учні засобом співу вчать передавати певний характер мелодії.
3. *Імпровізація мотиву* – з 2-4 звуків на склади «ля-ля», «льо-льо» чи інші, при цьому кожна дитина придумує свій мотив.
4. *Гра на звуковисотних інструментах*: учні, імпровізуючи, самі складають певні мотиви та поєднують їх у мелодію, користуючись при цьому різноманітними інтонаціями і ритмами, після чого можуть спробувати відтворити створені мелодії у співі.
5. *Створення мелодії*, передаючи через неї різний характер у відповідності до поставленого завдання («Жартівлива пісенька», «Сумна пісенька» і т.п.).

Гра на дитячих елементарних музичних інструментах сприяє формуванню і розвитку у школярів вміння співати разом в ансамблі. В поєднанні зі співом, цей вид діяльності добре виконує такі педагогічні задачі, як розвиток у дітей пам'яті, музичного та ладового слуху, почуття ритму, і

окрім цього допомагає також залучити до роботи учнів з менш розвиненими музичними здібностями і активізувати сором'язливих учнів [3, с. 8].

Рекомендуємо залучати певну кількість учнів до виконання музичного супроводу на дитячих музичних інструментах під час співу інших, після чого міняти дітей місцями. Але необхідно зауважити, що для активного розвитку музичного слуху, велике значення має саме спів без інструментального супроводу. Зважаючи на це, вчителю музичного мистецтва необхідно регулярно, систематично застосовувати в ході уроку акапельний спів, в тому числі при повторенні нескладних для інтонування пісень та вокальних вправ [2].

Отже, спів є одним із основних засобів музичного виховання на уроках музичного мистецтва. Цей вид діяльності допомагає вирішувати питання розвитку слуху й голосу учнів початкових класів, і разом з цим формує у них певний обсяг умінь і навичок, які необхідні для виразного, емоційного й усвідомленого виконання. До співу ми не можемо звертатися окремо, він поєднується з такими видами музичної діяльності, як слухання музики та творча діяльність, а інколи з грою на дитячих елементарних музичних інструментах.

Література та джерела

1. Вовк М. В. Методика музичного виховання : курс лекцій. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний ун-т ім. Стефаника, 2012. 26 с.
2. Попович А. В. Музично-творча діяльність школярів у процесі навчання музики (з досвіду роботи) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://surl.li/boloy>
3. Світайло С. В. Методика роботи з дитячим хоровим колективом : навч.-метод. посібник для студ. вищих навч. закладів III-IV рівня акредитації. Університетський коледж Київського ін-ту ім. Бориса Грінченка, Київ : Видавництво «КІМ», 2016. 140 с.
4. Уроки музичного мистецтва : 4 клас : посібник для вчителя / І. М. Досяк. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2016. 152 с.

АГРЕСІЯ: ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПРОЯВУ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Євгенія Іщик,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Петро Бойчук, к. пед. н., доцент, ректор**

У статті розкрита актуальність пошуку шляхів профілактики та подолання агресії серед учнів початкової школи. Окреслено основні наукові підходи до визначення поняття «агресивна поведінка». Висвітлено особливості прояву агресії серед учнів початкових класів та запропоновано шляхи профілактики та подолання агресії серед молодших школярів.

Аналіз підходів і досліджень проблеми агресивної поведінки у дітей свідчить про різноманіття розуміння цього складного психологічного феномену. Агресивна поведінка є однією з форм порушення комунікативної діяльності у відповідь на різні неприємні у фізичному й психічному сенсі життєві ситуації, які викликають стрес, фрустрацію тощо [5, с. 30]. Агресія може бути: 1) засобом досягнення певної мети; 2) засобом психологічного розвантаження; 3) засобом задоволення потреби в самореалізації та самоствердженні.

Аналіз наукових досліджень з проблеми дозволив зробити висновки про те, що термін «агресія» є досить загальним і позначає дію або намір, що має за мету нанесення шкоди іншій людині. Термін «агресивна поведінка» є більш «вузьким» і є однією з форм реагування на різноманітні несприятливі у фізичному та психічному плані життєві ситуації.

Агресивна поведінка особистості є результатом складної взаємодії соціальних і біологічних факторів, дія яких корегується конкретними відносинами, конкретною ситуацією, в яку вона потрапляє.

Погляд на агресію як на результат дії різних чинників дає підстави для пошуку нових способів експериментальних досліджень, визначення перспективних методів запобігання та корекції агресивної поведінки, що є важливим аспектом подальшої роботи в цьому напрямі [9, с. 8].

Варто зауважити, що багато помилок виникає у зв'язку з помилковим трактуванням агресивної поведінки дитини. Іноді за агресивну поведінку сприймають нормальні реакції дитини на ту чи іншу ситуацію. Безумовно, такі ситуації можуть не подобатися дорослим, але в такій поведінці відсутня патологія, і вона скоріше свідчить про не сформованість адекватних способів соціальної поведінки у різних ситуаціях. Буває і навпаки: агресія може мати хворобливу основу, але батьки, педагоги її недооцінюють [7, с. 16]. Як вже було визначено, агресія – це деструктивні, негативні дії, пов'язані з нанесенням комусь шкоди. Але не завжди негативні прояви поведінки у дітей є ознаками агресії. Якщо до дитини погано ставляться, то вона починає вередувати, робити навпаки, може вдарити, щось зруйнувати. Якщо хтось із дорослих вчиняє дома скандали й бійки, дитина може наслідувати таку поведінку. Якщо дитина пережила стресову ситуацію, була налякана, це може обернутися агресією.

Визначити справжню причину агресивності того чи іншого школяра дуже складно, оскільки вона є лише ланкою довгого ланцюжка причин та його особистого досвіду. Досвід агресивної поведінки засвоюється дитиною й урізноманітнюється через її безпосередню участь у конфліктних ситуаціях [2, с. 86].

Причин, що продукують дитячі конфлікти, прояви агресії, чимало. До основних можна віднести прагнення дитини задовольнити свої бажання, зокрема: досягти очікуваного результату, самоствердитися, привернути до себе увагу значущих людей, захистити себе або когось іншого, відстояти власну гідність, продемонструвати іншим свою волю і намір домінувати, помститися за попередні образи, ущемити самолюбство партнера у спілкуванні тощо.

Існує багато ситуацій, які демонструють складність і багатofакторність дитячої агресії. У будь-якому випадку дитяча агресія не є однозначно негативним явищем. У деяких випадках вона може бути необхідною для існування дитини. У молодшому шкільному віці агресивні прояви різноманітні і мають індивідуальні відмінності. Специфічними особливостями агресії в молодшому шкільному віці є наступні: ініціатором агресії є угруповання дітей; агресивна поведінка стає більш організованою; ворожнеча починає переважати над інструментальною агресією; проблеми вирішуються в колі дітей, не застосовується допомога дорослих, зникає страх покарання.

Провокують агресивну поведінку молодших школярів введення суворих обмежень в поведінці, зростання втоми та перенасичення. На поведінку дітей впливають моделі поведінки, які їм демонструють батьки. В молодшому шкільному віці найбільш характерною є відповідна агресивність.

Останнім часом джерелом становлення агресивної поведінки молодших школярів стають засоби інформаційних технологій – за допомогою ідентифікації діти намагаються наслідувати поведінку улюблених героїв (небезпечними є ігри, фільми що є пропагандою агресії) [1, с. 33].

Знання педагогом справжніх причин виникнення сварки, намагання справедливо оцінити конфліктну ситуацію та роль у ній кожного учасника, обґрунтування деструктивності войовничих дій, аналіз негативних наслідків агресії, вправління дітей у самостійному пошуку прийнятних способів виходу зі складних ситуацій – запорука соціальної компетентності учнів та забезпечення мирної атмосфери в класі.

Література та джерела

1. Атемасова О. А. Агресивна дитина: як їй допомогти? Харків : Ранок, 2010. 176 с. (Бібліотека шкільного психолога).
2. Березка С. В. Причини та види агресивної поведінки особистості. *Молодий учений*. 2017. Вип. 9. С. 85–89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_9_2 (дата звернення: 21.12.2021).
3. Беляєва С. Дитячі негаразди : лікуємо любов'ю. Київ : Ред. загальнопед. газ., 2013. 112 с.
4. Бичковська Г. Агресивна дитина: запобігання та обмеження проявів. *Психолог*. 2018. № 5/6. С. 32–34.
5. Домбровська В. Агресивні тенденції у дітей. *Психолог*. 2013. № 6. С. 29–30.
6. Жила В. Способи уникнення конфліктів та подолання агресії. *Початкова освіта*. 2013. № 24. С. 28–31.
7. Ілляшенко Т. Чому діти агресивні? *Початкова школа*. 2019. № 7. С. 15–18.
8. Кононко О. Навчаємо долати агресію. *Учитель початкової школи*. 2016. № 10. С. 3–7.
9. Туркот Т. Агресивна поведінка: виявити, запобігти, допомогти. *Дошкільне виховання*. 2016. № 12. С. 6–9.

ВЕСНЯНКИ ТА ГАЇВКИ ЯК ЗАСОБИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВЕСНЯНІЙ КАЛЕНДАРНІЙ ОБРЯДОВІСТІ УКРАЇНЦІВ

Владислав Калашян,
студент 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
відділення музичного мистецтва та фізичної культури
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Сергій Марчук, к. пед. н.,
завідувач кафедри педагогіки та психології*

Проаналізовано весняну календарну обрядовість українців. Визначено веснянки та гаївки як важливі засоби фізичного розвитку дівчат і хлопців. розглянуто основні рухи гравців під час весняних ігор і забав.

У давніх слов'ян рік починався весною, березневе літочислення зберігалося до 1409 року (за цим літочисленням Нестор-літописець розпочав «Повість врем'яних літ»). Новий рік починався з відродженням навколишньої природи і з пробудженням матері-землі від зимового сну, з першою оранкою і сівбою. Весну зустрічали радісно й пишно, з піснями, танцями, іграми. Ці пісні називали веснянками [2]. Закликали весну, звичайно, діти, дівчата й жінки. Це відбувалося в день преподобної мучениці Євдокії, у народі свята Явдохи (14 березня), чи в день 40 мучеників (22 березня), «Теплого Олексі» (30 березня). Закликання весни пов'язане насамперед із птахами. Люди вірили, що птахи прилітають із вирію, країни сонця і вічного тепла й на своїх крилах приносять весну-літо [3, с. 170].

Веснянки – назва старовинних слов'янських обрядових пісень, пов'язаних з початком весни і наближенням весняних польових робіт. За допомогою веснянок люди передавали свою енергію природі, щоб усе живе навколо прокинулося і знову ожило. Веснянки співаються майже завжди одночасно з танцями та іграми, які мають «закликати» весну та добрий урожай. Назв у веснянок є багато: «ягівка», «гаїлка», «гагілка», «ягілка», «магілка», «галанівка», «лаголайка», «риндзівка» та інші. Кожна місцевість, окрім особливої назви, мала ще й свої традиційні слова веснянок та веселих забав [1].

Різновидом веснянок є гаївки – пісні, що виконувались тільки у час великодніх свят. Гаївок було багато і різних: для молодших дітей, для старших, для хлопців і дівчат, були й гаївки, у яких парубки та дівчата обирали собі пару. На відміну від гаївок, веснянки обіймають цілий цикл весняних пісень, які співаються від Благовіщення цілу весну. Так, не кожна веснянка є гаївкою, хоч кожна гаївка є веснянкою. Але, попри все, найголовнішим залишається те, що усі веснянки, як би їх не називали – це ті пісні, що звеселяють людей, несуть в їхні душі красу та оптимізм та є дорогоцінним скарбом ранньої культури наших прапрадідів.

Найдавнішою функцією веснянок є магічне закликання Весни як міфологічної сутності, пов'язаної з «тим» світом. Такі веснянки називаються закличками. В деяких районах України (передусім у Середньому Поліссі) досі трапляються ознаки й цілі фрагменти прадавніх язичницьких весняних текстів. До них належать:

– звернення до Весни («Ой весно, весно, весняночко, де твоя дочка паняночка?», «Ой ти весна, весна, що ти нам принесла?», «Ой весна, весна, чом вгору пошла?», «Весняночка-паняночка, де ти зимувала?» та ін.);

– фігурування в текстах пір року – весни, зими, літа – у ролях дійових персонажів пісенного сюжету («Ой Зима з Літом стрекаться, про здоров'єчка питається»);

– наявність таких сюжетних мотивів, що мають, вочевидь, язичницьке міфологічне коріння. У них головними образами є верба, калина, дуб, явір та інші давні тотемні рослини, зв'язок яких із сакральним світом проглядає в давніх чарівних казках, повір'ях, календарних та родинних ритуалах. У веснянкових текстах ці антропоморфні персонажі дійсно поводять себе як люди – любляться, благають, ревнують, сумують;

– форма словесного звернення до весни – обов’язковий повтор імені. Це є безперечною прикметою того, що заклик адресований об’єктові (чи, навпаки, суб’єктові), який перебуває на далекій відстані;

– попереднє звернення до Бога з проханням дозволити («благословити») обряд закликання й величання весни.

Друга функція традиційних весняних наспівів – хороводно-ігрова – найяскравіше виявлялася під час Великодніх свят і охоплювала кілька напрямів, що колись, можливо, існували окремо, але згодом об’єдналися в різних комбінаціях [2].

З усіх видів календарно-звичаєвої обрядовості веснянки позначені найрозмаїтішими музично-поетичними засобами. Веснянки співаються майже завжди одночасно з танцями та іграми, які мають «закликати» весну та добрий урожай.

Переважає більшість веснянок, що дійшла до сьогодні, – це драматизовані ігри з розподілом ролей і формою діалогу. Пісенні тексти, що супроводжують рухи, завжди змістовні, вони розповідають про якусь конкретну подію, але за формою прості й короткі. Пісня, ритм і танці у веснянках мають підняти настрій, розбудити енергію і передати її навколишньому світові, щоб збудити природні сили до нового життя, дії, руху, піднесення [3, с. 174].

Веснянки – це переважно дівочі забави. Тому хлопці під час веснянок (гаївок), зазвичай, грали окремо у свої ігри («Довга лоза», «Боротьба», «Тягнути бука») або стоять та прислухаються і «лише спровоковані дотинками на свою адресу відповідають деколи співом або впадають гурбою між дівчата й переривають на хвилю забаву». Водночас частина веснянок виконується спільно хлопцями й дівчатами. Місця, де проводилися веснянки, були дуже різноманітні: вулиці села, роздоріжжя, майдани під церквою, ліси, поля, луки понад ставками та річками. Мотив виконання веснянок радісний, часто жартівливий і водночас щирий, зворушливий, лагідний.

Аналізуючи веснянки як засіб фізичного виховання, потрібно розглянути основні рухи гравців. Науковці виділяють три головні форми руху: круговий (коловий, колесо), поплутаний і рух двох протилежних рядів. Найулюбленіша й найпоширеніша форма руху – кругова. Дівчата і хлопці беруться за руки, утворюють круг, рухаються за сонцем і співають. Так грають у «Короля», «Коструба», «Ящура», «Подоляночку». У деяких іграх дівчата і хлопці сплітаються руками, ставлять на руки хлопчика або дівчинку й так ходять кругом церкви (гра «Володар»). Інколи до цих рухів додаються дещо інші, тоді рухи в колі стають перемінними: то за сонцем, то проти.

Активна роль у таких іграх належить тим, хто перебуває в центрі кола й поза колом. Вони перевтілюються в певні образи, виконують різні ігрові дії. Можливий і вихід дійової особи за межі кола, і прорив у центр кола. Між двома виконавцями, розділеними колом, відбувається діалог, побудований за принципом питань-відповідей. Зазвичай, гра завершується за межами кола. Поплутана форма рухів, де немає ладу й кінця, трапляється в таких іграх, як «Кривий танець», «Роман-зілля». Третя форма руху у веснянках – рух двох протилежних рядів або груп («Жельман», «Шум», «Виступні»). У цих іграх відбувається своєрідна боротьба двох таборів. Наприклад, у «Шумі» дівчата лають хлопців за те, що вони не женяться; у «Жельмані» одна частина гравців наполягає на сватанні, а друга дає одкоша. Іноді два ряди гравців бралися за руки й утворювали своєрідні кладочки або ворота з такими різноманітними вправами (то вдавали, що кладочка хитається, то віє вітер), доповнюючи це пантомімікою.

Крім цих рухів, значна частина веснянок імітує основні трудові процеси хлібороба та ріст рослин. Наприклад, у веснянках «Огірочки», «Горошок» рухи рук спрямовані вгору, до сонця. При цьому гравці намагаються виконувати різноманітні вигини тулуба, згинаються, розгинаються тощо. В окремих веснянках гравці утворюють «ключ» і рухаються досить швидко, чергуючи біг і підстрибування. Проте основна частина веснянок часто поєднує різноманітні форми рухів, що підвищує їх оздоровчий ефект [3, с. 176].

Література та джерела

1. Веснянки (гаївки, гагілки, ягілки, риндзівки). URL: <https://traditions.in.ua/pisni/vesnianky> (дата звернення: 12.02.2022).

2. Веснянки. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. <https://uk.wikipedia.org/wiki/> URL: (дата звернення: 12.02.2022).

3. Цьось А. В., Деделюк Н. А. Історія фізичного виховання на теренах України з найдавніших часів до початку XIX ст.: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. 456 с.

ВИТОКИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ДАВНЬОРУСЬКУ ДОБУ

Андрій Кальков,

студент 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Сергій Марчук, к. пед. н.,
завідувач кафедри педагогіки та психології*

Подано світоглядні засади фізичного виховання слов'ян у Давній Русі. На основі історико-педагогічних джерел проаналізовано етапи фізичного виховання дітей та молоді, форми фізичної культури у давньоруський період. З'ясовано, що військово-фізичне виховання слов'ян складає витoki та періоджерела національної системи фізичного виховання українців.

Національний ідеал тілесної і духовної досконалості, система побутових та святкових обрядів, вірувань, уявлень, звичаїв і ритуалів щодо тіловиховання визначали світоглядні основи фізичного виховання Давньої Русі [1, с. 18].

У свідомості давньоруського населення здоров'я і фізичні здібності мали надзвичайно важливе значення, забезпечували повноцінне життя, високопродуктивну працю та захист Батьківщини. Ідеал богатиря, який поєднує в собі високі моральні якості і фізичну досконалість, подано у фольклорних матеріалах, зокрема в билинах, веснянках та колядках.

Прийняття християнства вплинуло на всі сторони життя давньоруського населення, у тому числі і на фізичне виховання. Християнство пристосовувалося до язичницьких обрядів. Це яскраво простежується на прикладі пристосування календарних християнських свят до язичницьких, часткового засвоєння християнством язичницької обрядовості з набором фізичних вправ, ігор та боротьби.

Умови та спосіб життя слов'янських племен зумовлювали високі вимоги до стану здоров'я населення, їхньої фізичної підготовленості. Як показують літературні й фольклорні матеріали, наші далекі предки уважно ставилися до свого здоров'я. Національний ідеал здоров'я формувався через систему обрядів, повір'їв, порівнянь, приказок: «Аби здоров'я, а життя буде», «Без здоров'я нема щастя», «Вартість здоров'я знає лише той, хто його стратив», «Глянь на вид, і здоров'я не запитуй», «Доки здоров'я служить, то чоловік не тужить», «Здоровий злидар щасливіший від хворого багача», «Здоровому все здорово», «Найбільше багатство – здоров'я» [2]

Реалізація завдань фізичного виховання в Давній Русі здійснювалася в процесі спеціально організованої практики. Під час занять діти й молодь оволодівали спеціальними знаннями, вміннями та навичками, що забезпечували їхню підготовку до трудової і військової діяльності. В основу народної фізичної культури було покладено систему вікової диференціації:

- у 3 роки дитину саджали на коня, обряд називався «постриги»;
- у 7 років хлопець переходить від материнського виховання під нагляд чоловіків (батька або старійшин роду), починається навчання грамоті, їзді верхи, стрільбі з лука, володінню списом, арканом;
- у 12 років хлопчик вважається напівдорослим юнаком, до його виховання залучаються «військові хитрощі», він починає брати участь у військових походах;
- у 17 років юнак вважається дорослим і змужнілим [1, с. 19].

У кожній віковій групі проводилась певна підготовка, яка завершувалась «ініціацією» (посвятою в наступну групу). Для Русі характерна різноманітність форм фізичного виховання, що забезпечувало як збільшення рухової активності населення, так і вплив на виховання необхідних рис особистості.

Система фізичного виховання в Давній Русі за дослідженнями В. Вербицького та І. Бондаренка включала такі форми [1]:

- народно-побутові (основні): фізичне виховання в родині, племені, громадській організації, лісових школах, парубочих і дівочих громадах;
- форми військово-фізичної підготовки: військово-прикладна підготовка, полювання, військові походи, лицарські турніри;

– освітні: княжі школи, монастирі, товариства стрільців, школи верхової їзди, школи фехтування;

– змагальні: «руські ігрища», «народні змагання»;

– релігійно-культурні (весняна, літня, осіння, зимова календарна обрядовість).

Першою ланкою фізичного виховання в Давній Русі була сім'я та родина. Відповідальність за виховання майбутнього воїна покладалася спочатку на матір, а згодом на батька, чоловіків-членів родини, старшин роду тощо. У такий спосіб зберігалась традиція передачі знань від батьків дітям. Особлива роль у цьому процесі відводилась старійшинам роду або найдосвідченішим його членам, часто спеціально призначеним учителям, що займалися з групами дітей. Виховання юнаків здійснювалось у спеціально організованих «домах молоді», або «мужських домах». Відомо, що серед громадських утворень існували «лісові школи», які діяли в межах чоловічих військових союзів.

Військово-фізична підготовка молоді в ті часи проводилася у школах при монастирях і князівських дворах. У цей період запроваджується постійне регулярне військо – «княжа дружина», в якій враховувалась специфіка війська, його призначення, озброєння тощо. «Княжа дружина» складалась з трьох підрозділів: найбільш знатні, досвідчені воїни – верхівка княжої влади; молоді вояки, «отроки»; власне воїни, які до середини XI ст. складали основну княжого війська. Дружина князя налічувала приблизно 300-400 воїнів, а саме військо налічувало близько чотирьох тисяч воїнів і було потужною силою.

Зброя княжої доби підрозділялась на охоронну і зачіпну. До першої належала броня (панцир, кольчуга, шолом, щит), що служила для захисту тіла в бою; зачіпна зброя – списи, меч, шабля, сокира, лук зі стрілами. Списи були зброєю і піхоти, і кінноти, мали різну довжину (від 1,1 до 2,5 м); меч був двосічним, завдовжки до 1 м; шабля – завдовжки до 1,2 м. У військово-прикладній підготовці використовувалися військові походи, полювання, лицарські турніри «руські ігрища», в яких воїни набували вправності та відваги. Вільний час майбутні воїни присвячували удосконаленню навичок стрільби з лука, володіння мечем, сокирою чи шаблею, тренувалися влучно метати спис та ніж.

Одне з найвагоміших місць серед засобів фізичного виховання в період Давньої Русі посідали фізичні вправи з використанням предметів, насамперед різноманітної зброї (списів, луків, мечів, бойових палиць та сокир, ножів, щитів та ін.), а також предметів, які можуть використовуватись як зброя (каміння, палиці, мотузки, аркани тощо) [3, с. 103].

Битва під Сендвичем. 1217 р. Мініатюра Матвія Паризького (середина XIII ст.). Показані два способи метання керамічних гранат із грецьким вогнем – за допомогою лука і «на стропях» [3]

Важливим засобом фізичної підготовки воїнів були двобої на палицях. Бої на киях та палицях були поширеними на всій території Русі й були основою для розвитку одного з найдавніших видів спорту – фехтування.

Відзначимо, що відображення особливостей життя українського народу спостерігалось вже на ранніх етапах становлення національної системи фізичного виховання, в якій можна виокремити такі засоби: фізичні вправи, ігри та розваги, пов'язані з полюванням, ловлею звірів, риби; фізичні вправи та ігри, що відтворюють працю та підготовку до неї (рухливі ігри «Мак», «Огірочки», «Печу хліб» та ін.); фізичні вправи, спрямовані на підготовку до військових дій: їзда верхи на конях, веслування на човнах, стрільба з лука в ціль, метання сокири та; фізичні вправи та ігри, пов'язані з обрядами й святами народного календаря: Колядки, Веснянки, Купала, які включали танці, стрибки через вогонь; загартування повітрям, водою, землею, дотримання посту [212, с. 128].

Література та джерела

1. Вербицький В. А., Бондаренко І. Г. Історія фізичної культури та спорту в Україні: навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 340 с.
2. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. Київ : Рад. школа, 1985. 312 с.
3. Цьось А. В., Деделюк Н. А. Історія фізичного виховання на теренах України з найдавніших часів до початку ХІХ ст.: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. 456 с.

ВПЛИВ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО НА СУЧАСНУ УКРАЇНСЬКУ ШКОЛУ

Мирослава Каращук,

студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Олена Пуш, к. пед. н.,
заступник директора з навчально-виробничої роботи
Луцького педагогічного фахового коледжу*

У статті розглянуто педагогічний вплив ідей класика вітчизняної педагогіки В. О. Сухомлинського на основу сучасної нової української школи.

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки. Сучасна українська школа – це школа, до якої приємно ходити учням, в якій прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не бояться висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами [1, с. 24].

«В Україні, як і в усьому світі, набирає ваги так зване покоління Z, або «діти тисячоліття», які народилися між 1995 і 2012 роками. Їхні погляди, спосіб життя кардинально відрізняються від старших поколінь. Для них не існує розмежування між роботою, навчанням і відпочинком. Життя для них – це гармонійне поєднання, пізнання нового, самовдосконалення, ігри та розваги. Діти ХХІ століття значно відрізняються від попередніх поколінь, отож і школа для них має бути сучасною, новаторською. Але чи насправді сучасна українська школа ґрунтується на нових ідеях? Чи простежуються ідеї попередніх поколінь в концепції «Нової української школи»?

У педагогічній системі В. О. Сухомлинського категорія особистості займає центральне місце. Дитина – це активна і самодіяльна особистість, яка не «вчиться на дорослого», а живе повноцінним і цікавим життям. Кожна дитина – це цілий світ, світ, що не відкритий і не досліджений. Василь Сухомлинський запевняє, що учитель зобов'язаний доторкнутися до душі кожного учня, допомогти йому розкрити свої можливості.

Саме такі принципи взято в основу сучасної нової української школи, яка ґрунтується на збереженні цінності дитинства, необхідності гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей [3, с. 346].

Одним з компонентів сучасної української школи є творчий та вмотивований вчитель, який постійно працює над собою, який має право вибору місця і способу підвищення кваліфікації, якому надано повну академічну свободу [4, с. 45].

В. О. Сухомлинський говорив, що проведення уроку потребує наполегливості, творчості і великих зусиль педагога. Якщо ж творчо працює педагог, то і творчо будуть працювати діти. «Якщо хочете бути справжнім майстром, не чекайте, коли хтось народить Вам Ваше дитя. Найкращим та найефективнішим буде той метод, у який ви вдихнете свій розум, свою живу думку» [5, с. 288]. Якщо кожен учитель безперервно удосконалюватиме свою педагогічну майстерність, то школа може дати учням міцні і глибокі знання.

Хорошим помічником для вчителя повинна бути природа. «... Вивести дітей на галявину, зайти з ними до лісу, до парку – справа куди важча чим провести уроки», – писав Василь Олександрович. Вийшовши за межі тісних стін класної кімнати, ми покажемо дитині не лише кусочок живого реального світу, а навчимо спостерігати і виходити за межі шаблонів і стандартів, які ж ми самі їм і нав'язуємо. Будь яка крайність – це не нормально, потрібно розумно поєднувати сучасні технології та реальний світ і старатись робити його максимально комфортним для дитини не лише в матеріальному, а і в психологічному плані.

Великого значення набуває аспект педагогіки партнерства між всіма учасниками освітнього процесу, що ґрунтується на принципах гуманізму й творчого підходу до розвитку особистості. Головним завданням педагогіки партнерства є подолання інертності мислення, перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу. Це завдання реалізовується у спільній діяльності учителя й учнів, учителя й батьків, що передбачає взаєморозуміння, єдність інтересів і прагнень з метою особистісного розвитку школярів. З цього приводу Василь Олександрович Сухомлинський писав: «Якщо вчитель став другом дитини, якщо ця дружба осяяна благородним захопленням, поривом до чогось світлого, розумного, у серці дитини ніколи не з'явиться зло».

Також величезного виховного значення Василь Олександрович надавав слову, його ролі в духовному світі дитини. Мову, слово він трактував широко – це і слово вчителя, і книга, і мова природи, і мова музики, живопису. Одна з компетентностей представлених в сучасній школі – це спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами. Це вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів). Здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час [2, с. 11].

Серед багатьох проблем школи варто зупинитись на проблемі оцінок. Перечитуючи твори Василя Олександровича можна зустріти такий цікавий вислів: «Мене завжди дуже турбував психоз гонитви за відмінними оцінками – цей психоз народжується в сім'ї і захоплює педагогів та лягає важким тягарем на юні душі вихованців...». Введення 12-ти бальної системи оцінювання аж ніяк не вирішило проблему в цілому. У більшості, а саме: в батьків, дітей і навіть вчителів залишилась прив'язка до старої п'ятибальної системи, системи «хороших» і «поганих» оцінок. Шкода, але немає розуміння власного прогресу від одного до 12 балів. Тоді виникає питання: «А чи потрібні оцінки взагалі?»

Проблема оцінок відпаде в тому випадку, коли ми зможемо донести до кожного необхідність отримання знань і важливість самого процесу навчання. В школу варто йти не за оцінками, а за знаннями! Ця проблема легко вирішиться, якщо ми навчимо дитину самостійно мислити. Вартість здобутих знань вимірюватиметься їх практичністю. «Мислення, – справедливо вказує Василь Олександрович Сухомлинський, – починається там, де у школярів з'являється потреба відповісти на питання, і треба спеціальними педагогічними засобами викликати цю потребу...». Існує досить багато інших джерел отримання інформації, тому потреб у вчителів уже не має. Отже, школа вже не потрібна? Навпаки, її роль має стати надважливою. Дитина, яка виходить зі стін школи, повинна стати успішною та щасливою людиною. Ми повинні виховувати дитину, а навчальний матеріал – це лише засіб для досягнення мети. Варто докорінно змінити підхід у викладанні предметів, а саме – вчити дитину знаходити зв'язок між явищами, робити самостійні висновки, розвивати вміння досягати поставленої мети. І провідну роль у цьому відіграє саме вчитель як фахівець та психолог.

Як бачимо, що ідеї Василя Сухомлинського тісно переплітаються і великим чином впливають на сучасну новітню українську школу. Ідеї, які він ще задовго до сьогодні утілював на практиці у Павлівській школі.

Література та джерела

1. Василенко Н. В. Нова українська школа: методичний консиліум. *Управління школою*. 2018. № 7–9. С. 24–33.
2. Василенко Н.В. Особливості управління опорною школою: кардинальні реформи в освіті. *Управління школою*. 2017. № 22-24. С. 6–17.
3. Постельняк А. І. В. О. Сухомлинський. Діалог із сучасністю. Кіровоград: Центрально-українське видавництво, 2003. С. 346.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах. Т. 3. Київ: Рад. школа, 1997. С. 45.
5. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. Київ: Рад. школа, 1988. С. 310.

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ВИШИВКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Оксана Карпович,

студентка 1 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Нінель Сиротюк,
викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної
освіти та інформаційних технологій*

*Подано історію виникнення вишивки, її цінність у суспільстві, види мотивів, що створювалися
продовж багатьох віків, в залежності від певного регіону України. Символіка орнаментів.
Взаємозв'язок між вишивкою та свідомістю людей.*

З давніх-давен українці навчилися зберігати свій дух. Національна свідомість, патріотичність, любов до рідної землі, історія нашого краю – усе це скарби нашої Батьківщини – України.

Історія вишивки на Україні сягає глибини віків. Дані археологів, мандрівників і літописців кажуть, що вишивання як вид мистецтва на Україні існує з незапам'ятних часів. За свідченням Геродота, саме вишивкою був прикрашений одяг скіфів. Навіть арабський мандрівник X ст. у своїх розповідях про русів наголошує, що вони носили вишитий одяг. На жаль, пам'ятки української вишивки збереглися лише за останні кілька століть, але й цього достатньо, для того щоб бути впевненими, що український орнамент вишивки співпадає з вишивкою інших мешканців на території України доби неоліту та трипільської культури.

На території слов'янських країн перші вишивки мали релігійний характер, саме вони оберігали людей від зла. Скрізь, де тіло було відкрите, сорочки оздоблювали візерунками: на рукавах, комірах. Для релігійних ритуалів та свят існували особливі вишиванки. А при народженні дитині дарували вишиту сорочку, щоб вона оберігала від нечисті.

Вишиванням займалися жінки, які з покоління в покоління передавали найяскравіші зразки орнаменту, кольору та вишивальну техніку. Вишивки, які передають ознаки місцевості, відрізняються між собою орнаментом, технікою виконання та барвами. Вишивкою прикрашали рушники, фіранки, жіночий та чоловічий одяг. Особливу увагу приділяли рушникові – старовинному оберегу дому та родини. У давнину рушник, вишитий окремими візерунками, символами, був неодмінним придатком багатьох обрядів: з рушником приходили вшанувати появу нової людини, зустрічали і проводжали дорогих гостей, справляли шлюбні обряди, проводжали в останню путь, прикрашали, образи та накривали хліб на столі.

Вишивкою займалися скрізь. Кожен район, навіть кожне село відзначалися своєрідністю мотивів. Ось тому вишивка – це не лише художнє оформлення речей, а й своєрідне світобачення відтворене окремими художніми засобами. В українській вишивці співіснують рослинний і геометричний орнаменти. Геометричний орнамент – це ромб, розетка, хрестоподібна фігура, саме вони стали основою східнослов'янського візерунку. Найпоширенішим візерунком є ромб. Це один з найпопулярніших орнаментів вишивки Волині, Поділля, Гуцульщини.

На Київщині властивий рослинно-геометричний орнамент із гронами винограду, цвітом хмелю, ромбами та квадратами. Основні кольори білий, червоний, жовтий і голубий. Виконується вишивка хрестиком, знизуванням та гладдю.

Для вишивок Закарпаття характерний орнамент «кривуля» у різних техніках виконання. Переважає техніка «заволікання» і вишивання хрестиком, використовується вирізування та гаптування. Кольорова гама -червоне поєднується з чорним, при цьому виділяється один з кольорів.

У Київському і Чернігівському Поліссі популярні орнаменти як, рослинно-геометричний та геометричний мотиви в чорно-синій гамі. Улюблені тут є «рожі», «берізки», «хміль», «барвінок», а також «гусячі лапки», «сливки».

Особливу увагу привертають вироби Гуцульщини. Кожен район, навіть кожне село має своє художнє бачення, улюблену колірну гаму. У Яворові були «сливові», «черешневі», «соснові» мотиви, а найулюбленішими візерунками лишалися «скриньовий» у вигляді ромбів або зигзагів, або ж малюнок «головкатий». Поступово гама змінюється у бік багато барвистості, у ній переважають блакитні, зелені, сині кольори. У свою чергу у кожному регіоні, у кожній області можна відстежити свої місцеві особливості мистецтва вишивки.

Наші прабабусі та прадіди поклонялися та стихіям природи та шанували їх. Найбільше поширеними орнаментами були такі, які позначали стихії сонця та води. Сонце зображувалося у вигляді зірки, а вода – у вигляді хвилястих ліній. Цей орнамент слугував оберегом від зла.

Плодючість символізував ромб з крапкою у центрі. Одяг з такою вишивкою одягали молоді подружжя, які готувалися стати батьками. Також на сорочках вишивали калину – одну з найпопулярніших українських національних символів. Вона вважається втіленням Сонця, Місяця та зірок. Червоний колір означає безсмертя народу та кров нації.

На чоловічих сорочках дуже часто можна зустріти зображення дуба, який символізує мужність та силу, енергію життя.

Дивлячись на рушник, вишитий руками рідної матері, забуваєш про усі проблеми, які тебе хвилюють. Йдучи коридорами будь-якої адміністративної будівлі, бачиш історію створення держави та свого народу.

Українська вишивка пробуджує в людей бойовий дух, національну свідомість, пам'ять до минулого та майбутнього. Саме наші, українські візерунки дають змогу згадати історію рідного краю, зміцнити своє ставлення та зв'язок між державою та народом.

Орнамент виконаний технікою «Косий хрестик». Усі складники духовності українського народу являють національні народні цінності, що є серцем освіти, виховання. Традиції, звичаї та обряди об'єднують не лише минуле, а й майбутнє. Старші й молодші покоління об'єднують спільноту людей у високорозвинену сучасну націю. Це духовні підвалини розвитку народу, нації, які вбирають у собі найкращі досягнення у житті. У народі існує таке повір'я: «Той, хто забув

звичаї своїх батьків, карається людьми та Богом».

Література та джерела

1. Шишкова Л. Ф. Виховання учнів та розвиток їх творчих здібностей на національних традиціях: методична розробка. Помічна, 2014. 127 с. URL: <https://cutt.ly/2SlqHFy> (дата звернення:19.02.2022).
2. Українська народна вишивка та її ціннісний світ як засіб розвитку національної свідомості. URL: <https://ped.bobrodobro.ru/55267> (дата звернення: 19.02.2022).
3. Трудове навчання (для дівчат) : підруч. для 6-го кл. загальноосвіт. навч. закладів / І.Ю. Ходзицька, Н.М. Павич, О.В. Горобець, О.І. Безносок. — Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2014. 240 с. URL: <https://cutt.ly/eSlwJgf> (дата звернення: 21.02.2022).
4. Сакральна символіка української вишиванки. URL: <https://cutt.ly/1Slp7d8> (дата звернення: 20.02.2022).
5. Цікаві факти про вишивку. URL: <https://cutt.ly/9SleTZp> (дата звернення: 19.02.2022).

РОБОТА НАД ШТРИХАМИ У ТВОРІ. ВИКОРИСТАННЯ ДИНАМІЧНИХ ВІДТІНКІВ

Дарина Катеринюк,
студентка 2 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Андрій Войнаровський, викладач кафедри теорії,
методики музичної освіти та інструментальної підготовки*

Проаналізовано проблеми формування творчого відношення до навчання, виконавської художньої майстерності учня; роботу над динамічними відтінками та фарбами, які допоможуть яскраво та переконливо розкрити характер твору, його емоційний сенс.

Робота над художнім музичним твором висуває надзвичайно багато різного роду завдань, які необхідно виконавцеві будь-якого рівня майстерності поступово і послідовно вирішувати. Серед них можна назвати, перш за все, вірне прочитання нотного тексту, осмислення авторського задуму, його глибинного підтексту, а потім – реалізацію їх у виконанні, створення власного уявлення про музичний твір та втілення цього уявлення у живе звучання музично-виконавськими засобами.

Працюючи над музичним твором, учитель обов'язково враховує індивідуальність учня. Він прагне підштовхнути учня до самостійних пошуків, осягнення цього твору, усвідомлення його змісту, особливостей виразних засобів та донесення його до учнівської аудиторії. Загальновідомо, що навіть музикант, який добре розуміє зміст музики, але не володіє сукупністю технічних засобів, не спроможний передати зміст твору, задум та його виразні засоби. Тому, чим раніше учень усвідомить образний зміст твору, засвоїть способи та прийоми роботи над ним, подолає звукові та технічні труднощі, тим краще буде розвиватися його художня і виконавська діяльність [2].

Баян – унікальний музичний інструмент, який має не тільки великий звуковий діапазон, але й достатньо широкі динамічні можливості – різноманітне нюансування, можливість витонченого філірування звука в межах практично всього діапазону. І головне місце в процесі досягнення динамічної та художньої виразності звука відводиться міховеденню. Посилюючи або послабляючи рух міха, баяніст може досягти і дуже тонкого *pp*, і чіткого, виразного *mf* і могутнього *ff*. Якість міховедення – один з найважливіших показників рівня виконавської культури баяністів та акордеоністів. Змінювати напрям руху міха необхідно непомітно, не порушуючи логіки розвитку музичного твору. Найкраще повертати міх під час фразувальної цезури. Але, як свідчить практика, не завжди існує така можливість і не завжди це зручно робити, наприклад – під час виконання поліфонічних творів або досить тривалих музичних фраз на *legato*.

На баяні реальне звучання досягається в результаті безпосередньої роботи пальців і міхів, причому і способи дотику до клавіш, і ведення міху постійно доповнюють один одного і в кінцевому підсумку залежать від характеру виконуваної музики. Зупинимося на способах дотику пальців до клавіш – туше. Необхідно виділити чотири основні способи туше: натиск, поштовх, удар, ковзання (*glissando*) і пов'язані вони з різними музично-художніми завданнями.

Натиск застосовується баяністами (акордеоністами) зазвичай в повільних розділах твору для отримання зв'язкового звучання. Пальці при цьому розташовуються близько до клавіш і можуть навіть до них торкатися. Кожна наступна клавіша натискається так само плавно, причому одночасно з натисканням чергової клавіші, попередня м'яко повертається у вихідну позицію. Важливо стежити за тим, щоб під час зв'язкової гри пальці застосовували силу, необхідну лише для натискання клавіші і фіксації її в точці упору. Тиснути на клавішу після відчуття «дна» не слід.

Ковзання (*glissando*) – ще один різновид туше. *Glissando* при русі вгору зазвичай виповнюється поверхнею нігтя вказівного або середнього пальця, подушечки яких рекомендується зімкнути з подушечкою великого пальця. *Glissando* зверху вниз грається великим пальцем. *Glissando* кластером, а також нетемперованому *glissando*. Баяністи практикують ковзання по трьох рядах і попереку клавіатури і т.п. [3].

Від правильного, художньо доцільного руху міха залежать також усі відомі засоби звукодобування, зокрема штрихи. Щонайменша зміна характеру руху міха автоматично змінює

динаміку та довжину звука, його характер. Але багато в процесі звукодобування залежить і від роботи правої та лівої рук виконавця – вправної роботи його пальців, атаки звука та художньо-емоційної складової музичного матеріалу. Отже, штрихи – це, радше, характер виконання музичного звука, який є результатом певного засобу звукодобування та залежить від певного художньо-виправданого змісту звучання.

Розглянемо докладніше основні штрихи, опанування яких є необхідною умовою виконавського апарату баяніста або акордеоніста.

Staccato – звук короткий, гострий, виконується невеликим замахом найчастіше за допомогою кисті руки. Довжина ноти, яка виконується на *staccato*, не має перевищувати половини від позначеної в нотному тексті.

Staccatissimo – вищий рівень короткості та гостроти звучання, виконується короткими та легкими ударами пальців та кисті.

Legato – звуковедення із плавним, безперервним переходом одного звука в інший. Під час використання прийому пальці не слід піднімати занадто високо, клавіші необхідно натискати без удару.

Legatissimo – дуже зв'язно, дещо більше ніж *legato*, але звуки не мають «наповзати» один на одного.

Non legato – окреме виконання звуків. Звучання має дорівнювати приблизно половині довжини зазначеної ноти.

Portato – звуки виконуються як на *legato*, але акцентованіше, легкими пальцевими ударами.

Tenuto – звуки витримуються повністю відповідно до зазначеної в нотному тексті довжини ноти.

Marcato – виконується активним ударом пальця та невеликим поштовхом міха, немов підкреслюючи кожен ноту.

Détaché – кожен звук виконується окремим рухом міха на «розтяг» та «стиск». Пальці при цьому можуть залишатися на клавішах. У швидкому темпі виконується як *tremolo* міхом.

Martele – акцентоване *staccato*, що нагадує *marcato*, але виконується гостріше.

Необхідно зазначити, що кожен штрих має багато різновидів, між якими – шкала ледь помітних відтінків. Кількість засобів контактування пальців виконавця з клавіатурою баяна чи акордеона є безмежною, особливо в поєднанні з тим або іншим характером руху міха, так і безліч варіантів звучання певного штриха [1].

Штрихи в музиці – це особливий спосіб видобування звуку на різних музичних інструментах. Саме штрихи надають музиці особливого характеру та яскравого забарвлення, що обумовлюється художнім змістом твору та виконавчим задумом. Від способу звуковидобування залежить характер мелодії та розуміння образів, що вона створює. Штрихова техніка є одним з основних елементів артикуляції. Артикуляція (від латин. *articulo* – розчленовую) – це спосіб виголошення мелодії з тим чи іншим ступею розчленованості або пов'язаності тонів. Цей спосіб конкретно реалізується в штрихах. Штрих (*strich* – риса, лінія) – це спосіб (прийом і метод) виконання нот, групи нот, що цим штрихом клавіші натискаються і звільняються таким чином, щоб не було ні плавного, ні уривчастого звучання.

Отже, початковий період навчання на музичному інструменті – це складний процес засвоєння та вдосконалення навичок і технічних прийомів – як необхідних складових набуття музичного професіоналізму. Проте навчання – це завжди й процес творчого пошуку, знаходження та відпрацювання нових, досконаліших елементів музичної виразності, які можна лише відчувати інтуїтивно, оскільки перебувають вони на рівні підсвідомості, інтуїції виконавця. Тому в кожному конкретному разі виконавцеві необхідно знаходити такі засоби звукодобування та філірування звука, які б сприяли найдосконалішому вирішенню учнем-баяністом (акордеоністом) складних художньо-виконавських завдань.

Література та джерела

1. Алексеев І. Викладання гри на баяні. Київ. Держ. вид-во образотв. мистецтва і муз. літератури, 1957. 143 с.
2. Пуриц І. Г. Гра на баяні. Методичні статті. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2007. 232 с.
3. Семенов В. Сучасна школа гри на баяні. Москва: Музика, 2003. 216 с.

ПОНЯТТЯ «ДИДАКТИЧНА ГРА» У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

Юлія Кашинська,
студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Олена Пуш, к. пед. н.,
заступник директора з навчально-виробничої роботи*

Узагальнено сутність поняття «дидактична гра». Уточнено визначення «дидактичної гри» з урахуванням специфіки її використання у навчальному процесі. Обґрунтовано необхідність застосування дидактичних ігор в початкових класах.

Школа – один з існуючих факторів прискореного соціально-економічного розвитку суспільства. В наш час школа шукає найбільш результативні методи навчання і виховання. Особливо ця проблема стоїть перед початковою ланкою школи.

У вихованні дітей молодшого шкільного віку дуже важливо, щоб вони виражали своє емоційне ставлення до найбільш важливої у їх житті діяльності – навчання. Від творчості вчителя-вихователя залежить, щоб на своє навчання, здобуття знань дитина дивилася як на діяльність корисну, необхідну суспільству [1].

Сучасні шкільні завдання мають великі розвиваючі можливості завдяки своїй цілісності й логічній строгості. Для того, щоб учні початкових класів усвідомили важливі ідеї, покладені в їх основу, треба дібрати такі методи і форми навчання, щоб матеріал подавався на доступному для них рівні. До таких методів відносять гру.

Дидактична гра належить до традиційних і визначних методів навчання і виховання школярів. Цінність цього методу полягає в тому, що в ігровій діяльності освітня, розвиваюча й виховна функції діють у тісному взаємозв'язку. Гра, як метод навчання, організовує, розвиває учнів, розширює їхні можливості, виховує особистість [2].

Гра сприятливо діє на розвиток психічних процесів, нових видів розумової діяльності, засвоєння нових знань та умінь молодших школярів, тому що в грі поетапне відпрацювання розумових дій відбувається постійно і ненав'язливо. Дидактичні ігри, ігрові заняття і прийоми підвищують ефективність сприймання учнями навчального матеріалу, урізноманітнюють їхню навчальну діяльність, вносять у неї елемент цікавості [3].

Важлива роль гри в розвитку психічних процесів дитини пояснюється тим, що вона озброює дитину доступними для неї засобами активного відтворення, моделювання за допомогою зовнішніх, предметних дій такого змісту, яке за інших умов було б неможливим та не могло бути по-справжньому засвоєно.

В ігровій діяльності створюються сприятливі умови для розвитку інтелекту дитини, для переходу від наочно-дієвого мислення до образного і до елементів словесно-логічного мислення. Саме в грі розвивається здатність дитини створювати узагальнені типові образи, подумки перетворювати їх [4].

Важко знайти спеціаліста в області дитячої психології, який би не торкався проблеми гри, не висловлював би своєї точки зору на її природу і значення, однак спеціальних досліджень з цієї проблеми дуже мало, буквально одиниці.

Початок вивчення теорії гри пов'язаний з такими іменами мислителів як Ф. Шіллер, Г. Спенсер, В. Вундт. Розробляючи свої філософські, психологічні і, головним чином, естетичні погляди, вони поступово, тільки в деяких положеннях, торкались гри як одного із найрозповсюдженіших явищ дитячого життя.

В емпіричній психології при вивченні гри, так як і при аналізі інших видів діяльності переважав функціонально-аналітичний підхід. Одні дослідники (К. Ушинський, Дж. Селлі, К. Бюлер, В. Штерн) бачили вгрі прояви відображення чи фантазії, приведені в рух різноманітними ефективними тенденціями; інші (А. Сікорський, Дж. Дьюї) пов'язували гру із розвитком мислення [5].

Сучасна психологія визначає, що гра охоплює всі періоди життя людини. Це важлива форма її життєдіяльності, а не вікова ознака. З грою людина не розлучається все життя, змінюються лише її мотиви, форми проведення, ступінь вияву почуттів та емоцій. Розробкою теорії дитячих ігор, зясуванням ролі, структури і значення гри для виховання і навчання дітей займалися психологи Ж. Піаже, Л. Виготський, О. Леонт'єв, Д. Ельконін та ін.

Використання дидактичних ігор у навчанні робить недоречною авторитарну позицію вчителя в спілкуванні з дітьми. Адже, щоб зацікавити дітей майбутньою діяльністю, внести у навчання ситуації несподіванки, вільного вибору, яскраві позитивні емоції, педагог повинен сам стати учасником гри.

Дидактична гра, як метод навчання має свою структуру. Визначено 4 етапи в структурі навчального процесу, який передбачає дидактичну гру:

1. Орієнтація. Вчитель характеризує тему, яка вивчається, основні правила гри та її загальний хід.

2. Підготовка до проведення. Розподіл ролей, вивчення ігрових завдань, процедурні питання.

3. Проведення гри. Вчитель стежить за грою, фіксує наслідки (підрахунки балів, прийняття рішень), розяснює те, що незрозуміле.

4. Обговорення гри. Вчитель керує дискусійним обговоренням гри. Увага приділяється зіставленню імітації з реальним світом, установленню зв'язку гри зі змістом навчальної теми [6].

Особливу точку зору на гру мав видатний психолог П. Блонський, який стверджував: аналіз існуючих теорій ігор доводить, що гра – основний вид активності учня, у процесі якої він тренує сили, розширює світогляд, засвоює соціальний досвід, відтворює і творчо комбінує явища оточуючого життя [7].

Гра, як зазначається в психологічному словнику - це довільна діяльність, яка відображає у специфічній умовно-узагальненій формі ставлення людини до світу, людей, до самої себе і має за мету самовираження індивіда, формування у нього певних типів соціальної поведінки та активізацію біологічних та інтелектуальних можливостей особистості [8].

Отже, з початком навчання дитини у школі різко змінюється її соціальне середовище, що, безумовно, впливає на її психологічний стан. Дидактична гра як звична діяльність у цьому віці допомагає їй подолати скутість, сором'язливість і страх. Саме ігрові форми навчання найбільше сприяють адаптації дитини до нових умов і соціалізації молодшого школяра у шкільне середовище.

Ігрова діяльність, на відміну від інших форм роботи з учнями початкової школи, створює всі необхідні передумови для ефективної організації навчального процесу з усіх предметів шкільного циклу.

Література та джерела

1. Кодлюк Я. П. Підручник для початкової школи: теорія і практика. Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. 266 с.
2. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. Київ: Генза, 2002. 368 с.
3. Рижук В. І. Гра як метод навчання й виховання. *Початкове навчання та виховання*. 2005. № 16-18. С. 20–25.
4. Миколенко Н. Змістовий компонент дитячих ігор. *Рідна школа*. 2004. № 9. С. 46–49.
5. Романенко Л. Активізація виховної функції навчально-пізнавальної діяльності. *Початкова школа*. 2006. № 3. С. 36–40.
6. Саюк В. Ігрові методи та їх дидактичне значення. *Рідна школа*. 2001. № 4. С. 18–20.
7. Миколенко Н. Змістовий компонент дитячих ігор. *Рідна школа*. 2004. № 9. С. 46–49.
8. Шафранська О. Дидактичні ігри на уроках української мови в 2 класі. *Початкова школа*. 2003. № 6. С. 6–8.

МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Єлизавета Кисляк,

**студентка 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради**

*Науковий керівник – Надія Антонюк, к. пед. н.,
голова циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології*

Подано матеріал стосовно проблеми ставлення учнів до навчання, а також охарактеризовано способи мотивації навчальної діяльності молодших школярів.

З кожним роком освіта в Україні вдосконалюється та модернізується згідно до відповідних норм. Проте, ні для кого не секрет, що чим вищі вимоги до навчання, тим складніше цей процес дається сучасним школярам. Однак, постає питання: «Яким чином та за яких умов можна зробити навчальне середовище комфортним та невиснажливим, при цьому зберігаючи баланс між навчанням і відпочинком школярів?». Оскільки, важливим чинником для здобуття високих досягнень є мотивація, не можна не згадати той факт, що й також ставлення учнів до навчання відіграє значну роль. Проблема формування мотивації навчання завжди була актуальною в психолого-педагогічній літературі та освітньому середовищі. Вона є актуальною й в даний час – зокрема, як для дітей та батьків, так і для вчителів.

Як відомо, зміст навчання та його значущість для школяра є підґрунтям мотиваційної сфери. Від змісту навчання залежить спрямованість школяра, тобто мотиви навчання. Мотив навчання – це спрямованість учня на різні сторони навчальної діяльності. Таким чином, існує зв'язок різних типів ставлення школяра до навчання з характером його мотивації і станом навчальної діяльності [1, с. 240].

Виокремлюють п'ять типів ставлення школярів до навчання: негативне; байдуже або нейтральне; позитивне аморфне; позитивне пізнавальне, усвідомлене; позитивне відповідальне, особистісне [1, с. 238].

Для негативного ставлення школярів до навчання характерно таке: бідність і вузькість мотивів; пізнавальні мотиви вичерпуються інтересом до результату; не чітко сформовані вміння ставити цілі, долати труднощі; навчальна діяльність також не є сформована та організована; відсутнє вміння виконувати дію за розгорнутою інструкцією дорослого; відсутня орієнтація на пошук різних способів дії.

За позитивного аморфного ставлення школярів до навчання в мотивації спостерігаються нестійкі переживання новизни, допитливості, спонтанного інтересу; виникнення перших переваг одних навчальних предметів перед іншими; широкі соціальні мотиви обов'язку; розуміння і первинне осмислення цілей, визначених учителем.

За позитивного пізнавального ставлення школярів до навчання мотивація характеризується постановкою нових цілей; народженням нових мотивів; осмисленням співвідношення своїх мотивів і цілей. Навчальна діяльність включає не тільки відтворення за зразками вчителя завдань, способів дій, але й виникнення самостійно визначених цілей, а також виконання дій з власної ініціативи. Відбувається опанування вміннями планувати й оцінювати свою навчальну діяльність до її здійснення, перевіряти та контролювати себе на кожному етапі уроку [2, с. 135].

За позитивного особистісного, відповідального ставлення школяра до навчання мотивація характеризується стійкістю і неповторністю мотиваційної сфери; вміннями ставити перспективні, нестандартні цілі та реалізовувати їх; вмінням долати перешкоди задля досягнення мети. У навчальній діяльності, спостерігається пошук нестандартних способів виконання навчального завдання, гнучкість і мобільність способів дій, опанування навчальними діями та вміннями до рівня навичок і звичок культури праці, вихід з навчальної діяльності в самоосвітню, перехід до творчої діяльності [3, с. 57].

Для стимуляції навчання існує кілька корисних порад, на які варто частіше звертати увагу :

1. Слід спиратися на бажання дитини. Важливе не те, чого бажає вчитель, а те, чого хоче учень. Він не винний у своїх бажаннях.

2. Варто використовувати ідентифікацію. Варто стимулювати учнів так, аби вони самі чогось палко забажали.
3. Важливість врахування інтересів та нахилів.
4. Слід використовувати наміри.
5. Варто заохочувати в дітей бажання досягти визнання.
6. Шукати чесноти, схвалювати успіхи, давати дитині шанси. Авансувати найменші позитивні зрушення.
7. Намагатися зробити діяльність привабливою.
8. Іноді варто просто говорити «Треба!».
9. Використовувати ситуацію «з розумом». Різні життєві ситуації, що виникли випадково, потрібно миттєво використати як стимул [4, с. 530].

Хочеться також звернути увагу стосовно пізнавальної мотивації, що є не менш важливою. Вона зумовлена бажанням учитися, інтелектуальною ініціативою дитини. Варто організовувати навчальний процес так, щоб зацікавити дітей, викликати бажання вчитися. Навчальний матеріал повинен стимулювати мислення учнів, поставлене завдання – підштовхувати до пошуків шляхів його розв'язання. Надмірно спрощені завдання є нецікавими для учнів, а це призводить до втрати мотивації засвоєння навчального матеріалу. Дитина має радіти тому, що вона про щось дізналася. Тільки тоді можна сказати, що в неї розвивається мотивація, адекватна структурі особистості [5].

Не можна не згадати і про мотивацію престижу, що є найбільш характерною для дітей із завищеною самооцінкою і схильністю до лідерства. Вона спонукає школяра навчатися краще за однокласників, виділитися серед них, бути першим. Але постійне суперництво з однолітками, зверхнє ставлення до них заважають формуванню здорових стосунків дитини з колективом.

Мотивація уникнення невдачі, як правило, висвітлюється в процесі навчання і виявляється в учнів, які не встигають у навчанні. Діти намагаються у будь-який спосіб уникнути негативної оцінки і її наслідків. Ця мотивація надає навчальній діяльності негативного емоційного забарвлення, викликає у дитини почуття страху і тривоги. Щоб запобігти формуванню такої мотивації, слід підтримувати дітей в їхніх найменших успіхах, хвалити за виконання проміжних дій, а не оцінювати тільки кінцевий результат [5].

В навчальному середовищі значну роль відіграє мотивація навчання, яка спонукає дитину до певної діяльності з метою розширення й поглиблення знань, і є основним засобом підвищення успішності навчання.

Проблема мотивації навчання з'являється тоді, коли людина усвідомила необхідність цілеспрямованого навчання підростаючого покоління і приступила до подібного навчання як спеціально організованої діяльності. Ця проблема є однією з найважливіших у сучасній психології та педагогії навчання.

Прагнення вчитися закладене в людині природою. Вчення є діяльністю з обмеженим мотиваційним потенціалом. Як в біологічному сенсі – освоєння нового досвіду необхідно людині для виживання, так в соціальному – як засіб соціалізації та включення в соціум, то в психологічному плані – тільки через навчання людина підвищує свою компетентність і адекватність, домагаючись зростання самооцінки, набуваючи почуття господаря над собою, навколишнім середовищем і зрештою самостверджуватись як особистість [5].

Отже, можемо стверджувати, що мотивація завжди була і є одним з найважливіших компонентів навчання, фундаментом для здійснення всебічного розвитку особистості. Проте, не варто забувати, що вона тісно пов'язана з типами ставлення школярів до навчання, адже бажання вчитися чітко залежить від того, наскільки приємно та охоче школярі ставляться до процесу навчання.

Література та джерела

1. Канюк С. С. Психологія мотивації: навчальний посібник. Київ : Либідь, 2002. С. 238–248.
2. Макаревич О. Мотивація як підґрунтя дій особистості. *Соціальна психологія*. 2006. С. 134–141.
3. Подмазін С. Психологія особистісно – орієнтованого навчання. *Сучасні шкільні технології*. Ч. 1 / упоряд. І. Рожнятовська, В. Зоц. Київ, 2004. С. 50–63.
4. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа. Вибрані твори: в 5 т. Т. 4. Київ : Радянська школа, 1976. 640 с.
5. URL://<http://tyabushky.lbd-osv.gov.ua/informaciya-dlya-vchiteliv-21-22-04-10-02-2020/> (дата звернення: 11.01.2022).

СТЕП-АЕРОБІКА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Інна Кіквідзе,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Володимир-Волинський педагогічний фаховий коледж ім. А. Ю. Кримського
Волинської обласної ради

*Науковий керівник – Андрій Гаврилюк, доцент, к. пед. н.,
викладач Володимир-Волинського педагогічного фахового коледжу
ім. А. Ю. Кримського Волинської обласної ради*

Подано матеріал про степ-аеробіку як засобу підвищення рухової активності та зацікавленості дітей початкової школи до занять фізичною культурою та спортом. Визначено значення, зміст, та форми степ-аеробіки як виду рухової активності.

Враховуючи, що на сьогодні дітьми ведеться малорухливий спосіб життя, а традиційні уроки з фізичної культури в школі стають не цікавими та одноманітними для учнів початкових класів, саме через впровадження та використання нових видів рухової діяльності можна активізувати зацікавленість дітей до занять фізичною культурою та спортом [1, с. 132].

Прикладом оптимізації системи фізичного виховання школярів є впровадження модифікованих аеробних технологій на основі степ-аеробіки, фітбол-аеробіки та фанк-аеробіки. Їм притаманні значні функціональні, розвиваючі та оздоровчі можливості. Степ-аеробіка можна визначити як практичну, науково обумовлену оздоровчу програму для всіх і кожного з високим фізіологічним та біомеханічним впливом [2].

Степ-аеробіка як вид фізичної активності з'явилася у 1993 році в результаті досліджень університету «РЕЕВОК» в США та швидко завоювала свою популярність. Вже в середині 90-х років в США нею займалися близько дев'яти мільйонів людей. У таких країнах як США, Німеччина, Данія, Швеція степ-аеробіка становила близько 50 % усіх видів аеробіки. Особливість степ-аеробіки полягає у використанні спеціальних степ-платформ, виробництво яких стало розвиватися із введенням цього різновиду занять. Степ-платформа – це спортивне обладнання у вигляді невеликої лавки. Платформа дозволяє виконувати різні кроки, підскоки на ній і через неї, в різних напрямках, її можна використовувати для виконання вправ на розвиток та зміцнення м'язів тулуба тощо. Спортивне знаряддя виготовляють зі спеціального пластику, що має рифлену поверхню, вона сприяє запобіганню ковзанню під час тренувань. Степ-платформа є універсальним обладнанням для фітнесу. Адже з нею можна займатися не тільки класичною аеробікою, а ще й виконувати силові вправи та ускладнювати чи, навпаки, спрощувати класичні. Загалом, використання степ-платформ на уроках фізичної культури буде слугувати зміцненню усіх м'язів дітей, особливо сідниць та ніг [3].

Степ-платформа знадобиться під час силових вправ, для виконання яких часто використовують лаву або ж степ-платформа стане в нагоді тим, хто вчиться відтискатися від підлоги чи стоїть у планці, адже деякі вправи легше робити з упором на неї, аніж на підлогу. Також платформу можна використовувати для виконання стрибків, при яких потрібно виконувати стрибки на будь-яке підвищення. Степ-платформу корисно застосовувати на уроках з фізичної культури, оскільки сприятиме ліквідації гіподинамії та розвитку фізичних якостей у дітей початкових класів.

В основі степ-аеробіки лежить головним чином хореографія базової аеробіки, що включає в себе танцювальні стилі та силову аеробіку. Рухи виконуються із використанням спеціальної платформи, що регулюється (15-25 см). Велика популярність степ-аеробіки пояснюється наступними чинниками [2]:

- 1) базові рухи прості і цілком доступні дітям без спеціальної рухової підготовки;
- 2) заняття проводиться в звичних умовах, школяр виконує вправи на своєму постійному місці;
- 3) вчитель може легко здійснювати контроль і корекцію техніки рухів;
- 4) для занять не потрібно великих залів;
- 5) можливість проведення заняття одночасно з хлопцями та дівчатами;
- 6) висока варіативність рухів.

У степ-аеробіці застосовуються як найпростіші крокові рухи, що нагадують підйом та сходження по сходах, так і складні хореографічні елементи. Даний вид аеробіки змушує працювати великі групи м'язів і активно впливає на серцево-судинну та дихальну системи. Так само як і в класичній аеробіці, в степ-аеробіці навантаження може бути низької, середньої та високої інтенсивності.

Навчання степ-аеробіки потрібно починати із навчання основних рухів на основі яких базується вся аеробіка. У степ-аеробіці є такі основні елементи [2]: 1) базовий крок; 2) крок ноги нарізно, ноги разом; 3) приставний крок з торканням на платформі або на підлозі; 4) торкання платформи носком вільної ноги; 5) крок з поворотом, в діагональному напрямку та через платформу; 6) випади назад та вбік; 7) стрибки; 8) підскоки.

Обов'язково у степ-аеробіці використовується музика. Від музичного супроводу залежить ефективність та інтерес, який проявляють школярі. На даний час широко почала використовуватися сучасна музика, на яку накладаються відповідні стилі руху танцювального характеру. Обов'язковим є те, що даний музичний супровід має бути бадьорим та ритмічним. Музика повинна викликати у дітей позитивні емоції та налаштовувати їх на прагнення виконувати вправи ефективніше та емоційніше. Також аби степ-аеробіка була більш ефективною, потрібно дотримуватися загальнодидактичних правил, а саме:

1) комплекс вправ повинен складатися з підготовчої та основної частини. Підготовча частина має бути спрямована на «розігрів» організму та підготовку до основного фізичного навантаження. Разом з тим, комплекс повинен завершуватися вправами на дихання;

2) важливим правилом є доцільність використання ігор-медитацій для розслаблення. Для цього потрібно розмістити степ-платформи по колу або ж ланцюжком;

3) степ-аеробікою не можна займатися без спортивного взуття, яке обов'язково повинно фіксувати стопу. Також слід використовувати відповідний (полегшений) одяг.

Повний комплекс степ-аеробіки діти повинні виконувати протягом трьох місяців. Окремі вправи в міру їх засвоєння слід ускладнювати й видозмінювати. При виконанні вправ на степах потрібно пам'ятати, що навантаження на ноги повинно здійснюватися не більше, ніж при виконанні інших видів вправ.

Проводити степ-аеробіку з учнями початкових класів можна у різних формах, а саме [3]:

- 1) заняття оздоровчо-тренувальної спрямованості;
- 2) як певна частина уроку фізичної культури;
- 3) як комплекс вправ ранкової гімнастики на степ-платформах;
- 4) показові виступи для дітей на святах;
- 5) степ-розваги.

Отже, степ-аеробіка зміцнює всі основні групи м'язів, опорно-руховий апарат, розвиває рухливість суглобів, тренує рівновагу та зміцнює серцево-судинну та дихальну системи. Завдяки емоційності і великій різноманітності рухів степ-аеробіка стала неймовірно популярна у цілому світі. Якщо дану рухову діяльність застосовувати на уроках фізичної культури в початковій школі, то дітям буде значно цікавіше займатися руховою активністю та спортом. Адже саме рухова активність зміцнює здоров'я, формує важливі рухові та розумові здібності дитини. Школу звикли називати другим домом дитини і в наших силах зробити так, щоб цей дім був затишним та дружнім.

Література та джерела

1. Гаврилюк А., Гаврось А. Використання елементів чирлідінгу як засобу зацікавлення дітей початкової школи до уроків фізичної культури. *Матеріали наук.-теорет. конф. «30 років незалежності: тенденції становлення освіти»* / упоряд. О. О. Юринець, С. С. Слюсарук-Літвін. Володимир-Волинський, 2022. С. 132–135.

2. Нова фізична культура: Степ-аеробіка. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:Prometheus+PE102+2020_T3_SA/about (дата звернення: 15.02.2022).

3. Правила степ-аеробіки. URL: <https://goodlooker.ru/step-aerobika.html> (дата звернення: 15.02.2022).

МЕТОДИ ОФОРМЛЕННЯ ЗАНЯТЬ З РИТМІКИ

Наталія Клевець,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Тетяна Царик, викладач хореографічних дисциплін

Проаналізовано основні методи оформлення занять з ритміки, які допомагають дітям засвоїти основні музично-теоретичні поняття, розвивають музичний слух і пам'ять, відчуття ритму, активізують сприйняття музики. Охарактеризовано вплив діяльності концертмейстера на формування творчої особистості учнів.

Як доведено багатьма дослідженнями, найбільш доступним видом музичної діяльності в області естетичного виховання протягом багатомісячної історії є ритміка і хореографія, які організовують і дисциплінують дітей, вносять різноманітність, яскравість в їх життя, підвищують культурний рівень. В процесі занять ритмікою успішно розвиваються всі музичні здібності дітей, їх творча активність.

Тісний зв'язок двох видів мистецтва – музики і танцю – підтверджується історією вікового розвитку світової культури. Музика – це мистецтво, яке через звук, слуховий досвід людини втілює і духовно діє на учнів, на все суспільство.

У процесі розвитку хореографічної освіти методи роботи концертмейстерів хореографії привертати уваги великої кількості теоретиків та практиків, серед яких Г. Безугла, В. Богданов-Березовський, А. Ваганова, В. Волошина, С. Єгорова, І. Кравченко, О. Люблінський, О. Настюк, Н. Ревська, Л. Ярмович та багато інших.

Кожен із цих дослідників розглядав роботу концертмейстера із різних сторін, але, дуже часто оглядово або не зважаючи на вимоги педагога-хореографа [1, с. 255].

На заняттях ритміки важливе місце займає музика, і позитивно впливаючи на дітей, допомагає розвивати їх здібності, відтворювати зміст танцю, яскраво передавати його в рухах.

Музика є невід'ємною частиною танцю, важливим компонентом у хореографічному творі. Вона дає настрій, характер, створює атмосферу танцювального образу. Музика допомагає зрозуміти характер, емоційний стан танцю.

Танцювальне мистецтво і музика пов'язані. Музика дає пластичі ритмічну основу, вона визначає її емоційний стан, характер, образну виразність. Про музику справедливо говорять, що вона душа танцю. Не можна розглядати її як звичайний ритмічний супровід, що полегшує виконання рухів. Добирати музику слід так, щоб зміст танцювальної постановки цілком відповідав характерові музики. При виборі музичного матеріалу необхідно враховувати чи буде вона доступна, цікава дітям. Добір музики впливає на якість хореографічної постановки, він може сприяти успіхові або бути причиною невдачі [2, с. 31-40].

Заняття ритмікою допомагають дітям засвоїти основні музично-теоретичні поняття, розвивають музичний слух і пам'ять, відчуття ритму, активізують сприйняття музики. В процесі запам'ятовування нових ритмічних рухів, формується художній смак дітей, розвиваються їх творчі здібності та почуття прекрасного. Разом із цим, ритмічні вправи служать завданням фізичного виховання. Вони вдосконалюють рухові навички, виробляють уміння керувати своїм тілом, зміцнюють м'язи, позитивно впливають на роботу органів дихання та кровообігу.

Музичне оформлення занять – це музична композиція, що має закінчену форму, побудована по характеру, фразуванню, ритму і темпу у відповідності з танцювальними вправами, елементами, рухами і ніби зливається в одне ціле. Ця композиція повинна підкреслити всі особливості танцювального руху через музику і тим самим допомагати учневі покращити засвоєння вивченого матеріалу і якість його виконання [3, с. 142].

Завдання музичного оформлення занять: розвиток музичності учнів (розвиток музичного слуху, ритму розуміння зв'язку танцю і музики; музика допомагає учням легко засвоювати техніку виконання вправ і рухів, і в той же час свідоме відношення до побудови музики – фраза, речення,

період; музика привчає орієнтуватись (розбиратись) в характері, ритмі, темпі музики (вчитель роз'яснює учням; музика передає емоційний зміст, характер танцювальних рухів.

Принципи музичного оформлення занять: мелодії повинні бути простими, доступними і виразними, але не одноманітними, бо одна і та ж сама мелодія притуплює музичне сприймання учнів. Музика повинна допомагати учням виконувати вправи, піднімати їх настрій; музика повинна бути чітка по формі і вираженню; різноманітність темпу змінюється і різноманітним стає музичний супровід (від простого до складного); музика не повинна бути голосною, щоб не «заглушувати» педагога; темп музики повинен відповідати темпу рухів.

Способи музичного оформлення занять:

1. музична література (ноти, фонограми, записи);

2. імпровізаційний – концертмейстер вміло володіє інструментом добре орієнтується в характері, ритмі рухів і створює музичний супровід у відповідності характеру, темпу і ритму на високому художньому і професійному рівні [4, с. 222].

Музично-ритмічні заняття мають також педагогічне значення. Виконання учнями групових вправ під музику вимагає єдиних зусиль колективу чи ансамблю, свідомості і активності, творчого ставлення до справи, сприяють формуванню колективних якостей особистості. Заняття ритмікою підвищує настрій учнів. Позитивні емоції викликають прагнення виконувати рухи енергійніше, що посилює їх вплив на організм, сприяють підвищенню працездатності, а також оздоровленню та активному відпочинку.

Ритміка це основний вид музичної діяльності, який передає зміст музики та її характер за допомогою рухів. Все ж основою залишається музика, а різноманітні фізичні вправи, танці, сюжетно-образні рухи використовуються як засоби більш глибокого її сприйняття та розуміння [5, с. 70].

Усі ми знайомі з такими методами музичного оформлення хореографічного уроку, як використання деяких музичних творів, уривків творів, метод імпровізації та метод поєднання музичних творів з елементами імпровізації. Кожен із цих методів має право на існування, але не кожен з них відповідає вимогам сучасної освіти.

Що стосується імпровізаційного методу, то його більш доцільно використовувати на заняттях з ритміки, але він теж не може використовуватись як самостійний, тому що, як ми зазначили вище, учні на уроках мають чути і шедеври світової музики, а з іншого боку, творчий задум вчителя-хореографа мусить бути врахований [6, с. 116-119].

Метод поєднання використання певних музичних творів з елементами імпровізації є універсальним, тому що дає змогу вносити зміни в музичному тексті там, де вони потрібні для художнього оформлення рухів.

Ми можемо змінювати вступ, фінал, кількість тактів, фактуру, ритмічний малюнок, темп, створюючи поєднання власного та авторського варіантів. У такий спосіб можуть бути враховані всі побажання, які є педагога з приводу оформлення хореографічного уроку.

Отже, можемо зробити висновок, що метод поєднання виконання музичних творів з елементами імпровізації є найбільш перспективним, актуальним та універсальним в умовах сучасної хореографічної освіти.

Література та джерела

1. Годовський В.М., Арабська В.І. Теорія і методика роботи в дитячому хореографічному колективі. Рівне: РДГУ, 2000. 255 с.

2. Волошина Л. Основні принципи музичного оформлення уроку класичного танцю. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Психологія і педагогіка.* 2010. Вип. 16. С. 31–40.

3. Колногузенко Б. М. Методика роботи з дитячим хореографічним колективом: навч. посібник. Харків: ХДАК, 2012. 142 с.

4. Коресандрович Н. М. Сучасні методи музичного оформлення занять класичного та народного танцю в діяльності концертмейстера хореографії. *Вісник КНУКіМ Серія «Мистецтвознавства».* 2017. Вип. 37. С.222–229.

5. Кравченко І. А. Основні принципи музичного оформлення вправ класичного екзерсису. Херсон, 2010. 70 с.

6. Настюк О. Особливості роботи концертмейстера на уроках класичного танцю. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка.* 2001. № 10(269). Ч. 2. С. 117–119.

ШКОЛИ СУПЕРГЕРОЇВ

Софія Климчук,

студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

Володимир-Волинський педагогічний фаховий коледж ім. А. Ю. Кримського
Волинської обласної ради

Науковий керівник – Ольга Гнепа, к. пед. н., викладач

Подано аналіз освітнього процесу Шкіл Супергероїв. Обґрунтовано важливість шкіл при лікарнях у сучасному суспільстві.

Практика навчання дітей у лікарнях не нова, проте після здобуття Україною незалежності збереглася лише у двох львівських школах. Щороку в лікарнях лікуються понад п'ятнадцять тисяч дітей. Дехто перебуває у відділеннях впродовж багатьох років, тому немає можливості ходити до школи та здобувати освіту. Варто зазначити, що у всіх європейських країнах, США і навіть Новій Зеландії школи у лікарнях є нормою. В останній з країн вони дістали назву «healthschool», тобто школи здоров'я. У Фінляндії школи при лікарнях існують вже сто років, а розпочиналось усе із двох діток, хворих на туберкульоз. В Україні також функціонують школи такого типу, які називають «Школами Супергероїв».

У сучасній науково-педагогічній літературі не виявлено окремих досліджень, в яких би подавався аналіз освітнього процесу Шкіл Супергероїв. Діяльність цих закладів освіти висвітлена на сайтах нової української школи, Міністерства освіти і науки України, Wikipedia та Osvitoria.

Мета дослідження – обґрунтувати необхідність відкриття шкіл при лікарнях і висвітлити особливості діяльності Шкіл супергероїв.

Школи при лікарнях, які існували у радянські часи, майже зникли у дев'яності роки і лише в останні п'ять років їм на заміну з'явилися Школи Супергероїв. Школи при лікарнях – освітній проєкт для навчання дітей, які часто хворіють. У маленьких пацієнтів сотні пропущених уроків і відчуття того, що життя проходить повз них. Школи такого типу потрібні не стільки для навчання, скільки для спілкування, відволікання дітей від проблем і хвороб, підтримання зв'язку з реальним світом, мотивації до швидшого одужання. Це простір, де діти можуть навчатися, спілкуватися, гратися з однолітками, бути собою і не боятися, що їх не зрозуміють. Школи при лікарнях полегшують адаптацію пацієнтів після повернення до навчання і допомагають наздогнати шкільну програму.

Засновницею першої Школи супергероїв стала Євгенія Смірнова. Керівниця громадської організації «Small Heart with Art» у дитинстві часто хворіла, тому разом із іншими волонтерами у ВІЛ-відділенні малювала разом з дітьми. Пізніше заняття стали систематичними. Окрім малювання волонтери вчили маленьких пацієнтів читати, писати і рахувати. Так поступово в Євгенії Смірнорові викристалізувалася ідея створення Школи Супергероїв. В основі назви розуміння того, що у лікарні усі супергерої: діти, які хочуть отримувати знання і вчителі, які погоджуються працювати у медичних закладах. Після того, як у 2017 році волонтерку підтримала команда благодійного фонду «1+1 медіа» і відома телеведуча, кураторка проєкту «Право на освіту» Наталія Мосейчук, мрія Є. Смірнорової здійснилася. Школу супергероїв було відкрито на базі ВІЛ-відділення Київської лікарні «Охматдит» 20 червня 2017 року. Пізніше було відкрито ще один клас Школи Супергероїв у відділенні інтенсивної терапії гострих інтоксикацій того ж самого медичного закладу.

Станом на сьогодні в Україні діє вісім центрів у шести областях, де діти мають змогу навчатися під час лікування: по одному – в Києві, Херсоні, Хмельницькому. По два – у Дніпропетровській та Житомирській областях. І ще Охматит у Львові – єдина лікарня, де вдалося зберегти школу ще з радянських часів.

Зауважимо, що за кожною лікарнею закріплюється школа, розташована найближче до медичного закладу. Директори шкіл та головні лікарі взаємодіють і вирішують організаційні питання. Школи забезпечують вчителями, підручниками, складають розклад занять [2]. Лікарні в свою чергу – приміщення, меблі, ремонт та прибирання. Варто зауважити, що навчальна програма відповідає шкільній, але методика викладання враховує режим лікарні. Наприклад, з дітьми у спеціальних лікарняних боксах викладачі спілкуються дистанційно. Виокремимо також те, що вчитель спочатку ознайомлюється з історією хвороби кожного учня, встановлює його навантаження і визначає форму навчання: колективну (у класах навчається 5-12 учнів); індивідуальну, тобто біля ліжка; дистанційну

(за допомогою сучасних технологій). Для того, щоб дитина навчалася у такій школі, батьки пишуть заяву та отримують згоду від лікаря, що стан дитини дозволяє навчатися [2; 3].

Заняття проходять для всіх дітей усіх вікових груп 5 днів на тиждень. У школах при лікарнях немає домашніх завдань та оцінок, замість цього діє система мотивації та бонусів. За активність на уроках учні отримують наліпки, значки, браслети, а за особливі успіхи раз на три місяці обирають кращого учня – він отримує планшет. Вчителі проходять підготовку та знають, як надавати медичну допомогу, враховувати психологічні особливості учнів та враховувати інтенсивність лікування дитячих пацієнтів.

Зауважимо, що для шкіл при лікарнях потрібні підготовлені спеціалісти, які не бояться працювати з дітьми різних типів захворювань і намагаються спокійно сприймати дитячі страждання. Такий вчитель не просто має бути уважним до потреб дітей, а педагогом, психологом, аніматором, співрозмовником в одній особі, людиною, яка витримає вигляд порожнього ліжка маленького пацієнта, хворого на рак, який ще вчора був присутній на уроці [1].

У Школах Супергероїв є парти, магнітна дошка і ліжка. Також є електромобіль, який звозить учнів з усіх відділень лікарні. Передбачено, що класи повинні бути обладнані кондиціонерами, кварцувальними лампами, зволожувачами для того, щоб діти уникали перехресних захворювань. Варто зауважити, що парти повинні мати підйомні механізми, щоб навіть дитина на візку могла вільно під'їхати до них і працювати. За успіхи у навчанні школярі отримують оцінки або наліпки супергероїв. Після закінчення навчання видається свідоцтво про успішність, дизайн якого розробляли діти. У ньому зазначено оцінки з кожного предмета, описано матеріал, пройдений учнем.

Згідно з постановою, з 1 січня 2022 року Міністерство освіти та науки має забезпечити

фінансування «Шкіл Супергероїв», де навчатимуться діти, які перебувають на довготривалому лікуванні. Заступниця міністра освіти та науки Віра Рогова наголошує, що планують створити 28 таких освітніх центрів при медичних закладах.

На нашу думку, Школи Супергероїв є вкрай необхідними, адже дають дітям сили жити далі і не занепадати духом. Маленькі пацієнти не мріють про гаджети чи щось матеріальне, їхнім заповітним бажанням є здоров'я. І такі школи дають надію батькам і самій дитині на краще майбутнє. Навчання

сприяє одужанню. Під час уроків діти щасливі, незважаючи на те, що вони хворі. Саме тому такі освітні заклади повинні бути у кожній лікарні.

Висновки. Без перебільшення можна стверджувати, що Школи Супергероїв мають велике значення для маленьких пацієнтів, їхніх батьків і суспільства в цілому. Ці освітні установи вселяють дітям впевненість у власних силах, віру у краще майбутнє, розуміння того, що, незважаючи на хворобу, потрібно жити далі.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні закордонного досвіду діяльності шкіл при лікарнях.

Література та джерела

1. Школи при лікарнях: тільки не зупиняйтесь. URL: <https://cutt.ly/GSINPCT> (дата звернення 22.02.2022).
2. Школи при лікарнях. URL: <https://cutt.ly/kSINBDk> (дата звернення 21.02.2022).
3. Школа Супергероїв: Як створити школу при лікарні. URL: <https://cutt.ly/8SIMoic> (дата звернення 22.02.2022).

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ УМІНЬ І НАВИЧОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Леся Ковалець,

**студентка 4 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Лілія Боремчук,
викладач коледжу, методист вищої категорії**

Висвітлено особливості формування трудових умінь та запропоновано шляхи їх розвитку в старших дошкільників.

Неабияке значення для розвитку особистості дошкільника має залучення дитини до трудової діяльності. Проблема формування трудових умінь у дітей дошкільного віку як частина більш широкої та важливої проблеми трудового виховання особистості дитини в дошкільний період заслуговує на особливу увагу. Підготовка до майбутнього дорослого життя й участь у різних видах діяльності не мислимі без певних умінь, навичок та компетенцій, що формуються в дитини протягом перебування її в закладі дошкільної освіти [2, с. 59].

Доведено, що дитячий вік є найважливішим періодом для формування практичних навичок, коли пластичність людської психіки дає змогу легко пристосовуватися до умов певної діяльності і засвоювати ті чи інші трудові вміння, а потім використовувати їх. Загальновідомо, що здійснення завдань трудового виховання, пов'язаних із формуванням трудових умінь, можливе за умови систематичного залучення дитини до праці.

Трудові навички – це складні системи умовних рефлексів, які активізуються у процесі виконання певних виробничих завдань. Елементарні трудові навички передбачають формування найпростіших умінь трудової діяльності, що реалізуються як у процесі трудової діяльності, так і у грі, навчанні, творчості [3, с. 13].

У процесі формування трудових навичок у дітей дошкільного віку розвивається дрібна моторика, поступово удосконалюються вправність та рухи, зникають зайві, зменшується психічне та м'язове напруження, увага переноситься з процесу на результат, виробляється ритм дій і можливість довільно змінювати темп роботи.

Формування окремих трудових умінь можливе за умови виконання таких етапів: 1) пояснення, як треба користуватися вивченим правилом; 2) показ найбільш доцільних способів, прийомів застосування досліджуваного правила; 3) пробне виконання; 4) удосконалення дії шляхом багаторазового повторення у процесі вправ; 5) застосування вмінь в різноманітній практичній і творчій діяльності [4, с. 186].

Отже, під час формування трудових навичок необхідно спеціально навчати дітей виконанню конкретних дій. Старші діти із вказівок дорослого прагнуть дізнатися, як треба робити, яким способом, які рухи використати, щоб вийшло добре і без допомоги дорослого.

Уважаємо, що найбільш прийнятні для дітей старшого дошкільного віку такі методи керівництва трудовою діяльністю: показ кожної трудової дії та її послідовності; словесне пояснення; загальне нагадування; оцінка якості виконання трудового завдання.

Основним методичним прийомом формування навичок є показ виконання елементарних дій та їх послідовності. Ознайомлення дітей зі способами виконання нової дії вимагає детального показу і пояснення кожного руху, їх послідовності. Вирішальне значення має активна поведінка дитини, тобто її практична участь у виконанні кожної дії. Можна з упевненістю сказати, що без цього опанувати трудову навичку неможливо. Детальний показ і пояснення, як виконувати ту чи іншу конкретну дію, у поєднанні з безпосередньою участю в роботі дозволяють навчити дітей старанності, правильно добирати та використовувати необхідний спосіб дій.

З формуванням у дітей навичок окремих дій вихователь переходить від показу до докладних словесних пояснень. Вони сприяють закріпленню навичок, виробленню точних рухів, забезпечують

можливість діяти згідно з кожним словом вихователя. Пізніше дорослий може надати своєму поясненню більш загального характеру, наприклад: «Згадайте, як треба поливати квіти».

Метод загального нагадування використовується тоді, коли навички виконання певного завдання добре закріплені. Як було зауважено, для формування навичок потрібна тривала систематична участь дітей у виконанні трудових завдань. Завдяки вправлянню у здійсненні тих чи інших дій, старші дошкільники починають здійснювати ці дії не тільки правильно, але й швидко. Тож тепер стає можливим висування дітям більш високих вимог до виконання дій, процесу загалом. У зв'язку із цим важливо не тільки тренувати дітей у формуванні трудових навичок, а й перевіряти, як вони здійснюють потрібні дії. Уважаємо, що у процесі засвоєння дітьми вмінь і навичок обов'язково всюди має бути введений доцільний і чіткий, що не вимагає зайвих рухів і витрати енергії порядок. Зазвичай відсутність системи і послідовності у вимогах призводить до появи неакуратності, знижують організованість дітей, позбавляють їх можливості вправлятися в тій чи іншій навичці [3, с. 8].

У процесі організації дитячої праці вихователь повинен враховувати, що дитина відчуває значні утруднення на початкових етапах формування трудової вправності. Так, під час виконання трудової дії, увага дитини спрямована на результат, а не на спосіб виконання дії, тому вона допускає багато неточностей, що призводить до низької якості роботи. Навіть після багаторазового показу виконання трудових дій діти часто репродукують їх із помилками. Відповідно до цього вихователь не повинен забувати про те, що під час навчання дітей трудових дій важливо переключити їх увагу із результатів дії на спосіб її виконання і характер рухів.

Важливим для формування трудових навичок дітей дошкільного віку, з точки зору педагогів, є позитивна оцінка вихователем діяльності дитини, бо вона сприяє мотивації до діяльності. Слід наголосити, що трудове виховання у межах позитивного психологічного клімату сприяє формуванню моральних якостей дошкільника, вчить розрізняти добро і зло, виховує повагу до інших і до себе, розвиває вміння оцінювати свої й чужі дії та вчинки.

Ефективність трудової діяльності дітей дошкільного віку значною мірою залежить від того, наскільки бажаний результат відповідає процесуальному моменту, мотиву, інтересу до нього. Вихователь повинен не лише орієнтувати дітей на мету їхньої діяльності, але й розкривати її зміст, викликати інтерес, щоб допомогти зрозуміти мету дій, усвідомити їхню необхідність [1, с. 83].

У закладах дошкільної освіти під час організації праці дошкільників варто враховувати:

- 1) відповідність роботи віковим особливостям і можливостям;
- 2) доступність трудових доручень для виконання дітьми;
- 3) поступовий перехід від доручення простого змісту до складного.

Таким чином, праця має великий педагогічний вплив тільки за умови врахування психологічних та педагогічних особливостей процесу її організації з дітьми дошкільного віку. Засвоєння трудових умінь, а головне, досвіду самостійного виконання тієї чи іншої роботи формується у процесі спеціально організованої роботи із трудового виховання та навчання.

Література та джерела

1. Беленька Г. Зростання дошкільника в праці. Київ: Шкільний світ, 2010. 112 с.
2. Літіченко О. Трудове виховання дітей дошкільного віку на сторінках педагогічних журналів. *Молодий вчений*. 2017. № 3.2. С. 58–61.
3. Лозинська С. Формування елементарних трудових навичок у дітей дошкільного віку в Україні (1918–1939) : автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01. Дрогобич, 2014. 19 с.
4. Пісоцька Л. Зміст трудового виховання дітей старшого дошкільного віку. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]*. Серія «Психолого-педагогічні науки». 2013. № 5. С. 185–190.

ПОВЕРНЕННЯ ТРАДИЦІЙНИХ НАЦІОНАЛЬНИХ СТРАВ У НОВУ УКРАЇНСЬКУ ШКОЛУ

Анна Ковальчук,

студентка 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
відділення музичного мистецтва та фізичної культури

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Сергій Марчук, к. пед. н.,

завідувач кафедри педагогіки та психології

Проаналізовано традиційні українські страви. Подано окремі рецепти їх приготування. Пропонується для використання в Новій українській школі згідно реформи шкільного харчування.

Українські школи перейшли на нові норми харчування з 1 січня 2022 року. У їдальнях замінили ковбаси та сосиски на страви з риби та м'яса. Також побільшало овочів, фруктів та кисломолочної продукції. В оновленому меню з'явилося більше різноманітних страв. Зокрема, світові: пастуший пиріг, синабон з корицею, бєфстроганов, лобіо, фріттата, курячі нагетси, ньокі, мак-енд-чіз. Крім того, додалися **традиційні українські рецепти**. Тепер у школах можна буде смакувати такі страви: банош, шпундру, вертуту, полтавський борщ, товчанку, львівський сирник, куліш та ін. Для урізноманітнення вибору гарнірів окрім рисової, гречаної та вівсяної каші, у меню додали булгур, пшоняну крупу, сочевицю та кускус [2].

Банош, або бануш – традиційна страва гуцульської кухні. Це в'язка кукурудзяна каша, зварена на вершках чи сметані, заправлена бринзою, шкварками чи білими грибами. Вважається візитівкою Закарпаття, адже тут банош подають чи не в кожному закладі харчування. І, звісно ж, готують у кожній родині. Хоча банош є дуже простою стравою, у її приготуванні є багато важливих дрібниць. Наприклад, за традицією цю страву має готувати чоловік. Пояснюється це так: у приготуванні використовувалася овеча бринза, а всі страви, пов'язані з вівцями, готують тільки чоловіки. Ще одна особливість – посуд для баноша. Вважається, що справжній банош можна приготувати тільки у чавунному казані на відкритому вогні, а помішувати кашу можна тільки дерев'яною ложкою [1].

Шпундра (шпундрі) – давня українська народна страва. Для приготування цієї страви зазвичай використовується смажена свинина (підчеревина чи грудина), тушкована із буряками в буряковому квасі. Шпундра дуже нагадує верещаку, але, на відміну від неї, шпундру заправляли не сухарями, а борошном або запареним тертим пшоном [9]. У 2021 році шпундра увійшла до складу оновленого шкільного меню для шкільних їдалень в Україні.

Згадки про цю страву можна знайти ще на сторінках «Енеїди» Котляревського, написаної наприкінці XVIII століття. За історичними даними це найхарактерніша страва української кухні. Рецепт шпундри трохи перегадується з рецептом борщу, адже основні інгредієнти тут буряк та м'ясо. По суті, це запечена свинина, яка тушкується з маринованим буряком. Для приготування потрібно: 500 г свинини (грудинка або ошийок), 1–2 великі буряки; 1 столова ложка оцту, 2 цибулини, 2–4 столові ложки сметани, 1 чайна ложка гірчиці (солодкої), 3 зубчики часнику, 1 столова ложка соняшникової олії, 40 г вершкового масла, 2 столові ложки борошна (пшеничного), 1–2 столові ложки хрону (білого консервованого), 3–5 гілочок чебрецю (за бажанням) [8].

Верту́та (молд./рум. *vertuta*), укр. **завива́нець** – традиційний кулінарний виріб в Україні – печиво з коржа, змазаного начинкою і скрученого трубочкою, також рулет, пиріг із витяжного тіста. На Різдво – печиво з яблуками. На думку деяких фахівців кулінарної справи, цю страву принесли на Середню Наддніпрянщину козаки, які, спілкуючись із південними сусідами, перейняли приготування та вживання цієї страви. В Україні вертуту готували просто: на тонко розкачаний лист дріжджового тіста вкладалися зажарені шкварки із цибулею, згорталися у рулет, міцно защіплювали краї, а потім скручували у кільце. Після цього обжарювали на сковорідці з обох боків. Вертута із шкварками заміняє хліб до всіх страв, а особливо до борщу. Вживають також із натертим часником. Начинка для вертути може бути як солоною, так і солодкою. Зазвичай для начинки використовуються бринза, сир, м'ясо, цибуля, яблука, гарбуз [4].

Борщ – це страва-символ української кухні, якою із задоволенням смакують у всьому світі. Страва має десятки різновидів, що пов'язано з широкою географією проживання українців. Поширеними є червоний, зелений, грибний, холодний борщ та інші його варіації. Етимологія слова «борщ» походить від назви рослини борщівника і дослівно означає «зубець, вістря». Адже первісно саме листя цієї рослини використовували для приготування борщу. Значно пізніше до Європи та України потрапили картопля та буряк, без яких сьогодні важко уявити головну страву української кухні. Інградієнти для борщу значно

відрізняються в залежності від регіону України. Наприклад, на Поділлі господині додають до страви квасолі, на Полтавщині – галушки, на Півдні – борошно, а на Слобожанщині зустрічається варіація борщу з пивом [3].

Товчанка. Є. Клопотенко стверджує, що деякі українці знають не так вже й багато про те, як приготувати картоплю. Картопля по-селянськи, пюре чи смажена – це перше, що спадає на думку.

Товчанка, яку українці готували ще років 100 тому, чудовий приклад. Це пюре із додаванням квасолі та маку. Інградієнти: 3-4 шт. картоплі, ½ склянки квасолі, 1 шт. лаврового листа, 2 горошини духмяного перцю, 3 ст. ложки маку, 50 г вершкового масла, за смаком сіль та перець [6].

У кожної нації є свій традиційний десерт. У італійців – тирамісу, у австрійців – штрудель, у французів – круассан, у англійців – пудинг, у іспанців – тарта де сантьяго, у японців – тістечка моті, у австралійців – ламінгтон, у

індійців – гулаб джамун, у німців – шварцвальдський торт. Для України таким десертом є **львівський сирник**. Пропонуємо класичний рецепт нашого національного надбання. Інградієнти. *Для сирника:* домашній сир – 1 кг., яйця курячі – 6 шт., цукор – 250 г., вершкове масло – 150 г., цедра одного лимона, сметана – 40 мл., родзинки – 70 г., манна крупа(або мука) – 30 г., крохмаль – 20 г., ванільний екстракт – 1 ст. л. *Для шоколадної поливки:* шоколад чорний – 100 г., масло вершкове – 60 г., вершки – 20 мл. *Рецепт приготування.* Домашній сир потрібно протираємо через сито, або перемелюємо через м'ясорубку. Сирна маса повинна бути однорідною, без грудочок. Кладемо половину сиру в чашу міксера, додаємо потерту на дрібній тертці цедру лимона і третину цукру, всипаємо манку і крохмаль. Починаємо збивати на невеликій швидкості (найкраще використовувати насадку «скребок»). Поступово вводимо весь сир і всипаємо весь цукор. Місимо до

однорідної маси. Частинами, додаємо м'яке вершкове масло. Ретельно все перемішуємо. Додаємо ваніль. По одному додаємо яйця, добре вимішуючи сирну масу на невеликій швидкості до однорідної консистенції. Додаємо сметану. В кінці додаємо родзинки і все добре перемішуємо. Випікаємо у гарячій духовці при температурі 200 градусів (на середньому вогні) протягом 40–50 хв. Спечений сирник остуджуємо протягом 2–3 годин, потім ставимо в холодильник на 2–3 години. *Приготування шоколадної поливки.* Для поливки нагріваємо вершки. Розтоплюємо шоколад на водяній бані. Вливаємо в шоколад вершки, ретельно розмішуємо до однорідної маси. Додаємо тепле вершкове масло. Ретельно розмішуємо. На холодний сирник виливаємо шоколадну поливку. Ставимо в холодильник до повного застигання поливки [5].

Куліш – страва, схожа за способом приготування на крупник, але роблена з пшоняних крупів. Куліш було легко готувати не тільки в домашніх умовах, тому він мав ще одну назву – польова каша. Промите пшоно засипали у казан з киплячою водою, для смаку додавали одну-дві картоплини, сіль, коріння, по можливості зелень. Готовий куліш затирали салом із цибулею й часником. Особливо смачним був куліш із салом, шматком м'яса (навіть солонини) або рибиною. Готовим куліш вважався тоді, коли пшоно повністю розварювалося і утворювалася кашоподібна маса. Переважно куліш готували з пшоном, але подекуди

варили й гречаний (деякі райони Чернігівщини, Полтавщини), кукурудзяний (Південне Поділля). Іноді на Правобережному Поліссі пшоняний куліш варили на молоці (молочний куліш), сироватці (сироватчаний), маслянці (сколотчиний). Смачним вважався густий куліш, а не такий, у якому крупа за крупиною ганяється з дубиною. Куліш готували на обід у польових умовах, а вдома звичайно на вечерю. Він і зараз є однією з улюблених народних страв [7].

Отож, в Новій українській школі відроджуються традиційні національні страви, що є основою здорового та раціонального харчування школярів.

Література та джерела

1. Банош. Автентична Україна. URL: <https://authenticukraine.com.ua/food/berlibaskij-banos> (дата звернення: 13.02.2022).
2. Бондар М. Що з нового шкільного меню учням подобається найбільше та якими будуть безглютенові страви. URL: https://education.24tv.ua/shho-novogo-shkilynogo-menu-uchnyam-podobayetsya-ukrayina-novini_n1838424 (дата звернення: 13.02.2022).
3. Борщ з пампушками. Автентична Україна. URL: <https://authenticukraine.com.ua/food/bors> (дата звернення: 13.02.2022).
4. Вертута. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 13.02.2022).
5. Класичний Львівський сирник. URL: <https://placok.info/torti/klasichnii-lvivskii-sirnik.html> (дата звернення: 13.02.2022).
6. Клопотенко Є. Товчанка. URL: <https://klopotenko.com/uk/tovchanka/> (дата звернення: 13.02.2022).
7. Куліш. Українські традиції. URL: <https://traditions.in.ua/kukhnia/tradytsiini-stravy/1310-kulich> (дата звернення: 13.02.2022).
8. Рецепт шпундри від Євгена Клопотенка. URL: <https://poradnica.com.ua/recipe-shpundry-vid-uevgena-klopotenka/> (дата звернення: 13.02.2022).
9. Шпундра. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 13.02.2022).

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ

Світлана Ковальчук,
студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Оксана Мельничук,
викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Розкрито основні особливості розвитку пам'яті та її видів у дітей з вадами слуху.

На сьогодні в Україні щорічно збільшується кількість дітей з різними порушеннями у фізичному і розумовому розвитку, а серед тих, які мають особливі освітні потреби, вагому частину складають діти з порушеннями слуху. Існують відомості, що кількість осіб з порушеннями слуху подвоюється кожні 15-20 років. Крім того, за свідченнями фахівців, внаслідок тісного кореляційного взаємозв'язку між порушенням слуху, мовною функцією і пізнавальними процесами, виняток слуху із системи аналізаторів провокує порушення всього ходу розвитку людей цієї категорії [1].

Проблеми у запам'ятовуванні, які виникають у дітей з порушенням слуху, почали привертати увагу психологів на початку ХХ століття. У 30-70-ті й наступні роки ХХ століття проводилося всебічне вивчення психічного розвитку дітей з порушеннями слуху (Т. А. Власова) Вивчалися закономірності психічного розвитку дітей з вадами слуху в тих чи інших умовах їх виховання і навчання, простежувалися етапи формування мови, розвитку відчуттів і сприйняття, пам'яті, уяви та мислення.

У літературі із спеціальної психології є ряд досліджень, присвячених порушенням слуху, а внаслідок – недостатньому мовленнєвому розвитку і розвитку всіх психічних процесів у дітей (Р. Боскис, Л. Виготський, І. Соловійов, Т. Шиф та ін.), аналізу формування у глухих дітей пам'яті (Р. Богданова, Л. Занков, М. Нудельман, Т. Розанова та ін.). На думку багатьох авторів, слабчущі діти 7-10 років відстають від здорових однолітків за окремими показниками фізичного розвитку, сформованості фізичних якостей і пізнавальних процесів [1].

Аналіз анатоμο-фізіологічних зв'язків слухового аналізатора з іншими органами і системами організму показує, що ураження органу слуху може викликати ряд порушень [2]. Т.Ю. Круцевич стверджує, що при деяких нозологіях у дітей з вадами слуху мають місце порушення вестибулярної функції і вегетативних реакцій. Як правило, спостерігається швидке стомлення, зменшення об'єму короткочасної пам'яті, труднощі при входженні в освітній процес.

Пам'ять – одна з найбільш складних форм психічної діяльності, це процес засвоєння, збереження та відтворення інформації. Пам'ять людини розвивається шляхом поліпшення опосередкованого запам'ятовування і зміни зв'язків мнемічної функції з іншими психічними процесами. При глухоті алгоритм систематизації безпосередніх вражень, організації і регуляції пізнавальних дій, поповнення безпосереднього досвіду, відтворення досвіду і включення його в нову систему зв'язків порушується.

Дослідження особливостей пам'яті дітей з порушеним слухом мають принципове значення для психології, оскільки дозволяють виявити, якою мірою порушення слуху (первинне порушення) та особливості розвитку мовлення (вторинні відхилення) впливають на розвиток різних видів пам'яті. Вони свідчать про те, що формування пам'яті характеризується значною своєрідністю. Засвоєння інформації дітьми з порушеннями слуху є утрудненим, через те, що порушеною є й взаємодія з соціумом. Те, що дитина з нормальним слухом засвоює природно й мимовільно у спілкуванні з оточуючими, дитині із порушенням слуху є доступним тільки в умовах спеціального навчання й за серйозних зусиль з її боку [1].

Процес запам'ятовування у глухих дітей так само, як у чуючих, опосередковується діяльністю з аналізу об'єктів, що сприймаються, з співвіднесенням його з утриманим раніше. У той же час специфічні особливості зорового сприйняття глухих впливають на ефективність їх образної пам'яті, в оточуючих предметах і явищах вони відзначають часто несуттєві ознаки.

При довільному запам'ятовуванні наочного матеріалу глухі діти за всіма показниками розвитку образної пам'яті відстають від чуючих дітей: в дошкільному віці гірше запам'ятовують місця розташування предметів; на початку молодшого шкільного віку мають менш точні, ніж їх чуючі однолітки, образи пам'яті, тому вони плутають місця розташування предметів. Через недостатній розвиток пам'яті глухі школярі відчувають значні труднощі в накопиченні знань. Це обумовлює необхідність вдосконалення освітнього процесу в закладі з інклюзивним навчанням на основі активізації всієї пізнавальної сфери учнів – їх мовлення, пам'яті, мислення [2]. У розвитку словесної пам'яті у дітей з порушеннями слуху спостерігаються великі труднощі, оскільки навіть в умовах спеціального навчання відставання в розвитку словесного мовлення призводить до відставання в розвитку даного виду пам'яті. Особливості запам'ятовування слів глухими дітьми були вивчені Д. Маянц, яка виявила як схожість, так і відмінність глухих і чуючих дітей при здійсненні запам'ятовування. Подібність визначається у тому, що у всіх дітей запам'ятовування було осмисленим. Якщо у чуючих дітей всі заміни слів при відтворенні були смисловими, то у глухих дітей спостерігалось три типи замін: 1) заміни за зовнішньою подібністю слів (кут– кит, триває – тримає), 2) смислові заміни; 3) заміни слів, в яких поєднується зовнішня схожість і смислова близькість (вибрали – зібрали, описував – записував).

На успішність запам'ятовування слів глухими дітьми впливає те, до якої граматичної категорії належать ці слова. Глухі діти насамперед опановують іменником, які мають пряму предметну віднесеність. Формування уявлень про інші граматичних категоріях проходить значно складніше, оскільки має спиратися на відповідні розумові операції (наприклад, на абстрагування – при засвоєнні прикметників, узагальнення дій – при засвоєнні дієслів). Тому при запам'ятовуванні іменників відмінності між глухими і чуючими дітьми до підліткового віку поступово зменшуються, при запам'ятовуванні дієслів і прикметників ці відмінності продовжують існувати впродовж усіх років навчання.

Труднощі, які відчувають глухі діти при запам'ятовуванні слів, пов'язані з особливостями оволодіння ними словесним мовленням. По-перше, під час навчання мови слово сприймається глухими дітьми не як одна смислова одиниця, а як послідовність елементів (складів, букв), на фіксацію яких вони витрачають значні зусилля, тобто суб'єктивно збільшується і загальне число елементів, що запам'ятовуються (звідси спотворення буквеного складу слова, пропуски і перестановки літер і складів) По-друге, заміни можуть бути результатом недостатньої диференційованості значень слів, що відносяться до однієї ситуації (звідси такі заміни, як хокей – шайба, горщик – миска). По-третє, глухі діти набагато рідше використовують прийоми опосередкованого запам'ятовування, такі, наприклад, як групування слів за змістом та ін.

При запам'ятовуванні глухими дітьми речень і зв'язних текстів виявлені особливості, що відображають загальні закономірності засвоєння ними мовлення. Для глухих дітей речення і тексти не завжди виступають як цілісні, ієрархічно організовані системи, як єдині смислові одиниці. Причина цього в недостатньо високому рівні розуміння речень і текстів. Часто глухі діти відтворюють речення тільки частково, пропускаючи слова, що порушує його зміст чи робить його аграматичним.

Глухі школярі не можуть передати зміст тексту своїми словами і прагнуть до дослівного відтворення. На думку Л. Занкова і Д. Маянц, таке прагнення пояснюється не тільки недостатнім словниковим запасом, але й тим, що слова, які використовуються глухими школярами, є «інертними», «малорухомими», застиглими в певних поєднаннях.

Отже, порушення слуху в ранньому і дошкільному віці причиняють згубний вплив на подальший розвиток дитини. У складній структурі розвитку зі зниженим слухом поруч із первинним недоліком слухового аналізатора відзначається своєрідність у формуванні її мови та інших психічних процесів. Тож, можемо зробити висновок, що проблема формування пам'яті у дітей з порушеним слухом є однією з найважливіших при організації їх навчання.

Література та джерела

1. Миронова С. П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності : підручник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 260 с.
2. Таранченко О. М., Найда Ю.М. Врахування відмінностей розвитку та навчальної діяльності дітей з особливостями психофізичного розвитку в процесі навчання. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник. Київ, 2007. 128 с.

THE IMPORTANCE MODERN TECHNOLOGIES OF LEARNING ENGLISH LANGUAGE

Христина Ковальчук, Єлизавета Кисляк,
студентки 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Алла Мартинюк, к. пед. н., доцент

У цій статті проаналізовано концепції вибору найбільш ефективних методів навчання іноземній мові для студентів вищих навчальних закладів. Значну увагу приділено інформаційно-педагогічним технологіям, а також ефективності та доцільності їх впровадження в навчально-виховний процес закладів освіти.

The emergence of different educational tools and software has motivated the teachers to integrate educational technology into their lessons. Technology has fundamentally changed the way we learn, making it more engaging, but also challenging. It was shown by a number of studies that ET has great impact on student learning, by bringing the language and culture to the students' 'doorstep'.

In this regard, nowadays, the use of modern informational and pedagogical technologies in educational establishments has become increasingly widespread, representing not only modern technical means, but also new approaches to the educational process. This is due to the main purpose of teaching foreign languages: the formation and development of the communicative culture of students, their practical mastery of a foreign language. The task of the university teacher or lecturer is to create all conditions for the practical training of the language by each student. This involves the selection of such teaching methods that would allow him to show his activity and his creativity.

Students use technology outside the classroom in their everyday life, therefore incorporating it into the classroom activities is extremely beneficial for the learners, since they understand it, pay attention to it and like to use this type of medium. ET motivates the students to become more involved, active and interested in learning. In addition, ET promotes the collaborative communication and interpersonal skills of students, which consequently, changes their attitude to learning.

To be a responsible learner, student needs to be involved in the process of learning as well as to enjoy it. Having fun is often associated with game playing. Most of us have enjoyed playing games as children and some of us probably still do as adults. Therefore the idea of game playing whilst learning a language is very likely to keep students motivated [1].

Proceeding from this, among the list of various pedagogical technologies, the most confidently tested by time are the following: multilevel training; cooperative learning; individual and differentiated approach; project method and others. All of them contribute to the development of innovations in education, involving the improvement of pedagogical technologies and related methods, techniques and learning tools, developing students' ability to motivate actions and to navigate independently using and analysing the information; the formation of their creative thinking and the disclosure of their natural abilities.

Pedagogical technologies are associated with the widespread use of new information technologies, which make it possible to fully reveal the didactic functions of these methods and to realize the potential educational opportunities. Since today free access to the necessary information is required, in the information centres all the opportunities are created for access to scientific, cultural and information centres around the world in order to form their own independent opinion as a part of educational process according to the tasks.

As follows, students should be provided with favourable conditions for using the technological capabilities of modern means of communication both for searching and receiving information, and for developing cognitive and communicative abilities and developing their ability to make decisions quickly in difficult situations. This process proceeds more successfully using informational and communicational training technologies, including specific methods and technical means (computers, audio and video, telecommunication networks, etc.) for working with information.

Today, this type of pedagogical technologies is designated by the term "computer technology of instruction", which continues to develop the ideas of programmed instruction, opening up new technological possibilities of educational process with advantages connected with computers and telecommunications.

According to the latest data provided, in particular, by the Internet, currently all universities in Ukraine use innovative technologies during educational process (seminars and conferences). They are attended by both specialists of higher education institutions and teachers of secondary schools [3].

All the types of educational establishments that use innovative technologies are always open to modern scientific research. In the curriculum of such establishments we can find such forms of training as design development, training, internships in production, as well as participation in research organizations, practice of different types.

Personally- oriented technologies are represented by technologies of differentiation and individualization of instruction, design technologies, etc. The main forms of using information technology are: 1) multimedia English lessons (using the basis of computer training programs); 2) testing on computers; 3) English lessons on the basis of computer presentations during lectures, seminars, labs 2020 p., № 69, Т. 3. 131 and students' reports. Using the PowerPoint computer program, English teachers can organize a series of multimedia lessons, training modules, electronic study guides that allow students to integrate audiovisual information presented in various forms – graphics, slides, text, video, chat etc.; 4) telecommunication projects, work with audio and video resources online; 5) distance learning, including all forms of educational activity, carried out without personal contact of the teacher or lecture and student. Almost any educational services are presented on the global Internet today, from short-term continuing education courses to comprehensive higher education programs; 6) using of an interactive tablet Smart Board; 7) voice chat on the local network, used to teach phonetics. For the implementation of the chat; 8) linguaphone devices, which include the teaching console and workplaces of students, as well as equipment according to one of the following schemes: audio-passive, audio-active or audiocomparative [3, p. 125].

Audio passive devices aim to provide students with the opportunity to listen to phonograms; audio-active devices allow students not only to listen to phonograms, but also to train themselves in loud speech, audio and audio devices allow you to record your speech on a tape recorder, and then listen to this recording and compare it with the example. All this is aimed for creation of a foreign language environment in the process of teaching foreign languages and achieving of technical and informational means of instructions.

Computer training programs in foreign language classes allow lecture to carry out the following forms of exercises as: pronunciation, grammar material, vocabulary, writing, teaching monologist and dialogical speech etc. Today the priority as for searching of information is increasingly given to the Internet, which provides a wide selection of sources of information, which is so necessary in the educational process. These include basic information hosted on Web and servers on the network, information sent by e-mail, various databases of various information centres, information about books and magazines of online stores etc.

Although these resources are not educational material, however, they provide the opportunity to work on the network with authentic texts, which is a motivational source for students, and therefore can be used in the educational process as for learning English. Therefore, the ability to see, to read and to listen to authentic material and then communicate with native speakers themselves forms an independent creativity and critical thinking.

Thus, the possibilities of using Internet resources are enormous, since they create the conditions for obtaining the necessary information for students located anywhere in the world, whether it is news from the life of young people, articles from newspapers and magazines, regional geographic materials etc.

So, that it is important for a teacher today to constantly improve their knowledge of foreign language teaching methods, to introduce the latest educational concepts into their own teaching practice, to keep up with the times.

References

1. Борецька Г.Е. Сучасні технології формування англомовної компетенції говоріння в учнів основної і старшої школи. Іноземні мови. 2010. № 2 . С. 23-26.
2. Волков И.П. Цель одна – дорог много : Проектирование процессов обучения : книга для учителя : Из опыта работы. Москва : Просвещение, 1990. 159 с.
3. Maley A. Drama techniques : a resource book of communication activities for language teachers. Third edition. Cambridge : Cambridge University Press, 2005. 246 p.
4. Лихачев Б.Т. Педагогика. Курс лекций : учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений и слушателей ИПК и ФПК. Москва : Прометей, Юрайт, 1998. 464 с.
5. The use of modern educational technologies in teaching foreign languages [URL: https://cutt.ly/wSzGC16](https://cutt.ly/wSzGC16) (дата звернення: 16.02.2022).

Ж.-Ж. РУССО ПРО ЮНАЦЬКИЙ ВІК

Анатолій Ковч,

студент 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Сергій Марчук, к. пед. н.,
завідувач кафедри педагогіки та психології*

Охарактеризовано один із періодів вікової періодизації Ж.-Ж. Руссо – юність. Окреслено зміст морального та статевого виховання юнака. Проаналізовано поради Ж.-Ж. Руссо педагогові-наставнику щодо морального розвитку вихованця.

Видатний французький педагог і мислитель Ж.-Ж. Руссо у свої віковій періодизації, обґрунтованій у праці «Еміль або Про виховання» [4], четвертий період – **юність** – від 15 до 18 років. Це період пристрастей. У цей буремний час треба провадити моральне і статеве виховання. На шістнадцятому році життя Еміль повертається до міста. Він насамперед повинен навчитися любити людей, бути гуманним. Руссо закликав: «Люди, будьте людяними, це ваш найперший обов'язок!» [5, с. 167].

Ж.-Ж. Руссо вважав що до 15-річного віку змінювалось тіло Еміля, розвивались його зовнішні чуття і мозок; тепер час для виховання його серця. До цього часу дитина виховувалася лише для себе і через себе; любов до самої себе була панівним мотивом, самовдосконалення і саморозвиток – останньою метою. Завдання морального виховання до 15 років, на думку Ж.-Ж. Руссо, полягає в тому, щоб ізолювати вихованця від впливу зіпсутого суспільства, штучної культури і слідкувати за розвитком його потреб та інтересів, за допомогою порад, прикладів виховувати нові моральні якості. Тепер треба виховати для життя з іншими, в атмосфері соціальних взаємин. Панівним мотивом стає любов до інших, метою – розвиток почуттів, емоцій, моральне вдосконалення [3, с. 249].

Ж.-Ж. Руссо різко виступав проти сучасної йому моралі і пояснював походження моральних принципів, або, точніше, аморальний стан суспільства, відносинами, які склались в суспільстві. Існує великий розрив між здібностями і бажаннями людей і це робить їх жорстокими, жадібними, користолюбивими, егоїстичними. Кожний намагається побудувати своє благополуччя за рахунок нещастя інших, задовольнити свої бажання за рахунок інших.

Завданням морального виховання Ж.-Ж. Руссо вважає виховання людини, яка повинна бути гуманною і людяною. Для цього необхідно виходити з природи людини, з природи дитини. У дитини немає ніяких моральних норм. Моральне виховання слід починати, на думку Ж.-Ж. Руссо, з того, в чому найкраще виражено людське. Людина з'являється на світ з однією вродженою пристрастю – любов'ю до самої себе і всі інші пристрасті похідні від основної. Далі слід формувати любов до інших людей, до добра.

Розкриваючи зміст морального виховання, Ж.-Ж. Руссо вимагає насамперед виховання добрих почуттів. Засобом цього «виховання серця» є спостереження вихованця за картинами людського горя, злиднів, страждань (але, щоб ці картини не були надмірними). Виховання серця досягається не повчаннями, а головним чином добрими прикладами. По-друге, Руссо вимагає виховання добрих міркувань і намірів. Засоби: вивчення історії, в першу чергу біографій великих людей. По-третє, Ж.-Ж. Руссо вимагає розвитку доброї волі. Засоби: вправи в діяльності, добрі справи, допомога бідним, захист знедолених.

В цей період Ж.-Ж. Руссо разом з Емілем відправляється в Париж і вводить його у світ. Еміль загартований від міських спокус. Знайомство зі світом проходить під керівництвом Руссо. Він продовжує керувати кожним кроком життя свого вихованця і навіть знаходить йому подругу життя – Софію.

Ж.-Ж. Руссо піддає критиці метод розмірковування з дітьми, який пропонував Дж. Локк. Він пише: «Вершина мистецтва при хорошому вихованні – зробити людину розумною, а тут претендують виховувати дитину за допомогою розуму! Це значить починати з кінця, з роботи роблять інструмент, потрібний для цієї роботи. Якщо б діти слухались голосу розуму, вони не потребували б виховання... Ось формула, до якої можна звести всі уроки моральності, які дають дітям:

«Наставник. Цього не слід робити.

Дитина. А чому?

Наставник. Тому що це негарний вчинок.

Дитина. А що таке негарний вчинок?

Наставник. Негарно чинити – значить робити те, що тобі забороняють.

Дитина. Що ж тут поганого, якщо я зроблю те, що забороняють?

Наставник. Тебе покарають за неслухняність.

Дитина. А я так зроблю, що ніхто про це не дізнається.

Наставник. За тобою почнуть слідкувати.

Дитина. А я сховаюсь.

Наставник. Тебе будуть розпитувати.

Дитина. А я збрешу.

Наставник. А брехати не слід.

Дитина. А чому?

Наставник. Бо це негарний вчинок» і т.д.

Ось неминуче коло «Мені дуже цікаво було б знати, якими міркуваннями можна замінити цей діалог. Сам Локк відчув би, мабуть, ускладнення. Розпізнавати благо і зло, усвідомлювати обов'язок людини – це не справа дитини» [2, с. 229–230].

Слід попереджувати вихованця про можливі помилки, перш ніж він зробить їх, не докоряти йому – цим лише розпалюється самолюбство.

Цікаві рекомендації Руссо вихователеві щодо морального виховання:

- у серце увійде лише те, що йде від серця;
- пам'ятайте, що перед тим, як взятися за виховання людини, треба самому стати людиною;
- нудні уроки тільки й можуть, що викликати ненависть до викладача і до того, що викладається;
- не повчайте дітей із сердитим виглядом, не напускайте на себе суворості;
- вправляйте тіло дитини, її органи, почуття, сили, але залишайте в спокої душу, доки можна;
- наставники, будьте простими, скромними, стриманими! Ніколи не поспішайте діяти тільки для того, щоб завадити діяти іншим;
- навіюйте всім повагу до себе, примусьте насамперед полюбити;
- будьте добродішними і добрими; нехай приклади ваші закарбовуються в пам'яті вихованців;
- не допускайте у дитини навіть думки, що ви претендуєте на якусь владу над нею;
- дозволяйте дитині із задоволенням, відмовляйте лише зі співчуттям, хоча й твердо;
- не карайте дитини, бо вона не знає, що таке бути винною.

У цей період Ж.-Ж. Руссо приділяє увагу і статевого вихованню Емілія. Першим засобом він вважає усунення всього того, що передчасно збуджує статеві почуття (читання книг еротичного змісту, неробство, тісний одяг). Юнак повинен якнайбільше займатись фізичною працею, не валятися довго, прокинувшись, у теплому ліжку. Більше рухів, повітря. Велика роль відводиться полюванню. Ще одним засобом статевого виховання Ж.-Ж. Руссо вважає статево освіту. Слід уникати передчасних питань відносно статевого життя. Якщо ж прийшла пора відповідати, то робити це слід серйозно, просто, без будь-якого замішання, не допускаючи, щоб діти дізнавались про статево життя з сторони, з нечистих джерел. В період 15-18 років Ж.-Ж. Руссо радив Емілію уникати дівчат і жінок [3, с. 253].

На думку Ж.-Ж. Руссо, тільки після 18 років юнак стає дорослою людиною, та й тоді він не може обійтися без допомоги і порад старших – вихователів та друзів [1, с. 46].

Література та джерела

1. Історія педагогіки / за ред. М. С. Гриценка. Київ: Вища школа, 1973. 448 с.
2. Коменский Я. А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И. Г. Педагогическое наследие / сост. В. М. Кларин, А. Н. Джурицкий. Москва: Педагогика, 1987. 411 с.
3. Кравец В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва: навч. посіб. для студ. пед. навч. закл. Тернопіль: Тернопіль, 1996. 436 с.
4. Руссо Жан-Жак. Емілія, або Про виховання. *Історія педагогіки: хрестоматія*: навч. посіб. / за заг. ред. Є. І. Коваленко. Київ: Центр навч. літер., 2006. С. 209–275.
5. Скільський Д. Історія зарубіжної педагогіки: посіб. Київ: Смолоскип, 2011. 376 с.

ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анна Козак,
студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради»
Наукова керівниця – Марія Козігора,
викладачка кафедри педагогіки та психології

Проаналізовано поняття булінгу в наукових джерелах. Означено поведінку дитини, яка стала жертвою цькування. Проаналізовано поняття фізичного та психологічного булінгу над дитиною.

У сучасному освітньому середовищі досить поширеними явищами стали насильство, секстинг, булінг, кібербулінг, що не може не викликати стурбованості й посиленої уваги широких кіл громадськості, освітян, батьків.

Для дітей і молоді несприятливі впливи середовища виявляються, насамперед, у вигляді складних ситуацій у міжособистісному спілкуванні (конфліктів з батьками, друзями, вчителями, непорозумінні з оточуючими тощо), проявах психологічного та емоційного насильства (ігноруванні, приниженні, погрозах, недоброзичливому ставленні тощо), дії несприятливих факторів, пов'язаних з освітнім процесом [4, с. 8].

Булінг або цькування – це агресивна свідомо або несвідомо поведінка однієї дитини, групи дітей, молоді або будь-якого з дорослих по відношенню до іншої дитини або дітей, що виражається у фізичному та/або психологічному жорстокому ставленні та поведінці [2, с. 6].

Дуже часто жертвами булінгу стають діти, з якими вдома поводяться як з жертвою. Школа і садок – каталізатор домашніх проблем. Тож, якщо дитина звикла маніпулювати своїм становищем жертви, щоб отримати більше уваги до себе, поблажливості батьків, якщо звикла, що до неї краще ставляться, коли вона бідна й нещасна, то вона відтворюватиме навколо себе таку ж атмосферу і в школі [1].

Шкільний булінг вкрай небезпечний, адже припадає на час дорослішання, самоідентифікації, формування особистості, засвоєння моральних норм, вироблення стереотипів у стосунках з протилежною статтю, позиціонування себе у колективі. Головними дійовими особами в шкільному булінгу є соціально незрілі особистості, чия поведінка «підігривається» гормональними бурями й відповідно психічною нестабільністю як агресорів, так і жертв [5].

Часто, коли наводяться приклади булінгу, до уваги беруться найжорстокіші його прояви – побої. І у багатьох складається враження, що виявити жертву досить просто – достатньо помітити синяк у дитини. Але фізичне насилля – це лише один із проявів булінгу. Слово б'є не менше за кулак. Тим більше у підлітковому віці. І навіть те, що дитина одного разу прийшла додому із синцем, ще не говорить, що вона – жертва цькування у школі.

Саме тому кожен з батьків має розуміти, як знуцання проявляються на поведінці дитини. Розглянемо прояви.

1. У дитини немає друзів. Якщо дитина постійно залишається вдома, не хоче іти гуляти і ніхто не кличе її, якщо є друзі, але не з класу, або навіть з іншої школи, це може свідчити про те, що дитина опинилася в ізоляції.

2. Дитина боїться йти до школи. Придумує хвороби, без причин прогулює уроки, постійно запізнюється на заняття, ходить до школи різними шляхами – тобто не обирає прямий найзручніший шлях. Дитина боїться позашкільного життя, бо на шляху до або зі школи її переслідують булери.

3. Постійно приходиться зі школи сумна.

4. Просить додаткові гроші.

5. Має низьку самооцінку, стає тривожною. Коли дитина невпевнена у тому, що вона може виконати елементарні завдання, коли вона погано спить – це все може говорити про те, що на дитину тисне зовнішнє оточення. Можливо – йдеться про шкільні знуцання. А можливо – проблеми у самій сім'ї, і саме це дошкуляє дитині.

6. У дитини з'являються зіпсовані речі. Не виключено, що на дитину тиснули не лише психологічно, але й через відірвані лямки рюкзака, зламану ручку чи навіть розбите скло телефону.

7. Нанесення самоушкоджень дитиною. Розпочинаючи від погризених нігтів, порізів на руках та, як крайність, спроба самогубства. Підлітки самоушкодженнями намагаються зняти стрес, хоча насправді – це спроба через фізичний біль позбутися наслідків психологічного тиску від оточення.

8. Батьки свого часу були жертвою шкільного цькування. Недоліки виховання, які роблять з дитини жертву, можуть передаватись із покоління у покоління. Діти часто наслідують поведінку батьків. На жаль, це стосується і поведінки типової жертви [6].

Агресія може бути індивідуальна чи групова. А об'єктом цькування може бути як окрема особа, так і група школярів. Зазвичай розрізняють фізичне та психологічне (емоційне) цькування.

Фізичний булінг – це не лише побиття, але й більш «легкі» засоби впливу: ляпаси, стусани, підніжки, щипання, щиглі, штовхання, смикання за волосся, небажані дотики.

Психологічне чи емоційне насилля найчастіше проявляється вербально – у висловлюваннях, що містять глузування, іронію, сарказм або іншій формі. Це можуть бути підколи, обзивання, дражнилки, нецензурна лексика, образливі прізвиська, ярлики, погрози, плітки, наклепи, неправдиві смішні історії, провокування принизливих ситуацій, систематичне викрадення чи псування речей. Але засобом впливу може бути й повна відсутність будь-яких контактів: бойкот, уникання, ізоляція, виключення зі спілкування [5].

Наслідки булінгу можуть бути різні. Найчастіше – це замкнутість. Психологам доводиться працювати з антисоціальними підлітками, які абсолютно не вміють спілкуватися з навколишнім світом. Доводиться пояснювати, що світ не такий страшний, яким був до цього. Це може тривати від 2 до 3 років. У таких дітей руйнується віра у соціум, вони насторожені, тривожні. Але найбільший страх – це підліткові суїцидальні думки [1].

На жаль, педагоги також бувають включені в процеси булінгу (в найгіршому випадку можуть самі виступати в ролі ініціаторів чи навіть агресорів). Вчителі можуть підсвідомо відчувати роздратування щодо «несхожої» дитини, розділяти думку, що жертва «сама винна», «не так себе поводить», «погано вихована». Їх часом дратують занадто яскраво виражена внутрішня незалежність дитини, нестандартне мислення, високі розумові здібності, звичка ставити складні питання. Так само, як і неслухняність та «незручність» у навчанні через гіперактивність, хворобливу сором'язливість, розумове відставання. Вчитель може потурати цькуванню через те, що не помічає чи не хоче помічати проблеми, має недостатній досвід чи низький рівень кваліфікації, недооцінює небезпеку булінгу, помилково вважає, що краще не втручатися: діти, мовляв, «самі розберуться» [5].

Заклад освіти відіграє важливу роль у створенні умов для здобуття учнями знань в безпечному освітньому середовищі, формуванні ставлень та навичок, які потрібні, щоб уникнути та запобігти проявам насильства, безконфліктного спілкування, ненасильницької поведінки [3].

Підсумовуючи, можемо сказати, що в процесі реформування системи освіти, проблеми цькування і насильства в шкільному середовищі дуже часто стають перепоною для досягнення мети всебічного розвитку дитини. Допомога дорослих дуже потрібна дітям та молоді в будь-якому віці, особливо якщо дії кривдників можуть завдати серйозної шкоди фізичному та психічному здоров'ю.

Література та джерела

1. Булінг у школі: чому діти цькують дітей і що з цим робити. URL: <https://cutt.ly/iSzJvKO> (дата звернення: 12.02.2022).

2. Про булінг (цькування) та як його подолати. Дітям, молоді та дорослим про важливе. Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2020. С. 6.

3. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Методичний посібник. / за ред. Андрєєнкова В.Л., Мельничук В.О., Калашник О.А. К. : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. С. 4.

4. Цюман Т. П., Бойчук Н. І. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / за заг. ред. Цюман Т. П. К. 2018. С. 8.

5. Шкільне цькування, або булінг: вступ до теми. URL: <https://cutt.ly/HSzJBh6> (дата звернення: 12.02.2022).

6. Як виявити жертву цькування у школі. Алгоритм для батьків. URL: <https://cutt.ly/gSzJDFf> (дата звернення 10.02.2022).

ТЕХНОЛОГІЇ БІОАДЕКВАТНОГО НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анна Козак,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Дмитренко,

викладач-методист циклової комісії словесних дисциплін

Публікація висвітлює питання впровадження інноваційних технологій у практику початкової школи, зокрема обґрунтовує ефективність біоадекватної методики навчання української мови у системі формування рідномовної компетентності молодших школярів.

Розбудова України як незалежної держави диктує вітчизняній школі соціальне замовлення на всебічно розвинену, духовно багату, самодостатню особистість, людину з високим рівнем ключових компетентностей, зазначено у Державному стандарті загальної початкової освіти [1]. У системі формування ключових компетентностей особливої уваги вимагає забезпечення вільного володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях [1]. Таким чином навчання рідної мови спрямоване насамперед на формування національно свідомої особистості, яка володіє лінгвістичними знаннями та необхідним рівнем умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності [2, с. 5]. Нова українська школа, орієнтована на компетентності, має забезпечити радість пізнання, дати інструмент для розвитку дитини, зберігши її здоров'я. Тому перед учителем стоїть завдання не просто викладати предмет, а розвивати особистість у співпраці з дитиною та її батьками, використовуючи сучасні технології навчання [5], зокрема технологію біоадекватного навчання. Біологічно адекватна методика – це сукупність скоординованих дій педагога й учня, метою яких є мотивація та активізація цілісних динамічних образів за навчальними дисциплінами та навичок інструментальної роботи з ними, а також формування психологічного здоров'я школярів, мотивація екологічно здорового способу мислення, заснованого на свідомому володінні логічним (лівопівкульним) і образним (правопівкульним) мисленням [4]. При цьому використовується системна організація фізіологічних, інтелектуальних, психічних функцій учнів.

Технологію біоадекватного навчання запропонувала професорка психології Н. Маслова. Філософські аспекти проблеми досліджували Е. Ленуа, В. Вернадський, В. Барякін, О. Потапенко, В. Карелін. Активно обґрунтовували звернення до цілісного мислення Я. А. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, М. Монтессорі. Першим у вітчизняній педагогіці думку про цілісне формування людської особистості в процесі її виховання висловив К. Ушинський, який зазначав: «Діти мислять формами, фарбами, звуками, відчуттями взагалі» [7]. Питання методики впровадження біоадекватного навчання досліджували С. Єрмоленко, Л. Кожухівська, Л. Самойленко, Л. Скуратівський, В. Стівбур, А. Хуторський, Н. Юрчук та ін.

Методика біоадекватного навчання орієнтована на активізацію творчої, емоційної, образної сфери учнів; розвиток цілісного мислення учнів – синхронної двопівкульної роботи мозку, застосовуючи одночасно логіку і уяву. За формою ця методика релаксаційно-активна: етапи релаксації (нагромадження інформації, робота правої творчої півкулі) чергуються з етапами активності (тренування лівої півкулі: логіка, аналіз, синтез інформації). Мислеобраз, який виникає у школярів під час біоадекватного уроку (образон), – індивідуально сприйнятий усіма органами чуття (дотик, колір, смак, запах, звук), цілісний образ предмета або явища. Мета вчителя полягає у формуванні навичок роботи з мислеобразом, закріплення його в довготривалій пам'яті; уміння користуватися новим образом; залучати до аналогічного потоку раніше засвоєних мислеобразів, які постійно взаємодіють і змінюються.

Біоадекватний урок – один із методів реалізації методичної проблеми ефективного навчання учня за короткий час заняття. Етапи сприйняття інформації при проведенні уроків даного типу відповідають стандартній структурі уроку, зберігаючи всі робочі етапи уроку.

Методика біоадекватного навчання передбачає використання як традиційних (слово вчителя, бесіда, аналіз мовних явищ, граматичний розбір, робота з підручником тощо), так і специфічних методів (REAL-метод, арт-педагогіка, метод проєктів) [4]. REAL-метод, наприклад, базується на тому, що пояснення нового матеріалу відбувається у процесі релаксації; під час релаксації формується образ навчального матеріалу шляхом словесного опису та графічного (малюнок) зображення, на якому сконцентрована теоретична інформація у певному алгоритмічному порядку (образон). При цьому учень діє у таких умовах, коли йому потрібно самостійно неодноразово вголос повторювати новий матеріал, коментувати його під час створення образону на папері, що призводить до кращого запам'ятовування інформації.

Образон – це опорний образ, наповнений вичерпною інформацією в алгоритмічному порядку. Створення образів забезпечує роботу двопівкульного мислення школярів. Образон відіграє роль знака, у якому «схоплено» сутність навчального матеріалу. Образи можуть бути простими і складними, статичними або динамічними, але важливо, щоб образ був приємний і зрозумілий, давав можливість провести логічні аналогії. Усвідомлене, систематичне застосування асоціативних образів створює системне асоціативне, тобто природовідповідне, мислення. Релаксація знімає стрес, втому, перевантаження інформацією [4]. Наприклад, при опрацюванні теми «Правильно записую слова з БО, ЙО» (2 клас) [6] після уявної подорожі дітей до цитрусового саду (використовується аромолампа з ефірною олією мандарина, аудіозапис співу пташок) і «зустрічі» з мандаринкою, яка «подарувала» дітям правила про написання слів із сполуками БО, ЙО, школярі малюють образон – дерево з мандаринами, фіксують інформацію, яку «надало» дерево, виконують орфографічні вправи [4].

У процесі засвоєння школярами поняття про прикметник (2 клас) [6], на нашу думку, ефективним є використання образона – соковитого червонобокого яблука, що стимулює виникнення яскравих зорових, смакових, нюхових, тактильних відчуттів, оскільки дітям важливо відчутти обов'язковість питання *який? яка? яке? які?* для усвідомлення лексичного значення прикметника.

Як наголошують педагоги-практики, використання технології біоадекватного навчання забезпечує для учнів відчуття творчого простору, вільного часу для роздуму, переживання, вибору позиції, самовираження. Діти відчувають себе відкривачами – це джерело інтересу, адже кожен по-своєму бачить навколишній світ, сприймає предмети і явища, думає. Так формуються навички креативного мислення: відходити від шаблонів і шукати власний шлях. Забезпечення екологічного (двопівкульного), тобто природного, мислення сприяє залученню до освітнього процесу всіх каналів сприйняття школярів, дає змогу занести інформацію в довготривалу пам'ять, скоротити в 3-5 разів час навчання, зберегти ресурси здоров'я учнів. З іншого боку, необхідно підкреслити здоров'язбережувальний ефект біоадекватних уроків: вони викликають радість і задоволення в учнів; релаксація заспокоює дітей та знижує небезпечну психологічну завантаженість [4].

Отже, реалізація технології біоадаптивного навчання у процесі вивчення молодшими школярами української мови забезпечує покращення успішності учнів усіх категорій; зростання інтересу до рідної мови, мотивацію школярів до навчання; розвиток творчих здібностей учнів, здатності до самопізнання, самооцінки; формування цілісного мислення учнів і на цій базі високодуховної особистості, яка здатна жити в гармонії з природою та суспільством. Таким чином ефективно здійснюється формування в учнів початкової школи ключових компетентностей (комунікативної здоров'язбережувальної), критичного і креативного мислення, самоорганізованості, впевненості у власних силах.

Література та джерела

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://dano.dp.ua/attachments/article/> (дата звернення: 08.01.2022).
2. Дороз В. Методика навчання української мови в загальноосвітніх закладах. Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 5.
3. Єрмоленко С. І., Стовбур В. О. Біоадекватні уроки з фонетики на засадах ноосферної освіти. URL: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/> (дата звернення: 05.01.2022).
4. Мудрак С. Впровадження інноваційних технологій БАТ на уроках в початкових класах. URL: <https://naurok.com.ua/doslidnicka-diyalnist-> (дата звернення: 05.01.2022).

5. Самойленко Л. В. Упровадження біоадекватної технології навчання як засіб розвитку екологічного мислення школярів. URL: <https://itta.info/uprovadzhennya-bioadekvatna-texnologiya-navchannya-yak->.

6. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 1-2 клас. URL: <https://cutt.ly/ZSzXOCY> (дата звернення: 10.01.2022).

7. Хрестоматія з української класичної педагогіки / уклад. В. П. Кравець, О. І. Мешко. Київ: Грамота, 2008. 768 с.

ФОРМУВАННЯ У ШКОЛЯРІВ ПРАГНЕННЯ ДО ВЕДЕННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Ірина Кондратюк,

**студентка 2 курсу факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради**

Науковий керівник – Наталія Борбич, проректор з навчальної роботи, к.пед.н.

У статті аналізуються визначення понять «здоров'я» та «здоровий спосіб життя», розглядаються шляхи формування прагнення до здорового способу життя в школярів у освітньому процесі. Узагальнено завдання для педагогічного колективу щодо формування уявлень про здоровий спосіб життя у здобувачів освіти. Доведено, що дану роботу потрібно реалізувати спільними зусиллями школи, сім'ї, представників громадськості.

Проблема людини та її здоров'я – одвічна проблема, стрижнем якої є шлях до вільного гармонійного розвитку особистості. Бути здоровим і якомога рідше хворіти – природне бажання та прагнення людини, її неусвідомлена потреба. Здоров'я – основа всіх наших справ, трудових і творчих звершень, сподівань, надій на майбутнє. Тому в усі часи здоров'я було і залишається основною сутністю людського існування [1, с. 172].

Формування розглядається як спеціально організований процес, що надає цілеспрямований характер і прискорення становленню особистості, її готовності до успішної життєдіяльності через утворення та розвиток особистих властивостей, оволодіння певним видом діяльності; передбачає створення необхідних і достатніх умов, базується на принципах і реалізується певним способом (способами) для досягнення передбачуваного результату.

Прагнення до здорового способу життя, знання, практичні уміння та навички з питань зміцнення здоров'я з шкільних років є необхідною умовою розвитку повноцінної особистості. Молодший шкільний вік – це особливий період в житті дитини, пов'язаний з вступом до школи, з адаптацією до нового колективу, з появою нових вимог та обов'язків. В умовах освітнього процесу в школі істотно змінюється соціальний статус дитини, а це, в свою чергу, визначає зміни в спрямованості та змісті розвитку особистості здобувачів освіти. Дослідження вчених (В. Давидов, Л. Божович, С. Рубінштейн) показують, що у молодшому шкільному віці у дитини починає формуватися нова вища потреба – навчатися. Неправильна організація освітнього процесу сприяє виникненню перевантажень, що приводять до перевтоми та різкого погіршення здоров'я молодших школярів. На думку вчених (Д. Фельдштейн, Л. Божович, Л. Виготський, Р. Крайг, В. Мухіна), середній шкільний вік – це вік, який супроводжується значними змінами в анатомо-фізіологічній побудові організму, психічному розвитку, соціальному стані підлітка. Даний вік є перехідним ступенем від дитини до дорослої особистості. В цей період підліток прагне самостверджуватися, знайти своє місце в навколишньому середовищі. Серйозні психофізіологічні та соціокультурні особистісні перетворення, властиві молодшому та середньому шкільному віку, доводять значущість даних життєвих етапів в становленні і розвитку особистості, визначають необхідність глибокого та ретельнішого вивчення і розуміння особливостей даних вікових періодів з метою підвищення ефективності навчально-виховної роботи, яка проводиться й у вихованні ціннісного відношення до здоров'я. Необхідно спільними зусиллями батьків та педагогів формувати у дітей поняття здорового способу життя, виховувати відповідні навички та звички, які сприятимуть ефективності заходів соціального захисту

здоров'я дітей [2, с. 72].

Формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя як невід'ємної частини загальної культури особистості, сприяння повноцінному фізичному розвитку особистості, формування її фізичних здібностей, зміцнення здоров'я, формування гармонії тіла й духу – мета фізичного виховання, одного із головних напрямків виховної роботи початкової школи.

Основою формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя здобувачів освіти є гуманістичний підхід, сутність якого полягає у створенні сприятливої ситуації для їх готовності до сприйняття й адекватного реагування на виховні дії соціального середовища.

Рівень цієї готовності характеризується здатністю здобувачів освіти перетворювати зовнішні вимоги на внутрішні спонуки, мотиви поведінки з пробудженням їх самосвідомості і відповідальності за власну культуру.

Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороби чи фізичних вад.

Поняття «здоров'я» нерозривно пов'язане із поняттям здоровий спосіб життя» як сценарій життєдіяльності, спрямованої на збереження та покращення здоров'я здобувачів освіти.

Результатом сформованості здорового способу життя є культура здоров'я як інтегративна якість особистості і показник вихованості, що забезпечує певний рівень знань, умінь і навичок формування, відтворення та зміцнення здоров'я і характеризується високим рівнем культури поведінки здобувачів освіти стосовно власного здоров'я та здоров'я оточуючих.

Формування до здорового способу життя, культури здоров'я, підвищення їх виховних можливостей потребує максимальної уваги до мотиваційної сфери молодого покоління у прагненні бути здоровими. Критеріями формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя в здобувачів освіти можна вважати:

- на рівні фізичного здоров'я: прагнення до фізичної досконалості, ставлення до власного здоров'я як до найвищої соціальної цінності, фізична розвиненість, загальна фізична працездатність, загартованість організму, дотримання раціонального режиму дня, виконання вимог особистості гігієни, правильне харчування;

- на рівні психічного здоров'я: відповідальність пізнавальної діяльності віку здобувачів освіти, розвиненість довільних психічних процесів, наявність саморегуляції, адекватної самооцінки, відсутність акцентуацій характеру та шкідливих поведінкових звичок;

- на рівні духовного здоров'я: узгодженість загальнолюдських та національних морально-духовних цінностей, наявність позитивного ідеалу, працелюбність, відчуття прекрасного у житті, природі, у мистецтві;

- на рівні соціального благополуччя: сформована громадянська відповідальність за наслідки нездорового способу життя, позитивно спрямована комунікативність, доброзичливість у ставленні до людини, здатність до самоактуалізації, саморегуляції, самовиховання [3, с. 74].

На шляху формування прагнення здобувачів освіти до здорового способу життя важливе значення має діяльнісний і системний підходи.

Діяльнісний підхід вимагає культивування дієвої позиції особистості з метою власного становлення і розвитку її морального і духовного самовдосконалення.

Системний підхід передбачає цілісність у практичній діяльності, що спрямована на комплексну реалізацію здорового способу життя.

Базовими принципами формування прагнення до здорового способу життя здобувачів освіти є:

- принцип науковості і доступності знань, адаптація відповідних знань для усіх ланок освіти з врахуванням особистостей різних вікових категорій; взаємозв'язок науки про здоров'я з практичним досвідом;

- принцип системності і наскрізності означає, що процес формування здоров'я людини організовується як системний педагогічний процес, у логічному зв'язку всіх його етапів, спрямовується на гармонійний і різнобічний розвиток особистості;

- принцип неперервності та практичної цілеспрямованості передбачає наступність у реалізації напрямів та етапів цієї роботи на різних освітніх рівнях; здійснюється у навчальній та позакласній виховній роботі;

- принцип інтегративності передбачає синтез теоретичних, емпіричних і практичних знань в цілісній картині про здоров'я та здоровий спосіб життя;

- принцип відкритості передбачає синтез теоретичних, емпіричних і практичних знань у цілісній картині про здоров'я та здоровий спосіб життя;
- принцип гуманізму передбачає орієнтацію на підростаючу особистість як вищу цінність, врахування її вікових та індивідуальних особливостей, задоволення фундаментальних потреб вихованця, вироблення індивідуальної програми його розвитку, стимулювання розвитку в особистості свідомого ставлення до своєї поведінки, діяльності, життєвих виборів;
- принцип цілеспрямованості утверджує спрямованість на досягнення основної мети – підвищення ефективності функціонування власного організму;
- принцип превентивності означає, що виховні впливи держави, всіх виховних інститутів, на основі врахування інтересів особистості та суспільства, спрямовуються на профілактику негативних проявів поведінки здобувачів освіти, на допомогу та їх захист, вироблення неприйняття до негативних впливів соціального оточення [3, с. 56].

За таких умов забезпечується система заходів правового, психолого-педагогічного, соціально-медичного, інформаційно-освітнього характеру, спрямованих на прагнення здобувачів освіти до здорового способу життя, позитивних соціальних настанов, запобігання вживанню наркотичних речовин, різних проявів деструктивної поведінки, відвернення суїцидів.

Ефективність процесу формування прагнення здобувачів освіти до здорового способу життя залежить від спрямованості виховного процесу, форм та методів організації. Серед форм та методів процесу формування прагнення здобувачів освіти до здорового способу життя пріоритетна роль належить активним методам, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи і творчості. До них також належать соціальне проектування, метод відкритої трибуни, ситуаційно-рольова гра, соціально-психологічний тренінг, інтелектуальний аукціон, «мозкова атака», метод аналізу соціальних ситуацій з морально-естетичним характером, гра-драматизація тощо.

З нетрадиційних для педагогіки методів ефективно спрацьовують методи «педагогічної психотерапії», а саме: саморегуляції, педагогічного аутотренінгу, рефлексотерапії. Застосування цих методів сприяє формуванню в здобувачів освіти моральної самооцінки, знецінити і зруйнувати негативні мотиви, перебудувати і змінити негативні форми у поведінці вихованців на позитивні; підтримати, посилити позитивні моральні спонукання, активізувати їх прояви чи загальмувати негативні мотиви, знизити їх силу, утримати вихованців від прояву негативної мотивації на здоровий спосіб життя.

Таким чином, ефективність процесу формування прагнення здобувачів освіти до здорового способу життя залежить від спрямованості виховного процесу, форм та методів організації. Подальшого дослідження потребує питання вивчення можливостей кожного навчального предмету щодо здоров'язберігаючого ефекту та виокремлення ефективних форм та методів професійного навчання спрямованих на підготовку вчителів до формування здоров'язберігаючого середовища закладу загальної середньої освіти.

Література та джерела

1. Баєва Т. Формування здорового способу життя в особистісно-орієнтованому виховному процесі життя. Соціально-педагогічні проблеми сучасної середньої та вищої освіти в Україні. Житомир : ЖДПУ, 2019. С. 172–173.
2. Брилін Б. А. Педагогічні проблеми організації вільного часу. *Психологія і педагогіка*. 2016. № 4. С. 72–76.
3. Булич Є. Г. Валеологія. Теоретичні основи валеології : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 2017. 224 с.
4. Волошин О. Р. Здоровий спосіб життя – через школу нового типу. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. Харків : ХДАФК, 2017. Вип. 11. С. 13–15.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КОРФБОЛУ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Вікторія Корець,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Володимир-Волинський педагогічний фаховий коледж ім. А. Ю. Кримського
Волинської обласної ради

*Науковий керівник – Андрій Гаврилюк, доцент, к. пед. н.,
викладач Володимир-Волинського педагогічного фахового коледжу
ім. А. Ю. Кримського Волинської обласної ради*

Подано матеріал про історію виникнення та розвитку корфболу. Визначено значення і зміст корфболу, вплив його засобів на розвиток фізичних якостей дітей.

Проблемою сьогодення є те, що в здобувачів освіти зникає інтерес до занять фізичною культурою. Стандартні й одноманітні комплекси фізичних вправ – це одна з причин байдужого ставлення учнів до заняття спортом. Для вирішення цієї проблеми, слід впроваджувати на уроках фізичної культури нові види спорту та рухової діяльності, які зможуть викликати зацікавленість у школярів [1, с 132].

Одним із таких видів рухової активності є корфбол. Він являє собою змішану командну гру, яка, в свою чергу, є різновидом баскетболу. Використання на уроках фізичної культури елементів корфболу є частиною фізичної підготовки для розвитку дітей [2].

Початком розвитку корфболу («корф» з голландської означає «кошик»), як виду спорту, вважають 1902 рік, коли Ніко Бренхейзен – голландський викладач фізичного виховання однієї з амстердамських шкіл, спробував реалізувати завдання Асоціації фізичної освіти Амстердама. Потрібно було вигадати спортивну гру, яка відповідає таким принципам: 1) юнаки і дівчата повинні бути учасниками однієї команди; 2) гра повинна бути максимально коректною і безпечною; 3) гра повинна бути бюджетною, інвентар повинен легко переноситися і встановлюватися на будь-якому майданчику; 4) гра повинна подобатися молоді, а також забезпечувати фізичний розвиток організму.

У 1989 році корфбол був уведений до програми Всесвітніх ігор, а 1995 року його офіційно визнав Міжнародний олімпійський комітет.

Нідерланди, Бельгія, Чехія, Великобританія, Китай, Австралія, ПАР – це основні світові центри розвитку корфболу. Щодо України, то в нас цей вид спорту лише набуває популярності й поширюється серед учнів шкіл на уроках фізичної культури. З 2016 року до шкільної програми окремих шкіл Львова та Винник експериментально впроваджено корфбол [4].

Обладнання, що використовується для гри, є досить простим. Воно складається з двох стійок, із закріпленими на них кошиками на висоті 3,5 м. Якщо у грі беруть участь діти віком до 12 років, то використовують телескопічний або розбірний варіант стійок, що піддаються трансформації на висоту 2,5 і 3 м. До того ж, одна людина здатна з легкістю перенести будь-який варіант стійки. Ігровим полем вважається майданчик, поділений на 2 зони. Брати участь в грі можуть дві команди, кожна з яких складається з 4 гравців чоловічої статі і 4 гравців жіночої статі, які грають порівну (2+2) в зоні атаки і в зоні захисту.

Основна мета гри в корфбол – закинути м'яч, що має параметри футбольного, у кошик (korf), який не має дна і має циліндричну форму. Гра триває два тайми по 30 хв з 10-ти хвилинною перервою [2].

Завдання гравців атаки – звільнившись від опіки персонального захисника тієї ж статі, закинути м'яч у корзину суперника. Кидок буде зарахований лише тоді, коли відстань між гравцями атаки й захисту буде не меншою за відстань витягнутої руки.

Завдання гравців захисту – перешкодити супернику виконувати передачу м'яча або його кидок, перехопити м'яч і виграти його підбір. Перехопивши м'яч, гравці захисту повинні передати його в протилежну зону для атаки.

Після 2-х забитих м'ячів у будь-який кошик гравці міняються зонами. При цьому атакуювальні стають захисниками і навпаки.

Під час гри забороняється: 1) виконувати більше 2 кроків, утримуючи у руках м'яч; 2) виконувати кидок м'яча з зони захисту; 3) передавати м'яч з рук у руки; 4) здійснювати переміщення, виконуючи при цьому «ведення» м'яча; 5) вибивати і виривати м'яч у суперника; 6) персонально грати проти гравця протилежної статі; 7) одночасно грати двом гравцям проти одного.

Штрафний кидок, який пробивається з 2,5 м – це покарання за порушення правил при спробі зробити результативний кидок (так називається кидок, при якому м'яч потрапив до кошика) [4].

Навчаючи дітей технічним прийомом з корфболу, важливо застосовувати вправи загальної та спеціальної фізичної підготовки на кожному уроці. До того ж, варто дотримуватися послідовної методики навчання атакуючих і захисних прийомів техніки гри, використовувати підвідні вправи, які, в свою чергу, можуть бути запозиченими з гри у баскетбол. Під час навчання рекомендовано насичувати урок вправами, що містять ігровий характер, рухливими іграми та естафетами.

Елементи техніки корфболу можна розподілити на дві групи: з м'ячем і без м'яча.

До першої групи належать такі елементи: стійка корфболіста, стрибки вгору з місця і в русі, біг із прискоренням, біг спиною вперед та боком, біг зі зміною напрямку за сигналом, старт за сигналом, зупинки стрибком та двома кроками, повороти на місці, подвійний крок, вихід на вільне місце для отримання м'яча.

До другої групи належать наступні елементи: кидок м'яча в кошик з різної дистанції: з місця, у русі, підбір м'яча після відскоку від кошика або підлоги, виконання пенальті, вільного пасу.

Навчати учнів гри у корфбол слід у певній послідовності. Спочатку здобувачі освіти повинні засвоїти правильну стійку корфболіста, переміщення гравців у нападі і захисті, а також утримання м'яча. Пізніше можна приступати до навчання найпростіших способів ловіння та передачі м'яча, виконання техніки кидків у кошик з різної дистанції. Одночасно вивчаються різноманітні способи зупинки м'яча, двокрокова техніка роботи ніг, а також повороти плечем уперед і назад. Засвоївши основи техніки гри, діти вчать елементам командної техніки та обманних рухів [3].

Використання на уроках гри корфбол дозволяє вирішувати триєдину мету фізичного виховання [2]:

Освітню – освоєння правил гри, техніки виконання стійок, ловіння, передачі та кидка м'яча у кошик, отримання знань, умінь і навичок, що необхідні для самостійного безпечного заняття корфболом, формування вміння виконувати дії відповідно поставленій тактиці.

Виховну – виховання у дітей позитивних рис характеру, а саме: вміння працювати в групі, сміливості та чуйності, чесноті й впевненості у своїх діях та вміння відповідати за них, наполегливості та поваги до осіб протилежної статі, і, звичайно, дисциплінованої поведінки та розуміння потреби у відповідальному ставленні до власного здоров'я та здоров'я оточуючих.

Розвивальну – розвиток у здобувачів освіти таких якостей як спритність, гнучкість, швидкість та сила, зміцнення опорно-рухової системи, що супроводжується профілактикою сколіозу та інших захворювань, розвиток розумової працездатності учнів і логіки мислення, сприяння правильній фізичній підготовленості засобами корфболу.

Отже, корфбол це змішана командна гра, яка є різновидом баскетболу. Використання на уроках фізичної культури елементів корфболу створить нові позитивні емоції для дітей та надасть додатковий стимул до занять фізичною культурою не лише в урочний час.

Література та джерела

1. Гаврилюк А., Гаврось А. Використання елементів чирлідінгу як засобу зацікавлення дітей початкової школи до уроків фізичної культури. *Матеріали наук.-теорет. конф. «30 років незалежності: тенденції становлення освіти»* / упоряд. О. О. Юринець, С. С. Слюсарук-Літвін. Володимир-Волинський, 2022. С. 132–135.

2. Корфбол як засіб оздоровлення та підвищення інтересу учнів до уроків URL: <https://cutt.ly/BSxpTR1> (дата звернення: 16.02.2022).

3. Програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://cutt.ly/TSxpxfj> (дата звернення: 15.02.2022).

4. Корфбол. URL: <https://cutt.ly/gSxpaUH> (дата звернення 17.02.2022).

ГРА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ К. УШИНСЬКОГО ТА В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Ярослав Корець,

студент 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Сергій Марчук, к. пед. н.,
завідувач кафедри педагогіки та психології*

Проаналізовано думки К. Ушинського та В. Сухомлинського щодо гри як ефективного педагогічного засобу збереження та зміцнення здоров'я дітей. Подано рухливі ігри за творами В. Сухомлинського, які вчителі та вихователі зможуть використовувати в умовах сучасної освітньої практики.

Ігри виступають здоров'язбережувальним засобом сучасної освітньо-виховної практики. Високо оцінювали валеологічне значення гри видатні українські педагоги К. Ушинський та В. Сухомлинський.

Відомо, що гра за своєю суттю багатофункціональна, вона сприяє вихованню гармонійно розвиненої особистості. Ігри сприяють удосконаленню фізичних якостей, розширенню кругозору учнів. Ігри-жарти, ігри-забави не тільки сприяють веселому і невимушеному проведенню відпочинку, а й виховують почуття гумору, привчають до вмілого спілкування з товаришами, тренують комунікабельність тощо [3]. Саме у грі розвиваються такі важливі якості особистості, як наполегливість, уважність, вміння дотримуватися певних правил. Засобами гри виховуються такі почуття, як співчуття, вміння прийти на допомогу, дружити [5, с. 154].

К. Ушинський часто у своїх творах звертається до ігрової діяльності дітей, педагогічного значення гри у фізичному та психічному розвитку особистості. Наведені положення К. Ушинського обґрунтовують виховну, розвивальну, оздоровчу роль ігор для фізичного та духовного розвитку дитини:

- уважно стежите за іграми дитини, вона тут виявляє свій духовний світ;
- для дитини гра – дійсність; у грі дитина живе, пробує свої сили і самостійно керує своїми фантазіями;
- ігри провіщають майбутнє дитини, для неї гра – дійсність, і дійсність значно цікавіша, ніж та, що довкола неї;
- у ранньому віці гра має більше значення для розвитку дитини, ніж навчання;
- під час колективних ігор виникають перші асоціації з громадськими відносинами; дитині, яка звикла командувати або підкорятися в грі, нелегко відучитися від цього у дійсності;
- гра тому і є грою, що вона самостійна для дитини; а через те будь-яке втручання дорослого в гру позбавляє її дійсної, формуючої сили [4, с. 296–297].

Високу оцінку грі дав В. Сухомлинський. Він писав: «Гра – це величезне світле вікно, крізь яке в духовний світ дитини вливається життєдайний потік уявлень, понять про навколишній світ. Гра – це іскра, що засвічує вогник допитливості. То що ж страшного в тому, що дитина вчиться писати граючись, що на якомусь етапі інтелектуального розвитку гра поєднується з працею, і вчитель не так уже часто говорить дітям: «Ну, пограли, а тепер будемо трудитися!» [2, с. 95].

Пропонуємо рухливі ігри за творами В. Сухомлинського [1].

Рухлива гра «Телятка на лужку» (за твором В. Сухомлинського «Злий ведмедик чи добрий»)

Завдання гри: біг по прямій з ловінням; виховання витривалості, вміння використовувати рухи за умовним сигналом. *Хід гри.* Діти обирають лічилькою одну дитину, яка буде пастушком, всі інші діти – це телятка. Один бік майданчика відокремлюють лінією, це загін для теляток. Дитина, що зображає пастушка, стоїть за лінією, а решта стає в шеренгу на протилежному боці майданчика за лінією. Решта території майданчика – пасовище. На слова вихователя: *Гей, телята не баріться, На лужку мерщій пасіться, Як покличе пастушок, Залишайте свій лужок!* Діти йдуть на галявину пастися, нахиляються немов би щипають траву, підводяться, бігають по всьому майданчику. По

закінченню слів пастушок, починає ловити дітей, якщо він зловить умовну кількість дітей (2-3), пастушка змінюють. *Вказівки до гри:* вихователь стежить, щоб усі діти присідали і підводились. *В кінці гри* вихователь визначає найспритнішу дитину, яка ні разу не була зловлена і пастушка, який швидше і більше за інших зловив телят. *На роль пастушка зловлених дітей не обирають.*

Рухлива гра «Чії рукавички» (за твором В. Сухомлинського «Зелені рукавички»)

Завдання гри: ходьба, біг по всьому майданчику в різних напрямках; виховання швидкої орієнтації в просторі, уміння швидко діяти за сигналом. *Хід гри:* Діти стають у коло й лічилкою обирають два гравці, одна ластівка, інший – горобчик. Посеред кола кладуть обруч, який є будинком для ластівки. Дитина, яка є ластівкою стає в будиночок (обруч), а інша дитина – горобчик ходить позаду дітей, що утворюють коло. Діти, взявшись за руки промовляють слова: *Ластівка з горобчиком зустрічались, Між собою голосно сперечались, «Чия ж то домівка? Чие ж то гніздечко? Кому в ньому жити буде доречно?* По закінченню слів, діти піднімають руки, ластівка вибігає з обруча за коло. Діти опускають руки, ідучи по колу промовляють слова: «раз, два, три, гніздечко займи!» В цей час ластівка і горобчик бігають за колом по всьому майданчику. По закінченню слів діти стають і піднімають руки. Хто перший залетів і став, той і буде власником будинку. *Правила гри:* ластівка повинна прагнути залетіти першою до свого гнізда. *Вказівки до гри:* на початку гри діти стають колом і промовляють слова, а згодом, коли зрозуміють правила гри, рухаються по колу вправо, а при повторенні вліво. Вихователь стежить, щоб діти додержувались правильного кола та не заважали птахам влітати до гнізда.

Рухлива гра «Миколчин мішечок» (за твором В. Сухомлинського «Жолуді для діброви»)

Завдання гри: розвивати вміння орієнтуватися в просторі та виховувати спостережливість. *Хід гри:* Діти сидять на лавці (стілцях) з однієї сторони майданчика або залу. Вихователь, називаючи кого-небудь з дітей, подає мішечок з жолудями. Потім всі діти разом стають до стіни і заплющують очі. Вихователь промовляє слова: *«Ти, мішечок візьми і далеко поклади, ну а нам його, малята, треба буде розшукати».* Микола – дитина, вибрана вихователем, тим часом, ховає мішечок з жолудями і повертається на місце. *Вихователь, звертаючись до дітей, промовляє: «Раз, два, три нам мішечок покажи!»* Діти розплющуючи очі, починають шукати мішок. Хто перший знайшов, приносить його Миколі. При повторенні гри ховає мішечок та дитина, яка його знайшла. *Правила гри:* мішок ховати так, щоб легко було його знайти. *Вказівки до гри:* діти повинні заплющувати очі та відвертатися. А вихователь спочатку допомагає дітям ховати мішок [1].

Отже, педагогічний досвід К. Ушинського та В. Сухомлинського щодо гри послугує вчителям у сучасних умовах хорошим порадиником в організації ігрової діяльності школярів.

Література та джерела

1. Рухливі ігри за творами В. О. Сухомлинського. URL: http://dnz354.edu.kh.ua/tematichni_tizhni_proekti_svyata/20182019_n_r/tizhdenj_pamyati_v_o_suhomlinsj_kogo_lyudina_pochinayetjsya_z_dobra/ruhlivi_igri_za_tvorami_v_o_suhomlinsjkogo/ (дата звернення: 07.02.2022).
2. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Серце віддаю дітям. *Вибрані твори в п'яти томах.* Т. 3. Київ: Рад. школа, 1977. С. 7–279.
3. Тритяк А. Василь Сухомлинський про застосування гри в педагогічному процесі. URL: uspu.edu.ua/ua/kaf-teor-ta-met-olimp-i-prof-sportu/333-naukovi-konferentsii-tdpu/konferentsiia-2015/sektsiia-6/3862-vasyl-sukhomlinskyu-pro-zastosuvannya-hry-v-pedahohichnomu-protsesi (дата звернення: 07.02.2022).
4. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання (Спроба педагогічної антропології). *Твори. В 6 т.* Т. 4. Київ: Рад. школа, 1952. С. 21–454.
5. Фартушок Л. Гра та її роль в житті дошкільника. *Молодь та ринок.* 2017. №5. С. 153–158.

ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА СТАН МОВЛЕННЯ ДИТИНИ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ

Каріна Корчак,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Оксана Мельничук,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Розкрито основні причини (фактори), які спричиняють різні типи порушення слуху у дітей.

Слух – є одним з найважливіших органів почуттів, що впливають на розвиток та формування поведінки, а також характеру дитини. Завдяки слуху, діти розпізнають голоси, вчаться імітувати звуки і відповідно починають говорити. Саме слух, в перші роки життя дає можливість інтелектуального розвитку дитини, орієнтуватися, чути сигнали небезпеки, спілкуватися з оточуючими та здобувати комунікативні навички [3].

Сучасні дослідники в області сурдології (Д. І. Тарасов, А. Н. Наседкін, В. П. Лебедев, О. П. Токарев ін.) прийшли до висновку, що всі причини і фактори порушень слуху слід розділити на три групи. Перша група – це причини і фактори, що призводять до виникнення спадкової глухоти чи приглухуватості. Друга група – фактори, що впливають на плід, який розвивається під час вагітності матері або призводять до загальної інтоксикації організму матері в цей період (вроджене порушення слуху). Третя група – фактори, що діють на збережений орган слуху дитини в процесі його життя (набуте порушення слуху). Разом з тим дослідники вважають, що досить часто ураження слуху виникає під дією декількох факторів, що впливають в різні періоди розвитку дитини. Відповідно вони виділяють фонові і маніфестні чинники. Фонові фактори, або фактори ризику, створюють сприятливий фон для розвитку глухоти чи приглухуватості. Маніфестні фактори викликають різке погіршення слуху [1]. До числа фонових факторів, частіше спадкового походження, слід віднести різні порушення метаболізму (обміну речовин), які ведуть до поступового накопичення в організмі шлаків, несприятливо впливають на різні органи і системи, в тому числі на орган слуху. Фоновими факторами вродженого походження можуть бути перенесена матір'ю під час вагітності вірусна інфекція, або несприятливі дії на плід антибіотиків, будь-яких хімічних речовин, або асфіксія при пологах. Ці фактори можуть не привести до появи приглухуватості, але викликати такі ушкодження слухового аналізатора, що наступні дії нового фактора (наприклад, захворювання дитини на грип, вітряну віспу, паротит) викличуть виражене порушення слуху. Також фактори, які спричиняють порушення слухової функції різної складності можна розглядати з точки зору фізіологічної локалізації «проблеми». Згідно з такою класифікацією, порушення поділяються на кондуктивні, сенсоневральні та змішані [4].

Кондуктивні порушення слуху. При такому типі порушень слуху внутрішнє вухо функціонує нормально. Таким чином, причина порушень полягає в передачі звуків і локалізована або в зовнішньому, або в середньому вусі. Коли проблема виникає в середньому вусі, вона найчастіше носить тимчасовий характер і є виліковною. Кондуктивні порушення слуху можна змодельовати, якщо на певний час заткнути пальцями вуха. Звуки ззовні будуть тихіше, в той час як ваш власний голос буде звучати голосніше. Наведемо найбільш типові причини кондуктивних порушень слуху у дітей.

Сірка. Так як у дітей зовнішній слуховий прохід досить вузький, іноді щілиноподібний, то в результаті підвищеного сіркоутворення у вусі може утворитися сірчана пробка і блокувати шлях звуку до барабанної перетинки. Надлишки сірки розм'якшуються спеціальними краплями і вимиваються з вуха лікарем-отоларингологом. Коли сірка знаходиться в глибині зовнішнього вушного проходу дитини, не можна використовувати ватні тампони, так як є ризик проштовхнути сірку до барабанної перетинки і пошкодити її.

Сторонні тіла. Сторонні тіла у вусі, зазвичай округлої форми, наприклад, намистинки, шматочки їжі, можуть блокувати передачу звукових хвиль або пошкодити барабанну перетинку. При цьому необхідно обов'язково звернутися до лікаря-отоларинголога з метою вилучення чужорідних предметів з вуха, так як існує небезпека пошкодження вушного каналу і барабанної перетинки.

Запалення після купання. Це хворобливе бактеріальне запалення може бути причиною припухлості слухового проходу і тимчасової втрати слуху. Вона може настати, якщо слуховий прохід залишається вологим після купання або плавання.

Запалення середнього вуха. Це поняття, що поширюється на цілий ряд захворювань середнього вуха, і є найбільш частою причиною виникнення порушення слуху у дітей (25-40% всіх захворювань органу слуху). Найбільш часто хворіють діти у віці до 3-х років, що становить 71-75% всіх дітей, які перенесли середній отит. Розрізняють гострі і хронічні запалення середнього вуха, що супроводжуються порушенням слуху.

Гостре запалення середнього вуха (гострий середній отит). Болі в вухах, висока температура, різке занепокоєння і очевидна втрата слуху – типові симптоми гострого запалення середнього вуха на тлі гострого респіраторного захворювання. При дуже агресивній інфекції або ж при недостатньо правильному лікуванні у дитини виникає гноетеча з хворого вуха внаслідок розриву барабанної перетинки. Під впливом антибіотиків за кілька днів запалення зазвичай припиняється. Неправильне лікування гострого запалення переходить в уповільнене запалення, однією з форм якого є секреторний середній отит. Він виникає, коли секрет (рідина) затримується в середньому вусі, що перешкоджає вібрації барабанної перетинки і руху слухових кісточок. Це може привести до слабкої або середньої втрати слуху, яка може затримати розвиток мови у маленьких дітей.

Сенсоневральне порушення слуху. Воно ґрунтується на функціональних порушеннях у равлику або слуховому нерві, який передає сигнали в мозок, а також в центральних відділах слухового аналізатора. Сенсоневральні порушення слуху можуть проявитися з самого народження дитини і варіюватися від слабких до глибоких, і стосуватися всіх або тільки деяких частотних діапазонів. На жаль, порушення слуху даного типу мають незворотній характер. В даний час існують технічні рішення, що дозволяють компенсувати сенсоневральні порушення слуху.

Наведемо деякі фактори, які можуть стати причиною сенсоневральних порушень слуху у дітей:

- спадкова схильність до сенсоневральних порушень слуху;
- внутрішньоутробні інфекції (токсоплазмоз, герпес, краснуха, грип);
- родові травми плоду;
- перенесені дитячі інфекційні захворювання (краснуха, грип, кір, епідемічний паротит, менінгіт, скарлатина);
- застосування цілого ряду ототоксичних антибіотиків (група «міцини»). Волоскові клітини завитки дуже сприйнятливі до даних антибіотиків і під їх дією руйнуються, що й обумовлює зниження слуху. Оскільки ці антибіотики виводяться з організму із сечою, вони особливо агресивні при патології нирок;
- травми голови;
- психологічні травми під час переляку, стресу;
- вплив сильних різких звуків(вибух петарди, постійний вплив гучних звуків, наприклад, від плеєра).

Присутність хоча б одного з цих факторів має стати підставою для батьків для того, щоб перевірити слух.

Доля дитини з вадами слуху визначається такими чинниками, як вік, в якому відбулося порушення слухової функції, коли виявили дефект, ступінь зниження слуху та правильність оцінки потенційних можливостей залишків слухової функції.

Першим кроком у вирішенні проблеми втрати слуху і пов'язаних з нею захворювань органів слуху є діагностика. Виявлення ознак втрати слуху на ранніх стадіях забезпечується за допомогою організації періодичного медичного обстеження в ключові моменти життя людини.

Література та джерела

1. Аршава І.Ф., Черненко М.І. Анатомія, фізіологія, патологія органів слуху та мовлення: навч. посіб. Дніпро. РВВ ДНУ, 2016. 55 с.
2. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навчально-методичний посібник у 9 книгах за заг. ред. Колупаєвої А.А. Київ : Літопис-XX, 2010.
3. Сак Т.В. Особлива дитина: Від народження до 6 років: поради батькам. Київ : Літера ЛТД, 2018. 144 с.
4. URL: <https://reoton.com.ua/uk/info/9-prichiny-narusheniy-slukha-u-detey> (дата звернення: 05.01.2022).

ШКІЛЬНИЙ СЛЕНГ: ПОХОДЖЕННЯ ТА ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ВИКОРИСТАННЯ

Ольга Котюга,

**студентка 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Надія Горбач, к. філол. наук,
старший викладач кафедри філології**

Розглянуто питання культури мовлення молодших школярів, проаналізовано причини вживання сленгових лексем та розкрито зміст поняття «шкільний сленг», окреслено джерела походження сленгу, причини проникнення сленгових лексичних одиниць у повсякденне спілкування школярів.

Мова – тонкий індикатор відображення дійсності. Зміна культурних орієнтирів, цінностей, установок у суспільстві впливає і на мову. Мова – це основа нашого буття, прислухавшись до голосів довкола, можна зрозуміти, чим живе наше покоління. Останнім часом все вагомніше місце в мовленні молодших школярів посідає сленг. У мовознавстві немає чіткого визначення поняття «сленг». Ця частина лексики відрізняється своїм розмовним і неофіційним характером. Вона давно увійшла до широкого вжитку в спілкуванні молоді, зокрема учнівської.

Не можна ставитися до сленгу як до чогось такого, що тільки забруднює мову. Це невід’ємна частина нашої мови, про яку існує чимало наукових розвідок. Але саме про шкільний сленг написано дуже мало. У цьому ми переконалися, розпочавши аналіз наукової літератури з обраної теми.

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що в сучасному світі сленг отримав широке розповсюдження в молодіжному середовищі і зокрема – серед молодших школярів. Окрім того, шкільний сленг є маловивченою стороною мови.

Мета дослідження – узагальнена класифікація сленгових лексем, походження та шляхи проникнення сленгових лексичних одиниць у повсякденне спілкування учнівської молоді та визначення причин їх уживання учнями початкової школи.

Сам термін «сленг» у перекладі з англійської мови означає: мова соціально чи професійно відособленої групи на противагу літературній мові. Сленг – це слова, що часто розглядаються як порушення норм стандартної мови. Це дуже виразні, іронічні слова, що служать для позначення предметів, про які говорять в повсякденному житті.

Необхідно зазначити, що деякі вчені відносять жаргонізми до сленгу, таким чином, не виділяючи їх як самостійну групу, і сленг визначають як особливу лексику, що використовується для спілкування в середовищі групи людей зі спільними інтересами. На проблему виділення або невиділення сленгу з ряду інших лексичних груп (і як поняття, і як терміна) у мовознавців існує кілька точок зору:

1. Науковець І. Гальперін у своїй статті «Про термін «сленг», посилаючись на невизначеність цієї категорії, взагалі заперечує її існування [2]. Він не допускає функціонування сленгу в якості окремої самостійної категорії, пропонуючи термін «сленг» використовувати як синонім до слова «жаргон».

2. Дослідниця Е. Березівська виділяє понад десять способів утворення основних одиниць сленгу, тим самим підтверджуючи тезу про постійне оновлення його словникового складу [1, с. 32–41]. Вона вказує на те, що зародження нових словникових одиниць відбувається саме в столицях, а вже потім вони переміщуються на периферію. При цьому в її дослідженнях відзначається, що це переміщення в середньому займає пів року, але у зв’язку з науково-технічним прогресом і появою більш сучасних засобів комунікації строки переміщення сленгових лексем істотно скоротилися.

Сьогодні у сленговому мовленні молодших школярів трапляються слова, що відображають шкільні буденні явища та проблеми: хвіст (заборгованість), шпора, шпаргалка (зрозуміло і без пояснення), плавати (погано знати матеріал), катати, скатати (списувати), врубитись (зрозуміти) тощо.

Шкільний сленг, мабуть, був завжди, але про словник школярів далекого і навіть не дуже далекого минулого відомостей збереглося дуже мало. Адже сленг – це своєрідний фольклор і, отже,

письмово спеціально не фіксувався. Тому, говорячи про сленг минулого, доводиться спиратися на художню літературу, мемуари та усні спогади. Про шкільний сленг до XIX ст. ми взагалі нічого не знаємо. Хіба що окремі слова.

Шкільний сленг початку XX ст. теж практично невідомий. Але загальновідомо, що сленг кожної історичної епохи відображав риси часу та суспільне становище мовців. Здається, сленг не міг широко вживатися серед дітей з аристократичних родин: вони легко могли вибрати найбільш зручне слово з тих іноземних мов, якими вони вільно володіли. Цей сленг з'явився, напевно, лише тоді, коли до школи прийшли діти різночинців. А це найчастіше були церковно-приходські школи тощо.

Як і раніше, джерелами поповнення шкільного сленгу є іноземні мови, запозичення з мови музикантів і спортсменів. Новим джерелом у 2000-і рр. стала комп'ютерна мова. Утім, як раніше, так і тепер, джерелом сленгу є звичайна літературна мова. Просто зміст окремих слів нейтральної мови школярами переінакшується. Ось деякі приклади, що пояснюють етимологію сленгових слів та висловів (із різних джерел):

а) Нові переносні значення слів, що належать до нейтральної лексики: кльовий – хороший (до речі, слово дуже старе, воно є ще у Даля: кльовий – хороший, гарний, красивий. Кльова наречена) або «гальмо» (від дієслова «гальмувати») – людина, яка повільно міркує. Звідси й такі знайомі «облом», «відстій», «прикид», «братан», «фіолетово», «реально» тощо.

б) Нові переносні значення науково-технічних термінів: «клон» (від клонувати) – копія; «мобіла» (від мобільний); «глюк» (дієслово «глючити») – помилка, збої в комп'ютерній програмі або в голові та ін.

в) Слова, утворені від іноземних слів: «крезанутий» (від англ. Craze) – божевільний; «супер» – знак якості; «ок» – добре; «пліз» – будь ласка; «сорі» – вибачте та багато подібних.

г) Слова, запозичені з кримінальної лексики: «тусовка» – збіговисько людей; «криша» – захист; «шухер» – небезпека; «шмон» – перевірка щоденників, збір зошитів на перевірку та подібні [3].

Ми визнаємо, що сленг – це стиль мови. І, можливо, як стиль, він має право побутувати в розмовному мовленні окремих угруповань школярів. Та сьогодні ЗМІ й Інтернет пересипані сленговими новоутворами, цей стиль охоплює все більший простір у мовному спілкуванні.

Ми вважаємо, що на сучасному етапі питання культури мовлення особливо гостро постає перед молоддю, зокрема – учнівською. Шкільний сленг – це не окрема система, він уміщує в себе загальномолодіжний жаргон, що характеризує мову певного покоління. Такі слова дозволяють молоді самостверджуватися, підтримувати добрі стосунки зі шкільними товаришами, легко обмінюватися інформацією.

Отже, сленг був, є і буде в шкільній лексиці. Добре це чи погано? Питання, мабуть, неоднозначне. Єдиного і всеосяжного визначення сленгу немає і дотепер. Неодноразові спроби розмежувати сленг і загальноживану лексику або сленг і нецензурну мову не дали результатів. Визначення сленгу, які намагаються нашвидкуруч скомпонувати в ході наукових дебатів, часто виявляються помилковими.

На жаль, сленг – це реальність нашого суспільства. Його не можна ні заборонити, ні скасувати. Він змінюється з плином часу: одні слова вмирають, інші з'являються. І хоч сучасного школяра зовсім без сленгу уявити неможливо (бо головні його переваги – виразність і стислість), а без певного слова мова стає обмеженою й непереконливою. І все ж, звичайно, погано, якщо сленг повністю замінює людині нормальну мову. Зрозуміло, всі ми бажаємо, щоб наша молодь спілкувалася унормованою літературною мовою, або хоча б максимально наближеною до неї. Тому не можна допустити, аби сленг претендував у майбутньому на мову масового спілкування. Бо мова – це єдність народу. А сленг – це розкол навіть одного народу на окремі складові. Отже, щоб не образити нікого, не принизити власної гідності, наше спілкування постійно передбачає необхідність відповідного вибору форми висловлювання, а культура мовлення зобов'язує кожного бути уважним до слова.

Література та джерела

1. Березівська Е. М. Молодіжний сленг: формування і функціонування: питання мовознавства. Москва, 1996. 194 с.

2. Особливості функціонування сленгової лексики в публіцистичному дискурсі: курсова робота. URL: <https://inyaz.bobrodobro.ru/9582> (дата звернення: 22.02.2022).

3. Слова які з'явилися в останнє десятиліття. URL: <https://istall.ru/uk/slova-kotorye-poyavilis-v-poslednee-desyatiletie-skolko-slov-v.html> (дата звернення: 22.02.2022).

ДОМАШНЯ РОБОТА З ПРИРОДОЗНАВСТВА ЯК ВИД ПОЗАУРОЧНОЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ

Тетяна Крат,
студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Наталія Хомюк,
викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін

Ознайомлюємо з природою так, щоб діти могли не тільки зрозуміти і осмислити багато явищ, а й глибоко відчувати красу землі, зрозуміти природу як природне середовище, яка збагачує думки і почуття людини.

Домашня робота – невід’ємна частина освітнього процесу школярів. Вона полягає в самостійному виконанні завдань заданих вчителем додому, по повторенню і більш глибокому засвоєнню теми, яка вивчається на даному етапі. Правильна організація домашніх завдань з природознавства дає змогу учням поглиблювати знання, виховувати уміння і навички працювати без допомоги вчителя, проводити спостереження за предметами і явищами природи, а також вчить відповідальності та самоконтролю, оскільки школяр кожного дня записує свої спостереження за температурою повітря, напрямком вітру, хмарністю неба, опадами та іншими явищами. Учитель повинен систематично контролювати виконання домашнього завдання, адже робота дітей у класі і робота дітей вдома повинна мати логічне продовження та бути єдиним навчальним процесом. Допомога дорослих при виконанні домашніх завдань школярами, лише при вкрай важкому виконанні дитиною завдання.

Спостереження за природою та працею людей повинні бути систематичні та не обмежуватись екскурсіями. Такі завдання, як: спостереження за домашніми улюбленцями, рослинами удома та зовні, сприяє самостійному набуттю знань та більш тісному зв’язку з природою. Учитель повинен доступно пояснити методику виконання завдання, яку він підготував для самостійного опрацювання. Задані вчителем завдання повинні враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей.

Розділ програми сільськогосподарської праці, гармонійно поєднується з змістом домашніх робіт з природознавства. Вирощування рослин у куточку живої природи або на шкільній ділянці потребує тривалого часу, виконання нескладних дослідів, до прикладу перехід води з рідкого стану в твердий і навпаки, вирощування насіння - становить зміст домашніх завдань.

Вчитель може запропонувати учням такі види домашнього завдання, як: спостереження, виконання дослідів, виконання практичних робіт, робота з підручником та додатковою літературою, робота з наочними засобами. Мета спостереження за природою – це розширення понять, засвоєних на уроці, мета виконання дослідів – закріплення знань про властивості досліджуваного об’єкта, експериментальні завдання підтверджують слова вчителя сказані на уроці, діти впевненіше працюють з матеріалом, приладами та обладнанням, метою виконання практичних робіт є закріплення умінь виконувати дії в правильній послідовності, метою роботи з книгою та додатковою літературою є осмислення та розширення знань даної теми, а наочні засоби це найголовніший компонент початкової школи, адже діти молодшого віку полюбляють сприймати інформацію очима.

За способом організації навчально – пізнавальної діяльності учнів, домашні завдання є індивідуальні – вони розробляються для кожного учня окремо і відповідають індивідуальним особливостям школяра, вони роздаються на індивідуальних картках окремо для кожного учня для засвоєння незрозумілого матеріалу; групові – задаються окремій групі учнів, кожен учень виконує певне завдання; фронтальні домашні завдання є однаковими для всього класу. За тривалістю виконання завдань поділяються на довготривалі – виконання цих завдань займають певний період, наприклад спостереження за поведінкою та особливостями тварин взимку і короткотривалі – час на виконання цих завдань не значний, до прикладу робота з підручником, проведення дослідів, які не займають багато часу. За характером пізнавальної діяльності: репродуктивні – це багаторазове

відтворення знань та застосування їх на практиці, та творчі – сприяють розвитку пізнавальних потреб і творчого мислення школярів. Творча робота може даватись на будь якому етапі вивчення теми.

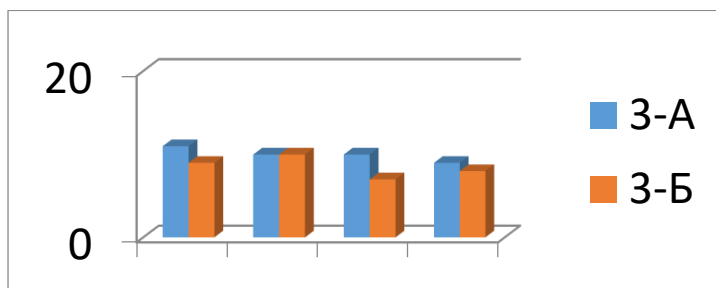
Поєднання домашнього завдання природознавства з іншими предметами сприяє урізноманітненню роботи учнів. Наприклад на уроках читання діти вивчають твори присвячені різним порам року, вчитель додатково задає підготувати невеличку розповідь про цю пору та доповнити їх власними спостереженнями. Тут застосовується і завдання пізнавальної діяльності, а саме творчі, діти ілюструють свої розповіді малюнками. На уроках мови, школярі складають невеликі оповідання за опорними словами, і за їх власними спостереженнями пишуть творчі роботи.

Дидактична ціль домашніх робіт: розширення і поглиблення знань набутих на уроках, засвоєння знань даної теми; використання набутих знань у різних випадках при розв'язуванні проблемних ситуацій; упорядкування набутих знань; використання знань, при розв'язку дидактичних завдань.

Отже, домашня робота з природознавства допомагає зрозуміти школярам початкової школи наскільки важливо проводити щоденні спостереження за змінами у живій та неживій природі, записувати результати у зошиті спостережень та «Календарі природи і праці». Завдяки такій формі роботи, учні стають самостійніші у розв'язуванні завдань.

Дослідження за темою: Домашня робота з природознавства, як вид позаурочної навчально-пізнавальної діяльності школярів.

Дослід. Використовуючи матеріал однієї і тієї ж теми, ми можемо побачити, як діти з паралельних класів засвоюють матеріал з виконанням домашньої роботи та без неї.

Провівши самостійну роботу, фіксуємо, що знання учнів 3-А класу є вищими, чим знання 3-Б. Отже, виконання домашніх завдань впливає на розвиток умінь і навичок школяра, адже при виконанні цієї форми роботи, учень ще раз повторює та згадує матеріал, який був поданий на уроці.

Література та джерела

1. Байбара Т. М. Методика навчання природознавства в початкових класах : навч. посіб: Київ : Веселка, 2008. 334 с.
2. Гуз К. Ж., Сєдих К. В., Ільченко О. Г. Щоденник досліджень 3(4). Навчальний посібник для 3 класу трирічної і 4 класу чотирирічної початкової школи. Полтава : ПОППО, 2001. 36 с.
3. Гуз К. Ж., Ільченко В. Р. Довкілля-2(3). Спостерігаю довілля: Підручник для 2 класу трирічної і 3 класу чотирирічної початкової школи. Полтава : ПОППО, 2001. 104 с.
4. Кукалець М. В. Методика викладання природознавства у початковій школі. Навч. посіб. Київ : Новий світ, 2000.
5. Гословська І. Г., Скворцова С. О. Формування інтересу до навчання в молодших школярів. *Наука і освіта*. 2000. С. 18–24.
6. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Київ : Либідь, 2003. 615 с.
7. 6.Фіцула М.М. Педагогіка. Київ : Вид. центр. «Академія», 2002, 528 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ШКОЛИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анастасія Крилюк

студентка 4 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Лілія Боремчук,
викладач коледжу, методист вищої категорії*

У статті розкрито актуальність питання мотиваційної готовності дітей до навчання в школі. Визначено суть поняття «готовність до школи». Виділено провідну роль мотиваційної готовності, яка є визначальною в успішному навчанні і адаптації дитини до школи. Проаналізовано психолого-педагогічні дослідження із зазначеної проблематики. Охарактеризовано основні мотиви формування мотиваційної готовності дітей до навчання у школі.

Проблема підготовки дітей до шкільного навчання в даний час є однією з гостро актуальних у педагогічній теорії і практиці. У сучасних дослідженнях підкреслюється, що готовність до школи знаменує собою досягнення такого рівня розвитку дитини, який найбільш повно відповідає потребам НУШ і дозволяє прогнозувати високу результативність освітнього процесу школярів. У зв'язку з цим особливою актуальністю набуває проблема вивчення реальних можливостей старшого дошкільника для підвищення педагогічних вимог до рівня підготовки дітей до школи в закладі дошкільної освіти.

Психологічна готовність дитини до навчання в школі є найважливішим підсумком виховання і навчання дошкільника в закладі дошкільної освіти та в родині. Її зміст визначається системою вимог, яку школа пред'являє до дитини. Ці вимоги полягають в необхідності відповідального ставлення до школи та навчання, довільного управління своєю поведінкою, виконання розумової роботи, що забезпечує свідоме засвоєння знань, встановлення з дорослими і з однолітками взаємин, що визначаються спільною діяльністю.

Незважаючи на відмінності в підходах до навчання, як і раніше залишаються незмінними ті параметри, за якими в даний час оцінюють ступінь готовності дитини до школи. Велика роль відводиться мотивації навчання. Ставлення дитини до навчання в школі поряд з іншими психологічними ознаками готовності становить основу для висновку про те, чи готова або не готова дитина вчитися в школі. Навіть якщо все в порядку з її пізнавальними процесами, і вона вміє взаємодіяти з іншими дітьми і дорослими людьми в спільній діяльності, про дитину не можна сказати, що вона повністю готова до навчання в школі. Відсутність бажання вчитися при наявності двох ознак психологічної готовності – пізнавальної і комунікативної – дозволяє приймати дитину в школу за умови, що протягом кількох перших місяців її перебування в школі інтерес до навчання неодмінно з'явиться. Мається на увазі бажання здобувати нові знання, корисні вміння та навички, пов'язані з засвоєнням шкільної програми.

Поняття «готовність до шкільного навчання» – це багаторівневе утворення, що характеризується необхідним рівнем особистісної, мовленнєвої, морфологічної та інтелектуальної підготовки дитини для успішного навчання в школі.

«Готовність до школи – це певний набір знань і вмінь, у якому повинні існувати всі інші елементи, хоча рівень їх розвитку може бути різний».

Готовність до навчання дитини дошкільного віку на думку ряду вчених (Б. Г. Ананьєв, Дж. Аткинсон, Л. І. Божович та ін.) перш за все, визначає її мотиваційна готовність, яка включає в себе достатньо розвинену потребу в знаннях, вміннях і бажання дитини їх вдосконалити. Саме відсутність мотиваційної готовності тягне за собою величезну кількість труднощів, які будуть суперечити успішності систематичного навчання дитини в школі.

Важливо, що мотиви, будучи структурно початковою ланкою діяльності, виявляють свій вплив на всіх етапах і в усіх структурних одиницях діяльності. Так, від характеру мотивів залежить і вибір засобів досягнення результатів діяльності, і характер дій, з мотивами пов'язані і операції контролю і оцінки отриманого результату діяльності.

Мотив є тим «будівельним» матеріалом, з якого складається характер, тому мотиви виконують двояку функцію: по-перше, вони спонукають і спрямовують діяльність дитини, по-друге, вони надають цій діяльності суб'єктивний характер. Тому можна говорити про те, що сенс навчальної діяльності, в кінцевому рахунку, визначається її мотивами.

У працях Л. Божович виділені такі дві групи мотивів навчання: 1) широкі соціальні мотиви навчання, чи мотиви, пов'язані «з потребами дитини в спілкуванні з іншими людьми, в їх оцінці і схваленні, з бажаннями зайняти певне місце в системі доступних йому суспільних відносин»; 2) мотиви, пов'язані безпосередньо з навчальною діяльністю, чи «пізнавальні інтереси дітей, потреба в інтелектуальній активності й в оволодінні новими вміннями, навичками і знаннями».

З метою формування в дітей мотиваційної готовності до школи, враховуючи здобутки видатних психологів і науковців, ми можемо запропонувати такі ігри і методики: вправа «Що я знаю про школу?»; бесіда «Школа»; вправа «Уяви собі»; вправа «Урок або зміна»; методика «Уяви собі...» (за Н. Гуткіною); вправа «Склади фігуру»; вправа «Зберемо портфель»; «Зустріч з першокласниками»; гра «Першокласник»; вправа «Для чого ходять в школу?».

Мотиваційна готовність – це бажання дитини прийняти нову для неї соціальну роль і позицію учня. Для цього важливо, щоб школа приваблювала старших дошкільників своєю головною діяльністю – навчанням.

Отже, підводячи підсумок, можемо сказати, що формування мотивів навчання і позитивного ставлення до школи є однією з найважливіших задач педагогічного колективу закладу дошкільної освіти і сім'ї в підготовці дітей до школи. Адже, як зауважила Л. Божович, найбільш значущим для успішності у навчанні є розвиток мотиваційної сфери дитини, яку потрібно формувати і вдосконалювати спільними зусиллями з батьками, педагогами та вихователями.

Література та джерела

1. Буцкіна С. Проблема формування мотиваційної готовності дітей до навчання в школі. *Рідна школа*. 2001. №10. С. 49–51.
2. Бодрова Е.В. Дослідження мотиваційної готовності дошкільників до навчання в школі. *Нові дослідження в психології*. 2010. № 3. С. 26-30.
2. Волошина В. Готуємо дитину до навчання в школі. *Рідна школа*. 2003. №6. С. 49–53.
3. Дуткевич. Т. В. Дитяча психологія: 2-ге видання: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2009. 392 с.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 456 с.

ДИРИГУВАННЯ ЯК ВИД МИСТЕЦТВА. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Уляна Крисюк,

**студентка 2 курсу спеціальності 025 Музичне мистецтво
відділення музичного мистецтва та фізичної культури**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Юлія Коляда,

*викладач хорового диригування циклової комісії методики музичної освіти
та вокально-хорової підготовки.*

У статті досліджено питання історичного розвитку диригування та процес становлення його як виду мистецтва.

Хорове диригування є основним, профілюючим предметом у системі диригентсько-хорової підготовки вчителя музики. Поруч з іншими важливими навчальними дисциплінами, такими як: хорознавство, хоровий клас, хорове аранжування, постановка голосу, основний музичний інструмент – саме цей курс готує здобувачів освіти до самостійної діяльності як вчителя музики та диригента хорового колективу.

В процесі навчання студенти отримують необхідні для їх подальшої діяльності теоретичні та практичні знання, узагальнюють багатий досвід роботи найкращих педагогів з даної дисципліни, навчаються аналізувати власний виконавський та педагогічний досвід, самостійно обирати найбільш

раціональні прийоми навчання та виховання відповідно до індивідуальності учня та готуються до активної педагогічної роботи у школі.

У цій статті висвітлені теоретичні питання підготовки функцій диригента, адже майбутньому вчителю музики чи керівникові дитячого колективу потрібно оволодіти спеціальними знаннями, уміннями та навичками: системою жестів для управління виконавським колективом, тобто диригентською технікою та знаннями з історії його виникнення. Диригування під рояль, спів у навчальному хорі, вироблення вокальних навичок, одержаних в класі постановки голосу, орієнтування у звучанні хору – усе це органічно з'єднується для досягнення майбутньої професії, готує до виконання функцій диригента та розкриває творчий потенціал студента.

Диригування не завжди було таким, яким воно є в теперішній час. В процесі еволюції воно зазнавало змін. Розглянемо головні етапи становлення диригування як мистецтва.

На початковому етапі становлення, коли була необхідність організувати музику в просторі і часі – це було відбиття ритму, пізніше – показ сильної долі, і нарешті рахунок вголос. Але все це заважало слухачеві сприймати музичні твори, і тому виникла потреба диригента безшумно керувати виконавцями – показувати ритм та відтінки музики, тобто почали користуватися мануальною технікою. По іншому, це має назву **хейрономія**, що означає використання жестів рук та пальців хормейстера, якими він показує темп, метр, динаміку, агогіку та спрямування мелодії. Хейрономія як засіб керування хоровим співом передувала виникненню сучасної системи диригентських рухів [5].

Поступово вдосконалюючись, керівник хору почав використовувати великий жезл (як правило виготовлену з дорогоцінних металів), а пізніше – батуту (з дерева). Проте ці приладдя не були зручними, адже спричиняли багато шуму, тому не прижились в диригуванні.

Під час богослужінь в храмі – головною фігурою був капельмейстер. Він грав на клавесині чи органі, та в його обов'язки входило показувати вступ хористам. **Капельмейстер** – це посада, відповідальна за репертуар, підбір хористів, аранжування та написання нових творів для хору чи оркестру [3].

В оркестровій практиці диригентом став перший скрипаль, який за допомогою смичка задавав темп виконуваному твору та показував вступ. Керувати оркестром міг і композитор. В оперних постановках використовувалося подвійне чи потрійне диригування (клавесиніст, концертмейстер та головний диригент). Це було не дуже зручно, тому згодом диригенти відокремилися від оркестрів та зайнялися виключно диригуванням. Так народилися диригенти як окрема професія. Цікавим фактом є те, що вони встали на спеціальні підвищення та повернулися спиною до публіки. Це було започатковано та закріплено Р. Вагнером [1].

Диригентське мистецтво збагатилося виразною жестикуляцією та новими складнішими схемами рук в кінці XVIII – на поч. XIX ст. Керівник хору не просто тактував, а відображав характер та зміст музичного твору; ритмічні, динамічні та емоційні елементи. З I пол. XIX ст. в практиці почала застосовуватися диригентська паличка, а метричні схеми були у вигляді геометричних фігур. **Диригентська паличка** – інструмент що увиразнює жести диригента. Він тримає її в правій руці, що дозволяє тримати потрібний темп та показувати вступи солістам, оркестру та хору, адже ліва рука виконує в цей час фразування, динамічні відтінки та інше. Її запровадив у практику диригування у 1820 році німецький композитор, скрипаль і диригент Л. Шпор [1].

Отже, диригентське мистецтво розвивалося, а сам керівник чи диригент вдосконалювався. Отже, **диригент** – це особа, що направляє колектив (хор, оркестр, тощо) під час виконання музичного твору за допомогою тактування, жестів та міміки, відображаючи задум композитора у власній манері [4].

Головним жестом диригента прийнято вважати замах, адже без нього колектив виконавців не зможе почати своє виконання. В свою чергу – жест у диригентському мистецтві складається з: уваги, замаху, удару і відбиття. За допомогою них керівник досягає точності спільної гри, долає недоліки у звучанні і характері музичного твору [2].

Важливим процесом в роботі диригента є показ динаміки та характеру твору. У цьому допоможе міміка керівника. При зміні емоцій на обличчі та в рухах диригента колектив змінює своє виконання. Чим більше виразні рухи і міміка, тим краща звукова подача музичного твору [2].

Сучасний рівень диригування дозволяє точно визначити початок кожної долі такту, а в малюнках диригентської схеми з'явилися дугоподібні лінії.

Воля диригента відображається не тільки через міміку та диригентську схему, а ще й через фізіологічний апарат. Диригентський апарат який здійснює контакт з колективом є руки, голова,

корпус та ноги. Основні диригентські прийоми виконує кисть. Вона може бути округлою та пласкою, імітувати різні види дотиків – гладити, торкатися, вдаряти, натискати.

Пальці рук грають важливу роль у передачі виразності, виконують функцію артикуляційного апарату. Вони усі працюють разом, у тісній взаємодії, але особливу роль мають вказівний та великий пальці. При диригуванні схеми – пальці залишаються відносно нерухомими, а кисть втілює музично-художнє завдання.

Висновки. Диригентське мистецтво змінюється весь час. Воно пройшло величезний шлях видозмін. Від хейрономії до великого жезла та батути, від камельмейстра до диригента. З кожним століттям цей вид мистецтва вдосконалюється та збагачується новими техніками.

Диригування потребує професійного підходу. Адже диригент повинен бездоганно володіти технікою диригування та знати методіку. Сюди належать теми наших подальших досліджень і розвідок: диригентська постава; аналіз диригентського руху; точка, види точки; тактові розміри: основні схеми тактування, п'яти- і шестидольна схеми, семи-, дев'яти- і дванадцятидольна схеми; тактування пунктирних ритмів; функції правої та лівої рук; самостійність диригентських жестів; характер жесту (активний та пасивний); ауфтакт і його різновиди; сильні та слабкі доли такту в диригентських схемах; тактування в повільних та швидких темпах; виконання пауз; зняття звучання; фермата та її види; диригування перемінних розмірів; тактування творів без вказаного розміру; динаміка та її зміни в тактуванні; показ акцентів, синкоп; поліритмія та поліметрія та ін.

Диригентом не стають, диригентом народжуються, адже не кожен зможе передати відчуття мелодії через міміку й жести так, як це роблять вони – люди, що живуть музикою, дихають звуками і харчуються піснями.

Література та джерела

1. Диригентська паличка. URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 08.01.2022).
2. Диригування – Студопедія. URL: <https://studopedia.com.ua> (дата звернення: 05.01.2022).
3. Капельмейстер. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 08.01.2022).
4. Лук'янюк В. Що таке диригент: Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua> (дата звернення: 05.01.2022).
5. Що таке ХЕЙРОНОМІЯ. Музичні терміни. Словники. URL: <http://slovopectia.org.ua/58/53413/388388.html> (дата звернення: 06.01.2022).

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вікторія Круглова,

студентка 4 курсу, спеціальності 012 Дошкільна освіта

факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Алла Бубін,

к. пед. н., завідувач кафедри теорії та методіки дошкільної освіти

У статті розкрито проблему формування основ здорового способу життя у дітей старшого дошкільного віку, визначено доцільність використання ігрової діяльності задля заохочення та формування основ здорового способу життя дітей.

У контексті соціально-економічних змін, що відбуваються в українському суспільстві, здоров'я правомірно розглядається не лише як найбільша соціальна цінність, а й вирішальний чинник економічного розвитку, конкурентоспроможності держави, тому проблема збереження здоров'я підростаючого покоління посідає пріоритетні позиції, що зазначено у Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти.

Однією із ключових позицій розвитку сучасної дошкільної освіти є її спрямованість до проблем здоров'я, формування у молодого покоління усвідомленого та ціннісного ставлення до

здорового способу життя, готовності до здоров'язберігаючої поведінки та валеологічного саморозвитку.

Вивченню проблеми формування уявлень у дітей дошкільного віку про здоровий спосіб життя присвячені дослідження А. Бодалева, В. Давидова, М. Лісіна, В. Сластьоніна. Аналіз робіт В. Деркунської, С. Козлової, О. Князевої, І. Новікової та інших показує, що вже в дошкільному віці у дитини з'являється стійкий інтерес до свого здоров'я, дбайливе ставлення до свого організму.

У сучасній науці розроблено системний підхід до визначення поняття «здоров'я», за яким вченими визначається, як правило, чотирьох компонентний склад здоров'я: фізична, психічна, духовна та соціальна складові. За визначенням ВООЗ: здоров'я – це стан повного фізичного, духовного та соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб або фізичних вад». Своє ставлення до здоров'я, бачення шляхів його підтримки та зміцнення, реальні дії дитина втілює у власному способі життя. Вважається, що спосіб життя – один із найбільш суттєвих чинників, який на 50% обумовлює стан здоров'я дитини. Цей поведінковий фактор має перемінний характер, залежить від оточення, у тому числі – виховних впливів на дітей з боку дорослих.

Взаємозв'язок двох основних понять «здоров'я» та «спосіб життя» визначає самостійне концептуальне поняття «здоровий спосіб життя». Дослідниця В. Кротова розуміє під здоровим способом життя сукупність знань, умінь, свідомо сформованих гігієнічних навичок, спрямованих на підтримку і зміцнення здоров'я, профілактику захворювань, позитивне ставлення до ЗСЖ, оптимальний руховий режим.

Теоретичний аналіз праць сучасних науковців (Т. Андрющенко, Н. Денисенко, Ю. Змановського, О. Кротової) дозволив нам уточнити зміст поняття «основи здорового способу життя у дітей старшого дошкільного віку», яке визначається наявністю знань і уявлень про елементи здорового способу життя (дотримання режиму, гігієнічних процедур, рухової активності), емоційно-позитивним ставленням до даних елементів, а також умінням реалізовувати їх у поведінці й діяльності доступними для неї способами (чистити зуби, мити руки, робити зарядку тощо).

Аналіз особливостей фізичного та психічного розвитку дитини старшого дошкільного віку дозволяє зробити висновок, що цей період є чутливим до формування основ здорового способу життя, тому що спостерігається підвищена фізична активність, розвивається інтерес до себе, тіла, нових знань, дитина легко засвоює вимоги, правила і норми поведінки.

У дошкільному віці гра залишається ключовим видом діяльності дітей, вирішальним чинником розвитку, сферою, в якій дитина може виявляти ініціативу та активність [3, с. 12]. Гра – це комплекс прийомів впливу на дитину, які викликають її позитивні переживання і почуттів за допомогою рухової, пізнавальної та комунікативно-творчої діяльності.

Тому, на нашу думку, ігрова діяльність є потужним засобом формування в дітей дошкільного віку основ здорового способу життя. Специфіка ігрової діяльності визначається тим, що в грі дитина накопичує знання, розвиває здібності, формує пізнавальні інтереси, а також вправляється у навичках здорового способу життя. У валеологічній роботі зі старшими дошкільниками використовується широкий спектр ігор, найпоширенішими є: дидактичні, сюжетно-рольові, рухливі, ігри-драматизації, комп'ютерні ігри.

Сюжети ігор надзвичайно різноманітні, вони змінюються залежно від конкретних умов, разом з розширенням світогляду дитини та її знайомством з довкіллям. Потенціал сюжетно-рольових ігор для набуття дітьми знань та навичок здорового способу життя визначається вмінням відображати соціальну дію в іграх (ігровий похід у спортзал, гра «В аптеці», «В лікарні» тощо). У цих іграх діти, відображаючи професійну діяльність дорослих, їхні відносини один із одним, навчаються норм валеологічної поведінки. З одного боку, це визначає можливість перенесення різноманітних життєвих і професійних ситуацій у сфері здорового способу життя на зміст сюжетно-рольових ігор. Зазначимо, що зміна різноманітних життєвих і професійних ситуацій дає можливість збагатити дитячі ігри новими подіями, фактами, ознаками здоров'я тощо.

Таким чином, рольові ігри базуються на моделюванні змісту оздоровчої діяльності, відповідних ролей і системи взаємин. Вплив сюжетно-рольової гри на формування здорового способу життя у дітей старшого дошкільного віку проявляється в тому, що через ігрове наслідування та роль-перевтілення дитина пізнає норми та моделі поведінки та взаємин дітей і дорослих, які стають зразками для наслідування власної поведінки [2, с. 31].

Потенціал дидактичних ігор щодо залучення дітей старшого дошкільного віку до здорового способу життя полягає в можливості надання їм широкого спектру знань про здоров'я, здоровий

спосіб життя. З метою збагачення знань дітей шостого року життя про здоровий спосіб життя, формування відповідних навичок використовуються такі дидактичні ігри: «Дозвілля дитини», «Сам удома», «Безпека на дорозі», словесна гра «Роби правильно», «Для чого це потрібно», «Частини тіла», «Упізнай за смаком», «Скажи на смак», «Збери потрібне (лікарські рослини)» [4, с. 39].

Рухливі ігри є дієвим засобом валеологічного виховання, вони допомагають дітям дізнатися про роль рухів для життя людини, дозволяє змістовно організувати дозвілля. Наведемо приклад деяких з рухливих ігор, які використовуються у валеологічній роботі зі старшими дошкільниками «Чотири стихії», гра-естафета «Чоботи», «Сонячні зайчики» [1, с. 21].

Зазначимо, що у дошкільному віці дитина легко включається в різні види валеологічної діяльності: трудову, художньо-творчу, дослідно-експериментальну, моделюючу, ігрову. Вважаємо за доцільне акцентувати увагу на валеологічну спрямованість ігрової діяльності, яка ґрунтується на перевазі ігор з валеологічним змістом, в яких дитина може виступити носієм норм здорового способу життя або своєрідним «рятівником», «помічником» дорослого з надання елементарної допомоги тому, хто погано себе почуває («медична сестра», «лікар», «аптекарь», «інструктор з фізичного виховання» тощо), доцільному наповненні ігор валеологічним змістом.

Отже, ігрова діяльність є потужним засобом формування в дітей старшого дошкільного віку основ здорового способу життя. Специфіка ігрової діяльності визначається тим, що в грі дитина накопичує знання, розвиває здібності, формує пізнавальні інтереси, а також набуває навичок здорового способу життя.

Література та джерела

1. Бабюк Т. Й. Характеристика типів здорового способу життя дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. *Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2011. Вип. № 4. С. 17-25.
2. Гаращенко Л. В. Цінність здоров'я дітей дошкільного віку як чинник гуманного виховання. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. Вип. № 2. С. 29-35.
3. Замрозевич-Шадріна С. Проблеми збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку. *Обрії*. 2014. Вип. № 2 (39). С. 12-14.
4. Лісневська Н. В. Педагогічні умови створення здоров'язберігаючого середовища в дошкільному навчальному закладі: дис... канд. пед. наук; спец. 13.00.08; дошкільна педагогіка. Київ, 2016. 345 с.
5. Лохвицька Л. В. Програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку «Про себе треба знати, про себе треба дбати». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 120 с.

ФОРМУВАННЯ ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Анастасія Кузьмінська,

студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Вікторія Ричко,

викладач циклової комісії суспільних та художньо-мистецьких дисциплін

Розглянуто процес формування естетичного та образного мислення в особистості як один із головних завдань Нової української школи.

Уроки мистецтва мають розвивати у школярів високу естетичну культуру, власний світогляд та самостійне мислення, а також здатність створювати нові твори мистецтва на основі здобутих художніх знань [2]. Твори мистецтва спрямовані зокрема і на сенсорну сферу дітей, їхні почуття та емоції. Уроки мистецтва в школах постають додатковим засобом розвитку особистості дитини, вони розвивають творче та образне мислення за допомогою основних художніх методів, які пов'язані з візуальним сприйняттям [3].

Згідно поради для вчителя Нової української школи, формування образного мислення та багатогранного розвитку особистості дітей має відбуватися відповідно до їхніх індивідуальних психофізіологічних та вікових особливостей, що в подальшому впливає на формування загальнокультурних та морально-етичних цінностей, набуття важливих соціальних і творчих знань та вмінь, які необхідні в процесі подальшого навчання [4].

У Державному стандарті початкової освіти зазначені освітньо-навчальні програми, в які включені уроки мистецтва, побудовані на принципі інтеграції різних видів мистецтва, тобто, їхнє гармонійне поєднання, що сприятиме ефективнішому розвитку образного мислення в учнів. При цьому інтеграція мистецтв у Новій українській школі для розвитку образно-естетичного мислення у дітей передбачає систематизування творчого досвіду школярів, виховання навичок порівняння образів у творах різних видів мистецтв на основі їхніх художньо-символічних засобів, а також спрямування мистецтва на цілісне творче та образне мислення [1].

Уроки мистецтва в Новій школі насамперед мають бути спрямовані на образне та почуттєво-емоційне виховання школярів та засвоєння ними художньої дійсності, які відтворена в мистецтві. Пізнаючи різні види мистецтва, діти опановують методи систематизації образів, тим самим вдосконалюючи своє образне мислення. На першому етапі формування образного мислення ключове значення має саме образно-емоційна інформація, яка викликає у дітей естетичні почуття та формує естетичне сприйняття образної дійсності.

Наступний етап формування образного мислення передбачає проведення уроків з інтегрованими видами мистецтва, завдяки яким школярі від сприйняття образно-емоційної інформації переходять до образно-сенсового сприйняття. Таким чином у свідомості дітей формується та закріплюється естетичний досвід та естетичні цінності, а також, окрім образного мислення, формуються естетичні судження. На даному етапі школярі вчать виявляти суттєві образно-естетичні ознаки у творах мистецтва, моделювати естетичні емоції, проявляти власні естетичні судження.

Завершальним етапом формування образного мислення на уроках мистецтва передбачає вміння учнів творчо осмислювати художні образи у мистецьких творах, осмислювати їхній зміст та виражати власну думку, а також розвивати власні творчі здібності. Розвинуте образне мислення дозволяє дітям виражати свої почуття, емоції, думки за допомогою художнього слова, візуальних засобів (кольорів, форм тощо), звуків, створюючи нові твори мистецтва [4].

Саме тому Державний стандарт початкової освіти передбачає: розвиток образного, художнього мислення в процесі творчої діяльності на уроках мистецтва; аналіз творів мистецтва, почуттєво-емоційне тлумачення художніх образів, формування ціннісного ставлення до різних видів мистецтва; пізнання власних здібностей та внутрішнього світу шляхом творчої діяльності.

Завдяки запропонованому стандарту на уроках мистецтва в Новій українській школі школярі вчать аналізувати, інтерпретувати та оцінювати мистецтво, сприймати художні твори та виявляти власне ціннісно-емоційне ставлення до них різними шляхами, в тому числі створенням власних творів мистецтва [1]. Найефективнішою навчальною програмою для формування образного мислення в учнів є програма Л. Масол «Мистецтво», згідно якої художньо-естетичне навчання охоплює весь період навчання в Новій українській школі. Програма наголошує на важливості реалізації цілісного підходу до художньо-естетичного розвитку дітей, в якому важливе значення має діалогова педагогічна взаємодія, завдяки якій повноцінно реалізуються теоретичний та практичний аспекти художньо-естетичного навчання школярів. Такий підхід не лише сприяє формуванню естетичної культури, образного мислення та психології учнів, але й активізації рецепторів органів чуття з подальшою зміною фізіологічно-біологічних ритмів організму. Зокрема уроки мистецтва виховують у дітей здатність до сприйняття цілісної картини навколишнього світу, прагнення до збереження культурної спадщини української культури як загальнолюдської цінності [2].

Таким чином, формування образного мислення на уроках мистецтва в Новій українській школі залежить від багатьох чинників. Сприйняття творів мистецтва дітьми виховує в них естетичні почуття, прагнення до практичної та споглядальної художньо-творчої діяльності.

Література та джерела

1. Державний стандарт початкової освіти, 2018. URL: http://nus.org.ua/wpcontent/uploads/2017/08/NewSchool_Presentation-final_18-08-2017.pdf (дата звернення: 05.01.2022).
2. Масол Л. Концепція загальної мистецької освіти. *Мистецтво і освіта*. 2004. Вип. № 1. С. 7.
3. Мистецтво у розвитку особистості: Монографія / за ред., передмова Н. Г. Ничкало. Чернівці : Зелена Буковина, 2006. 224 с.
4. Нова українська школа: поради для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В КОНТЕКСТІ ВИМОГ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Наталія Кулинич,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Роксолана Толочко,

викладач музично-теоретичних дисциплін ЦК ММО та ВХП

У статті розкрито особливості організації освітнього процесу на уроках музичного мистецтва в контексті вимог Нової Української Школи. Визначено форми організації освітнього процесу, методи, прийоми на уроках музичного мистецтва в НУШ.

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, навичок, компетентностей та умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості. Серед важливих завдань Нової Української Школи стоїть завдання розвитку у школярів особистісно-оцінного ставлення до мистецтва, музики, здатності до сприймання, розуміння і творення художніх образів, потреби у духовному самовираженні.

Надзвичайно важлива роль у вирішенні основних завдань НУШ належить музичному мистецтву, оскільки музика є одним із наймогутніших засобів виховання, який надає естетичного забарвлення духовному життю молодшого школяра. Через музичну діяльність здійснюється знайомство дитини з національними та світовими надбаннями культури, розвиваються розумові здібності, інтелект, збагачується емоційна сфера і культура почуттів, формується система моральних цінностей, розвиваються естетичні смаки.

Основні завдання навчання мистецтва у Новій Українській Школі полягають у тому, щоб: збагачувати духовний світ школяра під час сприймання мистецтва та художньої творчості; виховувати шану до національної і світової культурної спадщини; отримувати досвід творення художніх образів через опанування елементарними мистецькими вміннями; розвивати загальні і спеціальні мистецькі здібності; розкрити творчий потенціал особистості; стимулювати художньо-образне мислення, художні інтереси; виховувати естетичний смак; розвивати вміння інтерпретування творів мистецтва, висловлювати враження та особистісне ставлення до них; надавати знання про види мистецтва; формувати вміння презентувати й оцінювати власну творчість, плекати потребу у самовдосконаленні; формувати вміння взаємодіяти з іншими через мистецтво; виховувати здатність застосовувати мистецтво для отримання задоволення та емоційного самопізнання [5, с. 40].

Провідними видами діяльності відповідно до мистецької освітньої галузі є художньо-творча діяльність, пізнання, комунікація через мистецтво, у процесі яких відбувається формування і розвиток предметних мистецьких компетентностей – музичних та образотворчих.

У художньо-творчій діяльності з музичного мистецтва у НУШ приділяється увага формуванню вокальних навичок молодших школярів, приміром, співу в унісон. До цього ж зазначимо, що використання електронного супроводу («мінус»-фонограм) варто лише на завершальному етапі вивчення вокального твору. Вагомим акцентом у діяльності вчителя музичного мистецтва залишається розвиток ритмічного чуття, який формується через створення ритмічного супроводу до власного співу, гри на елементарних музичних інструментах (в тому числі, в ансамблі), хореографічних рухах під музику тощо. Тобто, на уроках мистецтва потрібно надавати молодшим школярам можливість у виявленні власної музичної творчості через імпровізації, створення ритмічних послідовностей, мелодій тощо [2, с. 138].

В процесі аналізу-інтерпретації творів мистецтва варто навчати уважно слухати і споглядати твори мистецтва, виражати власні враження тощо. Одночасно, в процесі обговорення творів варто використовувати різноманітні методичні прийоми та методи для зацікавлення учнів та їх занурення у зміст твору. Системно і послідовно варто привчати дітей охарактеризовувати, описувати емоційні стани, викликані почутим, побаченим, розвивати культуру емоційного сприймання й реагування на твір мистецтва.

Сучасні уроки музичного мистецтва варто доповнювати: вітаннями під музику, початок та кінець уроку під музику творів, які «трішки піднімають завісу» та розповідають наперед про тему уроку, доповнювати уроки музикуванням на елементарних інструментах, рухами під музику.

Тему уроку та його завдання варто оголошувати або записувати на дошці. Іноді визначенню теми допомагає твір, який звучав на початку уроку. Одним із цікавих та незвичайних способів оголошення теми та завдань може бути поява гостя на уроці у якості людини, іграшки, відеозвернення тощо.

Слухання музики, її сприймання – один з головних видів діяльності на сучасному уроці музичного мистецтва; він збагачує учнів новими музичними враженнями, готує учня до міркувань, робить урок більш змістовним та цікавим. Цей вид діяльності уроку потребує підготовчої роботи, а саме: обдумування й складання питань, які пропонуються учням після прослуховування, визначення логіки включення її у драматургію уроку, методів активізації уваги, мислення учнів. Головним аспектом тут є цікава бесіда до слухання музики, саме вона повинна зацікавити учнів [3, с. 116].

В процесі розспівування варто застосовувати різноманітні вправи для розвитку вокально-хорових навичок, в тому числі й навичок багатоголосного співу вправи сольфеджування, фонопедичні вправи тощо.

Музикування на дитячих музичних інструментах – цікаве заняття для учнів, може бути включене у кожен шкільний урок музики. Цей вид музичної діяльності має дві переваги: формує музичні навички учнів та урізноманітнює урок, приносить радість творчості, дає можливість учням з вадами голосу та нечистою інтонацією повірити в свої музичні вміння [4, с. 34].

Враховуючи індивідуальні здібності кожного учня та диференційованість їхніх захоплень, для засвоєння теми уроку музичного мистецтва учитель може давати різноманітні творчі завдання, даючи змогу кожному учневі по-своєму набувати емоційно-естетичний досвід, використовувати власні уміння. Всі ці форми роботи індивідуальні для кожного, виводять учня на творчий рівень і оцінюються вчителем відповідно.

Методи активізації музичного сприйняття являють собою систему дій учителя, що створюють стимули і спонукають дітей, включатися в процес навчання. Такими методами можуть бути: багаторазовість музичного сприйняття, що веде до закріплення в пам'яті музично-слухових уявлень і визначає вибірковий підхід і відношення до музичних творів.

Формами організації освітнього процесу уроків музичного мистецтва є екскурсії, віртуальні подорожі, перегляд вистав, виставок, відвідування концертів, у тому числі видатних виконавців, квести, які педпрацівник організує у межах уроку або в позаурочний час тощо.

Сучасний урок музичного мистецтва повинен відповідати наступним вимогам: спрямованість кожного уроку на досягнення загальної мети музично-естетичного виховання – формування музичної культури учнів як невід'ємної частини їх духовної культури, усвідомлення вчителем мети її завдань уроку у відповідності до загальної мети її завдань музичної освіти учнів, конкретної теми і змісту уроку, опора на закономірності й принципи музичної освіти; постійне збагачення учнів музичними знаннями і вміннями, розвиток музичних навичок; стимулювання учнів до творчого самовираження в музичній діяльності, позитивне спрямування емоційної атмосфери на уроці; диференційований підхід

до учнів з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей, можливостей, інтересів та уподобань, смаків тощо [1, с. 12].

Отже, успішність організації освітнього процесу на уроках музичного мистецтва в контексті вимог Нової Української Школи значною мірою залежить від дотримання низки методичних принципів: урахування вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку; активізація мотиваційної спрямованості школярів на музичну діяльність; забезпечення психологічного комфорту дітей на уроках музичного мистецтва; залучення учнів до різних видів музичної діяльності на кожному уроці, які сприятимуть духовному розвитку, пізнанню світу, формуванню світогляду, розвитку розумових здібностей, збагаченню емоційної сфери молодших школярів, формуванню їх моральних цінностей.

Література та джерела

1. Концепція Нової української школи. URL: <https://cutt.ly/GScwzhF> (дата звернення: 15.02.2022).
2. Лобова О. В. Виховний компонент музичної освіти школярів: діалектика національного та загальнокультурного. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. Київ. 2017. № 32. С. 138–141.
3. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі. Харків: Ранок. Веста. 2016. 256 с.
4. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в початковій школі. Тернопіль: Богдан. 2015. 215 с.
5. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. Затверджено Наказом МОН від 08.10.2019 року № 1272. URL: <https://cutt.ly/WScwn0U> (дата звернення: 14.02.2022).

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Мирослава Кульчицька,

студентка 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Наукова керівниця – Марія Козігора,
викладачка кафедри педагогіки та психології*

Проаналізовано важливість використання інноваційних технологій в освітньому процесі та сучасні інноваційні підходи у роботі вчителя в початкових класах.

Сучасний вчитель – професіонал, який постійно знаходиться у пошуку відповіді на питання «чому навчать?». Він має швидко адаптуватися до нових умов і вимог, гнучко та нестандартно мислити та шукати нові підходи до викладання.

Однією із важливих ознак інноваційного середовища є використання нових педагогічних технологій для якісного навчання та освіти учнів. Інноваційні технології – це ті, які покращують мотивацію учнів до освітнього процесу; виховні – ті, що формують особистісні якості в контексті загальнолюдських [6, с. 279].

У педагогічній літературі термін «інноваційний» означає, що певному аспекті освітнього процесу вводиться певне нововведення. Результатом цього можуть бути нові технології, форми та методи виховання, креативні, нові підходи у навчанні. Але це не лише нові авторські ідеї та підходи, які ще не використовувалися, а й елементи чи комплекс елементів, які дають змогу розвиватися і саморозвиватися особистості учня [3, с. 64].

Сучасними інноваційними підходами у роботі вчителя початкових класів є такі:

1. Особистісно-орієнтовані технології навчання (технологія різнорівневого навчання, технологія навчання як дослідження, навчання у співробітництві; евристичне навчання, метод проектів, розвиваюче навчання (С. Занков, В. Давидов, Д. Ельконін);

2. Предметно-орієнтовані технології навчання (технологія постановки мети, повного засвоєння, концентрованого навчання, модульне навчання);
3. Інформаційні технології (інформаційно-комунікаційні технології, технології дистанційного навчання);
4. Технології оцінювання досягнень учнів (технологія портфоліо, безоцінкові технології, рейтингові технології);
5. Інтерактивні технології (технологія розвитку критичного мислення через читання та письмо, проведення дискусій, технологія «Дебати», тренінгові технології) [7, с. 181].

Учитель сам має право обирати які методи, прийоми та технології буде використовувати під час навчання учнів. Але все ж Нова українська школа рекомендує використовувати ігрові технології, особливо у 1-2 класі [2].

Гра – це природна для дитини й гуманна форма навчання. Навчаючи за допомогою гри, ми вчимо дітей не так, як нам, дорослим, зручно дати навчальний матеріал, а дітям зручно і природно його взяти. Ігри дозволяють здійснювати диференційований підхід до учнів, залучати кожного учня в роботу, з огляду на його інтерес, схильність, рівень підготовки з предмета.

Вправи ігрового характеру збагачують учнів новими враженнями, виконують розвиваючу функцію, знімають стомлюваність. Вони можуть бути різноманітними за своїм призначенням, змістом, засобами організації і проведення. З їхньою допомогою можна розв'язувати яке-небудь одне завдання (удосконалити обчислювальні, граматичні навички тощо) або ж цілий комплекс завдань: формувати мовленнєві вміння, розвивати спостережливість, увагу, творчі здібності та ін. Урок, який проводиться в ігровій формі, потребує дотримання певних правил: попередньої підготовки, повинні бути атрибути гри, обов'язкової констатації результатів гри, для зняття напруги та перенесення уваги окремі ігрові моменти можуть носити ненавчальний характер [4, с. 69].

Організація проблемного навчання сприяє більш активному й продуктивному засвоєнню учнями найважливіших знань про предмети, взаємозв'язки і закономірності. У сучасних наукових дослідженнях проблемне навчання розглядається як технологія розвивальної освіти, спрямована на активне одержання учнями знань, формування прийомів дослідницької пізнавальної діяльності, залучення до наукового пошуку, творчості, виховання соціально значимих рис особистості. Характеристика сучасної технології проблемного навчання включає, на думку М. Левіної, такі якості, як: ефективність, технологічність, своєчасність та адекватність навчання наявним на сьогодні дидактичним засобам. Саме ця сукупність властивостей характеризує технологію проблемного навчання [1, с. 17].

Використання технології портфоліо сприяє реалізації таких принципів сучасної дидактики, як: наступності і перспективності; гнучкості; наочності; співробітництва; забезпечення суб'єктності учасників освітнього процесу; індивідуалізації і диференціації навчання; природовідповідності організації навчання.

Розрізняють такі види портфоліо:

1. Робоче (загальне) портфоліо – до його створення долучаються усі: вчитель, учень, батьки. Добираються як поточні роботи, так і зразки підсумкових робіт. Позитивними сторонами є те, що воно найбільш точно відображає прогрес розвитку дитини, показуючи її щоденний прогрес. Слабкими – що воно може містити дуже багато різних зразків робіт і створювати ситуацію, коли лише педагог бере відповідальність за його наповнення. Щоб уникнути цього, потрібно утримувати портфоліо в доступному для дитини місці.

2. Демонстраційне портфоліо (учнівське портфоліо) – містить лише найкращі роботи учня, які обираються самим учнем. Такий вид портфоліо є досить сильною мотивацією для дитини виконувати роботи, що демонструють її найкращі здібності. Слабкою стороною є те, що у більшості випадків воно може не відображати щоденну діяльність дитини.

3. Портфоліо вчителя – містить контрольні (тестові) завдання і зразки робіт, вибрані самим учителем. У вчительське портфоліо вкладаються продукти навчальної діяльності, які засвідчують її динаміку, а не лише абсолютні оцінки.

Часто педагоги можуть одночасно використовувати елементи усіх трьох видів портфоліо.

Впровадження технології портфоліо сприяє забезпеченню таких функцій освітнього процесу у сучасній початковій школі: навчальної, виховної, розвивальної, діагностичної, мотиваційної, організаційної, координаційної, контрольної-оцінювальної, рефлексивної, інформаційної [5, с. 42].

Отже, використовуючи інноваційні технології навчання, учитель забезпечує формування особистості учня Нової української школи. Вчитель сам обирає, які підходи запроваджувати або комбінувати у навчанні: особистісно-орієнтовані, інформаційні, предметно-орієнтовані, технології оцінювання, інтерактивні.

Література та джерела

1. Грошовенко О. П. Особливості використання технології проблемного навчання в процесі засвоєння молодшими школярами курсу природознавства. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. Вінниця, 2013. № 39. С. 15–18.
2. Концепція Нової української школи. URL: <https://cutt.ly/sScehpi> (дата звернення 15.09.2021).
3. Олійник В. Система педагогічної освіти та педагогічні інновації. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2001. № 4. С. 61–69.
4. Повар А. В. Інноваційні підходи у роботі вчителя початкових класів. *Інновації у роботі вчителя початкових класів: виклики і реалії НУШ*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 2020. С. 68–71.
5. Толмачова І. М., Ярошенко А. Д. Характеристика технології портфоліо в контексті Нової української школи. *Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень*: матер. міжн. наук.-практ. конф. Київ, 2019. С. 41–44.
6. Фефілова Т., Саєнко Ю. Використання сучасних інноваційних технологій у початковій школі. *Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки*. 2015. № 16. С. 274–281.
7. Янішевська О. А. Інноваційні підходи у роботі вчителя початкових класів. *Інновації у роботі вчителя початкових класів: виклики і реалії НУШ*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 2020. С. 180–182.

ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ В ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПРО ГЕОМЕТРИЧНІ ФІГУРИ У ПРОСТОРИ

Христина Купріянова,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Віктор Корнелюк,

старший викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін

У статті проаналізовано формування уявлень в здобувачів початкової школи про геометричні фігури у просторі. Систематизовано методи та прийоми формування уявлень в здобувачів освіти початкової школи про геометричні фігури у просторі.

В умовах нинішнього суспільства основною метою навчання математики є формування у здобувачів освіти математичної компетентності на такому рівні, який був би достатнім для забезпечення життєдіяльності в теперішньому світі, успішного формування предметних компетентностей в освітньому процесі, забезпечення розумового розвитку школярів, покращення їх уваги, пам'яті, логічного мислення.

Саме у період початкової математичної освіти формуються основи просторового бачення всесвіту, в здобувачів освіти назбируються необхідний запас просторових уявлень, формується просторова уява, мислення, збагачується мовлення, вдосконалюються графічні компетентності, які будуть необхідними у вивченні всіх інших предметів, тобто кругом, де з'являється потреба оперувати просторовими уявленнями та символами чи кодами, формувати компетентності про просторову тривимірну модель навколишнього світу.

У психолого-педагогічних дослідженнях «просторову уяву» узагальнено як процес створення і закріплення в пам'яті тривимірного та двовимірного зорових образів (форми, розміри, місцезнаходження на площині та у просторі) [4, с. 97].

Головними структурними складниками процесу розвитку просторових уявлень є: прийняття інформації про об'єкти, їх форму, кількісну характеристику, розміри (довжина, ширина, висота, площа, об'єм), місце розташування у просторі та на деякій відстані один від одного, осмислення отриманої інформації у процесі створення нового образу, закріплення цього образу в пам'яті та оперування уявленнями у процесі розв'язування задач, у практичній діяльності та буденному житті [2, с. 38].

У змістовій лінії «Геометричні фігури» зазначено про вивчення основ та елементів геометрії. Головним завданням вказаної змістової лінії є формування в здобувачів освіти просторових уявлень, вмінь та навичок спостерігати, порівнювати, узагальнювати й абстрагувати; розвиток в здобувачів освіти елементарних практичних вмінь будувати, креслити, моделювати й конструювати геометричні фігури від руки та за допомогою відомих креслярських інструментів [3, с. 20].

При вивченні просторових уявлень про ознаки предметів (форма, величина) можна використати наступні методики: побудова геометричних фігур із паличок по вербальній інструкції та з пам'яті; доповнення контурів геометричних фігур; симетричне доповнення контурів геометричних фігур та предметів; «коробка форм» (виявлення уміння виділяти пласку форму з об'ємної).

З метою впливу сформованості просторових уявлень на розвиток просторового мислення можна запропонувати завдання із такими засобами навчання як лічильні палички, однакові за величиною кубики, блоки Дьєнеша, набір геометричних моделей тіл та площинних фігур, квадрат сотенний (математичний куб), математичний планшет «Геоборд», розвиваючі дерев'яні іграшки «Палички Х. Кюізенера», магнітні прилади тощо.

Найбільш успішно розвивається просторове орієнтування при навчанні математики у формі дидактичних ігор і спеціальних ігрових ситуацій при умові активності самої дитини. В ігровій діяльності дитина практично опановує простір і предметну дійсність, а разом з тим удосконалюється і сам механізм сприйняття простору. Розвиток ігрової діяльності сприяє вдосконаленню чулого дотику, його використання в розрізненні просторових ознак (особливо форми, величини, пропорцій, направлень тощо) і створенню більш високих рівнів зорово-моторної координації в просторовій орієнтації [5, с. 7].

Спостереження також відіграє значну роль у формування просторового мислення здобувачів освіти початкової школи. Через спостереження відбувається ознайомлення дітей з геометричними формами, їх істотними ознаками, положенням у просторі і на площині.

Упроваджуючи інтегрований та діяльнісний підходи на уроках математики у початковій школі, розвитку просторових уявлень школяра можуть допомогти створені вчителем умови для реалізації практичної діяльності, подібної до наступних: створення об'ємних пластичних образів, використовуючи прийоми ліплення з цілого шматка пластиліну чи глини, наліплювання, рельєфна обробка поверхні; передача сюжетних композицій в малюнку з елементами перспективи (поруч, ближче – далі) із зображенням казкових персонажів, тварин, образу людини; виготовлення каркасних моделей об'ємних геометричних фігур; комбінування різних способів зображення, інтеграція аплікації із малюванням, ліплення тощо [1, с. 17].

Головними принципами, які розкривають структуру навчання математики у Новій українській школі є принцип пріоритету цілісного підходу, багатозначності та фузіонізму. Здійснення принципу пріоритету цілісності окреслює особливу організацію навчального матеріалу та його вивчення, виховання певного характеру інтелектуальної діяльності учня та вчителя. На уроках математики вказаний принцип реалізується таким чином:

1. Виявлення порядку формування просторових уявлень: від топологічних як найбільш загальних, до проєктивних і далі до метричних. Таким чином об'єкти на первинній стадії сприйняття розглядаються як абстрактне ціле та частина простору.

2. Виявлення послідовності викладу геометричного матеріалу від об'ємних фігур до плоских двовимірних, потім до одновимірної – точки. Прикладами об'ємних фігур виступають реальні предмети, а моделями плоских двовимірних — плоскі поверхні предметів.

3. Організація ознайомлення з новим типом фігур. Ознайомлення з новою фігурою варто розпочинати з такої фігури, образи якої утримуються в досвіді дитини і в якій можна виділити певні фігури, які вже є знайомими для дітей. Наприклад, серед многогранників прямокутний паралелепіпед є частковим випадком куба, який вже відомий здобувачам освіти початкової школи [1, с. 24].

Принцип пріоритетності цілісного підходу до вивчення геометрії передбачає здійснення ідей фузіонізму, значення якого полягає в колективному вивченні об'ємних та плоских фігур. До того ж,

плоскі фігури розглядаються як частини об'ємних фігур. В процесі освоєння математики в сучасній початковій школі принцип фізюнізму реалізується таким чином:

– плоскі фігури подаються як елемент об'ємних фігур (грань, ребро, вершина). До прикладу, прямокутник засвоюється разом з вивченням прямокутного паралелепіпеда як його грань, відрізок як ребро, з яким здобувачі освіти ознайомлюються, розглядаючи перетин граней паралелепіпеда (це, з одного боку, не суперечить розумінню цих фігур в математиці, а з іншого, дозволяє зробити наочні та зрозумілі учням образи);

– відношення між фігурами вивчається відразу в просторі, а не на площині, через те, що це більш природний процес для здобувачів освіти, який дозволяє розглянути різні випадки геометричних відносин [4, с. 98].

Отже, методи, стимулюючі розвиток геометричного бачення, просторової уяви здобувачів освіти початкової школи мають бути спрямовані на активізацію сприйняття предметів, у тому числі й геометричних фігур, створення проблемних ситуацій, широке використання ігрових прийомів, збагачення змісту репродуктивними та творчими завданнями. Вказані методи забезпечать формування всіх компонентів просторових уявлень в здобувачів освіти початкової школи.

Література та джерела

1. Гармаш О. В. Дидактичні умови формування просторових уявлень в учнів початкової школи. Київ : Знання, 2011. 120 с.

2. Доценко С. О. Формування просторової уяви в учнів початкової школи на уроках математики. *Педагогіка та психологія*. Харків. 2015. №51. С. 38–49.

3. Концепція Нової української школи. Режим доступу : https://www.pedrada.com.ua/files/articles/301/Nova_ukrainska_shkola_Koncepcija_2016_Pedrada.pdf (дата звернення: 15.02.2022).

4. Петришина О. Розвиток просторової уяви в учнів початкової школи при вивченні геометричного матеріалу на уроках математики. *Наука. Освіта. Молодь*. 2017. №5. С. 97–98.

5. Чернецька О. Г. Формування просторових уявлень молодших школярів у процесі організації навчання в Новій українській школі. *Початкова освіта*. 2020. №8. С. 5–7.

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО СПРИЙНЯТТЯ ТВОРІВ ЖИВОПИСУ ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Софія Кушнір,

**студентка 4 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Світлана Боярчук,
викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти***

Подано характеристику поняття «емоційно-ціннісне сприймання», розкрито особливості емоційно-ціннісного ставлення дітей старшого дошкільного віку до творів живопису.

Розвиток емоційно-ціннісного сприйняття творів живопису є метою і предметом багатьох сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових досліджень і новаторської практики: наприклад Г. Григор'євої, О. Дронової, Т. Казакової, Т. Комарової, В. Котляра, Г. Сухорукової, Л. Шульга, Л. Янцур.

Послідовність освітньої роботи в різних видах мистецької діяльності дітей полягає у вихованні емоційно-чуттєвої сфери; засвоєнні елементарної інформації; оволодінні уміннями та навичками (технічними прийомами, засобами художньої виразності кожного виду мистецтва); творчій самореалізації дитини (образотворення у різних видах художньої діяльності, через різноманітні техніки, в роботі з різним матеріалом). Особливу роль у становленні образотворчої діяльності відіграє розвиток у дітей дошкільного віку художнього емоційно-ціннісного сприйняття під час

ознайомлення з творами живопису. Важливо звертати увагу дітей на емоційний зміст картини, засоби з допомогою яких художник передає настрої героїв, стан природи.

Під поняттям «емоційно-ціннісне сприйняття» розуміємо позицію особистості (дитини), яка складається внаслідок сприйняття творів образотворчого мистецтва (живопису) і проявляється у вираженні нею естетичних почуттів, емоцій, суджень, об'єктивної оцінки, що впливають із задоволення її духовних потреб та проявляються у прагненні до відтворення сприйнятого в різних видах образотворчої діяльності, зокрема в малюванні.

Емоційно-ціннісне ставлення дітей дошкільного віку до творів мистецтва виявляє себе через їхні індивідуальні мистецькі уподобання. Психологічним рушієм (частіше прихованим, неусвідомленим) для виникнення уподобання в певному виді мистецтва, творчості художника, жанрі живопису є задоволення – особливе позитивно забарвлене почуття, яке виникає тоді, коли твір мистецтва сподобався, зацікавив [1, с. 253].

Доступним та значущим видом мистецтва для дітей є живопис, у якому емоційно-ціннісне ставлення до навколишнього середовища виражається художніми засобами, живопис є найбільш емоційним мистецтвом. Цей процес забезпечує реалізацію потенційних творчих можливостей, самовираження особистості. Під час живопису особистість розкриває багатий і різноманітний світ, відтворює своє внутрішнє емоційне ставлення за допомогою художніх образів.

Емоційно-ціннісне ставлення до мистецтва розуміємо як позицію особистості дитини, яка складається внаслідок сприйняття творів образотворчого мистецтва (зокрема, живопису) і проявляється у вираженні нею естетичних почуттів, емоцій, суджень, об'єктивної оцінки, що впливають із задоволення її духовних потреб та проявляються у прагненні до відтворення сприйнятого в різних видах художньо-творчої діяльності.

Важливим показником емоційно-ціннісного сприймання твору та інтересу до живопису, а також важливим чинником процесу соціалізації особистості дошкільника, формування первинних основ його соціальної активності є особистісне ставлення до зображуваного.

При цьому виділяють три рівні емоційно-ціннісного сприймання дітьми творів живопису. На високому рівні естетичного сприймання діти здатні сприймати не тільки зовнішні ознаки зображуваного явища, а й внутрішню характеристику художнього образу твору. На середньому рівні дитина починає усвідомлювати елементарні естетичні якості, оцінює колір, колірні поєднання, форму, окремі композиційні прийоми, які роблять картину привабливою для неї. Мотив оцінки при цьому є елементарно-естетичним. На низькому рівні дитина радіє зображенню знайомих предметів, які вона впізнала на картині. Мотив оцінки носить предметний, практичний характер.

В організації педагогічної роботи у галузі художнього сприймання необхідно враховувати особливості дитячого сприймання, а саме: не диференційованість; ототожнення себе з образами твору; емоційність, здатність до співпереживання, співчутливості, що важливо для розвитку ціннісно-емоційного ставлення до мистецтва [2, с. 6].

Розвиток сприймання творів живопису повинно базуватися на основі інтеграції з іншими видами мистецтва, тобто враження дітей підсилюються відповідними музичними та літературними творами. Акцент робиться на емоційному сприйманні дітьми старшого дошкільного віку творів образотворчого мистецтва та формуванні в них емоційного ставлення до картин та їх змісту; розвитку здатності розуміти засоби виразності, що використовуються художниками під час написання картин.

Динаміка становлення естетичного сприймання дітей дошкільного віку залежить від їх здатності до емоційно-ціннісного переживання, яка має специфічні особливості у молодшому та старшому дошкільному віці. У цей період важливо забезпечити своєчасний розвиток чутливості дітей, сформувані емоційний відгук на сприймання найяскравіших якостей і властивостей предметів та явищ.

У середньому дошкільному віці діти зацікавлюються настроєм творів мистецтва, помічають зв'язок між змістом твору і його виражальними засобами, починають вибірково ставитися до жанрів мистецтва і конкретних творів, порівнювати їх. Багато з них виявляють художні інтереси, прагнення до творчості, відчувають радість від створення найпростіших віршиків, пісеньок, малюнків.

Діти старшого дошкільного віку глибше сприймають твори мистецтва, виявляють здатність помічати й емоційно відгукуватися на виражально-зображувальні засоби творів живопису, з інтересом розглядають репродукції художніх картин, аналізують їх, слухають розповіді про художників. Це дає їм змогу впевненіше створювати власні багатопланові композиції, давати елементарний мистецький аналіз творів живопису, також сприяє розвитку фантазії, креативного мислення під час створення

власних образів у малюнку. Важливе значення в розвитку емоційно-ціннісного сприйняття старших дошкільників має розвиток уяви, яка забезпечує формування естетичних переживань і творчої діяльності дитини.

Педагогічними умовами формування емоційно-ціннісного ставлення дітей старшого дошкільного віку до творів живопису є: цілеспрямоване застосування методів і прийомів, спрямованих на розвиток емоційної сфери; здатність педагога вміло, своєчасно долати перешкоди, які стоять на шляху до пізнання краси; врахування взаємозв'язку естетичного, морального виховання; налагодження безпосереднього процесу спілкування дитини з реальними об'єктами і явищами довкілля та їхніми мистецькими образами [3, с. 3].

Розуміння мистецтва дитиною проявляється у виникненні почуття насолоди, яке вона відчуває, сприймаючи прекрасне в дійсності що її оточує, творах мистецтва. Розглядаючи, спостерігаючи твори живопису, дитина намагається усвідомити сутність об'єкту, в результаті чого виникає почуття піднесення, моральне задоволення.

Отже, головною умовою ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з творами живопису є посилення ціннісно-естетичних аспектів у змісті занять з образотворчої діяльності. Діти старшого дошкільного віку вже можуть давати елементарні оцінки творам живопису, виявляють здатність відчувати настрій, розуміти характер, пізнавальну цінність художнього твору, естетичну цінність змісту картини, але досягається це лише при активному, емоційному керівництві вихователем процесом сприймання.

Література та джерела

1. Ничкало С. А. Емоційно-ціннісний контекст естетичного виховання засобами візуальних мистецтв: особистість у просторі виховних інновацій: НАІР, 2018. 255 с.
2. Біла І. М. Розвиток художнього сприймання у дошкільному віці: *Практична психологія і соціальна робота*. 2014. № 1. С. 4–8.
3. Половіна О. А. Дитина у світі мистецтва: *Дошкільне виховання*. 2021. № 2. С. 3–6.
4. Козакова Т. Г. Теорія та методика розвитку дитячої образотворчої творчості: навч. посібник для студентів, вид. центр ВЛАДОС. 2006. 255 с.
5. Сухорукова Г. В., Дронова О. О., Голота Н. М., Янцур Л. А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник / за заг. ред. Г. В. Сухорукової. 4-те видання, перер. та доп. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2019. 378 с.

ВПЛИВ ВПРАВ КЛАСИЧНОГО ЕКЗЕРСИСУ БІЛЯ СТАНКА НА ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Яна Кушнірук,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Тетяна Царик, викладач хореографічних дисциплін

У статті розкрито поняття «класичний танець» та проаналізовано вплив вправ класичного екзерсису біля станка на фізичний розвиток дітей молодшого шкільного віку в педагогічній діяльності.

Хореографія посідає значне місце поряд з іншими видами мистецтва. Танець – один з найулюбленіших і популярних видів мистецтва, має надзвичайно великі можливості в справі естетичного виховання. Танець – це сукупність виразних взаємо погоджених рухів, з'єднаних загальним ритмом, в якому танцюючі висловлюють свої думки та почуття.

Мета хореографічного навчання в школі – сприяти естетичному вихованню і фізичному розвитку школярів. Завдання викладача – дати дітям хореографічну підготовку, виявити нахили

дітей і задовільнити їх потребу в руховій активності, розвинути почуття ритму; танцювальну виразність, координацію рухів і на цій основі виховувати художній смак, уміння повноцінно сприймати мистецтво танцю.

На початковому етапі навчання, заняття має бути змістовним, методично-продуманим. Необхідно всіляко розвивати музичний слух і почуття ритму дітей. Здатність передавати емоції через рух спонукає дитину зосередити свою увагу на слуханні музики, що здебільшого впливає на здатність дитини контролювати рухи і робити їх більш гармонічними. Тому в хореографічному навчанні використовується колективно – порядкові і ритмічні вправи, які є підготовчою частиною уроку. Їх мета – організувати учнів, створити в них бадьорий настрій [1, с 16].

Вправи тренажу класичного танцю використовується з навчальною та виховною метою. Вони надають тілу і рухам дитини легкості, гнучкості, зміцнюють м'язи, що необхідно при виконанні як народних, так і сучасних танців. Освоюючи навчальні вправи, учні вчаться на заняттях створювати і відчувати образи народних танців, осмислено виконувати рухи різних видів танців та їх музичні оформлення.

Вправи біля станка повинні включати в себе розробку рух і корпус на рівні з ногами майже з самого початку занять, як тільки учасники засвоїли позиції рук і ніг, слід виконувати інші вправи – ковзання носком по підлозі *bettements tendus*, розвертання ніг. Вправи батман танцю розвивають і зміцнюють гомілкові ступневі зв'язки, підключають до роботи м'язи литки та стегна, залучають до праці м'язи передньої та задньої поверхонь стегна під час відведення чи повернення ноги [3, с. 19].

Тренувальні вправи:

Присідання (*plie*) – присідання на двох чи на одній нозі:

а) *Demi plie* (демі пліє) – не відриваючи п'яток від підлоги;

б) *Grand plie* (гранд пліє) – з граничним заглиблення колін, піднімаючи, відокремлюючи п'ятки від підлоги.

Виконується пліє за першою – шостою відкритими і закритими позиціями під музичний супровід – розміри 2/4, 3/4, 4/4.

Класичний танець – це «система стандартизованих засобів художньої виразності в танці, заснована на інтерпретаційному принципі поетичного узагальнення сценічного образу; використання пластики для вираження емоцій, думок і почуттів». Загальна технологія і форма цієї системи формувались протягом тривалого часу і відповідають вимогам певної епохи та національним особливостям кожного народу [4, с. 28].

Педагоги – вчитель класичного танцю повинен засвоїти його суть, його послідовну і гармонійну систему виховання для всієї м'язової системи - тіла танцівника.

Демонстрація руху необхідна, але вчителі повинні спочатку досконало розібратися в основі методу класичного танцю, оволодіти його формою, зрозуміти психологічні та фізіологічні основи руху. Для цього художній керівник повинен володіти спеціалізованими знаннями з педагогіки, психології та фізіології дітей.

Під час презентації вчителю необхідно знати всі тонкощі рухової форми та пояснювати роботу м'язів під час їх виконання. Коли учень побачить гарну професійну демонстрацію руху і зрозуміє, як це зробити з пояснення вчителя, він свідомо і правильно вивчить і передає форму руху, не втрачаючи особистого творчого підходу [2, с. 8].

Щоб забезпечити справді ефективне, свідоме сприйняття танцювального матеріалу, вчитель представляє та пояснює завдання, щоразу запитуючи клас: «Чи всі розуміють?» і повторюючи завдання за потреби. Під час виконання завдань учитель контролює роботу всього класу. Після того, як діти закінчили свої вправи, він зробив спочатку загальні коментарі, а потім окремі коментарі для окремих учнів. Якщо учні роблять багато помилок, їм необхідно повторити всі рухи. Під час перевірки, якщо ви виявите, що учень неправий, ви повинні бути поруч з ним, не говорити голосно і не відволікати клас. Ця система коментування не гальмує хід курсу, забезпечує кращу якість виконання та закріплення матеріалу, розвиває концентрацію та цілеспрямованість учнів, а головне, вчить їх самостійно мислити та вчитися. Не бійтеся давати учням домашнє завдання, щоб виправити помилки [3, с. 3].

Це виховує в учнів почуття відповідальності та розвиває їхнє танцювальне мислення, що є абсолютно необхідним і важливим у танцювальній практиці. Необхідно методично і правильно побудувати курс, визначити його загальну спрямованість, розподіл м'язового навантаження по мірі його виконання. Ґрунтовні знання можна отримати від учнів лише тоді, коли вчителі самі добре

продумують, у якому порядку і як краще подавати процедурний матеріал, розробляти рухи. Хореографія танцювального матеріалу повинна дотримуватися таких принципів: від легкого до складного, не перевантажувати м'язи, а складні рухи розбивати на прості. У перший рік навчання, добре засвоївши рухи, швидкість має бути трохи повільнішою, але її можна трохи прискорити. Після швидкого освоєння руху його слід поступово прискорювати відповідно до віку та фізичних можливостей дитини [1, с. 45].

Музичний супровід на заняттях має бути органічно пов'язаний з виконуваним вправою, повинно відповідати руху за характером, стилем і національної забарвленні. Рух має бути точно узгоджене з ритмом музики.

Класичний танець є важливою складовою в загальному комплексі вправ, необхідних для фізичного виховання танцівника. Елементи класики - це система фізичних вправ, побудованих на музичній основі, що використовуються для розвитку музичного слуху, музичної пам'яті, слухової уваги, ритмічності, пластичності, м'язової волі. Вправи розвивають уміння вільно і свідомо розподіляти рухи в часі й просторі, узгоджувати рухи з музикою. Увага і зосередженість є необхідною умовою занять класичною хореографією в танцювальному колективі, тому в тренувальних вправах, насамперед необхідно опрацювати комплекс вправ, спрямованих на розвиток цих якостей.

Отже, основа навчальної підготовки лежить в системі класичної школи танцю, яка визнається усіма танцювальними школами та колективами. Тренувальні вправи мають бути послідовними а систематичними, що сприятиме виробленню точності та виразності рухів.

Література та джерела

1. Березова Г. О. Класичний танець у дитячих хореографічних колективах. Київ: Музична Україна, 2007. 208 с.
2. Богініч О. Л. Фізичне виховання дітей засобами гри. Київ: Логос, 2006.
3. Ваганова А. Основи класичного танцю. Полтава: Лань, 2002. 192 с.
4. Методика викладання класичного танцю у школі: методичні рекомендації / укл. Л. Ю. Цветкова. Київ: ІЗМН, 2017. 76 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗІОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНА НА РІЗНИХ ВІКОВИХ ЕТАПАХ

Ірина Кушнірчук,

**студентка 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
факультету початкової освіти та фізичної культури**

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Оксана Раковець, к.б.н., старший викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій

Проаналізовано фізіологічні особливості тренувального процесу та адаптаційних можливостей спортсменів на різних вікових етапах постембріонального онтогенезу. Визначені основні фізіологічні зміни, які відбуваються в тренуваному організмі при фізичних навантаженнях.

Фізична активність забезпечується перш за все роботою м'язів. В свою чергу м'язова діяльність потребує активізації багатьох функціональних систем організму, особливо дихальної та серцево-судинної систем. Значно прискорюються також, процеси обміну речовин, процеси виділення, особливо потовиділення. Фізичні навантаження здатні стимулююче впливати на саму опорно-рухову систему, вдосконалювати рухові якості. Але слід пам'ятати, що стимулюючий та тренувальний вплив на розвиток дітей здатні здійснювати лише такі фізичні навантаження, які відповідають віковим можливостям і, перш за все, віковим можливостям опорно- рухового апарату дітей.

У дошкільному віці рухові якості і особливо витривалість м'язової системи відносно низькі і діти не здатні довго виконувати динамічну та статичну роботу. Здатність витримувати фізичні навантаження в деякій мірі починає формуватись у дітей у віці 6-9 років. В 11-12 років найбільш інтенсивно розвивається м'язова працездатність. Так, як що у 10 років діти здатні виконувати

динамічну роботу на 50 % більше, ніж у 7 років, то у віці 14-15 років вже на 300-400 %. Потужність можливої роботи за період з 7 до 11 років зростає всього на 30 %, а в період з 11 до 16 років – більш ніж на 200 %. У цей же період у дітей стрімко наростає працездатність до статичних навантажень, хоча загальний її рівень і в 16 років не перебільшує 70 % такої у дорослих людей [2, с. 130].

Вікові особливості м'язової працездатності невід'ємно пов'язані з особливостями вищої нервової діяльності, що відбувається на процесах тренування. Так, тренування з однакового виду роботи потребує у 14-річних підлітків в 2 рази більше часу, ніж у дорослих. Потужність роботи підлітків не перевищує 70 % тієї, що можуть виконувати дорослі, тоді як час на відпочинок і відновлення функцій після цієї роботи підліткам потрібний у 4 рази більший, ніж дорослим [1, с. 94].

При динамічній роботі стомлюваність як хлопців, так і дівчат однієї вікової групи розвивається майже з однаковою швидкістю. В той же час сила та витривалість м'язів у дівчат в середньому нижча, ніж у хлопців. Дівчата здатні також виконувати значно меншу за об'ємом роботу, ніж їх однолітки-хлопці, до того ж функціональні порушення в організмі дівчат в наслідок роботи в переважній більшості випадків суттєвіші, що потребує більшого часу на відпочинок. У дівчаток повільніше відбувається адаптація до фізичних навантажень (тренувань), швидше падає працездатність у процесі фізичних навантажень. Недостатній термін відпочинку дітей як після тривалого розумового, так і фізичного (під час тренувань у спортивних секціях) навантажень приводить до накопичення стомлення і навіть до хронічної перевтоми, ознаками якої є зниження працездатності, активності, зниження захисних сил (імунітету), функціональні розлади в організмі і т. п.

Оптимальним віком для початку систематичних фізичних тренувань (занять спортом) вважається вік 9-10 та 13-14 років, що обумовлено віковими періодами найбільш інтенсивного формування рухової системи та рухових якостей. Високі спортивні досягнення (особливо у гімнастиці, танцях, катанні на ковзанах і т. д.) діти можуть проявити вже у підлітковому віці, але слід пам'ятати, що цей період пов'язаний із статевим дозріванням і глибокими функціональними перебудовами в організмі дітей, тому мало тренуваних дітей слід обмежено навантажувати роботою, яка потребує максимальної сили та витривалості [3, с. 204].

Фізичні вправи є найефективнішим засобом вдосконалення рухового апарату людини, бо саме вони найкраще сприяють формуванню рухових умінь та навичок. Фізіологічний сенс тренувальних вправ полягає в утворенні динамічного стереотипу. На початку виконання тих чи інших невідомих вправ збудження в корі мозку та в рухових центрах дуже поширене, тому рухи можуть мати не скоординований характер, виглядати не врівноваженими та не адекватними, що обумовлене скороченням багатьох м'язів, які навіть не мають ні якого відношення до певного рухового акту. В наслідок цього розвивається загальне гальмування, що швидко приводить до загального втоми.

Найбільш інтегральним показником фізичного розвитку дітей є оцінка їх фізичної працездатності, яку можна визначити, наприклад, за методикою степ-тесту. Ця методика не потребує складних пристосувань і може бути реалізована в будь-яких умовах.

Відомо, що найбільш адекватним показником складності фізичного навантаження є частота серцевих скорочень (або частота пульсу), яка знаходиться майже у прямій залежності від потужності роботи. Лінійна ділянка такої залежності спостерігається у межах від початкового пульсу до рівня 170 ударів на хвилину. Якщо рівень навантаження буде продовжувати зростати, то більше 170 ударів на хвилину пульс вже буде збільшуватись по експоненті, тобто не лінійно.

Слід пам'ятати, що кількісні характеристики працездатності дітей і підлітків не завжди об'єктивні, так як у них ще не достатньо розвинута здатність до вольових напружень. Діти часто кидають роботу задовго до досягнення межі напруженої діяльності.

М'язова працездатність в цілому залежить від м'язової сили і витривалості, а також від стану вегетативних компонентів організму, тобто від стану діяльності серцево-судинної системи, дихання, терморегуляції, обміну речовин та наявності стереотипів рухів. Між цими компонентами існують певні взаємозв'язки.

Показником, протилежним працездатності, є втома, тобто тимчасове зменшення працездатності організму, його окремих органів або систем. Фізична втома звично настає після тривалої напруженої або короткострокової, але занадто інтенсивної фізичної роботи (динамічної або статичної).

Маленькі діти (до 4-х років) дуже швидко втомлюються при м'язових навантаженнях. З п'яти років здатність до фізичної роботи дітей поступово починає збільшуватись разом з зростанням енергетичних можливостей скелетних м'язів та із структурно-функціональним дозріванням елементів

центральної нервової системи та самих м'язів. Але у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку ще не завершується остаточна диференціація скелетних м'язів, тому в цілому у дітей 6-9 років фізична працездатність у 2,5-3 рази нижча, ніж у дітей 15-16 років [4, с. 181].

Переломний момент у розвитку фізичної працездатності дітей відбувається у 12-13 років, коли спостерігаються суттєві зміни в морфології м'язових волокон та в енергетиці скорочень: стрибкоподібно зростає м'язова витривалість, а разом з цим, здатність до тривалого виконання навантажень з меншим ризиком стомлення.

Література та джерела

1. Корінчак Л. М., Горго Ю. П. Особливості впливу фізичних та розумових навантажень на працездатність школярів та студентів. *Мир медицини та біології*. 2011. №7(3). С. 92–95.

2. Коц В. П., Коц С. М. Характеристика функціональних показників серцево-судинної системи організму дітей шкільного віку. *Біорізноманіття, екологія та експериментальна біологія*. 2018. № 18. С. 125–133.

3. Бекетова Г. В., Долгополова О. В. Особливості адаптації дітей до фізичних та психологічних навантажень: аналіз наукових джерел. *Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. ПЛ Шупика*. 2018. № 32. С. 195–205.

4. Неворова О. В. Особливості змін показників частоти дихання у дітей 6 років з різними властивостями нервових процесів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2015. № 5 (1). С. 179–182.

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Марія Лазаревич,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Надія Горбач, к. філол. наук,
старший викладач кафедри філології**

Проаналізовано роль медіакультури у сучасному суспільстві, вплив медіапростору на розвиток критичного мислення, а також способи та можливості формування медіакультури на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій практично в усі сфери життя призвело до формування медіакультури. Як соціальне явище медіакультура сьогодні створює нове середовище й змінює реальність. Стирання кордонів між «масами» й «елітами» стало ознакою культурної парадигми інформаційного суспільства, яка фокусується на «всеприйнятності» ідей і компромісі естетичного статусу.

Комп'ютери та телекомунікаційні технології є свого роду інструментом поширення інформації, політики й духовності, а також засобом створення нових соціальних міфів. Вивчення соціокультурної ситуації показує, що медіапростір все більше впливає на суспільну свідомість як джерело зразків для наслідування і симуляцій, як фактор розвитку творчих здібностей, як потужний засіб інформації, а також як сприяння культурним та освітнім контактам.

Традиційні медіа та сучасні мультимедійні засоби значно розширюють спектр можливостей, у тому числі у сфері освіти, але водночас потребують професійної педагогічної корекції споживаної інформації, що визначає важливість медіаосвіти. Досліджуючи медіакультуру як фактор саморозвитку в умовах глобалізації інформаційного простору і враховуючи різноманітність і глобалізацію засобів масової інформації, молодому поколінню необхідно розвивати навички критичного мислення, аналізу факторів і механізмів впливу та цінності будь-якої інформації, розробки

механізмів впливу, досягнувши рівня медіаграмотної особистості, адаптованої до сучасної ситуації в глобальному інформаційному медіапросторі.

Багато про що діти вперше дізнаються з медіа, і перебудувати перше враження надзвичайно складно. Медіа демонструють для дітей зразки, норми оптимальної поведінки (наприклад, усе вирішує сила, не довіряй нікому тощо). Медіа зваблюють псевдоідеалами, відволікають від інших занять, є альтернативним джерелом пізнання світу. Медіаіндустрія зацікавлена в розширенні кола споживачів і має можливості впливу.

Усвідомлюючи серйозність викликів сучасності, освітяни активно шукають шляхи формування медіаграмотної людини, яка була б здатна перетворити загрози, спричинені можливостями цифрового суспільства, на ресурс для саморозвитку. Дитина не в змозі самотійно одразу розібратися у всьому потоці медіаінформації, навчитися критично мислити стосовно медіатекстів. Росте покоління дітей, для яких більш звичним є сприйняття аудіовізуальної інформації, ніж друкованої, тому формувати медіакультуру варто починати з дитячого садочка [1].

Вчителі української мови як однієї з рушійних сил, що формують особистість учня, повинні проектувати уроки так, щоб вони відповідали вимогам сучасного суспільства. У контексті освітнього процесу ХХІ століття під впливом інформатизації однією зі стратегічних цілей реформи освіти в Україні є «підвищення освіти в Україні до рівня освіти розвинених країн» [4].

Важливу роль у формуванні медіакультури учнів на уроках української мови та літературного читання відіграє вивчення медіатекстів, розпізнавання та аналіз творів медіакультури, різні творчі медійні завдання. Варто підкреслити психологічну сторону медіауроку. Загальновідомо, що більшість людей запам'ятовують 5% того, що вони чули, і 20% того, що вони бачили при першому сприйнятті, і навіть кінестетичні та естетичні відсотки можуть варіюватися, враховуючи, що у кожній людині індивідуальні особливості зору, слуху, а іноді – і процесів обробки інформації. Таким чином, на уроках мультимедіа навички запам'ятовування збільшуються до 40–50% [2, с. 9]. Також доведено, що уроки мультимедіа підвищують мотивацію до навчання та активізують добровільну діяльність учнів.

Види самотійної роботи над аудіовізуальними медіаматеріалами:

- зображувально-імітаційні творчі завдання (створення постерів за допомогою творів екранного мистецтва, тематичних готових виробів, малюнків, колажів, тематичних «мультяшних» колажів);

- рольові ігри («Теленовини», «Репортаж»);

- творчі завдання на відновлення в пам'яті динаміки просторово-часових, аудіовізуальних образів кульмінаційних епізодів медіатекстів у процесі колективного обговорення (добір прозових, поетичних, живописних, музичних творів, що асоціюються з тим чи іншим медіатекстом, обґрунтування свого вибору тощо);

- проблемне колективне обговорення та рецензування медіатекстів;

- підготовка повідомлень з питань медіакультури [6].

Приклади творчих завдань (через висвітлення у ЗМІ):

- відбір інформації з певної теми з доступних джерел;

- ознайомлення з телешоу з наступним складанням анонсів передач за їх назвами;

- ранжування запропонованої інформації за її соціальною значущістю;

- складання тематичної добірки інформаційних матеріалів із газет і журналів з будь-якої тематики.

Приклади творчих завдань (на основі аудіо- та відеозаписів):

- прийом «німе кіно» (озвучування слайдів, уривку з мультфільму);

- прийом «екскурсовод» (добір та озвучування відеоматеріалу);

- прийом «інтерв'ю» (складання питань за враженнями від фільму, мультфільму, теле- та радіопередачі);

- прослуховування усної інформації з наступним її ілюструванням малюнками, складання сценарного плану відеосюжету;

- виклад запропонованої інформації із змінами її таким чином, щоб вона стала доступною дитині [6].

Формування медіакультури – це не ще один додатковий тягар для вчителів, а можливість урізноманітнити, модернізувати, залучаючи студентів до їхньої власної культурної сфери, задовольняючи їх інтереси. Цікавим є дослідження, де пропонується формувати медіаграмотність у

процесі написання есе і журналістських статей. Це стаття О. Глазової, яка стосується сучасної і дуже спірної, цікавої теми для підлітків [3].

Сучасна мовна особистість існує в просторі різноманітних медіатекстів, тому, орієнтуючись на навчальну програму, де знання, отримані учнем, стають інструментом для вирішення життєвих проблем, саморозвитку, засобом соціалізації учня, під час навчання української мови необхідно навчити дітей аналізувати, створювати, використовувати текст і представляти його в різних формах.

Можна використовувати різні інтерактивні платформи для презентації авторського медіатексту й зворотного зв'язку. Це можуть бути групи в соціальних мережах, сайти навчальних закладів, блоги тощо.

В той час як уроки української мови та літератури могли б стати сучасною платформою для формування медіакультури, використання елементів медіаосвіти сприятиме вихованню національно-мовної особистості та більш ефективній мові, спілкуванню, мовним здібностям та соціокультурним навичкам [5].

Отож, основна функція вчителя – навчити вчитися, створити умови для кращого засвоєння матеріалу, тому медіауроки є продуктивною формою навчання, яка в найближчому майбутньому поступово може замінити традиційні уроки й закріпити вже набутий досвід по-новому.

Література та джерела

1. Антонова, Л. Г. Коммуникативные способности и медиаграмотность студента-гуманитария. *Ярославск. пед. вестник*. 2014. Т. 1. № 4. С. 185–188.

2. Босак С. Використання мультимедійних технологій на уроках української мови. *Дивослово*. 2011. № 10. С. 9–11.

3. Глазова О. Робота над відгуком про твір мистецтва із застосуванням елементів медійної освіти (на прикладі кінофільму «Незламна»). URL: ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2015/08/o.glazova_vidguk_nezlamna.doc (дата звернення: 03.02.2022).

4. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п> (дата звернення: 04.02.2022).

5. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/> (дата звернення: 02.02.2022).

6. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: посібник для вчителя / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. Київ: Центр вільної преси, Академія української преси, 2016. 201 с.

ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Юлія Легкобит,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

Володимир-Волинський педагогічний фаховий коледж ім. А. Ю. Кримського
Волинської обласної ради

Науковий керівник – Ольга Гнепа, к. пед. н., викладач

Обґрунтовано важливість використання мобільних технологій в освітньому процесі початкової школи. Проаналізовано переваги та виокремлено недоліки мобільних пристроїв у навчанні молодших школярів.

Час і прогрес не стоять на місці, вони крокують семиметровими кроками. Зараз активного поширення набув розвиток інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ), зокрема мобільних технологій, які за короткий проміжок часу фактично стали невід'ємною частиною усіх сфер нашого життя.

Високий розвиток інформаційно-комунікативних технологій відкриває перед нами широкі горизонти у використанні їх в освітньому процесі. На сьогодні майже кожен школяр початкової ланки освіти, починаючи ще з першого класу, володіє мобільним телефоном чи смартфоном і приносить його з собою до школи. Але тут виникає проблема, яка перешкоджає залученню мобільних девайсів

в освітній процес. Чимало вчителів не втомлюються повторювати, що використання сучасних гаджетів заважає здійснювати повноцінне навчання. Подібні скарги сприяють тому, що дирекція школи вводить заборони на використання тих чи інших мобільних пристроїв. Та не завжди ці заборони стають ефективними.

Особливості використання мобільних технологій у початковій школі вивчали сучасні вчені Ю. Блудова, І. Онищенко, А. Сівачук, О. Шкуренко. Особливості використання мобільних пристроїв на уроках математики висвітлили у своїй працях В. Білоус, М. Борисенко, О. Борисенко, на уроках української мови – О. Стрельбіцька.

Мета дослідження – обґрунтувати необхідність використання мобільних технологій в освітньому процесі початкової школи.

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що використання мобільних технологій відкриває перед учасниками освітнього процесу великі перспективи та можливості. Мобільні додатки роблять освіту доступною та ефективною, а також готують молоде покоління до життя у прогресивному інформаційному суспільстві.

Проте, застосування мобільних пристроїв в освітньому середовищі початкової школи має ряд недоліків. Одним із них є надмірне зловживання учнями мобільними технологіями у власних цілях під час здійснення навчально-виховного процесу. Діти приносять телефони до школи, щоб погратися на перерві, а ще гірше – на уроці, а вчителі цим відверто незадоволені та обурені.

Погоджуємося із думкою науковців, що педагогам доцільно отримати максимум користі від «гіпертелефонізації» здобувачів освіти. Насамперед потрібно розуміти, що мобільні пристрої – це приватна власність кожного учня, як на уроках, так і у вільний від них час. Саме тому основне завдання, яке стоїть перед працівниками освіти – це вміло включити та ефективно використати можливості мобільних телефонів у навчальному процесі, зокрема під час уроку.

Варто зауважити, що сьогодні набула поширення і стала актуальною технологія BYOD (Bring Your Own Device), що дослівно перекладається «прийди зі своїм пристроєм». Її суть полягає у тому, що учні приносять до школи свої мобільні пристрої, а вчитель включає їх в освітній процес, пропонує дітям виконати заздалегідь створені завдання у мобільних додатках.

Смартфони і планшети володіють тими самими функціями, що й ПК (персональний комп'ютер). Вони мають сенсорний екран, функції, які дозволяють підключатися до високошвидкісного інтернету з використанням 3G, 4G та 5G технологій, а також до мережі Wi-Fi. Також у них в наявності є фотокамера, мікрофон, операційна система з можливістю встановлювати різноманітні додатки, потужний мобільний процесор, можливість довгий час працювати без підзарядки і маса інших корисних функцій. Наголосимо, що ці функції дають можливість забезпечити повноцінне та раціональне використання мобільних гаджетів в освітньому процесі.

Аналіз джерельної бази свідчить, що існує маса програм, інтернет-платформ та мобільних додатків, які розширюють можливості педагога в організації навчання молодших школярів. До них належать: Google Forms, Survey Monkey, Kahoot it!, Plickers, Grand Tools, Promt offline translator, Education App For Kids, Linear X, Quick quadratics, Prezi, PowToon та багато інших. З їх допомогою у вчителя з'являється можливість швидко та якісно оцінити набуті учнями знання, вміння та навички, враховуючи індивідуально-вікові особливості кожного учня. Також він може в електронному вигляді створювати навчальні матеріали, які сприяють кращому засвоєнню учнями нового навчального матеріалу, дотримуючись принципу інтерактивності. Дані програми зазвичай працюють в різних операційних системах (Windows, Linux, Android, BlackBerry, iPhone), тому в школярів не виникатиме проблем з їх встановленням на будь-який мобільний пристрій, і при цьому зникне необхідність користуватися стаціонарними ПК навчальних закладів, яких суттєво не вистачає у сільській місцевості.

Дослідження організації ЮНЕСКО продемонстрували, що з допомогою мобільних технологій учитель може раціональніше та ефективніше використовувати обмежений час уроку, а також продуктивно впроваджувати в освітній процес діяльнісний підхід.

Мобільні технології мають ще одну прерогативу – їх можна використовувати в будь-який час і будь-де, тобто їх не обмежує фізичний простір класної кімнати. Особливо оптимальною є перспектива проведення уроків на свіжому повітрі, не відходячи від реальної навчальної програми, обраної освітянами. Раціональне використання мобільних телефонів на уроках призводить до економії часу, підвищення мотивації учнів та якісного зворотного зв'язку між вчителем та молодшими школярами.

Сьогодні досить поширеною та актуальною стала дистанційна форма навчання. У зв'язку з пандемією коронавірусної інфекції (Covid-19), яка охопила весь світ, дистанційне навчання дало можливість усім учасникам освітнього процесу не переривати навчання, а продовжувати опановувати матеріал, але вже на відстані і за допомогою активного застосування ІКТ. Мобільні технології дозволяють реалізовувати більшість методів та прийомів традиційної педагогіки дистанційним способом, а мобільні пристрої можуть стати чудовим засобом успішного навчання.

Впровадження мобільних додатків в освітній процес вимагає вдосконалення, хоча не можна не сказати, що вже на сьогоднішній день вони займають чільне місце в сучасній освіті. І хоча мобільні пристрої ще не набули статусу буденного засобу навчання у кожному класі, але можна помітити швидкі темпи їх впровадження.

Мобільне навчання є важливою складовою змішаного навчання. Воно поєднує в собі традиційне навчання в класі й комп'ютерно-опосередковану діяльність тих, хто навчається на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Сьогодні активно реформують українські школи, особливо це стосується початкової ланки освіти, у вчителів з'являється можливість застосовувати нові активні технології мобільного навчання, які базуються на інтенсивному застосуванні сучасних мобільних засобів.

Висновки. Спираючись на досвід прогресивних європейських країн ми повинні приділяти належну увагу використанню мобільних технологій в освітньому процесі початкової школи. Мобільне навчання сприятиме забезпеченню якості освіти, формуванню цифрової компетентності як учнів, так і вчителів, покращить можливості отримання освіти для осіб з обмеженими можливостями, пропонуючи їм більшу гнучкість, вибір часу і місця навчання.

Література та джерела

1. Граб О. М. Застосування мобільних технологій на уроках математики. *Новітні інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: актуальні проблеми.* Матеріали II обласної науково-практичної інтернет-конференції (30 листопада 2017 р.). Тернопіль, 2017.

2. Костецька О. П. Дидактичні аспекти застосування мобільних технологій у навчанні. Новітні інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: актуальні проблеми: матеріали науково-практичної конференції (30 листопада 2016 р.). Тернопіль, 2016. С. 57–65.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Антоніна Лисюк,

**студентка 4-Г курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

Науковий керівник – Світлана Савчук,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Обґрунтовано важливість психолого-педагогічних чинників позитивної комунікації між молодшими школярами в освітньому середовищі НУШ. Описано особливості формування взаємодії між школярами за допомогою осередків освітнього середовища.

Психологічні дослідження сфери дитячих потреб сьогодні резюмують про те, що основоположною дитячого бажання є потреба у наявності розуміння з боку однолітків. Дитина гармонійно зростає, коли дозволене має визначені свої межі. Таким чином у дитини є власний простір для саморозвитку і відповідальності, але формується поняття межі дозволеного.

Обмеження необхідні, але вони мають бути мудрими та обдуманими, не суперечити ціннісним здобуткам людського суспільства та бути формуючим гуманним стержнем, де людина поважає права іншої людини, реалізує з відповідальністю свої.

Комунікація є важливим чинником існування суспільства, оскільки суспільства без спілкування немає. Комунікація є тим процесом, який і забезпечує утворення суспільства.

Комунікативний процес – це взаємодія між різними суб'єктами комунікації, при якому здійснюється обмін інформацією. Він включає динамічну зміну етапів формування, передавання, приймання, розшифрування і використання інформації в обох напрямках при взаємодії комунікантів [2].

У роботах науковців були розроблені критерії психологічної безпеки освітнього середовища, які є важливим фактором, що надає освітньому середовищу розвиваючого характеру. Безпечне освітнє середовище можна створити шляхом людиноцентрованого навчання. Як значущі параметри психологічної безпеки особистості та середовища. Виділяють референтність середовища (що включає в себе когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти), задоволеність її учасників основними характеристиками взаємодії та захищеності.

Новий статус молодшого школяра як члену колективу формує для дитини нову роль, завдяки чому він залучається до навчального процесу як самоорганізований, самоконтрольований суб'єкт. На початковому етапі у молодших школярів не розвинуто вміння виділяти суттєве, значуще в навколишньому світі та явищах, їх сприйняття носить ситуаційний, емоційно-чуттєвий характер, ґрунтується на конкретних фактах та явищах. Їхня думка про людей, предмети, події формується за зовнішніми сигналами та властивостями.

В цьому віці дитина прагне зайняти гідне собі місце у колі однолітків, самоствердитися, самопроявитися. Потроху зростає потреба у спілкуванні з однолітками. Коли молодший школяр має у класі одного або кілька близьких друзів, він почувається спокійно, виявляє себе природно.

Зміна обстановки, сфери спілкування, ритму життя, нові вимоги до її самостійності, відповідальності, інтенсивні фізичні та розумові навантаження викликають постійну емоційну напругу, часто тривожний стан, провокуючи так званий синдром шкільної дезадаптації. Шкільна дезадаптація – негативне явище, що заважає своєчасній повноцінній соціалізації дитини, гармонійному розвитку особистості, перешкоджає подальшій успішності в навчанні, загальній соціально-психологічній адаптації [1].

Молодший школяр формує стосунки з однокласниками, керуючись ставленням вчителя до них зближується з тими, кого цінує вчитель. З цього погляду, вчитель як авторитет для учня може спрямувати його міжособистісні орієнтації. Таким чином, так чи інакше, вчитель може сприяти формуванню активного міжособистісного контакту чи ізоляції у класі. У ході спостережень над проблемою психологічних та соціальних чинників формування взаємин між молодшими школярами у освітньому середовищі констатувалися ті позитивні та негативні впливи, які мають вчителя у цьому процесі.

На формування міжособистісних відносин молодших школярів впливають особливості ролевих ігор, у яких важливий правильний розподіл ролей. Вчитель повинен враховувати, що в розумному розподілі ролей гра стане засобом регулювання взаємин між дітьми.

Розвиток особистості школяра відбувається в різних видах діяльності. Діяльність людини – це результат зовнішніх умов, опосередкованих внутрішніми умовами, якими і є особистість. Розвиток особистості дитини полягає в якісній зміні її діяльності [4].

Освітнє середовище створюється для заохочення самовизначення дітей у класі та розвитку їхніх спроможностей, оскільки відомо, що люди, які контролюють те, що відбувається з ними, краще адаптовані до життя [2].

Освітнє середовище поділяється на зони, за допомогою використання яких здобувачі освіти мають змогу контактувати та взаємодіяти один із одним. Розглянемо, осередки освітнього простору та їх вплив на комунікацію між школярами.

Осередок навчально-пізнавальної діяльності – є основною частинкою навчального процесу, що дає можливість учням усвідомлювати приналежність до колективу та полегшувати здійснювати пізнавальну діяльність.

Ігровий осередок – місце де діти взаємодіють між собою та вчителем, засвоюють норми соціальної поведінки у ході гри.

Художньо-творчий осередок- зона у якій школярі проявляють свій творчий потенціал, вона може визначити та показати інтелектуальні можливості дітей, нахили та здібності та об'єднати школярів за інтересами.

Осередок досліджень – завдяки осередку в учнів здійснюється розвиток дослідницьких

здібностей.

Також, при організації середовища класу доцільно задіювати учнів, що допомагатиме формувати у них почуття відповідальності і відчуття того, що класна кімната належить саме їм [2].

Зона відпочинку – територія де учні можуть спілкуватися та ділитися враженнями.

Отже, комунікація дітей молодшого шкільного віку є сукупністю певних установок і очікувань у дитини, в основі яких лежать цілі, зміст і організація їхньої спільної діяльності, як з однолітками, так і з педагогом. Таким чином, формування і розвиток міжособистісних стосунків виступає одним з компонентів організації освітнього процесу. Освітнє середовище Нової української школи надає змогу учням формувати себе як особистість у класі, бути відповідальним за свою діяльність, вміти взаємодіяти у колективі, успішно розвивати свої здібності та нахили.

Література та джерела

1. Заброцький М. М., Павелків Р. В. Педагогічна психологія (Теоретичні концепції та практикум): Навчальний посібник. Рівне, 2003. 297 с.

2. Комунікація: поняття та види URL: <http://studies.in.ua/soc-ekzam/3293-komunkacya-ponyattya-ta-vidi.html> (дата звернення: 23.02.22).

3. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za red. H. M. Bibik. Kyiv : TOB «Vydavnyчий dim «Plyady», 2017. 207 s.

4. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової школи: посібник для вчителів і методистів початкового навчання. Київ: Богданова А.М., 2009 р. 226 с.

ПОГЛЯДИ ПЕДАГОГІВ-КЛАСИКІВ НА ПРОБЛЕМУ ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

Тетяна Литвінчук,

студентка 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

Науковий керівник – Надія Антонюк, к. пед. н., голова циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Розглянуто погляди зарубіжних педагогів (Я. А. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, Й.-Г. Песталоцці) і вітчизняних педагогів (Г. С. Сковороди, К. Д. Ушинського, В. О. Сухомлинського) на проблему виховання підростаючого покоління.

Виховання як гуманітарна суспільна практика має певне спрямування, яке визначається його метою і конкретизується у завданнях. Мета виховання уособлює суспільний ідеал – уявлення про те, яка особистість відповідає вимогам суспільства. Актуальним для сучасного виховання є прилучення дітей до національних і загальнолюдських цінностей, захист інтересів і прав дитини як особистості, забезпечення умов для її індивідуального творчого розвитку.

Метою нашого дослідження було проаналізувати погляди вітчизняних та зарубіжних педагогів XVII-XX ст. на проблему виховання підростаючого покоління.

Коменський був одним з перших педагогів, які займалися докладною розробкою питань дошкільного виховання. Для дітей від народження до 6 років він призначав материнську школу, під якою мав на увазі не суспільну установу, а своєрідну форму сімейного виховання. Цьому ступеню виховання він надавав дуже велике значення, розглядаючи її як першу і найважливішу частину всієї розробленої ним системи виховання і освіти підростаючого покоління.

У материнській школі повинні закладатися основи фізичного, морального і розумового розвитку дітей. При цьому Коменський нагадував, що фізичні і духовні сили дитини розвиваються поступово. Поряд з вимогою враховувати вікові особливості дітей Коменський пропонував враховувати їх індивідуальні відмінності. Він вказував, що одні здатні сприйняти певні знання і вміння на третьому-четвертому році життя, для інших же вони стають доступними тільки в п'яти-шестирічному віці. Коменський закликав батьків, зокрема матерів, піклуватися з найбільшою

ретельністю про здоров'я своєї дитини і давав конкретні вказівки про догляд за дитиною, про те, яким має бути її харчування, одяг, режим. Важливою була вимога Коменського годувати немовлят материнським молоком, забезпечити дітям якомога більше рухів – давати їм можливість бігати, грати, гратися.

Гру Я. Коменський справедливо розглядав як необхідну для дитини форму діяльності. Він вимагав, щоб батьки не заважали дитячим іграм, а самі брали в них участь, направляючи їх в правильне русло. Він вказував на виховну роль гри в справі зближення дитини з його однолітками і рекомендував батькам організувати і заохочувати спільні ігри і розваги дітей один з одним.

Вважав, що мати має бути хорошим прикладом для дитини і має навіювати найважливіші основи моральності і доброзичливості (любов до правди та справедливості, терпіння, помірність, любов і повага до старших, а головне – любов до людей). Мати повинна прищеплювати це дитині не тільки словами, а й повчаннями і залученням до роботи. Важливою умовою формування моральної особистості Коменський вважав виховання у неї звички до праці, що може здійснюватися навіть в іграх.

Відомий швейцарський філософ XVII ст. Ж.-Ж. Руссо провів певну паралель між тим, яке має бути виховання у дітей і яке воно є у шкільному середовищі та у сімейному колі. Основними факторами впливу на них він вважав природу, людей та оточуючі предмети. Вільне виховання випливає з природного права кожної людини на свободу, Руссо виступає за недоторканість, автономність внутрішнього світу дитини як маленької людини [1, с. 400].

Також він заперечував авторитаризм у вихованні. Дітей повинні обмежувати тільки закони природи. Звідси випливає те, що він заперечував покарання і примусу у вихованні. Необхідно відмовитись від обмежень, встановлених у вихованні дитина має розвиватись, пізнавати світ самостійно. Проте, її свобода може бути обмежена лише речами, тому він пропонує замінити методи покарання методом «природних наслідків» від неправильних вчинків. Тобто, пояснити дитині, що трапиться, якщо вона зробить щось не так [1, с. 125].

На його думку, дитина є вільною у виборі навчального матеріалу і методів його вивчення, тобто які будуть комфортні саме їй враховуючи її індивідуальні та вікові особливості. Тобто, дитина не буде вивчати те, що їй не подобається і тим більше не хочеться, це не як доросла людина, яка може себе змусити, дитина хоче, щоб їй було це цікаво, щоб її це захоплювало і приносило задоволення а також безперечно користь, щоб потім цю інформацію вона могла використати в майбутньому житті.

Одним із представників соціальної педагогіки, прихильником сімейного виховання є Песталоцці. Він трактував поняття сім'ї як перший елементарний осередок соціального виховання, наголошуючи, що школи не можуть охопити виховання в цілому, повністю собою замінити сім'ю, вони можуть служити лише доповненням до сімейного виховання. Метою виховання є різнобічний і гармонійний розвиток всіх природних сил та здібностей дитини.

Паралельно із поглядами зарубіжних педагогів на проблему виховання підростаючого покоління ми здійснили аналіз поглядів вітчизняних педагогів.

Видатний філософ і гуманіст, педагог українського бароко Григорій Сковорода вважав, що першими вихователями дітей мають бути батьки. Він надавав першорядного значення сімейному вихованню, передаючи свої етичні погляди через байки і притчі, в яких розкриваються стосунки між батьками та дітьми, наголошується на вихованні почуття вдячності і вмінні задовольнятися малим. Діти мають зростати в атмосфері глибокої пошани й любові до батька і матері, ставлячись до них як до «ікон Божих».

Сковорода акцентував увагу на моральному вихованні дітей в сім'ї. Він вважав, що моральна добродісна, світла почуттями людина легше виходить у людський світ, адаптується в ньому ніж аморальна, з пустим внутрішнім світом, без любові людина. Тому саме на це педагог спрямовує увагу батьків – на виховання високоморальної особистості.

Батьки мають влити в дитину найкращі якості людини, любов, доброту, чесність, з чим вона піде у соціальне середовище, якою вона буде і чи зможе вона знайти своє місце в суспільстві. Так, це в кожній людині має бути розвинуто і вкладено. всі ми маємо нести щось хороше в це суспільство, бажано бути насиченими хорошими якостями особистості. Ми ті, хто має робити цей світ кращим, наповняти його позитивом, добром та коханням, повагою і відсутністю злоби та брехні.

Друга вимога говорить про збереження здоров'я дитини її батьками. Мати і батько повинні турбуватися про стан здоров'я дитини, про те, щоб їй не було важко боротися з хворобами, на випадок якщо вони виникнуть, також навчити дитину самій з цим справлятися у майбутньому і не піддаватися

впливу суспільства на рахунок знищення або погіршення свого здорового стану. Батьки мусять забезпечити своїй дитині фізичну та активну рухливість, адже це є основою нашого здорового способу життя.

Також варті уваги педагогічні погляди та ідеї педагога Костянтина Ушинського. Він проблемі виховання надавав особливо великого значення, на жаль, багато прикрих помилок і педагогічних вад у сімейному вихованні буває саме тому, що батьки не завжди ознайомлені з тим педагогічним мінімумом, яким повинен оволодіти кожен, хто взявся за таку відповідальну справу, як виховання підростаючого покоління. Акцентував на тому, що необхідно враховувати вади у самої дитини, якщо вони є, адже якщо виховувати її по тій методиці як і здорову дитину – позитивного результату не буде [4, с. 349].

В свою чергу, Василь Сухомлинський, один з перших вітчизняних педагогів, надавав розумовому вихованню важливого значення у всебічному розвитку особистості. Він вважав, що мозок дитини є найніжнішим, найбільш чутливим та вразливим що є у природі. «Ти коли думаєш про дитячий мозок, уявляєш ніжну квітку троянди, на якій тремтить крапля роси. Розумове виховання дитини повинно відбуватись серед природи, щоб дати змогу думці дитини перейти від наочності до її розумової обробки» [3, с. 397].

У своїх роботах він чимало уваги приділяв вихованню наймолодших дітей, першокласників і тих, що вступають до школи. Роки дитинства – відіграють важливу роль у формуванні особистості, каже педагог. На його думку, треба виховувати високоосвічених, працелюбних, наполегливих людей, готових долати не менші труднощі ніж долали їхні батьки. Чим більше коло знань має опанувати дитина, тим більше треба зважати на природу людського організму в період бурхливого розвитку і становлення особистості

Він розглядав виховання дітей у сім'ї, як важливу соціальну проблему, це найменша клітинка всього суспільства в якій відображається все життя нашої країни і чим сильніший виховний вплив робить сім'я на особистість дитини, чим активнішу життєву позицію займають батьки в її житті, тим вищі моральні достоїнства, тим більша вірогідність того, що дитина виросте комунікабельною, тою, яка прагне пізнавати життя, заводити друзів і стикатися з проблемами, проте вміння знайти з них вихід [3, с. 399].

Отже, ми ознайомилися з думками та поглядами різних педагогів XVII-XX ст. про виховання дітей. Можна зробити висновок, що велику роль вони відводили сімейному вихованню, де в дитини закладаються основи хорошої поведінки, формуються життєво необхідні якості. Також ми бачимо, що кожен педагог чітко визначив важливі умови та напрями формування і розвитку особистості.

Література та джерела

1. Коменський Я. А., Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, І. Г. Песталоцці. Педагогічна спадщина. Київ: Педагогіка, 1989. 416 с.
2. Кравець В. Педагогічна система Яна Амоса Коменського. *Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва*: навч. посіб. для студ. пед. навч. докл. Тернопіль, 1996. С. 122–178.
3. Пилипчук Л. Г. Погляди В. О. Сухомлинського на природу як засіб всебічного розвитку дитини. *Педагогічний дискурс*. 2011. Вип. 10. С. 396–399
4. Ушинський К. Д. Вибрані праці. Навчальний посібник: ВНЗ; В 4кн. Харків: «Дрофа» 2005. 350 с.

ОЗНАЙОМЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ КОМАНДНИМИ ВИДАМИ СПОРТУ

Дарина Лісецька,

**студентка 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
відділення музичного мистецтва та фізичної культури**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

**Науковий керівник – Сергій Марчук, к. пед. н.,
завідувач кафедри педагогіки та психології**

Визначено командні види спорту. Подано шляхи ознайомлення здобувачів початкової освіти з цими видами спорту в Новій українській школі.

Командний вид спорту – це будь-який спорт (змагання), в якому гравці грають разом на досягнення спільної мети (перемога) та/чи поставлення нових рекордів в боротьбі з командою суперників. Відповідно, поділяються командні види спорту на Олімпійські й Паралімпійські та неолімпійські. Учасники команди визначають мету, приймають рішення, спілкуються, розробляють короткострокові та довгострокові стратегії та плани, вирішують власні конфлікти та проблеми в позитивній атмосфері з єдиною загальною метою перемоги.

Найпоширеніші командні види спорту хокей, футбол, американський футбол, баскетбол, волейбол, водне поло, лакрос, командна гребля, регбі, гандбол, командний біатлон, пейнтбол та багато інших. При цьому не слід забувати, що при командній участі представників некомандних видів спорту, формулювання змагань може бути зміненим (наприклад, багато індивідуальних спортсменів-турнікменів вирішили провести всеукраїнські змагання, об'єднавшись в команди по областях по 5 осіб в кожній та виступаючи/змагаючись колективно) [1].

В умовах Нової української школи важливим є формування у молодших учнів здоров'язбережувальної компетентності. Саме двадцятий тиждень навчання першокласників присвячений спорту. Мета цього тижня – допомогти збагатити словниковий запас та сформувати бажання займатися фізичною активністю. Учні зрозуміють, як важливо грати за правилами та бути чесними. На уроці діти дізнаються про досягнення українських спортсменів на Олімпійських іграх 2018 року. Це спонукатиме першокласників не тільки ставити цілі, а й досягати їх. А це – перший крок до успіху в дорослому житті.

Модельна навчальна програма пропонує навчити дітей контролювати власні емоції під час ігор та обговорень. На цьому тижні вчитель має допомогти учням бути витривалими, наполегливими та приходити на допомогу друзям. Щоб урізноманітнити навчальний процес, можна запропонувати добірку практичних матеріалів.

1. Бесіда «Які риси характеру розвиває спорт?»

Можливо, першокласники ще не знають, що таке спорт та як він пов'язаний із розвитком особистості. Допоможіть їм зрозуміти, що спорт розвиває не лише м'язи, а й характер. Як ви гадаєте, що таке характер? Як ви гадаєте, що таке спорт? Які види спорту ви знаєте? А яким видом спорту ви хотіли би займатися? Як ви гадаєте, які люди займаються спортом? Хто такі спортсмени? Щоб досягти успіхів у спорті, що має робити спортсмен? А що він відчуває під час тренувань та невдач? А при перемогах? То ж які риси характеру розвиває спорт?

2. Ігри з м'ячем

Гра «Бум». Протягом двадцятого тижня НУШ першокласники мають вивчити літеру «б» (велику та малу). Допомогти дітям засвоїти ці знання можна за допомогою веселої гри. Для цього знадобиться м'ячик середнього розміру та хороший настрій. Діти стають колом. Вчитель називає слово та кидає комусь із учнів м'ячик. Його треба ловити, якщо у слові є літера «б», а якщо її немає – м'ячик треба відштовхнути. Той, хто схопив м'ячик на слові, в якому немає «б», стає ведучим. Якщо немає змоги стати у коло, учні можуть сісти рядком. Ведучий підходить до кожного гравця, називає слово та кидає м'ячик.

Слова для гри: сонечко, дружба, юрба, тюльпан, безліч, парасолька, футбол, ранок, бабуся, телебачення, море, метелик, будинок, березень, любов, дощ, кабачок, кіт. Коли діти добре навчилися знаходити літеру «б» у словах, гру можна ускладнити: ловити м'ячик, коли слово пишеться з великої літери «б», та відштовхувати – коли з малої. Слова з великою та малою «б»: Богдан, білочка, Батьківщина, бокс, Бориспіль, бобер, безпека, Брюссель, банк, барбаріс, Бабай, бабуся, бал, Берлін.

Гра «Я знаю слово». Ця гра допоможе учням актуалізувати назви видів спорту та слів спортивної тематики. Гру починають з того, що школярі стають колом і вчитель кидає їм м'ячик. Той, хто впіймав, має вдарити м'ячем об підлогу. І доки м'яч знову не торкнеться долоні, першокласник має сказати назву виду спорту або слово, пов'язане зі спортом. А потім кидає м'яч іншому гравцю. Якщо хтось не впорався, хід переходить до іншого учасника. Коли м'ячик пройде перше коло, можна

ускладнити гру. На другому колі збільшити кількість слів до двох: один гравець називає не одне слово, а два й двічі б'є м'ячем об підлогу. А на третьому колі – три слова й три удари м'ячем. Слова не повинні повторюватися. Гра триває, доки діти не втомляться [3].

3. Гра «Спортивний крокодил»

Протягом 20 тижня НУШ першокласники ознайомляться з основними видами спорту. Щоб зробити це цікавим та веселим, пограйте з учнями у «Спортивного крокодила». Що треба робити? Під час цієї гри відгадуйте різноманітні назви видів спорту. Клас треба об'єднати у дві команди. Перша команда загадує певний вид спорту. А потім гравці обирають одного учня з другої команди та повідомляють йому загадане слово. Тепер черга другої команди. Її учасник, якому повідомили вид спорту, має показати своїй команді загадане слово. При цьому застосовувати можна лише жести, міміку, рухи. І жодного слова чи напису! Тим часом команда має вгадати, яке слово їй показують.

Види спорту: теніс, футбол, шахи, біатлон, альпінізм, велосипедний спорт, фігурне катання, легка атлетика, важка атлетика, волейбол, бокс, кінний спорт, плавання, фітнес, фехтування, хокей [3].

4. Прислів'я та приказки. Подумайте, про які види спорту, можливо, йдеться в прислів'ях та приказках? Який вид спорту найкраще характеризує те чи інше прислів'я чи приказка?

Бігає, як ошпарений.

В один дух прибіг.

Вертиться, як в'юн в ополонці.

Швидкий як вітер.

Була б сила, діло буде.

З дужим боротися – смерть за плечима.

Зі сталевую волею досягнеш мети.

Малі тілом, та великі духом.

Найбільша сила у світі – терпіння.

Не велике б'є, а дуже.

Сильна воля гори перевертає.

Проти води пливе.

Хоч розірвався, а не піддався.

Де хоробрість, там нагорода.

Чия відвага, того й перемога.

Швидкий, як черепаха.

Взявся за гуж – не кажи, що не дуж.

Не вчи рибу плавати.

Не навчишся плавати, поки у вуха води не набереш.

На те коня кують, щоб не спотикався.

Не тоді коня сідлати, як треба сідати.

У доброго коня не довгі верстви.

І крута гора, та обминути не можна.

Не розхитуй човна, бо вивернешся [2, с. 30].

Література та джерела

1. Командні види спорту. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 12.02.2022).

2. На зустріч швидкості та вітру ... (до Року спорту та екології). Бібліодайджест / укл. В. М. Чащина. Ужгород: Закарпатська бібліотека для дітей та юнацтва, 2013, 34 с.

3. «Спорт». 20 тижень НУШ: додаткові матеріали та рекомендації. URL: <https://deponms.carpathia.gov.ua/news/sport-20-tizhden-nush-dodatkovyi-materiali-ta-rekomendatsiyi2> (дата звернення: 12.02.2022).

РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ РЯТУВАЛЬНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ

Христина Люта,

студентка 5 курсу спеціальності 053 Практична психологія
Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту
ЗВО «Львівський державний університет безпеки життєдіяльності»

Науковий керівник – Лариса Руденко, доктор педагогічних наук, професор, професор
кафедри практичної психології та педагогіки

Актуалізується проблема розвитку психологічної готовності майбутніх рятувальників до професійного спілкування у конфліктних ситуаціях, особлива увага приділяється аналізу поняття готовності та професійного спілкування рятувальників.

Службова діяльність майбутніх рятувальників пов'язана з екстремальними умовами, ризиками для життя та здоров'я, стресогенними чинниками. О. О. Леонтьєв зазначав, що будь-яка людська діяльність неможлива поза спілкуванням, тому ці складові спонукають до роздумів про необхідність розвитку психологічної готовності майбутніх рятувальників до професійного спілкування, зокрема у конфліктних ситуаціях.

Аналіз науково-психологічної літератури з цієї проблеми показав, що у психологічних словниках готовність визначається як активно-дійовий стан особистості, настанова на певну поведінку, мобілізованість сил на виконання завдання [5, с. 63]. Психологічними складовими готовності до дій у професійній діяльності є усвідомлення відповідальності, бажання досягти успіху та визначення власної послідовності виконання та методів роботи. Послаблюють відчуття готовності байдужість, відсутність послідовності дій, безтурботність. Поняття психологічної готовності поєднує запас професійних знань, умінь і навичок, а також безпосередньо риси особистості: спрямованість, увагу, тип мислення, працездатність, емоційність тощо. Л. Сохань, І. Єрмакова, Г. Несен зосереджують увагу на мотиваційному, орієнтаційному, операційному, вольовому, оцінному компонентах готовності. На думку Т. Шалавіної, готовність потрібно розглядати як індивідуалізоване відображення дійсності, що виражає ставлення індивіда до об'єктів, які спонукають до діяльності. Науковець визначає готовність як професійну властивість особистості, що забезпечує їй розвивальний перехід від вузівської підготовки до професійної діяльності та включає сукупність набутих знань, умінь і навичок, а також – досвід особистості [6]. У психології під настановою розуміють зумовлений колишнім досвідом стан готовності, тобто схильність людини до активності чи дій у певній ситуації. Зокрема, В. М'ясищев зазначав, що настанови не є вродженими, а виробляються в процесі індивідуального досвіду [2, с. 29].

Поняття психологічної готовності до діяльності було введено в науковий обіг у 1976 р. дослідникам М. Дьяченко і Л. Кандиловичем.

Професійна діяльність рятувальників передбачає постійну напругу через екстремальні ситуації та монотонність через те, що їхній розпорядок дня передбачає регламентованість у поєднанні з неочікуваними ситуаціями та небезпекою для життя. Під час ліквідації надзвичайної ситуації майбутні рятувальники будуть стикатися з фізичними та нервово-психологічними навантаженнями, які посилюють емоційну напругу. Вона, своєю чергою, може призводити до конфліктів, тому питання про розвиток психологічної готовності майбутніх рятувальників до професійного спілкування у конфліктних ситуаціях завжди буде актуальним.

Проблема формування навичок професійного спілкування майбутніх фахівців була предметом дослідження багатьох дослідників: Н. Бібік, Л. Божович, Л. Ващенко, Л. Верченко, Л. Виготського, О. Єфімової, С. Ісаєнко, Г. Костюка, О. Краєвської, Л. Мацько, Ю. Ненько, І. Новгородцевої, М. Пентилюк, О. Петрук, Л. Пляка, Т. Поясок, А. Приходько, С. Симоненко, І. Синиці, Г. Федосова, О. Чорної та ін. [1, с. 2]. О. Кукло наголошує, що основними складовими комунікативної підготовки майбутніх фахівців є: «засвоєння теоретичних знань із психології спілкування; розвиток потреби у спілкуванні; формування і розвиток індивідуально-особистісних властивостей, які позитивно впливають на комунікативну компетентність (гнучкість у спілкуванні, практичність,

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПРОГРАМ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анастасія Матвійчук,

студентка 4 курсу 22 ПО с. групи спеціальності 013 Початкова освіта
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Тарас Лехицький, викладач інформатики кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій

Розкрито особливості використання ігрових програм та ігрових технологій на уроках інформатики в контексті вимог Нової Української Школи. Визначено особливості впливу ігрових програм на пізнавальну активність здобувачів освіти початкової школи на уроках інформатики.

У рамках сучасності гостро стоїть проблема, яка стосується використання ігор на уроках інформатики як засобу активізації пізнавальної активності молодших школярів Нової української школи. Застосування ігрових технологій та ігрових програм на уроках інформатики в початковій школі є одним із найефективніших підходів навчання, тому що ігрові підходи полегшують засвоєння досить складної інформації для дитини, активізують її уважність, а також навчаються вчитися самостійно. Крім того, ігрові вправи, технології та програми захоплюють учнів, пробуджують в них інтерес і мотивацію, навчають самостійному мисленню та діям на уроках інформатики.

Регулярне застосування ігрових програм та ігрових технологій на уроках інформатики в початковій школі сприяє підвищенню рівня пізнавальної активності молодших школярів. Це підтверджується спостереженнями за дитячою цікавістю до освітнього процесу, гарного емоційного стану. На уроках інформатики в контексті вимог Нової Української школи широко використовуються дидактичні ігри та ігрові комп'ютерні програми для ефективного освітнього процесу.

Щодо дидактичних ігор, то науковець Н. Салань виокремлює такі оптимальні способи використання ігрових технологій у системі уроків інформатики в початковій школі: весь урок проводиться як сюжетно-рольова гра (наприклад, урок-мандрівка, урок-квест, урок-подорож, урок-змагання); гра використовується під час уроку як його структурний елемент; під час уроку вчителем кілька разів створюються ігрові ситуації (за допомогою казкового персонажа, іграшки, незвичного способу постановки завдання, елементів змагальності тощо) [4, с. 108]. Під час проведення дидактичної гри вчителю треба дотримуватися певних вимог: ігри мають відповідати навчальній програмі; ігрові завдання необхідно робити не надто легкими, але й не дуже складними; ігри мають узгоджуватись віковими особливостями дітей; потрібно забезпечити різноманітність ігор; до ігрової діяльності слід залучати всіх учнів класу [5, с. 21]. Якщо говорити про комп'ютерні ігри на уроках інформатики в Новій Українській Школі, то вони не замінюють, а доповнюють усі традиційні форми ігор і ігрових технологій в освітньому процесі НУШ. Завдяки таким іграм, дітей прилучають до отримання початкових навичок роботи з комп'ютерними технологіями та оперуванням знаковими формами мислення, якщо вони органічно включені у гру. Особливістю комп'ютерних ігор є те, що в якості одного із гравців виступає комп'ютерна програма.

Комп'ютерні ігри та вправи варто розглядати як особливий засіб, що стимулює творчу активність дітей. Вони є цікавими та доступними для молодших школярів, а закладені в них ігрові завдання містять не тільки навчальний матеріал, способи та засоби для його вирішення, а ще й мотив та мету, що стимулюють дитину.

Науковець С. Заріцька досліджуючи проблему використання комп'ютерних ігор у навчанні, стверджує, що кожна комп'ютерна програма незалежно від її змістовного наповнення й типології мусить відповідати певним вимогам: оптимальному забезпеченню взаємодії школяра з комп'ютером; досягненню мети і функцій навчання; проблемному поданню матеріалу (завдань); спрямованості на інтенсивне керування процесом пізнання [1, с. 187].

Комп'ютерні ігри, що використовуються в роботі з молодшими школярами можна поділити на підгрупи:

– розвиваючі комп'ютерні ігри, які спрямовані на формування розумових здібностей, а також пам'яті, мислення, уваги тощо;

– навчальні комп'ютерні ігри, які знайомлять дитину з основними поняттями предмету, дидактичних уявлень, з основами систематизації, класифікації, синтезу, аналізу понять, навчають грамоті тощо;

– ігри-квести, де правила гри приховані і дитина повинна дійти до усвідомлення цілей і способу дій, тобто знайти ключ для розв'язання завдань;

– ігри-забави, які подаються без завдань для розвитку, проте дають можливість дитині порозважатись, здійснити пошукові дії і побачити результат у вигляді мультфільма;

– комп'ютерні діагностуючі ігри, які допомагають виявити рівень знань, розвитку, здібностей або відхилень [3, с. 21].

Важливими та ефективними ігровими технологіями на уроках інформатики в НУШ є ігрові програми, такі як:

– «Сходинки до інформатики», за допомогою яких учні разом з анімаційними героями пізнають ази та закріплюють знання по предметам: інформатика, математика, природознавство, українська мова тощо;

– «Скарбниця знань», за допомогою якої діти в ігровій формі познайомляться з поняттям інформації та предметом інформатики, навчаться виділяти в предметах певні ознаки та якості, встановлювати подібність і відмінність між кількома предметами; навчаться групувати предмети за видовими і родовими ознаками, розпізнавати відносини в множинах, ознайомляться з алгоритмізацією, масивами, будуть розвивати логічне мислення і творчі здібності.

– «Інтелектуальна стежка», яка розрахована на 2-3 гравця за одним комп'ютером і яка містить розвивальні завдання різного напрямку та характеру.

– GCOMPRIS, що являє собою пакет навчальних програм для дітей від 2 до 10 років, що складається з різних вправ та ігор освітнього характеру: основи комп'ютерної грамотності: використання клавіатури і миші; падаючі букви; арифметика: основи рахунку; таблиця множення; додавання і віднімання; географія: розмістити країни на карті; ігри: шахи, розвиток пам'яті тощо.

У порівнянні із традиційними дидактичними іграми, навчальні комп'ютерні ігри мають низку переваг: представлення інформації на екрані комп'ютера в ігровій формі викликає в дітей великий інтерес та зацікавленість до діяльності з ним; комп'ютер несе в собі образний тип інформації, зрозумілий дитині, які ще не зовсім добре вміють читати й писати; рішення проблемних завдань за допомогою комп'ютера, захоплення дитини при їхньому правильному рішенні є стимулом пізнавальної активності дітей; комп'ютер надає можливість індивідуалізації навчання тощо [2, с. 24].

Беззаперечно, застосування ігрових технологій на уроках інформатики у початковій школі може бути максимально результативним, адже: гра дає змогу забезпечити ефективну взаємодію вчителя та учнів завдяки елементам змагальності й інтересу; застосування гри у процесі розв'язання різних освітніх задач підтримує зацікавлення школярів навчальним предметом; включення гри до канви уроку забезпечує цікавий і захоплюючий характер навчальної діяльності, створює в дітей робочий настрій, полегшує їм подолання труднощів, усуває втому; упродовж гри діти опановують знання про предмети та явища навколишнього світу, що свідчить про значні освітні можливості гри.

Таким чином, застосування ігрових технологій та програм на уроках інформатики в контексті вимог Нової Української Школи є надзвичайно продуктивним та ефективним. Ігрова діяльність на уроках інформатики дає змогу розв'язувати освітні, виховні й розвивальні завдання уроку, забезпечувати активізацію пізнавальної діяльності молодших школярів і є основою для розвитку їхніх пізнавальних інтересів.

Література та джерела

1. Заріцька С., Романюк О. Використання ігрових технологій на уроках інформатики в початковій школі. *Наука. Освіта. Молодь*. 2017. №5. С. 187–188.

2. Концепція Нової української школи. Режим доступу : https://www.pedrada.com.ua/files/articles/301/Nova_ukrainska_shkola_Koncepcija_2016_Pedrada.pdf (дата звернення: 15.02.2022).

3. Кукушин В. Ігрові технології на уроках. *Відкритий урок*. 2016. № 6. С. 21–25.

4. Салань Н. В. Застосування ігрових технологій на уроках інформатики у початковій школі. *Математична освіта*. 2016. № 4. С. 108–111.

5. Усманова С. Х. Застосування ігрових технологій в різних етапах уроку інформатики. *Наука і освіта*. 2018. № 7. С. 21–28.

ТАМ, ДЕ ЗНИКАЮТЬ СЛОВА, ГОВОРИТЬ МУЗИКА

Ліна Мельник, Вікторія Мироняк,

студентки 4 курсу спеціальності 025 Музичне мистецтво
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Ксенія Стречен,

*викладач фортепіано та сольфеджіо, концертмейстер, викладач циклової комісії методики
музичної освіти та вокально-хорової підготовки*

Лікування та розвиток дітей з особливими освітніми потребами необхідно починати якомога раніше, тому що їх мозок у перші роки життя володіє більшою пластичністю і здатністю до адаптації. Корекція має відбуватися постійно протягом багатьох місяців і років, об'єднавши зусилля батьків, лікарів і педагогів, доки не відбудеться максимальна компенсація психофізичних порушень і соціальна адаптація дитини.

В останнє десятиліття використання результатів творчої діяльності в сфері музики набуло масового характеру, з'явилися нові способи використання музичних творів, музичних виконань і фонограм, які дозволяють отримувати доступ до вказаних об'єктів все більш широкому колу осіб.

В одному із самих авторитетних музикознавчих видавництв сучасності музика визначається, як «вид мистецтва, котрий відображає дійсність та впливає на людину за допомогою осмислених і особливим чином організованих по висоті і в часі звукових послідовностей, що складаються в основному з тонів – звуків певної висоти».

За останнє десятиріччя в медичній та психолого-педагогічній науці розроблено різні методи й системи лікування та психолого-педагогічної допомоги дітям із діагнозом дитячий церебральний параліч, які дають позитивні результати в подоланні цієї важкої недуги, реабілітації хворих. Що стосується дітей, у яких спостерігаються комплексні порушення психофізичного розвитку внаслідок тих чи інших змін в організмі, вплив музики на функціонування організму в цілому є надзвичайно важливим. Термін «музикотерапія» грецько-латинського походження і в перекладі означає «зцілення музикою». Отже, музикотерапія – це контрольоване використання музики в лікуванні, реабілітації та вихованні дитини, яка має психофізичні порушення. Вплив музики може бути спрямований на нейтралізацію патологічних проявів особистісного розвитку дитини та на відновлення її порушених функцій.

З метою формування та розвитку сприймання музичного ритму, вміння його передавати своїми рухами доречно проводити заняття на рухову релаксацію та злиття з ритмом музики, де вибір музичних творів зосереджений на стимуляцію позитивного настрою дитини, стимуляцію емоційної сфери та підвищення їх активності [3].

Сьогодні вже настав той день, коли треба звернутися до практичної музикотерапії й використати весь її творчий потенціал. Музичний фольклор і твори українських композиторів – це справжній скарб, до якого ми бажаємо долучити наше наймолодше покоління. Сповнений особливого національного колориту він без сумніву має силу зцілювання [1].

Завдання кожного заняття з музикотерапії має бути спрямоване на те, щоб дитина отримала як можна більше позитивних почуттів, бо сфера музичного мистецтва пробуджує такі емоції, які формують внутрішню потребу людини у глибокому та постійному спілкуванні з музикою.

Сучасна медицина переконливо доводить, що музика впливає на центральну нервову систему, дихання, кровообіг, артеріальний тиск, діяльність залоз внутрішньої секреції, газообмін, фізичну активність і загальний стан організму людини. Крім того, шедеври музичного мистецтва з успіхом застосовуються для корекції функціональних розладів різних органів та систем організму, в тому числі нервової системи. Недарма, видатний невропатолог і психіатр В. Бехтерев планував заснувати цілий Інститут музичної терапії. На превеликий жаль, його планам не судилося збутися. Однак, сучасна медична наука активно використовує допомогу мистецтва звуків у вигляді так званої музичної терапії, або терапії музикою.

За допомогою музичних образів та музичної мови, ритму та її мелодійності можна встановити рівновагу в діяльності нервової системи дитини, можна розгальмувати загальмованість дітей, врегулювати дію кінестетичної системи або дати необмежений простір і свободу рухам, виявити

музичні здібності особистості та задовольнити її музичні потреби у будь-якому музичному жанрі чи уподобаннях [2]. Також В. Бехтерев наголошує, що сприймання музики не потребує попередньої підготовки і є доступним для дітей, яким немає ще і року. Тобто вона здатна чинити свій лікувальний вплив на дитину за будь-яких умов. Її терапевтична цінність постійно зростає.

Позитивний вплив музики позначається не лише на патологічно змінених функціях організму дитини, а на цілеспрямованому та систематичному формуванні й вихованні особистості з психофізичними порушеннями, соціалізуючи та адаптуючи її до умов сьогодення [5]. Ритм, мелодія, гармонія, які втілені в музичному творі, можна вважати прямими носіями лікувально-виховного впливу. Отже, музикотерапія – це контрольоване використання музики в лікуванні, реабілітації та вихованні дитини, яка має психофізичні порушення.

Інструментальна музика застосовується в музикотерапії за моделлю К. Орфа двома способами:

- 1) спосіб «тілесної гри» (хлопання, плескання, цокання, тупотіння);
- 2) спосіб найпростішої інструментальної імпровізації.

Використовувати спосіб «тілесної гри» треба в безпосередньому відображенні ритму музики, супроводу мелодії, правильному диханню. Це допомагає підготувати дітей до інструментальної імпровізації. Ми рекомендуємо використовувати дитячі шумові та музичні інструменти, які доступні дітям в дошкільних навчальних установах: брязкальця, маракаси, сопілка, тріола, металофон, бубон, маленькі дзвіночки різного звучання, ложки, металофон, ксилофон, тарілки, трикутник, шарманка, ріжок, маленькі дитячі шкіряні барабанчики тощо [4].

Кожна імпровізація реалізує певну ідею і групова імпровізація – це найскладніший вид гри, який потребує певної підготовки. Ознайомлення дітей з назвами інструментів проводиться у формі ритмічної декламації, використовуючи гру на самому інструменті. Музичний керівник добирає музичний супровід у відповідності до ритму слова. Прості засоби музичної виразності полегшують завдання оздоровлення дитини та її комунікативності в суспільстві.

Важливим є залучення дітей до напрямку «казкотерапії», надавши їм роль не пасивних слухачів, а героїв того чи іншого оповідання чи казки [6]. Твір має бути невеликим за змістом, зрозумілим, яскравим і підкреслюватися музичним образом. Тому така емоційно насичена творчість створює певні ритмічні, динамічні та виразні стимули, які дітям дуже подобаються і легко ними сприймаються. Можна зауважити, що це найулюбленіший напрямок діяльності дітей. Добір музичних творів відповідає глибокій емоційно насиченій та образній характеристиці, де поєднуються внутрішні переживання дітей з музичними образами.

Підсумовуючи вище сказане, приходимо до висновку, що в процесі організації занять важливо не стільки досягти певного результату, скільки створити такі умови, які сприяють загальному розвитку дитини та корекції її психофізичних порушень, за яких вона повірить у свої можливості та відчує успіх, задоволення, емоційну піднесеність в процесі будь-якого заняття з музикотерапії [6]. Отже, можна зауважити, що організація занять з музикотерапії вимагає від музичного керівника особливої творчої уяви, фантазії, наполегливості, терпіння в сумісній роботі з дітьми, для яких музичне мистецтво – це шанс на успіх.

Література та джерела

1. Коломійцева О. В. Психологічні особливості емоційного сприймання музики розумово відсталими дітьми: дис. канд. наук: 19.00.08. К., 2009. 255 с.
2. Мамайчук И. И. Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии. СПб.: Речь, 2004. С. 43–81.
3. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2005. 57 с.
4. Скрипник Т. В. Методика дослідження психічних процесів у дошкільників з аутизмом. Київ: Педагогічна думка. 2008. 72 с.
5. Скрипник Т. В. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами. Київ, 2010. 36 с.
6. Чеботарьова О. В. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами. Київ, 2010. 30 с.
7. Шабутін С., Хміль С., Шабутіна І. Зцілення музикою. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДО УМОВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Оксана Мельничук,

магістрантка 1 курсу спеціальності 016 спеціальна освіта ОПП Корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) Навчально-наукового інституту неперервної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Науковий керівник – Ірина Кузава, доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, завідувач науково-дослідної лабораторії спеціальної та інклюзивної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Подано теоретичні аспекти адаптації дітей з особливостями психофізичного розвитку до умов інклюзивного навчання. Обґрунтовано актуальність означеної міждисциплінарної проблеми.

Ситуація розвитку українського суспільства на початку ХХІ століття характеризується кардинальними соціально-економічними, політичними, демографічними змінами, які знайшли своє відображення у сфері соціального захисту дітей з особливими потребами.

В умовах системного реформування вітчизняної загальної середньої освіти одним із найбільш важливих пріоритетів є подальший розвиток навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами, забезпечення їх успішної соціалізації, становлення як повноцінних суб'єктів суспільної практики. В Законі України «Про освіту» до засад державної політики у цій галузі віднесено розвиток інклюзивного навчального середовища, у тому числі у закладах, наближених до місця проживання осіб з особливими освітніми потребами (ст. 6) [1].

Соціальна орієнтація сучасної особистості, формування позиції суб'єкта розвитку, запобігання ранній дезадаптації актуалізують проблему соціальної адаптації дитини з особливостями психофізичного розвитку до умов інклюзивного навчання. Соціальна адаптація є специфічною формою соціальної активності особистості і пов'язана з входженням індивіда в нове соціальне середовище, а також означає приведення об'єктивних та суб'єктивних особливостей особистості у відповідність до умов соціального середовища.

Адаптація є предметом сучасних теоретичних та практичних досліджень в галузі спеціальної та корекційної педагогіки, що пов'язано з об'єктивною потребою суспільства у формуванні соціальної мобільності особистості на різних вікових етапах. Ще більшої значущості набуває ця проблема у зв'язку з модернізацією системи освіти в Україні у контексті європейських вимог.

Суспільні пріоритети щодо забезпечення соціальної та освітньої інтеграції дітей з особливостями психофізичного розвитку визначають проблематику психолого-педагогічних досліджень. Вони включають вивчення особливостей процесу навчання дітей та молоді різних категорій (В. Бондар, В. Засенко, С. Конопляста, Л. Кравчук, І. Кузава, С. Миронова, В. Нечипоренко, В. Синьов, В. Тарасун, Л. Фомічова, А. Шевцов, М. Шеремет, Д. Шульженко та ін.), аналіз педагогічних аспектів їхньої соціалізації та адаптації (І. Бех, Ю. Бистрова, А. Колупаєва, А. Мудрік, В. Нечипоренко, Г. Хворова, О. Хохліна, А. Шевцов, Л. Шипіцина та ін.), розробку соціально-педагогічних та психологічних підходів до розв'язання проблеми їхньої адаптації та інтеграції в соціальне середовище (Г. Бойко, Е. Леонгард, М. Малофєєв, Н. Назарова, К. Островська, Г. Спірідонова, А. Шевцов, Н. Шматко та ін.).

Адаптація [від лат. adaptation – пристосування] – це комплексне явище соціального буття особистості, універсальна властивість людини, яка забезпечує засвоєння нею соціально корисних стандартів поведінки, ціннісних орієнтацій, гармонізацію взаємозв'язків з новим соціальним середовищем (А. Авцін, Ю. Александровський, Ф. Березін, І. Зотова, І. Мілославова, Б. Паригін, Г. Царегородцев та ін.).

Тривалий період пошуків теоретичного і практичного вирішення проблеми диференційованого педагогічного підходу до дітей зі слуховими проблемами передував створенню в Україні системи спеціального навчання дітей зі зниженим слухом (В. Бондар, І. Єременко, Н. Засенко, В. Золотоверх, С. Кульбіда, Л. Одинченко, І. Соколянський, М. Супрун, О. Шевченко, М. Ярмаченко та ін.).

Система інклюзивного навчання дітей з вадами психофізичного розвитку та дітей з вадами слуху зокрема забезпечує подолання інтелектуальних, фізичних та психологічних проблем згаданої категорії дітей шляхом проведення систематичних довготривалих корекційно-відновлювальних реабілітаційних заходів із залученням реабілітологів, психологів, логопедів, батьків та забезпечує виконання соціального замовлення з формування соціально адаптованої, гармонійно розвиненої особистості шляхом реалізації довгострокових, індивідуалізованих, різнорівневих програм.

Із соціального замовлення витікає філософська основа адаптації, основними складовими якої, на наш погляд, є розуміння того, що:

- дитина з особливостями психофізичного розвитку є рівноправним членом суспільства;
- вона повинна мати рівні можливості, а суспільство, держава, сім'я повинні їх надати, чи створити необхідні умови для них;
- дитина особливостями психофізичного розвитку повинна жити і розвиватись в природному середовищі, в своїй сім'ї;
- усі види послуг дитині повинні надаватись за місцем проживання, у педагогічно доцільно сформованому середовищі;
- розвиток адаптованої особистості, формування життєвої компетентності особливостями психофізичного розвитку неможливе без відповідного суспільного оточення, без спілкування з однолітками, без колективу.

Для подолання негативних тенденцій у підготовці названої категорії дітей до інтеграції в суспільство, потрібна розробка нових теоретичних підходів до їх навчання, виховання і організації всієї життєдіяльності. Це завдання повинне вирішуватись з урахуванням всього комплексу медичних, педагогічних, економічних, соціальних, соціально-психологічних проблем, що стосуються соціального захисту дітей з особливими потребами, їх навчання, виховання, реабілітації та адаптації в соціальне середовище [2].

І саме питання їх соціальної адаптації посідає важливе місце в комплексі названих складових компонентів підготовки дітей до інтеграції в соціальне середовище .

Відомо, що соціальна адаптація – процес активного пристосування індивіда до умов соціального середовища; вид взаємодії особистості із соціальним середовищем [1].

Адаптація відбувається на трьох рівнях: фізіологічному, психологічному і соціальному. На фізіологічному рівні адаптація передбачає здатність організму людини підтримувати свої фізіологічні параметри в межах, необхідних для нормальної життєдіяльності при зміні зовнішніх умов. На психологічному рівні адаптація забезпечує нормальну роботу всіх психічних структур під впливом зовнішніх психологічних чинників (прийняття зважених рішень, прогнозування розвитку подій і ін.).

Соціальна адаптація є одним з етапів інтеграції в суспільство, тому завдання соціальної адаптації осіб з особливими потребами є пріоритетним в розвитку системи освіти України. Зокрема, впровадження Нової української коли передбачає, що заклад освіти буде давати не лише знання, а й вчитиме застосовувати їх на практиці та формувати ставлення і цінності. Це означає переорієнтування з традиційного предметного навчання на компетентнісний підхід, тобто формування в учнів з особливостями психофізичного розвитку здатності ефективно вирішувати завдання, що виникають при взаємодії з навколишнім середовищем [3].

Таким чином, інклюзивне навчання в закладі освіти необхідно реалізовувати як технологію трансформації соціальної ситуації розвитку дитини в педагогічну, освітню, виховну, навчальну та розвиваючу з орієнтацією на основні завдання соціальної адаптації, що полягають у формуванні цінностей і загальноприйнятих норм поведінки необхідних для життя в суспільстві, комунікативної та соціальної компетентності.

Література та джерела

1. Бондар В., Синьов В. Дефектологічний словник: навчальний посібник. Київ: МП Леся, 2011. 528 с.
2. Колупаєва А. А. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі . *Особлива дитина : навчання і виховання*. 2014. № 3 (71). С. 7–13
3. Концепція «Нова українська школа» (Розпорядження Кабінету Міністрів від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Новаукраїнська школа» на період до 2029 р.»). URL: <http://www.mon.gov.ua/>
4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

НАРОДНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Дарина Микитюк,

студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

Володимир-Волинський педагогічний фаховий коледж ім. А. Ю. Кримського Волинської
обласної ради

Науковий керівник – Ольга Гнепа, к. пед. н., викладач

У статті обґрунтовано необхідність запровадження та використання народних ігор у початковій ланці освіти як засобу формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів.

Під час російсько-української війни народний фольклор має особливе значення для заспокоєння молодших школярів, формування у них віри у швидку перемогу. Важливим елементом української національної культури є народні ігри. Цей ефективний засіб гармонійного виховання учнів найповніше відповідає ментальності українських дітей, створює умови для саморозвитку і творчості дітей, допомагає педагогу виховувати українських патріотів. Народні ігри є неодмінною умовою створення здоров'язберігаючого освітнього середовища. В українському прислів'ї наголошується: «Як дитина бігає і грається, так їй здоров'я усміхається». Справді рухова активність покращує діяльність дихальної і серцево-судинної системи, позитивно впливає на нервову систему, підвищує опір організму до простудних захворювань.

Праці сучасних вчених А. Богуш, Л. Бородатої, Н. Калити, Н. Лисенко, С. Мудрика, Н. Рогальської, Є. Савякко, Л. Скалич висвітлюють важливе значення народних ігор як неодмінної умови формування здоров'язберігаючої компетентності молодших школярів

Мета дослідження – з'ясувати ефективність впровадження народних ігор в освітній процес початкової школи з метою здоров'язбереження учнів.

Аналіз джерельної бази свідчить, що близько дев'яносто відсотків школярів мають проблеми за здоров'ям, понад 50% – незадовільну фізичну підготовку. Згідно з Концепцією НУШ сучасна школа є освітнім закладом, де цінують інтереси і потреби дитини. Саме тому збереження і зміцнення здоров'я учнів, підвищення рівня їх фізичної підготовки повинно стати першочерговим завданням у початковій ланці освіти.

Варто зауважити, що народна гра – це важливий чинник розумового, морального й естетичного розвитку молодшого школяра, формування його національної самосвідомості. Граючись, дитина пізнає світ, навчається спілкуватися з однолітками, виконує різні побутові дії, мріє, фантазує. Для дитини гра – це своєрідне життя. Зі слів В. Сухомлинського: гра – це «величезне світле вікно, крізь яке в духовний світ дитини вливається живлющий потік уявлень, понять про навколишній світ».

Народна гра – це фундамент для розвитку особистості молодшого школяра, формування його характеру та моральних цінностей. Завдяки такому виду діяльності у дітей закладається багато рис, а саме: чесність, сміливість, доброта. Зазвичай від дій одного учня залежить успіх усієї команди, саме тому дисциплінованість – обов'язкова умова народної гри. Кожен учасник повинен вміти працювати в групах, ставити спільні інтереси вище своїх власних. Ці фактори сприяють формуванню в учнів загальних уявлень про всім відомі норми поведінки в суспільстві.

У ході наукового пошуку виявлено, що народні ігри беруть свій початок у давніх фольклорних обрядах і ритуалах. Наші предки жили у взаємозв'язку із природою, а їхні господарські заняття та бачення світу єдналися з явищами природи. Вони вірили в те, що є боги, які керують світом, і дуже шанували та поважали тих, від кого чекали благополуччя та щастя для себе, своїх рідних і близьких. Уславлення вищих сил піснями, танцями та іграми мало під собою цілком зрозуміле обґрунтування – задобрити природу і навколишнє середовище й таким чином забезпечити собі достаток і добро на майбутні роки.

Проходячи крізь століття, обряди та звичаї наших пращурів втратили своє ритуальне значення й від них залишились лише забави для молоді. Час вносить зміни у зміст ігор, створює багато різних варіантів, тільки їх рухлива основа не зазнає змін. Гра включає багато видів різноманітних рухів:

ходьбу, біг, стрибки, метання, лазіння, вправи з предметами, через це є фундаментальним засобом фізичного виховання дітей.

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що народні ігри поділяються на рухливі, малорухливі, дидактичні і сюжетно-рольові, ігри зі співом і діалогом [1, с. 467]. Серед них можна виділити забавлянки, рухливі ігри, танці, хороводи, віршовані історії, які не мають кінця, та багато інших. Досить цікавими є забавлянки (утішки, потішки, чукалки) – це короткі пісеньки чи віршики з гумористичним змістом, що супроводжуються відповідними рухами, сприяють активізації спілкування та моторики дитини, розвивають її мовлення. Вони створені для загального розвитку учнів і покликані для того, щоб заспокоїти її, викликати в неї гарні емоції. Забавлянки можуть навчати праці. Наприклад, гра «Сорока-білобока» привчає дітей до працелюбності, зокрема рубання дров, носіння води, розпалювання печі, приготування каші і т. д. Народна система виховання з самого дитинства мотивувала дитину до праці. Участь у будь-якій грі допомагає людині відійти від проблем, попередити виникнення сумніву й недовіри до своїх сил та можливостей.

Народні ігри активно впливають на моторику дитини, комплексно вирішують оздоровчі, виховні та освітні завдання. Більшість з них побудовані на суперництві (перегнати, перестрибнути, спіймати тощо), для перемоги потрібні фізична підготовленість, сила і спритність.

За характером рухової діяльності народні ігри поділяються на:

- ігри з ходьбою («Гарбуз», «Огірочки», «Дуб чи береза» тощо);
- ігри з бігом («Гуси», «Жмурки», «День та ніч», «Кіт і миша» тощо);
- ігри з метанням («Влучний стрілець», «Квочка», «Мисливець і качки», «Перепелиця» тощо);
- ігри зі стрибками («Вовк і кози», «У довгі лози», «Струмочок», «У річку гоп» тощо);
- ігри на рівновагу («Гойдалки», «Рак-неборак», «Круть-верть», «Млин» тощо);
- ігри з елементами боротьби («Буряк», «Тягни бука», «Ріпка», «Бій півнів» тощо).

Власний досвід проведення уроків «Я досліджую світ» у Володимир-Волинській гімназії імені О. Цинкаловського свідчить, що молодші школярі знайомі з небагатьма народними іграми, лише з такими, як: «Гуси», «Панас», «Перепілочка», «Піжмурки» і «Подольночка». На нашу думку, для сучасних дітей необхідно проводити більше заходів з метою ознайомлення молодших школярів зі звичаями і

традиціями рідного народу. Без перебільшення можна стверджувати, що гра допомагає дитині подолати сором'язливість, невпевненість у собі. А ігри на свіжому повітрі сприяють загартовуванню учнів, зміцненню їх здоров'я. Але завжди потрібно пам'ятати, що при проведенні ігор варто уникати великих навантажень на хребет, сильних струсів тіла, занадто великих навантажень на м'язи, серце і судини; вправ із надмірним обтяженням.

Вищезазначене дозволяє зробити висновок про те, що народні ігри особливо актуальні у зв'язку із масовим переходом закладів освіти на дистанційне навчання. А з огляду на пандемію коронавірусу такі технології є життєво необхідними. На нашу думку, інтеграція здоров'язберезувальних технологій, досягнень сучасної медицини і формування здорового способу життя учнів сприятиме збереженню здоров'я молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Скалич Л., Калита Н. Фольклорні ігри як засіб виховання національної самосвідомості молодших школярів. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2014. С. 465–469.

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ МОВНОЇ ОСВІТИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Марія Мирончук,
студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Надія Горбач, к. філол. наук,
старший викладач кафедри філології*

Проаналізовано вплив критичного мислення на формування комунікативної компетентності молодших школярів, описано принципи та методи розвитку критичного мислення.

Сучасна освіта має сприяти розвитку особистості учня. Активний вплив на це здійснює використання технології розвитку критичного мислення, що впливає на формування предметних компетентностей, таких як мовленнєва, мовна, соціокультурна, діяльнісна, літературознавча, порівняльна, культурологічна. Проблема розвитку навичок критичного мислення в школярів нині стоїть дуже гостро. Згідно з дослідженнями, переважна більшість школярів не володіє такими логічними операціями, як аналіз, синтез, класифікація, узагальнення, порівняння. Таким чином, набуває актуальності розвиток базових компетентностей учнів на основі розвитку критичного мислення.

Учитель, який працює творчо, розуміє проблеми своїх учнів, особливості конкретного учнівського колективу, повинен вміти орієнтувати їх на критичне розуміння будь-якої проблеми, своєї ролі у її розв'язанні, власного вміння працювати індивідуально чи в групі.

Важливо пам'ятати, що учень може мислити критично в будь-якому віці, але ви не можете навчитися критично мислити протягом року.

Необхідно систематично застосовувати прийоми і методи, які б навчали учнів критично мислити, розвивати ці вміння.

На думку Д. Стіла, К. Мередіт, Ч. Темпла – авторів методологічної системи «Читання і письмо для розвитку критичного мислення», критичне мислення – це складний розумовий процес, який починається з інформації і закінчується прийняттям рішення [1].

Продовжуючи це, наведемо бачення П. Фашона, який інтерпретує критичне мислення та критичного мислителя як «цілеспрямовану, саморегульовану систему суджень, що використовуються для інтерпретації, аналізу, оцінки та формулювання висновків, а також для пояснення доказів, на яких базується сама система суджень».

Критичне мислення важливе як інструмент дослідження. Ідеальний критичний мислитель – це розумний, добре інформований, достатньо довірливий, неупереджений, гнучкий, справедливий в оцінках, чесний, визнає власні слабкості, розсудливий у прийнятті рішень, готовий переглянути свою точку зору, має чітке уявлення про предмет, спокійний у складних ситуаціях, наполегливий у пошуку потрібної інформації, розумний у виборі критеріїв, спрямований на навчання і отримання результатів, настільки ж точних, як обставини і предмет дослідження» [3].

З огляду на це, вчені виділяють наступні принципи розвитку здатності критично мислити:

- інформаційне наповнення навчально-практичного матеріалу;
- соціальна зумовленість суб'єкта розуміння;
- комунікативність у процесі осмислення проблеми та її обговорення;
- проблеми матеріального змісту; мотивація та потреба в отриманні знань;
- науковості, правдивості та доступності інформації;
- спадковість навчання мисленню [2].

Педагоги вважають, що сьогодні важливо виховувати в учнів уміння ризикувати через критичне зважування своїх думок, відстоювати точку зору, розвивати комунікабельність, повагу в спілкуванні, а головне – вміння слухати інших. Вчителі навчилися приймати навіть неправильні припущення чи визначення учнів, створювати ситуацію успіху, викликати інтерес.

На різних етапах навчання критичному мисленню вчені радять вдаватися до різних методів. Так, базові заняття передбачають використання таких методів, як структурований огляд: ми знаємо – хочемо знати – навчилися; читання в парах; узагальнення в парах; лінію цінностей; «мозковий штурм»; дошку запитань; пошукові запитання; спрямоване читання; «Акваріум»; «Акваріум «Мережа дискусій», «М-схема» та ін.

Так, під час вивчення теми «Правопис слів іншомовного походження», яка безпосередньо пов'язана з використанням учнями термінологічної лексики, на нашу думку, можна використовувати такі методи розвитку критичного мислення.

На етапі «Виклик» (актуалізація пізнавальних процесів) використовуємо:

а) структурований огляд – коротке повідомлення чи пояснення, що даються на початку уроку, щоб зацікавити учнів, представити ключові поняття та підготувати їх до вивчення матеріалу з теми;

б) «знаємо – хочемо знати – дізналися» – в процесі учням спочатку пропонується подумати про те, що вони вже знають з теми цього уроку (у таблиці знак «V»), чого вони не знають, знають, але для них важливо навчитися (у таблиці знак «?»), вивченому на уроці (у таблиці знак «+») (останній стовбець таблиці заповнюється на етапі «роздумування»).

На етапі «Побудова знань» (навчальний зміст) доцільно вдатися до таких методів:

а) взаємне опитування в парах – двоє учнів, опрацьовуючи теоретичний матеріал за темою уроку, роблять паузи після кожної значимої позиції і ставлять один одному запитання різного рівня за змістом прочитаного (та форма також сприяє розвитку комунікативних навичок);

б) Діаграма Венна – прийом графічного представлення інформації, що проявляється в обговоренні двох ідей, між якими є спільні і відмінні особливості (наприклад, написання букв «і» та «ї» після приголосних); інформації представлені у вигляді двох або більше кіл, які перекриваються пропорційно збігу чи відмінностям, виявленим під час обговорення (використовується для індивідуальної роботи).

На етапі «Закріплення» (рефлексії) доцільним буде використання методу кластерів – це спосіб графічної організації матеріалу, що дозволяє зробити доступними розумові процеси, що відбуваються при зануренні в тему. Кластер відображає нелінійну форму мислення, тому цей метод іноді називають «візуальним мозковим штурмом» (виконується індивідуально).

Таким чином, застосування методів розвитку критичного мислення на заняттях мовно-літературної освітньої галузі позитивно впливатиме на удосконалення мисленневих і мовленневих навичок школярів, розвиток їхніх творчих здібностей, умінь і навичок оперувати мовними категоріями, чітко й логічно вибудовувати висловлювання в усній чи писемній формі відповідно до конкретної комунікативної ситуації.

Література та джерела

1. Сугрובה Ю. Ю. Формування критичного мислення – інноваційна педагогічна технологія. URL : www.ifnmu.edu.ua/images/stories/docs/statti.../2.doc (дата звернення: 15.01.2022).

2. Технології розвитку критичного мислення учнів / Кроуфорд А., Саул В., Метью С., Макінстер Д.; наук. ред. і передм. О. І. Пометун. Київ: Пляди, 2006. 220 с.

3. Фачоне П. Критическое мышление : отчёт об экспертном консенсусе в отношении образовательного оценивания и обучения URL: <http://evolkov.net/critic.think/basics/delphi.report.html> (дата звернення: 15.01.2022).

ПАТРІОТИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Вікторія Мироняк,

**студентка 4 курсу спеціальності 025 Музичне мистецтво
відділення музичного мистецтва та фізичної культури**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Ірина Чемерис,

старший викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Проаналізовано розвиток почуття патріотизму у молодших школярів. З'ясовано, що молодший шкільний вік найбільш сприятливий для патріотичного виховання.

У молодшому шкільному віці формуються основи багатьох психічних аспектів особистості. Розвиток психіки в молодшому шкільному віці визначається перебудовою системи життєвих відносин, що полягає не в тому, що у дитини з'являються обов'язки – вони були в неї і до школи, а в появі якісно нових обов'язків перед суспільством. Саме в початкових класах закладаються особистісні механізми поведінки, зав'язуються відносини, вдруге розвиваються механізми наслідування, ідентифікації, розвивається рефлексія. Усе це разом формується у нову якість індивіда – його особистість. Саме в молодшому шкільному віці відбувається активний процес накопичення знань про позитивне та негативне в житті суспільства, про взаємини між людьми, про свободу вибору того чи іншого способу поведінки тощо [3, с. 149].

Л. Божович на основі своїх досліджень дійшла висновку, що початок навчання у школі знаменує перелом у соціальній ситуації розвитку дитини. Ставши школярем, дитина отримує нові права та обов'язки і вперше починає займатися суспільно значущою діяльністю, від рівня виконання якої залежить його місце серед оточуючих людей та її стосунки з ними. Ця нова соціальна ситуація обумовлює формування особливостей особистості дітей молодшого шкільного віку [1]. Освоєння специфіки умов спільного навчання через співпрацю з дорослими та однолітками передбачає наявність певного рівня рефлексії та морального розвитку дитини. У молодшому шкільному віці складається низка нових психологічних якостей, необхідні повноцінного соціального розвитку дітей. Вже до 3-го класу в ході спрямованих виховних впливів формується довільність як особлива якість психічних процесів, а у зв'язку із нею – почуття обов'язку [3, с. 150].

Саме почуття обов'язку є основою моральної, зокрема громадянської поведінки особистості. Молодший шкільний вік є найбільш сензитивним періодом для виховання позитивних рис особистості, у тому числі громадянськості та патріотизму. Довірливість, схильність до наслідування і авторитет, яким користується вчитель, створює сприятливі передумови успішного вирішення цієї проблеми. Процес усвідомлення себе як особистості супроводжується формуванням адекватної самооцінки, порівняння себе з іншими, відзначається новий етап у розвитку самосвідомості молодшого школяра. Усе це є основою побудови освітнього процесу, спрямованого на цілеспрямоване національно-патріотичне виховання молодших школярів, формування їх моральної стійкості. Шкільний період у житті дитини, є початком формування у неї уявлень про будинок, батьків, місто або село, де народилася дитина, про все, що її оточує і що називається малою Батьківщиною. Не дарма В. Сухомлинський говорив, що любов до Батьківщини починається із любові до матері [2, с. 310]. Наступність у патріотичному вихованні дошкільнят та молодших школярів є важливою умовою його успішності. Проблема наступності є «вічною» і однією з найважливіших у сучасній дидактиці. Теоретичні основи вирішення цієї проблеми висловлені у Концепції неперервної освіти. У педагогічній сфері функціонування наступності є універсальним, загальнопедагогічним законом.

Почуття патріотизму у молодшому шкільному віці формується коли вони починають усвідомлювати себе частиною цілого культурно-історичного співтовариства, стають причетними до народної культури. Ці діти не мають постійних інтересів, власну ініціативу виявляють слабо, їх увага нестійка. Вони потребують постійної допомоги та поради вчителя у створенні свого дозвілля.

На етапі молодшого шкільного віку як одне із найважливіших умов виховання патріотизму виступає ознайомлення з явищами життя. Але таким воно стає за цілеспрямованої педагогічної роботи, яка передбачає залучення дітей у різноманітну діяльність та використання спеціальних методів і прийомів впливу на емоційну сферу дитини.

Патріотичне виховання найбільш сприятливе у цьому віці у зв'язку з тим, що дітьми легко засвоюється досвід, форми поведінки старших поколінь, оціночні судження; формується певне відношення до навколишньої дійсності, до себе: розвивається дружба, взаємодопомога, любов до батьків, до школи, рідного міста тощо. На основі цього досвіду дитина починає проявляти самостійність, свідомість щодо навколишнього світу та людей, до моральних норм суспільства. В силу вікових та психологічних особливостей життєвий та моральний досвід у відношенні до суспільства, до Батьківщини, своєї країни обмежений. Тому, саме в цьому віці необхідно закладати основи патріотичного виховання, які стануть фундаментом суспільного становлення особистості.

Однією із суттєвих відмінних рис дитини молодшого шкільного віку вважається те, що в цьому періоді у неї виникає підпорядкування мотивів і на цій основі формуються суспільні аргументи трудової діяльності, бажання зробити щось потрібне, корисне для оточуючих. Ця обставина має велике значення для виховання патріотизму в учнів, оскільки поява соціальних мотивів діяльності є основою формування моральних якостей особистості, що призводить до зміни змісту почуттів молодшого школяра. Когнітивний компонент патріотичного виховання насамперед формується на основі загальноінтелектуального спрямування через потребу до пізнання, забезпечення загального інтелектуального розвитку, формування умінь та навичок проектної діяльності учнів. У дітей молодшого шкільного віку педагоги формують уявлення про людину, як про основну цінність суспільства, дають їм первісні відомості про Конституцію, права людини та дитини. Значну роль відіграє і формування поняття про свою малу Батьківщину (місто, вулицю, школу), сім'ю, свій родовід, а також навчання дітей культурі спілкування. Формування системи узагальнених знань про явища суспільного життя відбувається лише до кінця 1-2 класу. Усьому цьому чимало сприяє вивчення дітьми моральних суджень, оцінок, понять, а також пізнавального інтересу до навколишнього світу.

У вихованні емоційно-чуттєвого компонента велике значення має приклад емоційного ставлення дорослих до навколишньої дійсності. Від багатства проявів почуттів дорослих залежить емоційне сприйняття дітьми того чи іншого явища дійсності [5, с. 13]. Поведінковий компонент патріотичного виховання формується через соціальний напрямок: освоєння соціальних ролей, досвід соціальної взаємодії у відкритому соціумі, залучення до демократичних форм життєдіяльності. Патріотичне виховання дітей молодшого шкільного віку представлено цілеспрямованим процесом педагогічного впливу на особистість дитини для збагачення її знань про Батьківщину, виховання патріотичних почуттів, розвитку умінь та навичок моральної поведінки [4, с. 234].

Отже, молодший шкільний вік найбільш сприятливий для патріотичного виховання. У роботі з патріотичного виховання школярів необхідно враховувати психологічні можливості та особливості їхнього віку. Вразливість та емоційність дитини, її відкритість та готовність до пізнання нового, високий авторитет вчителя, прагнення зайняти соціально значущу позицію, орієнтація на соціальні норми інші особливості створюють сприятливий ґрунт для зростання стійких патріотичних почуттів в освітньому процесі сучасної початкової школи.

Література та джерела

1. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. Санкт Петербург : Питер, 2008. 398 с.
2. Майборода Н. О. Педагогічні погляди В. О. Сухомлинського на проблему патріотичного виховання дітей сільських навчально-виховних комплексів. *Педагогічний дискурс : зб. наук. праць*. 2011. Вип. 10. С. 309–313.
3. Прасол Д. В. Психологічні аспекти патріотичного виховання молодших школярів у загальноосвітніх навчальних закладах. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2015. № 2 (49). С. 148–151.
4. Стьопіна О. Г. Етапи та структура виховання патріотизму як духовно – моральної якості у студентів вищих навчальних закладів. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2004. Вип. 4. С. 233–246.
5. Сухомлинська О. Патріотизм як цінність : погляд на історію і сьогодення. *Шлях освіти*. 2010. № 2. С. 10–14.

ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Вероніка Мисюк,

студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Науковий керівник – Іван Кутняк,

канд. філос. наук, доц. кафедри культурології та мистецької освіти

Визначено сутність понять «професійна підготовка», «готовність педагога до професійної діяльності». Наголошено, що професійна підготовка вчителя є цілісною динамічною неперервною педагогічною системою навчання, виховання й розвитку людини, що забезпечує підготовку в різних сферах освітньої діяльності.

Проблема професійної підготовки педагогічних працівників до роботи в освітньому середовищі є недостатньо дослідженою у вітчизняній педагогічній науці. Сучасне суспільство очікує від освітян якісно нового рівня функціональної професійної зрілості, вміння надавати психолого-педагогічну допомогу і підтримку дітям. У контексті дослідження слід покластися на досвід розвинутих країн, які розпочали реформування освітньої галузі зі системи вищої освіти, зміни професійних стандартів, розроблення нових освітніх програм, формування навчальних планів, удосконалення змісту навчальних дисциплін відповідно нової парадигми та стратегічного курсу розбудови школи.

Важливі постулати та рекомендації щодо педагогічних якостей вчителя подаються у численних працях В. Сухомлинського. Зокрема, в одній з них він наголошує на тому, що справжній педагог – це високоморальна особистість, котра віддає своє серце дітям; відмінний вихователь, людина гуманна, справедлива, чесна, чудовий зразок і приклад для дітей [6].

Крім того, сучасній школі потрібен учитель, який має високий рівень професіоналізму, володіє педагогічною майстерністю, використовує інноваційні педагогічні технології, цифрові засоби навчання. Водночас сучасний педагог завжди є тонким психологом, який бачить внутрішню сутність дитини, вміє скоригувати її розвиток. Таким чином, спостерігаємо наявність двох, на перший погляд, протилежних вимог до сучасного вчителя. З одного боку, він – носій сучасних педагогічних технологій, які є сплавом соціальних, інформаційних та освітніх інновацій. З іншого, – це художник, унікальна особистість, що володіє мистецтвом вести за собою, магією слова, є провідником у храм освіти і науки.

Виявлення специфіки означеної проблеми передбачає ґрунтовний аналіз загальнонаукових підходів до поняття «підготовка». Цей термін у Великому тлумачному словнику української мови трактується як «запас знань, навичок і досвід, набутий у процесі навчання, практичної діяльності» [1, с. 952], а у педагогічному словнику – як «формування й збагачення настанов, знань і вмінь, які необхідні індивіду для адекватного виконання специфічних завдань» [1, с. 365].

Щодо підготовки педагогічного працівника, то нам імпонує визначення, запропоноване І. Демченко: «Професійна підготовка вчителя є цілісною динамічною неперервною педагогічною системою навчання, виховання й розвитку людини, що забезпечує підготовку в різних сферах навчальної діяльності відповідно до освітніх потреб суб'єктів педагогічного процесу» [3]. Відтак, цей термін визначає ширший конструкт – «професіоналізацію».

Аналіз вітчизняних досліджень дав змогу зробити узагальнення щодо структури професійної підготовки вчителя та ознак її прояву. З позицій системності професійна підготовка вчителя передбачає єдність змісту, структури, цілей навчання і виховання студентів, способів реалізації набутих знань, умінь і навичок у роботі з учнями. Її структурна складова містить такі основні компоненти:

- а) цілі (предметні, функціональні, особистісні);
- б) фундаментальна підготовка;
- в) фахова підготовка; особистісно орієнтована підготовка;
- г) методи навчання;
- г) форми навчання.

Грунтовне визначення дефініції «професійна підготовка педагога» знаходимо у дослідженнях Н. Волкової. До її основних складників учена віднесла: а) оволодіння системою професійних знань (загальнокультурних; психологічних; педагогічних; із методики викладання навчальних предметів; методики виховної роботи; дидактики; педагогічних технологій); б) сформованість умінь (інтелектуальних; аналітичних; прогностичних; проєктивних; рефлексивних; мобілізаційних; інформаційних; розвиткових; орієнтаційних; перцептивних); в) розвиненість педагогічних здібностей (організаційних; дидактичних; перцептивних; комунікативних; сугестивних; дослідницьких; науково-пізнавальних); г) високу працездатність, динамізм особистості; емоційну стабільність; оптимістичність; креативність; впливовість тощо; г) виховання професійних якостей (експресивних; організаційних; комунікативних; професійного мислення; професійної спрямованості) [2].

Погоджуємося з думкою дослідників і вважаємо, що результатом «професійної підготовки» постає «готовність до професійної діяльності». Так, порівнюючи ці два терміни, Т. Кобилянська не сприймає їх як синоніми, незважаючи на їх тісний взаємозв'язок і взаємозумовленість. Адже конкретна якість готовності фахівця значною мірою визначається рівнем його підготовки. Як зазначає Т. Кобилянська, термін «підготовка» збагачує поняття «готовність», сприяючи формуванню останньої. Дослідниця називає результатом професійної підготовки «систему установок на працю, стійку орієнтацію на виконання конкретних трудових завдань, загальну готовність до праці» [4, с. 255].

З огляду на це, здійснимо ґрунтовний аналіз наукових тлумачень терміна «готовність». З'ясовано, що поняття «готовність» у науковій літературі розглядається у філософському, соціальному, історичному, педагогічному, психологічному й інших аспектах. Численні наукові праці свідчать про складність зазначеної дефініції та розмаїття трактувань і підходів до її визначення.

У Великому тлумачному словнику української мови під «готовністю» розуміється «бажання зробити що-небудь» [1, с. 257]. Водночас у ньому розглядається поняття «готовий», тобто який «1) зробив необхідне приготування, підготувався до чого-небудь; 2) висловлює згоду, схильний до чого-небудь або виявляє бажання зробити що-небудь» [1, с. 257]. Психологи розуміють «готовність» як «психічну якість особистості... в результаті наближення до здійснення діяльності», «мобілізацію сил для виконання завдання» [5]. Здійснений нами аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчив різні підходи до визначення поняття «готовність вчителя до професійно-педагогічної діяльності». Цей педагогічний феномен вченими досліджується здебільшого з двох позицій а) як узагальнений результат готовності до професійно-педагогічної діяльності (професійний вибір, професійне виховання, професійне самовизначення); б) як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, що уможлиблює виконання професійних функцій на достатньо високому рівні.

Отже, на основі детального аналізу встановлено, що професійна готовність педагога є складовою загальної готовності до професійно-педагогічної діяльності.

Література та джерела

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : Перун, 2005. VIII, 1728 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. 2-ге вид., допов. Київ : Академвидав, 2007. 615 с.
3. Демченко І. І. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.03. Умань, 2016. 497 с.
4. Кобилянська Т. В. Ієрархія понять «підготовка» та «готовність» майбутнього психолога до роботи із сім'єю. *Інноваційні технології навчання в епоху цивілізаційних змін* : матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Вінниця, 30–31 жовт. 2018 р.). Вінниця, 2018. С. 253–255.
5. Максименко С. Д., Щербан Т. Д. Професійне становлення молодого вчителя. Ужгород, 1998. 233 с.
6. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-ти т. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 2. 670 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ КУЛЬТУРНО-НАЦІОНАЛЬНИМ ЦІННОСТЯМ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

Мирослава Михайловська,
студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Вікторія Ричко,
викладач циклової комісії суспільних та художньо-мистецьких дисциплін

У статті описано способи формування культурно національних якостей особистості учня в умовах сучасної школи.

На сучасному етапі розбудови української держави постає проблема – відродження національної свідомості українського народу, молоді, школярів, насамперед виховання справжнього громадянина і патріота рідної землі. Вивести Україну на шлях процвітання, створити нову демократичну державу можуть лише свідомі громадяни, котрі віддані українській національній ідеї, які люблять Україну, свій народ, націю та готові самовіддано служити їх інтересам.

Сьогодні цю проблему має вирішувати сучасна школа. Її діяльність спрямована на забезпечення всебічного розвитку особистості і ґрунтується на загальнолюдських цінностях, принципах науковості, інтегрованості, єдності навчання та виховання культурно національних цінностей, громадянської свідомості, взаємоповаги в інтересах людини, родини, суспільства та держави. Проблема виховання патріотичних цінностей у школярів актуальною вона буде доти, аж поки держава існуватиме як соціальний інститут. Тому громадянсько-патріотична робота посідає провідну роль у вихованні молодого покоління, тому що сприяє введенню підростаючого покоління в систему цінностей демократичного суспільства, передбачає формування у нього основ громадянської культури. Визначальними характеристиками громадянської культури є патріотизм, правосвідомість, політична освіченість, моральність, трудова активність.

Національно-патріотичне виховання та розвиток особистості потребує системно-комплексного підходу до процесу виховання, вибору методів і засобів, взаємодії впливу на школяра. Коли ми говоримо про системно-комплексний підхід до національно-патріотичного виховання учнів, слід мати на увазі єдність мети та змісту виховання, управління різними процесами, такими, як: моральними, духовними та пізнавальними, підвищення ефективності різноманітних методів і засобів виховання. Тому навчально-виховний процес у загальноосвітніх закладах потрібно будувати таким чином, щоб пробуджувати в школярів національні почуття, виховувати в них повагу та любов до свого народу, до його віковичних моральних і духовних здобутків, народних ремесел, а також взаємоповагу та гордість за свою Батьківщину, і на цій підставі формувати суспільно-важливі риси громадянина України: національно-патріотичну свідомість, духовність, трудову активність, морально-етичну, фізичну, економічну та правову культуру.

Важливою складовою змісту патріотичного виховання є розвиток трудової активності школярів. Зміст виховання забезпечує розуміння економічних законів і проблем суспільства та шляхів їх розв'язання, розвиває мотивацію до праці, усвідомлення життєвої потреби трудової активності, ініціативи, підприємництва, здатність до соціальної творчості й самореалізації особистості в ринкових відносинах [1, с. 11]. З цього випливає, що проблема патріотичного виховання школярів у процесі трудового навчання має комплексний характер і недостатньо ґрунтовно вивчена. Це свідчить про необхідність розробки впровадження дієвих форм, методів і прийомів патріотичного виховання учнів на уроках образотворчого мистецтва, мистецтва та «Технології», які б відповідали вимогам сьогодення.

Особливе значення у процесі формування національної свідомості, засвоєння учнями особистісних цінностей і створення на основі цього конкретних поглядів має предмет образотворчого мистецтва, який знайомить учнів із виробництвом як складовою навколишнього середовища і на цій основі впливає на їхній світогляд. Шкільний предмет образотворче мистецтво та «Технології» має

значні можливості у вихованні в учнів національно-патріотичних почуттів. Досвід роботи учителів та результати науково-методичних досліджень у цьому напрямку стверджують, що значний потенціал цього завдання полягає у залученні учнів до національної культури саме у процесі образотворчого мистецтва.

Підґрунтям для такої роботи можна вважати процес формування в школярів практичного досвіду з виготовлення предметів і речей, які за своєю сутністю пов'язані з народною культурою українців, а саме – виготовлення декоративно-ужиткових і ремісничих виробів, які були характерними для побуту українців, а деякі з них приховують у своїх формах і техніках оздоблення й інші сторінки нашої історії. Дуже часто мистецькі речі, які учні виготовляють власноруч, мають таке оформлення і техніку виконання, які обумовлені історією українського народу – від дерев'яних речей, оздоблених різьбленням, до елементів народного одягу, що містять у своєму оформленні національно-патріотичну символіку [2, с. 6].

Декоративно-прикладне мистецтво й сьогодні охоплює широке коло предметів із різних сфер людської діяльності. Саме прояви національної культури завжди супроводжують життя кожного школяра, вони є духовним середовищем, у якому формуються світогляд, естетичні ідеали, моральні й трудові цінності та національні почуття особистості.

Уроки образотворчого мистецтва мають різну спрямованість, але головна мета – розвиток особистості школяра, підготовка його до творчої діяльності в умовах виховання різноманітних рис характеру. Досягнення цієї мети залежить від навчання, обсягу знань, їх виховного і розвивального потенціалу, а також умінь і навичок засвоєння та практичного застосування цих знань. Кожна робота учня, яка була виконана в ручну, зберігає творчий характер праці і є неповторним витвором мистецтва. Необхідно звернути увагу і на те, що діти, які займаються декоративно-прикладним мистецтвом, окрім звичайних уроків, ведуть активну мистецьку діяльність, беруть участь у різноманітних фестивалях, та конкурсах, виставках-конкурсах, змаганнях, зустрічаються з відомими народними майстрами, членами творчих спілок. Завдяки декоративно-прикладному мистецтву, яке є увічненою скарбницею моральних та духовних здобутків народу і відображає стиль різних епох, регіонів, зберігає багаті традиції, пізнаються історія, світогляд, наших предків, їхня героїчна боротьба за незалежність нашої держави, формуються основи культурно-духовного багатства українського народу. Ознайомлення із творами народного мистецтва пробуджує у підростаючого покоління яскраві образні уявлення про Батьківщину, її культуру, національний колорит, сприяє вихованню патріотичних почуттів [3, с. 204].

Організація декоративно-прикладної діяльності учнів починається з підготовки до сприймання образного змісту зразків творів народного мистецтва. Тільки усвідомивши поетичну красу і гармонію світобачення майстра, школяр починає розуміти цінність і неповторність кожного твору. Надважливо, щоб школярі не лише самі творили за зразками народного мистецтва, а й знали про походження цього мистецтва, історію розвитку народних промислів. Народна мудрість полягає у використанні природної потреби дитини щось робити.

Отже, виховання любові школярів молодших класів до Батьківщини засобами декоративно-прикладного мистецтва – складне педагогічне завдання. Заняття з декоративно-прикладного мистецтва сприяють повноцінному і різнобічному вихованню: на них навчаються, мають можливість повніше проявити свої творчі здібності, покращити знання в області мистецтва, історії рідного краю.

Література та джерела

1. Бех І., Чорна К. Патріотичне виховання дітей та молоді. *Позашкілля*. 2011. № 10. С. 9–16.
2. Вишневський О. Ще раз про народження громадянина: національне і громадське у сучасному українському вихованні. *Освіта*. 2002. № 8-9. С. 6–7.
3. Ляшко Л. Виховання патріотичних почуттів молодших школярів у творчій спадщині В. О. Сухомлинського. *Школа першого ступеня: теорія і практика*: зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницький, 2002. Вип.4. С. 204–218.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ДЕВАЙСІВ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Лія Морар,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного
університету ім. Ю. Федьковича

Науковий керівник – Валентина Осинчук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Стаття містить огляд досліджень про вплив інформаційних пристроїв на психічний стан учнів у процесі освітнього процесу, визначаються позитивні і негативні сторони використання їх.

Сучасний світ неможливий без цифрових технологій. Вони використовуються у всіх сферах. Освітній процес як вагома складова життя дитини – не виключення. Сама форма онлайн-навчання сприяє активному використанню девайсів та їх можливостей.

На просторах Інтернету зустрічаються два поняття, які взаємозамінюють один одного – девайс і гаджет. Уточнимо сутність цих понять. Девайс – це повноцінний самостійний пристрій, інструмент або цифровий прилад з великою кількістю корисних опцій для використання за різним призначенням. Наприклад, смартфон, ноутбук, комп'ютер, телевізор. Гаджет – частина предмета, простий прилад, який володіє 1-2 функціями. Наприклад, флешка, яка є виключно картою пам'яті [3]. Отож, коли ми говоримо про використання девайсів у освітньому процесі сучасної школи, ми маємо на увазі використання різноманітних цифрових пристроїв як самостійних носіїв інформації.

Девайси дають можливість:

- широко використовувати мультимедійні засоби навчання і реалізовувати важливі дидактичні функції при поясненні, закріпленні та систематизації нового навчального матеріалу; наочно підтверджувати подані факти; подавати об'ємний матеріал у зручній та доступній формі; мотивувати навчальну діяльність учнів;

- при розумному використанні здатні створити елементи новизни, підвищити інтерес школярів до набуття знань,

- допомагають учителю реалізовувати у навчанні сучасні ігрові методи, але не лише використовувати ігрові елементи як систему мотивування до навчального процесу, а й застосовувати *game-based learning* – навчання, яке повністю засноване на грі, в якій закладені мета, завдання та результати;

- сприяють застосуванню креативного підходу, що робить навчання цікавим, динамічним, захопливим, сучасним та ефективним [5].

Однак кожен учитель має враховувати ризики, які тягнуть за собою ці яскраві пристрої. Спираючись на дослідження науковців, приходимо до висновку, що сучасні технології не повинні переважати над процесом живого спілкування між учасниками освітнього процесу. Оскільки лише у процесі реального спілкування здатна вироблятися комунікативна компетентність. А живі емоції, які є важливими кожній дитині для адекватного самопочуття та життєдіяльності, виникають саме під час діалогу вчителя та учнів.

Варто розуміти також, що використання технологічних пристроїв не дає гарантії ефективного навчання. Оскільки, як зазначають педагоги, нову інформацію необхідно вміти осмислити, відібрати відповідно темі, опрацювати та практично перетворити, лише тоді вона стане знанням. Тому при застосуванні технодевайсів у навчальному процесі слід зберігати почуття міри.

Окремо зупинимось на найбільш важливому напрямку використання в освітньому процесі девайсів – із застосуванням у навчальному процесі комп'ютерних ігор. Вони зазвичай займають найбільш питому вагу в спілкуванні учнів з різними цифровими пристроями. Переваги комп'ютерної гри пов'язують з підвищенням мотивації, стимулюванням ініціативи і творчого мислення, залученням у навчальну діяльність практично всіх учнів, придбанням ними досвіду співпраці і системних уявлень, «структуруванням знань», які можуть застосовуватися в різних областях, їх об'єднанням в складну і збалансовану картину світу. Ігрові програми дають можливість у зручний час і в комфортному місці отримувати сучасні знання, які будуть доступні в будь-якій точці світу. Існують різноманітні

навчальні комп'ютерні ігри з різних навчальних предметів та для різного віку, навчальні відео та інструмент для створення інтерактивних дистанційних уроків [1].

Але потрібно завжди оцінювати оптимальне співвідношення між ігровими та неігровими формами комп'ютерного навчання. При частому використанні гри відбувається «насичення» і підтримувати мотивацію стає все важче. Також проблемою є відбір змісту навчального матеріалу, що підлягає засвоєнню за допомогою комп'ютера чи іншого цифрового пристрою. Вирішення цього завдання має бути прерогативою педагогів, які чітко усвідомлюють необхідність опори на теорію засвоєння.

У публікаціях усе частіше з'являються тривожні думки щодо виникнення залежності від цифрових носіїв, що особливо негативно відбивається на психічному здоров'ї дітей.

Американські психологи стверджують, що нині значно поширюється захворювання серед підлітків, викликане надмірним «застряганням» у віртуальній реальності, яке негативно впливає на поведінку дитини, – дитяча депресія. Вчені б'ють на сполох, що сьогоднішні діти і підлітки можуть опинитися на межі кризи психічного здоров'я. Оскільки у тих, хто проводить багато часу за екранами, виникає апатія до навколишнього світу, часті перепади настрою або агресія [4].

Варто навести дані досліджень, які демонструють збільшення ризику виникнення депресії на 27% у тих школярів, які активно користуються соціальними мережами. Психіка дітей і підлітків нестабільна і знаходиться на стадії становлення, тому дуже важливо намагатися уберегти їх від негативних впливів у мережі. У той час як ті, хто займається спортом, відвідує різні гуртки або має інше практичне захоплення, значно скорочують цей ризик [4].

Також існують твердження, що надмірне використання девайсів не розвиває інтелект дітей. Систематичне використання дітьми цифрових пристроїв не сприяє розвитку логіки, фантазії та уваги, а концентрація уваги взагалі може піти на спад [4]. Оскільки часті зміни яскравих картинок на екрані, з яким постійно контактує дитина, стимулюють лише підтримку мимовільної і не розвивають довільної уваги. А навчання – це праця, яка потребує докладання вольових зусиль, цілеспрямованості, наполегливості. Щоб учні могли їх застосовувати, їх (вольові зусилля) необхідно гартувати, створивши для цього ефективні умови.

Проблеми у психічному розвитку дитини через надмірне використання девайсів проявляється вже у ранньому дитинстві. За нашими спостереженнями у наш час у значної кількості дітей спостерігається затримка розвитку мовлення. Дослідники це явище пояснюють тим, що відео і мультфільми, навіть розвиваючі, якими батьки «годуєть» дітей, не створюють умов для розвитку когнітивних здібностей до сприйняття мовлення. До того ж у дітей виникають проблеми з живим спілкуванням, порушується адаптація в соціальному середовищі, адже рольова гра та комунікативні навички не мають умов для розвитку; діти не хочуть висловлювати свою думку, ділитися своїми почуттями, переживаннями, оскільки не навчені живим прикладом дорослих здійснювати це [4].

Отже, в усьому важливий баланс. В умовах сучасного світу неможливо (і навіть неправильно) відмовитися від цифрових технологій чи заборонити використання їх дітьми. Тому батькам важливо ретельно стежити за поведінковими особливостями своєї дитини, і, в разі необхідності, звернутися до фахівців. А педагогам мати чіткі розуміння про дозування часу, проведеного учнями під час освітнього процесу з цифровими пристроями.

Література та джерела

1. Комп'ютерні ігри у навчальному процесі. URL: <https://www.airo.com.ua/komp-yuterni-igri-una-vchalnomu-protsesi/> (дата звернення: 28.12.2021).
2. Чи потрібні гаджети школярам. URL: <https://op.ua/news/osvita-v-ukraini/chi-potribni-gadzheti-shkolyaram> (дата звернення: 18.01.2022).
3. Що таке девайс і що таке гаджет? URL: <http://sharabt.com.ua/shho-take-devajs-i-shho-take-gadzhet/> (дата звернення: 16.01.2022).
4. Юрценюк О.С. Вплив гаджетів на психічний стан дітей та підлітків. URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/vplyv-gadzhetiv-na-psyhichnyj-stan-ditej-ta-pidlitkiv/> (дата звернення: 16.01.2022).
5. Як навчання на основі ігор розвиває навички 21-го століття URL: <https://nus.org.ua/view/yak-navchannya-na-osnovi-igor-rozvyva-navychky-21-go-stolittya/> (дата звернення: 11.01.2022).

АКТУАЛЬНІСТЬ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Катерина Москалюк,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Ірина Фаловська,

к. економ. н., доц., спеціаліст вищої категорії, старший викладач

Подано проблеми інклюзивної освіти, її принципи та переваги. Описано про користь перебування дітей з особливими потребами серед людей.

Інклюзія – процес збільшення участі всіх громадян у суспільному житті. Це політика та процес, який дозволяє всім дітям брати участь у всіх програмах. Одне з головних завдань інклюзивності – відповідати на широкий спектр освітніх потреб у шкільному середовищі та поза ним.

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, заснована на принципі гарантування основного права дітей на освіту та права на освіту за місцем проживання, що передбачає навчання дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітніх навчальних закладах.

Основний принцип інклюзії полягає в тому, що, якщо це можливо, всі діти повинні навчатися разом, незважаючи на певні труднощі чи відмінності між ними. Розкриття потенціалу дітей з вадами розумового та фізичного розвитку залежить не стільки від форми навчання (інтернат чи інклюзія), хоча й визначають різний ступінь соціальної адаптації, скільки від гнучкості системи спеціальної освіти, забезпечити рівень та обсяг послуг, які відповідають їхнім потребам (раннє виявлення порушень, уніфікована діагностика та корекційна розробка, безперервність дошкільної та післяшкільної освіти тощо) [4].

На зміну спеціальної освіти приходять нові форми навчання – інтеграція та інклюзія, тому учні з особливими потребами мають можливість перейти із спеціалізованих шкіл за місцем проживання до загальноосвітніх. Проте, якщо інтеграція передбачає адаптацію дітей з фізичними та розумовими вадами до потреб усієї системи освіти, яка залишається незмінною і не забезпечує навчання таких учнів, то інтеграція – це адаптація системи до потреб дітей дитини. Інклюзивна освіта базується на ідеї рівного ставлення до всіх членів суспільства, незалежно від національності, статі, раси, культури, соціального статусу, релігії, особистих здібностей і здібностей. Отже, як ми бачили, освіта є найважливішою і проблемною сферою життя людей з особливими потребами, комунікаційні бар'єри, матеріальне забезпечення, майбутнє працевлаштування [3, с. 12].

Інклюзивна освіта має на меті розробити специфічний для дитини підхід, який зосереджується на тому, що всі діти – особистості з різними потребами в навчанні. Інклюзивна освіта розвиває більш гнучкі методи навчання для задоволення різноманітних потреб дітей з особливими потребами. Інклюзивна освіта дає можливість дітям здобувати знання про права людини (хоча їх спеціально цього не навчають), що зменшує дискримінацію, тому діти вчаться спілкуватися один з одним і вчаться бачити й сприймати людське різноманіття.

Інклюзивна освіта базується на ідеології, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей, забезпечуючи рівне ставлення до всіх, але створюючи особливі умови для дітей з особливими потребами.

Основними принципами інклюзивної освіти є:

- усі діти повинні вчитися разом якомога більше, незважаючи на певні труднощі чи відмінності між ними;
- навчальні заклади повинні визнавати й враховувати різні потреби учнів та координувати різні види та темпи навчання;
- забезпечення якості освіти шляхом розробки відповідних навчальних програм, прийняття організаційних заходів, розробки стратегій навчання, використання ресурсів та роботи з громадами;
- діти з особливими освітніми потребами повинні отримувати будь-яку додаткову допомогу, яка може знадобитися для забезпечення успішності навчального процесу. Вони є найефективнішим

засобом забезпечення солідарності, співучасті, взаємоповаги та розуміння між дітьми з особливими потребами та їх однолітками [2, с. 172].

Переваги інклюзивної освіти:

1. Для дітей з особливими освітніми потребами:
 - завдяки цілеспрямованому спілкуванню з однолітками можна покращити пізнавальний, руховий, мовний, соціальний та емоційний розвиток дітей;
 - однолітки виступають взірцем для наслідування дітей з особливими освітніми потребами;
 - засвоєння нових умінь і навичок є практичним;
 - навчання орієнтується на сильні сторони, здібності та інтереси дитини;
 - дитина має можливість розвивати дружні стосунки зі здоровими однолітками та брати участь у громадському житті;
2. Для інших дітей:
 - діти вчаться природно сприймати й терпіти людські відмінності;
 - діти вчаться будувати та підтримувати дружні стосунки з людьми, які відрізняються від них;
 - діти вчаться співпрацювати;
 - діти вчаться бути непокірними та винахідливими та співпереживати для інших;
3. Для вчителів і спеціалістів:
 - вчителі інклюзивних класів краще розуміють індивідуальні особливості своїх учнів;
 - вчителі оволодівають різноманітними прийомами навчання, які дають змогу ефективно сприяти розвитку дітей, враховуючи їх індивідуальність;
 - спеціалісти (лікарі, вчителі-дефектологи, інші спеціалісти) почали більш цілісно бачити дітей і навчилися бачити життєві ситуації очима дітей [1].

Підсумовуючи, можна сказати, що інклюзивна освіта забезпечує якісну освіту дітей з особливими освітніми проблемами в загальноосвітніх навчальних закладах кваліфікованими вчителями з урахуванням психофізіологічних особливостей цих дітей у середовищі, що найкраще підходить для всіх учасників навчального процесу. Інклюзивне церковне соціальне співіснування інформує та усуває нерівні психологічні та фізичні бар'єри між різними групами людей. Практика показала, що проблема професійної освіти порівняно з інклюзією полягає в тому, що діти з особливими освітніми потребами не готові до реальності самостійного життя та не можуть інтегруватися в суспільство. Інклюзія адаптується та інтегрується з фізичним розвитком через процес навчання, щоб підготуватися до майбутньої самоактуалізації.

Література та джерела

1. Офіційний сайт Інституту спеціальної педагогіки і психології імені М. Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України. URL: <http://ispukr.org.ua> (дата звернення: 12.02.2022)
2. Колупасва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : Самміт-Книга, 2009. 272 с.
3. Кольченко К. О. Концептуальні підходи до впровадження інклюзивної освіти у вищих навчальних закладах *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2013. № 10 (12). С. 12.
4. Офіційний сайт України. Інклюзія. URL: ircenter.gov.ua (дата звернення: 12.02.2022).

МОРАЛЬНІ ЗАСАДИ ТОВАРИШУВАННЯ ТА ТРЕНІНГОВІ ВПРАВИ ДЛЯ ПОБУДОВИ ДРУЖБИ В КОЛЕКТИВІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Вікторія Музичук,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Ольга Галан,

викладачка циклової комісії суспільних та художньо-мистецьких дисциплін

У даній статті розглянуто моральні засади дружби. Визначено важливість та ефективність проведення тренінгових вправ для побудови дружби в колективі молодших школярів.

Аналізуючи літературні джерела, можна помітити, що дружба, дружні стосунки завжди шанувались як найвища моральна та соціальна цінність. Такі поняття як «дружба», «моральні засади дружби» цікавили філософів протягом багатьох періодів існування людства та й продовжують цікавити дотепер.

На думку І. Канта, дружба – це насамперед союз двох людей, в основі якого лежить взаємоповага та любов, взаєморозуміння та взаємодопомога. Вона може розглядатись як ідеал участі й зацікавленості на благо кожного учасника цих стосунків. Також Кант зазначав, що дружба – це одне з кращих проявів людських почуттів, бо торкається найбільш задушевних таємничих сторін людського життя [3].

Варто зазначити, що духовна близькість людей є основою справжньої дружби, але не тотожністю світів їхніх «Я». Саме завдяки своїй «іншості» друзі й цікаві один одному [2, с. 456].

А. Е. Фромм описує дружбу більше через поняття братської любові, тобто любові до всіх людей, основою якої почуття поваги, турботи, відповідальності до іншої людини. За його словами, саме про цю любов йдеться в Біблії [3].

Аристотель називав дружні стосунки між людьми одним з найщиріших почуттів і вважав, що не може бути повноцінного життя, якщо в ньому немає друзів. Разом з тим в своїй праці «Нікомахова етика» виділяє 3 види дружби:

- дружба спрямована до добра;
- дружба спрямована на задоволення;
- дружба спрямована до вигоди.

Справжньою дружбою прийнято вважати дружбу, яка спрямована до добра. Вона заснована на взаємному визнанні цінностей, якими дорожить кожен. В таких стосунках саме людські якості забезпечують стимул для обох сторін зберігати дружбу. Ця дружба потребує взаємної довіри, турботи, взаємоповаги, тому й на цю дружбу здатні не всі. В підсумку така дружба приносить задоволення, психологічну і емоційну підтримку.

Дружба спрямована на задоволення, як пояснював Аристотель, базується на спільних інтересах чи цінностях, які ми вважали за правильні в певний період свого життя. Ця дружба, найбільш недовговічна, поширена серед підлітків, школярів. Потім люди дорослішають, їхні погляди змінюються і з'являються нові друзі.

Третій вид дружби, який виокремив Аристотель – це дружба, яка заснована на взаємній вигоді. Така дружба найбільш властива дорослим людям, колегам по роботі, які отримують задоволення від спілкування чи спільного проведення часу, але ці відносини тимчасові, адже як тільки вигода закінчується, тоді й дружба припиняється [6].

Для Цицерона дружба – це злагода людей в усіх духовних та мирських справах. Саме так він пояснював поняття дружби в своєму трактаті «Лелій – про дружбу» [2, с. 455].

Можна прослідкувати, що у всі епохи розвитку людства поняття дружби дещо змінювалось і розширювалось, проте дружба завжди належала і належить до однієї з найвищих моральних чеснот.

Саме тому, нам, як майбутнім вчителям надзвичайно важливо допомогти дітям подружитись зі своїми однокласниками, сформувати дружній колектив школярів, у якому пануватиме взаємна повага, прихильність, відповідальність, уміння співпереживати один за одного та й також вміння радіти за успіхи свого ближнього. Об'єднавши учнів у дійсно дружній колектив, можна успішно здійснювати їхнє навчання і виховання.

Як саме формувати міцний дружній учнівський колектив? Вчителі використовують різні засоби і форми, найбільш поширеними є різноманітні тренінги, трудова діяльність, у ході якої задіяні всі учні, різноманітні екскурсії (позашкільна діяльність).

Нами запропоновано тренінгові вправи, які допоможуть побудові дружніх стосунків у колективі молодших школярів.

1. «Мене непокоїть те, що в коробці». Мета: об'єднати учнів для обговорення спільних проблем, формувати сприятливу ненапружену, затишну атмосферу в класі.

Хід виконання: всі учні анонімно записують на аркуші паперу те, що їх турбує або непокоїть, наприклад: конфлікт з другом, контрольна робота, особисті переживання. Потім ці всі аркуші

складаються в коробку. Після цього кожен учень навмання витягає аркуш з коробки і зачитавши переживання, які написані на листочку, пропонує світ варіант вирішення [1].

Після вправи доцільно провести бесіду з учнями і пояснити їм на прикладі вправи, що кожен проблему можна вирішити і друзі можуть нам в цьому допомогти .

2. «Ми такі схожі». Мета: допомогти учнями пізнати краще один одного, формувати дружні почуття, створити затишну атмосферу в класі.

Опис вправи: всі стоять у колі. Ведучий (вчитель або один з учнів) каже «Поміняйтеся місцями, ті хто і називає будь- яке вміння, наприклад «..хто вміє готувати яєчно?» або ж ознаку «...ті у кого карі очі?». Завдання тих, хто володіє даними вміннями або ознакою- помінятися місцями.

У ході гри учні дізнаються багато нової та цікавої інформації один про одного, що зближує їх.

3. «Фігурка». Мета: згуртувати колектив учнів, створити легку невимушену атмосферу у класі.

Опис вправи: всі учні класу стають у коло, тримаючись за руки. Вчитель називає будь – яку геометричну фігуру (квадрат, овал, трикутник..). Діти мають, не говорячи між собою, зробити названу фігуру, не розриваючи рук [5].

Після гри варто її обговорити і дійти висновку, що разом, згуртувавшись, можна виконати якусь роботу.

4. «Долонька». Мета: формувати почуття поваги, чуйності, доброти, підтримки дітей один до одного.

Хід вправи: В кожного учня на парті є паперове зображення розкритої долоньки. На цьому листочку учні мають написати будь-яке побажання (хорошого дня, здоров'я, веселого настрою). Потім ці листочки складаються в коробку і кожен учень витягає для себе побажання [4].

Потім важливо провести рефлексію, і зробити висновок, наскільки приємні слова можуть поліпшити нам настрій.

Отже, дружба – це дійсно одна з найвищих цінностей. Вона насамперед базується на особистій симпатії, безкорисливості, повазі, чесності, довірі. Щоб мати справжніх друзів варто володіти багатьма людськими чеснотами, які дуже важливо формувати ще з ранніх літ батьками вдома та педагогами в школі. Адже дружнє спілкування має надзвичайно високу моральну цінність, а наявність справжніх друзів у людини вважається однією з важливих передумов її психологічного та емоційного комфорту.

Література та джерела

1. Вправи на розвиток тімбілдингу. URL: <https://naurok.com.ua/post/6-vprav-dlya-timbildingu> (дата звернення: 20.02.2022).

2. Мовчан В. С Етика. Навчальний посібник. К. :Знання, 2007. 483 с.

3.Поняття про дружбу. Етика та естетика. URL: https://stud.com.ua/52716/etika_ta_estetika/druzha (дата звернення: 20.02.2022).

4.Тренінг для учнів «Згуртування учнівського колективу» URL: <https://naurok.com.ua/trening-dlya-uchniv-zgurtuvannya-uchnivskogo-kolektivu-37848.html> (дата звернення: 20.02.2022).

5.Тренінгові вправи для згуртування школярів. URL: <https://teach-hub.com/treninhovi-vpravy-dlya-zhurtuvannya-shkoljariv/#> (дата звернення: 20.02.2022).

6. Три типи дружби за Арістотелем. URL: <https://uk.laraformm.com/3-types-of-friendship-aristotle-8112> (дата звернення 20.02.2022).

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ОСВІТНЬО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тетяна Невірець,

**студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

*Науковий керівник – Світлана Бахомент, викладач-методист циклової комісії шкільної,
дошкільної педагогіки та психології*

Розглянувши питання формування пізнавального інтересу у дітей ми виявили, що актуальність цієї теми на сьогодні надзвичайно велика. Набуття учнями таких компетентностей є однією з найважливіших частин життєвого досвіду.

Сьогодні перед НУШ постає надзвичайно важливе завдання: виховати всебічно розвинену особистість, яка може швидко орієнтуватися в будь-якій ситуації, освоювати нові сфери діяльності. У зв'язку з цим, особливе місце посідає проблема формування пізнавальної активності, адже саме це є основою успішного, повноцінного розвитку дітей. Пізнавальна активність формується ще в дошкільному віці та тісно пов'язана з цими процесами у початковій школі, і дуже важливо продовжити формувати цей інтерес до вивчення чогось нового при кожній можливості [1, с. 4].

Пізнавальний інтерес – провідний мотив навчальної діяльності, що направляє особу на оволодіння знаннями і способами пізнання. Справжня пізнавальна зацікавленість є основою навчальної діяльності, так як:

- 1) інтерес сприяє формуванню глибоких і міцних уявлень про щось нове;
- 2) розвиває і підвищує якість розумової діяльності, активність в пізнанні, сприяє формуванню нових здібностей;
- 3) створює позитивний емоційний настрій для підтримки психічного стану дітей;
- 4) допомагає вирішувати складні ситуації [1, с. 4].

Керівництво пізнавальною діяльністю дітей на заняттях в процесі освітньо-ігрової діяльності складається:

- 1) з чіткої постановки навчально-пізнавальних завдань перед дітьми, яка відповідає віку, мотивації: навчальній, практичній, ігровій;
- 2) активізації навчання через зміст, методи, прийоми, форми організації;
- 3) використання різних форм організації пізнавальної діяльності дітей: фронтальної, групової, індивідуальної.

В освітньо-ігровій діяльності використовуються різні організаційні методи активізації. До них відносяться такі: «Подумайте, здогадайтеся», «Висновки будете робити самі», «Асоціації», «Знайди помилку», «Сходінки» та ін. Але вони спонукають лише зовнішню, моторну активність, сприяючи швидкій зосередженості дітей на навчальному завданні, прискорюючи дії з наочним матеріалом, викликають мимовільну увагу, інтерес до навчального завдання [2].

Ефективним способом сформувати у дітей пізнавальну активність є гра. Найкращими іграми є ігри, що проводяться з настановою на перемогу. Вони найчастіше проходять у формі певних змагань («хто швидше», «хто більше», «хто точніше», «хто уважніший»). Така система допомагає дітям розвивати доброзичливе ставлення до учнів. За допомогою детального аналізу, конкретних вказівок діти шукають методи і способи вирішення допущених ними помилок. Саме під час такої форми організації уроку у школярів формуються пізнавальна активність і зацікавленість.

Внутрішню зацікавленість, вдається викликати різноманітними прийомами активізації, які в свою чергу залежать від мети, змісту навчання, способів отримання інформації, рівня засвоєння навчального матеріалу. До них відносяться:

- 1) правильне використання дидактичних прийомів порівняння, протиставлення, узагальнення;
- 2) опора на наявний досвід дітей, мобілізація знань, чуттєвого досвіду на виконання завдання;
- 3) доступна мотивація дидактичних вправ, формування зацікавленості, позитивного ставлення до змісту навчання;

4) творчий підхід до деяких завдань [4, с. 123].

Слід домагатись повного взаємозв'язку між рівнем розвитку практичної дії і мовного вираження знань. При вивченні нового матеріалу, первісному засвоєнні практичних дій дитина включається безпосередньо в процес виконання їх. Дітям пропонується при допомозі питань розповісти, що вони зробили, як виконували завдання, для чого. Надалі потрібно задавати питання, пропонувати навчальні завдання треба таким чином, щоб діти змушені були міркувати, пояснювати, користуючись засвоєною термінологією: «Розкажи, як виконувати завдання», «Що ти дізнався, виконавши завдання?», «Розкажи, як можна порівняти ці предмети» [2, с. 2].

Активізація розумової діяльності під час проведення освітньо-ігрової діяльності шляхом різноманітних засобів і прийомів веде до розвитку самостійності, формування активної позиції учнів у навчанні.

Показниками розумової активності під час проведення освітньо-ігрової діяльності є формування елементарних уявлень, наявність у дітей інтересу до завдань і процесу їх вирішення, прояв самостійності в пошуку рішення, вміння помічати і виправляти свої помилки і помилки товаришів, задавати питання, висувати пізнавальне завдання в конкретних ситуаціях [3].

Дитина активно розвивається тоді, коли її діяльність задовольняє її потреби у визнанні і виконує почуття компетентності, що супроводжується бажанням пізнавати оточуючий світ, сприяє формуванню мотиву досягнення успіху у певній діяльності.

Отже, розвиток пізнавальних інтересів у відбувається ефективніше за названих умов. Роль педагога у цьому процесі є дуже ваговою.

Хоча мій власний життєвий досвід ще порівняно малий, можу сказати, що одним із найважливіших моїх завдань як вчителя буде формування у дітей пізнавальної активності, інтересу до вивчення нового. Адже, знання отримані в початковій школі дуже важливі у подальшому житті як і для досягнення успіху так і для особистого розвитку.

Процес навчання мусить давати школяреві якомога більше позитивних і приємних емоцій. Розумова діяльність буде цікавішою лише тоді, коли є радість. Саме в іграх розпочинається невимуслене спілкування дитини з колективом класу, взаєморозуміння між вчителем і учнем.

Від злагодженої роботи кожного з учасників освітнього процесу залежить остаточний результат, адже результативність освітнього процесу – це взаємодія вчителя як наставника, дитини та батьків.

Отже, спільна взаємодія дорослого і дитини у навчальному закладі має бути раціональною у співвідношенні до відповідному віку, рівню розвиненості, вихованості і навченості, інтелектуальним, естетичним, соціальним, комунікативним здібностям дітей, поєднувати у собі організовану, ініційовану дорослим та самостійну, вільну діяльність школярів.

Отже, шкільний вік характеризується інтенсивним пізнавальним розвитком дитини. Це період невичерпних запитань, нескінченної фантазії, різноманітних ігрових задумів. Тому дорослому важливо формувати загальне пізнавальне і творче ставлення до навколишнього світу [4].

Література та джерела

1. Березина О. Організована навчально-пізнавальна діяльність дітей молодшого дошкільного віку. Київ: Мандрівець, 2018. 304 с.
2. Гніровська О. Організована навчально-пізнавальна діяльність дітей раннього віку. Київ. 2017. 232 с.
3. Іванченко А. В. Розвиток пізнавальної активності в молодших школярів засобами ігрових технологій. URL: <https://vseosvita.ua/library/rozvitok-piznavalnoi-aktivnosti-v-molodsih-skolariv-zasobami-igrovih-tehnologij-66250.html> (дата звернення: 22.01.2022).
4. Методи і прийоми активізації пізнавальної активності під час безпосередньої освітньої діяльності. URL: <http://www.garmoniya.mk.ua/articles/-metody-pryyomy-aktyvizaciyi-piznavalnoyi-aktivnosti-pid-chas-bezposerednoyi-osvitnoyi> (дата звернення: 22.01.2022).

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ СЕРЕДОВИЩЕ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Марія Нечипорук,
студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Надія Антонюк, к. пед. н.,
голова циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології*

Досліджено основні проблеми сучасної традиційної освіти та шляхи їх вирішення у процесі створення особистісно-орієнтованого середовища навчання. Охарактеризовано роль особистісно-орієнтованого підходу в розкритті індивідуальних можливостей кожного учня.

В основі філософії сучасної освіти лежить переконання, що дитина розвивається найкращим чином тоді, коли вона захоплена процесом навчання і самостійно, з власної ініціативи бере активну участь у діяльності. Це твердження засноване на гуманістичних принципах, що підтверджують право дитини на самореалізацію особистості, на власний шлях розвитку, що відповідає її індивідуальним особливостям, та має особистісно-орієнтовану спрямованість педагогічного процесу, організація якого значно відрізняється від того, що ми маємо на сьогоднішній день у більшості освітніх установ.

У сучасних умовах реформування системи освіти магістральною лінією позитивних змін став перехід на особистісно-орієнтовану взаємодію педагога з дітьми. Найважливішим аспектом такої взаємодії є індивідуальний підхід до дитини. Проте досі певні стереотипи професійної свідомості та усталена освітня практика стримують орієнтацію педагога на індивідуальні відмінності школярів, обмежують арсенал способів спілкування з різними дітьми. Індивідуальність людини формується на основі спадкових природних здібностей у процесі виховання та в ході саморозвитку, самопізнання, самореалізації у різних видах діяльності. У навчальному процесі врахування індивідуальності означає розкриття можливості максимального розвитку кожного учня, створення соціокультурної атмосфери розвитку, з визнанням унікальності та неповторності психологічних особливостей учня. У початковій школі діти істотно відрізняються за рівнем розвитку мислення, уваги, вимови, пам'яті, уяви, тому важливим є різний темп роботи на уроці з кожним учнем, оскільки школярам потрібен різний час для оволодіння навчальними вміннями та навичками [5, с. 12].

Орієнтація на «середню» дитину і певну єдину норму, що визначає обсяг знань, умінь і навичок, що підлягають засвоєнню, призводить до того, що розвиток більш розвинених дітей штучно гальмується, і вони тим самим позбавляються можливості повноцінної реалізації своїх здібностей. Діти ж із нижчим темпом розвитку змушені постійно переживати відставання, що негативно позначається на їхньому емоційному стані. В обох випадках це призводить у майбутньому до появи таких небажаних рис характеру, як: невпевненість, зайва сором'язливість, постійна незадоволеність собою або невинуватим самовпевненість, агресивність, тривожність та ін.

Освітнє середовище початкової школи є дуже важливим чинником розвитку учнів, адже, враховуючи вікові особливості школярів, саме початкова школа допомагає дитині сприйняти освіту як особистісно-значиму цінність, опанувати способи ефективної взаємодії з іншими людьми, осмислити завдання свого життя; задовольняє основні потреби особистості (фізіологічні, ідеальні, у безпеці, повазі, самоактуалізації та ін.)

Створення та вдосконалення розвиваючого освітнього середовища початкової школи можливе та необхідне в сучасних умовах. Цей процес вимагає всеохоплюючої і докорінної перебудови всього життя школи, але починати її треба з переосмислення педагогічною громадськістю нових цілей та умов роботи школи.

Особистісна орієнтованість принципово змінює відправну точку освітнього процесу. Нею стає не система знань, яка надається дитині для засвоєння, а сама дитина, її життєвий досвід, інтелектуальні та емоційні особливості, індивідуальні властивості тощо. І в цьому випадку знання служать не метою педагогічної діяльності, а засобом, що дозволяє людині розвиватися, а проблеми навчання трансформуються на проблеми виховання та розвитку.

Особистісно-орієнтоване навчання має на меті орієнтацію на навчання, виховання та розвиток усіх учнів з урахуванням їх індивідуальних особливостей: вікових, фізіологічних, психологічних, інтелектуальних; освітніх потреб, орієнтацію на різний рівень складності програмного матеріалу, доступного учневі [3, с. 29]. Важливим психолого-педагогічним завданням є робота з обдарованими дітьми. Йдеться про діагностику як загальної (інтелект і креативність), так і спеціальної обдарованості (музичної, літературної, сенсомоторної, тощо), а також навчання, виховання та розвиток обдарованих дітей. Серед особистісно-орієнтованих технологій навчання можна виокремити наступні технології: педагогічних майстерень, технологія колективної мисленнєвої діяльності, евристичного навчання, метод проєктів, ймовірна освіта, гуманітарно-особистісна технологія, дизайн-педагогіка та інші [4, с. 30].

Вчитель під час організації особистісно-орієнтованого середовища повинен пам'ятати наступні правила, без яких не можна досягти ефективної організації діяльності.

1. Вчителі повинні зрозуміти важливий зв'язок між успіхами дітей у навчанні та можливостями самостійного вибору. Вибір дозволяє дітям пізнати себе як учнів та виявити інтерес до свого світу. Діти мають бути «власниками» свого навчання, що є запорукою його успішності, а для цього необхідно розвивати у дітей здатність розгадувати, аналізувати та приймати рішення, що дозволить їм надалі успішно вирішувати проблеми, ставати творчими та мислячими особистостями. Діти повинні мати можливість вчитися на власних як невдалих, і успішних рішеннях. Одним з найбільш ефективних способів навчання є аналіз та осмислення хибного рішення.

2. У своїй щоденній діяльності діти повинні стикатися з необхідністю самостійного вибору: діти обирають, що вони робитимуть, як вони це робитимуть, з якими засобами, з ким, а іноді і де. Вчитель спрямовує вибір лише тим, що дає необхідні матеріали та забезпечує можливість їх вмілого використання.

3. Щодня у дитини має бути можливість діяльності під керівництвом вчителя (у повній групі, малій групі, для окремих учнів) та діяльності, ініційованої самими учнями (вибір у будь-якій її формі). Ці два види діяльності повинні бути ретельно збалансовані.

4. Роль вчителя під час будь-якої самостійно обраної дитиною діяльності зводиться до спостереження та спілкування з дітьми, а не до того, щоб бути на підхваті і виправляти помилки або організовувати майбутні дії [2, с. 62].

Вчителю слід спостерігати за тим, як діти працюють та роблять вибір, як вони долають труднощі, яким дітям необхідно допомогти розвинути почуття незалежності та відповідальності. Крім цього, важливою задачею вчителя є особисте спілкування з кожним учнем під час їхньої діяльності з самостійного вибору [1, с. 503]. Таким чином діти бачитимуть, що вчитель цікавиться їхньою роботою та цінує її.

Таким чином, створення особистісно-орієнтованого середовища спонукає дітей максимально ініціювати власне навчання, забезпечує цілісність педагогічного процесу, якісне зростання творчих здібностей, емоційного та фізичного благополуччя учнів. Чим багатшим є освітнє середовище, тим легше розкрити індивідуальні можливості кожного учня, спертися на них з урахуванням виявлених інтересів, схильностей та різноманітності суб'єктивного досвіду учня, накопиченого ним у сім'ї, у спілкуванні з однолітками, навчанні, реальній взаємодії з навколишнім світом. Таке різноманітне середовище має бути у початковій школі однаковою для всіх учнів. Будучи різноманітною за змістом, особистісно-орієнтоване середовище дає можливість кожному учню розкрити себе та самореалізуватися.

Література та джерел

1. Охріменко Л., Касперська Л. Підготовка учителів до реалізації особистісно-орієнтованого освітнього процесу в початковій школі. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2015. С. 503–508.
2. Доманюк О. М., Тимош Ю. В. Особистісно орієнтований підхід у підготовці вихователів закладів дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка. Теорія і методика професійної освіти*. 2020. № 25 (2). С. 59–62.
3. Кондратюк О. Особистісно-орієнтований підхід у початковій освіті. Київ: Шкільний світ. 2008. 126 с.
4. Нечипоренко В. Особистісно орієнтований навчально-виховний процес. *Директор школи*. 2008. № 15. С. 29–31.
5. Савінова Н. Творчий розвиток учня в умовах особистісно орієнтованого виховання. *Світ виховання*. 2008. № 2. С. 11–13.

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Софія Ничипорук,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Оксана Мельничук, викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Висвітлено стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та виховній практиці сучасної початкової школи та подано особливості логічного мислення молодших школярів

Одним з найважливіших періодів у розвитку і формуванні людини є навчання її в початковій школі. В цей час закладаються основи розумового розвитку дітей, створюються передумови для підготовки самостійно мислячої, критично оцінюючої свої дії людини, здатної зіставляти, порівнювати, висувати безліч способів вирішення проблем, оцінювати їх і вибрати найбільш раціональний, виділяти головне і робити узагальнені висновки, застосовувати отримані знання на практиці. Необхідною умовою досягнення таких результатів виступає розвиток у дитини логічного мислення як найважливішого чинника, що забезпечує ефективність її подальшого навчання в школі, успішність у професійній підготовці та житті.

Педагогічні аспекти розвитку логічного мислення в навчальному процесі школярів знайшли відображення в працях Ю. Бабанського, І. Барташнікової, В. Беспалько, П. Гальперіна, В. Давидова, В. Паламарчук та багатьох інших. У педагогічних дослідженнях цих та інших авторів розглянуті проблеми взаємозв'язку логічного мислення і творчого саморозвитку школярів, методи та технології розвитку логічного мислення, освоєння логічних операцій школярами, їх зв'язок з розумовим розвитком дитини. У даних роботах даються не тільки методичні рекомендації з розвитку логічного мислення, але і міститься велика кількість логічних завдань, які можуть бути використані при навчанні молодших школярів.

Разом з тим, незважаючи на велику кількість досліджень з різних аспектів розвитку логічного мислення, в тому числі і у молодших школярів, дану проблему не можна вважати вирішеною.

Під логічним мисленням розуміється здатність і вміння дитини молодшого шкільного віку самостійно проводити прості логічні дії (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та ін.), а також складені логічні операції (побудова заперечення, твердження і спростування як побудова міркування з використанням різних логічних схем – індуктивної або дедуктивної). Практика показує, що якщо прості логічні дії до певної міри формуються у кожної людини стихійно (хоча очевидно, що спеціальна методична робота в цьому напрямі різко підвищує рівень сформованості цих дій), то складені логічні операції, що мають складніший і комплексний характер, у більшості людей самих по собі не формуються, їх розвиток вимагає спеціальної цілеспрямованої методичної роботи.

При цьому багато методистів відзначають, що низький рівень логічної (і, як наслідок, алгоритмічної) культури старшокласників – це закономірний наслідок відсутності систематичної роботи над формуванням логічного та алгоритмічного мислення в початкових класах. Проте, детально розробленої методичної бази, на яку міг би опертися вчитель початкових класів, на сьогодні практично не існує [2, с. 16].

Щодо питання про розумові можливості молодшого школяра, слід зазначити, що воно в різний час вирішувалося по-різному.

Протягом молодшого шкільного віку в дітей формуються мислительні операції, які ми вже зазначали вище як критерії, за якими необхідно оцінювати розвиток логічного мислення, а саме: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення.

Першокласники та деякі другокласники використовують переважно практично-дійовий та образно-мовленнєвий аналіз предметів, явищ тощо. Із третього, а інколи навіть із другого класу він стає систематичним.

Діти порівняно легко розв'язують задачі, коли можна використати практичні дії із самими предметами, наприклад, паличками, кубиками або виділити ознаки частин предметів, спостерігаючи їх. Спочатку аналіз є елементарним. Так, першокласники на початку навчального року схильні аналізувати тільки одну частину предмета (у розповіді під час опису картини вони визначають одну-дві події, не виділяючи головної). Поступово аналіз набуває комплексного характеру, стає повнішим, оскільки учні розглядають більш-менш усі частини чи властивості пізнаваного предмета, хоч ще не встановлюють взаємозв'язків між ними. У частини учнів другого класу і в більшості учнів четвертого класу аналіз стає систематичним. Розглядаючи частини і властивості в предметів, учні знаходять серед них головні, виявляють їх взаємозв'язки і взаємозалежності. Об'єктом аналізу є предмети, явища, процеси, дії, вчинки людей, мовні явища [3, с. 207].

Аналіз при цьому тісно пов'язується з синтезом, тобто об'єднанням у думках виділених елементів у єдине ціле, встановленням зв'язків між ними. Аналіз, як і синтез, потрібний для того, щоб учні усвідомили будь-який наочний і мовний матеріал [3, с. 211].

Як стверджують психологи М. Савчин та Л. Василенко, першокласники легше здійснюють синтез у процесі виконання практичних дій. У третьому, рідше в другому, класі він набуває образно-мовленнєвого, систематичного характеру. Рівень аналізу й синтезу у молодших школярів залежить не тільки від їх загального розвитку, а й від предметів, які є об'єктом цих дій. Аналіз і синтез поєднуються у порівнянні об'єктів [5, с. 92].

При порівнянні учні початкових класів легко виокремлюють відмінності і важче подібності, стверджує О. Савченко. У процесі систематичного і тривалого навчання вони поступово опановують вміння виокремлювати та порівнювати подібності [4, с. 125].

Якщо дидактичні умови сприятливі, вважає О. Скрипченко та ін., молодші школярі успішно навчаються порівнювати також числові й алгебраїчні вирази, формули, схеми, речення тощо, знаходити в них щось схоже й відмінне. Молодшим школярам доводиться порівнювати не тільки сприйняті, а й уявлені об'єкти. Другокласники можуть успішно виділити спільні й відмінні ознаки двох уявлених, відомих їм предметів, живих істот (наприклад, горобця й ворони, яблука і сливи тощо). Порівнюючи нові й раніше пізнані предмети чи явища, молодші школярі не тільки аналізують їх, а й синтезують, висловлюючи результати цих процесів у формі суджень [1, с. 104].

Спеціальні дослідження Н. Менчинської, О. Кульчицької, С. Максименко та інших вчених свідчать, що схеми допомагають молодшим школярам абстрагувати кількісні залежності від конкретного змісту задач. Ця допомога стає особливо ефективною, якщо учні навчаються самостійно креслити схеми, зіставляти їх з умовами задач і виявляти в різному їх змісті однакову абстрактну математичну залежність. Аналіз об'єктів, абстрагування їх спільних ознак підготовлює узагальнення, яке виявляється у віднесенні учнями предметів і явищ до певних їх груп, видів, родів тощо, дає змогу класифікувати об'єкти й повною мірою систематизувати свої знання про них.

У молодшому шкільному віці узагальнення полягає в об'єднанні предметів на основі певної ознаки. Розвитку узагальнення сприяють систематичне виконання завдань на групування наочних предметів, словесно означених об'єктів, розв'язування математичних задач [2, с. 20].

Вивчення наукової літератури показало, що незважаючи на великий інтерес психологів і педагогів до проблеми розвитку логічного мислення учнів, багато її аспектів залишаються недостатньо вивченими. В даний час ця проблема не отримала достатнього теоретичного дозволу.

Таким чином, існує протиріччя між нагальною необхідністю у розвитку логічного мислення учнів та сучасними шкільними програмами, які не дозволяють повною мірою розвивати логічне мислення учнів. Щоб зняти це протиріччя, необхідно, виходячи з знання структури розумових операцій, розробити систему логічних завдань по кожній темі, вирішення яких удосконалює конкретні операції і прийоми мислення.

Література та джерела

1. Вікова і педагогічна психологія: навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Волинська, З. В. Огороднійчук. Київ: Каравела, 2008. 400 с.
2. Осіпчук Л. Г. Розвиток логічного мислення учнів початкових класів на уроках математики. Фастів: вид-во Фастівський ліцей-інтернат, 2012. 33 с.
3. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. Київ: Либідь, 2001. 558 с.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. Київ: Генеза, 1999. 324 с.
5. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2006.

360 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ЗОРОВОЇ ВТОМИ У КОМП'ЮТЕРОКОРИСТУВАЧІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Катерина Ніколаєва,

**студентка 3 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

*Науковий керівник – Наталія Кардашук, викладач природничих дисциплін циклової комісії
викладачів природничо-математичних дисциплін*

У статті проаналізовано причини погіршення зору, швидкого стомлення та особливості відновлення зорової втоми у комп'ютерокористувачів старшого шкільного віку.

В останні роки відбулося широке впровадження комп'ютерної техніки у всіх галузях виробництва, обслуговування та на побутовому рівні. Практично безмежні можливості комп'ютерної техніки зробили її необхідною у сфері науки та освіти. Персональні комп'ютери стали невід'ємним атрибутом навчального процесу [1, 2]. Найбільш вразливими, як стверджують експерти ВООЗ, є зір, психіка, автономна нервова система і кістково-м'язова системи організму [2].

Доведено, що серед негативних факторів є тривале сидяче положення, дія електромагнітного випромінювання, навантаження на зір та стомлення очей. Основні скарги, які пред'являють користувачі під час роботи з персональними комп'ютерами, це біль і відчуття «піску» в очах, погіршення зору, почервоніння повік, труднощі переведення погляду з близьких на далекі предмети, швидке стомлення, двоїння предметів [3, с. 51].

Комплекс виявлених порушень науковцями об'єднано терміном комп'ютерний зоровий синдром. Проведено анкетування 102 школярів, користувачів персональних комп'ютерів, старшого шкільного віку (8 хлопців та 94 дівчини). Серед опитаних 5% користувались моніторами, побудованими на електронно-променевих трубках, а 95% – рідкокристалічними, що вважаються значно безпечнішими відносно впливу неіонізуючого і іонізуючого електромагнітного випромінювання та ефектами, пов'язаними з мерехтінням зображення [4, с. 49]. 18 старшокласників, що склали 17,6% опитаних, працювали з персональним комп'ютером протягом 1 року, 37 осіб (36,2%) – від 1 до 3 років, 30 підлітків (29,6%) – 3-5 років і 17 школярів (16,6%) – більше 5 років. 23,5% опитаних протягом доби затрачали на роботу за комп'ютером менше години, половина учнів – від 1 до 3 годин, 20,5% осіб – від 3 до 5 годин і 6% школярів – від 5 до 8 годин щоденно.

Результати наших опитувань показали, що найвираженішими симптомами, які спостерігались у старшокласників, були зміна чутливості до світла, печія, біль в очах та їх почервоніння, що найвірогідніше спричинено перенапруженням зору при тривалій концентрації на нечітких і відносно малих зображеннях чи їх елементах, недостатньому русі повік, і як наслідок – недо зволоження і висихання склери та рогівки. Діти шкільного віку є найвразливішими щодо даних симптомів, так як тривало зосереджуючи погляд на моніторі, виконуючи певну захоплюючу роботу (комп'ютерна гра, соціальні мережі), вони час від часу «забувають кліпати» чи відводити погляд від монітору.

Значна втома і дратівливість (3,4 бали) спостерігались у 24 опитаних (23,5%). Це можна пояснити тим, що робота з ПК, щодо виконання навчальних чи розважальних завдань несе велике зорове і нервово-емоційне напруження, викликаючи погіршення функціонального стану ЦНС [5, с. 218].

У наших дослідженнях, на запитання щодо дотримання санітарно-гігієнічних правил роботи з персональним комп'ютером, 80% опитаних дали позитивну, а 20% – негативну відповідь. Лише 35 школярів, із всіх обстежених, для відновлення зорових функцій виконували комплекс вправ для очей. Серед опитаних, які не дотримувались правил гігієни при користуванні ПК, відчуття болю в очах, втоми та дратівливості, зміна чутливості до світла зустрічались частіше та були більш вираженими, ніж у тих, що дотримувались їх.

З поміж обстежених, які виконували комплекс вправ для очей, значно менше виявлялись симптоми пелени перед очима (35% опитаних) та двоїння предметів (67%), відносно тих, що не виконували вправ (80% та 83% відповідно), а їх вираженість була значно нижчою. 95 осіб (93,1%)

вказали, що дані симптоми зберігаються менше години після користування комп'ютером, і лише 7 осіб (6,9%) – більше години.

Таким чином, встановлено наявність негативного впливу на стан зорових функцій, розвиток втоми і дратівливості при роботі за ПК, що узгоджується з даними інших дослідників [6, с. 135]. Негативний вплив можна попередити шляхом дотримання гігієнічних вимог, відновлювальних вправ для очей при роботі за ПК.

Література та джерела

1. «Computer Vision Syndrome». «National Institute of Occupational Safety and Health of USA». URL: <http://www.cdc.gov/niosh/> (дата звернення: 01.02.2022).
2. CVS. The Wall Street Journal. URL: http://europe.wsj.com/home-page?hat_input=computer+vision+syndrome (дата звернення: 01.02.2022).
3. Вадзюк С. Н. Про деякі особливості взаємодії із комп'ютерами і їх наслідки в учнів старшого шкільного віку. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: біологія*. 2012. № 1 (50). С. 50–53.
4. Вадзюк С. Н. Порушення зорових функцій у підлітків з еметропічною рефракцією при візуальному комп'ютерному навантаженні та їх відновлення / С. Н. Вадзюк, Н. Я. Ульяницька, Н. О. Белікова, С. Я. Індика, Ю. С. Вадзюк, М. О. Сопіга. *Фізіологічний журнал*. 2018. Т. 64, № 5. С. 47–53.
5. Ульяницька Н. Я., Індика С. Я., Якобсон О. О. Особливості відновлення функціональних порушень зору у комп'ютерокористувачів старшого шкільного віку. *Здоров'я для всіх: мат. VII Міжнарод. науч.-практ. конф., посвящ. 10-літтю факульт. організації здорового способу життя*. Пінск: Полесский государственный университет. 2017. С. 217–220.
6. Кочина М. Л. Современные факторы визуального воздействия и их влияние на зрительный анализатор школьников. *Международный медицинский журнал*. 2009. № 2. С. 133–135

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ

Юлія Ніколенко,

студентка 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
Фахового коледжу «УНІВЕРСУМ» Київського університету
імені Бориса Грінченка

*Науковий керівник – Людмила Глухенька,
викладач вищої категорії, викладач-методист, викладач природничих дисциплін*

У статті обґрунтовано теоретичну складову сутності здоров'язбережувальної компетентності вчителя та учнів. Розкрито актуальність та практичну значущість зазначеної проблеми.

Всі здорові люди люблять життя.

Генріх Гейне

Вивчення проблем здоров'я дітей у наш час набуває особливої актуальності. Про це свідчить статистика стану здоров'я школярів, яка сьогодні є досить невтішною. З різних причин кількість хворих дітей у нашій державі зростає. Велике значення в цьому відіграє погіршення та нестабільність соціально-економічної, екологічної ситуації в суспільстві, незадовільні умови життя частини населення, що знижує адаптивні можливості дитячого організму та його опірності до дії різних шкідливих факторів. Це призводить до того, що 10% дітей закінчують школу умовно здоровими, інші, вже в підлітковому віці мають хронічні захворювання (42%), погіршуються показники фізичного та розумового розвитку [1, с. 21].

Мета написання статті полягає у теоретичному обґрунтуванні важливості формування здоров'язбережувальної компетентності вчителя та учнів, розкритті технологій, користуючись якими

педагоги зможуть цікаво організувати освітній процес та формувати здоров'язбережувальну компетентність школярів [2, с. 40].

На мою думку, доречно зазначити, що супутниками сучасного освітнього процесу часто є такі фактори ризику, які негативно впливають на здоров'я дітей як стресова педагогічна тактика, невідповідність методик та технологій навчання віковим та функціональним можливостям дітей, нераціональна організація навчальної діяльності, невиконання елементарних фізіологічних та гігієнічних вимог до організації освітнього процесу, недостатній рівень професійної компетентності, особливо молодих педагогів з питань збереження та зміцнення здоров'я здобувачів освіти, які також призводять до погіршення здоров'я дітей. Усе це переконує у необхідності здоров'язбережувальної діяльності, запровадження спеціальних заходів збереження та зміцнення здоров'я школярів [2, с. 41].

Як вважає Т. Гільберг, нині освіта виходить на новий, значно вищий рівень розвитку, тому кожен має задуматися над тим, що однією з умов є компетентність не лише учня, а й учителя. Особливо актуальною є приведена формула: компетенція-діяльність-компетентність. Отже, компетенція як об'єктивна характеристика, щоб стати компетентністю має пройти через діяльність. Цьому буде сприяти організація навчання молодших школярів на основі діяльнісного і компетентнісного підходів [3, с. 256].

Реалізація Концепції Нової Української школи та Державного стандарту початкової освіти, Типових програм початкової школи потребує перебудови методичної підготовки вчителя початкової школи, а саме – компетентнісний, діяльнісний і особистісно орієнтовані підходи у навчанні.

Державний стандарт початкової освіти чітко фіксує, що здобувач освіти:

- дбає про особисте здоров'я і безпеку, реагує на діяльність, яка становить загрозу для життя, здоров'я, добробуту;

- визначає альтернативи, прогнозує наслідки, ухвалює рішення з користю для здоров'я, добробуту, власної безпеки та безпеки інших осіб;

- робить аргументований вибір на користь здорового способу життя, аналізує та оцінює наслідки і ризику [4 с. 6].

- Оскільки формування здорового способу життя здобувачів освіти багато в чому залежить від особливостей освітнього процесу, тому завдання школи – навчити свідомо жити. Ми повинні працювати над тим, щоб виховувати людину, здатну пізнати себе, створити своє особисте життя [4 с. 1].

Як показує життя, здоров'я школярів безпосередньо залежить від специфіки навчання, харчування, рухової активності, правильного режиму активності та відпочинку, особливостей сімейного виховання. Ступінь успішності оздоровчої діяльності – усунення шкідливих впливів (коректування навколишнього середовища) та підвищення стійкості до них (тренування, збільшення адаптаційних можливостей організму) – визначає напрям зусиль по збереженню та зміцненню здоров'я [6, с. 27].

Здоров'язбережувальна компетентність – це готовність самостійно вирішувати завдання, пов'язані з підтримкою, зміцненням та збереженням здоров'я, як свого, так і оточуючих. Я вважаю, що головне завдання реалізації здоров'язбережувальної компетентності – вплинути педагогічними методами на свідомість та поведінку здобувачів освіти шляхом розвитку життєвих навичок, сприятливих для здоров'я, безпеки та гармонійного розвитку учня.

Сучасний вчитель має розуміти, що всіх наук не вивчиш, а здоров'я учнів – треба зберігати, допомагати стати впевненою та щасливою людиною. Саме з цією метою потрібно організовувати здоров'язбережувальний освітній процес на уроках та в позаурочний час, що сприяє створенню позитивної мотивації до здорового способу життя [8, с. 65].

Формуючи здоров'язбережувальну компетентність учнів, готуючись до уроків та виховних заходів я дотримуюсь таких принципів здоров'язбереження: пріоритет турботи про здоров'я вчителя й учня; комплексний міжпредметний підхід; відповідність змісту і організації навчання віковим особливостям учнів; безперервність та наступність; успіх породжує успіх; активність; «не нашкодь»; відповідальність за своє здоров'я.

Особливостями такого здоров'язбережувального уроку є: відповідне розташування дітей у класі – півколом, що дає змогу відчувати себе в колективі та творчому взаємозв'язку, єдність спілкування та діяльності; позитивне емоційне налаштування, що дає можливість зняти напругу, яка могла з'явитися раніше і виступає організаційним моментом, і настановою на урок чи тему; це

може реалізовуватися, наприклад, через привітання в парах, групах, у колі; активне міжособистісне спілкування – ситуації прощання та взаємодячності, які організуються як привітання [7, с. 112]

Головна вимога до здоров'язбережувального уроку – близько 50% часу уроку діти повинні знаходитися у стані рухової активності (паузи здоров'я, рухові дидактичні ігри та різноманітні активні дії, пересування дітей у просторі класу, фізкультхвилинки). Важливим компонентом здоров'язбережувального уроку є робота з усвідомленням, у наслідок чого учні обмислюють своє життя, свою поведінку, стосунки з людьми, засвоюють позитивні думки про здоров'я. [9, с. 5].

Таким чином, впровадження здоров'язбережувальних технологій потребує від учителя не допускати перевантаження учнів. При цьому необхідно визначати оптимальний обсяг навчальної інформації й способи її подання, враховувати інтелектуальні та фізіологічні особливості учнів, їх індивідуальні мовні особливості, а також намагатися планувати такі види роботи, які сприяють зниженню втоми.

Література та джерела

1. Власенко Л. Організація здоров'язбережувального навчального процесу на уроках і в позаурочний час у початковій школі. *Основи здоров'я*. 2012. № 4. С. 21–24.

2. Волкова С. С. Здоровий учитель – здорова школа. Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку: матер. III міжн. наук.-практ. конф. Харків, Вид-во ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. 2007. Т. 1. С. 40–43.

3. Гільберг Т. Методика навчання інтегрованого курсу «Я у світі» у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу. Київ: Генеза, 2019. 256 с.

4. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/articles/-uryad-zatverdyy-novyj-standart-pochatkovoyi-osvity-shhotse-oznachaye/> (дата звернення: 17.01.2022).

5. Концепція Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkol> (дата звернення: 17.01.2022).

6. Измалкова О., Колесник К. Формування здоров'язбережувальної поведінки у дитини. *Основи здоров'я*. 2012. № 10. С. 27–30.

7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи (Бібліотека з освітньої політики) / Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін. Київ: Видавництво «К. І. С.», 2004. С. 112.

8. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рідна школа*. 2005. № 1. С. 65–69.

9. Постоєнко С. Упровадження здоров'язбережувальних технологій на уроках. *Основи здоров'я*. 2013. № 7. С. 5–8.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Євгенія Ношкалюк,

**студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

**Науковий керівник – Тетяна Яцик, викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки
та психології**

Розглянуто особливості запровадження інклюзивної освіти в Україні. Встановлено низку чинників, що перешкоджають впровадженню та розвитку інклюзивної освіти. Обґрунтовано важливі чинники ефективної реалізації інклюзивної освіти.

Розвиток сучасного суспільства України і процеси інтеграції в європейську спільноту гостро ставлять питання забезпечення соціального захисту громадян країни, і особливо тих, хто потребує його найбільше, зокрема, це діти з особливими освітніми потребами. Проте, незважаючи на проблеми

у сфері освіти, надзвичайно важливим залишається питання залучення дітей з особливими освітніми потребами (далі – ООП) в освітнє середовище України. Ця тенденція інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в освітнє середовище актуальна у всьому світі, проте в Україні лише останні кілька років почала приділятися увага та робляться відповідні кроки в напрямку покращення критичної ситуації отримання освіти для зазначеної категорії дітей. Таким чином, актуальності набуває інклюзивна форма навчання в сучасній українській школі, що передбачає надання дитині, яка потребує корекції психофізичного розвитку, права відвідувати загальноосвітній заклад. Однак для цього створюється необхідне адаптоване освітнє середовище та надаються відповідні додаткові послуги, які приносять користь від її спільного навчання зі здоровими однолітками.

Визначальним поняттям для інклюзивної освіти є дитина, незалежно від стану здоров'я, фізичних і розумових здібностей, соціального статусу сім'ї тощо. Інклюзивне навчання у школі (а також закладах дошкільної і вищої освіти) можна визначити як комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти особам з особливими освітніми потребами шляхом організації навчання з урахуванням індивідуальних особливостей їхньої навчально-пізнавальної діяльності. Ефективність впровадження інклюзивного навчання залежить від багатьох чинників, передусім від досконалості нормативно-правової бази, інформаційної підтримки, наукового, навчально-методичного, кадрового, матеріально-технічного забезпечення навчально-виховного процесу [3, с. 21]. А у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки передбачено низку завдань, спрямованих на оптимізацію освіти у закладах дошкільної, середньої і вищої освіти дітей (осіб) із особливими освітніми потребами [4]. Зокрема, заплановано: розширення практики інклюзивного та інтегрованого навчання у навчальних закладах різних рівнів дітей із особливими освітніми потребами; пріоритетне фінансування та навчально-методичне і матеріально-технічне забезпечення тих навчальних закладів, які надають освітні послуги таким людям. Створення сприятливого клімату в освітньому середовищі є необхідною умовою успіху включення в нього дитини з особливими освітніми потребами. Це означає прийняття та розуміння такої дитини, визнання її рівноправним членом дитячого колективу. Лише за таких умов дитина з особливими освітніми потребами буде почуватися комфортно та може успішно навчатися.

Актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана насамперед, з тим що чисельність дітей, які потребують корекційного навчання, неухильно зростає. На сьогодні дітей, які потребують корекції фізичного та розумового розвитку, в Україні понад 1 млн., що становить 12% від загальної чисельності дітей у країні. Можна також констатувати проблеми, що стосуються інклюзивної освіти, які призводять до того, що інклюзивні процеси в Україні багато людей сприймають негативно, навіть вороже. Це стосується як дитячого колективу, в якому перебуває школяр з особливими освітніми потребами, батьків таких учнів, так і батьків здорових дітей, а також учителів та громадськості загалом.

На початкових етапах розвитку інклюзивної освіти нагальною є проблема неготовності (професійної, психологічної та методичної) педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, виявляється недостатня професійна готовність та рівень компетенцій для роботи в інклюзивному середовищі, з'являються психологічні бар'єри і професійні стереотипи. Серед основних психологічних бар'єрів: страх перед невідомим, небезпека інклюзії для інших учасників освітнього процесу, негативні установки й упередження, професійна невпевненість педагога, небажання змінюватися, психологічна не готовність до роботи з «особливими» дітьми [2]. Це висуває серйозні завдання перед науковцями, викладачами закладів вищої освіти та керівниками закладів дошкільної освіти, які реалізують інклюзивні принципи. Інклюзивною формою навчання може займатися той, хто прийшов до ЗЗСО за покликанням. Як відомо, сьогодні в педагогічні заклади вищої освіти відбирають вступників, оцінюючи їхні знання з предметів, а не любов до дитини, людяність, альтруїзм, терпимість, готовність розуміти та сприймати інших, хоча ці риси важливі для педагогічної діяльності в інклюзивному просторі. Суспільство забуло про те, що педагогічна діяльність – це передусім покликання, творчість, а не ремесло. Згадаймо слова В. Сухомлинського: «учитель починається з любові до дитини» [5, с. 304]. Ще однією актуальною проблемою є ставлення до інклюзії батьків дітей з особливими освітніми потребами, які не завжди готові віддати дитину навчатися до звичайного ЗЗСО, намагаючись захистити її від оточуючого світу, побоюючись неприйняття, образ і глузування. Для них більш прийнятним є спеціальний заклад або індивідуальна форма навчання. Такі батьки дітей з особливими потребами мають усталені упередження щодо освіти у ЗЗСО, навіть інклюзивних. Як зазначає Д. Величко «на загал панівною є думка, що соціум не

готовий до адекватного сприйняття дітей з особливими потребами; що чим значущою є проблема дитини, тим більше вона та її батьки стикаються з негативним відношенням з боку як дорослих, так і дітей. Тому батьки намагаються зберегти власних дітей від психологічних травм і не бажають щоб вони виконували роль «тренажерів» для формування суспільної толерантності» [2, с. 48].

Отже, можемо констатувати, що інклюзивна освіта передбачає забезпечення якісної освіти дітям з особливими освітніми проблемами у загальноосвітніх закладах кваліфікованими педагогами з урахуванням психофізичних особливостей зазначених дітей у максимально адаптованому середовищі для всіх учасників навчального процесу. Інклюзія навчає співіснувати суспільство, інформувати та усувати психологічні та фізичні бар'єри нерівності різних верств населення. Проблема спеціалізованої освіти на відміну інклюзивної, як свідчить практика, є абсолютною не підготовленістю дітей із особливими освітніми потребами до реалій самостійного життя та невміння інтегрувати у соціум. Інклюзія ж з фізичним розвитком адаптує й інтегрує через навчальний процес, тим самим готуючи до майбутньої самореалізації.

Література та джерела

1. Величко Д. В. Впровадження інклюзивної освіти в Україні. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2015. Вип. 125. С. 46–49.
2. Ковригіна Л. – актуальні проблеми інклюзивного навчання в Україні. URL: <http://pi.ioid.gov.ua/images/pdf/2018%201/4.pdf> (дата звернення: 19.02.2022).
3. Кольченко К. О. Концептуальні підходи до впровадження інклюзивної освіти у вищих навчальних закладах. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2013. № 10 (12). С. 12–22.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2015/2015_04\(27\)/12.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2015/2015_04(27)/12.pdf) (дата звернення: 19.02.2022).
5. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. Київ: Рад. школа, 1988. 304 с.

ВИДИ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Світлана Олексіюк,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Петро Бойчук, к. пед. н., доцент,

ректор КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Виокремлено внутрішню та зовнішню мотивацію навчальної діяльності. Визначено, що мотивація включає мотиви, що спонукають людину до навчальної діяльності. Подано різні класифікації мотивів навчання.

Ефективна навчальна діяльність залежить не тільки від знань і здібностей учня, а й від мотивації, тобто від прагнення досягти успішних результатів і самоствердитися. У молодшому шкільному віці закладаються основи мотивації навчальної діяльності. Саме тому цей вік є сприятливим для формування мотиваційної сфери особистості в цілому.

Як зазначає М. Халько, «чим вищий рівень мотивації молодшого школяра, чим більше чинників спонукають його до діяльності та самоствердження, тим більших зусиль він докладає і, відповідно, вищих результатів він може досягти» [10, с. 150].

Ефективність навчальної діяльності безпосередньо залежить від мотивів, що спонукають учнів до активності та визначають її спрямованість. Дослідження видів мотивації навчальної діяльності потребує з'ясування сутності таких понять, як «мотивація» і «мотив». Ці терміни часто вживають як синонімічні чи тотожні. Підкреслимо, що поняття «мотивація» і «мотив» є тісно пов'язаними, але не тотожними.

Мотивація є складним механізмом співвіднесення особистістю зовнішніх і внутрішніх чинників поведінки, що визначає виникнення, напрям і способи здійснення конкретних форм

діяльності [3, с. 523]. Це поняття означає систему мотивів або стимулів, що спонукає людину до конкретних форм діяльності чи поведінки [4, с. 94].

Таким чином, це поняття включає як внутрішні (диспозиційні), так і зовнішні (ситуативні) чинники активності.

У педагогічному словнику С. Гончаренка термін «мотив» визначено як спонукальну причину дій і вчинків людини [4, с. 209].

Н. Бордовська та А. Реан пропонують таке визначення мотиву: «внутрішня спонукання особистості до того чи того прояву активності, що пов'язана із задоволенням певної потреби» [2, с. 184].

Як стверджує Л. Божович, мотивами учіння є спонуки, які характеризують особистість учня, її ключову спрямованість. Вони залежать від конкретних суспільних умов, у яких розвивається дитина, а також від виховання, яке вона отримує [1, с. 200].

Таким чином, мотивом навчання є внутрішня рушійна сила, яка спонукає дитину до навчальної діяльності.

Учені виділяють внутрішню та зовнішню мотивацію навчальної діяльності. Так, Є. Ільїн виокремлює ситуаційну (зовнішню) та особистісну (внутрішню) мотивацію. У першому випадку мотиви навчання пов'язані з необхідністю продемонструвати певні знання, уміння, навички у конкретній ситуації. Внутрішня мотивація передбачає мотиви самовдосконалення, цінностей, ідеалів тощо [5, с. 211].

Зовнішня і внутрішня мотивація здійснює різний вплив на психічний стан та розвиток дитини, має свої недоліки та переваги. Переважаючи внутрішні мотиви визначають стійкість навчальної мотивації, ієрархію її головних підструктур. Зовнішні мотиви обумовлюють постійну динаміку та нові комбінації спонук [9, с. 32].

Як правило, навчальна діяльність дитини характеризується не одним мотивом, а цілою системою різноманітних мотивів, що переплітаються, доповнюють один одного, знаходяться в певному співвідношенні між собою [8].

У психолого-педагогічній літературі існують різні підходи до класифікації мотивів навчальної діяльності. Так, учена Л. Божович виокремлює зовнішні та внутрішні мотиви навчання. Внутрішні можуть бути пізнавальними, пов'язаними зі змістом самої навчальної діяльності та соціальними, пов'язаними із чинниками, що впливають на мотиви навчання, але не пов'язані з навчальною діяльністю (прагнення бути розумним, отримати схвалення старших товаришів, досягти успіху) [1, с. 107].

Внутрішні мотиви є характерними для діяльності, що спрямована на здобуття знань, оволодіння необхідними для цього способами дій. Тут учнів приваблює сам процес навчання. Діти отримують задоволення від подолання труднощів, які виникають під час розв'язання навчальних завдань.

Мотиви, у яких навчання виступає як засіб для задоволення інших потреб або досягнення інших цілей, називають зовнішніми.

Учена А. Маркова виокремлює мотиви:

1) пізнавальні (широкі пізнавальні, учбово-пізнавальні, мотиви самоосвіти), що мають зв'язок зі змістом навчальної діяльності та процесом її виконання;

2) соціальні (широкі соціальні, вузькі соціальні, мотиви соціальної співпраці). Ця група мотивів пов'язана із різними соціальними взаємодіями з іншими.

За словами ученої, якщо у дитини у процесі навчання переважає спрямованість на зміст навчального предмету, то це пізнавальні мотиви. Спрямованість на іншу людину у процесі навчання свідчить про соціальні мотиви [7, с. 82].

Зауважимо, що при наявності мотивів, що не пов'язані безпосередньо зі змістом навчання, результати навчання є не достатньо високими. У такому разі найсприятливіші умови для формування пізнавальних інтересів та інших мотивів, що відповідають об'єктивному змісту навчання, слід створювати там, де їхня навчальна діяльність спрямована не на запам'ятовування готових даних і висновків, а на активні пошуки відповідей на поставлені перед ними запитання, на самостійне розв'язання доступних для них проблем та подолання труднощів, які виникають [6, с. 15].

Розрізняють широкі та вузькі соціальні мотиви. Перші пов'язані з розумінням суспільної ролі школяра, його громадського обов'язку (на доступному для його віку рівні). Серед вузьких особистих

мотивів виокремлюють: прагнення виділитись серед ровесників; задоволення самолюбства, почуття власної гідності тощо.

Таким чином, сьогодні перед школою стоїть завдання – формування в учнів мотивації до навчання, оскільки без неї неможлива ефективна навчальна діяльність. Розрізняють внутрішню та зовнішню мотивацію. З'ясовано, що внутрішня мотивація пов'язана зі змістом самої навчальної діяльності, а зовнішня із чинниками, які впливають на мотиви навчання, але не пов'язані з навчальною діяльністю.

Література та джерела

1. Божович Л. И. Проблема развития мотивационной сферы ребенка. Изучение мотивации детей и подростков. Москва: Педагогика, 1972. 352 с.
2. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика: учебник. Санкт-Петербург, 2000. 304 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. О. О. Єрошенко. Донецьк: ТОВ «Глорія Трейд», 2012. 864 с.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
5. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. СПб.: Питер, 2002. 512 с.
6. Лала С. Формування мотиваційного компонента навчальної діяльності як засіб створення ситуації успіху: з досвіду роботи. *Сільська школа України*. 2007. № 9. С. 15–18.
7. Маркова А. К. Формирование мотивации учения. Москва: Просвещение, 2002. 213 с.
8. Нестеренко В. В., Наставнюк О. В. Сутність мотивації навчальної діяльності і особливості її прояву у дітей передшкільного віку. URL: http://sandavak.narod.ru/stud_stat/nastavnuk.pdf (дата звернення: 11.02.2022).
9. Патирко Т. Особливості зовнішньої та внутрішньої мотивації учіння дітей при зміні соціальної ситуації розвитку. *Наступність і перспективність у навчанні і вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку*. Переяслав-Хмельницький, 2000. С. 30–33.
10. Халько М. С. Характеристика мотиваційного компоненту навчальної діяльності молодшого школяра. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки*. 2018. Вип. 7 (52). С. 150–156.

ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ ПЕДАГОГА-ОРГАНІЗАТОРА ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Катерина Олійник,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

**Науковий керівник – Світлана Бахомент, викладач-методист циклової комісії шкільної,
дошкільної педагогіки та психології**

*Розглянуто роль педагога – організатора в системі виховної діяльності освітніх закладів.
Визначено особисті якості педагога організатора, які необхідні для його професійної діяльності.*

Вибір та обґрунтування основних теоретичних підходів у розвитку професійної компетентності педагога-організатора зумовлені показниками її сформованості та сучасними вимогами до побудови освітнього процесу в сучасній українській школі.

Педагог-організатор – фахівець, що організує позакласну і позашкільну роботу у сфері додаткової освіти дітей. Він керує роботою клубів, гуртків, секцій і інших об'єднань, що функціонують в освітніх закладах і організовує діяльність учнів за технічним, художнім, спортивним і туристично-краєзнавчими напрямками, проводить масові заходи (вечори, свята, олімпіади та ін.), організовує відпочинок дітей під час канікул; сприяє творчому розвитку учнів; залучає до виховної роботи з школярами установи культури і спорту, громадські організації [3].

Поки існує школа, непорушною істиною залишаться слова К. Ушинського: «У вихованні все повинно базуватися на особистості вихователя, тому що виховна сила впливає тільки з живого джерела людської особистості. Ніякі статuti і програми, ніякий штучний організм закладу, як би хитро він не був придуманий, не може замінити особистості в справі виховання... Без особистого безпосереднього впливу вихователя на вихованця справжнє виховання, яке проникає в характер, неможливе. Тільки особистість може вплинути на розвиток і визначення особистості, тільки характером можна сформувати характер» [3]. В. Сухомлинський у праці «Сто порад вчителів» (порада «Які якості треба мати педагогу як вихователів?») писав: «Мистецтво й майстерність виховання полягають у тому, щоб уміти бачити себе в образі вихованця, в тій істоті, що мислить, відчуває, переживає, істоті, яку ми творимо з маленької дитини» [4, с. 427]. Виховна сила особистості педагога полягає в тому, наскільки органічно зливаються в ньому вчитель і вихователь. Якщо ми говоримо: школа виховує знаннями, то ця виховна сила знань криється насамперед в особі вчителя.

В. Сухомлинський радить: «Знаходьте, виховуйте своїх вихованців. Виховуйте споріднені з вами юні душі – споріднені за інтересами, захопленнями, нахилами, здібностями. Хай у кожному класі будуть захоплені вашою галуззю знань вихованці» [4, с. 439]. На його думку, гарні педагоги починаються за шкільного партою; вогник любові до професії педагога здатна запалити тільки та людина, яка любить дітей, володіє найбільшою педагогічною мудрістю – постійно пробуджувати в юному серці бажання бути хорошим, бажання стати сьогодні кращим, ніж учора, почуття поваги до самого себе.

Науковці виділяють індивідуальні здібності педагога-організатора:

1. Перцептивні здібності (від лат. «перцепція» – сприйняття) – це здатність педагога-організатора сприймати учня, і не тільки його зовнішні особливості, а, головним чином, його внутрішній світ. Це своєрідна проникливість, пов'язана з тонким розумінням особистості учня і його тимчасових психічних станів.

2. Педагогічна уява (або прогностичні здібності) – здатність педагога-організатора передбачити з достатньою мірою ймовірності наслідки своїх дій відносно учня.

3. Здатність саморегуляції емоційної сфери та поведінки. У цій загальній здатності можна виділити два компоненти:

а) витримка і самовладання – це здатність завжди, в будь-якій обстановці, в непередбаченій ситуації володіти собою, керувати своїми почуттями, темпераментом, не втрачати навіть на короткий час контролю над своєю поведінкою;

б) саморегуляція психічних станів – здатність педагога створювати у себе оптимальний психічний стан, який відрізняється енергійною упевненістю, бадьорістю, оптимізмом, доброзичливістю [3].

В. Сластьоніним були визначені базові властивості і характеристики особистості педагога:

1. Висока громадянська активність і соціальна відповідальність. Такий учитель не буде байдужим ні до справ країни, ні до долі дітей. Головний орієнтир його діяльності – високий професійний обов'язок. Він здатен критично оцінювати власну роботу і діяльність оточуючих, не піде на угоду з совістю.

2. Любов до дітей, потреба і здатність віддати їм своє серце. Педагог, люблячий і розуміючий дітей, здатний до педагогічної співпраці з ними, батьками, колегами, він бачить у формуванні особистості зростаючої людини головний сенс життя. Такий вихователь не «викорінює недоліки і вади», а, спираючись на діагностику особистості вихованця, визначає стратегію і тактику її розвитку.

3. Інтелігентність, духовна культура, бажання і вміння працювати разом з іншими. Він здатний знайти вірне застосування своїм силам і здібностям у колективній педагогічній творчості. Він вище дріб'язкових образ, амбіцій і пристрастей, сприяє створенню сприятливого морально-психологічного клімату в колективі. Такий вихователь стає живим прикладом для дітей.

4. Високий професіоналізм, інноваційний стиль науково-педагогічного мислення, готовність до створення нових цінностей і до прийняття творчих рішень. Шаблон і трафарет йому рішуче протипоказаний. Педагог – творець, він в безперервному пошуку нестандартних підходів до постійно розвивається особистості. Він не тільки здатний чітко і безпомилково діяти за зразком, але й володіє індивідуальним стилем педагогічного людинознавства [3].

Отож, особистісні якості педагога-організатора, як складник його педагогічної майстерності, виражені у таких словах В. Сухомлинського: «Учительська професія – це людинознавство, постійне проникнення в складний духовний світ людини, яке ніколи не припиняється. Прекрасна риса –

повсякчас відкривати в людині нове, дивуватися новому, бачити людину в процесі її становлення – один з тих коренів, які живлять покликання до педагогічної праці. Я твердо переконаний, що цей корінь закладається в людині в дитинстві й отрочстві, закладається і в сім'ї, і в школі. Він закладається турботами старших – батька, матері, вчителя, – які виховують дитину в душі любові до людей, поваги до людини» [4, с. 516].

Література та джерела

1. Гусак В. М. Теоретичні підходи до розвитку професійної компетентності педагога-організатора в післядипломній освіті. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5070 (дата звернення: 01.11.2021).

2. Посадові обов'язки, функції та завдання педагога-організатора. URL: http://donymasty.blogspot.com/2017/01/blog-post_43.html (дата звернення: 01.11.2021).

3. Професійно-педагогічні здібності та особистісні якості педагога. URL: https://stud.com.ua/49793/pedagogika/profesiyno_pedagogichni_zdibnosti_osobistisni_yakosti_pedagoga (дата звернення: 01.11.2021).

4. Сухомлинський В. О. *Сто порад учителів: вибрані твори в п'яти томах*. Київ: Рад. школа, 1976. Т. 2. С. 418–658.

ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Марія Омельчук, Мирослава Троцюк,
студентки 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Алла Бляшевська,
к.пед.н., доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Подано інформацію про використання інноваційних технологій на уроках іноземної мови, їх завдання та мету. Наголошено на основних вимогах до організації освітнього процесу та його ефективність, з урахуванням модернізації шкільної освіти.

Поява нових викликів часу змушує відповідати на них модернізацією шкільної освіти. Ці виклики породжують нові вимоги до освіти та її результатів і тому вимагають розробки нового покоління освітніх стандартів. Основна мета освіти – виховання, соціально – педагогічна підтримка становлення і розвиток високоморального, відповідального, творчого, ініціативного, компетентного громадянина України. Ефективність освітнього процесу повинна забезпечуватися інформаційно – освітнім середовищем – системою інформаційно-освітніх ресурсів та інструментів, що забезпечують умови реалізації основної освітньої програми освітнього закладу.

Одним із пріоритетних напрямів реформування освіти, визначених Державною національною програмою «Освіта. Україна XXI сторіччя», є необхідність «досягнення якісно нового рівня у вивченні іноземних мов». На відміну від інших предметів, іноземна мова – це ціла галузь знань, оскільки розкриває перед людиною скарбницю іншомовної культури, нові стилі життя. Інтеграція України у світову спільноту потребує досконалого володіння іноземними мовами шляхом інноваційних технологій. Тому їх використання визначене як один з пріоритетних напрямів реформування освіти.

Сучасні інноваційні технології в освіті – це використання інформаційних та комунікаційних технологій, проектна робота в навчанні, робота з навчальними комп'ютерними й мультимедійними програмами, дистанційні технології в навчанні іноземних мов, створення презентацій у програмному середовищі Microsoft PowerPoint, використання ресурсів всесвітньої мережі Інтернет.

Ці технології допомагають реалізувати особово зорієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням здібностей дітей, їхнього рівня знань.

Інноваційна діяльність – це одна з найбільш доступних і ефективних форм розвитку навичок комунікативної компетенції у школярів, що створює умови для соціалізації особистості та розвитку її самостійності, креативності та активності. Важливим компонентом є створення комфортних психологічних умов, в яких учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Для досягнення комунікативної компетенції – комунікативних умінь, сформованих на основі мовних знань, умінь і навичок – використовуються новітні методи навчання, що поєднують комунікативні та пізнавальні цілі. Інноваційні методи навчання іноземних мов, які базуються на інноваційному підході, спрямовані на розвиток і самовдосконалення особистості, на розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу.

Специфіка іноземної мови як навчального предмета полягає в тому, що спілкування є не тільки кінцевою метою навчання, а й засобом її досягнення. Саме вчитель робить усе можливе і неможливе для цього.

Інтерактивне навчання – це навчання в режимі діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників педагогічного процесу з метою взаєморозуміння, спільного розв'язання навчальних завдань та розвитку особистісних якостей учнів.

Навчальний матеріал легше засвоюється й довше зберігається в пам'яті в тому випадку, коли учень не пасивно сприймає те, що говорить учитель, а активно діє під час вивчення матеріалу.

Сучасному вчителю важливо знати новітні методи викладання іноземної мови, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати той чи інший метод викладання відповідно до рівня знань, потреб та інтересів учнів. Методи навчання не є простими алгоритмізованими одиницями, їх раціональне та вмотивоване використання на заняттях з іноземної мови вимагає креативного підходу з боку вчителя.

До сучасних технологій належить технологія співпраці, яку зараз активно впроваджують в навчальний процес. Основна ідея полягає в створенні умов для активної спільної діяльності учнів в різних навчальних ситуаціях.

Найбільш ефективними є такі форми парної та групової роботи:

- мозковий шторм (brain storm);
- обмін думками (think-pair-share);
- парні інтерв'ю (pair-interviews) та інші.

Ці форми роботи сприяють розширенню знань та вмінь учнів. У процесі спілкування учні навчаються розв'язувати складні задачі на основі аналізу обставин і відповідної інформації, Однією з технологій, що забезпечує особовоорієнтоване навчання, є метод проєктів як спосіб розвитку творчості, пізнавальної діяльності, самостійності.

Використання інтерактивної дошки на уроці також значно збільшує ефективність навчання учнів у школі.

Можна виділити такі переваги інноваційного навчання:

- установлення дружньої атмосфери і взаємозв'язків між учасниками спілкування;
- учні мають можливість бути більш незалежними й упевненими в собі;
- учитель заохочує учнів до співпраці, підбадьорює їх, вони не бояться припускатися помилок;
- учні мають можливість подолати страх перед мовним бар'єром;
- викладач не домінує;
- слабкі учні можуть отримати допомогу від більш сильних;
- кожен учень, залучений до роботи, має певне завдання;
- учні можуть використовувати свої знання й досвід, набутий раніше.

Отже, навчання іноземних мов буде ефективним саме завдяки комплексному застосуванню засобів новітніх інноваційних технологій та залежить від здатності вчителя застосовувати гуманістичний підхід до навчання, від розуміння необхідності відмовитися від авторитарного методу викладання.

Процес навчання іноземної мови – не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову учня. Він потребує напруженої розумової роботи дитини та її власної активної участі в процесі. Цього можна досягти тільки активним навчанням за допомогою інноваційних освітніх технологій.

Сьогодні в центрі уваги – учень, його особистість, неповторний внутрішній світ. Тому основна мета сучасного вчителя – вибрати методи та форми організації навчальної діяльності учнів, які оптимально відповідають поставленій меті розвитку особистості. Інноваційні форми навчання

сприяють організації та активізації навчальної діяльності школярів, підвищують результативність навчання, створюють сприятливий мікроклімат на уроках англійської мови.

Література та джерела

1. Інноваційні технології навчання в сучасній школі. URL: <https://html.vseosvita.ua/library/innovacijni-tehnologii-navcanna-v-sucasnij-skoli-398770> (дата звернення: 15.02.2022).
2. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід О. Пометун, Л. Пироженко. Київ, 2012. 98 с.
3. Традиції та інновації в методиці навчання іноземних мов / за ред. М. К. Колкової, 2017. 267 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Світлана Павлюк,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Оксана Мельничук,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Подано теоретичні основи дослідження ігрової діяльності в освітньому процесі та розкрито актуальність проблеми на сучасному етапі реформування освіти.

Сучасна освіта виявляє тенденцію до технологізації, яка є важливим чинником її ефективного функціонування. Актуальним та вагомим, з точки зору педагогіки, на сьогодні постає питання у виборі ефективних інноваційних методів, які б оптимізували освітній процес, створили максимально сприятливі умови для засвоєння навчального матеріалу, контролювали активну діяльність учнів та давали можливість самостійно обирати умови та засоби для оволодіння необхідними компетентностями. Вчитель у цьому плані стає партнером із комунікації, фасилітатором й організатором навчання. Завдання, яке стоїть перед сучасним вчителем полягає у підготовці затребуваних фахівців, що вимагає від нього вміння працювати в оновлених педагогічних ситуаціях, володіти різноманітними видами діяльності: науково-дослідницької, інноваційної, проектувальної, комунікаційної тощо.

Перспективний напрям та один з ключових конкурентних переваг на уроках в сучасних закладах освіти є інформаційно-комунікативні освітні технології, але ефективними, на нашу думку, залишаються ігри.

Проблема ігрової діяльності молодших школярів розглядалась в багатьох дослідженнях та представлена в різних наукових працях. Так концепцію культурно-історичного походження психіки досліджували Л. Виготський та О. Запорожець. Культурологічну теорію гри апробувала у своїх працях Й. Гейзіна. Психологічний бік ігрової діяльності розглядав Л. Виготський, О. Леонтьєвим, С. Рубінштейном. Питанням теорії навчальної та пізнавальної діяльності цікавились Н. Бібік, Г. Костюк, В. Сухомлинський, О. Савченко.

Вирішуючи ці завдання та застосовуючи ігри у практиці початкової школи, НУШ виводить нові складності, які полягають у розв'язанні проблем з організацією, методикою та їх проведенням. Проблема ігрової діяльності цікавила багатьох науковців, серед яких А. Лопатіна, В. Мухіна, В. Гуревич, В. Анісімова та ін.

Більшість педагогів використовують її як засіб навчання, вбачаючи в ній потенційні можливості. Гра сприяє опрацюванню вимови, активізуючи лексичний та граматичний матеріал, розвиваючи навичку аудіювання, розвиваючи усне мовлення. О. Негневицька розглядає гру не просто як колективну розвагу, зазначаючи що це є основний спосіб завдяки якому можна досягти всі завдання

навчання, однак для цього потрібно знати, які навички та вміння потрібні дитині, визначити чого дитина не знала і чого вона може навчитися під час гри [3].

Таким чином, гру розглядають як інструмент викладання, через який активізується розумова діяльність дітей та сам процес навчання стає більш привабливим та цікавим.

Також, педагоги надають перевагу новому цікавому підходу у навчанні – це комунікативно-ігровий метод. Саме він полягає в забезпеченні дійового, зорієнтованого на особистість навчання. Г. Рогова розглядає гру для дитини не тільки як цікавий спосіб провести час, але як і спосіб який може змодельовати зовнішній дорослий світ, певні відносини, завдяки яким формуються взаємовідносини з однолітками [5, с. 18]. Вивчивши психологічні та фізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку можна з впевненістю сказати, що оптимальний спосіб початкового навчання – це ігрова ситуація. І це не дивно, адже гра це найдавніший та актуальний до тепер метод навчання.

Отже, гра розглядається в якості незамінного атрибуту освітнього процесу в початковій школі. На уроці дидактичну гру розглядають не як самоціль, а як засіб навчання та виховання. Особливість такого виду навчання полягає в тому, що усі завдання можна виконувати в ігровій формі.

Гра допомагає дітям пізнавати, усвідомлювати, запам'ятовувати, створювати художні образи, спостерігати, досліджувати, винаходити, узагальнювати, доводити, розвивати уяву, фантазію, творчі здібності і в той же час сприяє повноцінному процесу навчання.

Л. Виготський у своїх роботах вказує, що гра для молодших школярів в цьому віці задовольняє їх потреби та сприяє розвитку навчальних здібностей. Цієї думки додержувався і Д. Ельконін, вважаючи, що поєднуючи різноманітні форми діяльності, навчальну та ігрову, можна зробити навчальний процес більш ефективним та результативним [5, с. 18].

Використовуючи ігри на уроках можна забезпечити психологічний комфорт на заняттях, при цьому активізуючи та розвиваючи психічні функції, забезпечуючи розвиток емоційно-вольової сфери дітей, підвищуючи мотивацію дітей до діяльності та їх можливість застосовувати набуті мовленнєві навички в нових умовах та повсякденному житті.

Для використання гри на уроках педагог повинен вирішити найсуттєвіші питання:

а) визначити місце займають дидактичні ігри та ігрові ситуації в системі інших видів діяльності на уроці;

б) визначити доцільність використання їх на різних етапах навчання, коли подається різноманітний за характером навчальний матеріал;

в) розробити методику використання дидактичних ігор, враховуючи дидактичну мету уроку та рівень підготовленості учнів;

г) з'ясувати вимоги до змісту ігрової діяльності у світлі ідей розвивального навчання;

д) передбачити способи, які стимулюватимуть учнів, заохочуючи під час процесу гри [1, с. 38].

Педагогу потрібно пам'ятати, що будь яке заняття повинно викликати емоційно-позитивний настрій у дітей, розвивати інтерес до занять, а використання ігрових вправ має зняти напругу. Гра повинна створювати такі умови для дитини, де вона б почувала себе природно, одночасно виконуючи навчальну та розвивальну функції [2, с. 14].

Феноменологічна сутність гри дозволяє активно і результативно використовувати її розвиваючий потенціал в роботі з молодшими школярами. Гра в початковій школі може полегшити, а в деяких випадках навіть вирішувати такі завдання спільної мети освіти, виховання, розвитку: розвивати мотивацію до навчальної діяльності, спілкування, пізнання; оптимізувати комунікативний простір закладу освіти, розвиваючи ціннісно-нормативні регулятори міжособистісного спілкування; сприяти розвитку самопізнання та самосвідомості учнів; сприяти і супроводжувати розвиток загальних і спеціальних здібностей, в тому числі в пізнанні, навчанні, творчості; сприяти розвитку вольових процесів і способів саморегуляції; дозволяти і регулювати конфліктні ситуації; розвивати світогляд і розширювати культурне поле особистості; розвивати фізичні можливості і тілесні здібності.

Школярі сьогодення повинні отримати найсучасніші знання та практичну підготовку, що забезпечить у майбутньому більш продуктивне рішення різних життєвих проблем для них. Тому працюючи з учнями початкових класів вчителю потрібно впроваджувати активні форми та методи навчання, чільне місце серед яких відводиться ігровим технологіям.

Література та джерела

1. Андрущенко Н. П. Взаємодія ігрової та навчальної діяльності. *Дефектологія*. 2007. № 1. С. 38–40.
2. Барашкова Е. А. Не всі діти талановиті, але всі здатні. *Перше вересня*. Англійська мова, 2005. № 9. С. 14.
3. Державний стандарт початкової освіти. Постанова КабМіну України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF> (дата звернення: 09.01.2022).
4. Концептуальні засади реформування середньої школи. Нова українська школа. Міністерство освіти і науки України. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf> (дата звернення: 11.01.2022).
5. Щербань П. Дидактичні ігри у навчально-виховному процесі. *Початкова школа*. 2005. № 9. С. 18.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Соломія Панасюк,

**студентка 2 курсу спеціальності 014.13 Середня освіта
(Музичне мистецтво) відділення музичного мистецтва та фізичної культури**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Надія Пушкар,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Окреслено вимоги до інклюзивної освіти в закладі загальної середньої освіти на сучасному етапі розвитку. Проаналізовано особливості інклюзивного навчання в сучасній українській школі на основі досліджень, проведених в Липинському ліцеї Підгайцівської сільської ради Волинської області.

Одним з важливих компонентів концепції «Нова українська школа» є орієнтація на потреби учня, забезпечення його освітніми послугами. В Україні великого значення набуває інклюзивна освіта, зорієнтована на дітей з особливими потребами, яким необхідна додаткова тимчасова або постійна допомога. Важливим є вивчення проблематики втілення інклюзивної освіти на місцях в закладах загальної середньої освіти. Вважаємо, що піднята нами тема є актуальною. Проблематиці інклюзивної освіти присвячували свої дослідження науковці Т. Бут, І. Гладченко, С. Колосов, І. Ломакова, М. Сварнік, О. Переверзева, В. Ткачук, С. Хамініч, О. Чеботарьова та інші. На даному етапі розвитку освіти України є значні надбання учителів-практиків [5].

Метою дослідження є розгляд питання забезпечення освітніх послуг дітей з особливими освітніми потребами відповідно до концепції «Нова українська школа» та законодавства України в закладі загальної середньої освіти. Завдання дослідження – вивчення вимог до інклюзивної освіти на сучасному етапі її розвитку та упровадження їх в практику на прикладі Липинського ліцею Підгайцівської сільської ради Волинської області. Законом України «Про повну загальну середню освіту» передбачено, що «діти з особливими освітніми потребами, які проживають на території обслуговування комунального закладу освіти, мають право на першочергове зарахування до нього у порядку, визначеному законодавством, для здобуття початкової та базової середньої освіти» [1]. Нормативні документи зазначають, що «інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципі недискримінації, врахуванні багатоманітностей людини, ефективному залученні та включенні до освітнього процесу всіх його учасників» [2, с. 112].

Особа з особливими освітніми потребами – це людина, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту [4]. В результаті досліджень, проведених нами в Липинському ліцеї Підгайцівської сільської ради, з'ясовано, що в

даний час (2021-2022 навчальний рік) здобуває інклюзивну освіту двоє дітей з порушенням інтелектуального розвитку. В ліцеї дотримуються вимог Закону України «Про освіту» та інших нормативних документів [3]. Тут створені умови для навчання дітей відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей. В облаштуванні фізичного середовища дотримуються принципів рівноправного, простого та зручного використання, гнучкості. Складена індивідуальна програма розвитку здобувача освіти включає загальну інформацію про дитину, наявний рівень знань та вмінь, додаткові послуги педагогів та інших фахівців, адаптації та модифікації. В ліцеї діє команда психолого-педагогічного супроводу дітей з порушенням інтелектуального розвитку, до якої входять: директор закладу освіти, завуч, психолог, соціальний педагог, вчителі-предметники та асистенти вчителів.

Адміністрацією ліцею створене інклюзивне середовище для забезпечення освітніми послугами учнів з порушеннями інтелектуального розвитку. В закладі освіти облаштована спеціальна інклюзивно-ресурсна кімната, де проходять заняття з розвитку зв'язного мовлення. З дітьми окремо займається психолог та вчитель фізкультури. Підхід до навчання таких дітей особливий. Для успішної реалізації індивідуального підходу в ліцеї здійснюють систематичне і всебічне вивчення учнів. Педагоги, тісно співпрацюють з додатковими фахівцями та батьками. Батьки отримують від учителів інформацію про освітній процес та самі надають інформацію щодо прогресу та розвитку дитини.

В навчанні ураховують психологічні закономірності розвитку особистості, здійснюють індивідуальний підхід до оцінювання досягнень, використовують можливості виховного впливу колективу. Педагоги ураховують конкретні ситуації впливу. Адже не знаючи обставин, які зумовили вчинок учня, педагог може неправильно відреагувати на його поведінку, що може викликати недовіру до вчителя чи асистента. Педагоги ліцею виявляють причини неадекватної поведінки дитини (загострення хвороби, втома, емоційне переживання тощо), щоб прийняти правильне рішення.

Учням надається в достатній кількості часу для відповіді на запитання, дотримуючись принципу припустимості помилок. В оцінюванні на перший план виходять методи і форми, які доводять, що учні знають та вміють робити, як вони вміють використовувати знання в практичній діяльності. Основними функціями оцінювання є мотиваційна, коригувальна, розвивальна, навчальна та виховна.

В ліцеї вчителі використовують можливості виховного впливу дітей класу. У процесі навчання в учнівському колективі встановлюються міжособистісні зв'язки і взаємини. Учитель спрямовує школярів на дотримання загальнолюдських цінностей у поведінці між усіма членами класного колективу на основі партнерських відносин. Це сприяє довірі до дітей з порушенням інтелектуального розвитку, допомозі, співчуттю. Діти і вчитель відзначаються терпимістю, розумінням, чуйністю, здатністю до співпереживання. Дієвою є педагогіка партнерства «здобувач інклюзивних освітніх послуг – команда психолого педагогічного супроводу-батьки». Таким чином, на основі наших досліджень можна зробити висновок, що в закладі загальної середньої освіти забезпечуються права кожного учня з особливими освітніми потребами відповідно до нормативних документів МОН України. Педагоги ведуть цих дітей у світ. Від ефективності співпраці на основі педагогічного партнерства залежить майбутнє здобувачів інклюзивної освіти, їх місце і роль в цьому світі.

Дана проблема потребує більш широких розвідок в перспективі.

Література та джерела

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2232/> (дата звернення 10.02.2022).
2. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2019. С. 111–118.
3. Нормативно правова база з питань інклюзивного навчання. URL: <http://www.kharkivosvita.net.ua/document/6248> (дата звернення 19.02.2022).
4. Хомініч С. Ю., Переверзева О. В. Інклюзивна освіта в контексті інноваційного розвитку України. URL: <https://confecontact.com> (дата звернення 20.02.22).
5. Чеботарьова О. В., Гладченко І. В. Учні початкових класів із порушеннями інтелектуального розвитку: навчання та розвиток: навч.-метод. посіб. Харків : Ранок, 2020. С. 42–45.

СТОРИТЕЛІНГ ЯК СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ

Ольга Папежук,

**студентка 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Надія Горбач, к. філол. наук,
старший викладач кафедри філології**

Проаналізовано сучасну технологію сторітелінг, ефективність її застосування на уроках української мови, особливості та дотримання певних умов використання, функції та види.

Сторітелінг – технологія створення історії та передачі за її допомогою необхідної інформації з метою впливу на чуттєву, мотиваційну, когнітивну сфери слухача, цей процес емоційний, захоплюючий, дуже добре запам'ятовується.

Сам термін з'явився порівняно недавно, дослівно він так і перекладається: розповідання історій. На перший погляд це може здатися чимось несерйозним та неефективним, однак використання цієї технології в різних галузях доводить протилежне. Ще в 90-ті роки ХХ століття ця методика була розроблена й успішно апробована Девідом Армстронгом, який уважав, що для мотивації та переконання клієнта немає нічого кращого [1, с. 187]. У 2006 році, за версією «Harvard Business Review», сторітелінг було визнано найкращим способом презентувати щось нове чи підготувати звіт [5, с. 8].

У наш час цією технологією цікавляться все більше педагогів, вихователів, психологів, адже пояснення нового матеріалу у формі розповіді набагато ефектніше та ефективніше. Історії з життя значно легше сприймаються, вони цікавіші, ніж логічні аргументи, а тому здатні викликати в слухача довіру й мотивувати до певних дій. У свою чергу, в учнів під час слухання розвивається логіка, уява та підвищується рівень культурної освіти.

Варто зазначити, що завданням сторітелінгу є створити умови для мотивації дітей до навчання на занятті або під час освітньої ситуації, покращити процес розуміння теоретичного матеріалу. Саме сторітелінг вважають однією з найцікавіших та найпродуктивніших інноваційних технологій, яку можна широко застосовувати на уроках рідної мови.

На нашу думку, аргументами на користь сторітелінгу є такі його особливості:

- невимушена форма подачі, що сприяє доброзичливій атмосфері, реалізації принципу педагогіки партнерства;
- оригінальність, яка дає можливість виділити певний матеріал чи стиль вчителя, а відтак – більше запам'ятатися;
- яскравість та образність, які для мислення молодших школярів відіграють першочергову роль;
- емоційність та експресивність, що привертають увагу слухача;
- можливість навчати у формі гри і гратися навчаючи одночасно;
- можливість розвитку вміння театралізації;
- формування навичок ораторської майстерності;
- доступність та простота застосування;
- мотиваційна спрямованість сторітелінгу: герой історії (або його поведінка) стає прикладом для наслідування;
- відкриває нові можливості для розвитку креативності.

Сьогоднішня реальність, ніби кадри з фільму, стрімка, мінлива та інформаційно перевантажена. Відтак людям необхідні не просто ефективні, а й доступні способи обробки й передачі інформації. Такі можливості дає сторітелінг. Хоча первісно ця технологія була розроблена для менеджменту та маркетингу, активно використовувалася в галузі кіномистецтва, виявляється, вона може бути корисною і в галузі освіти [2].

На думку дослідників та практиків, що застосовують цю технологію, розповідання історій стає сторітелінгом за дотримання таких умов:

- наявність героя, який долає перешкоди та в процесі цього змінюється – досягає / не досягає бажаного результату, однак метаморфоза – один із основних критеріїв сторітелінгу;

- ідея, якій підпорядковується історія, те, для чого її розповідають;
- стиль розповіді, який може варіюватися від дидактичного до розважального [1, с. 188].

Умовно суть сторітелінгу та основних його етапів можна передати за допомогою зображення на рис 1:

Рис. 1. Послідовність розвитку подій під час сторітелінгу

За допомогою сторітелінгу можна отримати важливі результати: поживлення атмосфери в класі, зняття напруги, створення невимушеної обстановки; він є одним із найбільш простих та швидких шляхів встановлення контакту між вчителем та учнями, засобом привернення та утримання уваги [4].

Оскільки сторітелінг досить активно використовується уже сформовані його перші класифікації. Враховуючи сферу застосування та зміст історії, розглядають такі види сторітелінгу:

- Культурний – розповідає про цінності, мораль та вірування;
- Соціальний – розповідь людей один про одного, історії з життя відомих людей, яскравих особистостей тощо;
- Міфи, легенди – вони відображають культуру, вірування наших предків;
- Jump story – історії про містичних істот, коли неочікуваний кінець змушує підстрибнути на стільці від страху; такі історії допомагають подолати власні страхи;
- Сімейний – родинні легенди та розповіді зберігають історію наших пращурів, ці історії передаються з покоління в покоління, мають повчальний характер і слугують свого роду вербальними реліквіями;
- Дружній – ці розповіді об'єднують друзів, адже згадують про певний досвід, відрізок часу, який вони пережили разом;
- Особистий – особисті історії описують власний досвід та переживання, це важливий вид сторітелінгу, оскільки подібні розповіді стають поштовхом до саморозвитку [5].

Функції сторітелінгу в шкільній практиці визначаються його особливістю. Серед основних дослідники виокремлюють такі:

- Мотиваційна. Це спосіб переконання учнів, який дає змогу надихнути їх на прояв ініціативи в навчальному процесі.
- Об'єднуюча. Історії є інструментом розвитку дружніх, колективних міжособистісних стосунків у класі, групі тощо.
- Комунікативна. Розповіді здатні підвищити ефективність спілкування на різних рівнях.
- Інструмент впливу. Дозволяє опосередковано впливати на учнів та формувати в них суспільно корисні переконання.
- Утилітарна. Один із найпростіших способів донести до інших зміст завдання або проекту [5].

Отже, зважаючи на основні функції та особливості, технологію «сторітелінг» можна застосувати на різних етапах уроку та на уроках різних типів, адже сучасні технології навчання, які використовуються в освітньому процесі НУШ, в першу чергу, спрямовані на розвиток критичного мислення та мовлення молодших школярів.

Література та джерела

1. Горбач Н. В. Техніка сторітеллінгу в педагогічній практиці. *Академічні студії : Серія «Педагогіка»*. 2021. № 3. С. 187–192.
2. Сабада І. В. Сторітелінг – ефективний метод навчання та виховання/ *Genezum* : веб-сайт. URL: <https://genezum.org/library/storiteling-efektyvnyy-metod-navchannya-ta-vyhovannya> (дата звернення: 06.02.2022).
3. Сторітеллінг – історія про історію. *Методичний навігатор*: веб-сайт. URL:<https://sites.google.com/a/lyceum2.cv.ua/metodicnij-navigator/metodicni-materiali/storitelling> (дата звернення: 03.02.2022).
4. Сторітеллінг як метод навчання – КМДШ. *Креативна школа* : веб-сайт. URL:<https://www.creativeschool.com.ua/blog/storitelling-yak-metod-navchannya/> (дата звернення: 06.02.2022).
5. Челнокова Е. А., Казначеева С. Н., Калинин К. В., Григорян Н. М. Сторителлинг как технология эффективных коммуникаций. *Perspectives of Science and Education. International Scientific Electronic Journal*. No 2307-2334 (Online). Scopus. 2017. 5 (29). S. 7–12.

РОЗВИТОК УВАГИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Мирослава Пархомей,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкове навчання
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Ярошук,

практичний психолог, викладач психологічних дисциплін

Стаття присвячена теоретичному дослідженню розвитку уваги учнів початкових класів. У статті запропоновані способи і методи, які є ефективними і сприяють розвитку уваги школярів початкових класів.

Вчені у свої дослідженнях не одноразово доказують, що увага – це важливий психічний процес, поза яким не може діяти жоден інший, чи то мислення, сприйняття, уява, пам'ять. Увага є вибірковою спрямованістю й зосередженістю свідомості особистості на об'єктах, що відповідають її потребам, інтересам та цілям діяльності або поведінки. Цей процес є умовою втілення в життя успішного застосування своєї праці, своїх зусиль у певних галузях. Від рівня розвитку уваги у школяра залежить: засвоєння учнем нового матеріалу, процес запам'ятовування, виконання домашнього завдання [1, с. 129].

Розвиток уваги у молодшому шкільному віці пов'язаний із оволодінням новим видом діяльності – навчальною, яка стає провідною і формує нові інтереси, розширює кругозір, сприяє оволодінню новими видами практичної діяльності.

За характером спрямування та за рівнем вольових зусиль визначають мимовільну, довільну та післядовільну увагу [2, с. 24].

Мимовільна увага з участю волі не пов'язана жодним чином. Вона не вимагає зусиль для того, щоб утримуватися й протягом певного часу зосереджуватися на чомусь.

Розвиток довільної уваги в дитини проявляється спочатку в підпорядкуванні своєї поведінки мовній інструкції дорослих, а потім, у міру оволодіння мовою – у підпорядкуванні власної мовної інструкції своєї поведінки [4].

Післядовільна увага носить зосереджений характер та вимагає початкову свідому напруга фізичних та інтелектуальних сил особистості, і вже пізніше людину зацікавлює сутність та процес діяльності, а не тільки її результат.

Увага має своєрідні риси, до яких відносяться:

- Стійкість – ознака, яка визначається часом, протягом якого особа утримує свій погляд, інтерес на предметі чи діяльності.
- Коливання – це регулярні недовгочасні несвідомі модифікація ступеня її потужності.
- Обсяг – чисельність предметів, актуально усвідомлюваних людиною в даний момент.
- Розподіл – проявляється в спроможності людини в один момент виконувати два і більше різних видів діяльності.
- Переключення уваги – усвідомлена дія персони, яка переміщує свою зосередженість з одного об'єкта на інший [5, с. 8].

Усі ці риси з часом «розбудовуються» впродовж всього періоду навчання в школі. При цьому початкова ланка освіти має велику роль, адже саме в цей час потрібно школярам допомогти навчитися зосередитися на об'єкті. Дитина повинна вміти усвідомлено виявляти увагу, коли це необхідно, і засвоювати все, що бачить і чує.

Навчання в школі – є найефективнішим поштовхом розвитку уваги. Саме тут увага учня підпорядковується розкладу занять навчальної процесу, від школяра вимагається бути зосередженим не тільки на цікавому, але й на тому, що є обов'язковим для нього як учня. Навчання зобов'язує дитину до виявлення власної волі, своїх вольових зусиль, а також постановки мети: вивчити, написати, зробити, слухати, і він змушує себе виконувати необхідну роботу. На цій основі відбувається поступовий перехід від переважаючого на початкових етапах навчання мимовільного і нестійкого уваги до зміцнення і розвитку довільного, зосередженого і стійкої уваги. Вміння орудувати своєю увагою прибільшується з кожним роком.

Вихованню звички бути уважним сприяє чітка організація уроку. Робочий ритм уроку, динамічне ведення занять, яскравість і новизна викладу, образна, виразна мова вчителя, поєднання емоційності і логічності викладу створюють в учнів установку бути уважними.

Дитині недостатньо сказати, що вона повинна бути уважною, необхідно навчити її цього. Увага у молодших школярів розвивається у шкільному і позашкільному середовищі. Навчальна діяльність ставить нові, щораз складніші вимоги до уваги учнів і разом з тим приводить до створення тих внутрішніх умов, від яких залежить її подальший розвиток. Дітям потрібно усвідомлювати завдання, виконувати їх незалежно від того, привабливі вони чи ні, відповідно планувати і організовувати свою діяльність, контролювати її хід і результати Педагогу необхідно враховувати вікові особливості уваги школярів, адже учням початкової школи буває важко довго й зосереджено працювати над завданням, тому одноманітна робота швидко стомлює їх, і вони відволікаються від виконання завдання. Для створення зосередженості уваги необхідно викликати у дитини зацікавленість до роботи, давати можливість активно брати участь у навчальному процесі, звертати увагу в на емоційні моменти в навчанні [3, с. 116].

Дуже важливо також працювати над розвитком уваги в школяра їхнім батькам. Вони повинні знати, як розвивати у дитини зацікавленість і зосередженість. Для розвитку уваги є велика кількість способів, методів роботи.

1. Читати дітям вголос.

Потрібно підібрати цікаву казку, оповідання розповісти дитині, а по закінченню попросити переказати. Якщо з переказом виникнуть труднощі, то краще допомогти кількома питаннями по тексту.

2. Збирати мозаїку.

Розпочати краще із простих і великих пазлів і коли дитина вже справляється із ним підшукувати з кожним разом більш складні малюнки. Крім того, пазли чудово розвивають дрібну моторику.

3. Контролювати час, проведений за комп'ютером і телевізором.

Вчені під час проведення досліджень помітили, що у дітей шкільного віку, які тривалий час проводять за екраном смартфонів, телевізорів чи комп'ютерів, знижується уважність. Це є пов'язано з тим, що мозок особистості привчається до певної визначеної форми розваги, і як результат – потім дитині складно зосередитися на чомусь іншому, крім графіки та світлових спалахів.

4. Враховувати індивідуальні особливості дитини.

Педагогам та батькам бажано знати, що різні властивості уваги не однаково впливають на успішність із різних навчальних предметів. Так, для математики важливим є обсяг уваги, для мови – точність розподілу уваги. Різні властивості уваги піддаються розвитку неоднаковою мірою. Обсяг

уваги мало піддається впливу зовні, а розподіл уваги та стійкість можна й треба тренувати, щоб запобігти їх стихійному розвитку.

Можна зробити висновок, що позитивні риси уваги є цінною якістю школяра, а недоліки – серйозною перешкодою в навчальній і трудовій діяльності. Гарно розвинуті властивості уваги та її організація є важливим чинником, який насамперед обумовлює успішність навчання у молодшому шкільному віці.

Література та джерела

1. Ануфриев А. Ф., Костромина С. Н. Как преодолеть трудности в обучении детей. Психодиагностические таблицы. Психодиагностические методики. Коррекционные упражнения. Москва: Издательство «Ось-89», 1997. 224 с.
2. Барташнікова І. А., Барташніков О. О. Розвиток уваги та навичок навчальної діяльності дітей 5-7 років. Тернопіль: Богдан, 1998. 48 с.
3. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ : Просвіта, 2001. 416 с.
4. Крутецкий В. А. Психологія: підручник для учнів пед. училищ. URL: <http://ibib.ltd.ua/psihologiya-uchebnik-dlya-uchaschihsya-ped.html> (дата звернення: 21.02.2022).
5. Несіоловська Н. Моніторинг психічного розвитку учнів. *Директор школи*. 2008. № 12. С. 3–14.

ІДЕЯ НАРОДНОСТІ ВИХОВАННЯ В ПОГЛЯДАХ Г. С. СКОВОРОДИ ТА ЇЇ АКТУАЛЬНІСТЬ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Анастасія Перепічка,

студентка 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

Педагогічного коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

*Науковий керівник – Оксана Константиюк,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист*

У статті розглянуто питання народності виховання в педагогічній спадщині Григорія Сковороди, розкрито сутність принципу народності та його значення для сучасної освіти. Показано виховні можливості народної педагогіки для формування гідного громадянина своєї держави.

Метою освіти на сучасному етапі є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей. Серед виховних напрямів, які забезпечують реалізацію даної мети найбільш актуальними виступають громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне виховання як основні складові національно-патріотичного виховання школярів, як стрижневі, основоположні, що відповідають нагальним вимогам і викликам сучасності, закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і майбутніх поколінь, які розглядатимуть розвиток держави як запоруку власного особистісного розвитку.

Тому нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. При цьому потрібно враховувати, що Україна має древню і величну культуру та історію, досвід державницького життя, які виступають потужним джерелом і міцним підґрунтям виховання дітей і молоді. Вони уже ввійшли до освітнього і загальновиховного простору, але нинішні суспільні процеси вимагають їх переосмислення, яке відкриває нові можливості для освітньої сфери [1].

Говорячи про патріотизм та націоналізм, які мають формуватися крізь призму героїчного минулого нашого народу, культурних надбань, народної творчості, не можна не звернутися до творчої спадщини відомого українського філософа, поета, педагога Григорія Сковороди. Видатний філософ залишив нащадкам унікальну духовно-педагогічну спадщину, яка не втрачає свого значення і своєї актуальності у період творення нової української держави, нової освіти, нової школи.

Свої педагогічні погляди Г. Сковорода виклав у діалогах, віршах, байках, притчах, листах. Проблемам виховання присвячено його притчі «Вдячний Еродій», «Убогий Жайворонок», «Байки Харківські». Визначальними в системі його педагогічних поглядів є ідеї демократизму, гуманізму, народності та патріотизму.

Будучи прихильником принципу народності у вихованні, стверджував, що воно має відповідати інтересам народу, жититися з народних джерел і зберігатися в житті кожного народу, висміював дворянсько-аристократичне виховання, плазування перед усім іноземним. На його думку, мета виховання полягає у підготовці вільної людини, гармонійно розвиненої, щасливої, корисної для суспільства, людини, здатної жити і боротися.

Принцип народності в педагогіці, як відомо, вперше обґрунтовано Я. А. Коменським, який на протигагу середньовічної схоластики обстоював ідею навчання дітей рідною мовою. Однак Сковорода значно ширше трактує поняття «народності». Вона, на думку педагога, зумовлюється всім укладом життя, історичними умовами, мовою, культурою, кажучи сучасною мовою, ментальністю народу [2, с. 182].

У притчах «Вдячний Еродій», «Убогий жайворонок» Г. Сковорода започаткував в українській педагогіці цінні ідеї народного (національного) і природного (природовідповідного) виховання. Проблема народності виховання в той час була особливо актуальною. Українське дворянство схилилося перед усім іноземним, нехтувало національною культурою, рідною мовою, прагнуло виховувати дітей на іноземний манір. Г. Сковорода писав: «Своє виховання таїться в природі всякого народу як вогонь і світло невидимі таяться в кремені. Приклавши до кременя губку, ударивши кресалом, можна викресати вогонь у себе вдома і не треба ходити до сусідів позичати вогню». Так образно писав він, що не треба запозичувати чуже, іноземне виховання. Воно створюється народом, тісно зв'язане з його життям, побутом, характером, поведінкою і повинно бути народним [6, с. 89].

У притчі «Вдячний Еродій» Г. Сковорода зазначав, що мавпа (дворянин) прагне виховувати своїх дітей не так, як інші. Наслідуючи моду, вона хоче дати їм «шляхетне» виховання. Дітей мавпи вчать педагоги попугаї (іноземці) насамперед чужої мови, а також грати на музичному інструменті, співати, танцювати, гарних манер. В особі мавпи він критикує й висміює українське дворянство яке сліпо наслідує все чуже, дає дуже поверхове виховання своїм дітям». Інакше виховує своїх дітей Еродій – простий трудівник. Він прагне прищепити їм любов до Вітчизни, праці, правдивість, чесність, почуття власної гідності, скромність, силу волі тощо [6, с. 90].

Григорій Сковорода добре знав й високо цінував провідні навчально-виховні засоби української народної педагогіки: рідну мову, український фольклор, традиційну практику родинного виховання дітей, національні звичаї, традиції, свята, обряди, символи, багатюче розмаїття народного мистецтва, народні дитячі й молодіжні ігри та іграшки, ремесла та промисли. Вся його педагогічна теорія пройнята духом народності, народними ідеалами, відображає найкращі здобутки народної навчально-виховної мудрості.

Українську народну педагогіку Г. Сковорода відносив до невід'ємного компонента українознавства, феномена українства й могутнього фактора українотворення, тобто формування власного українського Я на основі пізнання свого народу й самого себе. Він осуджував верхівку суспільства, яка зневажливо ставилась до свого народу, його мови, звичаїв. «Кожний повинен знати свій народ, – говорив Сковорода, – а в народі пізнати себе. Якщо ти українець, то будь ним. Чи француз? Будь французом. Чи татарин? Будь татариним. Все добре на своєму місці і в своїй мірі, і все прекрасно, що чисте, природне, тобто не фальшиве» [7].

Сучасне трактування принципу народності передбачає єдність і взаємозбагачення загальнолюдських і національних цінностей; формування любові до рідної землі і свого народу; забезпечення національної спрямованості виховання; оволодіння духовними багатствами свого народу – мовою, традиціями, звичаями, національно-естетичною культурою; шанобливе ставлення до національних надбань народів, які населяють Україну, оволодіння надбаннями світової культури [4, с. 180].

Як бачимо, погляди Сковорода на сутність і значення принципу народності у вихованні дітей не втрачають своєї актуальності в сучасному контексті. В його педагогічній спадщині відшукуємо народні корені та черпаємо ідеї патріотизму.

Принцип народності і досі залишається провідним у формуванні почуття патріотизму, національної гордості та самосвідомості підрастаючого покоління. Тільки засобами рідної мови,

українського фольклору, традиційної практики родинного виховання дітей, національних звичаїв, традицій, свят, обрядів ми можемо сформуванати гідного громадянина своєї держави.

Хочеться наголосити на значущості ролі педагога у здійсненні національно-патріотичного виховання школярів, який має бути для дітей взірцем для наслідування, який не зрікається своєї мови, культури, не нехтує історією рідної землі, цінує і поважає звичаї та традиції, культивує в собі кращі риси української ментальності.

Література та джерела

1. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text> (дата звернення: 17.01.2022).
2. Левківський М. В. Історія педагогіки. Видання 2-е, доповнене. Підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 376 с.
3. Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т. Історія української школи і педагогіки: навч. посіб. / за ред. О. О. Любара. Київ: В-во «Знання», КОО, 2003. 450 с.
4. Омеляненко В. Л., Кузьмінський А. І. Теорія і методика виховання: навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 415 с.
5. Про Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1243736-11?lang=uk#Text> (дата звернення: 24.01.2022).
6. Скільський Д. М. Історія української педагогіки. Ілюстрований навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. 340 с.
7. Нова українська школа в умовах викликів сучасності: зб. тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції. URL: http://mdu.in.ua/Nauch/Konf/2019/zbirnik_nush_2019.pdf (дата звернення: 24.01.2022).

НАРОДНІ СВЯТА ТА ОБРЯДИ ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ганна Петрина,

студентка 4 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта

факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Лілія Боремчук, методист коледжу вищої категорії,

викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти

Висвітлено особливості естетичного виховання старших дошкільників за допомогою народних свят та обрядів. З'ясовано значення народних свят та обрядів для естетичного розвитку дітей.

У системі реформування дошкільної освіти важливого значення набуло естетичне виховання старших дошкільників, їх духовне становлення. Оскільки сьогодні відсутня цілісна система морального і духовного забезпечення розвитку і соціалізації дітей; наявне падіння суспільної моралі, бездуховність, низька культура поведінки у дітей тощо. Тому завдання дошкільних закладів у світлі реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні та інших нормативних документів полягають у створенні ефективної системи естетичного виховання, забезпечення морально-духовного, культурного розвитку дитини, формування соціально зрілої творчої особистості, громадянина України і світу.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю вирішення проблем, пов'язаних з погіршенням загальної естетичної культури у суспільстві. Криза естетичної культури суспільства, що спостерігається, знаходиться в безперечному зв'язку з кризовими явищами культурного і духовно-орієнтаційного характеру. Виникає насущна необхідність в глибокому науково-світоглядному переосмисленні уявлень, що склалися раніше, у методологічних підходах до естетичного виховання дітей дошкільного віку як в умовах закладу дошкільної освіти так і в сім'ї.

В умовах зниження естетичної культури дорослого і дитячого населення України, падіння моральності і загальної культури, формування духовно здорової особистості, яка має уявлення про естетику у всіх можливих проявах, набуває особливої актуальності. Незважаючи на наявність певного наукового доробку з проблеми, можна сказати, що питання естетичного виховання старших дошкільників за допомогою народних свят та обрядів є недостатньо висвітленим у вітчизняній науці, малодослідженим є питання народних свят та їх впливу на виховання дітей старшого дошкільного віку.

Мета написання статті полягає у теоретичному обґрунтуванні особливостей застосування народних свят та обрядів як засобу естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Питанням естетичного виховання в педагогіці завжди приділялося досить багато уваги. Філософсько-естетичні аспекти розглядаються в наукових працях Ю. Афанасьєва, М. Кагана, М. Киященка. Психологічні основи естетичного виховання висвітлюються у дослідженнях Л. Божович, Л. Виготського, І. Кона, Б. Теплова. Теорія естетичного виховання дошкільників сформована на основі наукових висновків Є. Фльоріної, Н. Сакуліної, Н. Ветлугіної, Т. Комарової, В. Котляра, В. Ждан, Г. Підкурғанної.

Водночас з розвитком естетичного сприймання, формування основ естетичного смаку у процесі виховання у дітей розвивають естетичне ставлення до навколишньої дійсності. Дитина повинна не лише милуватись красою природи чи пам'ятками культури, а й берегти і захищати їх. Важливе значення вже в дошкільному віці має виховання у дітей естетики поведінки – охайності в одязі, гарної постави і манер, уміння триматися невимушено, природно, культурно і естетично виявляти свої емоції. Ці якості тісно пов'язані з моральністю особистості дитини. В естетичному вихованні дітей дошкільного віку використовують різні джерела. Ми розглянемо народні свята та обряди.

Дослідження календарної святково-обрядової культури українського народу було започатковане у другій половині XIX ст. видатними українськими істориками та фольклористами В. Івановим, П. Івановим, В. Ключевським, О. Потебнею, М. Сумцовим, П. Чубинським та ін. Причому особлива увага приділялася циклічному характерові свят і обрядів, зокрема у працях О. Курочкіна, І. Лепші, В. Мицика, В. Сапіги, В. Скуратівського надається аналіз традиційних зимових свят і обрядів.

Специфіка формування естетичної культури дітей засобами народних свят та обрядів в процесі підвищення рівня їх духовного розвитку визначається тим, що саме етнопедагогіка увібрала в себе усі ті чинники, що передають народну мудрість, накопичену протягом століть, не дозволяють розірвати зв'язок поколінь, втратити пам'ять про минуле, є важливим засобом формування як естетичної, так і духовної та трудової культури. Життєвість та сила народних свят – в їх наступності та стабільності. Завдяки цьому у дітей і молоді виховується почуття національної гідності за наше минуле, збагачується сьогодення, формуються стійкі естетичні смаки, моральні цінності, виховується культура поведінки. Отже, їх використання в процесі підвищення рівня духовності має надзвичайно велике, а іноді й вирішальне значення у виховній роботі закладів дошкільної освіти.

Таким чином, народні свята та обряди мають велике виховне значення для дітей дошкільного віку, оскільки поєднують у собі історичне надбання українського народу, досвід взаємин між дорослими та дітьми, вказують на певні обрядові особливості життя прадавніх українців. Використання батьками та вихователями народних свят у виховному процесі дітей забезпечують радісний, піднесений настрій у дітей, вчать їх плануванню своєї діяльності, дозволяють прилучитися до скарбниці народної творчості. Духовно-обрядові свята мають не лише творчо-пізнавальний, а й виховний потенціал, оскільки об'єднують минуле, сучасне і майбутнє народу, старші і молодші покоління. Тому знайомство дітей з надбанням прадавніх українців варто починати з дошкільного віку.

Література та джерела

1. Бабій І. В. Технологія морального виховання старших дошкільників засобами народної педагогіки. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2011. № 4. С. 126–129.
2. Богущ А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посіб. Київ, 2002. 407 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: навч. посіб. Київ: Либідь, 2003. 280 с.
4. Огурцова С. Формування естетичної культури у дошкільному дитинстві. *Дитячий садок*. 2004. № 8. С. 23–26

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

Анастасія Пех,

студентка 2 курсу спеціальності 053 Психологія

навчально-наукового інституту психології та соціального захисту

Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,

Науковий керівник – Роман Яремко, викладач кафедри практичної психології та педагогіки

Багато педагогів вивчали проблему соціалізації особистості, вони вважали, що в процесі життя індивіда відбувається взаємодія його з навколишнім середовищем, яке впливає на нього. Але зовнішні обставини впливають на студента через внутрішні умови, через ті якості, що в неї сформулювалися раніше. При цьому в організмі, що розвивається виникають суперечності між вимогами, які ставить життя і суспільство до особистості, і тим, чим воно вже володіє. Звідси прагнення людини до дальшого пізнання світу, до збагачення свого досвіду.

Основні проблеми становлення особистості у різні часи по-різному трактували представники окремих соціологічних шкіл і напрямів з огляду на філософські традиції розгляду людини. Першим в історії філософії розпочинає розглядати суто антропологічну проблематику Сократ. Саме він детально і скрупульозно проаналізував індивідуальні людські якості та властивості. Давньогрецький філософ Протагор (бл. 480–410 рр. до н.е.) вирізняв не лише здатність людини до мислення, але й всю людську суб'єктивність; людину він уявляв як конкретний індивід [5, с. 138].

Поняття «особистість» вводиться для виокремлення (акцентування) неприродної (соціальної) сутності людини та індивіда. Людина у цьому аспекті є носієм соціальних якостей і рис, певне поєднання яких і визначає її як особистість. І саме в цьому розумінні людина є висхідним, окремо взятим елементом соціальної структури, а особистість – особливою соціологічною категорією. Особистість як соціальна якість людини є предметом низки соціальних наук (філософії, соціології, психології, педагогіки тощо). Філософське визначення особистості містить у своїй структурі і соціологічне розуміння особистості (соціальний образ людини), і психологічне (психологічний образ). У психології «особистість» визначають як «спосіб буття людини у суспільстві у конкретно-історичних умовах, це індивідуальна форма існування і розвитку соціальних зв'язків і відносин» [1, с. 11]. М. М. Фіцула пропонує таке визначення: «Особистість – це людина, соціальний індивід, що поєднує у собі риси загальнолюдського, суспільнозначущого та індивідуально-неповторного» [4, с. 69]

Виключно важливою для розуміння педагогічних можливостей соціалізації є спроба Г. Тварда описати процес інтерналізації норм поведінки через соціальну взаємодію людей. Типовим соціальним відношенням він виголосив відносини «вчитель-учень». Відтворення їх на різних рівнях соціального життя й дає змогу, з точки зору Г. Тарда, забезпечити реалізацію принципу наслідування і на цьому підґрунті – збереження й розвиток суспільства.

Вплив поглядів Г. Тарда позначився на розумінні соціалізації видатним американським соціологом Франкліном Генрі Гіддінгсом, який, на думку деяких авторів, уперше ввів у науковий обіг поняття «соціалізація». Розглядаючи суспільство як фізико-психічний особливим способом побудований організм, основним елементом суспільного життя якого є «усвідомлення роду», Гіддінгс вважав, що соціалізація як процес «розвитку соціальної природи чи характеру» людини відбувається як у результаті стихійного впливу оточення, так і завдяки впливам суспільства згідно із «свідомим планом». Такі впливи, виходять від сім'ї, школи та інших елементів суспільного організму, мають виховну спрямованість і покликані формувати в індивідів сукупність реакції, адекватні впливам соціального середовища. Підсумком соціалізації повинна бути «плюралістична поведінка», що забезпечує взаєморозуміння та комунікацію людей і відповідає «соціальному розуму».

Великий внесок у розробку теорії соціалізації зробив Толкота Парсон (1902-1979). Основна ідея його концепцій пов'язана з розумінням соціалізації як процесу інтеграції індивіда в соціальну систему шляхом інтерналізації загальноприйнятих норм, «вбирання» у себе загальних цінностей, у результаті чого слідування загальнозначущим нормам і стандартам поведінки стає потребою індивіда, елементом його мотиваційної структури.

На відміну від американських, французька соціологія в розвитку теорії соціалізації вийшла на ширше її розуміння як сукупності взаєморозуміння, взаємовідносин із суспільством, в які індивід вступає в процесі формування як особистість. Таке розуміння підтверджують й основні тенденції в дослідженнях соціалізації, відокремлені французьким соціологом Шамбар де Лов. Насамперед це загальне для всіх досліджень прагнення вивчати вплив групи на індивіда й індивіда на групу з метою з'ясування, що при цьому передається від індивіда до групи і в зворотному напрямку.

Плідною є поглиблена увага до дослідження умов соціального середовища з відокремленням соціально-економічних і соціальних умов, а також сім'ї, школи і неформальних груп одноліток.

Особливе значення для досліджень педагогічних аспектів соціалізації має, на наш погляд, розгляд її як процесу соціального учнівства і послідовного засвоєння ролей, місця в цьому процесі розуміння зразків і моделей, системи цінностей.

З огляду на такі тенденції можна дійти до сучасного розуміння соціалізації, що склалася в західній соціології, як надбання людьми соціального досвіду і ціннісних орієнтацій, потрібних для їх соціальних ролей.

Завершуючи огляд досліджень соціалізму в зарубіжній соціології, підкреслимо, що в розумінні соціалізації різними дослідниками більшою чи меншою мірою присутня деяка однобічність цього процесу, спрямованість його від середовища до індивіда за деякої пасивності останнього. Водночас для соціалізації індивіда залишається певна свобода від стандартизації, що особливо слід урахувати при оцінюванні із сучасних позицій вітчизняних досліджень. Вона виражається в тому, що при формуванні особистостей у процесі їх інтерації одна одною з'являється велика кількість варіантів впливу на цей процес сукупності основних сил у вигляді фізичних особливостей людини, навколишнього середовища, індивідуального досвіду і культури. З урахуванням різноманітності та багатогранності кожного виду сил під їх впливом кожного разу формується унікальна особистість [2, с. 73].

Як засвоєння індивідом соціального досвіду певної системи соціальних ролей і культури розглядається соціалізація в праці І. С. Кона «Социология личности». Людина стає особистістю, об'єктом і суб'єктом суспільних відносин, послідовно проходячи різні стадії соціалізації.

Н. В. Андрєєнкова вважає типовим для них розгляд соціалізації як процесу людини в її загальній формі, тобто відокремлення її зі світу тварин і подальший процес розвитку людства. Проте такий підхід не міг задовольнити наростаючу потребу в конкретних даних про виховання, формування і розвиток особистості, його важко було перекласти на мову соціальних індексів та критеріїв – мову конкретних соціологічних досліджень, що поверталися до суспільних наук у зв'язку з деякою демократизацією соціального життя.

Важливою подією в дослідженні на наш погляд, вважати появу статті І. С. Кона і В. Б. Ольшанського в п'ятому томі філософської енциклопедії. Соціалізація в ній визначається як «процес, під час якого людська істота з певними особистісними задатками набуває якостей, потрібних їй для життєдіяльності» [3, с. 410]. На відміну від близьких їй понять «розвиток» і «виховання» соціалізація охоплює процес і результати взаємодії індивіда із сукупністю соціальних впливів.

Загальна картина вивченості проблеми стала в деякому розумінні ніби точкою відліку для подальших досліджень, базою для їх прогнозування, основою для розширення аспектів дослідження соціалізації. Слід зазначити виховну спрямованість дослідження. Соціалізація включає виховання. Цілеспрямований вплив на індивіда з метою прищеплення йому певних навичок, понять доповнюється в цьому разі практикою соціальної діяльності індивіда, участю його в різних неформальних групах. У процесі соціалізації індивід відіграє як пасивну так і активну роль. І хоча ця активність зосереджена лише на самовдосконаленні й не поширюється на середовище соціалізації, не можна не погодитися з твердженням автора, що соціалізація «неможлива без активної участі самої людини в процесі засвоєння соціального досвіду та культури».

Література та джерела

1. Анциферова Л. И. К психологии личности как развивающейся системы. Психология формирования и развития личности. Москва: Наука, 1981. С. 3–19.
2. Каптерев П. Ф. Педагогика. Москва, 1992. № 3. С. 73.
3. Кон И. С. Личность. Москва, 1997. С. 410.
4. Фіцула М. М. Педагогіка. Київ: Вид. центр «Академія», 2000. С. 69–70.
5. Черниш Н. Й. Соціологія. Львів: Кальварія, 2003. С. 13, 138–139.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ У ШКОЛЯРІВ

Богдана Пилипчук,
студентка 21 ПОс спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Наталія Борбич,
к. пед. н., викладач-методист, проректор з навчальної роботи,

У статті розглядаються форми та методи національно-патріотичного виховання дітей шкільного віку як системи заходів спрямованих на формування «нового» українця.

Василь Олександрович Сухомлинський зазначав, що патріотичне виховання є сферою духовного життя, яка проникає в усе, що робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина. Отже, щоб забезпечити ефективність патріотичного виховання молодших школярів, педагог має бути озброєним сучасними доцільними методами, прийомами, засобами та формами його здійснення [4, с. 125].

Форми патріотичного виховання молодших школярів поділяються:

- за кількістю учасників: індивідуальні, парні, групові та масові;
- за місцем проведення: урочні, позаурочні, позакласні, позашкільні;
- за напрямками виховання: естетичні, фізичні, розумові, моральні, трудові, екологічні тощо

[7, с. 13].

Національно-патріотичне виховання формується на прикладах історії становлення Української державності, українського козацтва, героїки визвольного руху, досягнень у галузі політики, освіти, науки, культури і спорту. Воно включає в себе соціальні, функціональні, організаційні та інші аспекти, охоплює своїм впливом усі покоління, пронизує всі сторони життя: соціально-економічну, політичну, духовну, правову, педагогічну, спирається на освіту, культуру, науку, історію, державу, право [6].

Це передбачає визначення і реалізацію першочергових і перспективних заходів, спрямованих на формування громадської активної життєвої позиції молодих громадян, психологічної готовності до добровільного вступу на державну, військову службу та зразкове виконання службових обов'язків [1, с. 29].

Народно-педагогічними, науковими знаннями, ідеями, цінностями, які вже більше 500 років займають чільне місце в національній системі освіти і виховання є козацька педагогіка, яка охоплює зміст, ідейну спрямованість, національні виховні традиції українського народу, які він виплекав упродовж століть для захисту рідної землі від постійних чужоземних навал, для гартування молодого покоління у дусі подвижництва і героїзму [6].

Козацька педагогіка – один з витоків вітчизняної педагогіки, невід'ємна складова української етнопедагогіки. Вона мала значний вплив на становлення та розвиток національної системи виховання [2]. Козацька педагогіка акумулювала в собі вироблені віками та апробовані часом традиції виховання молоді. Широко практиковані методи навчання і виховання козацьких дітей мали дуже багато національно самобутнього. Їх відрізняли цілісність, багатство ідей і настанов козацької виховної мудрості, що становили собою і теоретичну, і практичну частини специфічної та самобутньої козацької педагогіки. У виховному процесі панував волелюбний дух козацтва, ідей народної педагогіки, українознавства [5]. Вихованці із батьками, педагогами брали участь у впровадженні народних традицій, звичаїв. Розвивається фольклорне виховання основою якого були пісні, думи, легенди, перекази, балади, прислів'я, приказки про козаків, їхню героїчну боротьбу проти загарбників – татарів, турків, польської шляхти і російського самодержавства. В наш час це розвивається за допомогою уроків української мови та літературного читання [1, с. 119].

Методи виховання базуються на українських народних традиціях, кращих надбаннях національної та світової педагогіки й психології [4, с. 63].

До методів національно-патріотичного виховання відносимо:

- переконання – формування впевненості у суспільно корисній діяльності з підготовки до захисту Вітчизни;
- стимулювання – реалізується в різноманітних формах заохочення і змагання;

- особистий приклад – діяльність вчителя, який має бути взірцем для молоді, має забезпечувати педагогічні вимоги, вмiє давати доручення і перевіряти їх виконання;
- самопiдготовка – процес активного формування і самовдосконалення молодi людини, виховання почуття патріотизму, яке реалізується шляхом самозоб'язання, самостійного навчання та самоконтролю [3].

До сучасних методiв належить метод проектiв iз використанням iнформацiйно комунікацiйних технологiй. Його впровадження базується на певних етапах і виборі актуальної теми патріотичного спрямування. Останнім часом все бiльшу популярність набуває проект «З Україною в серці», до розробки якого можуть долучатися здобувачі освіти всiх вiкових груп [6].

Дiєвим методом впливу на формування національно-патріотичних якостей дiтей та молоді є рефлексивно-експліцитний метод за І. Д. Бехом. Назва цього методу походить від слів «рефлексія» – мислення, яке спрямоване на самоаналіз та «експліцитний» – явний, чіткий [1, с. 7].

Сутність рефлексивно-експліцитного методу полягає в тому, щоб через атмосферу довіри педагога до вихованця, упевненості в наявності у молоді основ самоповаги, їхньому орієнтуванню на добро спонукати здобувачів освіти до ґрунтовного усвідомлення свого внутрішнього свiту (емоцiй, почуттів, мотивiв, цiнностей, потреб, iнтересiв, бажань, прагнень, iдеалiв). Даний метод має такі етапи: пiзнавальний (когнiтивний), емоцiйно-цiннiсний (мотивацiйний), етап «Я – виклик» (до дiї), вчинково-дiяльнiсний етап [1, с. 9].

Заклад освіти повинен розвиватись і крокувати в ногу з поступом життя, шукати нові шляхи оптимізації сучасного патріотичного виховання. Він має забезпечувати своїм вихованцям можливість розширення особистісних перспектив відповідно до демократичних тенденцій розвитку суспільства. Проте потенціал закладу освіти обмежується матеріальними, ідеологічними та іншими суспільними обставинами [7, с. 19].

Отже, одне із головних завдань формування дитини, як особистості, є патріотичне формування молодшого школяра. Це надзвичайно важливий і специфічний етап патріотичного виховання людини, адже у цей період важливо сформувати в здобувачів освіти почуття любові і поваги спочатку до своєї сім'ї, родини, домівки, потім – школи, рідного слова, природи, побуту і традицій, вулиці, міста, регіону, і в кінцевому результаті – до свого народу і країни. Тільки за таких умов, такої послідовності виховних впливів та таких методів і форм ми отримаємо сформоване в здобувачів освіти почуття гордості, поваги, співпереживання за долю своєї Батьківщини.

Література та джерела

1. Добровольська Л. Н., Чорновіл В. О. Національно-патріотичне виховання молодших школярів – пріоритетний напрям діяльності педагогів: навч.-метод. посіб. Черкаси: В-во КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2016. 140 с.
2. Козацька педагогіка. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 12.02.2022).
3. Концепція національно-патріотичного виховання дiтей та молоді: Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015. URL: <http://pnpu.edu.ua/ua/files/vr/knpvdm16062015.doc> (дата звернення: 12.02.2022).
4. Коркішко О. Г. Виховання патріотизму як педагогічна проблема: гуманізація навчально-виховного процесу: навч. посіб. Слов'янськ: СДПУ, 2003. 258 с.
5. Національно-патріотичне виховання. URL: <http://ippo.edu.te.ua/-nacionalno-patriotichne-vixovannya/> (дата звернення: 12.02.2022).
6. Форми роботи з патріотичного виховання молодших школярів. Методи і прийоми, які використовуються у виховній роботі з формування патріотичної свідомості молодших школярів веб-сайт. URL: <https://magazinalsu.ru/uk/formy-raboty-po-patrioticheskomu-vospitaniyu-mladshih-shkolnikov-metody.html> (дата звернення: 12.02.2022).
7. Чорна К. І., Бех І. Д., Програма українського патріотичного виховання дiтей та учнівської молоді. Київ, 2014. 29 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАПРОДУКТІВ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Ярослава Пилипчук,

студентка 21 ПОс спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Олена Стрельбіцька, к. філол. н., старший викладач кафедри філології

У статті подано аналіз основних медіапродуктів, які найчастіше використовуються на уроках мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі. Окреслено основні методи застосування медійних творів, визначено їх роль у формуванні інформаційної компетентності та медіаграмотності здобувачів початкової освіти.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій і нові тенденції у напрямку діджиталізації освітнього процесу підтверджують, що вчителі сьогодні працюють з «поколінням Z» – дітьми, які знаходяться в безперервному контакті з медіазасобами. Статистика показує, що сучасні діти більшість свого часу проводять за комп'ютером, нетбуком, планшетом або мобільним телефоном, спілкуються переважно у соціальних мережах та за допомогою комп'ютерних ігор [3]. Водночас нинішні школярі легко вивчають нові медіатехнології через складне поєднання звуку, графіки, тексту і зображень. Цим самим розширюють свої можливості – діти стають керівниками, творцями і розповсюджувачами інформації [1]. Враховуючи вищезазначені фактори та розвиток медіаосвіти в Україні, одне з важливих завдань педагога на уроках мовно-літературної галузі в НУШ – продемонструвати усі можливості медіапродуктів у процесі комунікативного розвитку здобувачів початкової освіти [3].

Медіапродукт – це сконструйована дійсність користувача медіа, що відображає суб'єктивне ставлення до медіа; це е-витвір, отриманий завдяки наполегливій, активній, цілеспрямованій дії особистості, в ході якої накопичуються знання з питань програмового забезпечення; удосконалюються практичні уміння й навички; формується уявлення про віртуальний простір [6].

Іншими словами: медіа продукт – це інформаційний продукт, який через мультимедійні засоби доносить інформацію до аудиторії. (світлина, комікси, sms-повідомлення, дитячі журнали, листівки, фото, колаж, мультфільми, комп'ютерна гра, реклама, пісня, літературні твори тощо). Медіапродукти класифікують на візуальні, аудіальні, аудіовізуальні, графічні [3].

Враховуючи інтерес сучасних школярів до різноманітних мас-медіа, пропонуємо низку методичних прийомів та видів навчальної діяльності, які можна використовувати у процесі вивчення української мови в початковій школі. Кожний конкретний медіапродукт на уроках мовно-літературної галузі можна вважати медіатекстом [3]. Зазначимо, що в нових освітніх програмах для початкової школи автори (О. Савченко, Р. Шиян) використовують обидва терміни – медіапродукт і медіатекст.

Медіатекст – повідомлення, викладене в будь-якому жанрі медіа: газетній статті, телепередачі, відеокліпі, комікси, фотографії, ментальних картах тощо. За сучасних умов будь-який медіатекст містить значну кількість візуальних матеріалів [6].

Фотографія є найбільш простою із медіапродуктів [1]. Її можна розглядати як картинку, багато разів повертаючись до розгляду, розмовляючи про зміст, підбирати слова іменники, прикметники, дієслова, ставити запитання до цих слів запитання. За допомогою опису фотографії, картинки, колажу послідовності подій, що відображено, дитина складає речення або ж цілі висловлювання (усні та письмові).

На уроках мовно-літературної галузі в процесі реалізації змістової лінії «Досліджуємо медіа» учні засвоюють основні поняття, такі як «візуальні ЗМІ», «фотографія», «фотоальбом», «фотоколаж», «фотомистецтво», «композиція»; порівнюють особисті, сімейні та суспільні фотографії; характеризують основні засоби виразності у фотомистецтві; опановують первинні навички аналізу медіатексту [1].

Одним із найпоширеніших медіапродуктів в освітньому процесі початкової школи є презентація. Мультимедійна презентація – це програмний продукт, який може містити текстові матеріали, фотографії, малюнки, слайд-шоу, звукове оформлення і дикторський супровід, відеофрагменти і анімацію, тривимірну графіку та інше [3]. Мультимедійні технології допомагають

створити високий рівень особистої мотивації учнів за допомогою інформації, виведеної на екран, формування в них самоосвітніх навичок і вмінь, глибокого аналізу мовних процесів. При цьому інноваційні засоби навчання дозволяють органічно поєднувати інформаційно-комунікативні, особистісно-орієнтовані технології з методами творчої та пошукової діяльності [2]. У своїй практичній діяльності вчителі найчастіше використовують презентації, створені за допомогою програми Power Point, зокрема такі їх види: презентації для лекційного викладу матеріалу, презентації для повторення матеріалу, уроків узагальнення та підсумкових [2].

Скрайбінг – ще один метод розповіді чи пояснення, який супроводжується графічною ілюстрацією головного змісту сказаного [1]. За допомогою цієї технології створюється ефект паралельного наслідування, тобто ми слухаємо розповідь про щось і одночасно бачимо графічну відповідність почутому [1]. Головне завдання цього медіа продукту – допомогти краще опанувати зміст та запам'ятати сенс нової інформації завдяки візуалізації, донести інформацію у максимально зрозумілому і привабливому для слухача форматі. Тому для створення яскравої картинки залучаються різноманітні типи зображень – малюнки, піктограми, символи, окремі ключові слова (написи, гасла), схеми, діаграми тощо [1].

Останніми роками невиправдано зменшився інтерес дітей до газет і журналів для наймолодших. Щоб виправити цю ситуацію практикують створення одного із видів медіатексту – шкільну газету [3]. Учні вчаться добирати матеріал та писати замітки до газети, збагачують словниковий запас, розвивають уміння формувати думку та запитання на інтерв'ю, відчувають потребу читати газети [3]. Також вчаться знаходити потрібну інформацію та правильно підбирати до неї фото, малюнки тощо. Розвивають вміння цікаво оформити знайдений матеріал та естетично подати її іншим.

Знаходження зображень та фактів можна успішно застосовувати для створення ментальних карт, які самі по собі є візуальним джерелом інформації [6]. Оформляти їх можна як на аркушах паперу так і в спеціальних програмах для цього. Ці схеми, які ще називають «карти знань», допомагають систематизувати інформацію, подати її у вигляді опорного конспекту, які діти легко запам'ятовують [6]. В ментальні карти, які створені в спеціальних програмах, можна додавати текст, фото, відео, або аудіофайли.

Перегляд відеофайлів – одне з найбільш бажаних занять для школярів. Мультиплікаційні фільми змушують повірити маленьку людину в добро і зрозуміти, що таке зло. Більшість дітей уявляють себе в певній ролі та хочуть бути героями в реальному житті [1]. Зараз це можна легко зробити, коли прибрати звук та запропонувати учням озвучити «німе» кіно. У результаті такої рольової діяльності у здобувачів початкової освіти розвиваються навички рольової гри, вміння складати діалоги, ставити сформувані запитання та відповідати повними реченнями [6]. Нагадаємо і про умови, яких слід дотримуватись у процесі використання мультфільмів на уроках в початковій школі: фрагмент із мультфільму повинен мати певну виховну й естетичну цінність; основою фрагменту, призначеного для розвитку мовлення, має бути комунікативна ситуація; фрагмент треба брати з уже відомого дітям мультфільму, перегляд якого відбувався під час вільної діяльності; сюжет фрагменту має відповідати віковим особливостям школярів.

Досить популярними сьогодні серед медіапродуктів для учнів молодшого шкільного віку є також комікси – послідовність малюнків із короткими текстами, які створюють певну зв'язну розповідь.

Не новина, що сьогодні на уроках будь-якої галузі активно послуговуються різноманітними гаджетами, які можна активно залучати до роботи з QR-кодами. Використовування QR-кодів спонукає учнів до роботи з різними джерелами інформації та критичного їх осмислення. Окрім того, цим додатком можна закодувати інтернет-джерела, текстові повідомлення, посилання, тестові завдання, ігри, відео, вікторини та багато іншого.

Вважаємо, що використання медіатекстів у взаємозв'язку з іншими методами на уроках мовно-літературної галузі дозволяє не тільки заощадити час, але й збільшити яскравість сприйняття матеріалу, внести елементи мотивації, поживавити освітній процес. Сьогодні ні у кого не виникає сумніву, що медійні технології навчання можуть значно полегшити та якісно поліпшити роботу педагога, підвищивши водночас і рівень знань та вмінь здобувачів освіти.

Література та джерела

1. Городніченко О. В. Робота з медіатекстами на різних етапах уроку в початковій школі. URL: <https://vseosvita.ua/library/robo-ta-z-mediatekstami-na-riznih-etapah-uroku-v-pocatkovij-skoli-9923.html> (дата звернення: 11.01.2022)
2. Грищенко Н. М. «Мультимедійна презентація як сучасний засіб навчання». URL: <https://naurok.com.ua/multimediyna-prezentaciya-yak-suchasniy-zasib-navchannya-5403.html> (дата звернення: 11.01.2022)
3. Денисенко Н. О. Педагогічна медіатворчість. Створення освітнього медіапродукту URL: <https://vseosvita.ua/library/statta-pedagogicna-mediatvorcist-stvorennja-osvitnogo-mediaproduktu-310645.html> (дата звернення: 10.01.2022)
4. Державний стандарт початкової освіти від 21 лютого 2018 р. № 87 URL: <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf> (дата звернення: 09.01.2022)
5. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. URL: www.mediaosvita.com.ua/material/konceptciya-vprovadzheniya-mediaosviti-v-ukraini (дата звернення: 09.01.2022)
6. Шевирьова І. Г. Медіа-продукт як результат практичної діяльності майбутніх учителів початкових класів. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2848/Sheviriov.pdf?sequence=1&isAllowed> (дата звернення: 11.01.2022)

ЯВИЩЕ ШКІЛЬНОГО БУЛІНГУ ТА ЙОГО ПРОФІЛАКТИКА

Олександр Пікула,

студент 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
відділення музичного мистецтва та фізичної культури

Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Сергій Марчук, к. пед. н.,
завідувач кафедри педагогіки та психології*

Розглянуто важливу соціально-педагогічну проблему – запобігання та профілактики випадків шкільного насильства. Проаналізовано ознаки та чинники, які можуть спровокувати виникнення булінгу. Визначено шляхи профілактики шкільного булінгу.

Поняття «булінг» походить від дієслова «to bully», що перекладається як «залякування, цькування». Келіл Дьюкс – автор перших публікацій про це явище (1905). Дан Ольвеус у 1978 році ввів поняття «булінг» до наукового обігу. Науковець вважав, що роль жертви чи агресора залежить не від групових явищ, а від індивідуальних особливостей дитини. До того ж певні негативні обставини соціального оточення стимулюють дитячу агресивність [2]. За даними дослідження, проведеного ЮНІСЕФ у 2017 році, 67% дітей в Україні у віці від 11 до 17 років стикалися з проблемою булінгу (цькування) протягом останніх трьох місяців; 24% дітей стали жертвами булінгу [1].

Явище булінгу надзвичайно поширене у сучасній школі, педагоги багато роблять для того, щоб запобігати знущанню та своєчасно усівати його, але цю проблему іноді замовчують, не афішують випадки знущань, її не прийнято обговорювати. За таких умов проблема не усувається, навпаки, вона набуває більших обсягів і жорстокіших проявів. Запобігання та профілактика випадків шкільного насильства є найважливішим завданням педагогів та психологів, оскільки жорстоке ставлення до дитини неминуче призводить до низки руйнівних наслідків, а саме: педагогічних: шкільна дезадаптація, академічна неуспішність; психологічних: психічні розлади, закріплення в свідомості негативних уявлень про себе, зниження самооцінки, порушення соціалізації, соціальна дезадаптація; медичних наслідків: травматизація або суїцид [4].

Ось деякі ознаки булінгу, які відрізняють його від звичайної сварки чи конфлікту: завжди є три сторони учасників: агресор, жертва та спостерігач; може виникати неочікувано, коли дитина опиняється в ситуації переслідування або сама приєднується до агресора; негативно впливає на

фізичне та психічне здоров'я всіх учасників; супроводжується реальним фізичним чи психологічним насиллям: жертву дражнять, шантажують, б'ють, залякують, висміюють, псують речі, принижують, розповсюджують плітки, оприлюднюють особисту інформацію/фото в соціальних мережах; якщо відбувся одного разу, може повторюватися знову й знову; дитині важко протистояти булінгу самотужки; у кривдника немає розкаяння, дії булінгу усвідомлені.

Ознаки булінгу (цькування) для діагностики. Дитина ймовірно потерпає від булінгу (цькування), якщо вона:

- приходять додому в пошкодженому одязі чи загубленими речами;
- має поранення, синці, подряпини;
- має мало друзів, або зовсім їх не має;
- боїться йти до закладу освіти, сідати в автобус, брати участь в активностях з однолітками;
- обирає незвичний шлях, коли повертається додому;
- втрачає інтерес до навчання або починає навчатись набагато гірше, ніж зазвичай;
- виглядає пригніченою, сумною, заплаканою, без настрою, коли приходять додому;
- часто жаліється на головний біль, болі в шлунку, інші фізичні негаразди;
- тривожно спить, часто бачить погані сни;
- втрачає апетит;
- проявляє тривогу і низьку самооцінку [3].

Чинники, які можуть спровокувати виникнення булінгу (цькування)[3]:

Потерпілий (жертва)	Кривдник (булер)
<i>Сімейні чинники</i>	
Неблагополучна сім'я, яка не функціонує повноцінно, не забезпечує потреби дитини в психологічному благополуччі і розвитку	Неблагополучна сім'я, яка не функціонує повноцінно, не забезпечує потреби дитини в психологічному благополуччі і розвитку
Постраждали від фізичного, психологічного або сексуального домашнього насильства	Постраждали від фізичного, психологічного або сексуального домашнього насильства
Свідки домашнього насильства	Свідки домашнього насильства
<i>Соціальне середовище</i>	
Відсутність близьких однолітків або друзів	Тиск однолітків, участь у делінквентних об'єднаннях однолітків
Вуличне виховання	Вуличне виховання
Соціоекономічні негаразди	Соціоекономічні негаразди
Слабкі зв'язки батьків із закладом освіти	Слабкі зв'язки батьків із закладом освіти
<i>Індивідуальні чинники</i>	
Фізіологічні особливості, в тому числі інвалідність, відмінний зовнішній вигляд	Низька академічна успішність
Поведінкові або емоційні проблеми	Поведінкові або емоційні проблеми
Сексуальна орієнтація (ЛГБТ)	Кримінальна поведінка і участь у протиправних угрупованнях
Хронічні хвороби	

Види булінгу: психологічний (нанесення психологічної травми: образи, погрози, залякування, поширення образливих чуток, ізоляція, ігнорування, маніпуляції, шантаж); *фізичний* (стусани, удари, штовхання, зачіпання, ляпаси, підніжки, тілесні ушкодження); *економічний* (крадіжки, пошкодження речей та одягу, вимагання грошей або їжі чи інших предметів, примушення вкрати); *сексуальний* (непрстойні рухи, погляди, жести, прізвиська, поширення образливих чуток, знімання та розповсюдження відео з переодяганням, сексуальні жарти й погрози); *кібербулінг* (цькування та приниження за допомогою електронних пристроїв, зокрема мобільних телефонів, інтернету).

Технології реагування працівників школи на виявлені або встановлені факти булінгу:

При встановленні факту або підозрі на наявність булінгу батьки або вчитель повідомляє про це адміністрацію закладу.

Адміністрація спільно із соціально-психологічною службою школи невідкладно реагує на представлені факти.

Безпосередня робота класного керівника, практичного психолога та соціального педагога з булєрами та жертвами.

Бесіда з учнями класу щодо з'ясування проявів булінгу.

Бесіда окремо з булєрами та окремо з жертвами третирування.

Бесіда окремо з батьками булєрів та окремо з батьками жертв булінгу щодо ситуації, що склалася та визначення шляхів її подолання. Відпрацювання навичок поведінки жертв та виведення їх зі стану жертви [4].

Отже, поведінка дорослих (вчителів, психологів, соціальних педагогів та батьків) у спілкуванні з жертвами третирування має відповідати певним вимогам, оскільки від їхнього ставлення до проблеми та уміння контактувати з дитиною залежить вирішення ситуації. Дорослі, коли дитина повідомила, що вона є жертвою боулінгу, мають говорити: «Я вірю тобі», «Мені дуже шкода, що це відбулося з тобою», «У цьому немає твоєї провини», «Я люблю тебе і намагатимусь зробити так, щоб тобі більше не загрожувала небезпека». Це допоможе дитині відчувати допомогу, захист та дасть надію на покращення ситуації.

Література та джерела

1. Бандурович О. Ф. Методичні рекомендації щодо формування безпечного освітнього простору, запобігання булінгу та мобінгу в Новій українській школі. URL: <https://ilniza-zosh2.e-schools.info/pages/metodichn-rekomendats-po-poperedzhennja-bulnga> (дата звернення: 11.02.2022).

2. Данагулян Л. Булінг: причини явища та його профілактика в школі. URL: <https://osvita.ua/school/method/83083/> (дата звернення: 11.02.2022).

3. Діагностика булінгу (цькування) в закладі освіти / Автор. колектив. URL: <https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/main/deps/ps/buling/module3/konspekt.pdf> (дата звернення: 11.02.2022).

4. Профілактика булінгу у шкільному середовищі. URL: <http://pisochyn-mobil.kh.sch.in.ua/Files/downloadcenter/> (дата звернення: 11.02.2022).

ВПЛИВ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ НА СУЧАСНУ ОСВІТУ ТА ВИХОВАННЯ

Вікторія Плещинська,

студентка 2 курсу спеціальності Дизайн

ВСП НУВГП «Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування»

*Науковий керівник – Роксолана Мазурок,
магістр історії, викладач історії*

У статті проаналізовано погляди видатного українського філософа та педагога Григорія Сковороди на особистість вчителя та його професійні якості. Виявлено вплив педагогічних ідей мислителя на сучасну освіту і виховання.

Педагогічні погляди визначного українського філософа Григорія Сковороди створювалися під впливом історичної епохи XVIII століття, яку в міжнародному середовищі називають добою Просвітництва. Саме у XVIII ст. почали досліджувати людський розвиток і самопізнання, шлях до яких лежав через принципи продиктовані розумом. Велику роль у розвитку Г. Сковороди відіграли професори Києво-Могилянської академії. Цьому також сприяли його викладацький досвід у Переяславському та Харківському колегіумах, а також його просвітницька діяльність протягом останніх 25-ти років серед простого українського населення [2, с. 4]. Одним з досягнень Г. Сковороди є те, що він розкрив принцип гуманізму як розуміння ментором думок, прагнень та переживань дитини, віру у починання учня та в силу виховання. За Г. Сковородою цей принцип можна втілити лише за умови, коли вчитель виявлятиме високу чуйність і повагу до вихованця.

Головним для вихователя є пізнання і розкриття здібностей даних природою людині. Доля спільноти залежить від вдалого вибору кожною людиною спорідненої діяльності відповідно до

здібностей та покликання. Навчаючи дітей тієї чи іншої справи, насамперед потрібно з'ясувати їхні здібності та вподобання.

«Він свідомо обрав своїм кабінетом цілий світ, при обміркуванні його творів присутні були і небо над головою, журавлі, лелеки, тополі, озера, ліси і тверда земля під ногами, а головне – люди...!» – відзначав П. Тичина [3, с. 224]. Філософські ідеї Г. Сковороди про педагогічну працю засновуються на принципах народності, в основі яких – самовизначеність українського народу, багатовікові традиції та національна усвідомленість української нації. Саме з цих позицій він розглядає вчителя як носія народних цінностей, духовно-моральної культури та високої гуманності та людинолюбства. Вчитель має бути з українського середовища. Щоб українці розвивалися, їм має бути привите українське виховання, а не чужорідне. Тому Г. Сковорода різко виступає проти залучення до навчального процесу іноземних учителів, відстоює національну систему виховання. Просвітник переконаний, що освіта повинна бути з народу і для народу. Кожен викладач має бути близьким до народу і розуміти необхідність справжньої освіти. На думку філософа, істинний вчитель має бути наділений рядом певних чеснот, а саме: повага до людської особистості, щирість, скромність, стриманість, працьовитість, безкорисливість, відданість своїй справі та Батьківщині. Людина має плекати істинні цінності, щоб передати їх учневі [1, с. 15].

Як педагог, Г. Сковорода виступає за народну школу, в якій би учні здобували життєво важливі і корисні знання. Філософ відстоює принципи систематичності, доступності і послідовності у навчанні. Потрібно завжди навчатися чомусь новому та корисному. Для людини, яка займається улюбленою справою, праця – це насолода [2, с. 5].

Г. Сковорода вважав, що працю вчителя потрібно високо шанувати. Але, з іншого боку, вчений ставиться до нього досить вимогливо. В першу чергу, педагог – це приклад. Важливою якістю вчителя, на думку просвітника, є педагогічна майстерність, професійне вміння успішно організувати навчально-виховний процес, спрямувати його на всебічний розвиток та вдосконалення особистості [1, с. 16].

Те, що Сковорода майже у кожному своєму творі посилається на народну педагогіку, свідчить не лише про його знання, а й про те, що своє педагогічне вчення він прагне обґрунтувати з урахуванням здорового глузду народу, його величезного духовно-практичного досвіду [3, с. 229]. Адже щоб встигати за новітніми технологіями, вчитель завжди має розвиватися. Лише педагог, який любить свій предмет і систематично працює над своїми навичками, здатний навчати інших. На теперішній час дуже корисними для вчителів є курси підвищення кваліфікації, які не тільки дають змогу самовдосконалюватись, а й обмінюватись набутим досвідом. Освітня діяльність наставника буде ефективною тільки тоді, коли він весь час буде систематизувати набуті знання.

У своїй діяльності Г. Сковорода використовував нетрадиційні методи навчання: уроки на природі, просвітницькі уроки серед народу, досить активно застосовував листування як метод навчання. В численних епістолярних творах він виклав свої погляди на виховання індивіда, вдосконалення людини з метою утвердження чесності, доброти, щирості серед народу; обґрунтував вимоги до особистості вчителя національної школи. Вчитель для учня, на глибоке переконання філософа, має бути другом, наставником, старшим товаришем [1, с. 17]. Аналіз епістолярної спадщини Г. Сковороди показав, що значну увагу він приділяв індивідуальній роботі з учнями. До кожного вихованця потрібно вміти знайти індивідуальний підхід, адже кожна людина це особистість [3, с. 230].

У процесі навчання потрібно враховувати розумові можливості учнів. Навчальний матеріал має бути доступним для кожного. Викладати його необхідно зрозуміло. При цьому, як твердив Г. Сковорода, учні повинні розуміти матеріал, самостійно опрацьовувати і закріплювати його на практиці. Навчитися чомусь учень зможе лише за власної ініціативи і старанності, наполегливості. В процесі активної діяльності педагог має підтримувати і спрямовувати.

Найкращим порадиником і другом у житті Г. Сковорода вважав книгу, яку вчив читати вдумливо, уважно й осмислено, при цьому радив робити виписки – короткі виписи, замітки, історичні виписи. Г. Сковорода звертав увагу на вміння дітей аналізувати прочитане, при цьому закликав педагогів оберігати дітей від «небезпечного читива» [2 с. 6]. Г. Сковорода відстоював ідею наочності у навчанні, високо цінував безпосередні спостереження над предметами і явищами дійсності. Він радив педагогам проводити екскурсії-прогулянки на природу, проводити унаочнені бесіди з природознавства, географії, астрономії, і сам широко таке практикував.

Ще одним важливим аспектом у вихованні дітей є батьківське виховання. Адже саме батьки закладають початок розуміння дитиною навколишнього світу та адаптації дитини у ньому. Завдання батьків, насамперед, полягає у тому, щоб побачити і розвинути таланти, не примушувати дитину до тих занять, які їй не до вподоби, але, по зможі, сприяти розвиткові її природних нахилів. Навіть у сучасному житті деякі батьки не розуміють цього. Нам відомі випадки, коли батьки намагаються примусити дитину стати тим, ким самі хотіли стати в дитинстві, реалізувати свої власні бажання. Проте це не дає щастя та гармонії ні дітям, ні їхнім батькам.

Також Сковорода наголошував на тому, що варто привчати дітей до праці. Саме тому Григорій Сковорода засуджував батьків, які розпещують своє дитя, бо «з такої дитини не виросте працююча, беручка до роботи людина, але людина, яка намагатиметься власну роботу і відповідальність за свої дії перенести на інших» [3, с. 232].

Як казав сам філософ: «Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестане вчитися, хоча б зовні він і здавався бездіяльним» [2, с. 5]. Г. Сковорода жив багато років тому, але його філософія актуальна і в сучасному світі. На ті часи мислитель мав прогресивні і доцільні погляди, основи яких закладені в сучасну освіту і виховання майбутнього покоління.

Література та джерела

1. Прокопенко І. Ф. Г. Сковорода і українська освіта вчора, сьогодні, завтра. Новий колегіум. 2019. № 4 (98). С. 12-20.
2. Рудь О. М. Погляди Григорія Сковороди на формування педагогічної майстерності вчителя. Теоретичні питання культури, освіти та виховання. 2017. № 1. С. 3-6.
3. Сковорода Григорій: ідейна спадщина і сучасність / редкол. Попович М. В. К., 2003. 714 с.

ПРИЧИНИ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Марина Пономаренко,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
Науковий керівник – Петро Бойчук, к. пед. н., доцент,
ректор КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради**

У статті розкрито актуальність пошуку шляхів вирішення конфліктних ситуацій у взаєминах дітей молодшого шкільного віку. Висвітлено причини конфліктної поведінки дітей молодшого шкільного віку.

У сучасній державі нестабільність різного роду показників рівня соціального життя, більшою мірою залежних від економічної ситуації, істотно негативно впливає на сферу освіти, зокрема на заклади освіти. Спочатку, всі проблеми психологічно впливають на дорослих людей (батьків), а далі обстановка в сім'я позначається на дітях. У результаті вже в початковій школі учні проявляють більше агресивності. Молодші школярі стали частіше потрапляти у конфліктні ситуації, причому не рідкість, здавалося б звичайний конфлікт, – переходить в бійку. І це лише одна з причин виникнення у дітей конфліктних реакцій [6, с. 76].

Сучасна педагогічна практика свідчить про те, що з конфліктними ситуаціями серед дітей стикаються вже вчителі початкової школи і навіть вихователі ЗДО. Перебудова сучасної системи педагогічної діяльності у плані забезпечення різнобічного і гармонійного розвитку особистості вимагає від вчителя особливої уваги до учня на переломних етапах його психічного та соціального розвитку, коли помітно загострюються суперечності цього процесу. Дуже важливо не допустити переростання цих суперечностей у конфлікти, які можуть сповільнювати, а то й деформувати процес становлення особистості учня.

Проблема конфліктів достатньо широко досліджена вченими різних галузей, зокрема, філософії (Ф. Аквінський, Т. Мор, Е. Роттердамський, Ф. Рабле, Ф. Бекон, Г. Зиммель, Л. Козер та

ін.), соціології (П. Гриффін, І. Могилевський, Ю. Запрудський, А. Здравомислов та ін.), психології (М. Шериф, Д. Рапопорт, Р. Доз, Л. Томпсон, К. Томас) та педагогіки (А. Рояк, Т. Юферова, В. Афонькова, Л. Славина, Т. Драгунова, О. Первишева та ін.).

Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури свідчить про те, що поняття конфлікту трактується досить широко, внаслідок чого воно виявляється еквівалентним філософському розумінню суперечності. Найчастіше в психології поняття «конфлікт» визначається як зіткнення протилежно спрямованих, взаємовиключних тенденцій окремо взятого епізоду в свідомості, у міжособистісних взаємодіях або міжособистісних стосунках індивідів чи груп людей, пов'язане з негативними емоційними переживаннями.

Стосовно суб'єктів відокремлюють чотири типи конфліктів.

1. Внутрішньоособистісний, що є, як правило, наслідком амбівалентних прагнень суб'єкта (О. Асмолов, А. Захаров, Г. Інюшин, О. Леонтєв, І. Міхеєва, В. Мясичев, В. Столін, К. Шорохова, А. Адлер, К. Левін, З. Фрейд, Е. Фром).

2. Міжособистісний конфлікт, що виявляється у конфронтації з приводу потреб, мотивів, цілей, цінностей чи становлень (О. Ковальов, М. Рибакіова, Є. Шумілін).

3. Особистісно-груповий конфлікт, що виникає внаслідок невідповідності поведінки особистості груповим нормам та очікуванням (А. Петровський, А. Рояк, К. Шорохова).

4. Міжгруповий конфлікт, що виникає внаслідок зіткнення стереотипів поведінки, норм, цілей, цінностей різних груп (міжорганізаційні, міждержавні конфлікти).

В існуючій класифікації конфліктів варто звернути увагу на так званий продуктивний конфлікт, що позитивно впливає на динаміку та результативність соціально-психологічних процесів і служить джерелом самовдосконалення та саморозвитку особистості (В. Андреев, В. Столін, М. Дойч, Л. Козер) [7, с. 432].

У цілому, більшість учених вказують на те, що головне у виникненні конфлікту – особливості переживання дитиною стадій дозрівання свого «Я». Зміст внутрішніх конфліктів у молодших школярів прямо визначається тим, чи зуміла дитина у належний момент свого особистісного розвитку правильно реалізувати свої основні психологічні потреби – у любові, довірі, у самостійності і визнанні.

Визначається конфліктність комплексною дією факторів: психологічних (темперамент, агресивність, соціально-психологічні установки і цінності, ставлення до опонента, компетентність в спілкуванні та ін.) і соціальних (умови життя і діяльності, соціальне оточення, загальний рівень культури і т.д.).

Захаров А. І. розглядає внутрішній конфлікт як один з чинників, що призводить до невроту у дітей і розподіляє на конфлікт інтересів, потреб, можливостей та потягів. Аналіз окремих наукових позицій учених з цього питання свідчить, що у молодшому шкільному віці конфліктні ситуації пов'язані з навчальною діяльністю.

Доповнити знання про особливості конфліктної взаємодії молодших школярів дозволяють сучасні емпіричні дослідження, які в певній мірі підтверджують теоретичні висновки про зумовленість конфліктності молодших школярів у взаємовідносинах з дорослими, однолітками наявністю у дітей конфліктогенних особистісних утворень. Конфліктність може бути тісно пов'язана з певними індивідуально-характерологічними особливостями дитини, такими як агресія, ворожість, запальність, образливість, мстивість тощо, а також з такими психологічними факторами як своєрідність міжособистісних відносин з батьками [2, с. 96].

Результати аналізу поглядів науковців на природу конфлікту уможливають висновок про значимість у виникненні й ескалації конфліктів суб'єктивних чинників. Ці чинники через належність до емоційно-особистісної сфери обумовлюють деструктивний характер поведінки молодших школярів у конфліктній ситуації.

До зовнішніх чинників, які визначають характер поведінки молодших школярів у конфліктних ситуаціях відносяться, насамперед, особливості спілкування та місце молодшого школяра в групі однолітків. Тривалі, нерозв'язані конфлікти негативно впливають на міжособистісні стосунки, соціально-психологічний клімат у шкільному колективі. Особливості поведінки у конфліктній ситуації залежать від соціометричного статусу учасників конфлікту. Так, діти з високими соціометричними показниками відрізняються достатньо сформованими емоційними й вольовими якостями, здатністю до конструктивних форм поведінки. Низький соціометричний статус

характеризується недостатньо сформованими адаптаційними навичками і деструктивними формами поведінки у конфліктних ситуаціях.

Своєрідними конфліктогенами у поведінці молодших школярів постають почуття симпатії, що розвиваються і відіграють важливу роль у формуванні малих груп у класі та стихійних компаній, які інколи стають сторонами міжгрупових конфліктів. Життя в класному колективі виступає як фактор формування у молодших школярів моральних почуттів, зокрема почуття дружби, товарищескості, обов'язку, гуманності, що об'єктивізує виникнення конфліктів. При цьому молодші школярі схильні переоцінювати власні моральні якості і недооцінювати їх у своїх однолітків. Проте з віком вони стають більш самокритичними [4, с. 29].

Таким чином, конфліктність молодшого школяра проявляється як комплекс особливостей емоційного й поведінкового реагування дитини на певні ситуації. У конфлікті індивідуально-характерологічні особливості дитини виступають психологічними домінантами її поведінки. Визнання значимості особистісних особливостей дітей у виникненні й протіканні конфлікту спрямовує його корекцію.

Отже, враховуючи процес зростання, виховання і становлення дітей як особистості, дуже важливо вчасно вжити заходів у запобіганні конфліктних ситуацій серед молодших школярів, оскільки прояв агресії і вихід в конфліктну ситуацію дуже негативно позначається на психологічному стані молодшого школяра, а також на всьому процесі навчання і спілкування з однокласниками, вчителями, батьками, що в майбутньому веде до некерованої психологічної ситуації.

Література та джерела

1. Безпальча Р. Шляхи мирного розв'язання конфліктів у школі. Тернопіль : Підруч. і посіб., 2001. 96 с.
2. Білявська Л. В. Діяльність учителя початкових класів щодо запобігання та розв'язання шкільних конфліктів. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 1. С. 92–96.
3. Волченко Л. П. Особливості формування конфліктологічної компетентності особистості в умовах сучасної школи. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2017. № 3. С. 65–74.
4. Гірник А., Бобро А. Конфлікти: структура, ескалація, залагодження. Київ : Основи, 2003. 172 с.
5. Ільїна Н. М. Конфлікти в загальноосвітній школі : навч. посіб. Суми : Університет. кн., 2017. 183 с.
6. Шпак С. Г. Психологічні особливості поведінки молодших школярів у конфліктних ситуаціях : дис. ...канд. психол. наук : 19.00.07 / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 2013. 108 с.
7. Шпак С. Г. Типові конфліктні ситуації у середовищі молодших школярів та їх чинники. *Вісник післядипломної освіти*. 2012. Вип. 6. С. 431–438.

ПОГЛЯДИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО НА РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Софія Понорець,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради *Науковий керівник* –
Світлана Савчук, викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

У статті розглянуто погляди на розумове виховання дітей молодшого шкільного віку та актуальність ідей В. О. Сухомлинського.

Василь Олександрович Сухомлинський – це видатна постать у дискурсі педагогіки. Його спадщина необ'ємна і користується неабияким попитом у наш час. Завдяки дидактичним принципам

педагога, виховуються покоління здорових, розумних та всебічно розвинених особистостей. Проте, неймовірно важливим є ранній період розвитку дитини, її початковий етап навчання у школі, коли індивід знайомиться з навколишнім світом науки, вчиться взаємодіяти з соціумом та працювати у команді. Саме цьому періоду присвятив чимало сторінок своїх робіт В. Сухомлинський. Зважаючи на це, ми просто повинні послуговуватись надбаннями нашого співвітчизника та виховувати покоління майбутнього України.

Ми поєднуємо освітню спадщину Сухомлинського із сучасною освітньою реформою, зміною філософії освіти, вивчаємо його погляди на школу та вчителів та творчо їх реалізуємо. Про досвід В. О. Сухомлинського можна переконатися, що на зародження в душі учнів початкової школи естетичних, моральних, інтелектуальних почуттів, на їх мовний розвиток впливає зовнішній фактор – природа навколишньої дійсності. Фахівці закладів освіти сьогодні мають бути готові використати у своїй роботі виховну та педагогічну спадщину В. Сухомлинського.

В. Сухомлинський, вся багатогранна спадщина якого просякнута ідеями справжнього гуманізму, звернув увагу на турботу людини про людину, відповідальність людини перед людиною, відповідальність людини перед суспільством. На його думку, гуманізація зумовлена моральними нормами і цінностями розвитку людини в суспільстві – доброзичливим ставленням до людей, колективу, живих істот, суспільства, взаємодопомогою, співучастю, співробітництвом, колективною злагодою, культурою людських взаємин і культурою особистого розуміння своєї ролі в цих стосунках.

Для нього людяність – це справедливість, доброзичливість і чуйність, поєднання поваги і довіри до учня з розумною і тактовною вимогливістю. Він бачив людяність у турботі про духовне збагачення учня, у допомозі йому самореалізуватися у взаєминах із оточенням [5, с. 14].

Саме гуманізації присвячував особливу увагу у дискурсі початкової школи, любов до себе та свого ближнього, єднання з природою та розуміння законів природи. Недарма видатний педагог наголошував: «Відведіть дітей до лісу, до річки, на луг, відкрийте перед ними джерело, без якого неможливе повноцінне духовне життя, і ви побачите, як діти стають розумними, уважними, кмітливими» [5, с. 59].

Ефективність використання ідей Василя Олександровича Сухомлинського у дискурсі початкової школи полягає в тому, що вони сприяють формуванню у дітей естетичних, практичних, екологічних, пізнавальних та моральних цінностей. Разом з тим вони сприяють розширенню уявлень дітей про неживу та живу природу, їх взаємозв'язки та залежності.

Просвітницька спадщина Сухомлинського сьогодні має велику й неоціненну цінність. Наприклад, застосування принципів екологічного виховання в практиці сучасної початкової школи допомагає дітям сприймати, аналізувати та порівнювати нову інформацію, підвищувати інтерес до природи та бажання спілкуватися з нею. Використання виховної спадщини В. Сухомлинського є актуальним і сьогодні, оскільки сприяє інтелектуальному, духовному та фізичному розвитку дитини, допомагає будувати духовне багатство, вчить відчувати, сприймати, аналізувати, порівнювати [1, с. 8].

Не менш важливим є думка Сухомлинського з приводу самої структури початкової школи, адже це є своєрідним етапом, кроком вже у доросле, шкільне життя. Писав він наступне: «Основне завдання початкової школи – надати учням низку глибоких знань і навичок. Уміння вчитися включає в себе ряд умінь, пов'язаних із здобуттям знань: уміння читати, писати, спостерігати за явищами світу, мислити, висловлювати свою думку. У переносному значенні ці вміння є інструментами, без яких неможливо оволодіти знаннями» [2, с. 42].

Як підтверджує світова практика, праця є особливо важливим засобом розвитку духовних якостей. Сам В. Сухомлинський писав: «...праця розглядається як потужне джерело духовного розвитку. Коли людина починає спілкуватися з природою, вона не тільки здобуває ці знання, а й набуває їх; напруга фізичних сил зливається з напругою душевних сил. Ніде мислення не отримує такої жвавої форми пошуку, ніде немає такої глибокої потреби в думці, як у роботі...» [4, с. 11].

Не менш важливим аспектом у навчанні дітей початкової школи, є гра. Особливо цікаві погляди Сухомлинського саме з цього аспекту. Основний вид діяльності дітей у початковій школі – це гра. Коли дитина починає занурюватися в гру, вона починає розкривати навколишній чарівний світ і творчі здібності своєї особистості. Пізнавальна частина «теорії мислення» в природі неминуче чергувалася з грою. Її метою було познайомити дітей з навколишнім світом, з різними природними явищами. Відомо, що в молодшому шкільному віці переважає образне мислення. В. О. Сухомлинський закликав батьків і вчителів початкових класів «вводити дітей у середовище, в

якому виникають яскраві образи та причинно-наслідкові зв'язки між явищами, в якому діти захоплюються, відчують подив перед красою і водночас думають і аналізують» [5, с. 121].

Розумові здібності розвиваються, коли учень стикається з труднощами та самостійно їх долає. Бажано залишити щось невимовне, загадкове, щоб дитина захотіла повернутися до вивченого і знайти відповідь на своє запитання. Після пояснення необхідно дати час зрозуміти матеріал, подумати, зосередитися. Розуміння може виражатися в різних формах роботи: читанні, плануванні, виконанні схем, малюванні.

Український педагог Н. Калініченко стверджує, що ідеї В. Сухомлинського є дуже актуальними нині, особливо щодо вдосконалення навчально-виховного процесу в початковій школі, де оновлюється зміст освіти, відбувається переорієнтація на розвиток умінь і здібностей дітей, їх пізнавальних інтересів, підвищення загальної культура кожного учня, формування творчої активної особистості. На думку вчителя-новатора, роки, проведені в початковій школі, мають стати для дитини «школою приємних сюрпризів» [3, с. 18].

Саме тому ми вважаємо за доцільне актуалізувати спадщину вітчизняного педагога, поширювати ідеї Сухомлинського серед освітніх працівників та наголошувати на його невимовних здобутках, якими слід користуватись. Як ми бачимо, ідеї видатного педагога потрапили до світової скарбниці виховної майстерності. Вони мають особливе значення для початкової школи, яка зараз почала переходити на новий зміст і структуру освіти. У процесі шкільної реформи ми маємо зберегти і розвивати ідеї, які залишив нам Сухомлинський, по мірі розвитку реформувати їх та вносити щось нове.

Література та джерела

1. Бех І. Д. Життя як цінність у культурно-виховній інтерпретації В. О. Сухомлинського. *Рідна школа*. 2007. № 1. С. 7–8.
2. Бондар Л. С. В. О. Сухомлинський про підручник як засіб розумового розвитку молодших школярів. *Рідна школа*. 2014. № 7. С. 42–46.
3. Калініченко Н. Василь Сухомлинський та проблема розумового виховання школярів. *Рідна школа*. 2013. № 8–9. С. 16–19.
4. Нор К. Ф. В. О. Сухомлинський про розумовий розвиток учнів молодшого шкільного віку. *Рідна школа*. 2009. № 5. С. 9–12.
5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. *Вибрані твори: в 5 т.* Київ, 1977. Т. 3. С. 3–279.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Катерина Попкова,

студентка 4 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта

ВСП «Дубенський фаховий педагогічний коледж РДГУ»

Науковий керівник – Руслана Найда, доцент, к. пед. н,

голова циклової комісії викладачів психолого-педагогічних дисциплін

З погляду на потребу цілісного розвитку дитини дошкільного віку увага звертається на залучення великою кількістю факторів, які б забезпечили процес гармонійного становлення дитячої особистості. З-поміж решти елементів освітнього процесу в умовах ЗДО значна увага акцентується на трудовому вихованні.

Серед психологів яскраво вираженим є переконання, що процес трудової реалізації дитини є чітко пов'язаний із її пізнавальною активністю й потребою пізнавати світ, функціонувати як самостійна й незалежна одиниця. Вважається, що праця тут є тим позитивним елементом, який забезпечує розвиток більшості психічних процесів, формує її як цілісну особистість й функціонує у взаємозв'язку із іншими процесами її становлення.

Якщо ми візьмемо сучасні нормативи й методичну базу, відповідно до яких існують заклади дошкільної освіти, то можна наголосити, що на сучасному етапі розвитку освіти трудове виховання

характеризується як індивідуальний й колективний процес розвитку у дітей емоційно-чуттєвого ставлення до праці, розвиток у них практичних навичок й формування поваги до праці оточуючих.

Щодо основних рис, які є характерними для дитячої праці, можна згадати наступні: результати дитячої праці є зверненими на розвиток дітей й їх правильне виховання; праця тут не є цілеспрямованою діяльністю, що має власну самоцінність, однак вона досить якісно співіснує з процесом гри; виконує розвивально-виховну роль (випробування фізичних, інтелектуальних, духовних сил). Не має суспільної значущості, однак мотивує важливістю результату для самої дитини, її друзів, рідних тощо й формує усвідомлення відносин відповідальної взаємозалежності. Тим самим відбувається реалізація дитячого прагнення до свободи вираження власного внутрішнього світу, самостійності й самоствердження [1, с. 60]. Із погляду на вище описані положення, які мають на меті охарактеризувати особливості здійснення трудового виховання у ЗДО, впливає завдання, що повинно бути реалізованим в процесів розвитку у дитини уявлень про працю й позитивних емоцій щодо неї. Найперше увага тут звертається на достатній рівень мотивації, тобто формування в дошкільника власне індивідуальних потреб, інтересів й відчуття обов'язку та відповідальності щодо власної праці, які повинні бути реалізовані суміжно із позитивно-емоційним та ціннісним її ставленням до праці як форми буття й способу самореалізації людини.

Щодо основних видів праці, які можна реалізовувати із дітьми дошкільного віку в ЗДО, то вони є наступними: самообслуговування; господарсько-побутова праця; праця на природі; ручна/художня праця [2, с. 23]. Самообслуговування є тим первинним навиком, яким опановують діти дошкільного віку й саме воно уможливує процес подальшого трудового становлення дитини. Увагу тут варто звернути на те, що процес цілісного розвитку дитини передбачає, що у відповідному віці він, на основі сформованих психічних й фізичних вмінь, вміє самостійно організувати межі власного побуту, тобто: вдягатися, їсти, слідкувати за елементарною гігієною, прибирати свої іграшки. Дану навичку цілеспрямовано варто розвивати у дитини молодшого дошкільного віку, тобто 3-4 років, після чого на її основі формувати решту вмінь. Це є тих елементом, із якого відбувається процес трудового виховання дитини.

Наступним видом дитячої праці є господарсько-побутова. Вважається, що даний вид праці є найбільш доступним й корисним для дитини дошкільного віку, адже він сприяє розвитку у неї фізичних, моральних, розумових, трудових, естетичних навичок. Щодо вмінь, якими повинні опанувати діти на даному етапі трудового виховання, то тут мова йде про їх вміння слідкувати за порядком на своїх столах; вміти розставляти серветки, тарілки, ложки, тобто допомагати батькам й вихователям; прибирати із столів; готувати за вимогою вихователів необхідні матеріали для заняття й прибирати їх на місце; слідкувати за елементарним порядком на подвір'ї дошкільного закладу. Якщо дитина має домашню тваринку, їй потрібно забезпечувати її вчасно їжею і водою, слідкувати за чистотою клітки тощо.

Праця на природі є максимально ефективним й позитивним процесом трудового розвитку дітей. Основними складовими її корисності й привабливості для дітей є: сам процес праці, а не її результат; можливість самостійного пізнання; рівноправне спілкування з дорослими; прагнення до позитивної оцінки власних; відчуття причетності до колективної, спільної з іншими праці. Окрім вище поданих варіантів організації трудової діяльності серед дітей старшого дошкільного віку максимально необхідно використовувати художню працю, яку вважають найбільш результативнішою з-поміж вище поданих. Аргументація тут вибудовується з погляду на те, що дітей мабуть найбільше приваблює саме можливість діти із різноманітними, яскравими й незвичними матеріалами, досліджувати, змінювати і перетворювати їх за власним бажанням. Тут ми бачимо дві сторони, які забезпечують такий рівень ефективності: перша – це можливість дитини реалізувати внутрішній світ, розвивати власну фантазію й відображати її у реальності, а друга – це можливість спостерігати власний витвір мистецтва, аналізувати виконані дії й хвалити себе за них.

Однак, не зважаючи на загальну здавалося б користь, результативність й ефективність здійснення трудового виховання в процесі діяльності ЗДО, все ж варто звернути увагу й на проблеми, із якими зустрічаються діти й вихователі у процесі реалізації даного освітнього напрямку, а саме [2, с. 22]:

1. Одноманітність праці дітей у ЗДО.
2. Нерівномірність залучення дітей до різних видів праці та форм її організації: найчастіше вихователі за рахунок власних упереджень залучають до трудової діяльності тих дітей, в яких є не погано сформованим первинний господарсько-побутовий досвід й які мають відповідні практичні

навички, завдяки яким виконують завдання набагато швидше. Також увагу потрібно звернути й на гендерне розподілення: дівчата удвічі частіше за хлопців залучаються до праці через вищу відповідальність й господарську активність.

3. Недотримання систематичності й поетапності у процесі формування предметно-практичних вмінь і навичок.

4. Невідповідність змісту трудових завдань, прийомів роботи, обладнання й матеріалів інтересам й можливостям дітей, особливо старших дошкільників, чії задуми, технічна вправність, витривалість й рівень розвитку вольових якостей є в рази вищими, аніж в малят;

5. Пропонування дитині завдань завищеного рівня складності, обсягу, тобто коли педагог не враховує вікові психологічні й фізичні задатки дитини, тим самим нівелює чи негативізує досвід трудового навчання загалом.

6. Прагнення дорослим самим виконати справу, щоб заощадити час, не витратити зусилля на мотивацію, показ, допомогу тощо.

7. Намагання дорослих переробити виконану дітьми роботу, яке нівелює значення самого феномену дитячої праці, її мотив і результат, що в свою чергу знищує бажання й інтерес працювати й творити взагалі.

8. Недостатня мотивація дитячої праці.

9. Підпорядкування дитячої праці авторитету дорослих.

10. Захвалювання одних й неувага та недооцінювання старань й успіхів інших дітей, яким хоча й бракує практичного досвіду та вмінь, однак вони володіють природним інтересом до самого процесу роботи, який жодним чином не можна втратити.

Отож, якщо ми спробуємо підсумувати загальну інформацію, яку подали вище, то стає очевидним, що трудове виховання, яке, здавалося б, є досить простим й зрозумілим кожному, містить у собі велику кількість моментів, які потрібно брати до уваги педагогові, якщо він є зацікавленим не просто у процесі виховання самому по собі, а саме у його результативності.

Література та джерела

1. Літіченко О. Д. Трудове виховання дітей дошкільного віку на сторінках педагогічних журналів. *Молодий вчений*, 2017. С. 58–62.

2. Машовець А. Трудове виховання дітей дошкільного віку: пошук нових дітей. *Педагогічні студії*, 2018. С. 22–29.

3. Петько Л. В. Виклики ХХІ століття для освітнього простору України. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія. Серія «Педагогіка»*: наук. журн. 2017. Т. 303. Вип. 291. С. 10–14.

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Софія Приходько,

студентка 1 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта

факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Ольга Стельмащук,

викладач циклової комісія шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Подано визначення інклюзивної освіти в ЗДО. Визначено особливості її впровадження, а також умови які необхідні для якісної організації інклюзивної освіти в умовах сучасного закладу дошкільної освіти.

Дані Всесвітньої організації охорони здоров'я свідчать, що число дітей з особливими освітніми потребами у світі досягає 13% (3% дітей народжуються з порушеннями інтелектуального розвитку і 10% дітей з іншими психічними і фізичними порушеннями). Всього в світі близько 200 мільйонів

дітей з особливими освітніми потребами. Більш того, у нашій країні, як і у всьому світі, спостерігається тенденція до зростання числа дітей з особливими освітніми потребами.

Згідно із «Концепцією розвитку інклюзивної освіти», «Конвенцією ООН про права дитини», «Саламанкською Декларацією», «Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки», «Національною стратегією у сфері прав людини» інклюзія стала пріоритетною в освітній політиці держави. Процес позитивного включення дітей із особливостями психофізичного розвитку у соціум є тернистим етапом соціалізації, відповідно, і проблема навчання та виховання таких дітей залишається складною.

Інтеграція «особливих» дітей в загальноосвітні установи – це закономірний етап розвитку системи спеціальної освіти, що пов'язаний з переосмисленням суспільством та державою свого ставлення до людей з обмеженими можливостями здоров'я, з визнанням не тільки рівності їх прав, а й усвідомленням суспільством свого обов'язку забезпечити таким людям з усіма можливості в різних сферах життя, включаючи освіту [3]. Виходячи з вище сказаного, серед сучасних освітніх тенденцій є інклюзія- процес активного включення в суспільні відносини всіх громадян, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, культурних, мовних, національних та інших особливостей [1, с. 243].

Інклюзивна освіта – це забезпечення рівного доступу до освіти для всіх дітей з урахуванням різноманітності їх особливих освітніх потреб та індивідуальних можливостей [5, с. 32]. Відповідно, інклюзивна освіта в ЗДО – це інноваційна система освіти, що дозволяє дітям з особливими потребами розвиватися в умовах повноцінного суспільства і передбачає рівноправне сприйняття всіх дітей, впровадження індивідуального підходу до навчання та виховання, враховуючи особливості кожної дитини [3]. Протягом останнього десятиліття проблемами розвитку інклюзивної освіти займалися як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники (Л. Андрушко, В. Боднар, Т. Євтухова, І. Іванова, А. Колупасва, В. Ляшенко, М. Малофєєв, О. Савченко, М. Сварник, В. Синьов, Н. Софій, О. Столяренко, А. Шевчук, М. Шеремет, І. Ярмошук та інші).

Основною метою і завданнями інклюзивної освіти в закладі дошкільної освіти є забезпечення умов для спільного виховання та освіти дітей з різними психофізичними особливостями розвитку та організація такого освітнього розвивального та безбар'єрного середовища, що дозволяють дітям з особливими потребами отримати сучасну дошкільну якісну освіту, забезпечити гармонійний всебічний розвиток особистості, а також виховання толерантного відношення з боку дітей, батьків, персоналу ЗДО та соціального оточення; створення можливості всім дітям брати участь в житті колективу закладу дошкільної освіти в повному обсязі та без обмежень.

Сучасні приватні та державні заклади дошкільної освіти відкриті абсолютно для всіх дітей. Включення дітей з особливими потребами в освітній процес закладу дошкільної освіти змінює передусім установки педагогів на розуміння особливостей розвитку дітей та врахування їхніх особливих потреб та потенційних можливостей розвитку в навчально-виховній роботі. Особливості дітей із порушеннями психофізичного розвитку неможливо нівелювати, тому потрібно змінювати організацію освітнього процесу в групі задля вирішення завдань навчання, виховання і розвитку всіх дітей в групі [3].

Пропоную розглянути облаштування простору в ЗДО з інклюзивними групами. При будівництві чи реконструкції освітніх будівель повинні створюватись всі умови для доступного, безпечного навчання та виховання дітей. А саме:

- Наповнюваність інклюзивної групи в дошкільному навчальному закладі становить до 15 осіб, з них – 1-3 дитини з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю [6].
- Безперешкодний доступ до приміщення – наявність пандусів.
- Дотримання температурно-повітряного режиму.
- Наявність достатнього природного освітлення та при потребі забезпечення штучним.
- Вибір якісних меблів та правильне їх розташування у коридорі, групі, кабінетах спеціалістів.
- Забезпечення необхідними навчально-методичними посібниками, дидактичними матеріалами, обладнанням для занять та ігор.
- Облаштування ресурсної кімнати для проведення психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять [2].

Загалом, ще до кінця не розроблений єдиний алгоритм організації інклюзивної освіти в ЗДО. Наразі, є три способи отримання дошкільної освіти дитини з особливими освітніми потребами: 1) у загальній групі з дітьми з нормотиповим розвитком; 2) окремі групи у загальноосвітніх дитсадках й спецзакладах; 3) індивідуальна освіта за допомогою корекційних педагогів або гувернерів.

Педагоги, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами, повинні дотримуватись зальнопедагогічних принципів і принципів спеціальної корекційної педагогіки. Крім того, корекційно-педагогічна діяльність в інклюзивних групах має спиратись на висновки інклюзивно-ресурсних центрів, які забезпечують виявлення та діагностику дітей з порушеннями розвитку в окремих регіонах і здійснюють якомога раннє включення їх у систему корекційно-розвивальних та лікувально-відновлювальних заходів, щоб досягти максимально можливого рівня психофізичного розвитку [4, с. 112].

В інклюзивному освітньому середовищі батьки дітей з особливими освітніми потребами також відіграють важливу роль в процесі створення індивідуальної програми розвитку, яка проявляється, головним чином, в наданні інформації про дитину, її родину, наданні необхідної допомоги для забезпечення прогресивного розвитку дитини [4, с. 130].

Отже, ефективність перебування дітей з особливими потребами у закладі дошкільної освіти передбачає створення соціальних та психологічних умов супроводу дітей дошкільного віку, які забезпечуються такими факторами: якістю ресурсів ЗДО для пізнавального, фізичного, соціального та емоційного розвитку; готовність педагогів та дітей з нормотиповим розвитком толерантно сприймати однолітків з особливими освітніми потребами, продуктивно взаємодіяти з ними; здатність педагогічного колективу забезпечити відповідний психологічний комфорт всім учасникам освітнього процесу, удосконалювати свої фахові навички, бути готовими до інновацій в інклюзивному середовищі.

Література та джерела

1. Бондарь В. І., Синьова В. М. Дефектологічний словник: навчальний посібник. Київ: Леся, 2011. 528 с.

2. Інклюзивна освіта в ДНЗ. Рекомендації облаштування простору. 2019 URL: <https://inkluzia.com.ua/inkluzivna-grupa-v-dnz.-rekomentatsiyioblashtuvan-nya-prostoru/> (дата звернення: 29.01.2022)

3. Компанець Н. М., Луценко І. В., Коваль Л. В. Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ : навчально-методичний посібник. Київ: Видавнича група «Атопол», 2018. с. 100.

4. Кравченко Г. Ю., Сіліна Г. О. Інклюзивна освіта в ДНЗ: начальний посібник. Харків: Ранок, 2014. 176 с.

5. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навч. посібн. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.

6. Порядок комплектування інклюзивних груп у ДНЗ: наказ Міністерства освіти і науки і Міністерства охорони здоров'я України від 06.02.2015 № 104/52. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0224-15#Text> (дата звернення: 29.01.2022).

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ДІТЬМИ З НЕПОВНИХ СІМЕЙ

Оксана Радчук,

студентка 2 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Євгенія Дурманенко,
к.пед.наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти*

Розкрито зміст поняття неповної сім'ї, причини їх виникнення та проаналізовано специфіку роботи вихователя закладу дошкільної освіти з дітьми з неповних сімей.

Народившись, дитина потрапляє в середовище під назвою – суспільство. І всі чинники, які воно в себе включає, безпосередньо впливають на розвиток дитини. Одним із найбільш важливих

чинників особистісного становлення дитини є сім'я. Саме сім'я є тим первинним соціалізаційним інститутом, у якому формуються всі моральні якості, духовні цінності, пріоритети людини.

Прикро, однак у сьогоднішні ми часто зустрічаємо неповні сім'ї, де є лише хтось один із батьків. Такі сім'ї – це гостра проблема сучасного світу. Діти в таких сім'ях недостатньо оточені увагою та любов'ю. Часто перебувають у складному матеріальному становищі. З огляду на це актуальною й своєчасною для науково-пошукового розгляду є проблема дослідження специфіки професійної діяльності вихователя ЗДО у контексті його роботи з дітьми з неповних сімей [1, с. 74].

Виховання дітей у неповних сім'ях є важливою проблемою, розв'язанням якої займаються педагоги, психологи, юристи, лікарі, економісти, представники багатьох інших наук [2]. Та це питання всеодно лишається відкритим для його вивчення та дослідження. Так, проблематику неповних сімей вивчали вчені: О. Безпалько, Л. Волинець, І. Грига, І. Демент'єва, І. Зверева, Н. Зобенько, А. Капська, І. Пеша, Т. Семигіна, І. Трубавіна, О. Яременко та іншими. Психологічні аспекти неповної сім'ї досліджували вітчизняні вчені: О. Балакірева, О. Бондарчук, О. Васильченко, Л. Карамушка, О. Максимович, Р. Овчарова, В. Постовий, В. Семиченко, С. Собкова, Т. Титаренко та ін. [3].

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що в неповній сім'ї виховання ускладнюється через слабкість педагогічної позиції батьків. Таку думку обстоює й В. Сухомлинський у творі «Мрія про татуся». Автор зазначає, що дуже важко вихователю у вихованні дітей із неповної сім'ї. Слід бути не просто вихователем, а «лікарем душі», рятівником. Кожна дитина мріє про те, щоб в сім'ї був сильний, мудрий, люблячий тато, яким можна пишатись і брати з нього приклад [5].

Василь Сухомлинський називав альфою і омегою «таке вічне питання» сімейного виховання, як поєднання вимогливості і доброти, суворості і ласки, слухняності і свободи у вихованні дітей. У чому ж мудрість батьківської любові? На думку В. Сухомлинського, вона виявляється у вмілому розкритті перед дітьми справжніх джерел радощів, переконливості у тому, що мати і батько існують для того, щоб приносити дитині радість [5]. А як передати цю любов та радість дитині, виховуючи її самостійно одній матері, або ж батьку? Саме в такому випадку потрібно з мудрістю по-особливному підходити до питання виховання дитини.

У контексті досліджуваної проблеми важливим є з'ясування причин виникнення неповної сім'ї, адже це кардинально може змінювати підхід до виховання дитини. У спеціальній літературі в залежності від цих причин і факторів виділяються наступні типи неповних сімей: неповні сім'ї, що утворилися в результаті розлучення батьків; неповні сім'ї, що утворилися внаслідок позашлюбних народжень дітей; неповні сім'ї через смерть одного з батьків; інші неповні сім'ї, або розширені неповні сім'ї (брат і сестра без батьків, бабусі, дідусі та онуки), що утворилися в результаті втрати батьків (смерть, позбавлення батьківських прав, пияцтво, відбування батьками покарання в місцях позбавлення волі) та оформлення прав опіки (піклування) над дітьми ким-небудь з їх родичів. В останньому випадку найбільш частими бувають випадки, коли дітей беруть на виховання їх бабусі й дідусі – пенсіонери [4, с. 294].

Зрозуміло, що батьківсько-материнська любов є особливою. Тому вихователі мають добре усвідомлювати той факт, що діти із неповних сімей часто є вразливі та замкнені. Тому надзвичайно важливо вміти знаходити індивідуальний підхід до кожної дитини.

Насамперед, вихователю повинен вміти оцінити внутрішній психологічний стан дитини. Наприклад, можливо якийсь певний етап у житті дитина переживає найбільш важко; можливо чогось із духовно-емоційних факторів дитині бракує; можливо дитина прагне просто до душевного відкрито-довірливого спілкування тощо.

Отже, вихователю повинен обов'язково врахувати окремо кожен із цих факторів відповідно до дитини, адже це впливає на те середовище, в якому перебуває дитина й який емоційний стан вона переживає чи може переживати.

Важливим є також урахування віку дитини, коли сім'я стала неповною. Чи дитина народилася вже в неповній сім'ї, чи один із батьків помер, або ж батьки розлучилися. Адже, вже від 2,5-3 років дитина на певному рівні все усвідомлює досить чітко, і неодноразово потребує пояснення того, як це все відбулося і чому.

Вихователю має знати психологічно-педагогічно правильну відповідь, від якої залежить психо-емоційний, моральний, інтелектуальний та фізичний подальший розвиток дитини. Саме вихователю ЗДО повинен не допустити у дитини відчуття неповноцінності.

Отже, робота вихователя закладу дошкільної освіти з дітьми з неповних сімей є складною та специфічною й полягає насамперед в індивідуальному підході до дитини та у правильному

діагностуванні її емоційного стану й визначенні самого типу сім'ї, її проблем, щоб у подальшому розробити та скорегувати план своїх виховних дій. З іншого боку, саме вихователь мусить стати додатковим (а інколи й головним) джерелом любові та турботи для дитини.

Література та джерела

1. Васильченко О. А. Організація соціального захисту неповної сім'ї: теоретичний і практичний аспекти. *Грані. Соціологія*. 2013. № 11 (103). С. 74–79.
2. Особливості роботи вихователя закладу дошкільної освіти з дітьми з неповних сімей. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/-123456789/1245>.pdf (дата звернення: 13.02.2022).
3. Роль соціальних служб у пошуку порозуміння між батьками і дітьми в неповних сім'ях. URL: <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/-19711/%d1%81.%20196-200.pdf?sequence=1> (дата звернення: 13.02.2022).
4. Соціологія сім'ї. М.: Изд-во МГУ: «Братя Карич», 2006. 304 с.
5. Тож допомагаємо батькам виховувати дітей. URL: http://centum.-ucoz.ua/publ/do_100_richnoho_juvileju_v_sukhomlinskogo/1-1-0-13 (дата звернення: 13.02.2022).

«ЩЕДРИК» М. ЛЕОНТОВИЧА І ЯЗИЧНИЦЬКІ ТРАДИЦІЇ СВЯТКУВАННЯ УКРАЇНЦЯМИ НОВОГО РОКУ

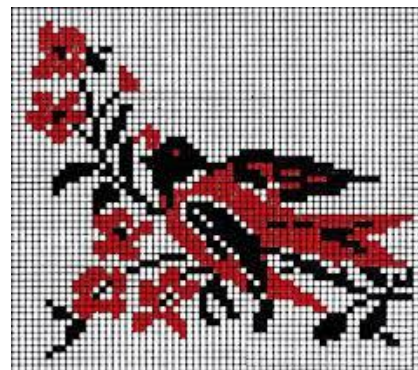
Вікторія Ревака,

студентка 4 курсу спеціальності 025 Музичне мистецтво
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Сергій Марчук, к. пед. н.,
завідувач кафедри педагогіки та психології*

Розкрито історію створення «Щедрика» М. Леонтовича. З'ясовано язичницькі мотиви українського «Щедрика», пов'язані із святкуваннями в давнину слов'янами нового року навесні. Підкреслено значний вплив «Щедрика» М. Леонтовича на розвиток української й світової культури.

В. Скуратівський у своїй етнографічній праці «Місяцелік» зазначає, що «наші далекі пращури – дайбожичі – пов'язували з весною своє новолітування», «вони були ревними прибічниками природи» [2, с. 15]

Раніше наші предки святкували Новий рік 1 березня. З цього моменту розпочиналося пробудження природи від зимового сну і починалося нове життя. Ластівки прилітають навесні і вважалися символом настання нового року. Напередодні 1 березня українці святкували Щедрий вечір, а наступного дня вже готувалися до посівної за допомогою магічних обрядів [5].

*В тебе жінка чорноброва.
Хоч не гроші, то полова,
В тебе жінка чорноброва.*

*Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка,
Стала собі щебетати,
Господаря викликати.
Вийди, вийди, господарю,
Подивися на кошару.
Там овечки покотились,
А ягнички народились.
В тебе товар весь хороший,
Будеш мати мірку грошей.*

*Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка...*

М. Попович стверджує, що язичницький новий рік святкували в день весняного рівнодення – 20 березня. Тому саме ластівка приносила звістку про Новий рік [1].

Український «Щедрик» впізнають на всіх континентах світу. Мелодія Миколи Леонтовича складена з 4 нот. А слова мають язичницьке коріння – з часів, коли Новий Рік святкували навесні. Ноти першої редакції «Щедрика» зберігаються у бібліотеці Вернадського. Всього композитор створив 5 редакцій. Вперше «Щедрика» виконав хор Київського університету в 1916 році. А за п'ять років – у 1921-му – його заспівала українська капела в Карнегі-Холі в Нью-Йорку. У 1936 році американський композитор українського походження Пітер Вільховський адаптував слова, і «Щедрик» став відомий як Carol of the Bells [3].

А. Завальнюк свідчить, що народне першоджерело твору належить до найстаріших зразків українського фольклору. На думку А. Іваницького, музичні форми такої структури, як у «Щедрику», могли вже існувати 12 тис. років тому в епоху мезоліту (але, звичайно, не конкретний «Щедрик», а лише схожа музична форма). В. Кузик припускає, що Микола Леонтович обрав фольклорний зразок, знайомий з дитинства, який побутував на Поділлі [4].

Текстове першоджерело пов'язане з дохристиянською добою, коли новий рік починався ранньою весною з поверненням до України ластівок. Інший варіант тексту – «Ой на річці», записаний учителем співу з Тульчина Ф. Лотоцьким у селі Паланка Гайсинського повіту на Поділлі в грудні 1916 року. Поширення цього варіанту засвідчило жанрову метаморфозу – переведення Щедрика зі щедрівок до колядок, пов'язаних з темою народження Христа [2]. Існують три тексти «Щедрика» – язичницький новорічний («Щедрик, щедрик, щедрівочка, прилетіла ластівочка...»), православний різдвяний («Ой на річці, на Йордані божа Мати ризи прала...») та різдвяний американський («Дзвоників дзвін, всім розповів: радісний час, свято у нас!...»). Американський – найдовший, складається аж із 105 рядків.

В інших джерелах указується, що слова і просту мелодію «Щедрика» М. Леонтович знайшов, під час однієї з чисельних музично-краєзнавчих експедицій, в одному з сіл Поділля. Перше з п'яти аранжувань «Щедрика» датоване 1901 роком. Отже, можна зробити припущення, що М. Леонтович знайшов «Щедрик» коли почав збирати музичний фольклор на старших курсах Кам'янець-Подільської духовної семінарії. Точна дата знаходження «Щедрика» дослідниками творчості композитора ще не встановлена. Існують лише кілька версій. Одна з них, як зазначено, – моя власна. М. Леонтович працював над удосконаленням свого «Щедрика» майже все життя. Перша обробка «Щедрика» була зроблена в 1901 році, друга – у 1906-1908 роках, третя – 1914 року, четверта – в 1916 році, п'ята – 1919 року [1].

У «Щедрику» здійснений блискучий гармонійний синтез української народної музики й класичного симфонізму, язичницького та християнського світоглядів. Його текст короткий, стислий, глибинний. Музика – мелодійна, емоційна, ритмічна та віртуозна. В ньому закладена неймовірна емоційна енергетика та духовний магнетизм. На думку найавторитетніших українських та зарубіжних музикознавців «Щедрик» є не просто досконалим аранжуванням, а самостійним, оригінальним й унікальним музичним твором. Він легко запам'ятовується й співається. В його мелодії задіяні лише три ноти – до – сі – до – ля – у нескінчених чотириголосих варіаціях високих і низьких тонів та ритмів. У цих трьох нотах «Щедрика» вмонтований універсальний код української національної культури. «Щедрик» М. Леонтовича став одним із національних музичних символів України. Особливість музики «Щедрика» М. Леонтовича глибоко розкрив видатний український композитор Кирило Стеценко: «Маленьку простеньку мелодію він розгортає на широку картину з безліччю найрізноманітніших фарб».

«Щедрик» М. Леонтовича здійснив величезний вплив на розвиток української й світової культури. В світі існує понад 1000 варіацій мелодії «Щедрика» – від хорової й симфонічної до джазової та аранжування в стилі рок. Немає жодного хору в світі який не мав б в своєму репертуарі «Щедрика» М. Леонтовича. Мелодію «Щедрика» обрали музичною заставкою американського радіо на різдвяні та новорічні свята. Мелодія «Щедрика» лунає в кінофільмах «Один вдома», «Міцний горішок», «Гаррі Поттер», «Сімейка Адамсів» та інших кінострічках.

Музику «Щедрика» використовував у своїх творах видатний американський композитор і диригент Леонард Бернстайн (1918–1990). Ритм «Щедрика» набивають м'ячами американські

баскетболісти. «Щедрик» М. Леонтовича надихнув відому сучасну українську письменницю Ірен Роздобудько написати роман «Прилетіла ластівочка» [1].

Література та джерела

1. Попович М. «Щедрик» Миколи Леонтовича – культурний код та музичний національний символ України. URL: <https://pdatu.edu.ua/news-01/shchedrik-mikoli-leontovicha-kulturnij-kod-ta-muzichnij-natsionalnij-simvol-ukrajini.html> (дата звернення: 10.02.2022).

2. Скуратівський В. Т. Місяцелік: укр. нар. календар. Київ: Мистецтво, 1992. 208 с.

3. «Щедрик» Леонтовича: легендарна українська композиція. URL: <https://suspilne.media/88951-sedrik-leontovica-legendarna-ukrainska-kompozicia-suspilne-muzika/> (дата звернення: 10.02.2022).

4. Щедрик (Леонтович). Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 10.02.2022).

5. «Щедрик»: чому ластівка прилетіла взимку. URL: <https://galinfo.com.ua/news/shchedryk-chomu-lastivka-pryletila-vzymku-i-yak-sklalasya-dolya-avtora-nayvidomishoi-shchedrivky-378566.html> (дата звернення: 10.02.2022).

ВПЛИВ НАСТІЛЬНИХ ІГОР НА ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Тетяна Ревко,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Надія Горбач, к. філол. наук,
старший викладач кафедри філології**

Визначено поняття настільної гри та її ролі у формуванні креативності на уроках української мови в початковій школі. Проаналізовано різні настільні ігри та як саме вони впливають на розвиток креативності.

Гра відноситься до повністю традиційних і загально визнаних методів навчання та виховання як дошкільників, так і школярів чи навіть дорослих. Унікальність цього методу полягає у тому, що під час ігрової діяльності. Її освітня, розвиваюча та, звісно, виховна функції цілком взаємопов'язані між собою. Класична гра як спосіб навчання організовує та розвиває дітей, суттєво розширює їх пізнавальні особливості та виховує свідому особистість. У сучасному світі опанування дитячих ігор є повноцінним предметом дослідження у таких сферах знання, як психологія та педагогіка.

Більшість відповідальних батьків добре знають про часто негативний вплив як телебачення, так і комп'ютерних ігор на емоційну розвиненість їх дітей. Однак лише одиниці вміють раціонально обмежити час перебування дитини перед екраном та знайти цьому цікаві заміни. Такою заміною, яка рівноцінно може зацікавити дитину, є класична настільна гра. Дуже часто настільна гра – це не лише один із важливих методів виховання та навчання, також це вдалий вибір способу цікаво урізноманітнити дозвілля. Настільні ігри мають певні особливості, які відрізняють їх від іншого роду ігор, серед них:

- зазвичай настільні ігри розраховані на двох чи більше учасників;
- настільна гра є хорошим способом для поглиблення спілкування та спільного переживання яскравих емоцій;
- настільна гра є однією із небагатьох форм дозвілля, яка здатна за одним столом зібрати як школярів, так і поєднати їх із іншими групами осіб за інтересами;
- настільна гра є універсальною з точки зору місця і часу гри, а тому її використання на уроках для вивчення або закріплення матеріалу може покращити навчальний процес в цілому;

– настільна гра є доволі інклюзивною грою, в якій зазвичай мінімальна кількість фізичних активностей, а тому особи з особливими освітніми потребами із задоволення гратимуть та почуватимуться в рівних умовах;

– більшість настільних ігор у значній мірі включають зміст механіки, яка розвиває певні навички чи то логічного і абстрактного мислення, чи то комунікативні навички, концентрацію уваги та ін.);

– настільна гра передбачає постійну практику прийняття рішень, ретельного планування та навчання під час перебування в ігровому середовищі. Пізніше діти можуть екстраполювати набутий досвід на реальне життя та реальні ситуації;

– настільна гра може конкурувати з гаджетом навіть у цифрові часи. Порівняно з комп'ютерними іграми, настільні підключають до роботи не тільки візуальний і слуховий канали сприйняття інформації, але і тактильний [4].

На уроках української мови, які часто супроводжуються нецікавими часовими відрізками, використання настільних ігор може покращити процес навчання. Особливо коли це стосується формування креативності, яка передбачає цілковиту зацікавленість учня в процесі для якісного результату [2].

Деякі українські науковці вважають, що функції педагогічної настільної гри такі: дидактична (тобто опанування вмінь, навичок, оволодіння знаннями), власне педагогічна (тобто методика стимулу та правильної організації діяльності школярів), діагностична (тобто така, яка виявляє та інформує про рівень розвитку і виховання дітей, які грають), прогностична (тобто набуття досвіду поведінки), мисленнєва та смислотворча (тобто поглиблена розумова діяльність всіх учасників гри) та рефлексивна (тобто зняття напруження).

Розглянемо деякі приклади настільних ігор, які сприяють розвитку креативності на уроках української мови. Першою такою є настільна гра «Scrabble» [1, с. 5]. Кожен учасник-школяр має набір літер, що утворюють слова на ігровому полі. Чим більше літер у слові, а відповідно більше спеціальних клітинок це слово займає, тим більшу кількість балів отримає конкретний гравець у наступному раунді. При цьому всі інші учасники постійно заважають своєму супернику-однокласнику, підставляючи власні фішки. Така гра добре розвиває словниковий запас, розширює світогляд (у випадку якщо паралельно пояснювати ще й значення всіх отриманих слів) і, звісно, покращує пам'ять.

Інший приклад настільної гри – «Alias» [3]. Її суть полягає в тому, що на картках написані певні слова та крилаті вирази і їх необхідно пояснити всій команді, при цьому використовуючи виключно синоніми або визначення і не вживаючи жодного однокореневого слова. В цій грі дуже важливо зробити це чимшвидше для того, щоб отримати максимальну кількість балів. В рамках цієї гри є аж 400 карток, на яких понад три тисячі слів або словосполучень для розгадування. Така настільна гра добре розвиває комунікативні та креативні навички, суттєво допомагає розширити словниковий запас і має вплив на практикування розмовної мови. Окрім використання на уроках української мови, її можна також використовувати на уроках англійської.

Настільна гра «Story Cubes» [6]. Її суть полягає у тому, щоб сформувані свою власну історію відповідно до слів-підказок. У цій настільній грі вітається креативний та нестандартний підхід до створення історій, використання різних зворотів та деталей, які сприятимуть правдоподібності тощо. Настільна гра «Story Cubes» допомагає розвивати креативне усне мовлення, навчає вмінню налагоджувати контакт із рештою гравців, добре розвиває навички домовлятися та вести діалог.

Настільна гра «Асоціації». Учням на уроці української мови пропонується назвати якнайбільше слів, які асоціюються з певним терміном. Сам термін може бути як написаний на відповідній картці або придуманий однокласником чи вчителем. Однією із вправ в рамках цієї гри може бути наприклад «5 прикметників». Як вже зазначалось, називається будь-який термін і учаснику гри пропонується назвати 5 прикметників, які узгоджуються із цим терміном. Після цього необхідно назвати 5 прикметників, які не можуть характеризувати його.

В цілому ж настільну гру можна використовувати на уроці, коли учні добре засвоїли матеріал. Починаючи настільну гру, педагог зобов'язаний усвідомлювати, які саме знання в учнів він збирається закріплювати і які саме вміння й навички розвиватиме. Яку саме гру проводити на уроці залежить від її характеру та мети. Більш прості ігри можна використовувати на будь-якому етапі. Складніші – наприкінці уроку, тому, що учні під час такої гри будуть вже добре налаштовані [2].

Для коректного розвитку креативності гра повинна бути посиленою і одночасно містити певні труднощі, які потребують уваги та пам'яті. Всі настільні ігри містять мовленнєві дії, інколи навіть із рухами, мімікою, використанням предметів чи малюнків, а це краще візуалізуватиме процес навчання.

З точки зору методології організації гри, перед початком педагог має повідомити, на якому матеріалі вона буде проводитися, має попередити про можливі труднощі. Учителю ставить завдання та пояснює всі правила настільної гри. Для наочності може продемонструвати зразок чи приклад, як саме треба виконувати ігрові дії. Не варто розпочинати гру, не переконавшись, що всі учасники гри добре зрозуміли, які саме вимоги до них ставляться. Педагог проводить контроль за дотриманням всіх правил гри, тобто виступає модератором або фасилітатором процесу, інколи, якщо є така потреба, призначає «контролерів» [4].

Важливо, щоб методика роботи вчителя корелювалася із метою формування креативного мислення учнів, а під час навчання конкретна настільна гра добиратися із врахуванням як вікових, так і певних індивідуальних особливостей учнів.

Література та джерела

1. Горохова Т. О. Дидактичний потенціал настільних ігор Scrabble та Alias на заняттях з української мови. *Українська мова і література в школах України* (4). 2019. С. 6–9.
2. Ішук О. Формування креативного мислення молодших школярів засобами дидактичної гри у процесі навчання. Формування компетентного фахівця в інноваційному освітньому середовищі України. 2021. С. 76–80.
3. Бондаренко Г. Про формування творчої особистості молодшого школяра засобами слова. *Початкова школа*. 2015. № 9. С. 22–24.
4. Павленко В. В. Особливості розвитку креативного мислення школярів. *Креативна педагогіка*. Вінниця, 2015. Вип. 10. С. 103–109.
5. Scrabble. Офіційний сайт. URL: <https://scrabble.hasbro.com/> (дата звернення: 11.02.2022).
6. Story Cubes. Офіційний сайт. URL: <https://www.storycubes.com/> (дата звернення: 11.02.2022).

СТОМЛЮВАНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТА ВАЛЕОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Юрій Римарчук,

**студент 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Оксана Мельничук,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Проаналізовано валеологічні аспекти втомити та розглянуто фактори, які викликають появу стомлюваності молодших школярів у процесі навчання.

Розвиток цивілізаційних процесів безумовно впливає на особистість. Зростання темпу життя, кількості комунікаційних зв'язків, суспільно-економічна напруженість у суспільстві, екологічна ситуація, урбанізація та технічний прогрес – це ще не весь перелік тих чинників, які можна віднести до причин появи так званих «хвороб цивілізації». Ці захворювання супроводжуються постійним стресовим тлом життя, функціонально-нервовими розладами, проблемами зі станом соматичного та психічного здоров'я.

Сучасне суспільство постійно вимагає від кожної особистості, в тому числі і дітей, підвищення їх продуктивності.

Запорукою нормального функціонального стану учнів у процесі навчальної діяльності, можливості підтримувати розумову працездатність на високому рівні та запобігати передчасному стомленню є правильна організація уроку, рівень його гігієнічної спрямованості. Завдання сучасного закладу освіти не тільки дати дитині необхідну освіту, а й зберегти в процесі навчання її здоров'я.

У розпорядку дня учня стомливі статичні навантаження переважають над динамічними, які природні для молодших школярів, оскільки розвиток рухових центрів, особливо активний у 3-6 років, у них продовжується. Виконання домашнього завдання теж вимагає тривалого вимушеного збереження статичної робочої пози. Наслідком цього є тривале і значне навантаження на опорно-руховий апарат, серцево-судинну і нервову системи, що призводить до порушення їх функцій.

Відповідно, об'єктивною реакцією на діяльність є стомлення.

Втома (стомлення) – закономірний процес тимчасового зниження працездатності, що виникає внаслідок тривалої, інтенсивної роботи.

Науковці використовують також термін «стомленість». Стомлення і втома є об'єктивними явищами, а стомленість – суб'єктивним [3].

Стомленість – суб'єктивне психічне явище, яке супроводжується відчуттям слабкості та небажанням працювати. Досить часто втома розвивається внаслідок відсутності звички до систематичної праці. Щоб подолати втому необхідно відпочивати, в іншому разі розвивається перевтома. Біологічне значення втоми полягає в тому, що вона призводить до виникнення гальмування у нервових клітинах, забезпечуючи таким чином захист всього організму, насамперед центральної нервової системи, від перенапруження і руйнування. Проблема втоми розв'язують у три етапи: виявляють її причини та механізми розвитку; діагностують втому та оцінюють працездатність; розробляють методи профілактики втоми. Значення кожної причини втоми змінюється залежно від характеру, інтенсивності та тривалості трудової діяльності. Наприклад, втома швидко розвивається у разі монотонної, статичної та сенсорно збідненої діяльності.

Серед чинників освітнього середовища найбільше на працездатність учнів впливають мікроклімат приміщення, особливо температура, вологість і швидкість руху повітря, рівень шумів, характер освітлення. Розвиток втоми залежить від стану здоров'я учнів, психологічних показників – рівня тривожності, вольових якостей, уваги тощо.

Прояви (ознаки) втоми бувають такими:

- 1) відчуття слабосилля (людина відчуває погіршення працездатності навіть тоді, коли продуктивність праці не знижується; воно виражається як переживання особливої, обтяжливої напруги та невпевненості; людині здається, що вона не може продовжувати роботу належним чином);
- 2) розлад уваги, що є однією з найчутливіших до втоми психологічних характеристик;
- 3) розлади моторної сфери (уповільнення чи безладна квапливість рухів, розлад їх ритму, послаблення точності та координації рухів);
- 4) погіршення пам'яті та мислення (особливо при втомі у процесі розумової діяльності);
- 5) ослаблення волі (зменшення рішучості, витримки, самоконтролю);
- 6) сонливість (прояв захисного гальмування). Людина працює завдяки двом своїм властивостям: здатності формувати цілеспрямовану діяльність і працездатності, у якій ця діяльність реалізується [1].

На працездатність учнів впливають особистісні та організаційні чинники. До особистісних чинників належать тип нервової діяльності, вік, стать, стан здоров'я, емоційний стан, тренуваність, мотивація. Умови навчання, організація робочого місця і робочої пози, відповідність засобів навчання ергономічним вимогам, режим праці та відпочинку є організаційними чинниками.

Психофізіологічні особливості дітей 6-10 років помітно впливають на зміни їх фізичної працездатності протягом уроку, дня, тижня і навчального року. Чим молодші школярі, тим помітніші коливання динаміки їх працездатності, на це не слід зважати, плануючи навчально-виховну роботу. Працездатність учнів протягом дня чи уроку нестабільна, їй властивий фазовий розвиток: входження, оптимальна працездатність і стомлення.

Працездатність учнів змінюється також протягом дня. Так, у більшості молодших школярів у першій половині навчального дня працездатність зберігається на відносно високому рівні. Підйом працездатності спостерігається після першого уроку і триває до третього. Наприкінці третього уроку показники працездатності зменшуються, а на четвертому і п'ятому уроках стають зовсім низькими. Отже, на першому уроці варто вивчати порівняно легкі предмети, на другому-третьому – найскладніші, а потім знову легкі.

Регулювання навчального навантаження тісно пов'язане із питанням про ступінь складності предмета для сприйняття школярем. Цей показник залежить від змісту конкретного уроку, методики викладання, схильності, здібностей та рівня знань учнів, їх емоційного сприйняття предмета, віку, майстерності та особистості учителя та ін.

На основі численних досліджень гігієністів предмети було класифіковано за складністю; критерієм класифікації стала наявність об'єктивних ознак стомлення, які з'являлися після певного уроку. Наприклад, стомлюючими є навчальні предмети, з якими діти зустрічаються вперше (наприклад, для учнів 2 класу – природознавство). У молодшому шкільному віці стомливим є урок читання, оскільки процес формування навичок читання складний і виснажливий. Однак, при проведенні читання на другому уроці (період оптимальних можливостей організму) денна динаміка працездатності краща і результативніша, ніж за інших умов [2].

Працездатність учнів змінюється і протягом тижня. У понеділок вона дещо знижена через початок тижневої фази входження в навчальну діяльність. У молодших школярів максимуми працездатності припадають на вівторок і четвер. У п'ятницю цей показник поступово знижується внаслідок стомлення. Деякі дослідження свідчать, що у п'ятницю у молодших школярів спостерігається підвищення працездатності, зумовлене емоційним очікуванням днів відпочинку. За такими принципами змінюється працездатність дітей і протягом навчального року.

Зауважимо, що розглянута динаміка працездатності характерна для більшості здорових учнів, які є встигаючими у навчальній діяльності. Однак, типологічні та вікові особливості організму дітей певною мірою можуть змінювати динаміку працездатності. Крім того, чим молодший школяр, тим нижчий рівень його працездатності та коротший період оптимальної стійкої працездатності. Слід також пам'ятати про те, що психологічне здоров'я і психологічний стан учня пропорційно впливає на його фізичне здоров'я, тому слід проводити додаткову роботу з профілактики стресів та стомлюваності, заходи, які допомагали б відчутти учням позитивні емоції від навчання та спілкування з однолітками.

Література та джерела

6. Гончаренко М. С. Валеологія в схемах: навч. посіб. Харків: Бурун Книга, 2005. 208 с.
7. Кириленко С. В., Михайлов О. М., Сергієнко В. П. Школа культури здоров'я: від сьогодення до майбутнього: навч.-метод. посіб. Чернівці: Букрек, 2012. 384 с.
8. Оржеховська В. М. Педагогіка здорового способу життя. *Проблеми освіти: наук.-метод. зб.* Київ. 2006. Вип. 48. С. 3–7.

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Яна Рудь,

**студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Світлана Бахомент,

викладач-методист циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

У статті розкрито поняття національно – патріотичного виховання, розглянуто форми та методи національно – патріотичного виховання школярів в сучасній українській школі.

*«Патріотизм – це сплав почуття й думки,
осягнення святині - Батьківщини –
не тільки розумом, а й передусім серцем...
Патріотизм починається з любові до людини.
Патріотизм починається з коліски»
В. Сухомлинський*

Виховання в сучасній освіті України займає особливе місце, адже наша держава і її громадяни стають учасниками надзвичайно важливих процесів, що мають велике значення для визначення подальшої своєї долі та долі своїх сусідів. «Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними

виступають патріотичне, громадське виховання... Тому нині, як ніколи потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості» – зазначено в Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді [4].

Події, що відбуваються на сході нашої країни переконливо доводять необхідність здійснення національно-патріотичного виховання школярів.

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна система, спрямована на формування у підростаючого покоління патріотичної свідомості, почуття гідності, любові до Батьківщини, готовності захищати національні інтереси, цілісність та незалежність України, виконувати громадянські та конституційні обов'язки.

Метою національно-патріотичного виховання є виховання свідомого громадянина своєї держави, патріота, формування у підростаючого покоління уміння жити в громадянському суспільстві, формування духовності та фізичної досконалості, моральної та художньо-естетичної культури. Складовими національно-патріотичного напрямку роботи у виховній системі школи є виховання громадянськості, духовності, моральності, гуманності [2].

Великий педагог Василь Олександрович Сухомлинський зазначав: «Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується». Отже, щоб забезпечити ефективне здійснення патріотичного виховання, педагог має бути озброєний доцільними формами та методами його здійснення [3].

Виховання є неможливим без співпраці та співдружності школи та сім'ї. У першу чергу патріотичне виховання починається з родини. Діти часто беруть приклад зі своїх батьків, тому, якщо батьки хочуть, щоб їхні діти вирости патріотами, їм потрібно у першу чергу звернути увагу на себе. У народі кажуть: «Добрий приклад – кращий за сто слів». Тому, першим прикладом мають бути батьки. З цього приводу у сучасних школах України використовують напрями роботи з батьками з питань патріотичного виховання, залучають батьків до співпраці. Авторитет батьків – важлива складова патріотичного виховання дітей.

В основу патріотичного виховання мають бути покладені знання історії свого народу, культурні цінності, повага до державних символів (Герба, Прапора, Гімну) та державної мови, традиції і звичаї народу, що стають ще більш цінними в умовах європейської інтеграції України. У зв'язку з цим патріотичне виховання є важливим державним завданням.

З метою організації патріотичного виховання підростаючого покоління у навчальних закладах України проводяться різноманітні заходи: тематичні виховні години, години спілкування, лекції, бесіди, уроки пам'яті, зустрічі з волонтерами та воїнами АТО, виготовлення оберегів та написання листів воїнам, участь у різноманітних акціях («Зігрій солдата», «Спільними зусиллями» і т. д.). Такі різноманітні заходи та зустрічі з героями мають великий вплив на формування патріотичних почуттів у школярів. У ході зустрічей з героями відбувається оцінювання історичних явищ на основі історичної достовірності, добродійності, науковості, а також для взаємозв'язку поколінь [1].

Невід'ємною частиною процесу патріотичного виховання у школярів є засвоєння, зберігання і розвиток традицій і звичаїв українців, ознайомлення з фольклором та літературними творами. Стосовно цього у навчальних закладах проводяться виховні заходи щодо усної народної творчості, художньої творчості, звичаїв та обрядів народу, наприклад: конкурси читців, майстер-класи, флешмоби. Рідна мова, звичаї, обряди та традиції, використання краєзнавчого матеріалу, розповідей про минуле українського народу, оповідань про історичне минуле України, описів природи рідного краю є невід'ємною складовою виховного процесу.

Важливу роль у формуванні патріотичних поглядів та почуттів учнів відіграють дискусії та диспути. Це можуть бути як спонтанні, викликані суспільними подіями, новинами, повідомленнями ЗМІ, так і спеціально організовані, до яких потрібно детально підготуватися. Певна кількість учнів опрацьовує відповідні джерела, продумують свої виступи, наперед готується. Під час формування патріотичних поглядів молоді є суттєвим створення ситуацій, під час яких в учнів буде формуватися власна думка, вміння відстоювати свою думку, з'являться ствердження власних адекватних переконань щодо власного народу, своєї держави та світової спільноти.

У процесі національно-патріотичного виховання дітей та молоді, відбувається глибоке усвідомлення своєї причетності до минулого, теперішнього, майбутнього своєї рідної землі, Батьківщини, що дозволяє утверджувати у них почуття відповідальності за майбутнє своєї держави та власної долі.

Отже, національно-патріотичне виховання є невід'ємною складовою виховного процесу, метою якого є виховання свідомого громадянина своєї держави, патріота. Перед школою стоїть завдання виховувати у особистості почуття гордості за свою державу, любові до своєї Батьківщини, усвідомлення соціальних потреб українського народу, любові до близьких та рідних. Без цього людина втрачає обличчя, втрачає себе. Патріотизм – це стиль життя.

Література та джерела

1. Бех І. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ. 2014. С. 29.
2. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді: URL: <http://www.mon.gov.ua>. (дата звернення: 22.01.2022).
3. Матяшук В. Сучасне патріотичне виховання в школах України. Тернопіль: Мандрівець, 2014. С. 384.
4. Патріотичне виховання у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського. *Освітньо-виховні ідеали В. Сухомлинського в контексті сучасності*: матер. І Всеукраїнських пед. Луцьк, 1994. Вип. 1. С. 43–46.

ТЕХНІЧНЕ КОНСТРУЮВАННЯ ЯК СКЛАДОВА КОНСТРУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ірина Савлук,

студентка 3 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Світлана Боярчук, викладач кафедри
теорії та методики дошкільної освіти*

У статті розкрито деякі особливості конструктивної діяльності дітей дошкільного віку. Подано типи технічного конструювання, охарактеризовано особливості форм організації навчання конструюванню дітей дошкільного віку.

Конструювання – це створення моделі, приведення до певного порядку і взаємовідношення різних окремих предметів, частин, елементів. Характерною особливістю процесу конструювання є створення та перетворення (комбінування) просторових уявлень (образів) на основі оволодіння певними знаннями та вміннями. Конструювання належить до продуктивних видів діяльності, оскільки спрямоване на отримання певного продукту (результату) [3, с. 305]. Конструктивна діяльність – це продуктивна діяльність дітей дошкільного віку, що передбачає побудову предмета і її успішність залежить від рівня розвитку сприйняття, мислення, уяви, оскільки діяльність дитини спрямована на отримання визначеного, наперед задуманого реального продукту, відповідно до його функціонального призначення.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми організації конструктивної діяльності свідчить, що такі вчені як Л. Парамонова, С. Рубінштейн, М. Поддьяков, Д. Ельконін Г. Сухорукова підкреслюють її виняткову важливість у розвитку особистості дитини і вважають конструювання універсальною діяльністю, під час якої розвивається увага, просторове мислення, здібності до комбінаторики та здатність до аналізу і самоконтролю. Створення споруд з окремих частин і деталей сприяє розвитку технічних здібностей, логічного мислення, винахідницьких вмінь, розв'язанню завдань конструктивного характеру дітей дошкільного віку.

В наукових дослідженнях З. Ліштван, Л. Парамонової дитяче конструювання визначено як продуктивну діяльність, спрямовану на створення об'єктів з різноманітних деталей, елементів з використанням різних способів їх з'єднання і взаємного розташування частин. Як стверджує Г. Сухорукова, дитяче конструювання – це процес створення різних конструкцій, моделей, в яких передбачено взаєморозміщення частин та елементів, способи їх з'єднання [3, с. 305]. Також, «дитяче конструювання» вчена ще позначає терміном «конструктивно-моделювальна діяльність», у процесі

якої діти дошкільного віку мають можливість створити продукт як репродуктивного так і творчого характеру (за власним задумом).

Т. Дуткевич вважає, що конструктивна діяльність передбачає створення конструкцій з окремим частин і деталей. Під час створення конструкцій необхідно враховувати взаємне розташування деталей, спосіб їх з'єднання, можливість заміни на інші деталі тощо [2, с. 159].

Дослідження О. Лурії та А. Міренової підтвердили, що розвиток конструктивних умінь у дитини залежить, від характеру поставлених завдань. Перші конструкції дітей з'являються в ході предметної діяльності в результаті практичних дій з різними об'єктами: кубиками, цеглинками пірамідками та іншим будівельним матеріалом [2, с. 159]. Дорослий повинен пояснити дитині для чого та де, можна використовувати ту чи іншу споруду, наділити їх певним смислом. Таким чином, дитина використовує свою споруду у грі та визначає її функціональне призначення.

Конструктивна діяльність вимагає організації простору, встановлення взаємного розташування елементів і частин цілого за конкретною логікою відповідності конструкції реальному предмету і функціональному призначенню. Уміння наділяти конструкції певним змістом формує в дитини дорослий, він же спонукає до ігрової діяльності з моделлю, конструкцією [4, с. 157].

Розрізняють два типи конструювання: технічне та художнє. До технічного типу конструювання належать: конструювання з будівельного матеріалу; конструювання з деталей конструкторів, що мають різні способи з'єднання (пази, шипи, гайки); конструювання з великих модульних блоків; конструювання на базі комп'ютерних програм [3, с. 306]. У технічному конструюванні відображаються реальні та уявні об'єкти, моделюючи які, дитина відтворює їх основні функціональні та структурні особливості. Така конструктивна діяльність вводить дитину в світ тривимірного простору і є схожою на конструктивно-технічну діяльність дорослих, де процес створення споруди підпорядковується її практичному призначенню.

Виділяють такі форми організації навчання конструюванню дітей дошкільного віку: конструювання за зразком; конструювання за умовою; конструювання за задумом. Під час конструювання за зразком вихователь пропонує дітям споруди, виконані з деталей будівельного матеріалу та демонструє способи їх створення. На архітектурно-конструкторських заняттях, під керівництвом дорослого, у дітей формується вміння обстежувати предмет, досліджувати його властивості (форму, колір, пропорції, просторове розміщення), виокремлювати частини в цих предметах та їх деталі (стійкість, рівновага та інші), також закріплюються раніше набуті знання про предмети. З віком дитини зростає самостійність, споруди набувають більш реалістичного характеру та одночасно можуть виконувати декілька функцій.

Конструювання за моделлю (А. Міренова) є ускладненою формою конструювання за зразком і полягає в тому, що дітям демонструють модель, у якій контури окремих частин приховано. Діти повинні відтворити модель з наявного в них будівельного матеріалу без демонстрації способу створення споруди. У процесі конструювання за зразком у дітей формуються узагальнені способи аналізу об'єктів й узагальнені уявлення про них, потрібні для успішного здійснення конструювання за умовами.

Конструювання за задумом порівняно з конструюванням за зразком має широкі можливості для розвитку творчості дітей, для вияву їхньої самостійності, оскільки дитина сама вирішує, що і як вона буде конструювати. Однак, варто зазначити, що створення задуму майбутньої конструкції і його реалізації є досить складним завданням для дітей, оскільки задуми нестійкі й часто змінюються в процесі діяльності. Система знань і конструктивно-технічних умінь, підґрунтям яких є залежність створюваних будівель від їхнього практичного призначення, сприяє об'єднанню різних форм конструювання: за зразком, за умовами, за заданою темою, за задумом.

Отже, під час технічного конструювання створюється модель інженерної діяльності, у ході якої діти не просто створюють конструкції, а вивчають їх у доккіллі, намагаються зрозуміти, чому вони саме такі, як їх покращити, які додаткові функції вони можуть виконувати, пізнають властивості геометричних тіл і просторових відносин. Конструктивна діяльність є універсальною розумовою здатністю, практичною творчою діяльністю, у процесі якої розв'язуються певні конструктивно-технічні завдання, що вимагає організації установа взаємного розташування елементів і частин цілого за конкретною логікою відповідності конструкції реальному предмету й функціональному призначенню, завданням яких є з'єднання окремих частин і елементів за певною логікою.

Література та джерела

1. Біла І. М. Особливості творчого конструювання дошкільників. *Проблеми загальної та педагогічної психології*: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 2007. Т. 9, ч. 6. С. 51–58.
2. Дудкевич Т. В. Дитяча психологія. Київ. Центр учбової літератури, 2012. С. 159–161.
3. Сухорукова Г. В., Дронова О. О., Голота Н. М., Янцур Л. А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник / за заг. ред. Г. В. Сухорукової. 4-те видання, перер. та доп. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2014. 378 с.
4. Попович О. М. До питання особливостей конструктивної діяльності дітей дошкільного віку. *Науковий вісник УжНУ Педагогіка. Соціальна робота*. 2014. Вип. 32. С. 156–158.

ВПЛИВ ДИХАЛЬНОЇ ГІМНАСТИКИ НА ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Софія Саврук,

студентка 1 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Ольга Стельмащук,
викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології*

Подано визначення дихальної гімнастики та її значення для гармонійного фізичного розвитку та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку. Проаналізовано вимоги та правила, яких повинні дотримуватись педагоги для забезпечення оздоровчого впливу вправ для розвитку дихання.

В Базовому компоненті дошкільної освіти визначено освітню лінію «Особистість дитини», складовою якої є «Здоров'я та фізичний розвиток». Багато наукових здобутків щодо збереження, формування та зміцнення здоров'я кожної дитини, висвітлено в публікаціях вітчизняних дослідників: Е. Вільчковського, Н. Денисенко, О. Дубогай, О. Богініч, Л. Лохвицької, Л. Калуської, Т. Книш, Т. Андрущенко та ін., які ведуть пошук ефективних засобів впливу на кожну дитину. Збереження, зміцнення, формування та відновлення здоров'я дітей здійснюється за допомогою різних як сучасних традиційних, так і давніх технологій. Використання цих технологій вимагає від педагога:

- точних знань про вплив оздоровчих технологій як на організм дитини в цілому, так і на конкретні органи зокрема;
- обліку загального стану здоров'я кожного вихованця, його психофізіологічних особливостей у процесі навчання;
- почуття міри («Не нашкодь»);
- використання лише тих технологій, що відповідають віковим особливостям дітей;
- використання оздоровчих засобів у системі фізичного виховання дітей [1].

За загальною медичною статистикою по Україні, у дітей старшого дошкільного віку (і тих, які відвідують дошкільні заклади, і тих, що виховуються вдома) стійкі нервові розлади фіксуються приблизно в кожній п'ятій, а функціональні – в кожній третій дитини. Попри те, що пріоритетним завданням кожного закладу дошкільної освіти є зміцнення та збереження фізичного та психічного здоров'я вихованців, на жаль, позитивних результатів в оздоровленні дітей досягають далеко не всюди. Дихальні вправи як ефективна здоров'язбережувальна технологія у дошкільному закладі іноді застосовується безсистемно, неузгоджено [5].

Одним із важливих факторів в оздоровчій роботі з дітьми є навчання правильного дихання. Від дихання залежить здоров'я людини, її фізична і розумова працездатність. Дихальні вправи для дітей дошкільного віку поліпшують поставу, стимулюють рух діафрагми, поліпшують кровообіг, гармонізують діяльність дихальної, нервової і серцево-судинної систем. Правильне дихання – це найкраща профілактика захворювань.

Дихання – це енергія й основа життя, найважливіша вегетативна функція і потреба організму, якою людина керує свідомо і від якої залежить наше здоров'я. Ми можемо дихати неглибоко або глибше. Чим глибше дихання, то міцніше здоров'я і вища якість життя. На думку С. Зінатуліна, процес дихання нерозривно пов'язаний із кровообігом, з обміном речовин та енергії в організмі, а також із важливими функціями – сном, пам'яттю, емоційним тонусом, працездатністю, фізіологічними резервами організму, його адаптаційною здатністю. Правильне дихання – природне, вільне, спокійне та непомітне. Воно майже не потребує зусиль, але при цьому дає організмові велику життєву силу [4, с. 87].

Дихальна гімнастика у вузькому значенні – це спеціальні вправи для розвитку дихальної мускулатури. Вони відіграють важливу роль в оздоровленні організму, тому дошкільників обов'язково потрібно навчати дихати правильно, найефективніше це робити, саме під час дихальної гімнастики, яку варто ввести в повсякденну роботу ЗДО.

Специфічний вплив дихальної гімнастики виявляється в безпосередній участі органів дихання в усуненні кисневого голодування та забезпеченні повноцінної вентиляції легень. Неспецифічний вплив полягає в позитивному впливі на організм з погляду його опірності до захворювань, пришвидшення відновлювальних процесів, поліпшення емоційного стану, функціонування нервової системи, кори головного мозку. Систематичне виконання вправ для м'язів спини, грудини, живота сприяє зміцненню дихальної мускулатури й розвитку рухливості грудної клітки. Тому такі вправи обов'язково включають у зміст фізкультурних занять та як важливий компонент ранкової гімнастики [2, с. 125].

Розвиток дихання та дихальної системи у дітей дошкільного віку – це найважливіше завдання як педагогів дошкільних навчальних закладів, так і сім'ї. Співпраця з родиною – невід'ємна складова нашої оздоровчої роботи. Батьки є учасниками реалізації всіх наших задумів та починань. Саме тісна взаємодія з родиною забезпечує ефективність оздоровчої роботи щодо зміцнення дихальної системи дітей упродовж дня.

Дихальна гімнастика в режимі фізкультурно-оздоровчої роботи в закладі дошкільної освіти може використовуватися у таких основних формах організації дітей: ранкова гігієнічна гімнастика, фізкультурні заняття, прогулянки і рухливі ігри, фізкультхвилинки та фізкультпаузи, дні здоров'я.

Для забезпечення оздоровчого впливу на дітей вправ дихальної гімнастики педагогам потрібно дотримуватись таких вимог:

- дихальну гімнастику проводити у добре провітреному приміщенні, а краще, якщо сприятлива погода, на свіжому повітрі;

- обов'язково дозувати кількість і темп виконання вправ;

- виконувати дихальні вправи до прийому їжі.

З метою успішного опанування дітьми дошкільного віку дихальною гімнастикою потрібно дотримуватись таких правил:

1. Створити сприятливу атмосферу, щоб вправи дихальної гімнастики діти виконували із задоволенням.

2. Навчити дітей концентрувати увагу на дихальних вправах.

3. Навчити дітей дихати повільно, адже це необхідно для повноцінного насичення киснем організму.

4. Виконуємо кожен вправу не довше 30-40 с.

5. Навчити дітей дихати носом.

Кожна дихальна вправа складається з шістьох послідовних етапів, а саме [3, с. 41]:

• Прийняти позу і зафіксувати її.

• Розслабитися.

• Зосередитися на вправі, що її виконують.

• Зробити глибокий вдих.

• Виконувати дихальну вправу.

• Відпочити після вправи, змінити позу.

Вітчизняні дослідники Е. Вільчковський, Н. Денисенко, О. Дубогай радять виконувати дихальні вправи у статичному (стоячи, сидячи, лежачи) та динамічному положенні з контролем темпу та якості дихання. Систематичне використання в освітньому процесі дошкільного закладу дихальної гімнастики забезпечить ефективний комплексний вплив на здоров'я дітей.

Отже, використовувати спеціальні дихальні вправи потрібно на фоні загальнорозвивальних фізичних вправ. Проводити їх в ігровій формі, постійно перевтілюючись з дітьми у тварин чи у об'єкти навколишнього середовища. І тоді вправи, що потребують фізичних і психічних зусиль, діти виконують із задоволенням, старанно. Граючи, вони зміцнюють свій організм.

Література та джерела

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання*. 2021. № 32. С. 5–6.
2. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. Суми : ВТД «Університетська книга», 2015. 428 с.
3. Денисенко Н. Ф., Аксьонова О. П. Через рух – до здоров'я дітей: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Мандрівець, 2009. 88 с.
4. Денисенко Н. Ф., Лиходід Л. В., Лупінович С. В., Михайліченко А. Ф. Витоки здоров'я дитини: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 160 с.
5. Смольникова Г. Здоров'язбережувальні та здоров'яформувальні технології. Методичні рекомендації. *Дошкільне виховання*. 2013. № 7. С. 23–24.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Авеліна Савчук,

студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Юлія Скробака, к. пед. н., старший викладач кафедри філології

В статті розглянуто актуальні проблеми інклюзивної освіти в наш час та перспективні шляхи її розвитку. Проаналізовано фактори, посилення фінансування освіти, удосконалення її нормативно-правового забезпечення, поліпшення методичного та кадрового забезпечення інклюзивної освіти.

Розвиток сучасного суспільства України і процеси інтеграції в європейську спільноту гостро ставлять питання забезпечення соціального захисту громадян країни, і особливо тих, хто потребує його найбільше, зокрема, це діти з особливими освітніми потребами. Актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана насамперед, з тим що чисельність дітей, які потребують корекційного навчання, неухильно зростає. На сьогодні дітей, які потребують корекції фізичного та розумового розвитку, в Україні понад 1 млн., що становить 12% від загальної чисельності дітей у країні. При цьому інклюзивною освітою охоплено 5% дітей з інвалідністю: станом на 01.09.2014 р. дошкільні навчальні заклади відвідували 7950 дітей-інвалідів; у навчальних закладах для здобуття повної загальної середньої освіти навчалися 41557 дітей, які потребують корекції фізичного та розумового розвитку [5, с. 128]. Таким чином, 95% дітей з інвалідністю навчаються в умовах спеціальних навчальних закладів, або не отримують освіти взагалі. Тому пошук підходів до активізації розвитку інклюзивної освіти є важливим державним питанням.

Питання освіти дітей з особливими потребами в Україні регулюється законодавством про інвалідів, нормативними документами в цій сфері та міжнародними угодами з питань прав інвалідів. Законодавство України про загальну середню освіту базується на Конституції України [4, с. 141] та складається із Закону України «Про освіту» [2, с. 451].

Розглянемо ключові визначення. Інклюзія (від Inclusion – включення) – процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціальному житті, і насамперед, що мають труднощі у фізичному розвитку.

Інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього навчального закладу.

Відповідно, інклюзивна школа – це заклад освіти, який відкритий для навчання всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних, мовних чи інших особливостей [3].

Система спеціальної освіти в Україні має вертикально-горизонтальну структуру. Вертикальна структура базується на вікових особливостях учнів та рівнях загальноосвітніх програм. Горизонтальна структура враховує психофізіологічний розвиток дитини, особливості її пізнавальної діяльності і характер порушення.

Навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку здійснюється з урахуванням особливостей їхнього розвитку, використанням специфічних заходів та організаційних форм навчальної роботи, залежно від характеру розладу.

Навчання в цих класах допомагає дітям з особливими потребами адаптуватися до типових життєвих ситуацій, позбутися почуття ізольованості, відчуження, сприяє зникненню соціальних бар'єрів та інтеграції в соціум, вчить учнівський колектив спілкуватися та працювати разом, формує в них почуття відповідальності за товаришів, які потребують не лише допомоги, а, насамперед, – прийняття та визнання.

Інклюзивна освіта є підходом, який допомагає адаптувати освітню програму та навчальне середовище до потреб учнів, які відрізняються своїми навчальними можливостями.

Головною метою інклюзивного навчання є створення умов для особистісного розвитку дітей з особливими потребами [1, с. 12]. Основні завдання інклюзивного навчання є :

1. Забезпечення прав дітей з особливими потребами на здобуття загальної середньої освіти в умовах загальноосвітніх навчальних закладів у комплексному поєднанні з корекційно-реабілітаційними заходами.

2. Різномісний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування інтересів і потреб.

3. Збереження і зміцнення морального і фізичного здоров'я вихованців.

4. Виховання в учнів любові до праці, здійснення їхньої допрофесійної підготовки, забезпечення умов для життєвого і професійного самовизначення.

5. Виховання школярів як культурної і моральної людини з етичним становленням до навколишнього світу і самої себе.

6. Надання у процесі навчання й виховання кваліфікованої психолого-медико-педагогічної допомоги з урахуванням стану здоров'я, особливостей психофізіологічного розвитку вихованців.

Перевагами інклюзивної освіти є:

для дітей з особливими освітніми потребами:

- завдяки цілеспрямованому спілкуванню з однолітками поліпшується когнітивний, моторний, мовний, соціальний та емоційний розвиток дітей.

- ровесники відіграють роль моделей для дітей з особливими освітніми потребами.

- навчання проводиться з орієнтацією на сильні якості, здібності та інтереси дітей.

- у дітей є можливості для налагодження дружніх стосунків зі здоровими ровесниками й участі у громадському житті.

для інших дітей:

- діти вчаться природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей.

- діти вчаться налагоджувати й підтримувати дружні стосунки з людьми, які відрізняються від них.

- діти вчаться поводитися нестандартно, бути винахідливими, а також співчувати іншим.

для педагогів та фахівців:

- учителі інклюзивних класів краще розуміють індивідуальні особливості учнів.

- учителі оволодівають різноманітними педагогічними методиками, що дає їм змогу ефективно сприяти розвиткові дітей з урахуванням їхньої індивідуальності.

- спеціалісти (медики, педагоги спеціального профілю, інші фахівці) починають сприймати дітей більш цілісно, а також вчаться дивитися на життєві ситуації очима дітей.

Отже, ми бачимо що інклюзивна освіта є потрібною, як для діток які потребують допомоги, так і для звичайних учнів, педагогів та фахівців. Побудова ефективної системи інклюзивної освіти в

Україні можлива на основі взаємодії різних факторів, насамперед посилення фінансування освіти, удосконалення її нормативно-правового забезпечення, поліпшення методичного та кадрового забезпечення інклюзивної освіти.

Література та джерела

1. Віднічук М. А., Мельник Н. А. Інклюзивна освіта: наукові засади, проблеми та перспективи впровадження в загальноосвітній навчальний заклад. Рекомендовано науково-методичною радою Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (Протокол № 3 від 22.09.2011 року).

2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/-1060-12#Text> (дата звернення: 01.02.2022).

3. Закон України «Про загальну середню освіту». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14> (дата звернення: 01.02.2022).

4. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/-show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.02.2022).

5. Софій Н. З., Найда Ю. М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти Інклюзивна школа: особливості організації та управління. К., 2007. 128 с.

ТРЕНІНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ: ДОСВІД ТА УСПІХИ

Ольга Савчук,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

Педагогічного фахового коледжу

Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

Науковий керівник – Оксана Гордійчук, доц.

Авторами публікації обґрунтовано сутність поняття «тренінгова діяльність», представлено досвід та успіхи залучення майбутніх учителів початкових класів до участі в тренінгу «Відчуй дитину серцем» та Міжнародному інклюзивному конкурсі для школярів та студентів «ТОЧКИ ДОТИКУ» – 2021.

Актуальність дослідження пояснюється відчутною професійною неготовністю, психологічною невпевненістю майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзії, що й створює вагомому психологічну перешкоду на шляху встановлення педагогом контакту з дитиною з ООП [1].

Інклюзивна освіта, загалом, та інклюзивне навчання, зокрема, не зможуть бути успішно впровадженими, якщо педагогами не будуть осмислені переваги інклюзії, чи бракуватиме сформованих загальних та спеціальних компетентностей щодо труднощів та рівнів підтримки учнів інклюзивного класу.

Так, з метою якісної професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзії ми рекомендуємо залучати студентів до тренінгової діяльності. Зокрема, тренінг (англ. Training) – це запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з метою ефективнішого використання набутих знань і навичок в одному виді діяльності або в певній галузі [2].

Як результат нашого науково-практичного дослідження, окреслимо досвід проведення нами тренінгу «Відчуй дитину серцем» для студентів академічних груп шкільного відділення Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Мета тренінгу полягала у приверненні уваги студентів, як майбутніх учителів початкових класів, до інклюзивного навчання, розкритті можливостей включення дітей з особливими освітніми потребами в освітній процес ЗЗСО, ознайомленні учасників тренінгу з головними засадами сучасної інклюзивної освіти та інклюзивного навчання, основними поняттями інклюзивної педагогіки, з

категоріями дітей з особливими освітніми потребами, розвитку коректного висловлювання та толерантного ставлення до осіб даної категорії.

Цільовою аудиторією тренінгу «Відчуй дитину серцем» були студенти всіх академічних груп шкільного відділення. Ми познайомили студентів з основними поняттями такі як інклюзія, інклюзивне навчання, інклюзивний клас, діти з особливими освітніми потребами. Використовуючи лепбук, коротко розкрили основні ознаки категорій дітей з особливими освітніми потребами. Разом міркували як ярлики, які не можна використовувати, можна замінити на більш коректні фрази. Було проведено вправи для того, щоб студенти і в майбутньому вчителі відчували, який психологічний стан людини, яка відрізняється від решти, які бар'єри та перешкоди на своєму шляху зустрічає дитина з порушенням опорно-рухового апарату та зору.

Вправа «Біла ворона» була проведена з метою продемонструвати психологічний стан людини, яка за певними ознаками відрізняється від решти. Студенти, які віднайшли «своїх», виглядали радісними, спокійними, а «самотня» учасниця виглядала дещо схвильованою, відчуженою і в якійсь мірі пригніченою.

Вправа «Рукавички» була проведена з метою демонстрування тих труднощів, які виникають у людей з порушеннями опорно-рухового апарату. Завдання гри потребувало: застібнути гудзики на сорочці свого напарника у рукавицях. Учасник, який був у рукавицях, спочатку відчував себе розгублено, а учасник в сорочці, відчував себе безпомічним та водночас мав бажання допомогти.

Вправа «Незвичайний стілець» сприяла формуванню позитивного ставлення до людей з порушеннями опорно-рухового апарату. Студенти, насамперед, побачили, які перешкоди можуть виникнути в людини, яка використовує крісло-візок. В аудиторії учасників нами спостерігався спектр емоцій: страх, відчуття самотності та відчуття, що на тебе всі дивляться. Студенті відчували, скільки бар'єрів виникає і наскільки важко пересуватися в приміщенні.

Вправа «Наосліп» була проведена з метою демонстрування того явища, наскільки важко і небезпечно пересуватися людям з порушенням зору. Учасникам зав'язували очі і вони мали знайти вихід. Незважаючи на те, що студенти бачили приміщення і могли орієнтуватися в просторі, у них виникали труднощі.

Таким чином, кожна вправа тренінгу була міні-уроком та прикладом того, які труднощі, перешкоди та бар'єри зустрічають на своєму шляху діти з особливими освітніми потребами. Емоції учасників вправ та спостерігачів відрізнялися, але висновки були співзвучними.

Також студенти переглянули мультфільми «Мотузки» та «Їжачок». Особливе враження на студентів справило надзвичайно зворушливий відеоролик «Мотузки». Він став прикладом того, що любов треба проявляти до всіх і особливої любові потребують «особливі» діти. Не потрібно боятися нових викликів, незнайомих ситуацій, а потрібно йти їм назустріч. Марійка стала прикладом того, як потрібно нести свою місію по житті, наскільки відданим потрібно бути в свої справі та з якою любов'ю та захопленням треба відноситися до людей незалежно від їхніх особливостей. Після перегляду мультфільму студентам було роздано мотузочки, як пам'ять про те, з якою місією ми маємо йти по життю.

Мультфільм «Їжачок» допоміг з'ясувати, які якості та чесноти ми, як педагоги, маємо виховати у наших майбутніх вихованців.

Тренінг став трампліном, стартом до вивчення інклюзивної освіти в Педагогічному фаховому коледжі Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, загалом, і в моєму житті, зокрема. В результаті його організації та проведення, ми збагатили словниковий запас студентів, змінили уяву про дітей з особливими освітніми потребами, продемонстрували, які труднощі, перешкоди, бар'єри виникають перед людьми з особливими освітніми потребами, пережили незабутні емоції та найголовніше – відчували дитину серцем.

Також, найбільшим досягненням тренінгу «Відчуй дитину серцем» стала участь у Міжнародному інклюзивному конкурсі для школярів та студентів «ТОЧКИ ДОТИКУ» – 2021, зорганізованому ГО «Inclusive Space. Ukraine Community» (Україна, Чернівці) та НО «Inclusive Practices» (Грузія, Уреки), за підтримки International Association for Community Development (IACD) та здобуття 1 місця в номінації «Інклюзія: партнерство і автентична взаємодія».

Отже, питання впровадження інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами - актуальне і необхідне. Процес формування професійної готовності майбутнього вчителя початкових класів до інклюзивного навчання учнів – складний і багатоаспектний. Залучення до тренінгової

активності та діяльності потребує подальшого всебічного ретельного впровадження у закладах професійної підготовки. Бо інклюзія у Україні – не ілюзія, а сьогоднішня.

Література та джерела:

1. Прищепна О. Актуальні проблеми, суперечності інклюзивної освіти в Україні. URL: <http://dpsz2018.blogspot.com/2018/11/blog-post95.html> (дата звернення: 10.02.2022).

2. Тренінг URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%96%D0%BD%D0%B3> (дата звернення: 10.02.2022).

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА

Василина Саган,

студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

факультету початкової та мистецької освіти

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Науковий керівник – Наталія Калита к. пед. н., доцент

кафедри педагогіки та методики початкової освіти

Подано проблему виникнення та розвитку підручника у його історичній ретроспективі. Розкрито деякі аспекти сучасного підручникотворення для початкової школи.

Проблема підготовки підручників як виду навчальної книги виникла разом зі школою і в кожній історичній епосі вирішувалася по-різному, залежно від освітньо-виховних завдань суспільства, від розуміння великої педагогічної значущості підручника як засобу навчання.

Шкільний підручник пройшов довгий історичний процес. Підручники існували в античному світі, але тоді вони були рукописними і ними могла користуватися лише еліта. Пізніше, коли з'явився друк підручники стали доступними більшому колу читачів.

В Україні до появи першодруків панувала рукописна книга, котра була витвором малярства. Характерною такою пам'яткою є рукописне Пересопницьке Євангеліє, складене в 1556-1561 рр. у Заславі при монастирі св. Трійці, що довгий час належало Пересопницькому монастирю на Волині. У Пересопницькому Євангелії широко використовується тогочасна термінологія, особливо волинський діалект. Пересопницьке Євангеліє здобуло славу не тільки взірця тогочасної української мови, а й пам'ятки українського мистецтва. Головний зміст орнаментики Пересопницького Євангелія – зображення української флори.

Першим друкованим підручником у нашій країні була азбука Івана Федорова, видана у Львові 1574 р. Крім Біблії Іваном Федоровим були надруковані: «Читанка», «Буквар», «Новий Заповіт з Псалтирем», «Хронологія» Андрія Римші. Характерною особливістю острозьких видань є поєднання вітчизняних традицій з традиціями східнослов'янських народів. У їх оздобленні переважають декоративно-орнаментальні прикраси [2].

Наступним етапом у розвитку книгодрукування є діяльність Львівської братської друкарні. Львівська друкарня продовжує традиції вітчизняного друку, але її діяльність не є формальним наслідуванням друкарської практики. У перших своїх виданнях друкарня Львівського братства спробувала реформувати церковнослов'янський кириличний шриффт, і хоча зміни стосувалися лише прописних букв, значення їх вагоме.

У 1596 році вийшла граматики Лаврентія Зизанія. Граматика Мелетія Смотрицького 1916 р., була шкільним підручником понад 130 років.

Ян Амос Коменський створив перший ілюстрований підручник для найменших учнів «Видимий світу малюнках» (1658), у якому втілює принцип наочного навчання. Педагоги зазначають, що у цій одній невеликій книжечці було об'єднано і буквар, і початковий підручник для вивчення іноземної (латинської) мови, і посібник з малювання, і посібник для самонавчання, і книгу для читання, і навчальну книгу, яка цікаво і систематично ознайомлювала дітей з азами основних галузей знань: природознавства, людинознавства і суспільствознавства, а крім того мала також і велике виховне і розвиваюче значення [1].

К. Д. Ушинського, вважають найвидатнішим теоретиком початкової школи другої половини XIX століття. Костянтин Ушинський автор підручників для початкової школи. Основними підручниками для початкової школи були підручники «Дитячий світ» (1861), «Рідне слово» (1864). Ці книги, особливо «Дитячий світ», стали своєрідними дитячими енциклопедіями, зразками проблемного викладу навчального матеріалу, їх перевидавали десятки разів, внаслідок чого вони віднесені до рангу «підручників-рекордсменів».

Визначною подією у розвитку народної освіти другої половини XIX століття слід вважати «Буквар Южнорусский» Т. Г. Шевченка – перший підручник з навчання грамоти у школах України, написаний літературною мовою [2].

В Україні, послідовником К. Ушинського був видатний педагог і громадський діяч Т. Г. Лубенець. Головне місце серед створених ним книг були «ГраMATка», яка вважається першим українським букварем, складеним за аналітико-синтетичним методом, вона вийшла під псевдонімом «Норець», а також «Читанка» видана у 1883 році під псевдонімом «Хуторний».

Відродження української нації, педагогічної думки, школи, яке розпочалося у кінці XIX – на початку XX століття, торкнулося і проблеми видання підручників, насамперед для початкової школи. На той час чинними для початкової школи були «Посібник для навчання грамоти» М. О. Корфа, «Російська азбука для дітей» – В. І. Водовозова та інші, написані російською мовою, були незрозумілими для учнів, не викликали в них цікавості, відбивали інтерес до навчання, тому почалося створення україномовної літератури.

Впродовж 1906-1907 років було надруковано сім українських букварів та грамаТОК. Серед них «Український буквар по підручнику Потебні» С. Ф. Русової (1906), «Українська грамаТка до науки читання й писання» Б. Д. Грінченка (1907), «ГрамаТка» С. Ф. Черкасенка (1907).

Теорія шкільного підручника знайшла свій подальший розвиток у творчості відомого вітчизняного педагога В. О. Сухомлинського. Вчений високо цінував роль книги у житті особистості. Визначаючи багатофункціональність підручника, його основне призначення В. О. Сухомлинський вбачав у тому, що він повинен бути основним засобом навчання і пізнання для учнів [4].

Сухомлинський В., вважав, що від якості підручника для початкової школи, залежить якість знань, умінь та навичок молодших школярів – їх усвідомленість, міцність, дієвість; розвиток пізнавальних сил, мислення; формування уміння вчитися [4].

У 90-ті роки прийнято ряд нормативних документів, які регламентували діяльність загальноосвітньої школи та визначили її пріоритети. Були надруковані орієнтири концепції навчальної книги і підручника у 1993 році. На сучасному етапі підручникотворення інтерес до проблем шкільного підручника зростає. Адже появився ряд підручників паралельних, інтегрованих, альтернативних, Н. Буринська зазначає, що школа XXI ст. потребує підручників не паралельних, а альтернативних (інший підхід до розкриття змісту, до побудови структури, інша методична основа [2]).

Підручник – це книга, в якій викладаються основи знань з певного навчального предмету на рівні сучасних досягнень науки, техніки і культури. Сучасний шкільний підручник повинен мати виразні ознаки певної педагогічної технології, зазначає О. Я. Савченко, тобто давати вчителю загальноосвітньої школи взірць добротної технології навчання і розвитку. ознайомлюючись із змістом підручника, вчитель бачить структуру уроку, організацію навчальної діяльності [3].

Шкільний підручник пройшов складний, довготривалий процес творення. Сучасний шкільний підручник повинен і відрізняється від підручників попередніх поколінь. Загальновідомим є те, що підручники є носіями змісту освіти і водночас моделлю певної дидактичної і методичної системи. Шкільний підручник репрезентує зміст освіти на рівні навчального матеріалу, який безпосередньо впливає із рівня навчального предмету.

Слід зазначити, що сучасний підручник для початкової школи повинен поступово готувати учня до самонавчання. У сучасних підручниках повинна бути система завдань, які навчають різних способів пізнання. підручник для початкової школи повинен мати чітку структуру, кольорове і цифрове виділення опорних слів, висновків, схем. вибираючи новий підручник для учнів, учитель повинен зіставити його з діючою навчальною програмою.

Таким чином, сучасний підручник має забезпечувати інформаційну, мотиваційну і пізнавальну функції учіння, показувати чого і як слід навчити школярів з даного предмета. Водночас він уже не єдиний носій навчальної інформації, тому в його змісті учень має знаходити орієнтири для подальшої роботи відповідно до своїх пізнавальних можливостей і потреб самостійно вчитися.

Література та джерела

1. Арцишевський М., Арцишевський Р. Творення підручників: школа Яна Амоса Коменського. *Підручник XXI століття*. 2003. № 1-4. С. 103.
2. Кодлюк Я. Теорія і практика підручникотворення в початковій освіті: підр. для магістрантів та студ. пед. ф-тів. К. : інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2006. 368 с.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підр. для студ. пед. факульт. Київ: Генеза, 1999. 368 с.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. *Виб. пед. твори у 5 т.* Київ: Рад. школа, 1977. Т. 3. 429 с.

ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ У ВИПРАВНИХ КОЛОНІЯХ

Марія Салоха,

студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

Володимир-Волинського педагогічного фахового коледжу ім. А. Ю. Кримського
Волинської обласної ради

Науковий керівник – Ольга Гнепа, к. пед. н., викладач

Проаналізовано діяльність освітніх закладів при виправних колоніях. Обґрунтовано необхідність їх функціонування у сучасному суспільстві.

Внаслідок воєнних дій в Україні з'явилося розуміння того, що наявність диверсантів і зрадників нашої держави є наслідком їх недовиховання. Частина з них росла у дитячих будинках, відбувала покарання у виправних колоніях. Результати опитування свідчать, що частина українців вважали перевиховання засуджених марною тратою часу і коштів, інші – важливою умовою реабілітації, підготовки до життя на волі. Зараз ситуація кардинально змінюється, вивчаються особливості психологічної готовності засуджених до виховного впливу. Саме тому школи при в'язницях і виправних колоніях завжди будуть винятковою ланкою системи освіти.

Праці сучасних науковців Ю. М. Антоняна, В. А. Бадири, О. І. Бажанова, К. І. Василенко, О. П. Северова, В. М. Синьова та інших висвітлюють загальноосвітнє і професійно-технічне навчання як неодмінну умову виправлення і ресоціалізації осіб, позбавлених волі.

Мета дослідження – обґрунтувати необхідність діяльності шкіл і професійно-технічних училищ при виправних колоніях та висвітлити особливості існуючих освітніх закладів такого типу.

На сьогоднішній день одним із найдієвіших способів виправлення осіб, які відбувають покарання за злочини різної тяжкості, та їх підготовки до життя на волі, є здобуття ними освіти у навчальних закладах, створених при виправних колоніях. Згідно з даними Міністерства юстиції України у 2020 році на Волині функціонувало чотири виправні колонії: Луцький слідчий ізолятор, Маневицька виправна колонія (№ 42), Цуманська виправна колонія (№ 84), Ковельська виховна колонія. У вказаних закладах утримувалося більше тисячі осіб, половина яких були жителями Волинської області. Проте, сьогодні, у зв'язку з оптимізацією українських виправних колоній для неповнолітніх, Ковельську виховну колонію виставили на продаж.

Згідно з українським законодавством кожна установа, в якій засуджені відбувають покарання, повинна надати ув'язненим доступ до отримання знань, навчальних матеріалів та освітніх програм, які повинні відповідати індивідуальним потребам і прагненням ув'язнених. При колоніях функціонують загальноосвітні школи II-III ступенів, яким присвоюється порядковий номер школи міста, в якому розташована виправна установа. У класі не повинно навчатися більше 18 осіб. Об'єднувати учнів різних класів у клас-комплект не практикується, але за необхідності виконується індивідуальна форма навчання та екстернат. Освітній заклад підпорядковується одночасно адміністрації колонії та відповідному органу управління освітою.

За успіхи у навчанні та зразкову поведінку для учнів використовуються різні форми морального та матеріального заохочення. Обрання форм заохочення здійснюється адміністрацією виховної колонії за поданням педагогічної ради школи. За систематичне порушення статуту школи,

норм і правил поведінки, псування шкільного майна і обладнання до учнів можуть бути застосовані заходи дисциплінарного впливу у порядку, передбаченому Виправно-трудовим кодексом України.

Навчання здійснюється з 1 вересня та закінчується 1 липня наступного року. Канікули становлять не менше 30 днів. Адміністрація виховної колонії для організації навчально-виховного процесу забезпечує школу необхідними спорудами, приміщеннями, виділяє кошти для ремонту, забезпечує необхідними меблями, інвентарем, навчальними посібниками і технічними засобами навчання. Учні школи надаються безкоштовні зошити, канцелярське приладдя, які придбані за рахунок виховної колонії. Проаналізуємо особливості діяльності шкіл при виправних колоніях на Волині. Ковельська виховна колонія була відкрита у 1966 році разом із загальноосвітньою середньою школою та професійно-технічним училищем для підготовки спеціалістів із числа засуджених. Крім професій токаря і слюсаря засуджені отримали змогу опанувати професію газозварника, а з 1985 року – будівельні професії. Сьогодні у закладі загальної середньої освіти при Ковельській виховній колонії навчаються дві групи (10 та 11 класи), вісім учнів – за індивідуальною формою навчання (6, 7, 9 класи). Вихованці навчаються у другу зміну. У професійно-технічному училищі при установі засуджені можуть отримати робітничу професію за вісьмома спеціальностями. Двоє ув'язнених дистанційно отримують освіту у вищих навчальних закладах. У школі функціонує комп'ютерний клас, організовано кімнату психоемоційного розвантаження для засуджених, можна пограти у настільний теніс та більярд, працює психолог [1, с. 3].

У школі функціонують гуртки за інтересами (технічні, спортивні, мистецько-естетичні). Досить популярним є гурток вишивки, що діє вже двадцять років. Роботи вихованців колонії демонструють на різноманітних конкурсах в Україні та за кордоном, зокрема Польщі, Німеччині, Франції. Найбільшим досягненням членів гуртка стало гран-прі у Страсбурзі у 2009 році на конкурсі мистецьких робіт засуджених, що був організований Українською греко-католицькою церквою. Перемогла вишита ікона «Жахи Ісуса», виконана Артуром Дудніком. Ця робота і сьогодні знаходиться у мерії м. Страсбург (Франція), а автор цієї роботи має право відвідувати місце експонування ікони кожні п'ять років [3].

Загальноосвітня школа II-III ступенів при Маневицькій виправній колонії (№ 42), розпочала роботу у 1958 році. 20 серпня 1968 року на території установи організовано училище.

З метою реалізації права засуджених на здобуття середньої освіти при Цуманській виправній колонії відкрито загальноосвітній консультаційний пункт. При установі засуджені можуть отримати робітничу професію за різними спеціальностями, виготовляють будівельну, швейну, деревообробну та інші види продукції.

Під час навчання засуджені набувають таких позитивних рис характеру, як відповідальність, хороше ставлення до інших, організованість тощо. Чим вищий рівень освіченості засуджених, тим вищий ступінь їх виправлення і соціальної адаптації після закінчення терміну покарання. Завдяки навчання засуджені відчують себе потрібними у суспільстві і не здійснюють повторних злочинів. Важливо заохочувати ув'язнених до навчання, зокрема додатковим побаченням з рідними за хорошу успішність [2, с. 11].

Одним із важливих факторів зниження злочинності є здобуття освіти ув'язненими, пристосування їх у суспільстві після виходу з місць позбавлення волі. В Україні функціонує велика кількість середніх і вищих навчальних закладів, що дає можливість отримати ув'язненим як безкоштовну освіту, так і за власні кошти завдяки відрахуванням від заробітку під час перебування у місцях позбавлення волі. Доцільно було б забезпечити усіх засуджених навчально-методичними матеріалами, підручниками, надати доступ до інтернету, щоб вони могли якомога глибше поринути у світ знань.

Література та джерела

1. Звіт за результатами повторного моніторингового візиту до Ковельської виховної колонії від 26.09.2019. URL: <https://ombudsman.gov.ua> (дата звернення 28.02.2022).
2. Тукало А. В. Особливості викладання історії у вечірній школі в умовах виправної колонії. *Історія та правознавство*. 2016. № 4-5 (лютий). С. 11–13.
3. У Ковельській виховній колонії уже 15 років діє гурток вишивки. URL: <https://www.volyn.com.ua/news/117279-u-kovelskii-vykhovnii-kolonii-uzhe-15-rokiv-diie-hurtok-vyshyvky> (дата звернення 28.02.2022).

ОСОБЛИВОСТІ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Аліна Самолюк,

**студентка 1 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

*Науковий керівник – Анна Калитяк, викладач циклової комісії шкільної, дошкільної
педагогіки та психології*

У статті аналізується проблема морального виховання дітей дошкільного віку. Розкрито основні завдання морального виховання

Виховання – це цілеспрямований та організований процес формування особистості [3]. Виховна діяльність спрямована на сприяння індивідуальному становленню особистості, формування її рис і якостей. Виховання неефективне без знання процесу індивідуального розвитку, його рушійних сил і закономірностей. Бо, як стверджував Василь Сухомлинський, найголовніше у педагогічній діяльності – знати дитину. Педагог розумів ідеал виховання як головну працю душі дитини, спрямовану на засвоєння загальнолюдських цінностей. «Виховання полягає у тому, – писав він, – щоб уміло, розумно, мудро, тонко, сердечно доторкнутися до кожної з тисячі граней, знайти ту, котра, коли її, як діамант, шліфували, засяє неповторним сяйвом людського таланту, а це сяйво принесе людині особисте щастя. Відкрити у кожній людині її, лише її неповторність грань – у цьому мистецтво виховання» [5].

Виховання, у вузькому педагогічному сенсі, є процес і остаточний результат виховної роботи, спрямований на вирішення певних виховних завдань [3]. Становлення уявлень особистості про світ, стосунки людей, про себе, починається у дошкільному дитинстві одночасно з розвитком почуттів і моральних якостей (гуманізму, колективізму). Сформовані в дошкільному віці основи моральної спрямованості особистості значною мірою визначають подальше її життя, а виправити допущені батьками, педагогами помилки у моральному вихованні дітей важко або неможливо.

Моральне виховання – цілеспрямована взаємодія дорослого і дитини з метою формування моральних почуттів і якостей, засвоєння моральних норм і правил, розвитку моральних мотивів і навичок поведінки.

Моральне виховання дітей дошкільного віку – процес позитивних якісних змін у моральних уявленнях, почуттях, навичках та мотивах поведінки. Моральне виховання передбачає різноманітні впливи на думки, почуття, соціальну практику індивіда, його самовдосконалення. Цей процес поєднує в собі такі особливості:

- цілеспрямованість (полягає в чіткій окресленості мети педагогічних впливів);
- багатофакторність (передбачає врахування усіх чинників, які відіграють суттєву роль у процесі виховання);
- віддаленість у часі результатів роботи (виховання є тривалим процесом, результати якого не можуть бути досягнутими відразу);
- неперервність (полягає в систематичності взаємовпливів вихователя і вихованця);
- визначальна роль педагога (педагог має бути моральним взірцем для дитини);
- цілеспрямованість (передбачає внутрішню єдність усіх виховних засобів і впливів щодо формування моральної культури людини) [3].

Під моральним вихованням слід розуміти виховання, засноване на регулюванні людини та суспільства, формування продуктивного ставлення особистості до людей, суспільству та самому собі. Моральне виховання дозволяє дитині влитися у систему загальноприйнятих норм, формує досвід діяльності, який допоможе дитині усвідомити розумність, об'єктивність та необхідність певних вчинків. Моральне виховання формує потреба у вдосконаленні себе та навколишнього життєвого простору [1].

Основна функція морального виховання полягає у формуванні у молодого покоління моральна свідомість, стійка моральна поведінка та моральні почуття, що відповідають способу життя, у

формуванні активної життєвої позиції кожної людини, формуванні звички керуватися у своїй діяльності почуттям суспільного обов'язку. Основними завданнями морального виховання виступають: формування моральної свідомості; розвиток навичок моральної поведінки; виховання моральних почуттів [6]. Для досягнення виконання завдань морального виховання необхідний комплексний вплив на особистість, формування певних принципів у моральності, тобто норм поведінки, свідомості та почуттів.

Формування моральної свідомості – це система моральних уявлень, понять та суджень. Моральна свідомість є сукупністю моральних поглядів, теорій, понять та традицій. Суспільна моральна свідомість відбиває суспільний досвід. До найвищого рівня моральної свідомості приписують переконання, які стають регуляторами дій та вчинків людини. Опанування знаннями про моральні уявлення та поняття – складний та тривалий процес. У дитини формуються конкретні моральні уявлення, пов'язані з конкретним досвідом поведінки, спілкування, відносин з оточуючими людьми. Розвиток навичок моральної поведінки – друге завдання морального виховання. Моральна поведінка обумовлена моральними нормами та принципами, що регулюють відносини людей у суспільстві. Моральна поведінка має стати звичною поведінкою людини. Виходячи з цього, в дітей віком старшого дошкільного віку перевищує необхідність формувати висловлюють необхідність вміння, розуміння важливості певного дії чи вчинку.

Третє завдання морального виховання – виховання моральних почуттів. Значення почуттів у моральному формуванні особистості має чимале значення. Людина через почуття висловлює бажання, емоційний стан. Людська поведінка значною мірою залежить від спрямованості моральних почуттів. Моральні почуття – переживання людиною власного ставлення до вчинків та дій, що регулюються нормами моральності. Моральне формування особистості будується шляхом поступового розширення досвіду моральної поведінки, збільшення його усвідомленості.

Результат морального виховання – це моральна вихованість. Моральна вихованість проявляється у цінних суспільству властивостях і якості особистості, вона проявляється у відносинах, діяльності, спілкуванні. Свідченням моральної вихованості є глибина моральних почуттів, здатність до емоційного переживання, проявам совісті, здатність відчувати сором, здатність до співчуття, емпатія. Моральну вихованість можна охарактеризувати зрілістю моральної свідомості, тобто моральною освіченістю, здатністю аналізувати, будувати висновки, давати їм самостійну оцінку. Моральна вихованість – це сукупність позитивних звичок, норм поведінки, культура відносин та спілкування. Моральна вихованість виявляє себе в активній життєвій позиції, синтезі слова і справи, сміливості відстоювати свої переконання та здатності залишатися вірним своїм переконанням у складних життєвих ситуаціях [2]. Ефективність морального виховання залежить від правильного вибору засобів, відповідно до мети й завданням виховання, віковими особливостями дітей, рівня їх розвитку.

Отже, моральне виховання дітей – одне з основних завдань суспільства. Дитина живе в суспільстві і на неї впливають як позитивні, так і негативні фактори навколишнього середовища. Для того, щоб уберегти її від негативних впливів необхідно заложити в ній основи високої моралі, культури поведінки та основи шанобливого ставлення до оточуючих її людей. Необхідно виховати з неї людину з твердими переконаннями і життєвими поглядами. Виховувати і формувати світогляд підростаючої дитини необхідно на ранніх етапах її розвитку, коли життєвий досвід тільки починає накопичуватися.

Література та джерела

1. Богуш А. Духовність і моральність : виховний контекст. *Дошкільне виховання*. 2009. № 10. С. 5–7.
2. Заболоцька С. І. Виховання моральних форм поведінки дошкільників в умовах сім'ї та дошкільної установи. *Проблеми загальної та педагогічної психології*. 2011. Т. 13, Ч. 4. С. 148–154.
3. Лисенко Н. В. Моральне виховання. Педагогіка українського дошкільця: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : у 3 ч. Київ: Слово, 2010. Ч. 2. С. 147–163.
4. Лохвицька Л. Моральне виховання: нові чи старі проблеми? *Дошкільне виховання*. 2014. № 7. С. 12–16.
5. Сухорукова Г. Виховання людяності – проблема сучасності *Дошкільне виховання*. 2012. № 8. С. 2–6.
6. Федорович А. Основні завдання морального виховання дітей дошкільного віку. *Актуальні проблеми дошкільця*. 2012. С. 21–32.

РОЛЬ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Ольга Сандер,

**студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Світлана Бахомент,

викладач-методист циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Актуальність дослідження полягає в необхідності розв'язання суперечностей, а саме збільшення кількості учнів з ООП, які потребують соціалізації та повноцінного спілкування з однолітками; слабка реалізація підходу до організації інклюзивного навчання в початковій школі; недостатня врахування індивідуальних освітніх потреб учнів з особливими потребами; фрагментарна підготовка вчителів початкової школи до організації інклюзивного навчання цієї категорії школярів.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), лише 20% народжених дітей умовно вважається здоровими, інші – або страждають порушеннями психофізичного розвитку, або знаходяться в стані між здоров'ям і хворобою.

Визнання прав такої дитини, її інтересів, потреб, надання допомоги у процесі соціалізації та вибору професійної діяльності є дуже важливим на сучасному етапі розвитку освіти. Тому важливого значення набуває інклюзивне навчання, що передбачає спільне перебування дітей із порушеннями психофізичного розвитку з їх здоровими однолітками.

Інклюзивна освіта – це процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти шляхом організації навчання дітей у закладах освіти на основі застосування методів навчання з урахування їхніх індивідуальних особливостей.

Варто підкреслити, що інклюзивна освіта є альтернативною системою спеціальної освіти, за якою діти навчаються окремо від інших дітей або на індивідуальній сфері здобуття освіти [1].

Для повноцінного емоційного, розумового та соціального розвитку кожній дитині необхідно, щоб батьки, вчителі та інші спеціалісти позитивно ставились до неї, розуміли та сприймали її як особистість. Дітям з особливими освітніми потребами необхідна увага від батьків.

Рекомендується: хвалити дитину навіть за незначні досягнення.

- Виконувати вправи для розвитку дрібної моторики.
- Проводити час за малюванням – це сприяє розвитку моторики та мислення.
- Створювати повноцінне мовне середовище, говорити з дитиною чітко і правильно, обговорювати з нею побачене вдома чи на вулиці.
- Розглядати з дитиною цікаві зображення, допомагати сприймати побачене, привертати увагу до важливих деталей.
- Стимулювати дитину завершувати почату справу: збирати іграшки, робити домашнє завдання.

Якщо батьки помічають, що у їхньої дитини труднощі з якимось навчальним предметом, вони можуть звернутися по допомогу до репетитора та організувати додаткові заняття. Репетитор використовує у процесі навчання спеціальні методики, які допомагають дитині краще засвоїти матеріал. Спеціаліст враховує індивідуальні особливості кожного учня і підбирає той темп роботи, який комфортний дитині. Батьки повинні брати активну участь у навчанні дитини з особливими потребами. Саме вони найбільше знають про свою дитину. Батьки можуть допомогти вчителям адаптувати навчальний матеріал і методи навчання, розповівши про індивідуальні особливості дитини.

Будь-який навчальний заклад може й повинен бути інклюзивним, Україні сьогодні все ще відбувається перехідний період до інклюзії, що передбачає відповідний процес відкриття інклюзивних класів у навчальному закладі. Рішення про утворення класів з інклюзивним навчанням

приймається керівником загальноосвітнього навчального закладу з урахуванням освітніх запитів населення за наявності необхідної матеріально-технічної та методичної бази, гігієнічних вимогам.

Філософія інклюзії базується на вірі в те, що кожна людина з вадою має отримати освіту і житлові умови, які б якомога ближче відповідали нормальним. Вона передбачає істотні зміни в культурі, політиці та практичній діяльності шкіл. Одним із аспектів інклюзивної освіти є забезпечення ефективності навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітньому закладі. Діти з особливими потребами стають частиною нашого життя, вони включаються в загальноосвітні школи, оточення, спільноти. До них ставляться як до рівних і як таких, що заслуговують на повагу і сприйняття їх такими, як вони є. Це те право, яким всі ми користуємось як члени суспільства [2].

На сучасному етапі суспільного розвитку проблема навчання дітей з особливими освітніми потребами вимагає системного мислення і комплексних заходів. Слідуючи глобальним тенденціям, Україна розпочала реформу деінституціалізацію, розраховану на 10 років, яка передбачає закриття більшості закладів інтернатного типу і створення умов для отримання якісної освіти в навчальних закладах за місцем проживання учнів. Передбачається, що цей час кількість дітей в інтернатах зменшиться на 90%, а у кожній громаді з'являються доступні й якісні послуги для підтримки сімей з дітьми відповідно до їх індивідуальних потреб. Інклюзивна освіта має впроваджуватися одночасно з удосконаленням мережі навчальних закладів компенсуючого типу в яких можуть перебувати хворі і діти з складними порушеннями.

В основі інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей; забезпечує рівноцінне ставлення до усіх членів суспільства незалежно від їхньої національності, статі, раси, культури, соціального стану, релігії, можливостей і здібностей. Діти з особливими освітніми потребами відвідують звичайний дошкільний заклад, школу, навчаються і виховуються разом зі своїми ровесниками. Це допомагає їм адаптуватися до життєвих ситуацій, позбутися відчуття ізольованості, відчуження.

З іншого боку, діти та дорослі, які їх оточують вчаться спілкуватися та працювати разом, формується почуття відповідальності за товаришів, які потребують не лише допомоги, а прийняття та визнання. Адже у людей з особливими освітніми потребами та їхніх родичів однією з основних проблем є те, що суспільство може не приймати цих людей.

Ідея інклюзії виникла внаслідок усвідомлення цінності людської багатоманітності та відмінностей між людьми і виключає будь-яку дискримінацію, відображає одну з головних ознак демократичного суспільства – усі діти є цінними й активними учасниками суспільства, які мають рівні права, зокрема, права на освіту, незважаючи на їхні особливості психофізичного розвитку чи інші відмінності.

Інклюзивна освіта передбачає, що бар'єри з якими стикаються учні з особливими освітніми потребами у школах існують через наявну застарілу практику освітнього процесу, а також через негнучкі методи навчання. За умови інклюзивної освіти необхідно не адаптувати учнів до існуючих вимог до школи, а реформувати заклади освіти, шукати інші педагогічні підходи до навчання таким чином, щоб враховувати індивідуальні потреби учнів [3].

Отже, на зміну всезагальному і часто неефективному спеціальному навчанню підходить нова форма – інклюзія, завдяки якій діти з особливими освітніми потребами отримують можливість перейти з спеціальних освітніх закладів у масові за місцем проживання, які адаптуються відповідно до потреб дитини.

Література та джерела

1. Колупасва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими потребами та організація їх навчання. Київ: Видавнича група «Атопол», 2011. 274 с.
2. Колупасва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ: «Самміт-Книга», 2009. С. 5–31
3. Пометун О. І., Побірченко Н. С., Коберник Г. І., Комар О. А., Торчинська Т. А. Інтерактивні технології: теорія та методика. Київ, 2015. 95 с.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дарина Сахнюк,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Ярошук,

практичний психолог, викладач психологічних дисциплін

У даній статті проаналізовано вплив інноваційних технологій на розвиток мотиваційної сфери особистості молодшого школяра. Досліджено доцільність застосування сучасних технологій у початкових класах.

Становлення навчальної мотивації відбувається саме в перші роки шкільного життя, а в подальшому багато в чому зумовлює успішність навчальної діяльності в старших класах. Формування мотивації навчання в початковій школі завжди було предметом досліджень різних педагогів, зокрема Л. Божович, М. Дригус, Г. Щукіної, П. Якобсона, А. Маркової та ін. У своїх працях учені розкривали суттєві та активні ознаки мотивів навчання учнів початкової ланки освіти, а також умов вироблення позитивних мотивів навчання.

Проблема формування пізнавальних інтересів школярів є актуальною в аспекті розвитку їх інтелектуальних здібностей, здатності навчатися, здобувати знання, набувати досвіду самостійної навчальної діяльності.

Пріоритетним завданням сучасної системи освіти є спрямування учнів на вироблення позитивної мотивації та підвищення інтересу до навчання. Головною метою НУШ є впровадити навчальний простір, де кожен школяр зможе якісно навчатися та набувати вміння для подальшого застосування. У контексті НУШ ефективним засобом мотивації навчання учнів молодшого шкільного віку є використання інноваційних технологій.

Сучасні освітні технології розглядаються як засіб, який сприятиме реалізації нової освітньої парадигми. Напрямки розвитку освітніх технологій безпосередньо сприяють самоактуалізації та саморозвитку особистості 6(7)-10(11) років.

У словнику педагогічних термінів інноваційні педагогічні технології визначаються як складна система оригінальних методів, новаторських способів і прийомів об'єднаних пріоритетними загальноосвітніми цілями, концептуально взаємопов'язаними завданнями і очікуваними результатами учнів під час навчального процесу, де кожна позиція залишає за собою всі інші відбитки, створюючи тим самим певний набір умов для розвитку школярів [2].

Використання інноваційних моделей під час навчального процесу допоможе учням не тільки засвоїти певні знання, вміння, навички, але й сприятиме формуванню творчих здібностей. Характерною особливістю сучасних технологій є створення навчального процесу, у якому взаємопов'язана діяльність учителя та учнів для вирішення навчальних, виховних, практичних завдань є пріоритетною.

До інноваційних технологій можна віднести: інформаційно-комунікативні технології (ІКТ); ігрові технології; проектні технології; технології критичного та проблемного мислення; технологія роботи в співробітництві; технологія особистісно-орієнтованого навчання; Кейс-технології [3].

Інформаційно-комп'ютерні технології – це сукупність різноманітних технічних засобів, які реалізовані на основі комп'ютерних мереж та використовуються для забезпечення ефективного навчального процесу. Вплив інформаційно-комп'ютерних технологій під час освітнього процесу початкової школи досліджували і втілювали у практиці Г. Ломаковська, І. Онищенко, Й. Ривкінд, С. Колеснікова, В. Шевченко та ін. На нашу думку, одним із найефективніших засобів для формування мотивації навчання учнів молодшого шкільного віку є ІКТ. Застосування даної технології допомагає активізувати креативні, інтелектуальні можливості школярів. Вчитель повинен ефективно та органічно використовувати ІКТ під час проведення навчальних занять, а також зважати на

відповідність навчальній програмі, готовність школярів сприймати матеріал із використанням комп'ютера, місце ІКТ у системі навчальних засобів.

Інформаційно-комп'ютерні технології впливають на психічний стан дітей 6(7)-10(11) років, їх емоції, сприяючи активізації їх пізнавального процесу до предмета та навчання в цілому.

Також результативним видом інноваційних технологій навчання, який застосовують для формування позитивної мотивації учнів молодшого шкільного віку є ігрові технології. Це не дивно, адже їх застосування під час проведення навчальних занять відповідає потребам розвитку дітей цього віку. Суть та значення ігрових технологій у освітньому процесі досліджували різні вчені. Зокрема, С. Гончаренко, М. Кларін, І. Лернер та інші характеризували ігрову технологію як чітко побудовану систему результативних дій (ігор) скерованих на формування, узагальнення і систематизацію знань, умінь, навичок у навчальному процесі [4, с. 89].

Ігрові технології дають право застосовувати диференційований підхід до учнів молодшого шкільного віку, залучати кожного учасника навчального процесу в роботу, звертаючи увагу на його схильності, інтереси, здібності, рівень знань. Завдання ігрового змісту сприяють збагаченню школярів цікавими враженнями, виконують розвиваючу функцію, знижують втомленість.

На думку відомої педагогині Олександри Савченко, ігрова технологія є саме тим засобом інноваційних технологій, яка спроможна зацікавити школярів навчатися, навіть не звертаючи увагу на це. Завдяки іграм у дітей розвивається спостережливість, вміння порівнювати, узагальнювати, систематизувати отриманні відомості та робити висновки [5, с. 91].

Отже, застосування ігор у навчально-виховному процесі допомагає перетворити серйозну роботу на цікаве заняття, а також сприяє застосуванню різноманітних форм мотивації: комунікативні мотиви: під час вирішення спільних завдань учні вчать враховувати думку однокласників, а також зміцнюються міжособистісні відносини; моральні мотиви: кожен учасник ігрової діяльності має змогу проявити свої вольові якості, знання та навички; пізнавальні мотиви: усі учасники гри є рівними між собою, не відмінників, чи тих, хто гірше навчається [6, с. 98].

Також не менш важливою інноваційною технологією, яка сприяє формуванню самостійності мислення учнів є метод проектів. Уперше дану технологію описав американський психолог і педагог Вільям Кілпатрік, який вважав, що вирішальну роль під час навчального процесу варто приділяти психології школярів, їх бажанням та навичкам. Проектний підхід успішно увійшов у міжнародну практику викладання. Причина такої популярності технології полягає в тому, що завдяки ньому послідовно й ефективно розвивається весь спектр інтелектуальних навичок, вміння самостійно мислити, критичного та творчого підходити до ситуацій. Також він виступає результативним способом збільшення мотивації дітей до вивчення навчальних предметів. Метод проектів поступово дозволяє розкривати проблему, використовуючи різноманітні інтелектуальні навички, наукові та експериментальні методи [7].

Отже, аналізуючи вищесказане можна дійти висновку, що завдяки використанню інноваційних технологій, підвищується якість навчання і мотивація учнів молодшого шкільного віку.

Література та джерела

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 19.02.2022).
2. Короткий термінологічний словник з інноваційних педагогічних технологій. URL: <http://irpin-nmc.kiev.sch.in.ua/Files/downloads> (дата звернення: 21.02.2022).
3. Інноваційні технології навчання в сучасні школі. URL: <https://vseosvita.ua/library/innovacijni-tehnologii-navcanna-v-sucasnij-skoli-398770.html> (дата звернення 20.02.2022).
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 450 с.
5. Савченко О. Я. Діагностика і дидактичні умови формування у молодших школярів мотивації уміння вчитися. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 1. С. 85–98.
6. Туровська Г. П. Ігрові технології як засіб формування позитивної мотивації учіння. *Підготовка майбутніх фахівців у контексті становлення нової української школи: компетентнісний підхід*: збірник наукових праць. Житомир, 2019. С. 96–102.
7. Проектна робота як засіб підвищення мотивації. URL: <https://vseosvita.ua/library/proektna-robita-ak-zasib-pidvisenna-motivacii-do-vivcenna-anglijskoi-movi-101008.html> (дата звернення: 21.02.2022).

ІНТЕНСИВНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Софія Сахнюк, Юлія Яковець,
студентки 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Алла Бляшевська,
к.пед.н., доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

У статті розкриваються питання основних методик інтенсивного вивчення іноземної мови. Визначаються переваги та недоліки методик інтенсивного навчання.

Інтенсивні методи навчання – сукупність методів навчання іноземної мови, що були розроблені в 60-ті роки болгарським вченим Г. Лозановим.

Для початку давайте вяснимо, що ж таке інтенсивне навчання іноземної мови? Інтенсивне навчання іноземної мови – це швидке досягнення потрібного розмовного рівня мови, яке передбачає базові знання граматики. Інтенсивне навчання включає метод активізації резервних можливостей учня (Г. А. Китайгородська). Використання елементів методу активізації за Г. А. Китайгородською допомагає зняти психологічні бар'єри у студентів, підвищує ступінь зацікавленості студентів до процесу навчання, активізує їх діяльність на заняттях. У такий спосіб поліпшується засвоєння лексичного і граматичного матеріалів. Відмінність методу Китайгородської від традиційних полягає в тому, що він ґрунтується на психологічних резервах особистості і колективу. Метод спрямований на маніпуляцію соціально-психологічними процесами міжособистісної групової взаємодії, завдяки чому, студенти протягом невеликого проміжку часу дуже легко і ефективно опановують значні обсяги знань: емоційно-смісловий метод (С. Шехтер), в основі цього методу лежить той факт, що мова людини – не набір знань, а природний навик, притаманний людині. На відміну від традиційного підходу, при якому вивчення мови зводиться до заучування слів і правил, тут замість цього пропонується породження мовлення, її розвиток і корекція: метод прискореного навчання дорослих (Л. Ш. Гегечкорі), тут використані елементи суггестопедії. Для того, щоб повністю зрозуміти стратегію інтенсивного навчання, потрібно виділити основні методичні принципи, на основі яких це навчання базується. Щоб вникнути в суть принципу, важливо не тільки уважно розглянути подані методи, але й порівняти методичні принципи. Будь-яка методична система розкривається в якійсь своєрідності її компонентів, особливо в їх взаємодії. Основними її компонентами можна вважати мету, зміст навчального предмету та освітнього процесу, засоби і методи навчання. Відповідно до підсистем навчання, виділяють методичні принципи навчання. До них належать:

- принцип особистісного спілкування;
- принцип особистісно-рольової організації навчального матеріалу;
- принцип поетапно-концентричної організації матеріалу та процесу навчання;
- принцип колективної взаємодії.

В основі принципу особистісного спілкування лежить положення про взаємодію процесів спілкування і навчання, нерозривність навчально-пізнавальної діяльності учнів та діяльності спілкування. Освітній процес – це процес неформального, різнопланового, особистісного спілкування вчителя з учнями та учнів між собою. Саме тому успіх навчальної діяльності учнів багато в чому залежить від особистісних характеристик та рівня їх знань, також взаємовідносин один з одним та з учителем. Під час інтенсивного навчання у класі створюється атмосфера трудової активності, емоційного співпереживання, урахуванням особистісних якостей та психічних особливостей тих, хто навчається.

Принцип колективної взаємодії розглядають як спосіб організації освітнього процесу, де учні активно й інтенсивно спілкуються один з одним, обмінюються навчальною інформацією, яка сприяє розширенню їх знань, вдосконаленню навичок та вмінь кожного учня; між учнями створюються оптимальні взаємодії і формуються взаємовідносини, а умовою успіху кожного є успіх інших учнів класу.

В умовах групової взаємодії створюється спільний фонд інформації, до якого кожний з учасників-партнерів вкладає свою частку і, яким користуються всі разом. Форми колективної діяльності, а також форми поведінки, що їх демонструє вчитель – створення атмосфери доброзичливості, уважне ставлення до партнерів по спілкуванню, взаємодопомога – створюють оптимальні умови для активізації потенціальних можливостей кожного з учнів.

Побудова моделі інтенсивного навчання іншомовного спілкування відбувається згідно з усіма принципами методу активізації, які були розглянуті, а її реалізація здійснюється поетапно.

Перший етап – це подача нового навчального матеріалу; другий – тренування у спілкуванні; третій – практика у спілкуванні.

Визначальною рисою усіх вправ в інтенсивному навчанні є їх вмотивований характер. Це комунікативна або комунікативно-рольова мотивація, тобто учень знає не лише, що він має робити, але й заради чого він це говорить, слухає, читає, пише. Некомунікативні вправи використовуються тільки у вигляді мовних ігор, де мотивом діяльності учня є сама участь у грі.

Важливим чинником є те, що інтенсивне навчання спирається на великий обсяг мовного навчального матеріалу. Мовний матеріал вводиться і закріплюється за допомогою полілогів, коли кожен учень у групі відіграє важливу роль. Полілоги включають у себе як монологічне, так і діалогічне мовлення, співвідношення між якими визначається завданнями певного етапу навчання.

Отже, можна зробити висновок, що інтенсивне навчання іноземної мови - навчання, спрямоване в основному, на оволодіння іншомовним спілкуванням. Інтенсивне навчання – це не просто ефективне навчання, а таке, при якому досягається максимум ефективності за мінімально витраченим навчальним часом, при мінімальних зусиллях учня і вчителя.

Література та джерела

1. Інтенсивне вивчення мови: основні методики. URL: <https://dialogue.net.ua/intensivne-vivchennia-movi-osnovni-metodiki> (дата звернення: 17.02.2022).
2. Інтенсивне навчання іноземної мови. URL: <https://unistomlg.-ru/uk/eugene-onegin/intensivnoe-obuchenie-intensivom-i-standartnym-obucheniem-v/> (дата звернення: 15.02.2022).
3. Метод Ілони Давидової за експрес-вивчення англійської мови. URL: <https://yrok.pp.ua/nauka/14591-metod-iloni-davidovoyi-za-ekspres-vivchennya-angliyskoyi-movi.html> (дата звернення: 15.02.2022).
4. Поняття «інтенсивне навчання». URL: <https://jak.waykun.com/-articles/intensivni-metodi-navchannja-ponjattja-intensivne.-html> (дата звернення: 18.02.2022).
5. Сучасні інтенсивні методи навчання англійській мові URL: <https://ukrbukva.net/page,5,106937-Sovremennye-intensivnye-metody-obucheniya-angliyskomu-yazyku.html> (дата звернення: 16.02.2022).

ХАРАКТЕРИСТИКИ СТАДІЙ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Юлія Давидюк, Юлія Северенюк,
студентки 1 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Ірина Фаловська, доцент кафедри педагогіки та психології

Розглянуто особливості стадій розвитку особистості та розкрито важливість сутності періодизації. Також особливу увагу приділено визначенням Еріка Еріксона, що був послідовником З. Фрейда.

У сучасний період технічного прогресу та масової комп'ютеризації всіх сфер життя спостерігається прискоренням розвитку людини. Перед особистостями постійно постають все нові й складніші виклики, що раніше ніколи не виникали в суспільстві. Відповідно, збільшується загальна кількість інформації та життєвого досвіду, що людина повинна засвоїти для забезпечення комфортного існування у соціумі, як його повноцінна особистість.

Відповідно, одним із основних моментів розкриття сутності розвитку людини є розуміння тих законів, за якими відбувається розвиток, розуміння рушійних сил розвитку, джерел, закономірностей та його етапів, ролі кризових періодів в житті людини, можливостей прискорення процесу розвитку, що з кожним роком відіграє все більш важливу роль [3].

Варто звернути особливу увагу на думку Еріка Еріксона, що був послідовником З. Фрейда та зміг розширити психоаналітичну теорію і вийти за її рамки завдяки тому, що почав розглядати розвиток дитини в ширшій системі соціальних відносин. Він зазначав, що розвиток особистості за своїм змістом визначається тим, що суспільство очікує від людини, які цінності та ідеали їй пропонує, які завдання ставить перед нею на різних вікових етапах. Разом з тим, послідовність стадій розвитку дитини залежить від «біологічного начала». Дитина у процесі дозрівання проходить низку стадій. На кожній з них вона набуває певної якості, яке фіксується в структурі особистості та зберігається у наступні періоди життя.

Ерік Еріксон виділяє вісім стадій розвитку людини. Перехід від однієї стадії до іншої характеризується кризами. Криза – «як поворотний пункт», «момент вибору між прогресом та регресом, інтеграцією та затримкою». Цей вибір між двома полярними відношеннями до світу, до себе закріплюється в певних властивостях та якостях особистості [1].

Перша стадія (від народження до 1 року) – формування базової довіри до людей, почуття безпеки існування у світі, на противагу почуттю недовіри до людей, відчуття загрози, що йде від світу. Ознаки соціальної довіри у немовляти проявляються у легкому годуванні, глибокому сні, нормальній роботі кишечника. Дуже велику роль відіграє матір на цій стадії, її любов, бажання та вміння задовольнити потреби дитини.

Друга стадія (від року до 3 років) – характеризується формуванням та відстоюванням дитиною своєї автономії та незалежності на противагу сумнівів у собі та почуттю сорому. Боротьба почуття незалежності, самостійності, впевненості у собі проти сорому та сумніву приводить до встановлення співвідношення між здатністю співпрацювати з іншими людьми і наполегливістю та її обмеженнями.

У кінці стадії виникає стійка рівновага між цими протилежностями. Вона буде позитивною, якщо батьки та близькі не будуть занадто керувати дитиною, придушувати її прагнення до автономії.

Третя стадія (від 3-х до 6 років) – при нормальній лінії розвитку формується ініціативність, активність і в той же час переживання почуття вини та моральної відповідальності за свої бажання. Дитина жадібно та активно пізнає оточуючий світ, через гру дитина проникає у світ дорослих відносин. На цьому етапі відбувається усвідомлення своєї статевої приналежності.

Четверта стадія (від 6 до 11 років) – характеризується включенням дитини у нові соціальні зв'язки – вступом у школу. Формується любов до праці та вміння поводитися із знаряддями праці або почуття неспроможності, неповноцінності, нездатності, заздрості до інших дітей. Якщо за сприятливих умов значимість батьків для дитини відходить на другий план, то за появи почуття власної неадекватності вимогам школи сім'я знову стає притулком для дитини.

П'ята стадія (від 11 до 20 років) – у підлітковому та юнацькому віці з'являється почуття цілісного усвідомлення себе та свого місця в житті, відбувається самовизначення, вибір професії,

особистість окреслює свій життєвий шлях, формується «я» ідентичність, яка включає відчуття стійкості та неперервності власного «Я», незважаючи на ті зміни, які відбуваються з нею у процесі її росту та розвитку.

Наступні три стадії характеризують життєвий шлях дорослої людини.

Шоста стадія (від 20 до 40-45 років) – характеризується встановленням дружніх зв'язків, пошук супутника життя, прояв почуття близькості до людей, задоволення особистим життям, реалізація в роботі на протипагу почуттю відчуженості, самотності.

Сьома стадія (від 40-45 до 60 років), як вважав Е. Еріксон є центральною в житті людини. За нормальної лінії розвитку людина характеризується високою продуктивністю праці, піклуванням про майбутнє покоління, боротьбою творчих сил людини проти застою, стагнації.

На останній восьмій стадії відбувається інтеграція результатів всіх попередніх фраз, формується мудре відношення до життя, яке зріла особистість сприймає не впадаючи у відчай [2].

Отже, усі стадії – це план розвитку кожного індивіда, який закладений на генетичному рівні і у своїй теорії Еріксон приділяє велику увагу его-інтеграції, почуттю цілісності власного «Я». Автор теорії зазначав про те, що людина повинна прагнути до досягнення гармонії з суспільством, тобто інтегруватися в навколишнє середовище. Відповідно тільки в цьому випадку особистість зможе задовольнити всі свої потреби, тобто комфортно існувати у соціумі.

Література та джерела

1. Етапи розвитку. URL: http://psychologis.com.ua/etapy_razvitiya_lichnosti_po_eriku_eriksonu.htm (дата звернення: 17.02.2022).
2. Розвиток особистості. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/-psychology/27628/> (дата звернення: 17.02.2022).
3. Стадії розвитку особистості за Е. Еріксоном. URL: <https://vcf.vn.ua/stattya-2-visim-sxodinok-na-shlyaxu-do-osobistosti-teoriya-erika-eriksona-chastina-1/> (дата звернення: 17.02.2022).

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Марія Семенюк,

**студентка 1 курсу спеціальності 076 Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність**

ВСП «Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж НУВГП»

Наукові керівники – Галина Тимошук,

викладач математики та фізики, Михайло Тадеєв, викладач математики.

Подано теоретичні засади впровадження інклюзивної освіти та результати дослідження процесу формування фахової компетентності у студентів з особливими освітніми потребами.

Кожна дитина – особлива, але є діти, про яких говорять «особливі» не для того, щоб підкреслити унікальність здібностей, а задля того, щоб відмітити ті особливі потреби, які відрізняють їх від інших дітей. Незалежно від стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, кожна людина має право на повноцінне життя, освіту, якість якої не відрізняється від якості освіти решти людей. Саме цей принцип є основним в організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Соціалізація та адаптація студентів з особливими освітніми потребами під час навчання у закладах фахової передвищої освіти та у закладах вищої освіти є актуальним питанням сьогодення. Однією із важливих складових соціалізації студентів з особливими потребами є процес засвоєння певних соціальних ролей, що відбувається в процесі адаптації та інтеграції в освітній простір вищої школи.

Інтеграція молоді з особливими потребами в освітнє середовище, а втім, і у суспільство, допомагає їм набути фахові знання, отримати професію, самореалізуватись, досягти успіху в житті і подальшій кар'єрі, відчутти себе повноправними членами суспільства.

Відповідно до ширшого розуміння інклюзивної освіти та міжнародних документів, діти з особливими потребами – це особи до 18-ти років, які потребують додаткової підтримки в освітньому процесі (діти з порушеннями психофізичного розвитку, діти з інвалідністю, діти-біженці, працюючі діти, діти-мігранти, діти – представники національних меншин, діти – представники релігійних меншин, діти із сімей з низьким прожитковим мінімумом, безпритульні діти, діти-сироти, діти із захворюваннями СНІД/ВІЛ та інші).

В українському законодавстві термін «діти з особливими освітніми потребами» використовується у вужчому розумінні інклюзивної освіти й охоплює дітей з порушеннями психофізичного розвитку та дітей з інвалідністю.

Основна ідея інклюзивної освіти – від соціалізації у школі до соціалізації у суспільство. Спільне навчання має не лише гарантувати право дитини з порушеннями психофізичного розвитку не бути ізольованою від інших, а й забезпечити їй можливість відвідувати ту школу, яку б вона відвідувала, коли б була здоровою.

Принципи розвитку інклюзивної освіти:

- науковість;
- системність;
- варіативність, корекційна спрямованість;
- індивідуалізація;
- соціальна відповідальність сім'ї;
- міжвідомча інтеграція та соціальне партнерство.

Основні принципи інклюзивного навчання:

1) всі діти мають навчатися разом у всіх випадках, коли це виявляється можливим, не зважаючи на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними;

2) школи мають визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх учнів, узгоджуючи різні види й темпи навчання;

3) забезпечення якісної освіти для всіх завдяки відповідному навчально-методичному забезпеченню, застосуванню організаційних заходів, розробці стратегії викладання, використанню ресурсів і партнерських зв'язків зі своїми громадами;

4) діти з особливими освітніми потребами мають отримувати часткову допомогу, яка може знадобитися їм для забезпечення успішності процесу навчання.

На основі анонімного анкетування ми провели психолого-педагогічну діагностику студентів нашого коледжу ВСП «РЕТФК НУВГП» щодо їхнього ставлення до студентів з особливими освітніми потребами та здійснили опитування викладачів коледжу щодо стратегій викладання та успішності студентів з особливими освітніми потребами.

У результаті нашого дослідження ми дійшли висновків, що 95% відсотків студентів нашого коледжу знають, хто такі діти з особливими потребами. Дітям з особливими потребами навчатися у коледжі комфортно, ставлення студентів до них дружелюбне, 54% студентів відмічають позитивне ставлення, частині опитаних респондентів – 28% їх шкода. З позитивних рис дітей з особливими потребами респонденти назвали щирість, дружелюбність, інший спосіб мислення, креативність, енергійність та інше. З негативних- сором'язливість, непосидючість, непомірованість, підвищена емоційність.

Студенти коледжу бачать, передусім, людину, а не її ваду чи обдарованість часто підвищують самооцінку та закріплюють знання навчального змісту, виступаючи наставниками для студентів з особливими освітніми потребами.

Підсумовуючи опитування респондентів, якими є викладачі нашого коледжу ВСП «РЕТФК НУВГП», робимо такі висновки: студенти з ООП зацікавлені в навчанні, спостерігається формування інтелектуального росту, фахових вмінь; труднощі при інклюзивному навчанні виникають через низьку мотивованість, особливості особистісного розвитку людини, особливості емоційно-вольової сфери. Для плідного навчання викладачі застосовують такі методи навчання як: повторюваність матеріалу, зменшення кількості ролі оцінювання, стратегія навчання без помилок, різні види наочності.

Адміністрація та педагоги ВСП «РЕТФК НУВГП» створюють всі умови в психологічній та соціальній адаптації у коледжі, підготовці до повноцінного життя дітей з особливими освітніми потребами. Адже навчання дітей з особливими потребами спільно з їхніми здоровими однолітками сприяє їх соціальній адаптації. Таке навчання є корисним також і для здорових дітей, бо вони вчаться розуміти проблеми інших, стають добрішими.

В основу інклюзивної освіти в коледжі покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей з особливими потребами, забезпечує однакове ставлення до всіх студентів, толерантне ставлення суспільства до дітей із особливими освітніми потребами.

Отже, в інклюзивному освітньому середовищі в умовах коледжу всі студенти здатні досягти успіху, а саме: студенти з особливими освітніми потребами демонструють високий рівень соціальної взаємодії з іншими дітьми; підвищується соціальна компетентність і вдосконалюються комунікативні навички студентів, що є основою для розвитку фахової компетентності; студенти з особливими потребами, хоч і навчаються за однаковою навчальною програмою, проте завдяки принципу індивідуального підходу до кожного студента, та диференціації навчання у коледжі процес набуття фахових вмінь і навичок відбувається ефективно і на високому рівні.

Література та джерела

1. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2017. № 30, ст. 1
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» № 545 від 12 липня 2017 р. (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 17 від 22.08.2018). *Урядовий кур'єр*. 2017. № 137.
3. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ: ТОВ «Агенство «Україна»», 2019. 300 с.
4. Індекс інклюзії: загальноосвітній навчальний заклад: навчю-метод. посіб. / кол. упорядн.: Патрикєєва О. О., Софій Н. З., Луценко І. В., Василяшко І. П. / під заг. ред. Шинкаренко В. І. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 96 с.
5. Данілавічюте Е. А., Литовченко С. В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / за ред. А. А. Колупасвої. К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. 360 с.
6. Базиленко А., Бояршинова К., Гребенюк А., Давиденко Г., Іванова І., Коротєєва А., Литовченко О., Маркуця С., Таланчук І., Туровець Г. Соціалізація молоді з особливими освітніми потребами: кращі практики: метод. посіб. / за заг. ред. А. Базиленко. Київ: Талком, 2020. 128 с.
7. Теорія і практика інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / упоряд. Бондар К. М. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

ORAL SPEAKING AS AN IMPORTANT SKILL IN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE IN PROFESSIONAL EDUCATION

Олександра Сергійчук,

студентка 2 курсу спеціальності 242 «Туризм»

ВСП «Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж»

Національного університету водного господарства та природокористування

Науковий керівник – Олена Король, викладач іноземної мови

У статті обґрунтовано важливість вміння висловлюватись усно як базової складової успішного оволодіння іноземною мовою у закладах професійної освіти. Розглянуто способи побудови ефективного усного висловлювання.

The current stage of development of linguistics and philology is characterized by increased interest of scientists to the problems associated with the presentation of public performances, in particular stage performances. One of the core competencies for educated professionals concerns the ability to present. This competence domain is regarded as crucial for graduates to function in various working environment. Although presenting is acknowledged around the world as an essential ability of educated graduates, young

professionals often still lack the competence to speak in public. Furthermore, presenting is considered as the most prevalent fear that individuals experience in social situations. In this field of research, oral presentation competence is regularly defined as 'a combination of knowledge, skills and attitudes needed to speak in public in order to inform, self-express, relate, or to persuade. Any performance has its own specific structure, features in building a dialogue with the audience, a specific content, intonation and structure of sentences. The success of a presentation often directly depends on the quality of its preparation. This topic is quite relevant, since in modern times public speaking occupies an important place in our social life many types of public performances have become part of modern culture and are an object of interest for many people both in the scientific and in the entertainment field. The ability to speak publicly, effectively influence the audience with the help of the word is an important prerequisite for success in many areas and types of professional activity: politics, management, trade, law, pedagogy, service, etc. The effectiveness of public performance is determined by knowledge of the relevance of the statement, logic, emotionality and the expressiveness of the speaker's speech. The greatest impression is made by spoken language, but not readable from the manuscript [1; 47]. It is important to give the listener the impression that speech is delivered immediately at the time of the speech, which should sound like a conversation with the audience. Communicativeness, the installation of live communication with listeners is created by conversational speech, visual and voice contact. At the same time, each speech counting on success should be carefully prepared and thought over. Both logical and emotional arguments are used to influence the audience. Thus, well-designed, carefully verified performances in a live audience should be clearly expressed. Clarity, intonational richness of speech facilitate communication in any situation. The main requirement for modern performance is its effectiveness. This can fulfill this requirement only when the speaker speaks linguistically.

Work on the language and structure is an obligatory step in preparing the performance, but the language culture is subjected to real tests during speech, during inevitable improvisations, deviations from previously edited text. Sentence structures in the text come in many forms. There are simple and more complex structures. There are various features in sentence structures that help make speech more effective and impressive. Many structures are often used in literature and public speaking. Human consciousness develops, the progress of society does not stand still, along with this, ways of expressing thoughts are inherently improved. This quote from the famous teacher confirms that studying public performances is significant and relevant because public perception is the most important aspect. The hypothesis of the article is the following statement: Certain grammatical patterns and sentences that are simpler in structure should have a more positive effect on the audience during performance than more complex sentences. In order to understand this topic, you need to familiarize yourself with the concept of the sentences and the types of structures of the sentences [2; 50].

There are six types of sentences based on structural classification. These are: simple sentence, complex sentence, compound sentence, compound-complex sentence. Simple sentence is the most basic and easiest to understand because it does not require you to write a long sentence to come up with it. This type of sentence only includes one independent clause - or a subject followed by a verb phrase or a simple verb [3; 13]. In order to consider the remaining proposal structures, it is necessary to familiarize yourself with such concept as a clause. The clause is the basic building block of a sentence. It must contain a subject and a verb. Although they appear simple, clauses can function in complex ways in English grammar. A clause can function as a simple sentence, or it may be joined to other clauses with conjunctions to form complex sentences. In traditional grammar, a complex sentence is a sentence that contains an independent clause (or main clause) and at least one dependent clause. Put another way, a complex sentence is made up of a main clause with one or more dependent clauses joined to it with an appropriate conjunction or pronoun. "Most of the sentences we use in writing or in continuous speech are complex...There is a recurrent need to expound facts or concepts in greater elaboration than the structure of the simple sentence permits" [4; 34]. A compound sentence can be thought of as two (or more) simple sentences joined by a conjunction or an appropriate mark of punctuation. It is one of the four basic sentence structures. Regardless of how you structure a compound sentence, it signals to the reader that you are discussing two equally important ideas.

Different genres, as well as different forms of public speaking (lecture, report, speech, etc.), require different methods of preparation, but there are general rules for preparing a public speech in rhetoric — rules that can and should be applied in preparing almost any speech, in any genre. After we have considered in detail the various structures of sentences, it is necessary to learn more about public speaking and the factors that ensure its effectiveness. Any presentation should have the features of a conversation. These questions may be rhetorical, but they can increase the effectiveness of oral presentation, primarily short dialogues with

the audience during the presentation itself. The presentation style should be primarily conversational, the presentation should be in the nature of a relaxed conversation. This is the colloquial style of performance. No need to use a lot of special, book, foreign words, you need to speak more simply - this is also a manifestation of the demand for conversationality. The main idea should be formulated in words and preferably at least two or three times during the speech. Like the beginning, the end of the speech should be short, clear, understandable, well thought out. The final phrase must be thought out in advance and formulated in words. It, like the initial phrase, must be rehearsed to pronounce without hesitation, clearly and clearly [5; 56].

It can be concluded that the success of public performance forms various factors. Simple sentence structures make public speaking more accessible and understandable to the public. Simple sentences in a public speech help the speaker to feel more confident, not to make mistakes and not violate the logic of the narration. The using in speech of correct intonation, constructions and words makes speech more vivid and emotional. This affects the positive perception of the public, motivates them and arouses their interest in the speaker's speech. Such aspects in public speech allow creating the effect of dialogue with the public, thereby making the public more attentive to the speaker's words. Speech should have many expressive means in the use of which the author makes no mistakes. Speaker shouldn't use narrowly professional vocabulary and complex speech. All complex words that are not necessary must be excluded; those that are important must be clarified. Thus, speaker can keep the attention of the maximum part of the audience, regardless of the level of competence of each of the listeners. The brevity and clarity of speech provides great public attention because the public does not need to focus on complex sentences in speech for a long time and the public does not lose the main essence of the speech. If a simple sentence structure is used in a public speech, then the speech is more successful because it will be easier for the public to perceive the speaker's information.

Література та джерела

1. Артемчук Г. Про сучасні підходи до викладання іноземних мов. *Рідна школа*. 2003. № 9. С. 47–49.
2. Ніколаєва С., Шерстюк О. Сучасні підходи до викладання іноземної мови. *Іноземні мови*. 2001. №3. С. 49–56.
3. Robert B. Influence: The Psychology of Persuasion. 1984. 164 p.
4. Vasiliev E. P., Vedenova Y. V., Kuklina A. V. Foreign Philology: English and Literature. 2006. 127 p.
5. Yakovleva N. O. Public speaking in English. 2012. 124 p.

ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Анна Серeda, Слива Софія ,
студентки 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Світлана Денисова,
викладач іноземних мов циклової комісії словесних дисциплін

Розглянуто дистанційне навчання, як нову форму навчання. Висвітлено процес вивчення іноземної мови в умовах карантину, розкрито його плюси та мінуси.

Вивчення іноземної мови в рамках дистанційного навчання – нова реальність. Що ж таке дистанційне навчання? Відповідно до Українського педагогічного словника, «дистанційне навчання – форма навчання, коли спілкування між викладачем і студентом або вчителем і учнем відбувається за допомогою листування, магнітофонних, аудіо- та відеокaset, комп'ютерних мереж, кабельного та супутникового телебачення, телефону чи телефаксу тощо».

Основними складовими поняття «дистанційного навчання» є:

- суб'єкти процесу;
- компоненти навчального процесу (засоби навчання, організаційна та контролююча методики);

- засоби ІКТ [1].

У березні 2020 року пандемія суттєво вплинула не лише на наше звичне життя, але й навчально-професійну діяльність. Цей період став поштовхом до формування досвіду викладання іноземних мов в умовах дистанційного навчання. За цей короткий час треба було не лише переміститися з аудиторій в онлайн середовище, а й навчитися працювати в незвичному для себе віртуальному просторі. Особливо старше покоління викладачів звикли працювати в аудиторії, спостерігаючи за учнями та їх реакцією. Відсутність зорового контакту стала проблемою, яку необхідно було вирішувати. Хоча, використання можливостей інтернету для учнів та викладачів не є чимось незнайомим та новим, вивчати іноземну мову, спираючись на цифрові технології, в період дистанційного навчання стала особливим викликом для багатьох.

Вивчення іноземної мови в період дистанційного навчання стало новою дійсністю не лише для учнів та студентів, а й для вчителів і викладачів. Багато викладачів були не готовими до цих змін, адже їм потрібно було за кілька днів засвоїти новий вид роботи потрібний для проведення занять в онлайн режимі. Важливо було швидко та якісно розібратися та підключити платформу, необхідну для навчальної роботи під час карантину, опанувати навички та вміння роботи з редакторами тексту. Проведення онлайн-конференцій стало одним із найважчих процесів дистанційного навчання. По-перше, не всі діти мали засоби онлайн зв'язку, через що не могли приєднатися до навчального процесу. А по-друге, важко було зосередити увагу учнів під час проведення уроку [2].

Під час онлайн роботи педагогу потрібно вибрати певні форми й методи роботи з класом учнів, що викликають інтерес та потребу у співпраці, задля оволодіння матеріалом навчального характеру. Запровадження сучасних методик та технологій є головним в появі зацікавленості під час дистанційного навчання іноземних мов. Задля цього потрібно провести аналіз різноманітних видів інформаційних технологій, вибрати із них ефективні та ті, які найбільше підходять для дистанційного процесу навчання. Тому вчителю необхідно докласти чимало зусиль для вибору методів.

Мобільність є важливою характеристикою сучасного життя. Під час вивчення іноземних мов вона є теж досить значною. За своєю суттю форми онлайн навчання є універсальними, що дозволяє використовувати різноманітні методи та прийоми навчального процесу. Проаналізувавши теперішню систему освіти можна зробити висновок про її подальший швидкий розвиток та впровадження до навчального процесу технологій дистанційної освіти. У педагогів виникають проблеми з методичною підготовкою до дистанційної роботи, з процесом моделювання уроків в онлайн режимі.

Навчання в онлайн режимі не здатне повністю замінити традиційну систему освіти, але має здатність ефективно її доповнити. У цьому випадку найкраще було б використовувати змішані моделі навчання іноземної мови. Під час проведення онлайн занять вчителю варто розповісти навчальний матеріал, навести приклади, виконати кілька вправ та пояснити незрозумілі моменти. А вже тоді дати дітям час виконати завдання на закріплення нової теми, поза відеоконференцією. Онлайн урок, різні чати, ігри та інші форми навчальних занять, які проводяться за допомогою інтернет комунікації, дають можливість підвищити мотивацію школярів, підвищити мовленнєвий обсяг слів та розвинути знання та навички спілкування іноземною мовою [3].

Під час дистанційного навчання найчастіше використовувалися такі платформи як: ZOOM, Google-meet, Skype, що дали змогу збільшити обсяг мовленнєвої комунікації. Також варто зазначити, що онлайн-уроки дають багато можливостей для розвитку вмінь аудіювання. Навички письма варто тренувати залежно від поставлених цілей. Сюди можуть належати власні висловлення, написання листів, розповідей.

У процесі дистанційного навчання можна виділити переваги та недоліки цього формату. До плюсів цього формату варто віднести доступність (можна здобувати знання в будь який час і де вам зручно, важливо лише мати доступ до інтернету), гнучкість (під час дистанційного навчання здобувач освіти більшість матеріалу засвоює самостійно, отже може вибирати час для цього сам). Вибір темпу роботи, коли здобувач освіти виробляє ритм своєї діяльності, це і є унікальна можливість дистанційного навчання. Також, дистанційне навчання має свої мінуси. Один з найбільших недоліків – це відсутність живого спілкування між здобувачами освіти і викладачами. Сюди ще відноситься відсутність контролю з боку викладача, що я викликає бажання розслабитись і відкласти роботу на потім, отже дистанційне навчання вимагає від здобувача освіти серйозної самодисципліни [2].

Попри труднощі і недоліки, дистанційне навчання має великі плюси: воно дає можливість спілкуватися з носіями іноземної мови з різних країн та стирає просторові бар'єри. Здобувачі освіти

навчаються толерантності, розширюють свою комунікативну сферу та готовності шукати компромісне рішення, і ще навчаться з повагою ставитися до чужої думки.

Варто згадати про наочно-ілюстративну функцію, мультимедійні презентації успішно використовуються викладачем під час дистанційного навчання: введення та закріплення лексичного і граматичного матеріалу, контролю вивченого матеріалу тощо. Створення презентацій є невід'ємним складником самостійної роботи здобувачів освіти. Їх використовують при переказі текстів, аудіюванні та складанні діалогів. Розробка презентацій сприяє підвищенню інформаційної культури, мотивації та самооцінки здобувачів освіти. Досвід показує високий рівень ефективності використання презентацій за дистанційного вивчення іноземної мови [3].

Отже, дистанційне навчання є частиною загальної системи освіти. Адже йому притаманні всі його компоненти: ціль, зміст, принципи, форми та засоби навчання. Онлайн-уроки спрямовані на результативне проведення навчання. Під час дистанційного навчання педагоги вдосконалили свої навички та вміння, підвищили рівень професіоналізму, оволоділи новими технологіями та навчилися застосовувати їх під час навчального процесу.

Література та джерела

1. Владимірова Л. Дистанційне навчання іноземних мов. Saarbrücken, Deutschland: LAP Lambert Academic Publishing, 2017. 57 с. URL : <https://tinyurl.com/ybrx8fk3> (дата звернення: 26.02.2021).

2. Григоренко С. Е., Сагалаева И. В., Фисунова Н. В. Online-занятие как одна из форм дистанционного обучения иностранному языку в вузе. Современные проблемы науки и образования. 2018. № 5. URL : <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=28088> (дата: 26.02.2021).

3. Плюси і мінуси дистанційного навчання. URL : <https://tinyurl.com/y2wxwncv> (дата: 26.02.2021).

ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ МІЖ ОДНОЛІТКАМИ В МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Анна Серета

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Петро Бойчук,

к. пед. н., доцент, ректор

Розглянуто спілкування як принцип взаємовідносин у колективі. Висвітлено характерні особливості спілкування молодших школярів з однолітками.

На думку багатьох науковців одним із найважливіших принципів взаємовідносин у колективі є вміння спілкуватися. Ця якість є запорукою гарних стосунків між людьми, допомагає уникнути суперечок і піднімає рівень успішності навчального процесу. Тому потрібно якомога раніше розвивати у школярів вміння будувати комунікативні зв'язки.

За лінгвістично-енциклопедичним словником, спілкування – це специфічна форма взаємодії людей у процесі їхньої пізнавально-трудової діяльності [4, с. 9]. Метою комунікації є досягнення взаєморозуміння чи забезпечення взаємодії. З'ясування позиції співрозмовника, досягнення взаєморозуміння, забезпечення взаємодії є глибинною схемою стратегії спілкування [4, с. 10].

Важливим моментом в житті дитини є вступ до школи. Перехід до шкільного віку пов'язаний зі значними змінами способів та умов діяльності, у появі нових обов'язків. Під час процесу спілкування відбувається формування та розвиток особистісних властивостей й комунікативних якостей, які необхідні для вдалого розвитку комунікативно-пізнавальної діяльності.

У молодшому шкільному віці відбувається початок становлення мотивації до навчання. В цей період у дітей складається «внутрішня потреба школяра», яка проявляється у бажанні вчитися, ходити

до школи. Ні увага, ні пам'ять не носять, в цьому віці, чітко вираженого довільного характеру. Довільність пізнавальних процесів у дітей шести-десяти років виникає лише на піку вольового зусилля, коли дитина спеціально організує себе під натиском обставин або за власним бажанням. У звичайних обставинах йому ще дуже важко організувати свої психічні функції на рівні вищих досягнень людської психіки, тому важливо, щоб процес спілкування і формування комунікативної культури, зокрема, був вмотивований [4, с. 248].

Між школярами молодшого шкільного віку виникають певні особисті відносини з однолітками, які ґрунтуються на відчуттях симпатії чи антипатії. Також взаємодія може відбуватися переважно між дітьми однієї статі; учнями, що мають спільні інтереси, думки, погляди. Під час комунікації з однолітками учень може проявляти свої зацікавлення і, зустрічаючи розуміння з боку товаришів, утверджуватися у своїх нахилах. Збагачуючи один одного різними відомостями, ровесники можуть дати поштовх для виникнення в одного з них інтересу в тій сфері, яка раніше не привертала їх уваги. Адже в цей же час спілкування з ровесниками (як і з іншими людьми) може руйнувати, спотворювати всі інтереси і нахили, сформовані в дітей. Крім того, у спілкуванні можуть формуватися і соціально небезпечні інтереси [1, с. 98].

Учні розмовляють з однолітками в основному під час ігор та в процесі спільної діяльності. Як правило молодші школярі під час розмови приділяють мало часу розповідям, які не стосуються даних дій. Діти спілкуються в групах, склад яких постійно змінюється, залежно від їх праці та настрою.

Спілкування молодших школярів з однолітками має певні особливості, що відрізняють їх від комунікації з дорослими:

1. Велика різноманітність комунікативних дій і надзвичайно широкий діапазон їх застосування. Під час спілкування з ровесниками молодші школярі використовують велику кількість звернень та дій, що не так часто зустрічаються при розмові з дорослими. Також діти можуть сперечатися з однолітками, нав'язувати свою думку, вимагати, обманювати. Саме під час взаємодії з іншими дітьми вперше з'являються такі складні форми поведінки: фантазування, висловлення образи.

2. Надзвичайно яскрава, емоційна насиченість. Взаємодія молодшого школяра з однолітками характеризується значно вищою адекватною спрямованістю. Під час спілкування учень використовує більше експресивної міміки, яка виражає різноманітні емоційні стани від обурення до радості, від співчуття до гніву.

3. Нестандартність та нерегламентованість дій. Якщо під час комунікації з дорослими молодші школярі дотримуються загальноприйнятих норм поведінки, то під час взаємодійності з однолітками застосовують несподівані дії та рухи. Вони характеризуються особливою недотриманістю норм та правил: кривляння, передражнявання один одного, вигадка нових слів та звукосполучень [2, с. 58].

4. Спостереження показують, що характерною ознакою учнів молодшого шкільного віку є дисбаланс між вербальною і невербальною комунікацією. Недостатньо розвинене мовлення приводить до перебільшення в деяких школярів значення невербального спілкування: під час розмови, переказу історій дітей зловживають жестами, не завжди розуміючи деякі з них.

Під час розвитку культури спілкування дітей молодшого шкільного віку варто враховувати такі комунікативні якості:

- Змістовність (вміння обирати головне, будувати послідовну та чітку послідовність викладу матеріалу);
- Логічність (майстерність обґрунтовано висловлювати свої думки);
- Зв'язність (здатність взаємопов'язано подавати частини теми);
- Точність (вправність підбирати найбільш вдалі слова для передачі повідомлення, зумовлені метою висловлення);
- Чіткість (уміння якісно та точно передавати інформацію та формулювати висновок);
- Виразність (здатність чітко та «яскраво» подавати повідомлення);
- Багатство мовних засобів (майстерність гармонійно використовувати різні лексичні, стилістичні та граматичні засоби);
- Зрозумілість (вміння доступно висловлювати думки).

Отже, під час спілкування відбувається залучення молодших школярів до розмовних навичок та вмінь, що сприяють формуванню комунікативної культури. Позитивному ставленню до спілкування сприяє широта інтересів, їхня допитливість, емоційність.

Література та джерела

1. Бех І. Д. Виховання особистості : в 2 Т. Київ : Навчально-методичний посібник, 2003. Т. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. 344 с.
2. Корніяка О. М. Психологія комунікативної культури школяра. Київ : Міленіум. 2006. 336 с.
3. Тернопільська В. І. Шляхи виховання соціально-комунікативної культури молодших школярів. *Початкова школа*. 2009. № 10. С. 9–12.
4. Філоненко М. М. Психологія спілкування : підручник. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2008. 224 с.

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НУШ

Анастасія Синчук,

студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення «Початкова та дошкільна освіта»

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Світлана Бахомент,

викладач-методист циклової комісії психолого-педагогічних дисциплін

Розглянуто інноваційні технології виховання та навчання школярів в сучасній школі. Визначено спектр основних методик і технологій та розкрито їх зміст.

На сучасному етапі розвитку освіти існує багато освітніх технологій, що можуть допомогти вчителю досягти вищих результатів у педагогічній діяльності та правильно побудувати процес навчання. Школа дає можливість вчителям користуватись інтерактивними технологіями, які спрямовані на розвиток та формування у дітей творчих особистостей. Але, як ми всі знаємо, людину може виховати лише справжня людина. Через творчу особистість вчителя формується творча особистість учня. Тому вчителем має бути компетентна і щедра душа, оскільки він є творцем змін [2, с. 3-10]. Відбувається модифікація освітньої системи, яка вимагає від педагогів оновлення всього освітнього процесу, його стилю, змін у роботі вчителів та діяльності учнів. Наразі важливо давати учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті, виховати інноватора та громадянина, який уміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримуватися прав людини. Відомо, що розвиток школи здійснюється за допомогою інновацій. Під інноваційною діяльністю розуміється діяльність із розробки, пошуку, освоєння та використання нововведень.

Учитель початкових класів має право та змогу вільно вибирати будь-який ефективний та раціональний, на його думку, метод, прийом і технологію навчання учнів. Та все ж Нова українська школа рекомендує ключовою для використання саме предметну інтеграцію, або технологію інтегративного навчання на основі синергетичного підходу до освітнього процесу. Саме інтеграція у вивченні навчальних дисциплін, на думку фахівців, найбільше сприятиме ефективності освіти в початковій школі. В сучасній педагогічній науці інтегроване навчання трактують як комплексний підхід до освітнього процесу і безпосередньо до уроку чи його частини без поділу на окремі дисципліни. В усьому цивілізованому світі технологія інтегрованого навчання є необхідною умовою для надання якісної освіти. Варто зауважити, що теорія інтегрованого навчання давно прийнята на озброєння педагогами, але досі їй не надавали такого значення й уваги. Інтегровані уроки скоріше були приємним винятком, а не загальним правилом діяльності педагога, особливо в молодших класах. Сьогодні, з огляду на високу результативність інтегративного підходу до освітнього процесу в світі, є нагальна потреба активного застосування інтеграції в наших школах.

Дуже близькою по своїй сутності до інтегрованого навчання є технологія формування критичного мислення в початкових класах (в першу чергу на уроках рідної мови та читання). У Концепції Нової української школи вказано, що розвиток критичного мислення є одним з наскрізних завдань навчально-виховного процесу. Мислити критично означає вільно використовувати розумові стратегії та операції високого рівня для формулювання обґрунтованих висновків і оцінок, прийняття рішень. Вона зобов'язує до: ведення дискусій та участі в них усіх учнів класу; виявлення власної думки

учня; пов'язування нової інформації з уже вивченою; навчання учнів критично розмірковувати на основі вже вивченого; вміння поєднувати колективну та індивідуальну роботу.

У середовищі педагогів-практиків цю технологію перш за все пов'язують з двома відмінними методами:

1.«Мозкового штурму» – це загальна дискусія з продукуванням найбільшої кількості ідей щодо вирішення проблеми, означеної вчителем, та їх фіксацією, де немає запитань, доступні всі дитячі ідеї, учні згадують усе з минулих тем ключові переваги методу.

2.«Асоціативного куца (гронування) – передбачає не висловлювання ідей та інформації з минулих тем, а представлення образів, емоцій, почуттів з приводу предмета обговорення; йдеться про стимулювання асоціативного мислення.

Шкільна освіта має базуватись на нових інформаційно-комунікаційних технологіях та нових освітніх моделях, без яких неможливо реалізувати освітню реформу та Концепцію НУШ. ІКТ-технології – через демонстрацію та власну роботу на інтерактивній дошці, з ноутбуком, смарттелевізором, з прослуховуванням через навушники тощо, аби активізувати пам'ять і розумові процеси учнів.

Проектне навчання дедалі більше набирає обертів, оскільки є дуже ефективним і актуальним підходом до навчання. Численні дослідження вказують на те, що після його успішного впровадження в учнів покращується мотивація до навчання та підвищується рівень досягнень. Така форма роботи допомагає реалізувати частково програму ранньої профорієнтації учнів. Метод проектів дає можливість розвивати компетентності НУШ.

Одним із видів інноваційних технологій є ігрові технології. Їх використання на уроках у початковій школі відповідає природним потребам дитини, адже за своєю природою гра – це найвластивіша форма життєдіяльності дітей. У грі за власними правилами діти відчують себе дійсно вільними і усвідомлюють власне життя як свій вибір. Можна говорити і про те, що гра є специфічною формою прояву активності та саморозвитку дитини. Гра в навчанні – це спосіб зробити серйозну роботу цікавою. Гра розвиває психологічну гнучкість, розкутість, комунікабельність, емоційно-вольовий вплив. Дитина має в грі право на помилку. Вона ж є засобом розвитку дитячої уяви, розвиває пізнавальні здібності, емоційний бік особистості, збагачує словниковий запас.

Пізнавальні (дидактичні) ігри – це спеціально створені ситуації, що моделюють реальність, з якої учням необхідно знайти вихід. Дидактичні ігри широко використовуються як засіб навчання, виховання і розвитку школярів [3, с. 7-12].

Використання ігрових технологій у період навчання в початковій школі є найбільш ефективним засобом підвищення якості знань учнів з предмета. Тому творчо працювати слід кожному вчителю. Найголовнішим є те, що вчитель повинен володіти творчою діяльністю, вміло і методично правильно використовувати даний засіб, сприяючи залученню інтересів і прагнення кожного учня до знань і підвищення своєї грамотності шляхом глибокого, усвідомленого і міцного засвоєння мовних знань. Використання на уроках ігрових методик є важливим засобом виховання і навчання. Часто в результаті таких занять навчанні учні починають виявляти цікавість і краще займатися, у них розвивається інтерес до читання, що дуже важливо в початкових класах. У багатьох дітей виявляються великі здібності, ініціатива, винахідливість [1, с. 31-33].

Отож, нові завдання шкільної освіти в Україні, що спрямовані на гуманізацію та демократизацію всього навчального процесу в школі, визначають нові пріоритети навчання і виховання, потребують формування ініціативної особистості, здатної до раціональної творчої праці. Нова українська школа – це школа компетентностей.

Література та джерела

1. Жорник О. Формування пізнавальної активності учнів у процесі спільної ігрової діяльності *Рідна школа*. 2000. № 3. С. 31-33.
2. Кукушин В. Ігрові технології на уроках *Відкритий урок*. 2006. № 6. С. 3–10.
3. Фіногенов А.В. Ігрові технології в школі: навчальний метод. посібник. Київ: Педагогічна думка. 2001. С. 7–12.
4. Щербань П. Дидактичні ігри у навчально-виховному процесі. *Початкова школа*. 1997. № 9. С. 18.

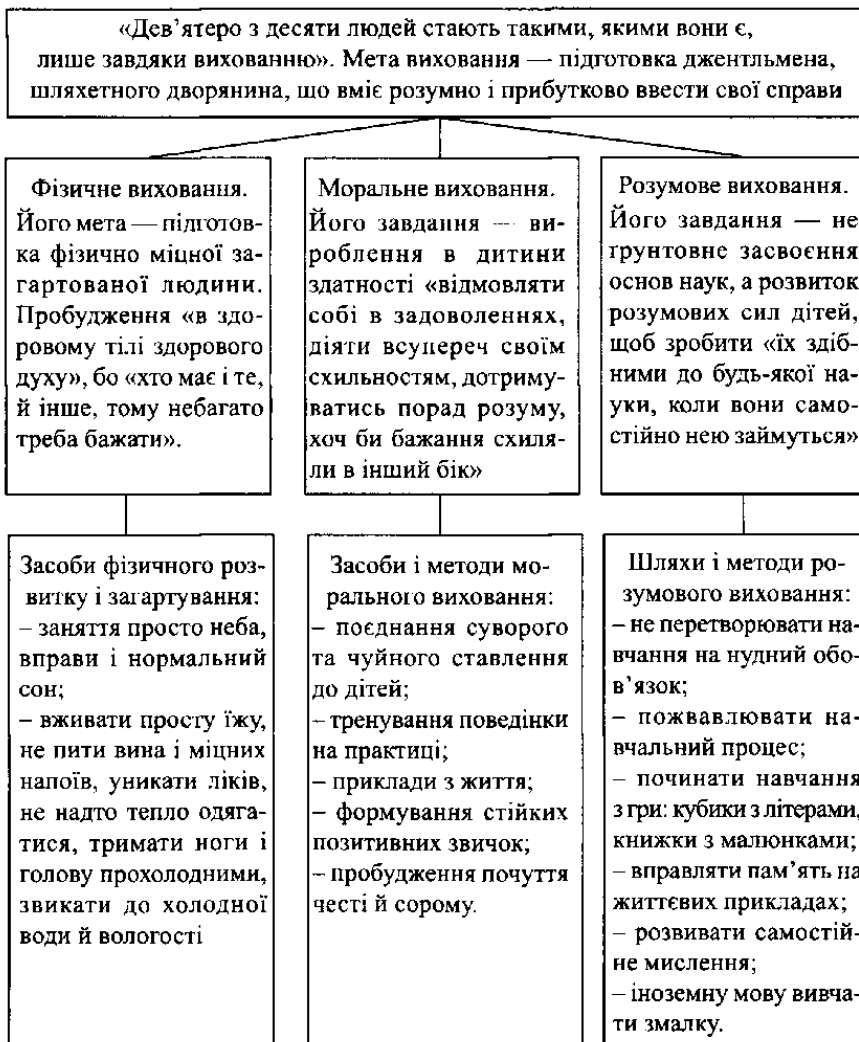
ІДЕЇ ДЖ. ЛОККА ПРО ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЖЕНТЛЬМЕНА

Вікторія Сітовська,

студентка 2 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Сергій Марчук, к. пед. н.,
завідувач кафедри педагогіки та психології*

Розглянуто думки Дж. Локка щодо всебічного та гармонійного розвитку дитини. Проаналізовано ідеї фізичного, морального та розумового виховання джентльмена.

Дж. Локк виходив з того, що англійська молодь у XVII ст. прокладала шляхи в заокеанські країни. Колоніальний розбій, життя в необжитих місцях у тяжких і незвичних кліматичних умовах вимагали від людей фізичної загартованості, моральної стійкості і наукових знань. Тому метою виховання, на думку Дж. Локка, є підготовка джентльмена, який уміє розумно і вигідно вести справи, створення здорового духу в здоровому тілі і прищеплення «світськості», тобто уміння поводити себе в товаристві [1, с. 36]. Схематичне зображення педагогіки Дж. Локка [4].

Дж. Локк вважав, що не лише фізичні, але й духовні здібності цілком виховувані. Шляхом управління їх можна довести до досконалості. Оскільки у маленької дитини ще немає власного розуму, вона повинна підкорити свою волю розуму дорослих і бачити в батьках своїх «абсолютних повелителів». Цікавими є думки Дж. Локка щодо використання у вихованні дитячих іграшок:

1. Іграшки повинні зберігатися у вихователя.

2. Дитина повинна отримувати лише одну іграшку, і тільки коли вона її поверне, отримає іншу. Надмірність різноманітних іграшок, які діти отримують одночасно, робить їх легковажними і безпечними, марнотратами.

3. Жодної іграшки не слід купувати: хай вони самі їх роблять, або використовують в якості іграшок предмети і матеріали, які їм потрапляють до рук.

4. Коли діти почнуть щось винаходити, вихователь

повинен надавати їм посильну допомогу.

5. Якщо ж діти чекають, що іграшки зваляться їм з неба, то хай вони краще залишаться без них. Це привчить їх досягати того, що їм потрібно, власними силами і своєю працею, а цим самим вони будуть привчатися до скромності в бажаннях, до працелюбності, ретельності, кмітливості тощо [2, с. 190].

Дж. Локк важливого значення релігійному вихованню, проте вважав, що головне – не привчати дітей до обрядів, а викликати любов і повагу до Бога як до вищої істоти. Він заперечує природжені релігійні ідеї, догматичну обрядову релігію і цим робить крок вперед порівняно з попередниками. Разом з тим, Локк вважає, що дітям треба дати поняття про Бога як творця світу і добродійця, не вдаючись у докладні пояснення, не примушуючи їх учити незрозумілі довгі релігійні міркування тощо.

Великого значення надавав Джон Локк фізичному вихованню. Він одним з перших дав докладну глибоко розроблену теорію фізичного виховання, якій присвятив перших тридцять параграфів своєї праці «Думки про виховання». Локк виходив зі стародавнього положення: «здоровий дух у здоровому тілі». Він вимагав, щоб усе тіло людини було загартоване, як обличчя, що переносить і спеку, і холод. В усьому слід дотримуватися помірності; єдине, в чому не варто відмовляти дітям і давати цілковиту свободу, – це сон. При цьому Локк звертає увагу й на те, що слід уникати прищеплення дітям зайвих звичок, наприклад, до певних годин харчування, до певного ліжка тощо – щоб звичка не зробила дитину рабом звичного бажання.

Розпочинати фізичне виховання слід у ранньому віці й реалізовувати його в спартанському дусі. Привчати дитину до примх погоди, аби в будь-яку пору року вона могла перебувати просто неба в легкому, зручному одязі й у такому взутті, щоб «воно могло промокати і пропускати воду», купатись у прохолодній воді, спати на твердій постелі тощо [4, с. 133]. Дж. Локк вважав, що їжа для дитини «має бути дуже проста і невибаглива», а за питво має бути «тільки легке пиво» без вина та інших міцних спиртних напоїв [3, с. 188].

Таким загартуванням організму досягається і подальша мета фізичного виховання, що зближує його з вихованням духовним. Тіло тут привчається стримувати свої бажання і потреби, поступаючись місцем вимогам духу: тіло робиться «здатним підкоритися наказам духу». Правильно поставлене фізичне виховання сприяє вихованню мужності. Джентльмен повинен бути вихований так, вважав Локк, щоб у будь-який час бути готовим одягнути зброю і стати солдатом [2, с. 191].

Моральним вихованням Дж. Локк вважав формування в дітей чеснот, про які говорив також Я. А. Коменський:

1. Мудрість (діяти так, як підказує розум). Поведінка людини має бути розумною, вона повинна керувати своїми діями, бути дисциплінованою. Мудрість має бути запорукою помірності, скромності, дбайливого, акуратного, помірності життя.

2. Справедливість (не порушувати священне право власності, не зазіхати на чуже). Діти змалку мають усвідомити, що таке власність, що означає «моє» і «твоє». Водночас дітей треба привчати до щедрості, щоб вони легко й охоче ділилися з іншими. Але при цьому треба переконувати дітей, що найщедріша людина завжди виявляється і найбагатшою.

3. Мужність (вміти опанувати себе, виконати свій обов'язок). Мужність допомагає людині боротися з небезпекою і злиднями.

4. Помірність, тобто відчуття міри в усьому. А також дбайливість, скромність, акуратність, наполегливість тощо [4, с. 134].

На думку Дж. Локка, в формуванні людини на першому місці мають стояти фізичне і моральне виховання, але певного значення він надавав і розумовому вихованню.

Уміння тримати себе в товаристві, діловитість і заповзятливість, твердив Дж. Локк, значно важливіші, ніж більшість тих знань, що їх дають європейські школи, – без них джентльмен може обійтись. Мета навчання, на його думку, повинна полягати не в тому, щоб зробити юнака вченим, а в тому, щоб підготувати з нього ділову людину, – розвинути й відповідно спрямувати його розум, зробити здатним сприймати всяке знання, коли він сам того захоче.

Дж. Локк оновив програму навчання, відкинувши середньовічну схоластику; радив вивчати реальні навчальні предмети і живу мову, замість мертвих мов; вважав, що час, працю і зусилля, треба витратити на набування знань, справді корисних і потрібних. До програми освіти Локк включав англійську і французьку мови, географію, малювання, математику, астрономію, філософію, історію, право, верхову їзду, танці, фехтування; пропонував вивчати бухгалтерію, ремесла (столярне, теслярське) і сільське господарство. Праця на свіжому повітрі (в полі, саду), на його думку, сприяє зміцненню здоров'я, а ремесло завжди може стати в пригоді діловій людині; вона корисна ще й тим, що запобігає шкідливим наслідкам від неробства.

Навчання дітей треба починати з пробудження у них інтересу до знань. Ігри з літерами, книжки з малюнками пробуджують у дитини допитливість, яку треба розвивати. Численні дитячі запитання –

перші ознаки поривання дитини до знань. Не можна зупиняти дитину, коли вона задає запитання; неправдиві або ухильні відповіді – шкідливі. Виступаючи проти схоластики, формалізму і зубріння, Дж. Локк вважав найважливішим завданням учителя навчити дитину розуміти, узагальнювати, доводити і самостійно мислити [1, с. 38].

Отже, Дж. Локк глибоко розробив багато питань виховання і навчання дітей, був прихильником індивідуальної системи виховання особистості.

Література та джерела

1. Історія педагогіки / за ред. М. С. Гриценка. Київ: Вища школа, 1973. 448 с.
2. Кравець В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва: навч. посіб. для студ. пед. навч. закл. Тернопіль: Тернопіль, 1996. 436 с.
3. Локк Джон. Думки про виховання. *Історія зарубіжної педагогіки*. Хрестоматія: навч. посіб. Київ Центр навч. літератури, 2006. С. 186–201.
4. Скільський Д. Історія зарубіжної педагогіки: посіб. Київ: Смолоскип, 2011. 376 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ірина Склезь,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Яроцук,

практичний психолог, викладач психологічних дисциплін

Подано теоретичні аспекти формування самостійності молодших школярів в умовах Нової української школи. Визначено головні аспекти, за допомогою яких можна сформувати самостійність.

Питання розвитку в школярів самостійності, критичності мислення, здатності до творчих пошуків у педагогічній науці не є новим. Перші вимоги до учнів бути творцями, активними співучасниками процесу пізнання відомі ще за часів античності. Наприклад, метод навчання, застосований Сократом, названий «маевтикою». Цей метод полягав в умінні вести суперечливий діалог, Сократ вважав, що діалог допомагав «народитися істині в душі співрозмовника» [5, с. 57].

На сучасному етапі життя все частіше можна почути, що учні не є самостійними і їх все більше потрібно вчити базовим навичкам. Нова українська школа – це той простір, де самостійність все частіше формується в основі теоретичних аспектів.

Самостійна робота як метод навчання передбачає формування важливих загально освітніх умінь (аналізувати, планувати, порівнювати, контролювати тощо), певних рефлексивних якостей, що у кінцевому рахунку забезпечує розвиток самостійності як якості особистості, формує суб'єкта навчальної діяльності [1, с. 89].

Проблема самостійної роботи учнів у процесі навчання є однією з найбільш актуальних. Вирішення її в практиці шкіл вимагає особливої уваги, оскільки в повсякденній діяльності учителя найбільше недоліків трапляється саме в організації і проведенні самостійної роботи учнів.

Самостійність – це поняття, яке часто зустрічається на сторінках публікацій, які присвячені розвитку особистості. Цим поняттям оперують філософи, суспільні та державні діячі, письменники, люди мистецтва, політики, соціологи, психологи та педагоги. Майже у всіх довідниках чи письмових джерелах, які стосуються людського існування, можна знайти цю категорію.

З точки зору психології, самостійність – узагальнена властивість особистості, яка проявляється в ініціативності, критичності, адекватній самооцінці та у почутті особистої відповідальності за свою діяльність та поведінку.

Виховання самостійності – це не від'ємна вимога сьогодення, яка передбачає формування цілеспрямованості, незалежності, широти поглядів, мислення, гнучкості розуму [1, с. 77].

Особистісний розвиток дитини починається з народження та завершується після закінчення школи надбанням самостійності та незалежності, а також почуттям внутрішньої свободи, характерної для високорозвиненої особистості. У дитинстві формуються основні мотиваційні, інструментальні та стильові риси особистості. Перші відносяться до тих цілей та задач, які вона перед собою ставить, до основних потреб та мотивів поведінки. Інструментальні риси включають бажані людиною засоби досягнення відповідних цілей, задоволення актуальних потреб, а стильові стосуються темпераменту, характеру, способів поведінки, манер.

Показником самостійності дитини є результат дій. Цей показник не можна замінити контролем дорослого. Контроль незмінно передбачає слухняність, а міцний союз цих двох понять може розвинути безвольність, безвідповідальність, інфантилізм. Самостійність не надається людині від народження. Вона формується під час дорослішання дитини, та на кожному віковому етапі має свої особливості [2, с. 49].

Формування самостійності молодших школярів відбувається в різноманітних видах діяльності. Чим у більшій кількості видів розвивається самостійність, тим більш успішним буде її становлення. Формування самостійності дитини відбувається в навчальній діяльності, яка є цілеспрямованою.. Вона оцінюється оточуючими і тому визначає положення учня серед них, від чого залежить його внутрішня позиція, та його самопочуття, емоційне благополуччя.

Таким чином, застосування на практиці різноманітних видів самостійної роботи сприяє вдосконаленню вмінь працювати самостійно та розвивати самостійність учня. Однак будь-яка робота повинна починатися з усвідомлення учнями мети та способів застосування набутих знань, умінь та навичок. Усі види самостійної діяльності молодших школярів мають велике значення. Виконання письмових вправ, написання твору, розповіді, віршів та ін., це самостійні творчі роботи, які потребують більшої активності, працездатності.

Педагог, який формує самостійність молодших школярів, сприяє створенню сприятливої ситуації розвитку дитини, вибудовуванню його життєвих перспектив, тобто реалізує мету виховання. Результатом його педагогічної діяльності буде особистість учня як «активного творця», який проектує дійсність та особисте майбутнє, яке виходить в своїх вчинків та діянь за межі самого себе» [3, с. 33].

Для формування теоретичних аспектів формування самостійності молодших школярів виділяють, такі три основні типи:

- Перший тип побудований на копіюванні дорослого. Дорослий постає перед дитиною як носій соціально знань, вмінь, навичок. Дитина повинна засвоїти ці вміння шляхом копіювання та наслідування при суворому контролю зі сторони педагога.

- Другий тип має освітній зміст. Дорослі за допомогою проблемно-пошукових завдань пропонують дитині знайти спільне рішення. При цьому відбувається імітація пошуку та прийняття спільного рішення з дорослим в будь-яких ситуаціях.

- Третій тип радикально відрізняється від двох перших: дитині не відомий принцип рішення поставленої перед ним задачі, дорослого цікавить шлях пошуку та відкриття цього принципу дітьми.

Суспільні доручення, допомога товаришам, колективна справа – все це потрібно організувати таким чином, щоб не підміняти ініціативу дитини, а дати учням можливість проявити свою самостійність [4, с. 184].

Отже, можна визначивши наступні засоби та способи розвитку самостійності дітей молодшого шкільного віку. Дитині необхідно доручати більше справ виконувати самостійно та, при цьому, більше їй довіряти. Вітати будь-яке прагнення дитини до самостійності та заохочувати її. Надзвичайно важливо з перших днів навчання у школі зробити так, щоб свої домашні роботи дитина виконувала самостійно. Сприятливою для розвитку цієї якості у дитини є така соціально-психологічна ситуація, в якій дитині доручається відповідальна справа, та виконуючи її вона стає лідером для інших дітей, однолітків, дорослих у спільній з ними роботі. Хороші умови для реалізації цієї задачі створюють групові форми навчання та праці [4, с. 185].

Таким чином усі вище перераховані теоретичні аспекти виховання самостійності, при їх систематичному, правильному використанні формують у учнів самостійність.

Література та джерела

1. Брода М. Виховання самостійності особистості: історія, теорія і практика: навч.-метод. посібник. Дрогобич : РВВ ДДПУ, 2016. 120 с.
2. Буряк В. Самостійна робота як вид навчальної діяльності школяра. *Рідна школа* . 2017. № 9. С. 49–51.
3. Резнік А.Б. Самостійна робота учнів у школі. Київ: Знання, 2019. 48 с.
4. Чулак, Л. І., Козак, Л. І., Коновальчук, І. І. Інтерактивні методи в розвитку пізнавальної самостійності молодших школярів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2017. № (43). С. 184–186.
5. Пованда Г. Д. Формування загально навчальних умінь і навичок шляхом використання самостійної роботи молодших школярів. *Початкова школа*. 2012. № 5. С. 56–61.

ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРИЙОМІВ СЦЕНІЧНОГО МИСТЕЦТВА

Ірина Склезь,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Тетяна Царик, викладач хореографічних дисциплін

У статті розкрито поняття «сценічне мистецтво» та проаналізовано застосування прийомів сценічного мистецтва в педагогічній діяльності. Охарактеризовано поняття «самостійність» як одну з головних якостей особистості.

Соціально-економічні та політичні умови сучасного життя, впливають на демократизацію суспільства, тим самим піднімають вимоги до особистісних якостей кожної людини незалежно від віку.

Готуючи майбутніх педагогів до життя, гуманізація освіти, починаючи вже з навчального закладу, призначена активізувати процес становлення самостійності особистості, через те, що це є однією з умов сучасної освіти.

Це передбачає формування у педагогів позиції суб'єкту діяльності, здатного самостійно ставити мету, обирати шлях, способи та засоби їх реалізації, організовувати, регулювати та контролювати їх виконання. Вирішення цієї проблеми необхідно починати вже на початках здобуття професії, оскільки саме там формуються у людини основи навчальної діяльності, мотиви навчання, потреба та здатність до саморозвитку. Формування самостійності в майбутніх педагогів можна назвати однією з природних завдань сценічного мистецтва.

Багатовікова історія театрального мистецтва написана виконавською майстерністю актора як головної дійової особи рольового матеріалу, що безпосередньо являє собою весь художньо-творчий процес і є підґрунтям цього виду мистецтва.

Однією з найстаріших форм духовної культури вважають мистецтво. Воно увібрало в себе всі найтонші переживання людини і світу та показує їх на сцені. Як говорив Дені Дідро – «Високе мистецтво полягає в тому, щоб приховувати його». Однією із базових навичок, якою повинен володіти майбутній педагог вважають сценічне мистецтво [1, с. 236].

Одним із найдавніших є мистецтво слова. Спочатку все існувало в усних формах, але згодом з'явився технічний прогрес та уможливив появу кіно і фотографії, а зараз сучасні інновації дозволяють створювати і уявляти зовсім по іншому образ людей і навколишнього світу.

До сценічних мистецтв належать: драматичний театр, театральне мистецтво, музичний театр, музично – драматичний театр, оперний театр, театр оперети, театр сатири, театр маріонеток, театр пантоміми, балетне мистецтво, циркове мистецтво, естрадне мистецтво. Кожний із видів сценічного

мистецтва має вплив на розвиток майбутнього педагога. При правильному доборі прийомів можна сформуванати самостійність. Ефективність роботи залежить від прийомів.

Прийоми сценічного мистецтва починаються там, де припиняється творче переживання або художнє представлення його результатів. За допомогою міміки, голосу, рухів майбутній педагог підносить учням «зі сцени» лише зовнішні прояви, ніби приховуючи ті прояви емоцій, які вирують із середини. Для такого зовнішнього показу емоцій повинен бути вироблений великий асортимент різнопланових акторських прийомів.

В сучасній педагогічній літературі самостійність визначається як одна з головних якостей особистості, яка проявляється у вмінні ставити перед собою конкретну мету, особистими силами вперто добиватися її втілення у житті, при цьому діяти осмислено та завзято не лише у знайомих обставинах, але й у нових, змінюваних умовах, які потребують своєрідних рішень [4, с. 15].

У словнику – довіднику з педагогіки дається наступне визначення: «Самостійність – якість особистості, здатність систематизувати, планувати, регулювати та активно здійснювати свою діяльність без постійного керування та практичної допомоги зовні.» [4, с. 16].

Проблема самостійності була поставлена Я. Коменським. Він вказував, що можна вивчити напам'ять лише те, що добре зрозуміти свідомістю самостійно. А. Дистервег основним принципом виховання вважав самостійність. Він підкреслював, що лише ті знання та навички мають цінність, які придбані самостійно. З його слів, учні за допомогою вчителя повинні ясно усвідомити, яку користь приносить вивчення у повсякденному житті [3, с. 20].

Самостійність оцінюється як складна якість особистості людини, в силу цього вона включає в себе якості близькі за змістом, але ті, які мають відмінні відтінки якостей, такі як організованість, старанність, ініціативність, самоконтроль, самооцінка власної поведінки. Всі ці якості разом, складають самостійність і в той же час є її ознаками, причому кожна ознака має конкретну функцію у формуванні єдиної, цілісної якості.

Розвиваючи самостійність майбутніх педагогів за допомогою прийомів сценічного мистецтва, ми повинні мати на увазі усі її компоненти та орієнтуватись на кінцевий результат – цілісну гуманну особистість. Таким чином, сприятливою умовою формування самостійності, є організація педагогічного процесу та спілкування, які мають особистісну направленість, яка враховує особливості сценічного мистецтва, та є умовою розвитку самостійності, як інтегральної якості особистості [2, с. 184].

Сценічне мистецтво вимагає від виконавця не тільки віртуозної техніки, міміки, точного осмисленого жесту, музичності, а ще багато інших навичок: спостережливості, уваги, вміння обирати необхідний матеріал та збагачувати ним життя, прояву фантазії, креативності, пам'яті та емоційної стабільності в потрібні моменти [5, с. 98].

Застосування прийомів сценічного мистецтва на формування самостійності майбутніх педагогів:

- сценічне мистецтво та його застосування у практиці передових педагогів, може слугувати творчим розвитком;
- використання прийомів сценічного мистецтва для формування самостійності повинно мати систематичний характер;
- результат провадження прийомів сценічного мистецтва для формування самостійності певною мірою залежить від того, наскільки цілеспрямовано організована підготовча робота для формування цих компетентностей;
- сценічне мистецтво сприяє інтеграції різних видів, форм і прийомів творчої діяльності майбутнього педагога.

Важливо, що виховання самостійності потребує переходу від системи прямого зовнішнього керування діями до опосередкованого педагогічного впливу на нього через створення освітнього середовища, в якій будь-яка людина набуває досвід самостійних дій. При цьому, для виховання самостійності можуть бути використані різноманітні види діяльності.

Аналізуючи та узагальнюючи визначення, запропоновані різноманітними авторами, ми розглядаємо самостійність, як якість особистості, яка виражається у вмінні ставити перед собою конкретні цілі, добиватися їх досягнення власними силами. А також незалежність, свобода від зовнішніх впливів, примусів, можливість існувати без сторонньої допомоги чи підтримки.

Отже, самостійність формується завдяки цілеспрямованій системі застосування прийомів сценічного мистецтва. Найбільший вплив на формування самостійності майбутнього педагога

надають організаційно-педагогічні умови, застосування прийомів та методик, використання інноваційних прогресивних прийомів для формування самостійності. Головне завдання перед майбутніми педагогами – позитивними стимулами підтримувати свою сформовану самостійність, застосовувати прийоми сценічного мистецтва, які допоможуть в майбутній педагогічній діяльності. Якщо правильно поєднувати та застосовувати прийоми сценічного мистецтва, то це позитивно впливатиме на самостійність не тільки вчителя, але й молодшого школяра.

Література та джерела

1. Борг Д. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування. Київ. Фабула, 2019. 304 с.
2. Чулак, Л. І., Козак, Л. І., Коновальчук, І. І. Інтерактивні методи в розвитку пізнавальної самостійності молодших школярів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 2017. № (43). С. 184–186.
3. Демидова Ю. О. Формування першооснов пізнавальної самостійності молодших школярів у конструктивній діяльності: автореф. дис... канд. пед. наук: Інститут проблем виховання АПН України, 2017. 20 с.
4. Дідора М. І., Ковальчук Т. Г., Стельмах В. О. Умови формування самостійності молодших школярів. *Початкова школа*, 2019. № 3. С. 15–16.
5. Арнольд Д. Коротка книга про мистецтво. Київ : Фабула, 2022. 192 с.

ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ ЯК ЗАПОРУКА ПОВНОЦІННОГО РОЗВИТКУ ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Софія Слива,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Надія Антонюк, к. п. н., голова циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Розкрито суть поняття «здоров'я», описано його компоненти та передумови як важливі складові світогляду особистості необхідні для повноцінного розвитку та формування.

Умови життя сучасної людини висувають актуальні завдання вдосконалення наукового аналізу проблем її здоров'я. Людина – найвища цінність суспільства, а здоров'я, носієм якого вона є, зумовлює гармонійний розвиток людини і тим самим є запорукою всебічного розвитку суспільства. Здоров'я людини – соціальна цінність, невід'ємна частина суспільного багатства, і від суспільства залежить, як здоров'я використовується, охороняється і відтворюється. Аналіз здоров'я людини стає необхідною умовою розкриття і вдосконалення людських здібностей і можливостей як рушійної сили та найвищої мети суспільного прогресу [2, с. 143].

Проблема здоров'я людини – одна з найбільш складних комплексних проблем сучасної науки.

Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад.

З позицій єдності здоров'я, яке складається з взаємопов'язаних складових, було виділено такі компоненти здоров'я: фізичне, психоемоційне, інтелектуальне, соціальне, особистісне й духовне.

Так, під фізичним компонентом здоров'я розуміється те, як функціонує організм, усі його органи й системи, рівень їх резервних можливостей. Цей аспект також передбачає наявність чи відсутність фізичних дефектів, захворювань, в тому числі генетичних.

Психоемоційний компонент здоров'я характеризує стан психічної сфери, наявність чи відсутність нервовопсихічних відхилень, уміння розуміти й виражати свої емоції, спосіб вираження ставлення до самого себе й оточуючих.

Під інтелектуальним компонентом здоров'я розуміється те, як людина засвоює інформацію, використовує її, ефективність пошуку й накопичення необхідної інформації, що забезпечує розвиток особистості та її адаптацію в навколишньому світі [1, с. 151].

Соціальний компонент здоров'я передбачає усвідомлення особистістю себе як суб'єкта чоловічої чи жіночої статі, виконання відповідних статево-рольових функцій у соціумі. Він відображає спосіб спілкування і взаємини з різними групами людей (однолітками, колегами, родичами, сусідами, дітьми та ін.).

Особистісний компонент здоров'я означає те, як людина усвідомлює себе як особистість, як розвивається її власне «Я», тобто самовідчуття власної самореалізації. Гармонійне поєднання різних способів і цілей самореалізації людини як особистості і є основою особистісного здоров'я.

Духовний компонент здоров'я відображає суть людського буття, тобто основоположні цільові життєві настанови, які забезпечують цілісність особистості, її розвиток та життя в суспільстві. Це – стрижень цілісного здоров'я, який особливим чином впливає на інші його компоненти. Будь-яке рішення, прийняте людиною, може бути спрямованим або на підтримання здоров'я й попередження захворювання, або на руйнацію його як цілісної системи та розвиток хвороби.

Зрозуміло, що у реальному житті всі чотири складових – соціальна, духовна, фізична, психічна, і діють одночасно і їх інтегрований вплив визначає стан здоров'я людини як цілісного складного явища [4, с. 120].

До основних передумов здоров'я зараховують вісім чинників: мир, дах над головою, соціальна справедливість, освіта, харчування, прибуток, стабільна екосистема, сталі ресурси.

Мир. Поняття миру розуміється ширше, ніж відсутність воєнного стану в державі. Зрозуміло, що відсутність мирних стосунків у сім'ї, конфлікт із навколишнім середовищем, робочим місцем, робочим місцем, громадським чи міжгромадським конфліктом (міжрасовий, міжконфесійний) завдає серйозної шкоди всім компонентам здоров'я – фізичному, психічному, духовному, соціальному.

Дах над головою. Поняття даху над головою дещо більше, ніж наявність будь-якої домівки. Потрібен певний рівень побутових умов, сталість майнових правовідносин, наявність інших чинників, що створюють відчуття впевненості у майбутньому щодо захисту власного майна від можливих негараздів природного або суспільного походження.

Освіта. Ступінь здоров'я, як норма правил, пов'язаний з рівнем освіти. Чим вище проміжний ступінь освіти в певному суспільному середовищі, тим кращі підсумовані характеристики здоров'я воно показує. Безсумнівно, що піклування про власне і громадське здоров'я не можна без знання того, чому це необхідно і як правильно це робити.

Крім того варто правильно сприймати теорію освіти в даному контексті не лише як освіту чисто валеологічну, а набагато ширше – як загальну освіту в цілісному. Крім того, теоріям освіти потрібно усвідомлювати комплексно: і як надання інформації, і як навчання відомим способам, прийомам і здібностям здорового способу життя, і як виховання в душі абсолютного пріоритету цінностей особистого і громадського здоров'я в усіх його рівнях, проявах, сферах [3, с. 19].

Харчування. Це судження розглядається не лише практично, як спосіб припинення відчуття голоду або найменшої підтримки життєдіяльності організму. Воно містить постачання просторим верствам населення доступу до використання і споживання якісної питної води, потрібної кількості вітамінів, мікроелементів, протеїнів, жирів, вуглеводів, продуктів підвищеної біологічної цінності, фітопродуктів, спеціальних продуктів і харчових добавок тощо, що покращує стан здоров'я і застерігає природний процес старіння.

Прибуток. Передбачається присутність фінансових можливостей для забезпечення не лише найменших потреб існування, а й для створення в суспільстві товарів і послуг, потрібних для здорового способу життя, забезпечення спромоги їх споживання.

Стабільна екосистема. Йдеться не лише про стабілізацію звичайних екологічних умов там, де вони ще не зазнали шкоди від колишньої виробничої діяльності, а й поновлення пошкоджених екологічних утворень з метою запобігання майбутньому порушенню екобалансу планети.

Сталі ресурси. Термін включає не тільки запобігання використанню енергоресурсів, корисних копалин, виробничій сировини. Говориться про зважене господарювання щодо фінансових і матеріальних ресурсів країн, громад, окремих людей, незадіяних ресурсів виробництва, матеріалів та інструментів, інтелектуальних ресурсів, потенціалу громадських і приватних ініціатив [5, с. 145].

Отже, цілісний підхід до розуміння сутності здоров'я та суміжних з ним понять, дозволяє більш адекватно й продуктивно їх розглянути з точки зору приросту міждисциплінарних наукових

знань, що дозволяє розробляти стратегію і тактику здоров'язбереження людини в сучасних екологічних і соціально-економічних умовах. А також – створення умов щодо запобігання небезпечної поведінки, вироблення умінь та навичок здорового способу життя тощо, впровадження ефективних методик роботи в молодіжному середовищі та відповідної підготовки спеціалістів, які працюють з молоддю.

Література та джерела

1. Вакуленко О. В. Формування здорового способу життя: генеза теорії та практики у світі та Україні. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Вип. 12. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. С. 142–147.
2. Воронова Т. В., Пономаренко В. С. Основи здоров'я: Посібник для вчителя. Київ : Алатон, 2005. 145 с.
3. Гончаренко М. С. Валеопедагогічні аспекти духовності: навч. посіб. Харків : ХНУ ім. В.М. Каразіна, 2007. 400 с.
4. Звіт про науково-дослідну роботу «Формування здорового способу життя молоді в контексті профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі» / Архів Державного інституту сімейної та молодіжної політики, 2016 р. 151 с.
5. Основи законодавства України про охорону здоров'я (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993 № 4. С. 19. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Василина Солонинка,
студентка 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник — Валентина Триндюк, к. пед. наук,
доцент кафедри філології*

Подано та описано інноваційні педагогічні технології навчання, які успішно використовуються в початковій школі; говориться про їх сутність, значення та завдання.

Школяр початкової школи не лише готується до дорослого життя, не просто набуває знання, але й водночас бере участь у різноманітних видах діяльності. Використання інноваційних педагогічних технологій дає можливість формувати у дітей готовність до самостійного пізнання навколишнього середовища. Сучасні технології в освіті розглядаються як засіб, із допомогою якого може бути реалізована нова освітня система.

Педагогічні технології – це складна система засобів і методик, об'єднаних пріоритетними загальноосвітніми цілями, концептуально взаємопов'язаними між собою завданнями і змістом, формами й методами організації навчально-виховного процесу, де кожна позиція накладає відбиток на всі інші, що і створює в результаті певну сукупність умов для розвитку учнів [3].

Поруч із традиційною технологією навчання існують технології особистісно орієнтованого навчання. Зараз різні автори називають безліч технологій, які належать до особистісно орієнтованих. В початковій школі серед технологій, які орієнтовані на особистість учня, виділяються наступні:

– *ігрові технології*. Даний метод навчання передбачає засвоєння навчального матеріалу та змісту освіти, формує взаємодію педагога і учня за допомогою гри, а також допомагає знайти та отримати бажану ціль, тобто досягти певного результату. Урок, який проводиться в ігровій формі, потребує дотримання деяких правил, а саме: попередньої підготовки, мають бути атрибути гри, для зняття напруги та перенесення уваги окремі ігрові моменти можуть носити не навчальний характер. Оскільки головне – це повага до особистості дитини, не «вбити» інтересу до роботи, а намагатися розвивати його, не залишаючи почуття тривоги і невпевненості у своїх силах [2];

– *групові технології*. Сутність цього навчання полягає у наступному: на групових заняттях відбувається взаємодія між учителем та учнями і між самими учнями. Перевагами групового навчання є: привчати до важливих навичок життя – уміння слухати, розв’язувати конфлікти мирним шляхом, мати власну точку зору і ставати на точку зору інших, працювати разом; покращується успішність; змінюється ставлення до школи; діти бачать цінність взаємодопомоги. Типи групового навчання: навчання в парах, маленька команда, завдання для всього класу [2].

– *технології розвивального навчання*. Головною метою такого навчання є формування активного, самостійного творчого мислення учня і на цій основі поступового переходу у самостійне навчання. У зв’язку з цим завданнями розвивального навчання є: формування особистості із гнучким розумом, розвиненими потребами до подальшого пізнання та самостійних дій, певними навичками та творчими здібностями. Розвивальне навчання – основа формування творчої особистості, а в подальшому – креативної особистості, яка має внутрішні передумови, що забезпечують її творчу активність. Розвивальне навчання – такий процес діяльності учнів, у ході якого кожна дитина повинна самостійно або з допомогою вчителя зрозуміти матеріал, творчо застосувати його в нестандартних умовах та свідомо запам’ятати для подальшого навчання [3]. Досліджено, що при проведенні традиційного уроку на самостійну роботу дітей відводиться 9% часу. Тобто самостійна робота учнів, що сприяє розвитку їх пізнавальної активності і яка може бути за зразком, у схожій ситуації, у новій ситуації, практично зведена до мінімуму.

– *комп’ютерні (інформаційні) технології*. Комп’ютерні засоби навчання називають інтерактивними, бо вони мають здатність «відгукуватися» на дії учня та вчителя, «вступати» з ними в діалог, що й складає головну особливість методик цього навчання. Тому комп’ютер можна використовувати на всіх етапах процесу навчання: під час пояснення нового матеріалу, закріплення, повторення, контролю ЗУН. Разом з тим він для дитини виконує різні функції: вчителя, робочого інструмента, об’єкта навчання, ігрового середовища. Основною метою комп’ютерних технологій навчання є підготовка учнів до повноцінної життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства. Чи можна використовувати ці технології в початковій школі? Так, якщо дотримуватися всіх вимог щодо роботи на комп’ютері [4];

– *технології формування творчої особистості*. Прийшовши до школи, діти повинні заглиблюватись в атмосферу творчості, пошуку нового, піддавати сумнівам сталі істини. Ця технологія тісно поєднана з іншими технологіями, однак має і свої індивідуальні риси: діяльність учня не повинна регламентуватись, потрібно постійно викликати інтерес дитини до навчання. Тому важливу роль у стимуляції в школярів інтересу до праці відіграють завдання: підбір вчителем завдань, що потребують творчої переробки, узагальнення, систематизації, вмінь та навичок порівнювати й аналізувати, пошуку; використання ігрових моментів, що стимулюють прояви самостійності учнів, їх творчих можливостей; розв’язання творчих завдань. Очевидно, що технологія формування творчого учня орієнтована на особистість. Тобто це означає максимальну індивідуалізацію і диференціацію навчального процесу. Через це, вчитель, який формує творчу особистість, повинен бути новатором по суті своїй. Тільки тоді нові ідеї, прогресивні принципи та прийоми допоможуть йому створювати нові педагогічні технології, впроваджувати різноманітні інновації в навчально-виховний процес. І тільки тоді буде перебудовано всю систему виховання і навчання у бік підвищення її ефективності [3].

– *інтеграційні технології*. Метою є забезпечення інтеграції міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів, навчальних тем, уроків, навчальних днів.

– *структурно-логічні технології*. Завданням є поетапна організація системи навчання, що забезпечує логічну послідовність формування та розв’язання дидактичних задач на основі відбору їх змісту, форм, методів і засобів навчання на кожному етапі з урахуванням поетапної діагностики результатів.

– *технологія проблемного навчання*. Безсумнівно створення проблемної ситуації є необхідною умовою організації процесу навчання, що сприяє розвитку мислення дітей, їх творчих здібностей. Проблемне навчання спрямоване на оволодіння, закріплення та розвитку в учнів встановлювати причинно-наслідкові зв’язки, що дають змогу позитивно виходити із ситуацій та досягати результатів. Звісно, таких підхід до навчання в більшій мірі несе практичний зміст. Адже сучасний світ потребує сміливих, креативних, творчих та впевнених особистостей [1, с. 89].

Таким чином, педагогічна технологія – це побудова діяльності педагога, у якій усі дії представлені в певній послідовності і цілісності, а виконання передбачає досягнення потрібного

результату й має прогнозований характер. Безперечно, переваги цих технологій полягають не лише в посиленні самостійної роботи учнів, але й спрямуванні технологій на розвиток творчого потенціалу особистості, індивідуалізації та диференціації навчального процесу, сприяння ефективному самоконтролю й самооцінці результатів навчання. Не викликає жодного сумніву, що пріоритетом навчання має стати не засвоєння учнями певного обсягу знань, умінь і навичок, а вміння дітей вчитися самостійно, здобувати знання і вміти їх застосовувати, відбирати потрібне, запам'ятовувати та пов'язувати з іншими. Отже, впровадження інноваційних педагогічних технологій створюють умови для підвищення якості навчання, пізнавальної активності й навчальної мотивації молодших школярів.

Література та джерела

1. Ковальчук В., Силюга Л., Стасів Н., Білецька Л. Реалізація технології проблемного навчання у процесі вивчення математики у початковій школі. *Молодь і ринок*. 2016. № 7. С. 6–10.
2. Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. Освітні технології : навч.-метод. посібн. / за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2001. 256 с.
3. Педагогические технологии: Учебное пособие для студентов педагогических специальностей / под общ. ред. В.С. Кукушина. Серия "Педагогическое образование". Ростов н/Д : Март, 2002. 320 с.
4. Співаковський О. В., Львов М. С. Педагогічні технології та педагогічно-орієнтовані програмні системи: Предметно-орієнтований підхід. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2002. № 2. С. 17–21.

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ПСИХОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Катерина Стасюк,

студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Наукова керівниця – Надія Пушкар, викладач-методист

кафедри циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Висвітлено підходи до формування вчителем початкового навчання психологічно безпечного освітнього середовища відповідно до вимог концепції Нової української школи, що сприяє вихованості та розвивальним потребам дитини в соціокультурному контексті.

Сучасний учитель Нової української школи – це професіонал, який знаходиться у постійному творчому пошуку, удосконалюючи себе як фахівця. Йому необхідні гнучкість і нестандартність мислення, вміння адаптуватися до швидких змін в освіті. Учитель сучасної школи не тільки дає знання, але й формує духовно інтелектуальну творчу особистість, адаптовану до сучасних вимог, різнобічно розвинену, соціально зрілу, яка успішно засвоює ціннісний досвід поколінь, виробляючи свій власний досвід діяльності, творчості, спілкування, проявляє себе як вихована людина, сповідуючи загальнолюдські цінності. Важливим завданням, яке сприятиме формуванню нової людини майбутнього, є забезпечення вчителем психологічно та емоційно сприятливого освітнього середовища для здобувачів початкової освіти. Вважаємо, що піднята нами тема є актуальною.

Проблемі освітнього середовища приділяли увагу науковці та практики. Воно стало предметом дослідження Л. Виготського, О. Леонтьєва, В. Панова та інших. Більшість дослідників (І. Баєва, В. Лебедєва, Н. Селіванова, О. Савченко) під освітнім середовищем розуміють сукупність природних і соціальних умов і впливів, що оточують людину [4, с. 20]. Концепцією Нової української школи передбачене упровадження нових підходів до формування якісно нового освітнього середовища. Це стосується зміни формату стосунків між учнями, учителем, батьками та організації простору класу [1].

Нормативними документами передбачено, що планування і дизайн освітнього простору молодших школярів спрямовується на розвиток дитини і мотивацію її до навчання. Освітнє середовище у початкових класах має бути місцем, де діти відчуватимуть себе захищеними та в безпеці, де відбувається більшість навчальних видів діяльності. В класі розміщуються дитячі роботи, роботи сімей. Це значимо для дітей. Тут враховуються їх інтереси і потреби, їхні попередні знання та досвід. Вчитель здійснює контроль щодо того як, де і якими навчальними матеріалами будуть користуватися діти. У такому класі є місце для творчості, досліджень, розвитку, позитивної самооцінки дітей. Тут забезпечуються їх базові потреби, потреби у навчанні, додаткові потреби (для дітей з особливими освітніми потребами). У такому освітньому середовищі є баланс між навчальними видами діяльності, ініційованими вчителем, та видами діяльності, ініційованими самими дітьми. Таке середовище забезпечує можливості дітям робити власний вибір, можливості для розвитку нових та удосконалення наявних практичних навичок, отримання нових знань, розвитку свого позитивного ставлення до інших. Дуже важливо, щоб учитель став моделлю бажаної поведінки і ставлення [2, с. 51].

Поведені нами дослідження (вивчення документації, спостереження за роботою вчителів, співбесіди з учнями) в КЗ «Луцька загальноосвітня школа І-ІІІ ст. № 2» під час проходження педагогічної практики з виховної роботи в першому півріччі 2021-2022 навчального року, дають підстави стверджувати, що вчителі початкових класів активно виконують завдання реформи, створюючи психологічно та емоційно сприятливе освітнє середовище. Вони усвідомлюють відповідальність, яку несуть за своїх учнів. Сумлінно виконують покладні на них обов'язки: поважати кожну дитину; вірити в успішність кожної дитини; бути чесними і визнавати власні помилки; вміти слухати й дотримуватися конфіденційності; бути послідовними й справедливими; мати високі очікування щодо кожного учня, у тому числі учнів з особливими освітніми потребами; цінувати особисті зусилля дітей; організовувати стимулююче середовище; постійно поновлювати свої знання про дитячий розвиток та ставитися до людей з повагою, добротою й відповідальністю [2, с. 52].

Дослідження проблеми показало, що вчителі початкової школи володіють загальними та професійними компетентностями. Однією з них є психологічно-фасалітивна компетентність. Вона забезпечує усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного і морального здоров'я дитини, здатність сприяти творчому становленню молодших школярів та їхній індивідуалізації. Учителі постійно коректно спрямовують дітей на виконання правил поведінки в школі, класі, на перерві, в ідальні, поза школою, які затверджені і розміщені для широкого загалу на сайті школи. Під час занять вміло здійснюють наскрізний процес виховання. Вчитель стає другом, прикладом для наслідування учнями у спілкуванні, емоційній поведінці. Значна робота в цьому ракурсі проводиться з батьками, яка сприяє вирішенню поставлених перед дітьми освітніх завдань. Вчитель співпрацює з психологом школи для вирішення питань безпеки емоційно неврівноважених школярів, тих, які схильні до булінгу. Спостережливість учителя, виховання дітей на загальнолюдських цінностях здатні врятувати від травм [3].

Таким чином, роль учителя в забезпеченні емоційно та психологічно безпечного, комфортного для освіти дітей середовища надзвичайно велика. Саме вчитель налагоджує співпрацю з батьками та іншими спеціалістами, прищеплює мотивацію до пізнання бажаної поведінки, підтримує впевненість кожного учня, виховує дітей на морально-етичних цінностях. Він понад усе має пильнувати емоційний клімат класу, часто присвячувати цьому години спілкування, вести індивідуальну розмову з учнями та батьками, цікавитися позаурочним життям та діяльністю молодших школярів. Саме від учителя, його професіоналізму залежить майбутнє наших дітей, їх ціннісні орієнтири. Нова українська школа розвивається, тому дана проблема потребує подальших розвідок.

Література та джерела

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти. / Міністерство освіти і науки України. 2016. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska/shkoka-compressed.pdf> (дата звернення 03.02.22).
2. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja. / під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
3. Булінг в школі. URL : <https://naurok.ua/student/blog/buling-v-shkoli-kudi-zvernutisya> (дата звернення: 17.02.2022).
4. Цимбалару А. Д. Нова українська школа: освітній простір учня початкової школи: навч.-метод. посіб. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2020. С. 18–23.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Марія Степанюк,

студентка 2 курсу спеціальності 013 “Початкова освіта”

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Юлія Скробака, к. пед. н., старший викладач кафедри філології

Подано актуальні теми проблем початкової освіти та самої нової української школи. Розкрито проблеми виховання самостійності, впливу навчального процесу на соціалізацію школяра та проблему негативних звичок учнів.

Надто складно передбачити майбутнє дітей, покладаючи на школу завдання забезпечити їх знаннями на все життя. Нестабільність світу, інтенсивність соціально-економічних і технологічних змін зумовлюють потребу вчитися впродовж життя. Тому в сучасній школі на перший план ставиться не накопичення дитиною інформації, а засвоєння нею інтелектуальних технік, які є складовими культури і невід’ємною частиною змісту освіти. Епіцентром у навчанні має бути інтерес, розвиток пізнавальної активності школярів, формування в них позитивного ставлення до процесу і результатів своєї праці.

Сьогодні неможливо навчати дітей традиційно: у центрі навчально-виховного процесу має бути учень. Від його творчої активності на уроці, вміння міркувати, обґрунтовувати свої думки, спілкуватися з учителем, учнями залежить успіх у свідомому опануванні програми.

Використовуючи в роботі розмаїття інноваційних педагогічних технологій, вчителям початкових класів необхідно пам’ятати: актуальним і гострим залишається проблема здоров’язбереження молодших школярів. При чому здоров’язберігаюча педагогіка не є альтернативною іншим педагогічним системам і підходам, наприклад, педагогіці співпраці, особистісно орієнтованій педагогіці, технології інтерактивного навчання або проектним технологіям. Насамперед, фактор збереження здоров’я школярів повинен стати головним критерієм якості всіх існуючих педагогічних систем, технологій, методів і форм роботи з школярами.

Саме від учителя залежить вплив на здоров’я учнів під час їхнього перебування у школі, процесу навчання і те, наскільки здоров’язберігаючим є освітні технології та все внутрішньошкільне середовище.

У напрямку здоров’язбереження необхідно:

1. Застосовувати системним підхід до вирішення проблеми збереження і зміцнення здоров’я дітей.
2. Сприяти оздоровленню шкільного та домашнього середовища, дотримуватися санітарно-гігієнічних вимог щодо організації навчально-виховного процесу.
3. Створювати сприятливі умови навчання дитини у школі (уникнення стресових ситуацій, адекватність вимог, методик навчання та виховання).
4. Запобігати навчальному перевантаженню школярів.
5. Забезпечувати достатній та раціонально організований рухови режим дітей під час перебування в школі.
6. Продумано і дбайливо ставитися до кожної дитини з урахуванням її психологічних особливостей.
7. Формувати в учнів правильне уявлення про роль здоров’я в житті.
8. Виховувати ставлення до здоров’я як найважливішого життєвого пріоритету.
9. Забезпечувати грамотність школярів в питаннях здоров’я, навчити основ здорового способу життя.
10. Формувати мотивацію на дотримання здорового способу життя, відповідальність за власне здоров’я та здоров’я своїх близьких.
11. Провести інформаційно-просвітницьку роботу з батьками щодо збереження та зміцнення здоров’я.

Самостійність на етапі дошкільного дитинства є складним явищем, яке тільки починає своє становлення й засвідчує готовність переходу дитини від установки на зовнішнє керівництво її активністю дорослим до прояву елементарних форм самостійності в різних життєвих ситуаціях.

Актуальність означеної проблеми зумовлена тим, що виховання самостійності підростаючого покоління належить до першочергових завдань держави в галузі освіти, починаючи з першої, дошкільної ланки.

Якщо порівнювати прояви самостійності у дітей молодшого і старшого дошкільного віку, то видно, що у старших вона проявляється інакше, її природа і спрямованість інші, ніж у 3-річних дітей. У дітей 5-7 років ініціатива і самостійність виявляються значно тонше і різноманітніше. Їх самостійність виявляється в задумі і в розгортанні сюжетів складних колективних ігор, в умінні самостійно виконати важке і відповідальне завдання, доручене групі. Підвищена самостійність дітей позначається в їх умінні оцінювати роботу і поведінку інших. Відмінною особливістю самостійності дітей старшої групи є їх організованість. Ініціатива дітей спрямовується вже на те, щоб діяти по-своєму, тобто всупереч вимогам дорослих. Діти старшого дошкільного віку можуть і вміють націлювати свою ініціативу на те, щоб краще і швидше виконувати доручену їм або задуману ними справу відповідно до вимог старших.

Рівень сформованості самостійності залежить від умов, в яких виховується дитина; сукупності чинників навколишнього середовища та відповідної вікової зрілості пізнавальних і емоційних процесів. Внаслідок цього можна визначити три основних компоненти моделі розвитку самостійності дітей дошкільного віку: інтелектуальний, вольовий та емоційний. При цьому головна увага зосереджується на компетентних фахівцях, здатних виховувати самостійну особистість. Це дозволить подолати домінування в сучасній сім'ї та дошкільному закладі практики надмірної опіки та контролю за діяльністю дітей 5-7 років. Натомість, має бути створене розвивальне освітнє середовище з наданням дітям старшого дошкільного віку права діяти самостійно, здійснювати власні вибори, приймати власні рішення у різних видах та умовах організації діяльності.

Таким чином, виховання самостійності у дітей дошкільного віку – складний і багатогранний процес, який потребує цілеспрямованої роботи.

Основними напрямками профілактичних антинаркотичних, антиалкогольних, антитютюнових програм та впровадження їх у навчальний процес; організація позашкільного дозвілля в соціально-позитивних групах, що дають можливість підліткам реалізувати свої потреби, інтереси, ініціативу; прищеплення батькам знань та навичок визнання симптомів і ознак уживання шкідливих речовин, навчання форм та методів впливу на підлітків з метою спонукання їх до здорового способу життя. Первинна педагогічна профілактика передбачає виховання антинаркотичної, антиалкогольної, антитютюнової спрямованості особистості учня, його морально психологічної стійкості як основного характерологічного утворення, що відіграє вирішальну роль у критичних ситуаціях, ситуаціях вибору, пропозицій психоактивних речовин. Вторинна профілактика передбачає в основному діагностування та виявлення залежності підлітків від психоактивних речовин. Третім видом педагогічної профілактики є система заходів, спрямованих на корекцію поведінки учня, його перевиховання, переорієнтацію хворих на алкоголізм і наркоманію.

Література та джерела

1. Сучасні проблеми навчання у початковій школі. URL : <https://sites.google.com/site/alonamoskalova2502/sucasni-problemi-navcanna-u-pocatkovij-skoli>
2. Бебіх Г. Д. Розвиток творчої особистості дитини через образотворче мистецтво. *Дошкільний навчальний заклад*. Харків, 2007. № 4 (04). С. 41–64.
3. Гуріна З. В. Психолого-педагогічні умови становлення самостійності у дітей раннього віку. Дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2007.

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

Вікторія Стець,

студентка 4 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Світлана Міліщук

Розкрито сутність поняття розумової готовності дитини до навчання. Визначено критерії розумової готовності дошкільників до навчання в школі. Проаналізовано систему засобів ефективного формування розумової готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі.

Ґрунтовні зміни, які відбуваються в сучасній системі освіти, актуалізують проблему підготовки дітей до школи в умовах закладу дошкільної освіти. Однак, існуючі підходи до організації роботи з формування готовності дітей до школи не завжди дозволяють ефективно вирішувати завдання з формування у них готовності до навчання та належного рівня розумового розвитку. Тому, особливої актуальності набувають питання застосування засобів, які спрямовані на здобуття максимального ефекту під час формування розумової готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі.

Сучасні науковці В. Антонюк [1], А. Бурова [6], О. Савченко [8] та ін., при дослідженні розумового компонента готовності до навчання в школі акцентують увагу на рівні розвитку пізнавальних процесів дитини. Відтак, розумову готовність до навчання у школі вони розглядають як відповідний рівень внутрішньої організації мислення дитини, який забезпечує перехід до навчальної діяльності. О. Савченко розумову готовність до школи вважає найважливішим результатом розвитку дитини в період дошкільного дитинства, оскільки вона забезпечує перехід до позиції учня і є необхідним фундаментом засвоєння шкільної програми. Розумова готовність пов'язана з розвитком процесів мислення, а саме з вміннями дітей аналізувати, узагальнювати, порівнювати предмети та явища навколишнього світу, класифікувати їх, виявляти причинно-наслідкові зв'язки між явищами, робити висновки [8, с. 6].

А. Бурова у своїх дослідженнях критеріями розумової готовності називає: світогляд; запас конкретних знань; розуміння основних закономірностей; допитливість; розвиненість усіх психічних процесів; вміння відтворювати зразок; розвиненість зорово-моторної координації; розвинене мовлення [6, с. 163].

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування розумової готовності дошкільників свідчить про те, що оптимізація процесу формування суттєво залежить від педагогічних засобів, які систематично і цілеспрямовано мають застосовуватися під час підготовки дітей до навчання у школі. Педагогічні засоби навчання М. Безруких характеризує як «сукупність методів, форм, змісту, яка сприяє досягненню мети освіти». Також до засобів навчання науковець відносить різноманітну діяльність вихованців: працю, гру, спілкування, пізнання тощо [3, с. 147].

Ключовим моментом у діяльності вихователя з формування розумової готовності старших дошкільників до навчання у школі є підбір ефективних педагогічних засобів. Їх цілеспрямована реалізація можлива за допомогою таких груп методів: 1) проблемних; 2) частково-пошукових; 3) дослідних; 4) інформаційних; 5) креативних; 6) евристичних та відповідних їм прийомів: виконання дітьми індивідуально-творчих та цікавих завдань на ігровому матеріалі; моделювання та схематизація; кодування та декодування; проблемні, пошукові та евристичні ситуації, які створюються вихователем; постановка питань причинно-наслідкового характеру та питань, які передбачають міркування (найефективніші прийоми розвитку розумових та вербальних здібностей); додумування казок, ігрові тренінги мислення, «розминки для розуму»; колективні роздуми; діалогічне спілкування; спонукання дітей до постановки проблемних питань; спільне з дорослими та самостійне дитяче експериментування; вирішення винахідницьких завдань (ТБВЗ); латентне (приховане), реальне (пряме), опосередковане навчання; навчання у повсякденних побутових ситуаціях [8, с. 7].

Одним із показників, який свідчить про розумову готовність до подальшого навчання у школі, є рівень розвитку дрібної моторики. Покращуючи координацію рухів, розвиток дрібної моторики, стимулює активність роботи мозку та позитивно впливає на розвиток психічних процесів. Підготовка руки дитини до письма досягається вправами з штрихування, малювання, вирізування та в інших видах робіт, які потребують чіткого узгодження рухів руки та очей. А регулярні заняття удосконалюють рухи, тренують зорову пам'ять та просторове сприйняття. Усе це створює основу успішного навчання письму [3, с. 151].

Провідним видом діяльності дітей дошкільного віку є гра. За визначенням Л. Артемової поняття «гра» означає форму діяльності в умовних ситуаціях, спрямовану на відтворення та засвоєння суспільного досвіду, зафіксованого у соціально закріплених способах здійснення предметних дій, у предметах науки та культури [2, с. 16].

На нашу думку, грає виступає найважливішим засобом формування розумової готовності дітей до навчання в школі, бо, як пише А. Богуш саме в грі докорінно змінюється її мислення та уява, розвивається здатність до передбачення подій та наслідків вчинків, а цікавість і допитливість перетворюються на потужну пізнавальну потребу [4, с. 3].

А. Бубін вважає, що в грі народжуються мотиви нової діяльності – навчання, яке цілеспрямовано сприятиме розумовому розвитку дитини. Крім того, на думку автора, в грі відбувається формування сприйняття, мислення, пам'яті, мовлення – тих фундаментальних психічних процесів, без розвитку яких не можливо говорити про розвиток інтелекту дитини. Дослідниця наголошує на необхідності розвитку інтелектуальних здібностей дітей, оскільки рівень їх розвитку позначається на процесі шкільного навчання і подальшому розвитку особистості [5, с. 131].

Формування інтелектуально-пізнавальних умінь, на думку Л. Артемової, включає, по-перше, оволодіння системою перцептивних дій, необхідних для багатостороннього аналізу предметів, і, по-друге, вміння порівнювати, класифікувати, узагальнювати, групувати та аналізувати. Гра є одним із засобів формування таких умінь, оскільки в ній дитина розвиває перцептивні дії, вирішуючи практичні завдання аналізу ситуації, що виникає в тому темпі і тривалості, які визначаються її можливостями. Цьому сприяють чимало видів ігор: дидактичні, рольові, сюжетні та ін. [2, с. 75].

Наприклад, дидактичні ігри: «Чудовий мішечок», «Вгадай, про що я розповідаю», «Магазин іграшок» та ін., навчають виділяти загальні та відмінні властивості, вміння визначати приналежність конкретного об'єкта до того чи іншого заданого класу. Використовуючи для розумового розвитку дітей такі ігри як «Геоконт», «Конструктор цифр», «Чотирьох-колірний квадрат», «Прозора цифра» можна постійно ускладнювати пізнавальні завдання та вирішувати їх велику кількість.

Подібні процеси відбувається і в сюжетно-рольових іграх. У роботах Г. Григоренко сюжетно-рольова гра старших дошкільників охарактеризована як здатність створювати сюжет для індивідуальної гри з опорою на наявний досвід [7]. Наприклад, під час ігор на побутову тематику, дитина вчиться бачити завдання, проблему, знаходити способи вирішення з використанням тих умінь, які були в її досвіді раніше, або придбані у ситуації, що виникла. Поступово дитина просувається від освоєння розумових умінь, здійснюваних на сенсорному, практичному рівні, до розумових умінь вербального характеру, що, безсумнівно, позначиться на її розумовому розвитку [7, с. 83].

Отже, до основних засобів, застосування яких є необхідним в процесі формування розумової готовності дітей старшого віку до школи можна віднести проблемні, частково-пошукові, дослідні, інформаційні, евристичні методи та відповідні їм прийоми: виконання дітьми індивідуально-творчих та цікавих завдань на ігровому матеріалі; моделювання та схематизація; постановка питань причинно-наслідкового характеру та питань, які передбачають міркування; ігрові тренінги мислення та ін.

Цілеспрямована та систематична робота із застосуванням дидактичних, сюжетно-рольових, розвивальних та інших видів ігор з дітьми з метою розвитку розумових умінь дозволяє досягти бажаних результатів в оволодінні ними здатністю аналізувати, синтезувати, комбінувати, планувати, класифікувати, розмірковувати, робити висновки, узагальнення, оцінювати та рефлексувати.

Література та джерела

1. Антонюк В. З. Теоретичні аспекти формування інтелектуальної готовності дитини до навчання в школі. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. Луцьк. Педагогічні науки. 2012. №8 (233) С. 4–7.

2. Артемова Л. В. Навколишній світ у дидактичних іграх дошкільнят: Книга для вихователів дитячого садка та батьків. Київ : Освіта, 2005. 268 с.

3. Безруких М. М. Ступеньки к школе. Книга для педагогов и родителей. Москва : Наука, 2001. 256 с.
4. Богуш А., Котирло В. Головні аспекти підготовки дітей до школи : педагогічна спадщина. *Дошкільне виховання*. 2011. № 10. С. 2–4.
5. Бубін А. О. Проблема наступності дошкільної та початкової освіти в педагогічній спадщині українських педагогів (початок ХХ ст.). *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. Луцьк. Педагогічні науки. 2010. № 23. С. 131–134.
6. Бурова А. Критерії готовності дитини до навчання в школі. *Проблеми освіти* : наук.-метод. зб. К., 2006. Вип. 6. С. 162–173.
7. Григоренко Г. І. Гра дошкільника : теорія і практика. Запоріжжя : ЛПДС, 2007. 196 с.
8. Савченко О. Неперервність освіти : дошкільля – початкова школа. Початкова освіта має стати якісно новою. *Дошкільне виховання*. 2011. № 1. С. 5–7.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Катерина Стрільчук,
студентка 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний фаховий коледж» Волинської обласної ради
Наукова керівниця – *Валентина Триндюк, к. пед. н.,*
доцент кафедри філології

Подано опис сутності комунікативного методу навчання іноземної мови, розкрито принципи, завдання та переваги та доведено ефективність його використання на уроках.

Комунікативне навчання іноземних мов останнім часом стало загальновизнаним стандартом у педагогічній практиці. Зародження цієї тенденції в середині 70-х років розглядалося як своєрідний протест проти традиційного, так званого граматично-перекладного методу навчання іноземних мов, який базувався переважно на перекладах, вивченні граматичного матеріалу, запам'ятовуванні, фонетиці (вимові) та формуванні навичок перекладу та читання. В результаті учні, хоча й володіли значними знаннями та навичками, але відчували труднощі в мовленні.

На думку Є. І. Пасова, автора комунікативного методу, «комунікативність передбачає мовну спрямованість навчального процесу, яка полягає не настільки в тому, що переслідується мовна практична мета (по суті, всі напрямки минулого і сучасності ставлять таку мету), скільки в тому, що шлях до цієї мети є саме практичне користування мовою. Практична мовна спрямованість є не тільки мета, але й засіб, де і те, і інше діалектично взаємозумовлено» [2].

В основі комунікативного методу лежать уявлення про те, що мова потрібна для спілкування, а отже метою навчання повинна стати комунікативна компетенція, яка включає в себе такі компетенції: 1) мовну (володіння мовним матеріалом для його використання у формі мовних висловлювань); 2) соціолінгвістичну (здатність використовувати мовні одиниці відповідно до ситуацій спілкування); 3) дискурсивну (здатність розуміти і досягати зв'язності у сприйнятті та продукуванні окремих висловлювань у межах комунікативно-значимих мовленнєвих утворень); 4) стратегічну (рівень обізнаності з соціально-культурним контекстом функціонування мови); 5) соціальну (здатність і готовність до спілкування з іншими) [1].

Комунікативний метод навчання – це інтерактивний метод вивчення іноземної мови, що полягає в оволодінні навичками спілкування даною мовою та сприйняття її на слух. Суть цього методу полягає в тому, що учні зосереджуються на живому спілкуванні. Метою комунікативного методу навчання англійської мови є формування комунікативної компетенції, тобто вміння висловлювати свої думки та почуття без підготовки, здатність сприймати свого співрозмовника на слух, вміння доступно подавати та доносити інформацію співрозмовнику, подолання мовного бар'єру.

Учитель проходить із учнем три етапи навчання: залучення, вивчення та активізацію (використання). На етапі залучення вчитель початкової школи залучає учня до процесу навчання: ініціює захоплюючу дискусію, пропонує щось обговорити тощо. На етапі навчання учневі пояснюють граматичну тему та вживання нових слів і виразів, тобто, вони працюють над розширенням словникового запасу та засвоєнням граматики. На етапі активізації знань учень виконує різноманітні вправи на закріплення нової граматики та слів.

Розглянемо основні принципи, цілі та завдання цієї методики. Основним принципом комунікативної методики є те, що 90-100% уроку ведеться мовою, що вивчається, лише іноді винятки робляться для тих, хто тільки починає вивчати англійську «з нуля», а складні нюанси пояснюються українською мовою. Комунікативний підхід передбачає вивчення слів у контексті. При цьому важливо розуміти, що означає це слово і як його вживати. Приблизно 70% часу комунікативного уроку присвячено розвитку розмовної мови, при чому головним моментом у такому навчанні є правильність мовлення [3].

Відомо, що часто в учнів виникає мовний бар'єр через страх помилитися в розмові. Але повторення та активізація навчального матеріалу англійською кілька разів сприяє подоланню таких бар'єрів. Як зазначають науковці, саме комунікативний метод передбачає руйнування психологічного бар'єру між вчителем та учнем, і коли ця «дистанція» зникає, простіше почати розмову чужою мовою [1].

Уроки з використанням комунікативної методики включають різноманітні вправи для відпрацювання тих чи інших звуків, скоромовки. Те, що на уроці потрібно багато говорити, як правило, багаторазово повторюючи одні й ті ж слова, поступово привчає точніше вимовляти звуки і досягати правильного звучання [2]. Таким чином комунікативний підхід також допомагає розвивати правильну англійську вимову.

Сучасна комунікативна методика пропонує широке запровадження до процесу навчання активних нестандартних методів і форм роботи для кращого свідомого засвоєння матеріалу. Для їх реалізації важливо мати чітке уявлення про комунікативну організацію уроку, яка включає визначення предмету, мети та форми спілкування, вибір ефективних форм подання матеріалу та підтримки мовленнєво-розумової активності студентів. Велика увага надається парній та груповій роботі. Дітям пропонуються теми та запитання для обговорення, і вони випробовують свої сили у реальному спілкуванні. Форми такої роботи можуть містити: внутрішні (зовнішні) кола (inside/outside circles); - мозковий шторм (brainstorm); читання зигзагом (jig saw reading); - обмін думками (think-pair-share); - парні інтерв'ю (pair-interviews) та інші [1].

Варто зазначити, що комунікативна методика передбачає дуже простий принцип вивчення граматичних конструкцій і нових слів для спілкування без так званого «зазубрювання». Вчитель пояснює правило, використовуючи у прикладах нову лексику. Робота над граматикою відбувається у тісному поєднанні з новим лексичним мінімумом за допомогою багаторазового практичного виконання заздалегідь продуманих завдань комунікативного характеру. Таким чином навичка доводиться до автоматизму та спонтанного використання вивченого в усному та писемному мовленні. Наприклад, для вивчення граматичних конструкцій вчитель обирає цікаву тему, після обговорення якої учні обов'язково використовуватимуть нове правило та розмовну лексику. складає багато стверджувальних, заперечних і питальних речень, запитуючи учнів, про щось, що має відношення до реального життя (про школу, власні кімнати, квартири, пересування у місті тощо.) Потім учасники самі навчаються ставити один одному аналогічні запитання та відповідати на них, використовуючи новий матеріал та граматичні моделі.

Використовуючи комунікативний метод під час занять, вчителю слід пропонувати учням для вивчення різноманітні теми, які є цікавими, актуальними та безумовно корисними під час спілкування в сучасному світі. Тобто тематика матеріалів підбирається з урахуванням інтересів, потреб та цілей учнів. А використання різноманітних допоміжних матеріалів допомагає урізноманітнити заняття та закріпити отримані знання, що, загалом, робить процес навчання з використанням комунікативної техніки захоплюючим та ефективним.

Отже, комунікативний підхід вчить учнів швидко формулювати свої думки та вільно говорити, спонукає учнів не перекладати свої думки з української на англійську, а вміти спонтанно говорити на різні теми, формує навички сприйняття та розуміння англійського мовлення. Вивчення мови стає інтерактивним, змістовним, спільним, та орієнтованим на учня.

Комунікативний метод навчання іноземної мови безумовно є ефективним та має багато переваг, а саме:

- розуміння відбувається через активну взаємодію учнів іноземною мовою;
- викладання відбувається з використанням автентичних англійських текстів;
- учні не лише вивчають другу мову, але й вивчають стратегії розуміння;
- важливе значення надається особистому досвіду та ситуаціям учнів, які вважаються неопцієним внеском у зміст уроків;
- подолання мовного бар'єру та страху спілкуватися іноземною мовою,
- відбувається первинна соціалізація в іншомовному середовищі;
- учні ознайомлюються із культурою країни, мова якої вивчається.

Література та джерела

1. Байдак Л. І. Суть комунікативного методу викладання іноземних мов. *Філологічні науки*. URL : <http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/4956/1/.pdf> (дата звернення: 18.02.2022).
2. Пассов Є. І. Комунікативний метод навчання іншомовного говорінню. Москва, 1985. 208 с.
3. Yuldasheva Zarnigor Farxadovna, Aminova Zarina Raimovna. Communicative method of teaching foreign languages. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/communicative-method-of-teaching-foreign-languages> (дата звернення: 18.02.2022).

QR-КОДИ ЯК МЕТОД ЕФЕКТИВНОГО ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ ШКОЛЯРАМИ

Марія Ступницька,
студентка 3 курсу спеціальності 014 Середня освіта
географія географічного факультету ВНУ імені Лесі Українки
*Наукова керівниця – Оксана Бартків, к. пед. н.,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти*

Подано значення QR-кодів у вивченні шкільного курсу географії «Україна у світі: природа і населення» 8 клас та застосування їх на практиці. Відзначено, що використання QR-кодів на уроках географії сприяє більш ефективному засвоєнню географічних знань.

Зростання привабливості географії як навчального предмета в закладах загальної середньої освіти можливе за умов посилення мотивації школярів до вивчення цієї дисципліни та формування уявлень про географію як науку, що досліджує процеси, які нас оточують повсякденно. Як засвідчує практика, у процесі вивчення географії традиційні методи стали менш ефективними і вчителі прагнуть застосовувати більш нові методи, використовувати інформаційні технології, проєкти, квести, онлайн-вправи тощо. На реалізацію інтерактивних та активних методів навчання в освітньому процесі акцентується увага і нормативними документами. Так у Концепції Нової української школи зазначено, що в процесі навчання «інтерактивні методи вчать робити самостійний вибір, пов'язувати вивчене з практичним життям, враховують індивідуальність учня».

У процесі дослідження інтерактивні методи навчання розглядаємо як способи цілеспрямованої взаємодії суб'єктів освітнього процесу, які через їх діалог, співпрацю, взаємонавчання сприяють ефективному засвоєнню учнями системи компетентностей загалом та географічних зокрема.

Сучасні учні практично не уявляють життя без смартфона. Цьому сприяє розвиток техніки, а також пандемія COVID-19, оскільки навчання проходить в онлайн режимі. Тому залучення технологій з використанням мобільного телефону на уроках географії додатково мотивує школярів до вивчення предмету. До таких методів відносимо і QR-коди.

Варто зазначити, що QR-код – це винайдений близько двадцяти років тому в Японії двовимірний штрих-код, який дозволяє кодувати будь-яку інформацію – текст, веб-посилання, номер телефону та багато чого іншого. QR-код візуально представлений у вигляді чорно-білого квадрату, що нагадує лабіринт. Як засвідчують результати досліджень, в одному QR-коді можна зашифрувати:

7089 цифр, 4296 символів (у тому числі кирилицею), 1817 ієрогліфів. Код може містити будь-яку текстову комбінацію, що складається з цифр і символів [4].

Над розробкою створення QR-кодів працювали М. Хара та Т. Нагая. Використання QR-квест технології та проблеми їх застосування в освітньому процесі знайшла відображення в роботах вітчизняних вчених (П. Демченко, Н. Олійник, Л. Покась, І. Сокол, Г. Ткаченко, С. Уліганець та ін). Специфіку використання QR-кодів на уроках географії знаходимо лише у дослідженнях Н. Понежа, Г. Тимошенко. Тому проаналізуємо можливості використання QR-кодів на уроках географії у 8 класі.

Створення QR-коду сьогодні доступне для всіх бажаючих. У мережі можна знайти безліч програм, що дозволяють кодувати будь-який текст, контактні дані, посилання або SMS-повідомлення. Для цього у відповідних полях потрібно ввести необхідну інформацію, натиснути кнопку «Створити код», після чого у вказаному полі з'явиться створений QR-код, який зберігається як зображення або копіюється посилання на нього. Отриманий код може бути розміщений у будь-якому необхідному для людини місці, де кожен бажаючий зможе його переглянути (за умови, що у нього є відповідний додаток).

Досліджуючи питання застосування QR-кодів нами відзначено, що в Інтернет-ресурсах можна віднайти безліч інформації про цей метод. На наш погляд, заслуговує уваги дослідження, проведене Н. Понежою на тему «QR-коди в освітній діяльності – перший крок у доповнену реальність», у якому акцентовано увагу на ефективності використання цього методу і на уроках географії. Хоча учителька пропонує низку варіантів застосування QR-кодів на уроках історії, а саме як додавати необхідну інформацію (дидактичні матеріали, завдання, міркування різних об'єктів і т. д.); розширювати межі навчального матеріалу підручника та навігацію для цієї роботи (бібліотека, екскурсії, квести тощо) [1], отриману інформацію можемо адаптувати і до уроків географії.

Проаналізоване, дозволяє резюмувати, що за допомогою QR-кодів можна урізноманітнити навчальний процес обравши: QR-код як елемент квест-уроку; QR-коди в ігровому форматі на будь-якому етапі уроку; інструмент для прискорення поширення інформації; елемент домашнього завдання.

На наше переконання, QR-коди доцільно використовувати у процесі вивчення всіх курсів географії у школі, але найцікавіше, напевно, у 8 класі, оскільки школярі вивчають свою країну – Україну. Так, вивчаючи тему «Ландшафти України» [2, с. 143-146], на етапі закріплення компетенцій учнів про природні зони, доцільно застосувати метод QR-кодів для того, щоб перевірити наскільки добре діти запам'ятали нову інформацію і чи можуть володіти нею.

Пояснюючи новий матеріал з теми «Геологічна будова України», пропонуємо школярам проблемне завдання, розшифрувавши QR-код доповнити отримані знання новою інформацією (рис. 1). Уже в процесі виявлення рівнів засвоєння компетенцій учнів з теми «Рослинний і тваринний світ України» пропонуємо розкодувати QR-код (рис. 2), виконати завдання та дізнатися рівень засвоєння інформації.

Рис. 1

Рис. 2

Уже в процесі вивчення теми « Природні зони України» (8 клас) [2, с. 154-167], а саме на етапі узагальнення та систематизації знань можна запропонувати учням виконати завдання: на основі створених учителем QR-кодів до природних зон (наприклад, перший QR-код – назва (зона мішаних лісів, лісостеп тощо), другий – ґрунти, третій – рослинний світ і т. д. до кожної природної зони). Учні розкодовуючи QR-коди, систематизують навчальний матеріал кожної природної зони. По завершенні виконання завдання школярі зможуть дізнатися про особливості природних зон України за допомогою правильно зібраних кодів.

Також вчитель може закодувати власні підказки, а потім роздрукувати отриманий QR-код разом із завданням. Кожен, кому знадобиться консультація з теми, отримає її в будь-якому зручному місці, просто зчитавши код. За тим же принципом У процесі вивчення теми «Природні умови і ресурси України» [2, с. 71-76] організуємо екскурсію, досліджуючи сім чудес України. У кабінеті або за його межами розміщуємо роздруковані QR-коди з посиланням на відео, аудіо або цілий фотоальбом.

Отже, QR-коди дозволяють зробити уроки географії більш захоплюючими та ефективними. З одного боку, учням зручно зчитувати цікаву інформацію та оперативно зберігати її в пам'яті мобільних пристроїв, з іншого – такий підхід дозволяє задіяти додатковий (тактильний) канал сприйняття інформації [3]. Ми переконані, що використання QR-кодів на уроках географії, уможливають підвищення мотивації школярів до вивчення географії, формують його національну самосвідомість, загальну культури, світоглядні орієнтири, екологічний стиль мислення і поведінки, дослідницькі навички, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів цифризації та діджиталізації суспільства.

Література та джерела

1. Вебінар: QR-коди в освітній діяльності – перший крок у доповнену реальність. URL : <https://naurok.com.ua/webinar/qr-kodi-v-osvitniy-diyalnosti-pershiy-krok-u-dopovnnenu-realist> (дата звернення: 17.02.2022).
2. Географія: підруч. для 8-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / укл. В. Ю. Пестушко, Г. Ш. Уварова, А. І. Довгань. Київ : Генеза, 2016. 272 с.: іл.
3. Можливості використання QR-кодів у навчальному процесі. URL : <https://vseosvita.ua/library/mozlivosti-vikoristanna-qr-kodiv-u-navchalnomu-procesi-59429.html> (дата звернення: 17.02.2022).
4. Що таке QR-код та як його використовувати вчителю? URL: <https://teach-hub.com/scho-take-qr-kod-ta-yak-joho-vykorystovuvaty-vchytelyu/> (дата звернення: 16.02.2022).

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ІГРАШКА ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сусь Людмила,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Нінель Сиротюк, викладач дизайну

Подано опис української народної іграшки, вона добра, весела, яскрава, виготовлена з природних екологічно чистих матеріалів, які не зашкодять здоров'ю дитини. Звичайно, вона не виблискує так, як холодна пластмаса, зате має в собі набагато більше – частинку душі цілого народу, код духовності нашої нації.

На уроках з використанням народних промислів і ремесел учні ознайомлюються з кращими зразками українського народного декоративно-прикладного мистецтва, вивчають побудову узорів, самі складають узори і підбирають кольори для оздоблення різних предметів. Такі уроки особливо розвивають учнів, якщо проводяться з підбиранням наочних посібників із справжніх зразків творчості.

Показування на уроках вишивок, мережива, кераміки з розписом, предметів, оздоблених різьбою по дереву, по кістці, та інших зацікавлює учнів.

Бесіди з учнями, демонстрування посібників, навчальних таблиць і фотографій треба проводити так, щоб показати всю різноманітність видів народної творчості [4].

Пояснювати основи композиції узорів особливо корисно на зразках народних промислів і ремесел. Під час бесіди звертаємо увагу учнів на те, що в оздобленні предметів ясно видно взаємозв'язок малюнка з формою і розміром предмета. Малюнок завжди розробляють, враховуючи те,

з якого матеріалу зроблений предмет: дерево, метал, кістка та ін. Розуміння законів композиції, ритму в народних узорах гармонійно поєднується з гідним подиву почуттям кольору. Показуючи зразки творчості, ми доведемо, який талановитий наш народ і як збагатилась тематика творчості.

На уроках учні дізнаються, як працюють художники над оздобленням предметів, як розробляється композиція малюнка. Якщо є змога, дуже корисно показати через епідіаскоп, який є в кожній школі, фотографії народних виробів.

Структурно-змістовий аналіз навичок образотворчої діяльності молодших школярів показує, що, виходячи із проблеми володіння технікою та прийомами образотворчої діяльності, знати основні правила організації робочого місця, користування художніми матеріалами та інструментами, гуашшю та пензлями, тушшю і графічними інструментами.

Також навички образотворчої діяльності включають уявлення про різні її види, роботу в кольорі графічними матеріалами та інструментами, ліплення, аплікацію і витинанку (як види художньої роботи з папером), послідовність роботи в малюнку, ліпленні, роботі з папером, навички в користуванні названими матеріалами і інструментами. В роботі гуашшю також вміти користуватися загостреною паличкою для продряпування деталей по вологому шару фарби.

Вказані навички містять також навички вільної (розкутої) швидкої роботи в різних видах образотворчої діяльності (одразу в матеріалі та без попереднього контуру олівцем); в роботі з папером: складання, прорізування та вирізування простих силуетних форм.

Що стосується образотворчих навичок роботи з кольором, то учні повинні вміти отримувати похідні кольори змішуванням основних, світлі і темні відтінки додаванням білої та чорної фарб, теплі і холодні відтінки кольорів додаванням головного теплого та головного холодного; на елементарному рівні вміти виразити кольором певний характер образу [2].

У плані форми діти повинні мати сформовані навички образотворчої діяльності у таких сферах, як відображення основних геометричних форм та видів і типів ліній, складових частин в будові людини, птахів, тварин, будівлі, взаємозв'язку основної форми та частин, виражальних можливостей лінії та силуетної форми, симетрії як засобу гармонізації форми.

У плані композиційної образотворчої діяльності діти і підлітки повинні вміти повністю заповнювати площину аркуша за допомогою великого зображення (крупним планом) та рівномірного розташування зображуваних елементів, мати елементарне уявлення про узгодження форми і декору, а також свідомо вибирати положення аркуша паперу залежно від форми об'єкту зображення.

Засобом народної іграшки відбувається вивчення і пропаганда культурних надбань свого народу. Дітям дають знання про культуру, обряди і традиції українського.

Література, культура, мистецтво рідного краю - засоби патріотичного виховання, формування творчих здібностей дітей. Тож знайомлячи дітей з регіонами території України, їх красою, формуються елементи почуття патріотизму [1].

Виготовляючи народну іграшку дитина відчуває задоволення від створення прекрасного. Побачивши красу проникається повагою до історії і культури народу, формуються моральні судження. Коли дитина отримує знання про народну іграшку, вона вчиться описувати її, розповідати про неї, порівнювати іграшки за видами, функціями. Формуються такі моральні якості, як повага до рідної землі, до народних майстрів та їх витворів, до мистецтва взагалі.

Певною моральною проблемою є використання військових іграшок – будь-яких ігрових предметів, що застосовуються для вирішення конфлікту, захоплення влади чи перемоги шляхом насильства і які можуть бути призначені для нанесення поранень чи вбивства. Вони впливають на формування жорстокості, мілітарних пристрастей, агресивності. Народна іграшка несе в собі моральні норми і культуру наших предків. Змістом народної іграшки є тварини, люди, знаряддя праці та побуту, тому і несе вона собою повагу до праці, любов до людей і тварин [3].

Отже, іграшка – це не лише предмет гри, вона дуже багато може розповісти про історію своєї країни, про звичаї і традиції народу, про традиційний одяг наших предків та їх спосіб життя. Використання народної іграшки в процесі виховання допомагає дитині виявити себе у творчій справі та підштовхує її до активного і самостійного пошуку, допомагає зберегти національні українські традиції, а через іграшки навчити цього і дитину.

Народне образотворче і декоративне мистецтво своїми коренями сягає глибокої давнини. Воно нерозривно поєднано з магічно-обрядовою і господарською діяльністю людини. Саме тому твори народного мистецтва містять як духовні, так і матеріальні ознаки. Між звичайними побутовими

предметами з дерева, глини, каменя та інших матеріалів і предметами-творами народного мистецтва не існує чіткої межі.

Реалізація завдань національного виховання вимагає глибокого наукового аналізу змісту і форм усієї виховної роботи, яка проводиться на сучасному етапі. У системі національного виховання важлива роль відводиться естетичній освіті, естетичного виховання учнів, набуття досвіду практичної діяльності у сфері естетичного виховання. Доведено, що естетичне виховання молодших школярів обумовлене об'єктивними і суб'єктивними факторами.

До об'єктивних відносяться середовище й умови, в яких проходить формування естетичних уявлень особистості, до суб'єктивних-естетичний рівень розвитку учнів, їх нахили та інтереси. Естетичний смак формується разом із становленням особистості.

Література та джерела

1. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
2. Лосюк П. Регіональний етнографічний компонент у сучасній школі. Снятин, 2007. 160 с.
3. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посібник для вчителів / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна (та ін.). Харків : Веста: Ранок, 2006. 256 с.
4. Тарасенко Г. С. Дивосвіт. Технологія естетико-екологічного виховання. Київ : Рута, 2000.

РОЗВИТОК ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тинчук Катерина,

**студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Марія Козігора, викладач кафедри
педагогіки та психології***

У статті розглянуто сутність поняття «толерантність». Проаналізовано різні трактування педагогів щодо умов виховання толерантності. Визначено способи виховання толерантності у молодших школярів.

Одним з найважливіших аспектів особистості є толерантність. Проблема толерантності у дітей молодшого шкільного віку актуальна. Поняття «толерантність» формувалося впродовж усього періоду суспільних відносин.

Документ, який є основний на сьогодні, це Декларація принципів толерантності [1], він регламентує толерантність – як повагу, сприйняття і правильне розуміння багатого різноманіття культур навколишнього світу, форм самовиявлення та способів прояву людської індивідуальності. Цей документ був підписаний 16 листопада 1995 року 185 державами-членами ЮНЕСКО, включаючи Україну. У ньому толерантність пояснюється не лише як моральний обов'язок, а і як політична та правова необхідність. У ній також зазначається, що толерантність – це гармонія у різноманітті. Їй сприяють знання, відкритість, спілкування і свобода думки, совісті й переконань. Толерантність означає, що кожен може дотримуватись своїх переконань і визнає таке саме право за іншими. Це означає визнання того, що люди з природи своєї відрізняються зовнішнім виглядом, становищем, мовою, поведінкою і мають право жити в мирі та зберігати свою індивідуальність.

Справжнім суб'єктом толерантності може бути тільки людина, яка бачить в іншому також людину [2, с. 119]. Так, на думку С. Мендаса, «толерантність – це чеснота, якщо цінністю вважати автономну особистість, гідну поваги» [4, с. 1251]. У контексті педагогіки толерантність трактується як готовність прийняти інших такими, якими вони є, і взаємодіяти з ними на засадах згоди і порозуміння.

В структурі толерантності доцільно виокремити такі компоненти: психофізіологічний, мотиваційно-ціннісний, етико-комунікативний, емоційно-емпатійний, когнітивний, поведінковий і

рефлексивний. Ці компоненти досліджується такими науковцями як О. Асмолов, Н. Асташева, Л. Бернадська, Г. Солдатова та інші. Дослідники виділяють такі педагогічні умови, як: формування позитивного відношення молодших школярів до себе та представників інших культур, вироблення навичок толерантної поведінки.

Отже, важливе виділення структури акту толерантності, де складовими виступають: суб'єкт, адресат і предмет. Суб'єктом стає той, хто безпосередньо проявляє толерантність, адресат – це той, до кого толерантність спрямована, а об'єкт це те, з приводу чого відбувається толерантність. Розглянемо кожний компонент окремо:

- психофізіологічний (психічні особливості людини, пов'язані із перебігом її нервових процесів);

- мотиваційно-ціннісний (прагнення особистості до самостійного набуття знань і використання їх у власній життєдіяльності);

- етико комунікативний (ставлення особистості до інших людей в момент спілкування);

- емоційно-емпатійний (терпимим ставленням до різних проявів різних людей);

- когнітивний (визнання і розуміння позицій іншого);

- поведінковий (кількість сформованих вмій і здібностей, які особистість проявляє під час спілкування із носіями інших культурних цінностей);

- рефлексивний (ретельний аналіз результатів взаємодії).

Крім попередньо окреслених структурних компонентів технологія виховання в молодших школярів толерантності передбачала обов'язкове дотримання у процесі роботи таких вимог:

- залучення всіх учнів до діяльності, пов'язаної з підготовкою та проведенням виховного заходу;

- стимулювання активності кожної дитини у спілкуванні та взаємодії з іншими дітьми під час виховного заходу;

- детальна підготовка та чітка організація виховного заходу;

- пізнавальна цінність (що було новим, значущим, корисним, цікавим для кожної дитини з погляду виховання толерантності);

- емоційна долученість молодшого школяра до власної діяльності;

- високий естетичний рівень виховного заходу;

- позитивна самооцінка заходу його учасниками;

- вплив заходу на позитивні зміни в поведінці дітей (прояв толерантності у взаємовідносинах, спільній діяльності, власних поведінкових актах).

Толерантність є базовою цінністю не лише суспільства, а й кожної людини. Тому важливим завданням для кожної школи вплинути на розвиток толерантності в учнів молодшого шкільного віку через виховні заходи, бесіди, години спілкування, адже це потрібно робити з самого малечку. Виховання толерантності у дітей це шляхи до гуманізації суспільства, партнерства, співпраці. Школа повинна навчити дітей толерантності, а саме: навчати розуміти й визнавати інших людей; знаходити шляхи взаємодопомоги і взаємодії; використовувати мирні засоби для розв'язання конфліктів; сформувані навички для самостійного пізнання світу; виховувати моральні якості особистості: доброту, співчуття, чуйність, милосердя, дружелюбність.

Щоб розвинути толерантне ставлення до інших в учнів середньої школи варто запропонувати їм набутти практичний досвід щодо тієї чи іншої групи людей, поставити себе на місце інших. Отож, можна запропонувати ігри, які допоможуть дітям зануритися у світ людей з особливими освітніми потребами, інших націй та релігій, а ще – навчать боротися зі стереотипами.

Гра «Обери собі команду»

Запропонувати дітям сісти в коло. Роздати кожному по одній наклейці. Це можуть бути зірочки, сонечка, квадрати чи кола. Головне, щоб усі вони були різних кольорів, так, щоб двічі не трапилася жовта зірка, наприклад. Наклейку діти ліплять собі на руку чи светр. За дві хвилини без слів учням потрібно згуртуватися в команди. Команди діти формують на свій розсуд. Далі потрібно обговорити з дітьми кілька питань: «Чому ви обрали саме цих дітей, щоб об'єднатися в команду?», «Чи в світі взагалі бувають «однакові» люди?»

Завдяки цій грі ми вчимо дітей критично думати та пізнавати. Розуміти, що на планеті не існує однакових людей, проте всі ми в чомусь схожі [3].

Гра «Поводир»

Потрібно об'єднати учнів у групи по двоє. Один зав'язує очі пов'язкою чи шарфіком, щоб взагалі не бачити предмети довкола себе. Завдання іншого – протягом 4 хвилин водити класом першого, показувати і давати в руки предмети, не називаючи вголос, що це. Це може бути зошит, вазон, куртка тощо.

Після цього діти міняються ролями. І тепер «поводиря» водить «незрячий».

Обговоріть разом такі запитання: «Як вам було, коли ви були незрячими та поводитисями?», «Що було найважчим?», «Як почуваються люди, які живуть без зору?», «Чим ми можемо бути корисними для людей з особливими потребами?» Коли дитина має можливість пожити кілька хвилин життям людини з інвалідністю, це може суттєво вплинути на сприйняття нею таких осіб [3].

Отже, проблема виховання толерантності у молодших школярів особливо актуальна, адже в початковій школі закладаються основи спілкування в колективі в процесі виконання спільних завдань, обговорення і прийняття спільних рішень тощо.

Література та джерела

1. Декларація принципів толерантності URL : <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2014/2/10/Deklaracija-tolerantnosti.pdf> (дата звернення: 15.01.2022).
2. Колесніченко Н. Деякі аспекти сучасних дискусій по проблемі толерантності. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. К., 2008. Вип. 13. С. 116-122.
3. Ігри для розвитку толерантності в початковій школі URL : <https://osvitoria.media/experience/try-gry-dlya-rozvytku-tolerantnosti-u-serednij-shkoli/> (дата звернення: 15.01.2022).
4. Mendus S. Toleration. *Encyclopedia of Ethics*. New-York; London, 1992. P. 1251.

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Ольга Тихонюк,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Надія Антонюк, к. п. н.,

голова циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Визначено мету народної педагогіки, морального виховання. Описано основні засоби, принципи, методи народної педагогіки щодо формування морального виховання підростаючого покоління.

Проблема морального виховання сучасного покоління за всіх часів вважалася однією з найскладніших педагогічних проблем. Цій проблемі присвячено безліч робіт з історії педагогіки. Наукова педагогічна культура розвивається на основі народної педагогіки, яка зародилася в давнину і стала складовою духовної культури народу.

Народна педагогіка – система поглядів народу на освіту та виховання дітей і молоді. Вона створювалася протягом ряду століть, збагачувалася, вдосконалювалася й є результатом колективного творчого внеску багатьох поколінь в духовну скарбницю народу, багатющим і невичерпним джерелом людяності, гідності, мудрості, гуманності.

Кожен народ творить свою педагогіку, котра є глибоко національною за змістом, відображає його економічний, історичний, культурний, національний шлях розвитку, включає загальнолюдські основи.

Вперше термін «народна педагогіка» в науковий обіг увів К. Д. Ушинський, в Україні О. В. Духнович (вжив у підручнику «Народная педагогія в пользу училищ и учителей сельских», 1857 р.).

Народну педагогіку можна визначити як систему віками накопиченого колективного досвіду

виховання, який відображений у різноманітних засобах, таких як:

- рідна мова;
- усна народна творчість;
- види народного мистецтва;
- національні традиції, звичаї, обряди (традиція – історично складений і переданий з покоління в покоління досвід, практика в будь-якій галузі суспільного життя, норми поведінки, смаки; звичай – манера поведінки, прийнятий спосіб дії; обряд – сукупність установлених звичаєм дій, пов'язаних із побутовими традиціями або з виконанням релігійних установ, ритуал);
- національна символіка (вираження національних ідей, понять або почуттів за допомогою умовних знаків – символів);
- народні ігри, іграшки;
- сімейно-побутова культура.

Саме ці засоби і формують у дітей молодшого шкільного віку уявлення про моральні норми життя в суспільстві, що є одним із найважливіших завдань морального виховання.

Процес прилучення дітей до моральних цінностей людства та сучасного суспільства складає саму сутність морального виховання. Моральне виховання передбачає формування в дітей почуття любові до батьків, вітчизни, правдивості, справедливості, чесності, скромності, милосердя, готовності захищати слабших, шляхетного ставлення до жінки, благородства, інших чеснот. [1, с. 5].

Безперечно, на становлення основ особистісного розвитку в дитинстві великий вплив надає народна культура, що лежить в основі народної педагогіки. І оскільки враження дитинства найглибші, саме вони й утворюють фундамент для розвитку моральних почуттів дитини. Тому залучення дітей до традиційної народної культури має відбуватися в сім'ї та освітній організації [5, с. 1].

Мета народної педагогіки – сформувати повагу до минулого своєї історії, зберегти культуру, передати здатність до творчості. Для використання всього величезного потенціалу народної педагогіки необхідна система роботи, що включає розробку основної освітньої програми, розробленої на основі зразкової основної освітньої програми, в якій найкраще описані методи та засоби залучення дітей кожної вікової групи до культурно-історичного минулого нашої країни [4, с. 344].

Вчитель початкових класів має знати регіональні особливості національної та культурної своєрідності. Вивчення змісту рідної культури допомагає учневі глибше пізнати рідну мову, особливості свого народу, пізнати самого себе, пишатися своєю країною тощо.

Методика формування морального виховання засобами народної педагогіки будується на підставі наступних підходів: залучення дітей до різноманітних видів діяльності (спеціально-організоване спілкування, пізнавальна, образотворча, музична за збереження пріоритету ігрової, що включає сюжетно-рольову, театралізовану); інтеграція різних видів мистецтв (музичного, танцювального, декоративно-прикладного) при опорі на фольклор; використання взаємодії у системі «вихователь-дитина-батьки», забезпечення активності дітей всіх етапах залучення до народних традицій.

Ефективними формами взаємодії вчителя з учнями молодших класів є освітня діяльність, спільна діяльність викладача з дітьми, самостійна діяльність дітей, свята, народні ігри, проектна діяльність тощо.

Важливою складовою формування моральних уявлень в учнів є вироблення навичок розпізнавати і регулювати емоції, зокрема і негативні. Дослідники відзначають, що дитина повинна виховуватися на позитивних прикладах, у неї з дитинства має формуватися звичка робити добро друзям, знайомим, рідним, усім довкола. З цієї точки зору, народна педагогіка позитивно впливає на моральний рівень дітей, формує любов до країни та до своїх рідних [2, с. 15].

Необхідно використовувати різноманітні виховні методи:

- практично-дійові (режим праці та відпочинку, гра, вправлення (тренування), товаришування, дружба, мовлене вий етикет);
- навіювальні (сугестійні) – казка, легенда, молитва, символ, заповіт (заповідь), вірування, приклад, авторитет, сповідь;
- переконувальні (бесіда, розповідь, прислів'я і приказки, притча, оповідання, пісня);
- попереджувальні (профілактичні) – застереження, догляд (нагляд), контроль, клятва, погроза);
- спонукальні (почуття честі та гідності, віра, надія, любов, кохання, змагання, подарунок, вимога, нагадування, доброта, милосердя, обов'язок, гасло (девіз, заклик), порада, настанова, наказ);

- оцінювання, схвалення та покарання (похвала, подяка, докір, осуд, догана, прокляття).

Зокрема такі методи як ігри, бесіди, обговорення моральних ситуацій, легенд, дають змогу дитині не тільки почути розповідь вчителя про «добро» і «зло», а й безпосередньо брати участь у сюжеті, формувати самооцінні судження щодо певних ситуацій, приймати власні рішення щодо своєї поведінки тощо.

Ефективність та результативність використання потенціалу народної педагогіки залежить від врахування її специфіки: врахування віку дитини, її особистих здібностей; найголовніше вдосконалення природних задатків; ненасильницький та ненав'язливий, але постійний характер виховання (дитина сама контролює свою поведінку та несе відповідальність за свої вчинки) [3, с. 57].

Отже, народна педагогіка має потужний виховний потенціал, який, на жаль, недостатньо реалізується в процесі морального виховання. При роботі з учнями слід враховувати не лише вікові особливості, а й процеси, які відбуваються в країні, у світі. Відродження народної педагогіки необхідне не лише для реконструкції кращих здобутків нащадків, а й для доповнення їх сучасним змістом і передачі наступним поколінням.

Література та джерела

1. Бех І. Д. Виховуємо патріотизм як почуття і цінність. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 6. С. 4–8.
2. Вашуленко О. В. Емоційно-ціннісна складова у структурі читацької діяльності молодших школярів. *Початкова школа*. 2013. № 1. С. 13–17.
3. Демченко О. П. Виховні ситуації в особистісно зорієнтованому просторі початкової школи. Київ : Видавничий дім «Слово», 2014. 416 с.
4. Комарівська Н. Можливості морально-етичного виховання молодших школярів засобами художньої літератури. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія. Вип. 34. Вінниця : ТОВ НІЛАН ЛТД, 2011. С. 342–346.
5. Стельмахович М. Виховний ідеал української народної педагогіки. *Початкова школа*. 1998. № 6. С. 1–5.

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Лариса Ткач,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Оксана Мельничук, викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Проаналізовано основні аспекти та ідеї педагогіки партнерства у Новій українській школі.

Ухвалення концепції Нової української школи перенесло поняття «педагогіка партнерства» зі світоглядних обширів у нормативну площину. В урядових документах вказано, що нова школа працюватиме на засадах педагогіки партнерства, в основі якої – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими однодумцями, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат.

Основні принципи цього підходу: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство; принципи соціального партнерства.

Це – критерії, за якими можна оцінювати якість освітнього процесу, а також новий інструментарій навчання менеджменту. Відтак, необхідне чітке розуміння природи цього явища і уявлення, як згадану вагу відповідальності краще розподіляти [4].

Педагогіка партнерства – напрям педагогіки, що включає собою систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. Серед авторів: В. Сухомлинський, Ш. Амонашвілі, І. Волков, І. Іванов, А. Макаренко, В. Караковський, С. Лисенкова, В. Шаталов та інші.

Кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Місія Нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти та можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками.

За педагогікою партнерства учень – добровільний і зацікавлений соратник, одноступінь, рівноправний учасник освітнього процесу, турботливий і відповідальний за його результати.

В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат.

Учитель має бути другом, а родина – залучена до побудови освітньої траєкторії дитини. Педагогіка партнерства визначає істинно демократичний спосіб співпраці педагога і дитини, який не відкидає різниці в їхньому життєвому досвіді, знаннях, але передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість [2].

Педагогіка партнерства ґрунтується на таких ідеях:

– навчання без примусу (Ш. Амонашвілі, В. Сухомлинський, С. Лисенкова, В. Шаталов), що передбачає виключення всіх засобів примусу з арсеналу педагогічних засобів; припускає наявність таких особистісних якостей вчителя, як гуманність, комунікативність, ціннісне відношення до дитини. Крім того вчитель повинен володіти знаннями про дитячу психологію, засади гуманної педагогіки, володіти прийомами мотивації, визнавати пріоритетність суб'єкт-суб'єктної взаємодії у навчальному процесі. Цього можна досягти шляхом знайомства з теоретичними засадами гуманної педагогіки, переглядом уроків педагогів-гуманістів, участю у коуч-тренінгах із суб'єкт-суб'єктною взаємодією;

– ідея важкої мети (С. Лисенкова, В. Шаталов) полягає у тому, що перед усіма учнями ставиться складна мета, водночас учитель всіма засобами має налаштувати учнів на її досягнення, вселити в них упевненість у перемозі над труднощами. Передбачає готовність до інноваційної діяльності, що досягається шляхом включення вчителя до роботи у творчих групах, розробленням моделі інноваційної діяльності;

– ідея опори (Є. Ільїн, І. Іванов, С. Лисенкова, В. Шаталов) полягає у наданні учням опорних знаків (символів, схем, таблиць, слів тощо) для забезпечення кращого розуміння, структурування, запам'ятовування матеріалу, а також для побудови відповіді. Передбачає вміння вчителя з одного боку – систематизувати й перетворювати інформацію належним чином, з іншого – моделювати;

– вільний вибір (Ш. Амонашвілі, І. Волков, С. Лисенкова, В. Шаталов) полягає у наданні дитині свободи вибору у процесі навчання, тобто учень може обирати завдання, задачу, тему твору. Професійна діяльність цілеспрямована на демократичність та скерованість вчителя на розвиток дитини, вміння «контактувати» з учнями є провідною педагогічною умовою ідеї вільного вибору;

– ідея випередження (І. Волков, С. Лисенкова, Б. Нікітін, В. Шаталов) дозволяє включати у програму більш складний матеріал, об'єднувати його в блоки, починати заздалегідь вивчати складні теми, закладати перспективу вивчення теми наступного уроку. Спирається на такі якості особистості педагога, як прогностичність, стратегічне бачення педагогічної діяльності, відповідальність, які супроводжуються здатністю до стратегічного планування;

– ідея великих блоків (І. Волков, І. Іванов, В. Шаталов, М. Щетинін) ґрунтується на тому, що у великому за обсягом блоці матеріалу (об'єднання 6 – 10 уроків або тем в один блок) легше встановити логічні зв'язки, виокремити головну думку, поставити та розв'язати проблему. Спрямована на наявність таких якостей особистості педагога: глибоке знання матеріалу, вміння систематизувати, інтегрувати, а також володіти технологією інтеграції змісту навчального матеріалу;

– ідея відповідної форми (І. Волков, Є. Ільїн, В. Шаталов) полягає в тому, що урок за своєю формою має відповідати предмету, що вивчається; реалізується через обізнаність, креативність, відкритість, здатність результативно вирішувати творчі завдання, незалежність суджень, спрямованість на творчі досягнення, володіння інтерактивними технологіями. Дана ідея реалізується шляхом розширення знань про педагогічні технології, поглиблення предметних знань, перегляду уроків з використанням інтерактивних технологій, аналізу досвіду вчителів;

– інтелектуальне поле класу (І. Волков, С. Лисенкова, В. Шаталов, М. Щетинін) передбачає створення загальних життєвих цілей та цінностей у класі, для розвитку здібностей та нахилів, творчості кожної дитини в діяльності;

– самоаналіз (Ш. Амонашвілі, Є. Ільїн, І. Іванов, В. Караковський, В. Шаталов, М. Щетинін) реалізує ідею колективного аналізу та оцінювання діяльності кожного учня за умови володіння педагогом прийомами рефлексії, емпатії, а також здатності аналізувати та розуміти власні дії, здатності до самопізнання [1].

Сутність педагогіки партнерства полягає в демократичному та гуманному ставленні до дитини, забезпеченні їй права на вибір, на власну гідність, на повагу, права бути такою, якою вона є, а не такою, якою хоче її бачити вчитель.

Стосунки партнерства складаються там, де діти і дорослі об'єднані спільними поглядами і прагненнями. Педагогіка партнерства бачить в учневі добровільного і зацікавленого соратника, одноступня, рівноправного учасника педагогічного процесу, турботливого і відповідального за його результати.

Сучасне навчання і виховання учнів вимагає нової педагогічної етики, визначальною рисою якої є взаєморозуміння, взаємоповага та творче співробітництво вчителя та учня. Ця етика утверджує не рольове, а особистісне спілкування (підтримка, співпереживання, утвердження людської гідності, довіра); зумовлює використання особистісного діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукання до обміну думок, вражень, моделювання життєвих ситуацій; включає спеціально сконструйовані ситуації вибору, авансування успіху, самоаналізу, самооцінки, самопізнання.

Принципово важливою є орієнтація партнерської діяльності вчителя та учня на розвиток творчості – творчої активності, творчого мислення, здібностей до адекватної діяльності в нових умовах.

Література та джерела

1. Артемова В. Історія педагогіки України. Київ : Либідь. 2006. 424 с.
2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : посіб. для студ. вищ. навч. закл. Дрогобич : Коло. 2006. 326 с.
3. Підласий І. П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. Харків: Основа. 2010. 360 с.
4. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ. URL : <https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/>

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ УЧНІВ ЗАСОБАМИ УСНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ

Наталія Ткачук,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Олена Гончарук, к. пед. н.,

викладач циклової комісії словесних дисциплін

Закцентовано, що вивчення фольклору є однією з важливих умов правильного формування механізмів мовленнєвої діяльності. Це сприяє формуванню культурологічної складової, адже саме фольклор містить найбільш значущі слова конкретного народу.

Державний стандарт початкової загальної освіти наголошує на тому, що основною змістовою лінією мовної освіти в початковій ланці є комунікативна, яка орієнтує на опанування всіх видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання і письмо. Аудіювання і говоріння спрямовані на оволодіння усною формою мовленнєвої комунікації, а читання й письмо – писемною.

Через усну народну творчість дитина не тільки опановує рідну мову, але і, освоюючи її красу, лаконічність, долучається до культури свого народу.

Особливої уваги набуває це складне питання сьогодні, у час реформування мовної освіти в Україні, коли українська мова розширює сферу свого функціонування. Нині зростає увага до культури усного і писемного мовлення. Тому необхідно широко використовувати на уроках рідної мови засоби фольклору. Джерелом, з якого довго питимуть нащадки, назвав фольклор П. Грабовський, бо все краще, створене народом, базується на народному ґрунті, живиться народною мораллю. І. Франко стверджував думку про те, що саме через фольклор дитина вивчає народну словесність, опановує рідним словом. Значну роль у розвитку мовлення дітей він також відводив байкам, які називав «старі народні добрі» [3, с. 74].

У педагогічній спадщині видатного педагога В. Сухомлинського є багато цінних методичних порад стосовно розвитку та навчання дітей рідної мови. Великого значення вчений надавав народним прислів'ям, називаючи їх «педагогічними мініатюрами».

На думку М. Стельмаховича, найціннішим засобом у мовленнєвому розвитку дитини є дитячий фольклор (лічилки, скоромовки, дражнилки, мирилки тощо), який має не тільки «високу педагогічну ефективність», а й «значно прискорює мовний розвиток дитини» [6, с. 247]. Учений наголошує, що слухання й переказування народних казок, легенд, оповідань, запам'ятовування прислів'їв і приказок, уживання афоризмів, декламування дитячих поезій і виконання пісень, відгадування загадок тощо – це чудові уроки рідної мови.

Слушними є поради А. Богуш щодо використання усної народної творчості в процесі розвитку мовлення дітей. Так, учена наголошує на тому, що дітям варто пропонувати найкращі зразки народної мудрості – малі фольклорні жанри: колісанки, забавлянки, утішки, лічилки, примовки, заклички, приспівки, адже саме вони «легкі для наслідування, водночас уводять дитину у світ дорослого побутового життя, прилучають до споконвічних національних цінностей, традицій, звичаїв» [1, с. 12]. За твердженням А. Богуш, діти із задоволенням слухають народні фольклорні твори, вони приваблюють малюків своїм емоційним змістом і змушують прислухатися до звучання рідної мови, збагачувати дитячий словник народними виразами, і це не випадково, «адже всі вони містять надзвичайну образність рідного слова» [1, с. 14].

Відгадування і придумування загадок також впливає на різнобічний розвиток мови учнів. Вживання для створення в загадці метафоричного образу різних засобів виразності (прийому уособлення, використання багатозначності слова, означень, епітетів, порівнянь, особливої ритмічної організації) сприяють формуванню образності мовлення школярів.

Загадки збагачують словник молодших школярів за рахунок багатозначності слів, допомагають побачити їх вторинні значення, формують уявлення переносного значення слова. Вони допомагають засвоїти звуковий і граматичний лад української мови, змушуючи зосередитися на мовній формі та аналізуючи її [4, с. 33].

Колискові пісні, на думку народу, – супутник дитинства. Вони поряд з іншими жанрами містять в собі могутню силу, що дозволяє розвивати мовлення дітей. Колискові пісні збагачують словник дітей за рахунок того, що містять широке коло відомостей про навколишній світ, насамперед про ті предмети, що близькі досвіду людей і залучають своїм зовнішнім виглядом.

Граматична різноманітність колискових сприяє засвоєнню граматичного ладу мови. Навчаючи учнів утворювати однокореневі слова, можна використовувати ці пісні, так як в них створюються добре знайомі дітям образи, наприклад, образ кота. Причому це не просто кіт, а «кошенятко», «коток», «котик», «котя». До того ж позитивні емоції, пов'язані з тим чи іншим з коліски знайомим чином, роблять це освоєння більш успішним і міцним.

Колискова, як форма народної поетичної творчості, містить у собі великі можливості у формуванні фонематичного сприйняття, чому сприяє особлива інтонаційна організація (співуче виділення голосом голосних звуків, повільний темп тощо), наявність однакових фонем, звукосполучень, звуконаслідування. Колискові пісні дозволяють запам'ятовувати слова та форми слів, словосполучення, освоювати лексичну сторону мови. Незважаючи на невеликий обсяг, колискова пісня таїть в собі невичерпне джерело виховних та освітніх можливостей.

Актуальним завданням мовленнєвого розвитку в молодшому шкільному віці є і вироблення дикції. Відомо, що в дітей ще не досить координовано і чітко працюють органи мовного апарату. Деяким учням притаманні зайва квапливість, нечітке вимовляння слів, «ковтання» закінчень.

Спостерігається й інша крайність: надмірно уповільнена, розтягнута манера вимови слів. Спеціальні вправи допомагають школярам долати такі труднощі, вдосконалюють їх дикцію.

Своєрідним фольклорним жанром є скоромовки. Їх цінність полягає не в смисловому навантаженні чи оригінальних художніх засобах, а в такому доборі і розстановці слів, вимова яких вимагає певних зусиль і сприяє виробленню дикції, правильної артикуляції, що підвищує культуру мовлення, сприяє ясності й чистоті мовлення.

Скоромовка – це спеціально підібрана фраза, в якій важко вимовляти підібрані звуки, швидко сказана жартівлива приказка або примовка.

Скоромовки використовують для розвитку мовлення дітей, хто хотів би говорити виразно, розбірливо і чітко. Коли діти тренуються, промовляючи вголос скоромовки, то їх мова стає більш гнучкою і досконалою. Дикція з часом набуває чистоту і виразність.

Існує безліч скоромовок, які за своєю тематикою можуть бути найрізноманітнішими, від дитячих жартівливих, схожих на казку, до всяких примовок з професійним відтінком.

Діти люблять скоромовки, тому що їх виконання сприймається як весела забавка: той, хто прагне швиденько продекламувати скоромовку, часто потрапляє у смішне становище, «спотикаючись» чи перекиркуючи слова. Деякі скоромовки нагадують інший улюблений дитячий жанр – нісенітниця, навмисно вигадані неадекватності яких смішать слухачів [5, с. 58].

Малі форми фольклору лаконічні й чіткі за формою, глибокі і ритмічні. З їх допомогою діти навчаються чіткій та дзвінкій вимові, проходять школу художньої фонетики [2, с. 20].

Отже, яскравий національний колорит перлин народної мудрості постають і джерелом пізнання, і сильним фактором емоційного впливу на учнів, і засобом розвитку зв'язного мовлення молодших школярів. Тільки за таких умов можна сформувати гармонійно розвинену людину, яка зможе високо пронести свої ідеали і втілити їх у бурхливе сьогодення незалежної України.

Література та джерела

1. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі : навчальний посібник. Київ : Вища школа, 1994. 398 с.

2. Васько Н. В., Парфілова С. Л. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів засобами усної народної творчості. *Студентська наука – 2017* : збірник студентських наукових статей з педагогіки і психології. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. Т. 1. С. 16–21.

3. Палихата Є. Я. Діалог в усномовленнєвому спілкуванні. *Мандрівець*. № 1-2. С. 73–78.

4. Пелешок Е. Х. Робота з прислів'ями та загадками на уроках українського читання в початкових класах. *Вісник Житомирського державного педагогічного університету ім. І. Франка*. 2011. Вип. 8. С. 32–34.

5. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник. Київ : Грамота, 2012. 504 с.

6. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. Київ : Рад. школа, 1985. 312 с.

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Токарь Наталія,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

факультету педагогіки, психології та соціальної роботи

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Науковий керівник – Таїсія Цуркан,

к. пед. н., доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти

Розглянуто особливості та проблеми участі педагога у процесі формування громадянської ідентичності учнів молодшого шкільного віку, як позитивного зразка людини-громадянина.

Справжній вчитель веде учня дорогою життя, і його роль в житті людини величезна. Він залишає слід у душі кожного і робить величезний вплив на формування особистості. Про це неодноразово писали класики, публіцисти та новатори.

У казці-притчі А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц» Лис стає для хлопчика вчителем, який просто і щиро розповідає йому про кохання, про дружбу, про те, як важливо в житті мати прихильність, про відповідальність і вірність, про прекрасне і нетерпиме до зла. Він відкриває йому головну таємницю світобудови: «головне очима не побачиш – пильне тільки серце».

Сюжет американського драматичного фільму режисера Марка Вебба «Обдарована» року обертається навколо обдарованої математичним інтелектом 7-річної дівчинки Мері. Саме перша вчителька Бонні Стівенсон, помітивши її незвичайні здібності у перший же день школи, пропонує розвивати талант дівчинки. А згодом, Мері отримує стипендію в приватній школі для обдарованих дітей.

«Хід королеви» або «Ферзевий гамбіт» – американський драматичний міні-серіал, заснований на однойменному романі Уолтера Тевіса. Серіал розповідає історію шахового вундеркінда-сироти Бет Хармон, яка прагне стати найбільшою шахісткою світу. Все почалось тоді, коли вона потрапила у притулок для дівчат і одного разу випадково побачила як містер Шейбел, сторож закладу, грав у шахи. Від тоді дівчинка почала проявляти неабиякий інтерес до гри і містер Шейбел навчив її грати. Саме він і став її першим та єдиним вчителем шахового мистецтва: познайомив із світом шахів, розкрив усі таємниці гри та помітив величезний талант дівчинки. Це стало значним поштовхом для зростання Бет Хармон, як майбутньої найвизначнішої шахістки всього світу.

Няня О. С. Пушкіна, А. Р. Яковлева, зіграла свою неоціненну роль у житті та творчості поета. Селянка, проста жінка стала першим народним учителем великого поета. Ось вона, роль вчителя у житті людини. Таким чином, вчитель дуже впливає на своїх учнів. До нас дійшло усвідомлення того, що освіта і суспільство – це одна цілісна система, що закладає основи майбутніх змін у суспільстві, зумовлюючи його розвиток у прогресивному напрямку [3, с. 26].

У разі посилення ролі освіти у розвитку нашої країни, потреби суспільства в талановитих людях, здатних забезпечувати його прогрес, конкурентоспроможність, актуалізувалася проблема підготовки сучасного вчителя для нової української школи. Особливо зростають вимоги суспільства до компетентності педагога у сфері громадянської освіти учнів, його здатності до подальшого професійного зростання відповідно до запитів суспільства та держави. У низці документів вимоги до вчителя нової української школи чітко сформульовані. Зокрема, у професійному стандарті педагога йдеться про необхідність засвоєння вчителем понять, які визначають результати освітнього процесу, рівень та показники соціалізації особистості, її розвитку, у тому числі такі, як громадянська та соціальна ідентичність [5, с. 36].

Отож, фігура педагога – визначальний чинник формування громадянських компетентностей молодших школярів. А одне з основних завдань вчителя – формування громадянської ідентичності учнів [5].

Для того, щоб успішно працювати над формуванням громадянської ідентичності та відповідним чином вибудовувати педагогічну діяльність, потрібно ясно розуміти, що стоїть за цим поняттям.

Поняття «ідентичність» прийшло у педагогіку із психології розвитку особистості. Ідентичність – це властивість психіки людини в концентрованому вигляді виражати для неї те, як вона уявляє свою приналежність до тієї чи іншої групи або спільноти [5].

Структура будь-якого виду громадянської ідентичності включає єдність кількох компонентів:

- когнітивний (знання про належність до спільноти);
 - ціннісно-смысловий (позитивне, негативне або амбівалентне (байдуже) ставлення до належності);
 - емоційний (прийняття чи неприйняття належності);
 - діяльнісний (реалізація своїх уявлень про належність до цієї групи у соціально значущих діях)
- [5].

Важливо відзначити: когнітивний рівень у процесі формування української громадянської ідентичності є необхідним, але не має бути домінуючим; провідну роль відіграють емоційно-ціннісна складова української громадянської ідентичності та діяльнісний компонент [5, с. 35].

Таким чином, можна сказати, що якщо у учня будуть сформовані всі ці компоненти, він виросте гідним громадянином своєї Батьківщини. У зв'язку з цим, перед учителем стоїть надзавдання – оптимальна побудова виховної роботи, що сприяє підвищенню ефективності формування громадянської ідентичності.

Ідентичність – плід постійних системних зусиль [5, с. 34]. Саме тому, педагогам необхідно виходити з того, що потенціал для формування громадянської ідентичності молодших школярів мають усі види діяльності школярів, як навчальна, так і позанавчальна. Важливим є створення умов, необхідних для формування громадянської ідентичності, наявність у плані роботи закладу освіти системи заходів, спрямованих на осмислення сутності громадянської ідентичності та особливостей її формування у школярів молодшого шкільного віку, їх змістовні та методичні особливості [4].

На думку О.В. Лук'янова, педагоги повинні володіти інформацією про референтні переваги школярів, використовувати відповідні методичні прийоми впливу на їх цілеспрямовану зміну, здійснювати деталізацію та практичне підкріплення образу людини-громадянина, патріота, українця, – позов в історичному минулому, сучасному соціокультурному середовищі та популяризацію прикладів людини-громадянина, українця [2, с. 155].

Необхідно зменшити частку форм діяльності вчителя, що передбачають вербальну, констатуючу, тематичну взаємодію, та реалізацію у різних видах діяльності методів та форм роботи, заснованих на виборі та порівнянні. У ході роботи з формування громадянської ідентичності молодших школярів можуть бути з успіхом використані такі освітні технології, як технології розвитку критичного мислення, кейс-технологія, проектна та проблемна технології, інформаційні, ігрові та сучасні інтерактивні технології, включаючи такі форми та методи навчання, як евристичні бесіди, презентації, дискусія, «мозкові атаки», метод «круглого столу», метод «ділової гри», конкурси практичних робіт з їх обговоренням, рольові ігри, тренінги, колективні рішення проблемних завдань, кейс-метод (розбір конкретних ситуацій, групові роботи з авторськими посібниками, ілюстративними матеріалами. Серед виховних технологій ми виокремлюємо самоврядування, соціальні проекти, благодійні акції та марафони [1, с. 39].

Здійснений аналіз, дає змогу дійти висновку про те, що особистість педагога – визначальний чинник формування громадянської ідентичності молодших школярів. Молодші школярі довіряють своєму вчителю, наслідують його у поведінці, у манері міркувати, в інтонаціях, і, тим більше, у вчинках. Саме в цей період дуже важливо допомогти учневі виробити якості справжнього громадянина України такі як вірність, співчуття, справедливість, волелюбність, працелюбність, відвагу, любов до рідної нації, країни, мови, рідної землі. І оскільки формування ідентичності особистості пов'язане з пошуком бажаних зразків та ідентифікацією з їх носіями, вчитель повинен бути позитивним прикладом громадянської ідентичності для учнів молодшого шкільного віку.

Література та джерела

1. Логінова А. А. Формування громадянської ідентичності школярів засобами інтернет-проектів: дис...канд. пед. н. Самара, 2010. 229 с.
2. Лук'янов О. В. Проблема становлення ідентичності в епоху соціальних змін. Томськ, 2008. 212 с.
3. Макаренко А. С. Виховання громадянина. 1988. 301 с.
4. Мартиненко С. М. Діагностична діяльність майбутнього вчителя початкових класів. Київ, 2008. 434 с.
5. Ремех Т. Сутність і структура громадянської компетентності учня нової української школи. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 34–41.

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ЗІ СЛОВНИКОВИМИ СЛОВАМИ

Софія Тригуба,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Людмила Шуст, к. філол. н.,

викладач циклової комісії словесних дисциплін

Ознайомлення із словниковим багатством, своєрідністю звукової та інтонаційної системи, словотворчими властивостями, особливостями граматичної будови, художньо-зображальними засобами мови розкриває учням духовне багатство народу, сприяє вихованню патріотизму.

Питання про словникові слова та роботу щодо їх засвоєння не є новим у методичній літературі, проте воно не втратило актуальності й сьогодні. Тому у програмах з української мови, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для середньої загальноосвітньої школи, для кожного класу початкової ланки освіти передбачено вивчення слів, що найчастіше використовуються, написання яких не підпорядковується вивченим правилам, є складним для учнів, а правопис і вимову потрібно запам'ятати.

Формування навичок грамотного письма залишається важливим завданням уроків української мови. Слова контрольного орфографічного списку повинні бути в центрі тому, що правильно побудована робота над словниковими словами справді збагачує лексичний запас школярів і сприяє їхньому мовленнєвому розвитку в усній та писемній формах. Але набуття навичок правильного користування словниковим словом – процес тривалий, його не можна досягти на одному уроці.

Зробити процес засвоєння таких слів більш ефективним – складне завдання, тому що багатьом школярам молодшого шкільного віку запам'ятати ці слова дуже важко, нерідко й зовсім несила.

Робота зі словниковими словами є доцільною на всіх етапах уроку: під час актуалізації опорних знань, вивчення нового матеріалу, на етапі закріплення, а також під час застосування інтерактивних вправ «Мозковий штурм», «Дешифрувальник» тощо [3].

Учитель повинен спланувати свою роботу так, щоб робота над словниковими словами органічно вписувалась у тему.

Учні запам'ятовують вимову і правопис слів лише в тому випадку, якщо вчитель дотримується певної послідовності у своїй роботі.

1. Створення проблемної ситуації – загострення уваги учнів як до лексичного значення слова, так і до його написання.

2. Пояснення лексичного значення слова (із врахуванням підготовки учнів, із наочністю або описово, словесно).

3. Наголошення на особливому правопису – зорове сприймання на дошці, картці з малюнком (у підручнику), вміщення картки з цим словом у таблицю «Пиши правильно», що постійно оновлюється.

4. Звуко-буквений аналіз слова, перше переписування. попередження помилок, наголошення на різниці між написанням і вимовою.

5. Складання словосполучень, речень та запис їх у зошит.

6. Визначення певних граматичних понять (рід, число іменників, відмінок тощо).

7. Виконання вправ із підручника і виділення словникових слів, творче переписування (вставити пропущені букви).

8. Словникові, малюнкові, вибіркові, розподільні диктанти; переписування слів на орфографічних хвилинках (4-6 слів).

9. Самодиктанти – учень самостійно записує слова, які запам'ятав.

10. Творчий самодиктант виявляє найбільші знання окреслених програмою слів, тому перевіряє усвідомлення учнем лексичного значення слова та його граматичну передачу. Обсяг диктанту – 5-10 слів; читається як завдання до кросворду.

11. Мовні ігри – ребуси, кросворди тощо. Мовні ігри не тільки сприяють всебічному розвитку, а й пробуджують інтерес до знань, виховують прагнення вивчати рідну мову.

Дидактичний матеріал допоможе працювати вчителів над словом в орфоепічному, орфографічному, синтаксичному та естетичному аспектах. На уроках української мови з метою перевірки навичок написання слів, значення, вимову і написання яких учні повинні засвоїти, пропонуються різні види диктантів [2].

1. Зоровий диктант із попереднім промовлянням (учні читають, відповідно до правил орфографії (орфоепічних правил) промовляють написане на картці слово з виділеною орфограмою та записують його у робочий зошит.

2. Малюнковий диктант.

- Учитель демонструє картку-малюнок, діти називають зображений предмет, визначають яку букву – е чи и – потрібно написати в ненаголошеному складі, та записують слово.

- Учитель демонструє картку-малюнок, діти називають зображений предмет, визначають наголос, підкреслюють букву, що позначає ненаголошений голосний.

- Учитель демонструє картку-малюнок, діти самостійно (без попереднього обговорення) записують слово, визначають наголос, підкреслюють букву, що позначає ненаголошений голосний, який не перевіряється наголосом.

3. Вибірковий диктант (малюнковий, зоровий, слуховий).

Учитель пропонує дітям або картки – малюнки, або картки слова з пропуском букв, що позначають ненаголошені голосні, або слова на слух і завдання:

- у перший стовпчик записати слова-назви тварин;

- у другий – слова-назви рослин;

- записати тільки словникові слова.

4. Диктант із використанням загадок.

5. Диктанти із пам'яті:

- записати з пам'яті словникові слова, які є назвами професій;

- записати з пам'яті словникові слова, в яких в ненаголошеному складі потрібно писати букву

е.

6. Диктант із коментарем.

Учитель називає словникове слово, один з учнів коментує його написання, а решта дітей записує слово в зошити.

7. Творчий диктант.

Учитель пропонує учням замінити розгорнутий вислів одним словом.

8. Ребусовий диктант.

Учитель демонструє картку-ребус. Діти відгадують його, пояснюють, як прочитали ребус, називають слово і записують слово-відгадку в зошит.

9. Диктант спільнокореневих слів.

Учитель називає «словникове слово», а школярі добирають і записують декілька спільнокореневих, виділяють орфограми.

10. Диктант «Слова-синоніми».

Учитель називає слова – синоніми до «важких» слів. Учні добирають синоніми і записують слова парами.

11. Контрольний диктант.

Учитель добирає текст, який містить декілька слів зі словника.

На цьому робота зі словниковими словами не завершується. Серед спектру дисциплін, що вивчаються у початковій школі, особливе місце займають уроки мовно-літературного циклу. Читаючи твори, учень бачить текст, що відповідає вимогам орфографічно правильного письма. Зорове сприйняття зумовлює активізацію зорової пам'яті, що в свою чергу, сприяє процесу запам'ятовування дитиною зразків правильного написання слова. Тому методологічно виправданими є «мовні» відступи на уроках читання, коли увага школярів акцентується на словниковому слові (його етимології, орфографії, лексиці та семантиці).

Отже, основна мета роботи з розвитку мовлення у школі – навчання дітей зв'язно виражати думки усно й на письмі, тобто навчити будувати текст, висловлювання. А однією з умов вільного володіння учнями усним та писемним мовленням є достатність активного словникового запасу.

Література та джерела

1. Крикун М. Роль слова в розвитку зв'язного мовлення молодших школярів. *Початкова школа*. 2003. № 11. С. 27–35.
2. Методика навчання української мови у початковій школі : навч.-метод. посіб. / за наук. ред. М. С. Вашуленка. Київ : Літера ЛТД, 2010. 364 с.
3. Місяк П. Системність роботи зі словниковими словами. *Початкова школа*. 1997. № 4. С. 21–23.

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ РИТМІКИ В ДИТЯЧОМУ ХОРЕОГРАФІЧНОМУ КОЛЕКТИВІ

Вікторія Трофимюк,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Тетяна Царик,

викладач хореографічних дисциплін

У статті розкрито діяльність педагога, його участь у колективі. Проаналізовано основні етапи роботи керівника дитячого хореографічного колективу з дітьми молодшого шкільного віку.

Правильна організація роботи вчителя ритміки в дитячому хореографічному колективі є важливою умовою щодо побудови та проведення уроків, а також розвитку учасників колективу.

Велика увага у дитячому хореографічному колективі відводиться виховному процесу, а не лише розвитку танцювальних здібностей. Дуже важливо, щоб діти мали можливість до творчої самореалізації, ставали кращими, саме тому систематичні хореографічні заняття виконують важливу функцію. Керівник колективу, повинен планувати свою діяльність, спираючись на вивчення індивідуальних особливостей учасників колективу, їх характерів, нахилів, поведінки; продумуючи виховні заходи, він залучає дітей до різних видів діяльності, спонукає їх до самостійної хореографічної роботи [1, с. 280].

Перш за все, педагог-хореограф повинен володіти низкою особистісних якостей, до яких можна віднести: об'єктивну самооцінку професійної підготовки, любов до дітей, працелюбність, розвинену уяву, незалежність творчого мислення, цілеспрямованість, відповідальність, самокритичність, вимогливість до себе та впевненість у собі, комунікабельність, спостережливість, енергійність, суспільну активність, витриманість, принциповість, охайність, доброзичливість, широку ерудицію, організаційні вміння та моральну стійкість [2, с. 58].

Робота з дитячим хореографічним колективом є багатогранною, вона поділяється на кілька етапів: навчально-виховний, постановочно-творчий та фестивально-конкурсний.

Навчально-виховний етап роботи дитячого хореографічного колективу має таку структуру: організація навчального процесу, репетиційна та репертуарна діяльність. Організаційна діяльність здійснюється поступово та цілеспрямовано. Виділяється набір керівником дітей, оформлення документації, визначається час та дні занять, призначення старост колективу та вибір батьківського активу [3, с. 154].

Постановочно-творчий етап будується на взаємодії керівника з вихованцями. Після розгорнутого пояснення та показу руху або вправи педагог зупиняє свою увагу на тому, як діти виконують поставлене завдання, наскільки вони активні, як діти долають труднощі щодо нового матеріалу [4, с. 153].

Робота хореографічних колективів проводиться за навчальними планами, програмам, які передбачають рік, півріччя та чверть. У них висвітлюється мета та завдання колективу, визначаються вправи та методика їх засвоєння, планується репетиційна робота над поточним матеріалом та підготовкою нових танців, встановлюється термін їх засвоєння та показу.

У дитячому хореографічному колективі репертуар найчастіше створюється самим керівником, який є не тільки викладачем та постановником, а й автором. Йому доводиться створювати хореографічний твір, тобто знаходити і його ідею, і драматичну побудову, і малюнок, і хореографічну лексику. Навіть у тих випадках, коли постановник користується сюжетом, запозиченим з літературного твору, він має творчо підійти до роботи над постановкою, щоб кожна думка знайшла хореографічне втілення через танцювальні рухи, що характеризують образ [5, с. 24].

Репертуар дитячих хореографічних колективів складають постановки, що відповідають трьом основним правилам: ідейності, високій художній цінності та доступності. Ці три якості тісно взаємопов'язані між собою. Якщо одна із цих якостей буде відсутня, танець не може вважатися повноцінним.

Зазвичай, постановочно-творчий етап роботи у дитячому хореографічному колективі починається з розробки композиції. Керівник колективу підбирає музику та чітко продумує драматургію майбутнього номера, після чого він знайомить із ним колектив. Під час постановочно-творчого етапу велику увагу потрібно приділяти танцювальному тексту та роботі дітей над акторською майстерністю. Діяльність керівника колективу полягає не лише в тому, що він зобов'язаний не лише відпрацювати з вихованцями рухи, а й розкрити образи та характери, передати стиль твору. Завдяки наявності сюжетної лінії можна створювати в танцювальному номері так як позитивні, так і негативні образи [6, с. 105].

У діяльності дитячого хореографічного колективу велике значення набуває фестивально-конкурсний етап, що передбачає: виступи з самостійними танцями у спільних концертах, незалежні виступи колективу за наявності програми чи звіти колективу наприкінці навчального року, участь у конкурсах та фестивалях [7, с. 136]. Завдяки фестивально-конкурсному етапові можна розкрити злагоженість дитячого ансамблю, культуру поведінки виконавців та їхню спільну танцювальну підготовленість.

Важливою частиною роботи у постановці танцю є підбір відповідного костюма. Для цього необхідно розробити ескізи дитячого сценічного одягу з урахуванням сюжету та задуму танцю. Після вивчення рухів та завершення постановки танцю вихованцями, доцільно проводити репетиції у сценічних костюмах, це дуже подобається дітям, дозволяє їм повною мірою увійти в сценічний образ і танцювати з великим задоволенням. Діти під час таких репетицій бачать та відчувають сценічний задум і своїх танцювальних персонажів. Не треба робити сценічний одяг складним, перевантаженим великою кількістю деталей. Іноді для вираження образу достатньо одного предмета одягу або аксесуара (наприклад, стрічка, віночок, капелюшок тощо). Всі деталі та аксесуари одягу повинні бути чітко зафіксовані, щоб при русі не відволікати дитячу увагу.

Робота з дитячим естрадним хореографічним колективом має свої особливості. В обов'язковому порядку повинні мати місце окремі заняття дівчаток і хлопчиків. На наступному етапі необхідно практикувати змішані заняття. Тільки після цього ставити дітей у пари. Обов'язково повинна враховуватись психологія дитини, потрібно спостерігати деякий час – хто кому подобається. Ці перші кроки особливо важливі: діти самі чудово працюють, але якщо їх поставити в пари (не враховуючи дитячих симпатій) – працювати не хочуть.

Керівник дитячого хореографічного колективу – це не лише педагог, а й психолог, який формує стосунки у парі. В ході постановки танцювальної композиції виконавці самі знаходять свою пару, зручну до виконання тієї чи іншої ролі. Але якщо у якоїсь пари щось не виходить, багато негативних реакцій, можна поміняти партнерів. Всі діти мають бути в рівних умовах для свого творчого розвитку. То ж, при підборі дитячих танцювальних пар треба бути дуже чуйним та уважним, щоб не наробити помилок і не завдати моральної травми дитині [8, с. 145].

Отже, специфіка роботи вчителя ритміки у дитячому хореографічному колективі полягає у створенні сприятливих умов навчання, планомірному та систематичному проведенні навчально-виховної роботи, своєчасному вирішенні конфліктних обставин, завдяки ініціативній позиції керівника, врахуванню індивідуального підходу до кожного учня, доцільності танцювального репертуару, використанню цікавого та зрозумілого матеріалу у постановчій роботі, активній участі дітей у фестивально-конкурсній роботі. Таким чином, при органічному поєднанні всіх етапів роботи дитячого хореографічного колективу, здійснюється гармонійний розвиток особистості, формування її індивідуального творчого почерку, професійна підготовка до самостійної діяльності.

Література та джерела

1. Годовський В. М., Арабська В. І. Теорія і методика роботи в дитячому хореографічному колективі. Рівне : РДГУ, 2000. 280 с.
2. Мартиненко О. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. 58 с.
3. Голдрич О. Методика роботи з хореографічним колективом. Львів : Каменяр, 2002. 154 с.
4. Колногузенко Б. М. Методика роботи з дитячим хореографічним колективом: навч. посібник. Харків : ХДАК, 2012. 153 с.
5. Гузь О. Ритміка і хореографія: авторська навчальна програма для учнів початкової та основної школи (1-4 роки навчання). *Початкова школа: Науково-методичний журнал*. 2015. 24 с.
6. Отич О. М. Танцювальне мистецтво у розвитку особистості. Чернівці : Зелена Буковина, 2006. С. 104–120.
7. Тараканова А. П. Танцюйте з нами. Вінниця : Нова книга, 2015. 136 с.
8. Шевчук А. Дитяча хореографія. Київ : Шкільний світ, 2013. 145 с.

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОЄКТИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Дар'я Трощенко,

**студентка 2 курсу спеціальності 024 Хореографія
фахового коледжу «Універсум»**

**Київського університету імені Бориса Грінченка
Науковий керівник – Наталія Терещенко, к. хім. н.,
викладач циклової комісії природничих дисциплін**

В роботі представлено результати екологічного проєкту, виконаного під час вивчення дисципліни хімія. Проведено анкетування за допомогою сучасних соціальних мереж і особистого опитування. Отриману інформацію проаналізовано, виявлено відсоток респондентів, які мають знання і навички щодо збереження навколишнього середовища від пластику, та відсоток респондентів, які не мали знань і зацікавлено ознайомилися із підготованими в роботі наочними матеріалами.

Розвиток технологій та збільшення кількості штучних і синтетичних матеріалів, що приносять людству підвищений рівень комфорту у різних сферах життя має і зворотну сторону, а саме: утворення значної кількості побутового і промислового сміття. Полімерні молекули у навколишньому середовищі є штучними об'єктами, що повільно розкладаються і тривалий час засмічують навколишнє середовище, наносять важкі втрати водним об'єктам. Кожен українець, за різними оцінками щороку викидає 300-400 кг сміття в рік. І ця цифра невпинно зростає. Питання зростання кількості сміття – багатогранне, але одним із його важливих важелів є екологічна обізнаність людини і готовність дбати про навколишнє середовище та майбутнє планети. В світі існує чотири основних напрямки вирішення проблеми використання пластикового сміття – свідоме поводження з пластиком, сортування сміття, обмеження використання, належна утилізація, використання альтернативного біорозкладного пластику. Як правило, ці знання та навички сучасні люди отримують у закладах освіти (школах, ліцеях, коледжах, університетах).

Метою роботи є вивчення рівня обізнаності, наявних навичок, готовності людей сортувати сміття та належним чином його утилізувати, а також інформувати широке коло людей про проблему засмічення навколишнього середовища пластиком та спонукати до сортування і належної утилізації сміття.

В робочу анкету увійшли найбільш актуальні питання. Опитування було конфіденційним, з зазначенням віку респондента. Крім опитування учасники екологічного проєкту мали можливість продивитися інформаційну листівку на сторінці популярної соціальної мережі Instagram та дізнатися більше про типи побутових відходів, ознайомитися із прикладами процесу сортування сміття,

зовнішнім виглядом контейнерів для сміття. Питання анкети були відкритими, до опитування запрошено долучитися всіх за їх власним бажанням, відповідь на запитання також була добровільною, якщо учасник опитування не бажав відповідати, він міг пропустити запитання. Відповіді учасників опитування зберігаються в архіві. Результати опитування занесені в таблиці, опрацьованні за допомогою програми Microsoft Office Excel. Учасники анонімного анкетування мали можливість подумати над запитаннями, тож відповіді вважаємо неупередженими, обміркованими.

Результати дослідження розподілені на три групи: Перша група “Обізнаність щодо проблеми утилізації пластикового сміття”. Значна частина респондентів (95 %) знає про проблему. Можуть пригадати назви хімічних сполук та їх вплив на екологію – 89 % респондентів. Також 89 % розглядають або розуміють питання використовуючи спеціальні знання з вивчених дисциплін (хімія, екологія). Друга група запитань, що досліджувала питання “Активна дія. Сортування сміття та готовність його сортувати” виявила 14 % респондентів, які постійно сортують пластикове сміття, та 81 % респондентів, які готові сортувати пластикове сміття, якщо біля будинку будуть спеціальні баки. Третя група запитань допомогла дізнатися про побутову інфраструктуру та забезпечення респондентів умовами для здійснення сортування пластикового сміття. За результатами дослідження ми побачили, що у 18 % респондентів є відповідні баки біля будинків, але лише 82 % постійно здійснює сортування, інші респонденти 63 % вказують на готовність людей здійснювати належне сортування, але наявність проблем (перевантаженням баків) створюють не зручності і унеможливають процес сортування пластику і належної утилізації.

Підбиваючи підсумки дослідження, ми можемо бачити, що між поінформованістю суспільства і їх можливими активними діями щодо сортування сміття є прогалина майже у 20 %, це пов'язано, на нашу думку, з двома причинами: по перше – з відсутністю належних умов для сортування пластикового сміття (відсутність баків, або пунктів прийому), по-друге з незнанням властивостей пластикових матеріалів. Таким чином, в роботі проведено дослідження, розраховано відсотковий склад різних груп респондентів. В майбутньому хотілося би створити більш інформативну картотеку інформаційних ресурсів, перегляд яких спонукатиме людей зберігати навколишнє середовище та здійснювати сортування власне побутове сміття та передавати його на переробку.

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ МОДЕЛЮВАННЯ У НАВЧАННІ АПЛІКАЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Катерина Турик,

**студентка 4 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Світлана Боярчук,
викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти***

У статті описано особливості застосування методу моделювання на заняттях з аплікації як засобу розвитку образотворчих умінь та навичок дітей старшого дошкільного віку.

Образотворча діяльність, зокрема аплікація, є однією з доступних та емоційно захоплюючих форм образотворчої діяльності дітей дошкільного віку. Вона є унікальним засобом особистісного розвитку дитини (О. Гончарова). Художні засоби самовираження для дітей є водночас і засобами адаптації до зовнішнього світу, і засобами спілкування з довкіллям.

Аплікація – спосіб створення художнього зображення з різних фігур, які вирізані з різного матеріалу й наклеєні або пришиті на відповідне тло [1, с. 291].

Педагогічною метою такої діяльності є ознайомлення дітей з новим способом отримання зображення і вихователь повинен реалізувати такі завдання: викликати інтерес дітей до нової техніки; ознайомити з різними матеріалами для виготовлення аплікацій; навчити різних способів вирізування й допомогти осмислити етапи виконання аплікації та ужиткові можливості цієї техніки.

Як вид образотворчої діяльності аплікація поділяється на предметну, сюжетну, декоративну. Кожен з підвидів має свої засоби виразності. У предметній аплікації – це силует і колір, у сюжетній – ритм, композиція, у декоративній – ритм, симетрія, колір, гармонія [1, с. 156].

Навчання аплікації ґрунтується на дослідженнях Л. Сірченко, Л. Скиданової, О. Рогальної [1, с. 292]. Заняття з образотворчої діяльності, зокрема, аплікації сприяють формуванню умінь та навичок розумової діяльності у дітей, опануванню способами сприймання (уміння спостерігати та розглядати, обстежувати предмети), розвитку пізнавальних процесів (мислення, увага, пам'ять, мовлення).

Аплікація як вид декоративного мистецтва використовується для художнього оформлення різних предметів за допомогою прикріплення до основного тла вирізаних декоративних чи предметних форм. Це контурно-силуетне зображення на площині, з більш узагальненою формою, майже без деталей [1, с. 154].

Процес виконання аплікації має два етапи: вирізування або обривання окремих форм і прикріплення їх до тла. Іноді вирізані частини прикріплюються до тла не повністю, і аплікація виходить частково об'ємною (наприклад, пелюстки квітки). Це надає зображенню більшої виразності. Через свою узагальненість, декоративність аплікація особливо доступна дітям дошкільного віку [1, с. 155].

В техніці аплікації, діти старшого дошкільного віку створюють красиві декоративні зображення, картини-панно предметного чи сюжетного характеру. На заняттях є можливість експериментувати з розташуванням предметів на фланелеграфі, створенням сюжетних композицій, що допомагає засвоїти дітям поняття багатоплановості на основі спостережень просторових відношень. Вони викладають, моделюють з вирізаних елементів варіанти композицій, колективно їх обговорюють і обирають найбільш вдалі.

Для дітей дошкільного віку доступним є предметне моделювання, яке відповідає характеру образного мислення дітей і дає змогу їм практично діяти, зокрема, в аплікації, маніпулювати з окремими елементами, створювати певну композицію, цілісний художній образ. У предметному моделюванні модель відтворює геометричні, динамічні або функціональні характеристики об'єкта.

Моделювання – це наочно-практичний метод навчання. Модель являє собою узагальнений образ істотних властивостей об'єкта, що моделюється. Метод моделювання розроблений Д. Ельконіним, Н. Поддьяковим. Вони стверджують, що мислення дитини розвивається за допомогою схем, моделей, які у наочній і доступній для дитини формі відтворюють видимі та приховані властивості об'єкта, їх взаємозв'язки та функції. В основі методу моделювання лежить принцип заміщення: реальний предмет дитина замінює іншим предметом, його зображенням, умовним знаком тощо. При цьому враховується основне призначення моделей – полегшити дитині пізнання. Відкрити доступ до прихованих властивостей та якостей предмета, які безпосередньо не сприймаються. Моделюючи різні об'єкти, діти відтворюють їхні основні структурні та функціональні ознаки [1, с. 305].

Використання методу моделювання на заняттях з аплікації в старшій групі вимагає від педагога вміння чітко спланувати, організувати роботу дітей, оскільки процес моделювання включає взаємопов'язані між собою етапи.

Інформаційно-ознайомчий етап передбачає пробудження у дітей інтересу до зображуваного об'єкта, вивчення його форми, кольору, складових частин. Доцільно підключити ігрові моменти з метою стимулювання інтересу та допитливості до об'єкту, що моделюється. Мотивуючими прийомами можуть бути поява казкового персонажа, опора на казковий сюжет або реальні явища з життя, демонстрація мультимедійних зображень. На цьому етапі важливо розвивати вміння концентрувати увагу на досліджуваному об'єкті та вмінні його аналізувати. Обстеження об'єкта для моделювання з дітьми старшої групи доцільно організувати за певним алгоритмом, що дозволяє детально ознайомитися з предметом через взаємодію з ним.

Практичний етап включає пояснення і демонстрацію вихователем покрокового алгоритму підготовки, викладання та прикріплення елементів аплікації. З метою розвитку просторового мислення дітей, уміння самостійно визначати місцезнаходження деталей в композиції візерунка або правильного розташування складової частини предмета, педагогу необхідно наочно продемонструвати і пояснити послідовність виконання завдання, оскільки моделювання передбачає створення умовної копії певного об'єкта.

Перед практичним етапом виконання завдання слід повторити алгоритм роботи з метою запобігання помилок. Діти старшого дошкільного віку самостійно вирізують всі елементи аплікації,

розміщують їх на тлі, після цього закріплюють усі складові композиції. Вихователь корегує виконання завдання, за потреби дає словесні підказки.

Наочне моделювання предметних, сюжетних і декоративних зображень на фланелеграфі або ковролінографі використовується з метою розвитку композиційних умінь дітей старшого дошкільного віку під час виконання різних видів аплікації. Вихователі розробляють площинні паперові моделі на «липучках» трьох видів: геометричні фігури, які дають змогу, варіюючи, утворювати єдине ціле з кількох частин (предметне зображення); площинні моделі цілісного зображення предметів, скомпонували які, можна отримати певний сюжет; умовні рамки геометричних і площинних форм предметів з набором декоративних елементів, які давали змогу дітям вправлятися у створенні декору на різних площинах.

Отже, застосування методу моделювання на заняттях з аплікації з дітьми старшого дошкільного сприяє всебічному розвитку дітей, забезпечує високу результативність, оволодіння широким спектром умінь та навичок. Використання наочного моделювання під час виконання дітьми різних видів аплікацій сприяє розвитку просторової уяви, створенню оригінальних композицій, уміння сприймати та аналізувати об'єкт, що моделюється, позитивно впливає на формування задуму.

Література та джерела

1. Сухорукова Г. В., Дронова О. О., Голота Н. М., Янцур Л. А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник / за заг. ред. Г. В. Сухорукової. 4-те видання, перер. та доп. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2019. 378 с.

2. Сірченко Л. Вчимо аплікації правильно. *Дошкільне виховання*. 2021. № 4. С. 24-25.

3. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.

4. <https://goaravetisyan.ru/uk/osobennosti-ispolzovaniya-metoda-modelirovaniya-v-nachalnoi/> (дата звернення: 20.02.2022).

5. https://bykm.ru/uk/development/zanjatija_po_applikacii_v_srednej_gruppe_detskogo_sada_na_temu_dom/ (дата звернення: 21.02.2022).

АПЛІКАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Дарина Туришин,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Наукова керівниця – Алла Хомярчук,

викладач циклової комісії суспільних та художньо-мистецьких дисциплін

Розглянуто роль аплікації у роботі з учнями початкової школи. Досліджено переваги аплікації, проаналізовано можливості аплікації у формуванні естетичної культури та обґрунтовано педагогічні умови, що сприяють ефективній роботі з виготовлення аплікації.

На сьогоднішній день актуальним є питання розвитку естетичної культури молодого покоління та його естетичного виховання. Згідно з Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті основна мета освіти спрямовується на естетичне виховання особистості, формування її духовних ідеалів та смаків, розвитку художніх і творчих здібностей, а також всебічний і гармонійний розвиток людини, яка вважається найвищою цінністю суспільства [2]. З огляду на це, надзвичайно вагомим значення набуває розгляд та узагальнення конкретних питань розвитку естетичної культури й естетичного виховання. Загальні проблеми естетичного виховання молодших школярів віддзеркалені у наукових працях як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Зокрема, над цими проблемами працюють О. А. Абдулліна, А. П. Верхова, Л. С. Нечипоренко, Р. І. Хмельюк,

М. Таборідзе та ін. Дослідженням особливостей розвитку естетичної культури займаються С. Б. Гармаш, Л. В. Гарбузенко, П. Ф. Кравчук, С. Г. Мельничук, Г. І. Кутузова, М. О. Пічкур та ін.

Насамперед зазначимо, що одним із різновидів декоративно-ужиткового мистецтва у трудовому навчанні в початковій школі, що впливають на формування естетичних почуттів, формують естетичну культуру та сприяють естетичному вихованню молодших школярів є аплікація. Аплікація являється цілком доступним та легким способом виконання художніх робіт у початковій школі. Заняття аплікацією є не лише цікавим, але й корисним для всебічного розвитку учнів, в тому числі й для розвитку у них естетичної культури. За допомогою аплікації посилюється здатність учнів до творчої та пізнавальної діяльності й розширюється сфера їх естетичного сприйняття. У процесі створення аплікацій молодші школярі розвиваються у трьох напрямках одночасно. По-перше, учні вчаться висловлювати свої почуття за допомогою інших предметів та мають можливість пізнати їх якості. По-друге, школярі отримують позитивні емоції від процесу трудової діяльності. По-третє, у процесі роботи з аплікацією учні формують навички та вміння створення естетичного задуму й втілення його в життя.

Окрім того, створюючи картини у техніці аплікації, учні початкової школи здобувають знання щодо розроблення кольорової палітри виробу, бачення художньої перспективи, співвідношення розмірів об'єктів та їх частин, акцентування смислових частин, опанування фонового простору, підбору сюжетних одиниць, гармонізації естетичних аспектів художнього задуму [3, с. 82].

Погоджуємося з Л. В. Старовойт, що у процесі роботи з аплікацією молодші школярі набувають впевненості в своїх силах та у своїй здатності самостійно створювати щось красиве та унікальне. А це, в майбутньому, є основою для розвитку у них творчих здібностей, загальної художньої культури та естетичного смаку [4, с. 10]. Слід зазначити, що аплікація також дає змогу дітям засвоювати знання про кольори та їх поєднання, будову предметів та їх форми, величини, композицію тощо. Більш того, з допомогою аплікації учні мають можливість виявлення свого внутрішнього світу у формі, підібраних кольорах, перспективі тощо. А використання різноманітних матеріалів та їх поєднання дає змогу зобразити політ фантазії учнів.

Ще одна перевага використання роботи з аплікацією у початковій школі виявляється в тому, що через аплікацію в учнів розвивається мілка моторика, формується творче мислення, пробуджуються різні нахили, поліпшуються уміння орієнтування у просторі, а також вдосконалюються уміння планування послідовності дій з метою досягнення бажаного результату. Наголосимо, що розвиток мілкої моторики посідає особливо значуще місце, адже вона надалі сприятиме освоєнню письма та стимулюватиме розвиток мозку [1].

Однак, на наше переконання, для того аби уроки із виготовлення аплікацій були ефективними для учнів, вчителю варто детально продумати їх, приділити велику увагу організаційним моментам та забезпечити необхідні умови. До таких умов належать: створення естетично сприятливої атмосфери, що сприятиме творчій роботі та розкриттю творчого потенціалу кожного учня; наявність охайного зразка, який виготовлений з якісних матеріалів та за допомогою якісних інструментів; забезпечення підтримки та допомоги з боку вчителя на всіх етапах роботи з аплікацією; обов'язкове оцінювання готових виробів учнів, що підвищуватиме їх самооцінку та мотивуватиме їх.

Таким чином, аплікація є ефективним засобом розвитку естетичних почуттів та формування естетичної культури молодших школярів. Вона дозволяє розкрити у них творчий потенціал, розуміти прекрасне, сформувати художній смак тощо. Перспектива подальших розвідок у даному напрямі полягає в розробці практичних занять із виготовлення аплікацій та їх апробації.

Література та джерела

1. Косенко К.О. Естетизація сучасного освітнього простору в умовах впровадження концепції НУШ. URL : <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/> (дата звернення: 23.01.2022).
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. *Освіта України*. 2013. № 1. С. 1–3.
3. Савчук І., Гончарук Н. Педагогічні умови естетичного виховання учнів загальноосвітньої школи. *Молодь і ринок*. 2010. № 12(71). С. 82–85.
4. Старовойт Л. В. Аплікація як засіб всебічного та гармонійного розвитку дошкільників. *Zbiór raportów naukowych*. Pedagogika. Nauka wczoraj, dzis, jutro (30.05. 2015-31.05. 2015). Warszawa: Wydawca: Sp. zoo «Diamond trading tour», 2015. С. 9–11.

РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Ірина Фаловська,
магістрантка педагогічного факультету
Волинського національного університету імені Лесі Українки,
доцент кафедри педагогіки та психології
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У роботі досліджено особливості інклюзивної освіти та акцентується увага на діяльності освітніх закладів в процесі адаптування до сучасних вимог. Обґрунтовано розробленням і впровадженням нових принципів спеціальної освіти.

Інклюзивна освіта – перший крок до визнання ціннісної значимості і поваги до особистості кожної дитини, прийняття її індивідуальності й неповторності, забезпечення її подальшого повноцінного та гідного життя в суспільстві. Сучасне громадянське суспільство неможливе без активного залучення всіх своїх членів у різні види діяльності, поваги прав і свобод кожної окремої людини, забезпечення необхідних гарантій безпеки, свободи і рівноправності.

Сьогодення розвитку системи освіти України характеризується пошуком шляхів приведення змісту у відповідність з особистісними запитами учнів, світовими стандартами. Важливі пріоритети розвитку освіти закладено у Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, яка передбачає новий погляд на освіту й на місце людини в соціумі. Освітній процес характеризується ознаками загальності, доступності, рівності. В сучасних умовах актуальною стає проблема задоволення освітніх потреб дітей і молоді з особливими освітніми потребами (далі ООП). Освітню систему вже не розділяють на інклюзивну частину і загальноосвітню, а бачать як частину великого освітнього простору, де діти з ООП мають можливість на повноцінне життя в соціумі, саморозвиток, самореалізацію. Це зумовило необхідність активної розбудови системи інтеграції таких дітей в загальноосвітній навчальний простір. Досвід багатьох країн свідчить, що інтеграція дітей та молоді з особливими освітніми потребами найкраще відбувається в інклюзивних школах, які приймають усіх дітей певного району чи громади. В таких якісних умовах діти з ООП можуть досягти найвищих результатів в освіті та соціальній інтеграції, а держава уникає безцільних витрат ресурсів [1].

Інклюзивний навчальний заклад – це заклад освіти, який забезпечує інклюзивну модель як систему освітніх послуг, зокрема: адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання, використовує існуючі в громаді ресурси, залучає батьків, співпрацює з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей, створює позитивний клімат у шкільному середовищі. Основні принципи інклюзивного навчального закладу:

- усі діти мають навчатися разом у всіх випадках, коли це можливо, не зважаючи на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними;
- школи мають визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх учнів шляхом узгодження різних видів і темпів навчання;
- забезпечення якісної освіти для всіх шляхом розроблення відповідних навчальних планів, здійснення організаційних заходів, розробки стратегії викладання, використання ресурсів, партнерських зв'язків з громадами;
- діти з особливими освітніми потребами мають отримувати будь-яку допомогу, яка може знадобитися їм для успішності процесу навчання;
- інклюзивні навчальні заклади є найбільш ефективним засобом, який гарантує солідарність, співучасть, взаємоповагу, розуміння між дітьми з особливими освітніми потребами та їхніми однолітками.

Навчання в інклюзивних освітніх закладах корисне як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для інших дітей, членів родин та суспільства в цілому. Як свідчать дослідження, в інклюзивних класах наголос робиться в першу чергу на розвиток сильних якостей і талантів дітей, а не на їхніх проблемах. Взаємодія з іншими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами, мотивують їх до розвитку, вдосконалюються самі [2].

Інклюзивні підходи корисні для сім'ї: родини дітей з особливими освітніми потребами можуть отримувати підтримку з боку інших батьків, вони краще розуміють у чому розвиток їхніх дітей є типовим й у чому відмінним, беруть активнішу участь у процесі навчання і виховання дітей. Учителі інклюзивних класів глибше розуміють індивідуальні відмінності й особливості дітей, ефективніше співпрацюють з батьками та фахівцями (спеціалістами з лікувальної фізкультури, логопедами, соціальними працівниками та ін.).

Інклюзивна система освіти є також корисною із суспільної точки зору, оскільки завдяки спільному навчанню діти змалку вчаться розуміти і толерантно ставитися до людських відмінностей.

Ці процеси визначають циклограму управлінської діяльності та зміст роботи керівника навчального закладу з інклюзивним навчанням:

- приймає конструктивні рішення, щодо організації інклюзивних класів/груп;
- створює умови співробітництва педагогічного колективу, адміністрації школи, батьківської громадськості та корекційних педагогів;
- організовує роботу (згідно з наказом) ПМПП консилиуму, мультидисциплінарної команди для складання ІНП учнів /дітей інклюзивних класів /груп;
- передає вчителю-дефектологу (згідно з наказом) деякі управлінські функції;
- прогнозує педагогічну діяльність в умовах інклюзивної освіти;
- створює для дітей, що мають ЗПР безбар'єрне середовище;
- забезпечує заклад навчально-методичними і наочно-дидактичними посібниками, індивідуальними технічними засобами навчання;
- облаштовує кабінети учителя-дефектолога, психологічного розвантаження, логопедичного для корекційно-розвиткових занять [4].

Маючи сьогодні більш чіткі механізми інтеграції дітей з ООП в загальноосвітній простір, фінансову підтримку з боку держави, все ж маємо ряд гострих запитань: які саме нозології можуть інтегруватися в реальні умови загальноосвітнього навчального закладу (йдеться про забезпечення права на освіту дітей з аутизмом, інтелектуальними порушеннями, у тому числі помірного та важкого ступенів, інших категорій), чи готові сьогодні всі керівники ЗНЗ до такої інтеграції, чи зможуть вони в типовому навчальному закладі якісно організувати освітній простір, здійснити добір педагогів-спеціалістів, ефективно скласти програму індивідуального розвитку дитини з ООП, підвищити власний фаховий рівень знань і методик роботи з дітьми з ООП та зробити те саме з усім колективом працівників закладу, оскільки інклюзія поширюється на усіх працівників від бібліотекаря до прибиральниці. Отже, з'ясувавши теоретичний та практичний аспекти управлінської діяльності керівників навчальних закладів з інклюзивним навчанням можна зробити висновок, що керівники навчальних закладів відіграють важливу роль в адаптації шкіл до навчання дітей з особливими освітніми потребами. Вони повинні розробляти та застосовувати більш гнучку процедуру управління, перерозподілу навчальних ресурсів, урізноманітнення можливостей навчання, переорієнтації освітнього середовища, мобілізації взаємодопомоги, підтримки учнів, які відчують труднощі в навчанні, і розвитку тісних стосунків із батьками та громадою. Такі управлінські задачі потребують вміння та якісного методичного супроводу. Досвід запровадження інклюзивної освіти свідчить про те, що не всі учасники навчально-виховного процесу мають відповідні знання та практику [3].

Таким чином, проблема якісного впровадження інклюзивної освіти складна, дискусійна, але головне, що вона є дійсно соціальною, оскільки в ході її вирішення мова йде про інтереси великої кількості людей.

Література та джерела

1. Концепція Нової української школи. URL : <https://www.pedrada.com.ua/article/2372-ad-fontes-pro-kontseptsyu-novo-ukrainsko-shkoli>.
2. Бондар В. І. Освіта дітей з особливими потребами: пошуки та перспективи. URL : www.surdopedagogika.com
3. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / за ред. Даниленко Л. І. Київ : ФОП Парашин І. С., 2010. 128 с.
4. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін.; за заг. ред. Даниленко Л. І., Київ, 2007. 128 с.

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА У НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРАХ

Оксана Федоряк,
студентка 3 курсу спеціальності 012 Дошкільне виховання
дошкільного відділення
Педагогічного фахового коледжу
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича
Науковий керівник – Оксана Скрипник, викладач першої категорії

У статті розкрито актуальність застосування педагогічної спадщини просвітителя в сучасному освітньому просторі, висвітлено погляди українського філософа-демократа Г. Сковороди на становлення людини як високоморальної особистості.

Осмилення основних проблем виховання переконує в тому, що демократизація, гуманізація, толерантність неможливі без відродження вітчизняних культурно-історичних та виховних традицій. У зв'язку з цим виникає потреба в аналізі поглядів українського філософа-демократа Г. Сковороди, який деякою мірою передбачив виникнення цієї проблеми й розробив у своєму вченні ефективні способи для її усунення.

Г. Сковорода ввійшов до історії вітчизняної педагогіки як один із перших народних учителів, засновників гуманістичної та демократичної педагогіки.

Актуальність Сковороди проявляється в умовах сучасної технологічної цивілізації. Адже вкрай важливий аспект його спадщини (він тут надихається античними прикладами) полягає в тому, що він, по суті, кидає виклик суспільству споживання, а шлях самопізнання означає розрізнення справжніх та позірних цінностей людського життя, відмову від усього зайвого й неважливого, гармонійні стосунки з іншими людьми і природою.

Сьогодні педагоги мають всі можливості задля того, щоб використовувати безцінну педагогічну спадщину філософа, мислителя, поета, педагога Григорія Сковороди в організації успішного освітнього процесу та формуванні високоморальної особистості.

Своєю практичною й теоретичною педагогічною діяльністю Г. Сковорода вніс помітний вклад в українську педагогіку. Зі здобуттям Україною незалежності постать Г.С. Сковороди стає невід'ємним складником української національної ідентичності, його твори вивчають у школах та університетах, його ім'ям називають вулиці в населених пунктах усіх куточків України.

Його іменем названо Інститут філософії НАН України та два педагогічні університети – Харківський та Переяслав-Хмельницький; його спадщину вивчають кілька наукових центрів (Київ, Харків, Переяслав-Хмельницький), які регулярно проводять наукові конференції; музейні комплекси, присвячені Г. Сковороді, в Переяславі-Хмельницькому та Сковородинівці стали не лише популярними туристичними локаціями, а й непересічними осередками культурного життя.

Йому споруджено пам'ятники в м. Києві селах Чорнухах, Сковородинівці тощо. На одному з пам'ятників викарбовані слова з його ж твору: «Світ ловив мене, але не впіймав», якими він засвідчував, що впродовж свого свідомого життя йшов прямою дорогою служіння рідному народові і ніякі зваби вищого світу не змогли зіштовхнути його з того шляху.

Постаттю та творчістю Г. Сковороди активно цікавляться зарубіжні вчені, книги про нього й окремі його твори опубліковано багатьма мовами світу.

Світоглядні аспекти формування людини у творчості Г. Сковороди знайшли відображення у працях Д. Багалій, Г. Ващенко, С. Русової, О. Тулякова. Ученими ХХ століття чимало зроблено для вивчення творчості Г. Сковороди.

Григорій Сковорода був не тільки геніальний мислитель, а й «геніальний характер, якого висунув із свого середовища український народ в один із найбільш тяжких періодів його історії» [1, с. 18].

Педагогічні погляди Григорія Сковороди органічно втілені в літературній творчості, вони спираються на його філософію і пов'язані зі славетними сократівськими діалогами та етичними проблемами в Європі ХVIII століття. Джерелом поглядів педагога-філософа були традиції народної педагогіки, народна мудрість, народні погляди на освіту та виховання. На освіту Сковорода дивився

як на засіб виховання всього народу. Мандруючи по Україні, перебуваючи весь час серед простолюду, він заслужив собі славу народного вчителя.

Суспільний добробут, на думку філософа, в кінцевому результаті залежить від ступеня організації освіти. Навчання й виховання повинні стати загально-народними. Сковорода твердо переконаний: «виховання й убогим потрібне», він не визнавав великосвітського виховання, коли доступ до науки мають тільки багаті. Будучи прихильником народного виховання, пропагуючи загальну освіту для всіх станів суспільства, Сковорода заперечував і висміював «мавпяче» великопанське виховання з його «шлунковою і череватою» філософією [3, с. 140].

Сьогодні все виразніше починає звучати український мислительний голос, пересилуючи давні тези про, начебто, відсутність української філософії як самобутньої одиниці на фоні здобутків західної кабінетної філософії. Зокрема характеристика творчості великого українського філософа Григорія Сковороди починає набувати більш переконливих рис: з'являється розуміння його правдивого вкладу у скарбницю знань всього людства.

Філософ доводить важливість виховання в родині, бо перші природні вихователі й наставники дитини – батьки. Діти мають зростати в атмосфері глибокої пошани й любові до батька й матері, ставлячись до них як до «ікон божих». Водночас батьки повинні піклуватися не лише про народження здорових спадкоємців, а й про їхнє правильне («благое») виховання. У байках та притчах як формах повчання Г. Сковорода проповідував свої етичні погляди.

Так, у притчі «Благородний Еродій» розкривається сенс стосунків між батьками та дітьми, йдеться про «сродність», про цінність почуття вдячності, про необхідність нести благо іншим, про важливість самовдосконалення [4, с. 106–107].

Таким чином, Г. Сковорода акцентує увагу на важливості доброзичливих стосунків у сім'ї, цінності почуття вдячності, що є запорукою виховання поваги до батька, матері й інших людей.

Г. Сковорода не залишив педагогічних праць монографічного плану. Його думки, ідеї, принципи і погляди щодо виховання дітей, у т.ч. у родині, знаходимо у багатьох творах, а особливо в листах до учнів, яких він щиро любив і поважав. Навіть тон і стиль цих листів мають запах античності, в них чується тепло вчителевих долонь і биття його небайдужого серця. Ось ці звернення: «Найдорогоцінніший мій друже», «Найулюбленіший друже», «Здрастуй, найдорожчий любителю муз, Михайле!».

Вершиною розуміння педагогічної духовності Г. Сковороди є вираження ним любові до людей, до дітей, до учнів, так само як і батьків до дітей.

Григорій Сковорода своїм потужним педагогічним генієм Любові до дітей, як основного джерела педагогічної потенції, розбудив могутні творчі сили К. Ушинського, С. Русової, І. Огієнка, Г. Ващенко, А. Макаренка, В. Сухомлинського, М. Стельмаховича та ін. Водночас це сприяє творчому пошукові ефективних способів взаємодії родини і громадськості у забезпеченні національного, громадянського виховання дітей і молоді у нових суспільних та соціально-економічних і політичних умовах життя української людини XIX – XXI століть. У цій динамічній парадигмі освіти видатний філософ і педагог Григорій Савич Сковорода у своїй творчості синтезував усе природне і суспільно-педагогічне довкілля у надзвичайно важливому кордоцентрі, яким є для людства сім'я.

«Мандрівна академія», «людина-університет» своєї епохи. Це про Григорія Сковороду. За життя він не видав жодної книги. Натомість читачі його шукали самі, масово читали та цитували, переписували рукописи та пропагували їх. Про нього у творах згадував сам Тарас Шевченко: «Кругом листочки обведу та й списую Сковороду».

Таким чином, творча спадщина видатного українського мислителя XVIII ст. Г. Сковороди, сповнена глибоким філософсько-соціальним, художнім і педагогічним змістом, духовністю, патріотизмом і народністю, знову й знову привертає увагу наших сучасників і допомагає нам «... узнать себя, сиречь свою природу», вибрати рід занять відповідно до власних природних обдарувань, можливостей і задатків, приносити радість і задоволення як самому собі, так і всьому народові, самовдосконалюватися й удосконалювати навколишній світ і мати велике людське щастя.

Враховуючи вищесказане, можна виокремити декілька важливих чинників формування високоморальної особистості в педагогічній спадщині Г. Сковороди: мотивація особистості до самовдосконалення, розвиток емоційно-чуттєвого світу людини (суб'єктивний аспект); створення умов у шкільному та сімейному середовищі, за яких особистість здобуває досвід і психологічну готовність до шляхетного ставлення до людей упродовж усього життя індивідуальності (об'єктивний аспект).

Література та джерела

1. Кузь В. Г., Руденко Ю. Д., Губко О. Т. Українська козацька педагогіка і духовність / за заг. ред. Ю. Руденка. Умань, 1995. 116 с.
2. Скільський Д. М. Історія української педагогіки. Ілюстрований навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. 340 с.
3. Скільський Д. М. Народність виховання в творчості Г. Сковороди. *Г. Сковорода в духовному житті України*. Тернопіль, 1994. С. 140–142.
4. Сковорода Г. Твори: У 2 т. 2-е вид. Т. 2. Київ: Обереги, 2005. 480 с.
5. Сковорода Г. С. Твори у двох томах. Київ: Вид-во АН УРСР, 1961. Т. 2. 624 с.

ВИКОРИСТАННЯ КАРТ ЗНАНЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Марія Хавура,

студентка 3 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

Володимир-Волинського педагогічного фахового коледжу імені А. Ю. Кримського
Волинської обласної ради

Науковий керівник – Ольга Гнепа, к. пед. н., викладач

У статті узагальнено особливості використання карт знань як ефективного засобу навчання на основі опитування педагогічних працівників коледжу, переваги застосування ментальних карт у професійній діяльності задля популяризації використання цієї технології.

Із появою нової української школи вчителі здобули свободу обирати навчальні матеріали, методи та прийоми донесення інформації учням. Освітняни обмежені лише Державним стандартом, у якому окреслені результати навчання. Педагоги задаються питанням: “Що ж можна використати, аби активізувати здобувачів освіти та сприяти кращому засвоєнню ними знань?” На нашу думку, слід звернути увагу на інноваційні технології, зокрема на карти знань.

Питанню використання карт пам’яті в освітньому процесі навчальних закладів різних типів присвячені праці Т. А. Колтунович та О. М. Поліщук (2019), Т. Є. Позднякової (2018), О. Г. Романовського (2018), О. О. Косиченка та Р. С. Южека (2018), Н. В. Оксентюк (2015), Сидорова С. (2013) [1; 2; 3; 4]. Аналіз представлених наукових досліджень свідчить про актуальність застосування зазначеного способу пояснення, систематизації та узагальнення інформації у практичній діяльності. На нашу думку, потребує додаткового дослідження питання переваг застосування карт знань на основі досвіду педагогічних працівників.

Особливої гостроти нині набуває питання використання інноваційних технологій у дистанційному навчанні. Розгляньмо докладніше одну з сучасних методик структурування інформації.

Карта знань (англійською Mind map, карта розуму, пам’яті, думок) – сукупність діаграм і схем, що в наочному вигляді демонструють думки, тези, пов’язані одна з одною та об’єднані загальною ідеєю. Одним із перших запропонував застосовувати інтелект-карти англійський психолог, консультант з питань освіти Тоні Бюзен.

З метою визначення переваг та недоліків використання ментальних карт у викладацькій діяльності було проведено анкетування 25 педагогів Володимир-Волинського педагогічного фахового коледжу ім. А. Ю. Кримського.

Відповідно до отриманих результатів слід зазначити, що 12 % опитаних не знають про карти знань взагалі і не використовують їх. Причинами цього стали відсутність належних знань про особливості використання ментальних карт, володіння необхідною методикою застосування, недооцінювання даного засобу, переконаність у тому, що не на усіх темах можна використати цю технологію.

Проте 76 % викладачів користуються картами знань на парах і радять студентам використовувати їх на педагогічній практиці, пояснюючи цінність ментальних карт так:

- Студенти зацікавлені навчальним матеріалом, пошуком цікавих ідей, розвивають уяву та фантазію.
- Карти знань дають можливість краще зрозуміти, запам'ятати інформацію та є основою підготовки до контрольних та самостійних робіт.
- Узагальнюють і систематизують пройдений матеріал.
- З їх використанням легко пригадується вивчене, структурується матеріал.
- При написанні курсової роботи ментальна карта дозволяє систематизувати, наочно продемонструвати теоретичні відомості, класифікацію.
- Прослідковується зв'язок між дидактичними одиницями теми.
- Можна підбити підсумок зробленого на парі.
- Під час оформлення карти знань працює дві півкулі головного мозку. Розвивається мислення, логіка.
- Допомагають виділити головне і другорядне, виставити правильні акценти, а ще це весело і яскраво.
- Оптимізація великих обсягів навчального матеріалу, зручний спосіб узагальнення результатів мозкового штурму, інших форм групової взаємодії.
- Карти знань дають можливість вільно виразити свою думку, розвивають самостійність, мислення, пам'ять, економлять час, формують вміння узагальнювати.
- Простий і цікавий спосіб систематизувати інформацію, класифікувати поняття, терміни, візуалізувати абстрактні поняття та явища.

Пропоную до вашої уваги карту знань на тему “Методи навчання” (рис. 1). Така карта дозволяє зобразити різні методи навчання, утримуючи їх одночасно у свідомості. Розглянутий спосіб подання інформації має багато переваг перед звичайними загальноприйнятими способами, адже не лише зберігає факти, а й демонструє взаємозв'язки між ними, тим самим забезпечуючи швидше і глибше розуміння матеріалу. Серед інструментів створення карт знань слід виділити такі:

- MindMeister
- MindMup
- Mindomo
- Coggle
- Draw.io
- Popplet
- SpiderScribe
- Xmind
- BubblUs
- Freemi

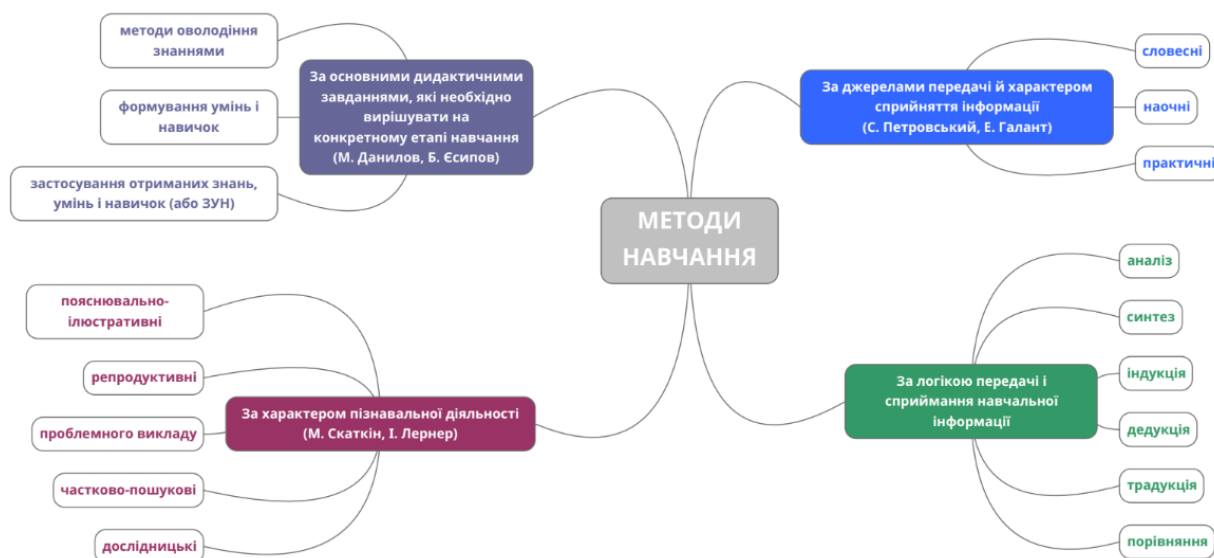

Рис. 1. Карта знань на тему «Методи навчання»

Щодо послідовності створення карт знань, слід виокремити 5 кроків:

1. визначення об'єкту уваги, що має бути центром карти;
2. провідні ідеї теми, класифікації понять розходяться від центрального образу у вигляді гілок;
3. види та підвиди розходяться у вигляді гілок від попередніх;
4. гілки позначено ключовими образами і словами;
5. вони формують зв'язану систему.

Зазначене вище дозволяє зробити висновок про те, що використання карт знань є ефективним засобом подання інформації. За допомогою ментальних карт учитель може: пояснити нову тему; систематизувати, візуалізувати, структурувати інформацію; організувати й проводити контроль знань; використовувати інтелект-карти як план свого виступу, узагальнювати знання, створювати опорні алгоритми дій тощо. Перспективи подальших пошуків вбачаємо у дослідженні карт знань студентами у процесі навчання.

Література та джерела

1. Позднякова Т. Є. Візуалізація та структурування інформації за допомогою ментальних карт на уроках біології. Рівне : РОШПО, 2018. С. 2–48.
2. Романовський О. Г., Гриньова В. М., Резван О. О. Ментальні карти як інноваційний спосіб організації інформації в навчальному процесі вищої школи. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2018. Т. 64. № 2. С. 185–195.
3. Сидоров С. Возможности использования ментальных карт в процессе повышения квалификации учителей. *Научное обеспечение системы повышения квалификации кадров*. 2013. Выпуск 1 (14). С. 43–47.
4. Оксентюк Н. В. Можливості застосування ментальних карт у навчальному процесі. *Технології навчання : науково-методичний збірник*. Вип. 15. Рівне : НУВГП, 2015. С. 194–208.

ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Ірина Ханас,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

***Науковий керівник – Світлана Савчук, викладач циклової комісії шкільної, дошкільної
педагогіки та психології***

Висвітлено теоретичні підходи до можливостей гри у формуванні моральних цінностей в учнів початкових класів, описано ефективність використання гри в освітньому процесі початкової школи.

Сьогодні проблема морального виховання набуває все більшої актуальності. В умовах дегуманізації суспільних відносин, підкорення їх потребам ринку, втрати виховних ідеалів, відчуження людей один від одного важливим є пошук ефективних форм, методів та засобів морального виховання учнів початкової школи.

Нині перед національною системою виховання в нашій державі постають якісно нові завдання, що вимагають практичного перетворення системи освіти. З огляду на це сучасні вчені наголошують на необхідності формування в особистості загальнолюдських моральних якостей.

Наукова проблема морального виховання змістовно спирається на поняття «мораль», «моральність». Для того щоб окреслити головний зміст процесу морального виховання, потрібно звернутись до вітчизняної традиції тлумачення цього поняття.

Поняття «мораль» і «моральність» (від лат. mor, moris – норов, вдача, звичаї) як сукупність норм поведінки, спілкування та взаємин, що прийняті в соціумі, мають фундаментальне значення

для теорії морального виховання. Мораль є однією з форм суспільної свідомості, системою уявлень, поглядів, ціннісних орієнтацій, норм, що регулюють діяльність людей. За висловом О. Павловської, мораль є сукупністю цінностей, що орієнтують людей у практичних відносинах. Це ідеали, норми, принципи, погляди на добро й зло, на сенс життя, на гідність, на честь, на всю систему відносин особистісного і суспільного [3, с. 45].

Зокрема, на думку І. Беґа, моральність є «формою суспільної свідомості відносно двох сфер – світу людей і світу речей – може виступати і як суб'єкт-суб'єктне, і як суб'єкт-об'єктне ставлення». Тому, в нашому визначенні, моральність несе в собі моральні цінності й ідеали, що відображають рівень розвитку окремої людини й народу в цілому. Будучи ядром особистості, моральність визначає характер життєвої позиції людини й результати її діяльності [1, с. 28].

Характеризуючи національну систему виховання в умовах державотворчого процесу в Україні, моральне виховання особистості має базуватися на поєднанні освіти й національної культури, де вся система виховання розглядається як гарант демократичності суспільного устрою та державотворення й слугує ефективним засобом, за допомогою якого держава й попередні покоління мають можливість формувати людей за своїми аналогами. Побудова ж демократичного суспільства має базуватися на національній ідеї, любові до Вітчизни, класичній культурі й спрямовуватися в площині Я-концепції особистості, творчої особистості, громадянина, патріота України [4, с. 64].

Моральне виховання, як і будь-який напрям виховної роботи з учнями початкової школи, передбачає використання системи прийомів, способів, операцій пізнання особливостей їхнього світовідчуття, мислення, поведінки і цілеспрямованого впливу на них. Щодо цього педагогіка має у своєму арсеналі універсальні та специфічні методи. Використовують їх залежно від конкретної педагогічної ситуації: віку, рівня розвитку дітей, особливостей соціуму, його стратифікаційних груп, у яких росте й виховується дитина, тощо.

Кожна конкретна педагогічна ситуація передбачає відповідний вибір методів впливу на моральну свідомість і моральну практику дитини, ефективність яких залежить від комплексного їх використання. За будь-якої форми взаємодії педагог повинен виявляти повагу до особистості дитини, впевненість у перспективах її розвитку, стимулювати процес самовиховання.

Ми погоджуємося з думкою науковців і практиків, що гра є певним універсальним засобом, різностороннім явищем, що навчає, виховує, розвиває і одночасно дає відпочити дітям.

Василь Сухомлинський писав: «В грі розкривається перед дітьми світ, розкриваються творчі можливості особистості. Без гри немає і не може бути повноцінного розумового розвитку. Гра – величезне світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається життєдайний потік уявлень, понять про навколишній світ. Гра – це іскра, що запалює вогник допитливості і любові до знань» [2].

У житті дітей молодшого віку гра займає велике місце, вона спрямовує їхню бурхливу енергію й під умілим керівництвом дорослих може стати системою природних вправ у моральній поведінці.

У процесі ігрової діяльності змінюються стосунки дітей у колективі, діти вчаться організовано діяти, володіти собою, підкорятися загальним вимогам. У грі виявляються ініціатива, винахідливість і організаторські здібності дітей, виховується колективізм. Гра сприяє виробленню стійкого характеру і вольових якостей, загартовує здоров'я. У грі пізнають життя, самих себе.

Глибокий аналіз гри знаходимо у А. Макаренка у лекціях про виховання дітей у сім'ї. Посилаючись на власні спостереження і досвід організації гри серед дітей, він говорить, що гра у житті дитини має таке саме значення, як трудова діяльність для дорослого, вимагає від дитини таких самих фізичних і психічних зусиль, яких потребує й трудова діяльність людини, готує їх до праці.

Задоволення, насолода, радісні переживання, спричинені іграми, мають вплив на обмін речовин, викликають фізіологічні зміни в організмі дитини. Рухливі ігри на повітрі збуджують нервову систему, спричинюють підвищену діяльність головного мозку, пов'язану з інтелектуальними та вольовими процесами. Тому, з погляду психологів, не варто стримувати дітей в їхніх гомінливих іграх, хоч не рідко вони й викликають невдоволення у дорослих. Веселі гомінкі ігри потрібні не лише для здоров'я, а й для розумового і морального розвитку дітей.

Однак гра не повинна бути лише засобом розваги для школярів, її слід повніше використовувати у виховних цілях. Це можливо лише тоді, коли педагог розуміє виховне значення

гри, творчо вдосконалює її організацію, застосовує, чи адаптує сучасні дитячі ігри, коли він власною участю у грі запалює дітей, заохочує до гри. Проте, діти не терплять вимушеної гри, яка перетворюється на обов'язковий урок. У грі кожна дитина повинна розвивати свою активність, відчувати вдовolenня. Без втіхи немає гри.

Водночас, у грі не можна допускати анархії, безладдя і безвідповідальності. Безладна гра може викликати сварки, навіть бійки серед дітей, ускладнити взаємини у колективі. Кожна колективна гра має свої правила і передбачає певні норми поведінки учасників, обов'язкові для кожного.

Правильно організована гра повинна сприяти вихованню почуття дружби, товариськості, прагнення до співробітництва і взаємодопомоги. Сама організація гри, її правила і порядок мають бути джерелом позитивних емоційних переживань.

Отже, гра є могутнім засобом морального виховання дітей. Вона допомагає формувати такі важливі моральні риси як чесність, наполегливість, витриманість. Формування моральних цінностей є складовою частиною комплексного виховного процесу. Воно тісно пов'язане з естетичним, розумовим та трудовим вихованням. Не можна сказати, що моральне виховання здійснюється відокремлено, бо моральні якості виховуються під час будь-якої діяльності: розумової чи фізичної, трудової чи естетичної.

Література та джерела

1. Бех І. Формувати у дитини почуття цінності іншої людини. *Педагогіка толерантності*. 2001. № 2 (16). С. 16–21
2. Бондар В. І. Позакласна робота з учнями спадщині В. Сухомлинського. *Початкова школа*. 1997. № 11. С. 34–39.
3. Колесник А. Г., Архіпова О. А. Моральне виховання дошкільників: сучасний аспект. *Педагогічний альманах*. Збірник студентських наукових статей. Одеса, 2009. 192 с.
4. Луценко І. О. Моя країна – Україна. *Українське народознавство для дошкільнят*. Київ : Альконіт, 2008. 120 с.

КОНЦЕПЦІЯ САМОПІЗНАННЯ У ТВОРЧОСТІ Г. С. СКОВОРОДИ

Владислав Харчук,

студент 1 курсу спеціальності 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка електромеханічного відділення ДВНЗ «Нововолинський електромеханічний коледж»

Науковий керівник – Тетяна Жук,
практичний психолог, викладач психології

Проаналізовано психолого-педагогічні погляди Г. С. Сковороди. Визначено сутність вислову «Пізнай самого себе, розширено розуміння щастя та шляхів його досягнення». Людина має розібратися у своїх діях і вчинках, думках, почуттях і бажаннях, пізнати свої здібності і схильності.

Сучасний розвиток українського суспільства потребує виховання моральності підростаючого покоління.

У центрі філософського вчення Г. С. Сковороди – проблеми людини та її щастя. Психологічні ідеї були складовою частиною його вчення про людину, про сенс життя та шляхи досягнення щастя.

Немає людини, писав Г. С. Сковорода, яка не прагнула б до щастя. Бути щасливою – найвище бажання кожної людини. «Наше верховное желание заключается в том, чтобы быть счастливыми». Проте, зазначав він, хоч всі люди прагнуть до щастя і шукають його, переважна більшість із них нещаслива. Не розуміючи ще справжніх причин цього явища, він вважав, що причиною його є передусім те, що люди не знають, в чому полягає справжнє щастя, не там шукають його, де треба, не вміють боротися за нього.

У чому ж полягає справжнє щастя? Воно полягає не в маєтках, не в багатстві, не в чинах, не у знатності і не в інших зовнішніх обставинах. Його треба шукати не в чужих краях, не за морями, і не в потойбічному світі, а «всередині нас самих», в «здоров'ї духа, душевному мирі і веселості серця». Душевний спокій, здоров'я та веселість настають тоді, коли людина «живе в згоді з природою». А жити в порозумінні із природою – це означає працювати у «згоді з своєю природою», відповідно до своїх здібностей і нахилів. Щастя – це не бездіяльність, не неробство, не сон, а «средное делание», суспільно корисна діяльність, що відповідає здібностям кожної людини.

Тільки той, хто пізнав себе, свою природу, вважав Сковорода, підноситься над твариною. Пізнати себе треба для того, щоб «знайти себе» і своє «місце в житті», щоб через відповідну роботу стати собою, «здружити з собою», «прозріти в собі внутрішню красу і закохатися в неї», полюбити себе за свої власні діла, стати морально сильною і красивою людиною, бо «у що хто закохався, в те перетворився» [1, с. 74].

Визначаючи завдання пізнання людини, Сковорода підкреслював, що воно не може обмежитися вивченням зовнішніх її рис, що справжня сутність людини полягає в тому, що вона робить, як вона діє. Сутність людини виявляється в її розумі, її «серці», в її морально-психологічних властивостях.

«Розум, думка є головним у людині», часто зазначає філософ, (думка є головною *нашою* точкою), «думка є провідцею людині і шляхом», «думка й серце – істинна людина». Ці якості так само, як і знання, вміння, здібності невидимі, підкреслює він, але вони є тим головним добром людини, що робить її людиною. Вони визначають її дії і вчинки, її суспільну цінність [1, с. 115].

Пізнати себе самого, вчив він, – це значить насамперед розібратися у своїх діях і вчинках, у своїх думках, почуттях і бажаннях, знайти «корень, откуда все произрастает», пізнати свої здібності і схильності.

Спинаючись на методи пізнання себе самого, Сковорода підкреслював значення спостережень, досвіду, без яких не можна обійтися тут, як і в усякому пізнанні. На його думку, «досвід є батьком мистецтву, віданню і звичці. Звідси народилися всі науки і книги, і мудрості» [3, с. 20]. Тому і в пізнанні себе самого треба виходити з досвіду, і з фактів. Але треба не обмежуватись однією констатацією фактів, а намагатись вникнути в їх зв'язки, в їх суть.

Сковорода Г. С. дає поради, як розпізнавати психічні властивості дітей і дорослих людей, виходячи з їх поведінки, їх діяльності. На його думку, здібності, нахили у дітей виявляються вже в їх забавках, іграх, а далі в успіхах у тих чи інших видах навчання. Першим завданням вихователя є розпізнання «сродності» дитини. Зробити це важко, але можливо, адже «всяка таємниця має свою тінь». «Дивись як хлопчак, граючись, робить ярмо та вдягає його цуценяті чи кошеняті – хіба то не є тінь його хліборобської душі? І чи не є це поклик до землеробства? ...А коли він припасовує шаблю, чи це не смак до військової справи? Коли трирічний хлопчина вчиться зі слуху набожних пісень, полюбляє зазирати до священних книг, гортати сторінки, дивитися то на таємничі малюнки, то на літери, чи це не таємна іскра природи, що зродила та покликала його до богослів'я».

І батьки, і фахові вчителі мають розвивати природні здібності дитини, тобто, бути помічниками природи. «Усяка справа, каже Сковорода, має успіх, коли їй сприяє природа. Тільки не заважай їй, а коли можеш, усувай перешкоди та ніби прочищуй їй шлях: воістину, вона все зробить чисто й удатно. Клубок сам собою покотиться з гори, забери тільки камінь, що йому заважає» [4, с. 118].

Характеризуючи психічне життя людини, Сковорода надавав у ньому перевагу і провідного значення розумові. Він є основою премудрості, «діло якої в тому полягає, щоб зрозуміти, в чому щастя», показати шлях, куди їй іти, «в якому напрямі шукати справжнього щастя» [1, с. 312].

Саме за допомогою мислення людина проникає в суть речей, розкриває закони явищ, створює науку про них. Мисленню належить провідна роль у формуванні мудрості людини, її почуттів, її добротності. «Душа є *perpetuum mobile*; рухливість безперервна, – образно пише він, – крилами її є думки, погляди, поради; вона або бажає чогось, або втікає чогось; бажаючи – любить, утікаючи – боїться. Якщо не знає, чого бажати, а чого втікати, тоді вагається, сумнівається, мучиться...». «Думка – керманіч людини і шлях». Багато нещастя у людей буває внаслідок того, що вони не керуються розумом, не йдуть за голосом думки. Філософ порівнює думки з повітрям. Воно невидиме, а ламає дерева, руйнує будівлі, ганяє хвилі і кораблі, їсть залізо і камінь, роздмухує

пожежу. «Так і думки сердечні їх не видно, немовби їх немає, але від цієї іскри вся пожежа, заколот і жаль; від цього зерна залежить цілого життя нашого дерево; якщо зерно добірне, добірними; втішаємося плодами; як сієш, так і жнеш» [2, с. 163].

Процес пізнання світу і самої людини, зазначав Г. С. Сковорода, не простий, а складний. Ціле життя людське є поєднання протилежностей. Як не можна у світі знайти дня без світла і тьми, року без зими і тепла, образно говорив Г. Сковорода, так і в житті людини життя і смерть, пробудження і сон, мінливість і стійкість завжди поєднуються. Тому і наше завдання, полягає в тому, щоб розкрити це поєднання протилежностей і знайти «в минушому стійке», «в неістотному істотне», «у видимому невидиме» [1, с. 354].

Сковорода не визнавав природжених ідей. «Людина народжується на світ без премудрості, але для неї» [2, с. 175].

Філософ часто підкреслює, що досягнення істини вимагає зусиль, активності людини. Без власної активності людина не може дійти істини. Її не можна зовні вкласти в душу недопитливої і в той же час задоволеної собою, гордої людини. «Нема трудніше, як вкласти істину в дурне, але горде серце», зазначає Г. Сковорода і додає в іншому місці: «Не той дурний, хто не знає (ще не народився такий, щоб все перезнав), але той, хто знати не хоче [1, с. 357].

Він відстоював потребу виховувати людей для їх щастя і притому всіх людей, безвідносно до їх майнового стану. «Виховання, – доводив він, – і убогим потрібне». А основний шлях виховання він вбачав в освіті і домагався освіти для всіх, для всього народу. «Знання, – твердив він, – повинне переходити на весь народ».

Аналіз досліджень психолого-педагогічних поглядів Г. С. Сковороди дає змогу дійти висновку: мотивація особистості до самовдосконалення та створення умов у навчальному й сімейному середовищі є важливими чинниками, що формують особистість.

Література та джерела

1. Сковорода Г. Повне зібрання творів. Київ : Наукова думка, 1973. 531 с.
2. Костюк Г. С. Психологічні погляди Г.С. Сковороди. *Нариси з історії вітчизняної психології (XVII – XVIII ст.)*. Київ, 1952. С.160–187.
3. Сковорода Г. Байки харківські. Львів : Свічадо, 2009. 71 с.
4. Пелех П. М. Психологія в Київській академії в XVIII ст. *Нариси з історії вітчизняної психології (XVII – XVIII ст.)*. Київ, 1952. С. 80–122
5. Ушкалов Л. Григорій Сковорода: Семінарій. Харків, 2004, 497 с.
6. Шевчук В. Григорій Сковорода. Київ : Рад. письменник, 1969. 316 с.

ПОЗАКЛАСНА ТА ПОЗАУРОЧНА РОБОТА З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

Назар Хомицький,

**студент 2 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Сергій Марчук, к. пед. н.,
завідувач кафедри педагогіки та психології***

Розглянуто позакласні та позаурочні форми з фізичного виховання як засоби оздоровлення, відпочинку та фізичного розвитку школярів. Визначено особливості цих форм оздоровчо-виховної роботи в сучасних освітніх умовах.

Провідна роль майбутніх учителів фізичної культури полягає в оздоровленні підрастаючого покоління в Україні та забезпечення підготовки школярів до ефективної суспільно-корисної діяльності. Так, в сучасному суспільстві, на фоні кризи здоров'я серед населення, особливого значення набуває розвиток у майбутніх учителів фізичної культури оздоровчого мислення як цілеспрямованого процесу освоєння систематизованого досвіду в сфері здоров'я,

розвитку навичок, здібностей необхідних для здійснення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури вимагає вирішення проблем пов'язаних з забезпеченням у школярів належного рівня фізичного стану, здоров'я, фізичної підготовленості, рухової активності та формування їх мотивації до процесу занять фізичним вихованням в позаурочний час [2, с. 49].

Позакласна робота з фізичного виховання розглядається ученими як засіб активного відпочинку школярів, оздоровлення та фізичного розвитку.

Педагогічна наука користується цілим рядом дефініцій, котрі передають зміст таких усталених понять, як: «позакласна робота», «позаурочна робота», «позанавчальна робота», «позашкільна робота». На перший погляд є очевидним, що усі терміни є складно створеними і розпочинаються із слова «поза», яке вказує на перебування за межами того, на що вказується у другій частині слова. Це зокрема «клас», «урок», «навчання», «школа». Отже, з першого погляду стає очевидним, що зміст поняття стосується певної «роботи», діяльності, яка відбувається за межами класу або школи і не стосується процесу навчання [1, с. 158]. Проведений С. Грицюком дефінітивний аналіз поняття «позакласна робота» засвідчив, що учені зосереджуються на таких сутнісних особливостях цього явища як: зовнішній вияв (форма, заняття, діяльність), час і місце проведення (в школі, поза уроками), зміст (навчання, виховання), спрямованість (інтереси, потреби, бажання учнів), завданнях (поглиблення знань, умінь та навичок, розвиток індивідуальних здібностей), способах керівництва (педагогічне, самоврядування) [1, с. 160].

Практична реалізація фізичного виховання школярів здійснюється за допомогою спеціально організованих занять фізичною культурою та їх різноманітних форм (рис. 1).

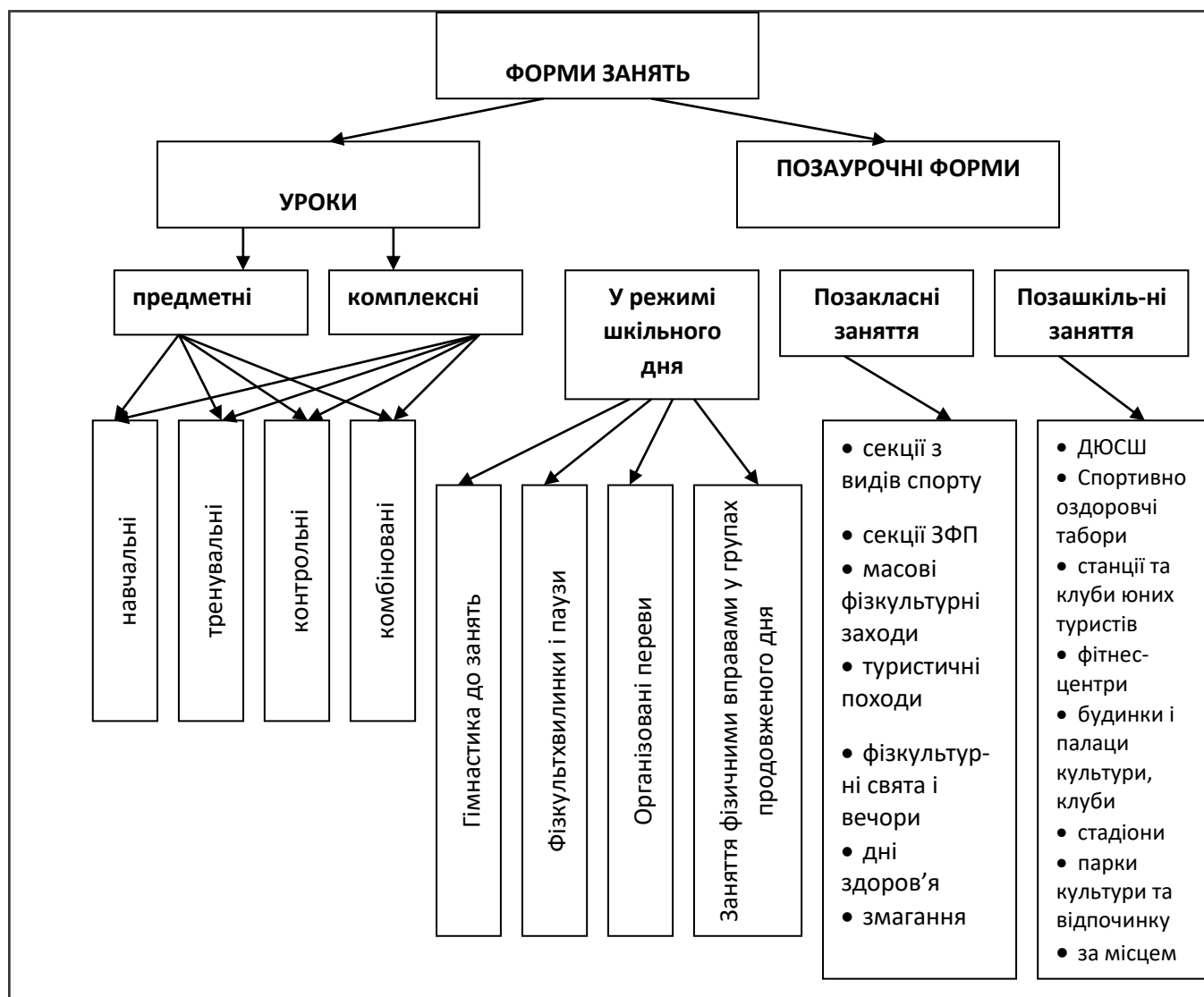

Рис. 1 Класифікація форм занять [4]

Використання великої кількості різних форм організації занять фізичними вправами в системі шкільного фізичного виховання дозволяє ефективніше задовольняти потребу учнів у руховій активності та вирішувати завдання фізичного виховання школярів на різних етапах вікового розвитку їхнього організму.

У практиці фізичного виховання усі види занять прийнято ділити на дві групи: уроки і позаурочні форми. Заняття фізичними вправами в режимі навчального дня школи. Мета занять – створити передумови оптимальної розумової працездатності на інших уроках. Заняття фізичними вправами у режимі навчального дня обмежені за змістом, оскільки підпорядковані вирішенню вузьких гігієнічних завдань. Проте, вони суттєво доповнюють уроки, роблячи внесок у гармонійний фізичний розвиток школярів.

Позакласні та позашкільні заняття фізичними вправами проводяться для організації вільного часу учнів, його заповнення доцільною руховою діяльністю з метою всебічного фізичного вдосконалення, забезпечення активного відпочинку. Виділяють два види позакласних і позашкільних занять: систематичні та епізодичні [4]. *Систематичні заняття* проводяться у гуртках фізичної культури для молодших школярів, з видів спорту у секціях, у групах з урахуванням інтересів учнів (різновиди аеробіки, східні єдиноборства, оздоровче плавання та ін.). Під час комплектування груп необхідно враховувати інтереси учнів, рівень їхнього фізичного стану, розвитку рухових якостей, особливості статури тощо. *Епізодичні заняття* – щомісячні дні здоров'я і спорту, змагання, турпоходи, прогулянки, екскурсії, спортивні свята і розваги.

У загальноосвітній школі створюються також групи початкової підготовки до ДЮСШ для учнів, які бажають займатись обраним видом спорту. Завдання таких груп є специфічними і полягають у наступному:

1. Задоволення власних інтересів, потреб у галузі фізичної культури.
2. Поступовий перехід до спортивної спеціалізації та послідовне вдосконалення з обраного виду спорту.
3. Навчання елементарних організаторських та методичних знань. Набуття вмінь, необхідних для самостійних занять і здійснення суспільно корисної діяльності у галузі фізичної культури.
4. Виховання потреби до систематичного виконання фізичних вправ [4].

Форми організації виховної роботи, що використовувалися в процесі занять фізичною культурою, визначалися за місцем і часом проведення виховної роботи, за змістом виховання в молодших школярів ціннісного ставлення до занять фізичною культурою; особливою структурою виховних заходів, для яких характерною була послідовність дій; способами керівництва позакласною роботою з боку вчителя фізичної культури, тренера спортивної секції; керівника фізкультурного гуртка; специфікою взаємозв'язків та взаємодій учителя, керівника гуртка, тренера спортивної секції, керівника спортивної секції, керівника фізкультурного гуртка, класного керівника та молодших школярів [3].

Література та джерела

1. Грицюк С. А. Дефінітивний аналіз поняття «позакласна робота» та суміжних за змістом понять. *Актуальні питання сучасної науки*. Київ, 2014. С. 158–161.
2. Захаріна Є. А. Позакласна та позашкільна оздоровчо-виховна робота як передумова зміцнення здоров'я школярів. *Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту: зб. наук. праць* / за ред. С. С. Єрмакова. Харків, 2011. № 9. С. 49–52.
3. Організаційні форми фізичного виховання школярів протягом навчального дня. Позакласна і позашкільна робота з фізичної культури. URL : https://works.doklad.ru/download/g_zu7RKmeok.zip (дата звернення: 21.02.2022).
4. Фізичне виховання учнів початкових класів у позакласній роботі загальноосвітніх навчальних закладів: навч.-метод. посіб. / за ред. М. Д. Зубалія. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 172 с.

ФАКТЧЕКІНГ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОВІДОМЛЕННЯ «В АВСТРАЛІІ ЗАКІНЧУЄТЬСЯ ПИТНА ВОДА» З ВИКОРИСТАННЯМ НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА МЕДІАГРАМОТНОСТІ

Іванна Хомич,

студентка 1 курсу спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Відокремленого структурного підрозділу «Волинський фаховий коледж

Національного університету харчових технологій»

Науковий керівник – Людмила Лотиш, викладач географії I категорії

Наведено приклад покрокової інструкції фактчекінгу інформаційного повідомлення. Запропоновані поради, на що варто звертати увагу, при аналізі і перевірці інформації. Рекомендовані джерела ресурси для розвитку навичок критичного мислення та медіаграмотності.

Ми живемо в сучасному світі інформаційних технологій, які щодня оточують нас. Ви теж, як тільки прокинетеся, обов'язково гортаєте стрічку Instagram чи Facebook. Коли снідаєте, вмикаєте новини на Youtube чи по телевізору? Коли стоїте на зупинці читаете якусь статтю чи новий рецепт домашнього пирога? У безперервній інформаційній «атаці» немає нічого поганого. Так чи інакше, це збагачує наш кругозір та допомагає бути в курсі новин, адаптуватися до змін. Але часто інформаційні повідомлення можуть бути предметом маніпуляцій або взагалі фейковими. *У теперішньому світі відбувається спотворення фактів, і це злочин проти об'єктивності й точності. Особливо, якщо це робиться усвідомлено.*

Щоб захиститися від обману та маніпуляцій факти потрібно перевіряти – проводити фактчекінг (перевірка фактів та тверджень на точність і правдивість). І це єдина зброя проти фейкових новин, неперевічених даних, пересмикувань.

Але щоб знайти ту чи ту інформацію, перевірити факти на достовірність – потрібно докласти трохи більше зусиль, ніж просто відкрити статтю, яку завбачливо пропонує інтернет. Ми підготували декілька основних порад і кроків перевірки інформації на прикладі статті «В Австралії закінчується питна вода», що доступна за посиланням <https://ecotech.news/ecology/453-v-avstraliji-zakinchuetsya-pitna-voda.html>.

Кроки фактчекінгу:

1. Перевірка дати і місця створення матеріалу. На вебсайті «Екотехнології» було написано, що дата створення статті – 22 вересня 2019 р. Ми перевірили цю інформацію на інших ресурсах, і різниця між датами опублікування була 1-2 дні. Тому ці дані можуть бути правдивими.

Але чи можна довіряти вебсайту, що розмістив повідомлення? На порталі «Екотехнології» містяться новини популярної тематики, якою зараз активно цікавиться молодь. Уже сама приставка «еко» викликає інтерес. Але створений сайт швидше за все для отримання прибутку, а не для подання фактів. На ньому багато реклами, заклики поділитися, приєднатися і т. д.

✓ Порада! Якщо публікують новину вже після 10-20 денного терміну від того як сталася подія, то варто задуматися: чи це ще актуально і з якою метою повідомлення публікується?

2. Перевірка автора. Автором статті, яку ми перевіряємо є Ірина Ковальчук. Усі її написані статті мають різну тематику, не вказана її освіта, хто вона за професією. Все що про неї відомо, так це що вона гарна дівчина, займається наповненням сайту і просуванням його в пошукових системах. Автор не викликає довіри, тому що не є експертом в екологічній тематиці.

✓ Порада! Потрібно завжди перевіряти, хто є автором статті, яку ми читаємо. Що кращий експерт, то вужче коло тем він або вона коментують.

3. Перевірка джерела інформаційного повідомлення. В кінці статті, яку ми перевіряємо, є посилання на першоджерело, з якого було взяте інформаційне повідомлення. Це – Agence France-Presse. Перейшовши по ньому ми не знайшли відповідну інформацію на цьому вебсайті. Але дізналися, що першоджерело AFF – це провідна світова організація з перевірки фактів. Але постає питання: чому автор не надав достовірне першоджерело інформації, а зробив посилання на ресурс, що викликає довіру?

✓ Порада! Сформууйте власний інформаційний трафарет (список надійних та перевірених медіа), які дотримуються журналістських стандартів, і не споживайте інформацію із сумнівних сайтів.

4. Перевірка відповідності між інформаційним повідомленням і коректною дійсністю. Заголовок (клікбейт) статті «В Австралії закінчується питна вода» є емоційним і привертає увагу. Це змушує нас зробити перехресну перевірку ще на кількох сайтах, щоб переконатися в правдивості статті. Тим більше, що у нас є підозра щодо першоджерела, звідки взята новина. Коли ввели в пошук, то знайшли ще деяку інформацію по цій темі, але знову ж таки першоджерело – це вебсайт «Agence France-Presse» або ж ще вказується портал «Футуризм». На останньому є стаття «В Австралії закінчується питна вода» автора Віктора Тангерманна. Але якщо прочитати інформацію про експерта, то знову ж таки довіри він не викликає.

✓ Порада! Не завжди та інформація, яку ми читаємо, відповідає дійсності. Старайтесь робити перехресну перевірку – введіть в пошук назву новини і подивіться, як її висвітлюють інші джерела.

Отже, проаналізоване інформаційне повідомлення – це швидше за все напівправда – суб'єктивна оцінка автором ситуації, що склалася в Австралії, яка не містить конкретних фактів і не посилається на достовірні джерела. Хоча, знаючи той факт, що Австралія – найпосушливіший материк на планеті, який дійсно потерпає від нестачі води і пожеж, інтенсивність яких підсилюється глобальними змінами клімату, то така ситуація в останні роки може бути цілком прийнятна для країни. Але хотілося б, щоб така тематика як зміна клімату ґрунтувалась на фактах, мала надійне першоджерело, висвітлювалась експертами, а не лише була об'єктом маніпуляцій і джерелом прибутку.

Ми ще раз переконались в тому, що всю інформацію потрібно ретельно перевіряти й аналізувати. Використовуймо пошуковик Google, фактчекінгові сайти і сервіси (VoxUkraine, StopFake, Детектор медіа, Інститут масової інформації і т. д.), відкриті реєстри і бази даних, авторитетні наукові і науково-популярні ресурси, щоб дослідити будь-яке повідомлення перед тим, як йому довіряти і його поширювати. Для перевірки візуального контенту слід користуватися наступними онлайн-інструментами: для перевірки фото – Google Search by Image, TinEye, відео – Youtube DataViewer. Справжньою знахідкою є проходження курсів з інфогієни, які навчають ідентифікувати фейки, перевіряти інформацію та експертів, розрізняти поняття факт і судження. Ось деякі з них:

➤ Курс «Інформаційна гігієна. Як розпізнати брехню в соцмережах, в інтернеті та на телебаченні» на платформі Prometheus (https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+ІН101+2021_T3/about);

➤ Освітній серіал «Медіаграмотність у часи пандемії» на сайті Цифрова освіта Дія (<https://osvita.diia.gov.ua/courses/mediagramotnist-u-casi-pandemii>);

➤ Онлайн-курс з медіаграмотності «Verified» на платформі EdEra (<https://verified.ed-era.com/ua>).

Поширення маніпулятивної інформації і фейків – це гра в чужі ворота і підтримка чиєсь інформаційної війни. Медійна неправда створює реальні загрози в усіх сферах суспільного життя, включаючи медицину, технології, політику, економіку і національну безпеку. Тож розвиваймо навички критичного мислення і медіаграмотності, бо це найкраща вакцина проти брехні й небажаного впливу на нашу свідомість, позицію і поведінку.

І на останок – частіше відволікайтесь від гаджетів. Пам'ятаймо! Справжні емоції можна отримати лише в реальному житті та спілкуванні.

Література та джерела

1. Онлайн-курс «Години медіаграмотності». URL : <https://study.ed-era.com/uk/dashboard/course/126749?completed=true>.

2. Освітній серіал «Медіаграмотність у часи пандемії». URL : <https://osvita.diia.gov.ua/courses/mediagramotnist-u-casi-pandemii>.

НАРОДНІ КАЗКИ ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Аліна Хомук,

студентка 2 курсу, спеціальності 012 Дошкільна освіта

факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Алла Бубін,

к. пед. н., завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти

У статті розкрито виховний вплив народних казок на розвиток особистості дитини, визначено педагогічні умови використання українських народних казок з метою морального виховання дітей середнього дошкільного віку.

Підвищення ролі моральних засад у всіх сферах життя – домінуюча ознака демократичного високорозвиненого суспільства. Реалізація завдань морального виховання молодого покоління в Україні має важливе значення, а специфіка обумовлена віковими й індивідуальними особливостями, нормами суспільної моралі, принципами регулювання поведінки тощо. Саме для початку формування моральних якостей найбільш сприятливим періодом життя людини є дошкільний вік. Адже на цьому етапі закладаються основи моральності особистості, розвиваються уявлення, почуття, виробляються звички і навички, які спрямовуватимуть подальше її вдосконалення. Дошкільне дитинство є початковим періодом становлення особистості, коли закладаються основи ставлення до навколишнього світу, людей, до себе, засвоюються перші моральні норми поведінки.

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні провідним завданням дошкільної освіти є всебічний розвиток дитини як особистості, як найвищої цінності суспільства, виховання високих моральних якостей майбутніх громадян, збагачення їх культурного потенціалу, що ґрунтується на культурно історичних та моральних цінностях українського народу, його традиціях і духовності, оволодіння цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями [2, с. 8].

Видані педагоги минулого (С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський) наголошували на важливості морального виховання з перших років життя дитини, яке повинно бути спрямоване на формування її моральної позиції, ціннісних орієнтирів, інтересів і потреб. Враховуючи особливості становлення особистості у дошкільному віці, педагоги важливого значення надавали казці як ефективному засобу морального виховання дітей. Казка в різних формах передає дітям народну мудрість, загальнолюдські моральні ідеали. Так, С. Русова зазначала, що казка вчить дітей відрізняти правду від неправди, добро від зла, виховує любов до людей, співчуття ближньому, навчає радіти життю, дає творчу силу, виховує естетичний смак: «Тут уперше прокидається дитяча увага до людей, спочуття їх долі, зростає глибока сердечна любов до усього вбогого, до краси й добра» [3, с. 203]. В. Сухомлинський наголошував на необхідності розповідати й читати дітям народні казки «бо в них не тільки мудра думка, а й найтонше емоційне забарвлення слова емоційна схвильованість, радість та смуток, захоплення чи подив, викликанні яскравим повнокровним образом казки, ті найточніші душевні поштовхи, які ми пробуджуємо в дитині...» [1, с. 34]. У казках відтворюється світогляд народу, його морально-етичні й естетичні принципи, багатівіковий досвід виховання підростаючого покоління.

Сучасні науковці розглядають казку як дієвий засіб виховання моральних якостей дітей (А. Богуш, О. Бондаренко А. Карнаухова, О. Кононко, О. Сурмило та ін.), досліджують методику її використання у процесі морального виховання дітей дошкільного віку (А. Анікін, А. Богуш, Т. Поніманська).

Для того, щоб казка стала засобом формування моральної поведінки дитини, «сама дитина має на деякий час стати її активним співавтором, вступити з нею в особливий діалог». Цей діалог дитина здійснює разом з казковими героями, в якому «герої казки живуть для дитини своїм особливим життям». Дитина разом з казковим героєм здійснює шлях у світ культури та духу. Саме на цьому духовному шляху «все оживає і як би відкривається у своєму житті для дитини, яка відчуває це життя навіть у незмінних і неживих речах» [4, с. 121].

Казка має дивовижну властивість впливати на дитину, вчити її справедливості, виховувати почуття товариськості та дружби, викликаючи бажання допомогти слабшому. У казці певна моральна норма чи позиція ніколи не нав'язується, а впливає як повчальний висновок, який повинні зробити слухачі казки

Слухаючи казку, роздумуючи над вчинками і діями головних персонажів, діти вчаться життю. Найважливіша функція казки – вияв моральних цінностей, засвоєння гуманних принципів, розвиток здатності до етичних суджень і оцінок, формування у слухачів дружніх відносин, гуманних вчинків поведінки.

Для того, щоб вплинути на почуття дітей, їхні переживання, вихователь заздалегідь докладно аналізує українську народну казку, добирає найвдаліші засоби виразного читання або розповідання (інтонації, розстановка пауз, логічні наголоси), виробляє чітку і правильну вимову кожного слова, фрази, речення. Уміння розповідати казку – досить важлива педагогічна вимога. Одна й та сама українська народна казка в різних оповідачів може сприйматись неоднаково. Не можна розповісти чи прочитати казку без емоційного вираження її змісту.

Морально-етична бесіда, яка проводиться одразу після читання народної казки під керівництвом педагога, забезпечує дітям правильне орієнтування на позитивні зразки поведінки, допомагає диференціювати «хороше» і «погане», усвідомити, що можна наслідувати, а що засуджувати. У процесі таких бесід у них формується вміння у своїй поведінці і вчинках наслідувати приклади хороших людей, позитивних казкових героїв.

Народні казки як засіб морального виховання дітей старшого дошкільного віку використовують у процесі спілкування з дітьми в різних видах діяльності в контексті вирішення завдань морального виховання. Казки застосовують у певній системі: на початковому етапі – використовувати короткі казки, уривки з казок про певні моральні якості; надалі – використання казок більш складного морального змісту, які показують не окрему рису, а певний характер героя. З метою закріплення отриманих знань, умінь та навичок рекомендується читання народних казок вдома, досягаючи єдності позицій педагогів і батьків стосовно використання казок у процесі морального виховання дітей.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає можливість визначити педагогічні умови використання казки як засобу морального виховання дітей старшого дошкільного віку:

- професійну компетентність вихователів закладів дошкільної освіти щодо проблеми морального виховання дітей засобами казки, що передбачає детальний відбір літератури, аналіз характеристик героїв з метою впливу на дитину та формування у неї позитивних моральних якостей;

- дотримання вимог освітніх програм щодо виконання відповідного змістового наповнення та подальше їх удосконалення з даної проблеми;

- співпрацю закладів дошкільної освіти із сім'ями вихованців, що дає можливість ефективно застосовувати казки вдома [4, с. 122].

Методику використання казок у процесі морального виховання дітей середнього дошкільного віку вчені пропонують реалізовувати у єдності трьох напрямів: робота з дітьми, робота з вихователями та батьками, що забезпечує повноцінний розвиток моральної свідомості дітей старшого дошкільного віку. Використання казки як засобу морального виховання здійснюється за допомогою таких методів: приклад головного героя казки, наслідування позитивної поведінки головного героя казки, спільна гра (розігрування позитивних ролей головних героїв казки).

Отже, народні казки є дієвим засобом морального виховання дітей, оскільки вони містять виховний досвід народу, мораль твору, яку спроможні зрозуміти й засвоїти діти старшого дошкільного віку. Зміст казки викликає гостроту думки й моральні почуття, впливає, переконує, виховує.

Література та джерела

1. Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посібник для студ. вищ. пед. навч. закл. Київ : Вища шк., 2002. 408 с.

2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

3. Русова С. В оборону казки. *Вибрані твори*. Київ, 1996. С. 202.

4. Сурмило О.А. Вивчення педагогічних умов використання казки як засобу морального виховання старших дошкільників. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. Психолого-педагогічні науки. № 5. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. С. 120-124.

5. Талалаївська О. Особливості морального виховання старших дошкільників засобами української народної казки. *Збірник наукових статей студентів спеціальності «Дошкільна освіта»* / за заг. ред. проф. О. Л. Кононко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. С. 212–215.

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Світлана Хом'як,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Ярошук,

практичний психолог, викладач психологічних дисциплін

Публікація актуалізує феномен однієї із найважливіших складових розвитку здорової особистості. Визначено особливості емоційної сфери у дітей молодшого шкільного віку, ключові моменти розвитку та точки опори, які підкреслюються і доповнюються дослідженнями відомих психологів.

Емоційний інтелект – одна з найважливіших складових розвитку здорової особистості. Завдяки йому людина може пізнати себе, сприймати і розпізнавати свої емоції та почуття, регулювати власні реакції на різні життєві обставини. Розвиток емоційного інтелекту в молодшому шкільному віці необхідний, оскільки він дозволяє учням краще спілкуватися один з одним, тим самим вибудовуючи дружні та толерантні стосунки та конструктивно вирішуючи конфлікти, які можуть виникнути.

Питання емоційного інтелекту стало предметом дослідження як зарубіжних учених, таких як Д. Гоулман, Х. Вайсбах, Г. Гарднер, Дж. Готтман, Д. Карузо, Дж. Майер, П. Саловей та ін., так і вітчизняних учених, таких як Л. Виготський, А. Леонтьєв, Д. Люсін, Г. Гарскова, Е. Носенко, С. Дерев'янка, Н. Коврига, Д. Люсін, М. Кузнецов, М. Манойлова.

Поняття «емоційний інтелект» вперше використали Дж. Майер і П. Саловей. Вони визначають емоційний інтелект як частину соціального інтелекту, яка включає здатність сприймати та висловлювати емоції, поглинати емоції та думки, розуміти й інтерпретувати емоції та регулювати власні та чужі емоції [6].

Емоційний інтелект можна визначити як здатність людини розуміти, усвідомлювати та керувати своїми емоціями та почуттями, а також емоційними станами інших. Розвиток емоційного інтелекту сприяє розвитку самомотивації, самоконтролю, адекватної самооцінки, підтримки стосунків з іншими, емпатії.

Феномен емоційного інтелекту (EQ) все частіше стає предметом наукових досліджень вчених зарубіжної та вітчизняної психолого-педагогічної науки. Актуальність і сучасність питання розвитку емоційного інтелекту зумовили численні визначення поняття представниками різних галузей наукового знання. Ми погоджуємось з науковою позицією І. Андрєєвої, що емоційний інтелект – це сукупність розумових здібностей до розуміння емоцій та керування ними, а також знань, умінь та навичок, операцій і стратегій інтелектуальної діяльності, пов'язаної з обробкою й перетворенням емоційної інформації [1].

К. Ізард, представник теорії диференційних емоцій, у своїй праці «Емоції людини» писав, що емоції необхідні для виживання і благополуччя людини. Не володіючи емоціями, тобто не вмюючи відчувати радість і сум, гнів та вину, ми не були б в повній мірі людьми. Емоції стали однією із ознак людяності [3, с. 22].

Особливу увагу слід приділяти розвитку емоційного інтелекту в молодшому шкільному віці, адже саме в цей час відбувається формування особистості дитини, розвиток самосвідомості, формування самооцінки. Це найсприятливіший період для розвитку емоційної сфери людини. Емоції допомагають молодшим школярам розуміти навколишнє середовище, регулювати розумову діяльність і поведінку та забезпечувати задоволення їхніх потреб.

Емоційний розвиток дітей молодшого шкільного віку досліджували Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець, Г. Костюк, Т. Піскарьова, А. Закаблук та ін.

Розвиток емоційного інтелекту значною мірою визначається соціальною ситуацією, в якій розвивається ця вікова група – діти залишають сім'ю і розширюють коло важливих людей.

Основним джерелом емоцій у дітей цього віку є навчальна та ігрова діяльність. В ігровій діяльності діти пізнають навколишній світ і набувають досвіду взаємодії з іншими, і саме в грі відтворюються всі соціальні сторони людського життя. Спілкування з дорослими, обмін досвідом, дітей вчать справлятися з різними життєвими ситуаціями. За допомогою гри можна відслідкувати емоційний фон дитини, вона впливає на формування емоційних стереотипів.

Оволодіваючи новою провідною діяльністю, а саме навчальною, дитина стикається з труднощами: адаптація до нових умов діяльності, режиму дня, дотримання шкільних правил та обов'язків, входження в новий колектив, побудова взаємовідносин з учителями та оцінка успішності навчання. У цей час у дітей може виникнути підвищена тривожність, агресивність, страх, що тлумачиться як передвісник неприємностей, невдач, невпевненості, нездатності впоратися з завданнями. Складність полягає в тому, що діти в цьому віці все ще намагаються повністю зрозуміти ці переживання, чому вони відбуваються, і тому часто обмежуються емоційними реакціями.

Велике значення для розвитку емоційного інтелекту та особистості молодших школярів мають відносини з однолітками. У них яскраво виражається соціалізація емоційної сфери. Діти вчаться зав'язувати та підтримувати дружні відносини, освоюють нові навички комунікації. Думка однолітків дуже важлива і впливає на самооцінку, оскільки в цей період у дитини інтенсивно розвиваються моральні емоції, такі як товариськість, відповідальність перед класом, співпереживання, обурення через несправедливість.

Ю. Савченко слушно зазначає, що ефективність розвитку емоційного інтелекту молодших школярів залежить від створення психологічних умов у закладах загальної середньої освіти, методичного забезпечення, усвідомлення необхідності цієї професійної діяльності [5]. Активний розвиток емоційного інтелекту починається в молодшому шкільному віці, коли домінуючий вид діяльності переходить від гри до навчання. Навчальна діяльність сприяє підвищенню самосвідомості, рефлексії й децентралізації (здатність поставити себе на місце однокласника або вчителя, враховуючи їхні потреби та почуття). Саме у шкільний період життя відбувається не тільки загальний психологічний розвиток учнів і вдосконалення їх аналітичних здібностей, а й активне емоційне ставлення особистості до себе та інших.

А. Закаблук вважає, що емоції та почуття дітьми слабо усвідомлюються та розуміються; часто міміка інших людей сприймається неправильно, як і тлумачення висловлювання почуттів оточенням, що призводить до неадекватних реакцій у відповідь молодших школярів. Виняток становлять базові емоції страху та радості, щодо яких у дітей цього віку вже є чіткі уявлення, які вони можуть висловити вербально, називаючи п'ять синонімів, що позначають ці емоції [2].

Дослідження, проведене А. Закаблуком, висвітлює, що емоційна сфера молодших школярів має такі характеристики:

- легко реагують на події, що відбуваються навколо них, і емоційне забарвлення процесів сприйняття, уяви, розумової та фізичної активності;
- спонтанність і відвертість у висловленнях своїх переживань – радості, печалі, страху;
- нестабільність настрою, часті його зміни, схильність до тривалих та коротких афектів;
- учні погано усвідомлюють і розуміють власні та чужі емоції й почуття.

Слід зазначити, що на розвиток емоційного інтелекту впливає емоційна культура сім'ї, в якій зростають діти, стосунки, які сформувалися між членами родини, виховний стиль. Сприятливий психологічний клімат впливає на емоційну врівноваженість, самооцінку, формування високих почуттів, таких як турбота, довіра, близькість, надійність; допомагає дітям навчитися сприймати себе та інших, встановлювати близькі відносини та відчувати в них впевненість.

Отже, на основі проаналізованої літератури, можна підсумувати, що умови розвитку емоційного інтелекту залежать від провідної діяльності, соціальної ситуації розвитку молодших школярів, сприятливого психологічного клімату в сім'ї. Емоційний інтелект необхідно розвивати у дітей молодшого шкільного віку, адже він є однією із найважливіших складових розвитку здорової особистості.

Література та джерела

1. Андреева И. Н. Азбука эмоционального интеллекта. СПб. : БХВ Петербург, 2012. 288 с.
2. Закаблук А. Г. Особенности понимания эмоциональных состояний детьми в норме и патологии как основания их социальной адаптации. 1985. С. 30–39.
3. Изард К. Психология эмоций. СПб., 2007. 464 с.
4. Пискарева Т. Б. Развитие эмоций у учащихся с нарушением интеллекта. *Ананьевские чтения* : Тезисы научно-практической конференции. СПб., 2008. С. 199– 00.
5. Савченко Ю.Ю. Розвиток емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 12. С. 12–16.
6. Mayer, J. D., Salovey, P. Emotional intelligence and the construction and regulation of feelings *Applied and Preventive Psychology*. 1995. V.4. P. 197–208.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ САМООЦІНКОЮ УЧНЯ ТА РІВНЕМ ЙОГО НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Богдана Цимбалюк,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Ярошук,

викладач психологічних дисциплін

Проаналізовано та розкрито залежність рівня самооцінки учнів з їх навчальними досягненнями. Виявлено специфіку ставлення учнів до свого «Я» та власної навчальної діяльності.

До проблеми залежності самооцінки від рівня навчальних досягнень учнів зверталися багато вітчизняних та зарубіжних вчених-психологів, такі як: А. В. Петровський, Н. А. Менчинська, Л. І. Божович, М. І. Лісіна та інші.

Самооцінка це перш за все те, як людина сприймає самого себе, свою особистість та індивідуальність. Вона формується завдяки активній участі самої людини і відображає особливості її внутрішнього світу [8, с. 508].

Самооцінка розглядається як найважливіше особистісне утворення, яке бере участь в регуляції людиною своєї поведінки і діяльності, як автономна характеристика особистості, її центральний компонент, що формується за активної участі самої особистості і відображає якісну своєрідність її внутрішнього світу [5].

Потенційну самооцінку часто називають рівнем домагань. Він формується завдяки впливу суб'єктивних переживань успіху чи невдач у процесі діяльності особистості. Отже, самооцінка, як і рівень домагань, який пов'язаний з нею, є основним мотиваційним чинником, який впливає на процес і результат навчальної діяльності. Від них залежать відносини людини з оточуючими, її креативність, ставлення до власного «Я», своїх успіхів та невдач [2, с. 23].

Самооцінка формується, перш за все, під впливом результатів навчальної діяльності. Але оцінку цих результатів завжди дають оточуючі дорослі – вчитель, батьки. Ось чому саме їх оцінка визначає самооцінку учнів початкових класів. Здатність реагувати на себе з точки зору інших розвивається в спілкуванні з дорослими і однолітками і в колективній діяльності [7, с. 99].

Р. Берне, аналізуючи велику кількість досліджень американських авторів, відзначає, що на межі дошкільного і молодшого шкільного віку відбувається якісний стрибок у розвитку самооцінки [4].

Проблема успішності є досить складною. Для її розгляду використовують два основних аспекти: як вчитель навчає; як школяр вчиться, зокрема те як здійснюється його розвиток.

Н. А. Менчинська зазначає, що самооцінка є невід'ємним компонентом в досягненні високого рівня навчальних досягнень. Як один з «... важливих особистісних параметрів розумової діяльності, вона виконує функцію саморегуляції поведінки, з неї визначається бажання або не бажаність до якогось вчинку. Самооцінка впливає на рівень успішності будь-якої діяльності» [5].

Дослідження, які проводили А. І. Липкіна та Н. А. Менчинська привели їх до висновку, що процес і результат навчальної діяльності зазнає негативного впливу під дією неадекватної самооцінки.

Однією з основних умов підвищення рівня навчальних досягнень є формування в учнів адекватної самооцінки. На її основі можливе відновлення впевненості учня у своїх силах, прагнення до оволодіння знаннями, уміннями та навичками.

Для того, щоб навчання було успішним важливу роль має здатність дитини до самоаналізу та самооцінки власних дій. Її роль у своїх працях розкривала О. А. Серебрякова. Вона прийшла до висновку, що залежно від рівня самооцінки у школяра виникає впевненість у собі, або ж навпаки невпевненість і самовпевненість, тобто певні риси характеру. У результаті своїх досліджень авторка виявила цілий ряд умов які впливають на формування самооцінки:

- роль, функція і місце оцінки оточуючими;
- значення власних оціночних суджень дитини.

Для здійснення успішної педагогічної діяльності вчителю слід поглиблено вивчати характерні особливості особистості школяра, аналізувати ті фактори, які допомагають учневі краще засвоювати знання, уникаючи труднощів.

Майже на кожному уроці педагог стикається з негативними реакціями учнів на оцінки, вимоги, труднощі та зауваження. Ці реакції відображають внутрішні особливості учнів, зокрема пов'язані з його самооцінкою і ставленням до самого себе.

На уроці потрібно створювати ситуації, які активізуватимуть самооцінку учнів, ставитимуть перед ними завдання, які виявлятимуть їх сильні і слабкі сторони.

А. М. Гельмонт дійшов до висновку, що тривала неуспішність викликає в учнів зневіру у своїх силах, моральну і психічну травму, а отже і зниження самооцінки дитини. В. І. Самохлова визначила три показники, від яких залежать відмінності у поведінці учнів і особливостях їх особистості:

1. відношення до учня;
2. організація навчальної діяльності;
3. засвоєння знань і навичок [6, с. 25].

Гарно навчається той, хто часто зазнає похвали з боку дорослих, зокрема важлива роль відводиться і вчителю. Похвала надихне дитину на значні досягнення та дозволить повірити у власні сили.

У самооцінці дитини відображається те, що вона дізнається про себе від оточуючих. Кожна дитина по різному відноситься до власних помилок – це найважливіший показник самооцінки дитини.

Вплив оцінок вчителя на самооцінку учнів важко переоцінити. Оцінні бали, які він виставляє, повинні відповідати дійсним знанням дітей. Проте значну роль при цьому відіграє і вербальне оцінювання. Діти повинні чітко знати, що від них очікує вчитель наступного разу. Не слід захвалювати учнів, особливо тих які вже досягли високих результатів у навчанні і зараз не докладають особливих зусиль. Але слід більше похвали приділяти слабшим учням, які докладають значних сил для досягнення цілі.

Низька самооцінка серед учнів з низьким рівнем успішності свідчить про уповільнений процес формування образу «Я». Проте саме цей період є більш сприятливим для впливу на дитячу самооцінку [2, с. 23].

Отже зв'язок між самооцінкою учня та рівнем його навчальних досягнень є безсумнівним. Самооцінка дитини загалом залежить від оцінок, виставлених в журнал, щоденник та звісно від вербальних оцінок вчителем та іншими учасниками освітнього процесу.

Література та джерела

1. Бондаренко Л. І. Основні етапи становлення самооцінки. Київ, 1999. С. 327.
2. Главінська О. Д. Вплив самооцінки школяра на ставлення до своєї учбової діяльності. *Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету*. № 16. Рівне, 2001. С. 27.
3. Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2001. 112 с.
4. Кулагіна І. Ю., Колюцкий В. М. Вікова психологія: Повний життєвий цикл розвитку людини. Москва : ТС «Сфера», 2001. С. 268–272.
5. Менчинская Н. А. Обучение и умственное развитие. Москва : Просвещение. 1966.
6. Савчин М. В. Вікова психологія: навч. посіб. 2-ге вид., доповн. Київ : Академвидав, 2011. 382 с.
7. Сергеева О. В. Становлення дій самоконтролю і самооцінки у молодших школярів. *Початкова школа плюс До і Після*. 2006. № 6.
8. Шапар В. Б. Словник практичного психолога. Харків: Торсінг. 2005. С. 508.

МАТЕМАТИЧНЕ МИСЛЕННЯ УЧНЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІХУ

Сюзанна Цяк,

**студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КВЗО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
*Науковий керівник – Віктор Корнелюк,
викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти
та інформаційних технологій***

З'ясовано, що в теперішніх умовах особливу увагу вчителям потрібно звертати на формування в учнів математичних умінь і навичок, які б дозволяли використовувати набуті знання на практиці.

За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями.

Метою даної роботи є вирішення однієї із найважливіших проблем – незнання як застосувати теоретичний матеріал на практиці та подолання неналежного запам'ятовування матеріалу. При виконанні роботи, були поставлені такі завдання: 1) з'ясувати роль вивчення математики для успішного майбутнього дітей; 2) дослідити сутність когнітивної, афективної та психомоторної сфери освітньої діяльності.

При розв'язуванні певних завдань, учні повинні вміти застосовувати когнітивні вміння, які структуруванні за такими категоріями: знання, застосування, міркування. Перший вид категорії «знання» охоплює вміння учнів володіти певними фактами і знаннями. Володіння поняттями та знання математичних фактів становить основу для математичного мислення. У свою чергу знання процедур (набору дій і правил їх виконання) необхідне для розв'язування рутинних завдань, із якими стикається людина в повсякденному житті [2]. Другий вид категорії «застосування» описує вміння та здатність учнів застосовувати знання на практиці, тобто розв'язувати прості задачі. Такі задачі можуть бути алгоритмічними (наприклад, ділення в стовпчик) так і тестовими. Останній вид категорії «міркування» охоплює вміння учня виходити за рамки розв'язання простих задач. Завдання в цій категорії охоплюють незнайомі ситуації, складні контексти й багатокрокові задачі [2].

Проблемою на сьогодні є те, що учні не бачать актуальності у вивченні математики. Діти просто не бачать її актуальності в повсякденному житті та втрачають зв'язок у її розумінні. Але кожна дитина може досягти успіху у вивченні цього предмету. Тренування майбутніх навичок в освоєнні фінансової грамотності. Рахування, накопичування, обчислювання інвестування. Завдяки математиці, дитина вчиться долати труднощі та не опускати руки. Розв'язання різних видів задач, потребує зусиль. Знадобляться вміння долати нестандартні завдання застосувати багатоваріантність. Правильні логічні й математичні рішення мають бути обґрунтовані. Це вчить дітей до здатності обґрунтування та донесення своїх думок. Одночасно тренуються навички публічних виступів. Аналізувати інформацію за допомогою логіки, вибудовувати послідовності, продумувати алгоритми, узагальнювати та шукати методи вирішення. Афективна сфера. Вона пов'язана з почуттями, емоціями та настроєм учнів. ця сфера тісно пов'язана із соціальними навичками та взаємодією. Нездатність прогресувати в цій сфері спричиняє труднощі у навчанні та соціалізації [7].

Математичне мислення учня як передумова успіху в подальшому житті, передбачає використання набутих знань в формуванні основ фінансової грамотності, освоєння економічної сфери, критичного мислення, розвитку інноваційності, креативності та гнучкості, а також формуванні психологічного здоров'я та емоційної стійкості. Американські вчені з Дюкського університету довели, що математичні обчислення допомагають регулювати емоції й долати тривожність і стрес [5].

Було встановлено, що знання математики відіграють ключову роль для подальшого майбутнього учнів молодших класів. На основі цього, формується цілісна особистість, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення, яка зможе у майбутньому розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, учитися впродовж життя. Тому процес закладання основ у початковій школі, відіграє ключову роль. Щоб мати певний рівень математичної компетентності, учні повинні вміти застосовувати когнітивні вміння, щоб реалізувати свої знання на практиці, аналізувати їх та приймати виважені рішення. Вмотивованість, впевненість у власних знаннях, відчуття власної значущості є основою афективної сфери. Дітей навчатимуть справлятися зі стресом та напругою. Педагогічні задачі вирішуватимуться в атмосфері психологічного комфорту та підтримки.

Література та джерела:

1. Нові підходи до навчання та викладання математики в умовах Нової української школи. URL: [https:// vseosvita.ua/library/novi-pidhodi-do-navcanna-ta-vikladanna-matematiki-v-umovah-novoi-ukrainskoi-skoli-26069.html](https://vseosvita.ua/library/novi-pidhodi-do-navcanna-ta-vikladanna-matematiki-v-umovah-novoi-ukrainskoi-skoli-26069.html) (дата звернення 09.02.2022).
2. Козлова О. М. Особливості викладання математики у закладах загальної середньої освіти у контексті НУШ.
3. Методи навчання математики в початкових класах. Лекція. Підручники і посібники. URL: [https:// learn.pnu.edu.ua/data/users/9241/import/lekcija%20.pdf](https://learn.pnu.edu.ua/data/users/9241/import/lekcija%20.pdf) (дата звернення 09.02.2022).
4. Як зробити навчання математики цікавим і продуктивним. Нова українська школа. URL: [https:// nus.org.ua/view/yak-zrobyty-navchannya-matematyky-tsikavym-i-produktyvnym/](https://nus.org.ua/view/yak-zrobyty-navchannya-matematyky-tsikavym-i-produktyvnym/) (дата звернення 09.02.2022).
5. Математика як ключ до успіху: від шкільних уроків до уроків життєвих. URL: [https:// ru.osvita.ua/school/method/82822/](https://ru.osvita.ua/school/method/82822/) (дата звернення 09.02.2022).
6. Картель К. М., Сивокінь Г. В. Оновлення змісту математичної освіти в Новій українській школі. Науковий журнал. Journal «ScienceRise: Pedagogical Education». URL: <https://www.researchgate.net/publication> (дата звернення 09.02.2022).
7. Що таке таксономія Блума і як вона працює на уроці. Критичне мислення. URL: <https://www.criticalthinking.expert/usi-materialy/shho-take-taksonomiya-bluma-i-yak-vona-pratsyuyna-na-urotsi/> (дата звернення 09.02.2022).
8. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: [https:// mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf) (дата звернення 09.02.2022).

ПЕДАГОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ НАРОДНОГО ФОЛЬКЛОРУ В РОЗУМОВОМУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Олеся Чемерис,

**студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Надія Антонюк,

к. п. н., голова циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Подано характеристику основних видів народного фольклору. Розкрито розумовий, морально-етичний потенціал жанрів усної народної творчості. З'ясовано вплив народного фольклору на розумовий розвиток молодших школярів.

Дитячий фольклор – це невід'ємний складник етнопедагогіки. За його допомогою протягом століть формувалися естетичні смаки дитини, закладалась морально-етична основа її особистості, розумові здібності та фізичний розвиток. На основі усної народної творчості написані літературні твори для дітей: авторські казки, пестушки, забавлянки, скоромовки, лічилки та ін. їх творили українські письменники: Іван Франко, Леся Українка, Марко Вовчок, Леонід Глібов, Олена Пчілка, Борис Грінченко, Василь Сухомлинський, Дмитро Павличко, Наталя Забіла, Оксана Іваненко та ін.

Усна народна творчість втілює народну мудрість, народні ідеали. У ній відбиваються національна психологія, національна свідомість народу, його історія, філософія, мораль, правові закони. Головними ознаками фольклору є його колективність, традиційність і варіантність, усний спосіб творення й поширення цих творів.

Найдавнішою вважається календарно-обрядова пісенність (трудова пісні, колядки і щедрівки, веснянки і купальські пісні, обжинкові, ігрові дитячі пісні, заклички та примовки). Творилися вони й побутували у тісному зв'язку з трудовою діяльністю людей, супроводжуючи цикл сільськогосподарських робіт. Тому прикметною рисою календарно-обрядових пісень є імітування трудових процесів, поєднання слова і рухів, відображення в мініатюрі життя. Наші предки вірили в магічну силу слова й ритуальних дій, тому й намагалися обрядами й піснями задобрити таємничі сили природи [4].

Участь дітей у календарних святах та обрядах мала велике виховне значення – діти залучалися до розуміння трудових процесів, вивчали їх в ігровій формі, пізнавали їхню важливість. Колядки й щедрівки адресувалися господарям дому, найчастіше родичам – дядькові, тітці, хрещеним батькам. У них діти в гіперболізованій формі висловлювали побажання здоров'я та статків господарям, величали їх: «Господар такий ясний і красний – як місяць, його жона – як сонце, діти – як зірки» [3].

Веснянки – поетичні твори, що славили прихід весни й супроводжувалися іграми, обрядовим дійством. Весну, за уявленнями наших предків, приносили на своїх крилах птахи. Тому в березні жінки випікали обрядове печиво у формі пташок. Взявши «жайворонків» та «голубків», діти на Сорок Святих (22 березня) вранці виносили їх у садки, підвішували до дерев, а в обід ішли гуртом за село й, простерши руки, закликали:

Замовляння, примовки, заклички наділялися чудодійною силою впливу на навколишній світ. Це один із найдавніших видів народної творчості, який передавав віру людини в магічну силу слова. Заклички до дощу, сонця, хмар пов'язані із землеробською працею наших пращурів. Вони містять прохання, щоб виглянуло сонечко чи пішов дощ. У звертаннях до комах, птахів, рослин, води діти або розважалися (до слимака, метелика), або вимагали відповіді – своєрідного ворожіння, пророкування майбутнього (до зозулі, «сонечка»); деякі примовки мали посприяти, щоб вилася вода з вуха після купання, щоб мишка дала новий зуб, щоб гайок дав грибів, а шуліка щоб не хапав курчат та ін. Дитина, очевидно, відчуває особливе єднання з природою в усіх оцих звертаннях до її сил.

Найбільш ужитковими в народній педагогіці для виховання найменших є колискові пісні, забавлянки та утішки. Ці твори дитячого фольклору зачаровують ніжністю, безпосередністю, простотою і художньою довершеністю.

Своєрідною формою емоційного спілкування матері з дитиною є забавлянки, утішки. Це коротенькі віршики чи пісеньки, які покликані розважати дитину, супроводжувати гру чи фізичні вправи з нею. Отже, основне їх призначення – зміцнювати дитину фізично й підтримувати її радісний, бадьорий настрій. Найбільш відома й поширена утішка – гра з пальчиками дитини «Сорока-ворона». Ця гра дає і перші моральні настанови дитині: не поважають того, хто не працює.

У житті дитини основним і доступним видом діяльності, важливим засобом духовного й фізичного виховання виступає гра – чи то рухлива, чи з елементами драматизації. Найдавнішими за походженням є хороводні драматичні ігри, що супроводжуються дитячими ігровими пісеньками. Основними персонажами в них виступають птахи та звірі. Дитячі пісеньки поєднують розумовий розвиток дитини з фізичним, формують важливі моральні якості дитини – повагу до людей, любов до свого роду, мови, до своєї землі й народу.

Казки, як і більшість фольклорних творів, сягають своїми витокami стародавньої міфології. Казкові сюжети переходили із покоління в покоління без особливих змін, оскільки вони виступають символами загальнолюдських моральних цінностей. Кожна казка має певну дидактичну мету: тактовно, ненав'язливо, за допомогою цікавого динамічного сюжету повчає дитину (наприклад, казка «Котик і Півник» навчає дітей дружби, взаємодопомоги, кмітливості, обережності). Тут є магичні числа: 3, 7, 9, 12. Тричі повторюються певні дії: Лисичка викрадає Півника, тричі приходять Вовк до семи Козенят та ін. Динаміку оповіді створюють повтори та композиційні засоби побудови, велика кількість діалогів, своєрідні зачини й кінцівки, що обрамлюють розповідь. Художньої довершеності казкам надають численні прислів'я, приказки, загадки, приповідки, скоромовки, лічилки та ін.

Прислів'я та приказки – це короткі влучні вислови, ідо с узагальненими висновками з життєвого досвіду. Це ніби узагальнений кодекс моральних правил, яким треба користуватися в повсякденному житті: вони містять рекомендації чи застереження, схвалення чи засудження, адже увібрали в себе досвід багатьох поколінь. Серед найдавніших із них ті, які містять міркування про вплив явищ природи на господарську діяльність людини, її погляди на життя: «Весна ледачого не любить», «3 ким поведешся, того й наберешся» [1]. Прислів'я та приказки об'єднуються за тематичними групами: природа, хліборобський календар, наука, розум, праця, досвід, знання, мораль, вдача й поведінка та ін. Це універсальні твори, які не враховують віку людини. В дітей вони формують мислення. Мудрі, заримовані фрази уміло спрямовують хід їхніх думок, дають їм велику інформацію, розвивають спостережливість, привчають до асоціативного мислення.

Багато спільного з прислів'ями й приказками мають загадки. Їх об'єднує метафоричність, стислість і чіткість. Загадки – це стислі твори, які містять метафоричне запитання. Вони будуються на спостереженнях за природою, одухотворенням неживих предметів та побутових речей. Основний прийом творення загадки – це уособлення і порівняння (явне або приховане). В дитячому середовищі загадки надзвичайно популярні. В них – народна мудрість виховання й розумового розвитку дитини. Загадки розвивають увагу, кмітливість, винахідливість, логіку мислення, їх відгадування спрямоване на формування позитивних емоцій дитини. В давнину уміння відгадувати загадки було мірилом мудрості й розуму. Загадки охоплюють усі види людської діяльності, матеріальної та духовної культури народу, тому поділ їх на групи надзвичайно широкий – це природа й природні явища, рослини, тварини, людина, матеріальна культура, її духовні набутки та ін.

Своєрідним фольклорним жанром є скоромовки (спотиканки). Це жартівливі вислови, побудовані на зумисне утрудненій вимові римованого чи ритмізованого тексту, скомпонованого з важких звуків і звукосполучень, які вимовляються у швидкому темпі. Наприклад: «В домі Діми дим, ой ходім туди, ходім рятувати Дімин дім», «Побіля Прокопа паляниці пекла». Скоромовки – це знахідка народної логопедії. Їх вимова сприяє виробленню правильної дикції, артикуляції, що підвищує культуру мовлення, ясність і чистоту його [2]. У лічилках, складених дітьми, трапляється багато перекручених іноземних слів, які надають лічилці беззмистовного характеру.

Отже, український дитячий фольклор має важливе педагогічне значення, особливо у розумовому вихованні молодших школярів.

Література та джерела

1. Багмет А., Дащенко М., Андрущенко К. Збірка українських приказок та прислів'їв. Київ : Техніка, 2002. 224 с.
2. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі. Київ : Вища школа, 1994. 398 с.
3. Мосіяшенко В. А. Українська етнопедагогіка: навч. посіб. Суми : Університет. Книга, 2005. 176 с.
4. Стельмахович М. Г. Шляхи і засоби розумового виховання. *Народна педагогіка*. Київ : Рад. школа, 1985. С. 192–200.

РОЗВИТОК ОПИСОВОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Катерина Чикида,
студентка 2 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Світлана Боярчук,
викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти

Подано характеристику описового мовлення як типу зв'язного висловлювання. Розкрито основні аспекти розвитку описового мовлення дітей дошкільного віку.

Центральним, провідним завданням у дошкільному дитинстві є розвиток зв'язного мовлення. Важливим методом розвитку монологічного мовлення дітей дошкільного віку є описова розповідь. Проблемою розвитку зв'язного описового мовлення у дітей дошкільного віку займалися такі педагоги як О. Коненко, С. Ласунова, Т. Постоян і та інші. Вченими виділено три типи висловлювань, якими оволодівають діти дошкільного віку: опис, повідомлення, міркування. Також наукові дослідження (А. Богуш, В. Гербова, Н. Орланова) дають підставу стверджувати, що діти дошкільного віку спроможні оволодіти описовою розповіддю [5].

У психолого-педагогічній літературі опис визначається як висловлювання, що має певну структуру і складається із зображення (розкриття) ознак об'єкта, викладених у певній послідовності [2, с. 54]. Опис розглядають або як особливу синтаксичну одиницю тексту, як складне синтаксичне ціле, або як функціонально-смысловий тип мовлення, особливий вид монологічного висловлювання. В описах називаються ознаки, властивості предмета і про ці ознаки висловлюються в певній послідовності (А. Зрожевська). Дослідження науковців доводять, що діти дошкільного віку можуть послідовно й чітко скласти описову розповідь на запропоновану тему.

За змістом і структурою виокремлюються три типи дитячих описів: описи, в яких повідомляється про зовнішній вигляд предмета в цілому, а потім описуються деталі; описи, в яких передається тільки загальне враження від предмета; описи, в яких повідомляється лише про окремі ознаки предмета (такі описи переважають). Під час описування предметів діти вчать виділяти характерні ознаки предметів, знаходити для опису точні слова і вирази, знаходити відмінне і спільне в процесі порівняння предметів.

Опис – це зв'язне висловлювання, текст, що починається із загального визначення й назви предмета або об'єкта; потім іде перерахування ознак, властивостей, якостей, дій; завершує опис підсумкова фраза, що дає оцінку предмета або висловлює відношення до нього. Такий тип зв'язного висловлювання відрізняється статичністю, структурою, що дозволяє варіювати, переставляти місцями його компоненти [4].

Аспекти розвитку описового мовлення досліджувала Л. Порядченко, яка виявила, що більшість дітей п'яти-шестирічного віку надають перевагу описам перед іншими функціонально-смысловими типами мовлення і в описі предметів (об'єктів) часто користуються однотипними синтаксичними структурами.

Опис предмета або явища створює цілісне уявлення про їхні ознаки, якості, властивості, дії. Усі речення в описовій розповіді спрямовані на виконання одного завдання – якомога повніше, яскравіше, точніше відповісти на запитання: «Який предмет?». Опис характеризується фіксацією зорових спостережень та забезпеченням об'єктивного викладу, що відбувається завдяки застосуванню прикметників, іменників, означень тощо.

Логіка опису відповідає логіко-синтаксичній схемі. Вона передбачає спочатку визначити, назвати предмет: «Це – ...», потім дати загальну його характеристику: «Він такий...», виокремити найсуттєвіші його ознаки, елементи, характеристики: «У нього є...», назвати можливі дії його або з ним: «Він може... або його можна...» та висловити своє ставлення до предмета: «Мені так подобається, що він...» [1, с. 465].

А. Зрожевська наголошує на можливості і доцільності формування у дітей дошкільного віку умінь та навичок описового мовлення, в якому дотримана загальна структура тексту (наявність частин); послідовність розташування мікротем та повнота їх розкриття; види внутрішньотекстових зв'язків. Дослідниця пропонує починати навчання з опису картинок, потім описувати іграшки й поступово переходити до опису сюжетних картинок і зазначає, що запропонована методика сприяє формуванню у дітей знань про способи зв'язку між частинами тексту, наявності мікротем. Мікротема – це окремий смисловий елемент, наприклад, дитина описуючи предмет, називає не тільки його особливості (1 мікротема), а й властивості (2 мікротема), місцезнаходження (3 мікротема).

Дітей навчають описувати іграшки, предметні або сюжетні картинки, власні малюнки, явища природи, людей, тварин. Добираючи матеріал для описування і порівняння, слід пам'ятати про його доступність віку дітей, відповідність знанням про довкілля та добір адекватних методів і прийомів навчання. Так, роботу з дітьми молодшого дошкільного віку потрібно починати з розглядання іграшки, лише після цього вчити дітей описувати за зразком розповіді вихователя та логіко-синтаксичною схемою. Заняття по навчання розповідання за іграшками проводити певній послідовності: розглядання іграшки; зразок опису іграшки; сумісне складання розповіді вихователя та дітей (починати фразу, 1-2 слова, а дитина закінчує; підказувати слова, фрази логіко-синтаксичної схеми) [5].

Поступово ускладнюються завдання розвитку зв'язного мовлення, зростають також вимоги щодо якості висловлювань дітей. У старшій групі дітей потрібно спонукати до самостійного описування картини, вони повинні будувати свою розповідь логічно, послідовно, відповідно до питань плану. Діти старшого дошкільного віку можуть складати порівняльні описи двох предметів, порівнюючи їх і відзначаючи їхню відмінність та схожість. Однак, варто зазначити, що послідовність розташування мікротем в описах – одне із складних завдань для дітей дошкільного віку. Утруднення ці можна пояснити тим, що добір зворотів, речень, їх порядок і зв'язок один з одним слід розглядати як складну аналітико-синтетичну діяльність.

Під час навчання дітей будувати зв'язні описові тексти необхідно враховувати особливості структури цього виду висловлювання, вчити дітей додержуватися структури, показати їм, що в будь-якому описі говориться про ознаки предмета, які допомагають слухачам уявити цілісний образ описуваного об'єкта.

Ефективним засобом розвитку описового мовлення дітей дошкільного віку є картина. Картина – один з головних атрибутів освітнього процесу на етапі дошкільного дитинства. Вона ніби наближає предмет до дитини, допомагає порівняти з ним навколишні предмети, усвідомити зміст і передати його словом. У всіх вікових групах рекомендується опис сюжетних картин, а в з дітьми старшого дошкільного віку – пейзажних картин [1, с. 472].

Також, навчаючи дітей дошкільного віку складанню описових розповідей, використовують схеми-моделі. Діти вибудовують розповідь з дотриманням послідовності та параметрів, закладених у схемах: колір, форма, величина, матеріал, частини, дії. Використання схем при складанні описових розповідей допомагає дітям засвоїти порівняння предметів не в загальній формі – чим подібні, або чим відрізняються предмети, а диференціювати порівнюючи предмети за формою, величиною, кольором тощо.

Отже, опис – це організований текст, функціонально-смисловий тип мовлення, який має певну структуру і складається із зображення (розкриття) в певній послідовності ознак об'єктів, явищ тощо. У процесі навчання дітей описової розповіді ефективними практичними методами та

прийомами є зразок розповіді вихователя; структурно-логічна схема описової розповіді; дидактичні мовленнєві ігри.

Література та джерела

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / за ред. А. М. Богуш. Вид. 2-ге, доповнене. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 704 с.
2. Калмикова Л. Розвиток описового мовлення. *Дошкільне виховання*. 2003. № 4. С. 19–21.
3. Маліновська Н. В. Опис – основа зв'язної розповіді. Наука, освіта, суспільство очима молодих: *Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих науковців*. Рівне: РВВ РДГУ. 2018. 356 с.
4. Розвиток монологічного мовлення у старших дошкільників. URL : <https://www.referat911.ru/Pedagogika/rozvitok-monologchnogo-movlennya-u-starshih/301384-2661022-place2.html> (дата звернення: 15.02.2022).
5. Складання описових розповідей дітьми другої молодшої групи засобом іграшки. URL : <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/> (дата звернення: 20.02.2022).

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тетяна Чикида,

студентка 4 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Світлана Міліщук

Розкрито особливості становлення та розвитку емоційного інтелекту у дітей старшого дошкільного віку. Зазначено, що емоційні переживання дітей дошкільного віку пов'язані перш за все із взаємостосунками з близькими людьми (батьками, вихователем, друзями).

Комунікаційні процеси в сучасному суспільстві характеризуються високим ступенем динамізму, інтеграції та глобалізації. Це пов'язано з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, які розширюють сфери освітнього, економічного та соціального співробітництва як всередині країни, так і в глобальному масштабі. Це визначає сучасні характеристики спілкування всіх членів суспільства, від дітей до дорослих. Для цього важливо вміння усвідомлювати свої емоції та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Вони провокують різноманітні емоційні стани та впливають на настрій, формування вміння справлятися з власними емоціями та вміння формувати поведінку на основі емоційних проявів інших. У цьому контексті все більшої актуальності набуває проблема розвитку емоційного інтелекту (інтелекту особистості). Зауважимо, що останнім часом емоційний інтелект визнається однією з найважливіших складових емоційної адаптації, особистого самопочуття, міжособистісних стосунків та загального успіху в різних ситуаціях повсякденного життя [8, с. 196].

У Базовому компоненті дошкільної освіти питанню захисту і зміцненню емоційного благополуччя дітей, розвитку в них естетичних почуттів, емоційно-моральної чуйності, доброї волі, розуміння і співпереживання почуттів інших людей приділено особливу увагу [1]. Певні аспекти проблеми розвитку емоційного інтелекту дошкільників відображено у наукових працях Н. Мельник, М. Нгуена, М.Шпак. Не дивлячись на це, означена проблема все ще залишається малодослідженою та потребує додаткового вивчення на теоретико-практичному рівнях.

Вчені Є. Носенко та Н. Коврига наголошували на актуальності проблеми розвитку емоційного інтелекту, і досліджували її в теоретичному, соціальному та педагогічному аспектах. Науковці зазначають, що:

– у теоретичному контексті ця проблема недостатньо розроблена як зарубіжними, так і вітчизняними вченими. Це є наслідком недостатньої уваги до вивчення глибинних джерел, особливостей детермінації та форм вираження і перебігу емоційних проявів особистості;

– у соціальному контексті нерозвиненість цієї проблеми полягає в тому, що людська цивілізація може ініціювати самознищення, якщо емоції продовжують протистояти розуму, вважатимуться некерованими та нерегульованими;

– у педагогічному контексті досі не розроблено наукові підходи до цілеспрямованого формування у процесі навчання та виховання емоційної розумності суб'єктів навчання на основі експериментального вивчення особливостей перебігу емоційних процесів, станів та стійких властивостей особистості [6, с. 89].

Суть поняття «емоційний інтелект» визначається як здатність розуміти власні емоції та емоції інших. Висловлювати їх і правильно виражати, розуміти почуття і переживання інших, сприяє ефективній взаємодії і вибудовує відповідну систему відносин. У працях вчених-класиків (Л. Виготський, О. Запорожець, О. Кононко, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн та ін.) наголошується, що дошкільний вік є періодом початкового та ефективного становлення особистості. Однак він чутливий до розвитку як інтелектуальної, так і емоційної сфер людини. З іншого боку, поняття «емоційний інтелект дошкільників» не є постійним у сучасній науковій сфері. Тому М. Нгуен, вивчаючи психологічні особливості розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку, визначає його як «... як готовність дитини орієнтуватися на іншу людину, усвідомлювати її роль та значущість у своїй діяльності, враховувати її емоційний стан і, на основі цих знань, регулювати стосунки з оточуючими та знаходити рішення проблем, які виникають у процесі взаємодії» [5, с. 84].

Встановивши сутність поняття емоційного інтелекту дітей дошкільного віку, зупинимося на провідних особливостях розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку, які, у першу чергу, пов'язані з особливостями становлення емоційної сфери загалом. О. Кононко, Г. Костюк, С. Максименко зазначають, що провідною особливістю поданого вікового етапу є бурхливий розвиток емоційної сфери:

– відбувається розширення емоційного досвіду дитини через збільшення соціальних контактів, натомість емоції ще носять ситуативний характер;

– розширюється спектр емоцій, що є зрозумілими для підростаючої особистості (радість, задоволення, сум, гнів, роздратування, занепокоєння тощо) та дитина вже може «зчитувати» їх з інших;

– більшість власних емоцій дошкільник уміє вербалізувати, з іншого боку характеристика власного емоційного стану є доволі лаконічною;

– поступово формується здатність до емоційної децентралізації, що виявляється у врахуванні емоційного стану іншого під час моделювання власної поведінки, натомість, така здатність ще не є досконалою та у більшості випадків, старший дошкільник поводить себе здебільшого егоїстично, тобто орієнтується на власні бажання та потреби;

– більшість пізнавальних процесів так чи інакше залежать від емоційного стану дошкільника;

– формуються первинні рефлексивні уміння [3, с. 54].

Акцент слід зробити на формуванні так званої емоційної децентралізації особистості дитини старшого дошкільного віку. Це не тільки особливість розвитку емоційного інтелекту, а й важлива передумова його формування в цьому віці. О. Запорожець викликає емоційну децентралізацію «як вікове новоутворення старшого дошкільника, що виявляється у здатності відволікатись від власних емоцій та зосередитись на емоційному стані іншого (дорослого чи однолітка)» [2]. Такі прояви ще не є стійкими, а виявляються фрагментарно та потребують спеціальної психолого-педагогічної роботи з дітьми. На думку С. Нечай, «поступове формування емоційної децентрації старшого дошкільника сприяє формуванню рефлексії та рефлексивних умінь у майбутньому» [2]. Відомо, що рефлексія у старшому дошкільному віці ще перебуває у початковому стані. Її розвиток відбувається у процесі комунікативної діяльності, де формується здатність оцінювати себе з погляду інших людей, дитина навчається ніби збоку аналізувати свої дії, приймати рішення, враховуючи при цьому можливу реакцію на її дії партнерів по спілкуванню [2]. З іншого боку, у старшому дошкільному віці дитина не завжди може проаналізувати причини діяльності та поведінки інших, особливо дорослих, для того, щоб врахувати їх у подальшій

взаємодії. Уміння старшого дошкільника аналізувати власні емоції, почуття, переживання, вербалізувати їх, справлятися з емоційним станом інших і діяти відповідно, визначає формування емоційно-ціннісного ставлення до себе, а отже, і адекватного почуття власної гідності.

Зазначимо, що на етапі старшого дошкільного віку дитина активно вчиться саморегуляції, у тому числі регуляції своїх емоцій, тобто вольова регуляція емоційно-поведінкових реакцій також є особливістю розвитку емоційного інтелекту.

Таким чином, до основних особливостей розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку можна віднести: активний розвиток емоційної сфери дитини; розширення соціальних контактів, що, з одного боку, впливає на інтенсивність та якість спілкування з оточуючими, з іншого – допомагає орієнтуватися в різноманітності емоційних станів людей, сприяє накопиченню емоційних переживань у дошкільників; розширити коло емоцій, які дитина може розпізнати, їх вербалізація; формування вміння вольової регуляції власних емоційних проявів на фоні різних ситуацій; формування емоційної децентралізації та вміння емоційно передбачати. Перспективи подальших досліджень ми бачимо у практичному дослідженні емоційного інтелекту у дітей старшого дошкільного віку.

Література та джерела

1. Богуш А. М. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ, 2012. 26 с.
2. Вовчик-Блакитна О. Індивідуальні особливості емоційного розвитку дитини: Стратегії педагогічного супроводу. *Практична психологія та соціальна робота*. 2018. № 4. С. 1–13.
3. Кучеренко Ж. Емоційний інтелект дошкільників: шляхи розвитку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 7. С. 54–59.
4. Мельник Н. В. Емоційний розвиток особистості як основа формування емоційного інтелекту дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Педагогічні науки. 2018. № 4. С. 69 – 74.
5. Нгуен М. А. Діагностика рівня розвитку емоціонального інтелекту старшого дошкільника. *Ребенок в детском саду*. 2008. № 1. С. 83–85.
6. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції. Київ : Вища шк., 2016. 126 с.
7. Трофаїла Н. Д. Підготовка майбутніх вихователів до емоційного розвитку дітей дошкільного віку: дис. ... к. пед. н.: 13.00.08. Умань, 2019. 270 с.
8. Шпак М. М. Становлення емоційного інтелекту в дошкільному віці як передумова його розвитку в молодшого школяра. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2016. Вип. 4. С. 196 – 205.

ВПЛИВ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї І ШКОЛИ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Софія Чміль,

**студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
відділення початкової та дошкільної освіти**

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

**Наукова керівниця – Надія Пушкар, викладач циклової комісії
дошкільної, шкільної педагогіки та психології**

Досліджено та проаналізовано взаємодію батьків та класовода Нової української школи на прикладі Луцької гімназії № 21 імені Михайла Кравчука, показано вплив їх співпраці на моральне виховання особистості дитини молодшого шкільного віку, окреслено шляхи поліпшення результативності виховання.

Розвиток та виховання майбутньої особистості набуває особливої актуальності в період реформування початкової освіти в Україні. Ця проблема хвилює громадськість, педагогів, батьків.

Орієнтація виховного процесу в Новій українській школі на загальнолюдські цінності, а саме на морально-етичні, має велике значення для суспільства, для майбутнього країни. У сучасному світі не всі молоді батьки через високу зайнятість на роботі приділяють належну увагу дітям. Не всі розуміють, що саме у віці 6-10 років закладаються моральні основи майбутньої особистості.

Спираючись на філософські, педагогічні, психологічні дослідження, науковці дедалі активніше шукають шляхи поліпшення морального виховання особистості. Ця проблема була об'єктом пошуків В. Білоусової, К. Ушинського, М. Стельмахович, О. Вишенського, О. Платиці та ін. Основні напрями наукових розробок різних аспектів морального виховання молодших школярів відображені в працях А. Калюжного, А. Макаренка, В. Сухомлинського, Л. Болотіної та ін. Теоретичні основи виховання у школярів моральних якостей, з'ясування їх суті й умов формування знайшли висвітлення в працях З. Васильєва, І. Беха, Л. Матвєєвої, С. Кириленко та ін.

На думку вчених та учителів-практиків ціннісні орієнтири батьків і школи мають співпадати. Ефективність процесу виховання значною мірою залежить від узгодження зусиль усіх виховних інститутів і, насамперед, школи та сім'ї. Нові завдання реформування початкової освіти ведуть до переосмислення ролі взаємодії школи та сім'ї щодо морального виховання учнів. Із зростанням вимог суспільства до особистості, до підвищення її моральної культури виникла необхідність більш широких досліджень даного питання. Це особливо важливо, коли йдеться про молодший шкільний вік, коли закладаються його основи. Концепція загальної середньої освіти зазначає, що «взаємодія загальноосвітніх закладів, сім'ї і суспільства у вихованні дітей, їх адаптація до умов соціального середовища здійснюється в ході спільної діяльності соціальних інститутів як ефективної співпраці на досягнення спільної мети» [1].

Зважаючи на соціальну значущість проблеми ставимо за мету дослідити та теоретично обґрунтувати шляхи взаємодії школи і батьків у моральному вихованні молодших школярів на сучасному етапі розвитку початкової освіти.

Одним із ключових компонентів концепції Нової української школи є педагогіка партнерства, яка ґрунтується на взаємодії між учнем, учителем і батьками. В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця [2, с. 7].

Для виявлення рівня моральної вихованості молодших школярів та особливостей взаємодії школи і сім'ї з даної проблеми було проведено дослідження у 2-Б класі Луцької гімназії №21 імені Михайла Кравчука. В ньому взяли участь 20 дітей віком 7-8 років, 20 батьків та вчитель-класовод.

За допомогою тестування та опитування було визначено рівень моральної вихованості дітей молодшого шкільного віку за наступними показниками: шанобливе ставлення та повага до батьків, старших, чуйність, справедливість, взаємодопомога.

Результати свідчать, що 7 дітей з 20 мають високий рівень моральної вихованості, що становить 35% від загальної кількості дітей. 8 учнів мають середній рівень – це 40% і 5 – низький, що становить 25%.

Дослідження показало, що особливо великий вплив на моральне виховання у молодших класах мають уроки читання як класного, так і позакласного. У читанці для 2 класу є матеріал, який сприяє формуванню різних навичок культури, але поряд з цим він часто потребує уточнень, доповнень.

Вчитель-класовод періодично проводить етичні бесіди на різні моральні теми («Допомога старшим», «Повага до батьків», «Хліб усьому голова» та ін.). З окремими учнями вчитель проводить індивідуальні педагогічні бесіди для покращення їх поведінки на уроках та під час перерви, позитивного ставлення до однокласників, виховання почуття обов'язку.

Батькам було запропоновано дати відповіді на питання анкети. Аналіз результатів показав, що половина батьків, а саме 10 із 20, здійснюють систематичне моральне виховання своїх дітей шляхом розповідей, бесід на етичні теми, залученням до добрих справ (допомога старшим, годування безпритульних тварин та ін.). Решта батьків або частково здійснюють даний процес, або й взагалі забувають про нього, обґрунтовуючи це тим, що у них замало часу.

Результати анкетування батьків щодо взаємодії з класоводом та бесіда з учителем показали, що більшість батьків цікавиться лише навчальними досягненнями своїх дітей, а не виховними. Частина сімей взагалі відсторонилася від співпраці зі школою для покращення рівня вихованості дітей.

Отже, зважаючи на те, що вчитель систематично здійснює моральні виховні впливи, більшість дітей має середній рівень моральної вихованості. Це пов'язано з тим, що батьки не

підкріплюють цього у колі родини. Тому вчитель повинен формувати такі організаційно-педагогічні умови, щоб батьки зацікавилися у співпраці з ним і допомагали здійснювати моральне виховання дітей разом. Співпраця школи та батьківської громадськості забезпечує створення для дитини в школі позитивного природного середовища, в якому розвиваються вміння, творчі здібності, нахили дитини. Досвід роботи школи з батьками дає можливість стверджувати, що ознайомлення батьків із змістом та методикою навчально-виховного процесу, їх психолого-педагогічна освіта, залучення до спільної діяльності, допомога батьківської громадськості та школи сім'ям, які потрапили в складні життєві обставини, залучення до співпраці різних установ – це шлях до створення міцної шкільної родини, яка здатна забезпечити дітям щасливе дитинство, відкриття нових талантів, здійснення мрій, спрямування молодого покоління на шлях особистого успіху.

Є два основні шляхи успішної співпраці школи та батьків для розвитку партнерства: постійне, чітке, двостороннє спілкування; різні способи залучення батьків до освітнього процесу. Спілкування відбувається під час особистої зустрічі вчителя з батьками або ж за допомогою інших засобів: телефонних дзвінків, електронної пошти, спілкування у соціальних мережах.

Важливо розуміти основні стратегічні моменти у проведенні зборів, щоб учасники були задоволені як процесом, так і результатами, а зустріч сприяла розвитку культури співробітництва. Плануючи збори, слід розуміти їхню мету, окреслити очікувані результати, спланувати процес і призначити відповідальних осіб.

На відміну від батьківських зборів, регулярні індивідуальні зустрічі з батьками не часто використовують у навчальних закладах, хоча ця практика є надзвичайно важливою у процесі спілкування з батьками. Практикуються інші форми спілкування з батьками: щотижневі або щомісячні інформаційні бюлетені, зустрічі батьків, обмін книжками, святкові заходи. Переваги від спілкування отримують усі, однак найважливішим воно є для дітей, котрі бачать, як співпрацюють дорослі, які є важливими у їхньому житті.

Співпраця школи з сім'єю є запорукою успіху у навчанні та вихованні учнів. Існують перевірені часом та декількома поколіннями методи, які допомагають налагодити дану співпрацю. По-перше, слід виокремити групу активних батьків - батьківський комітет, який в своїй діяльності буде виражати думку батьківської сторони. Чим активніша позиція батьків та їх участь в навчально-виховному процесі, тим краще. По-друге, слід обрати засоби ефективної взаємодії школи з сім'єю, це можуть бути різноманітні збори та обговорення, зустрічі, які повинні мати системний характер.

Серед інших засобів активної співпраці школи з сім'єю можуть бути різноманітні спільно влаштовані заходи: відкриті уроки, дні відкритих дверей, спільно влаштовані екскурсії та поїздки тощо.

Отже, ефективною та результативною співпрацею школи і батьків щодо морального виховання можна вважати просвіту батьків з даного питання, налагоджену позитивну атмосферу спілкування, взаємні міркування, спільні прийняття рішень, взаєморозуміння в досягненні кінцевої мети. Ефективною вона стане, коли батьки будуть впевнені в професійності педагога, його знаннях, коли складуться довірливі стосунки на основі доброзичливості, щирості, взаємодопомоги та взаємоповаги. Для більш глибокого вивчення проблеми необхідні подальші розвідки.

Література та джерела

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти. / Міністерство освіти і науки України. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>(дата звернення 03.02.22).
2. Нова українська школа: poradnyk dla vchytelja / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с. URL:<https://www.e-litera.com.ua/nova-ukrainska-shkola-poradnyk-dlia-vchytelia/>(дата звернення 04.02.2022)

ВИХОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Уляна Шатинська,
студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової та мистецької освіти
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Науковий керівник – Руслана Даниляк, к. пед. н., доцент
кафедри педагогіки та методики початкової освіти

Розглянуто проблему здорового способу життя учнів початкової школи. Розкрито її за допомогою впровадження виховних технологій.

Забезпечення повноцінного фізичного розвитку дітей, зміцнення та охорона їхнього здоров'я є надзвичайно важливим та пріоритетним завданням виховного процесу. Завданням вчителя в даному випадку є мотивація дітей до фізичного розвитку, створення, так званого, культу здоров'я для учнів як у школі, так і у сім'ї. Оскільки система навчання в останні роки значно урізноманітнілась, виникає необхідність вивчення її впливу на психічне та фізичне здоров'я дітей. Це актуальна проблема, так як, деякі освітні програми чи підручники можуть не враховувати основні наукові засади фізичного та психічного розвитку дітей, чим негативно впливають на здоров'я учнів або зовсім не сприяють його покращенню. Саме тому сьогодні виникає потреба створення педагогічних технологій, які б покращували стан фізичного здоров'я дітей, а не лише зберігали його.

Причиною погіршення здоров'я учнів є не лише в екологічних проблемах та несприятливих умовах життя, але й в недостатній увазі до створення відповідних умов педагогічного процесу, застосуванні здоров'язберігаючих навчальних технологій. Школа, яка була об'єктом досліджень даної дипломної роботи, пріоритетно ставить фізичний стан дітей на високе місце, сприяє розвитку фізичного здоров'я. Вирішення цієї проблеми здійснюється за наступними напрямками:

1. використання здоров'язберігаючих і здоров'яформуючих технологій і технік у процесі навчання;
2. створення відповідного шкільного середовища;
3. освіта в галузі здоров'я [3].

Перший напрямок – це впроваджені у процес навчання вправи та заходи розвитку фізичного стану дітей. У деяких школах є спеціально розроблені системи по зміцненню і збереженню здоров'я, які створюють позитивну атмосферу на уроках та знижує розумове навантаження дітей.

Прикладами цього є проведення під час уроків фізкультхвилинок, релаксійних пауз, вправ для очей. В школах систематично проводяться огляди дітей лікарями. Також, проводяться спеціальні мотиваційні бесіди з дітей для забезпечення формування та розвитку здорового способу життя, кіно та відео покази на тему здоров'я, спортивні змагання та заходи.

Другий напрямок – це свого роду створення середовища, яке саме по собі сприятиме розвитку фізичного здоров'я – досить поширене в більшості навчальних закладів (здорове харчування учнів, дотримання санітарно-гігієнічних норм та ін..).

Третій напрямок передбачає якісну та вчасну передачу знань стосовно здорового способу життя від учителів учням. Для цього в школах проводяться відкриті уроки з використанням валеологічних елементів.

Виховна діяльність вчителя повинна бути направлена на формування в дітей почуття відповідальності за збереження й зміцнення власного здоров'я, поглиблення знань, навичок та умінь, які пов'язані з усіма складовими здоров'я (фізичною, соціальною, психічною та духовною).

Реалізація фізичної складової здійснюється через: ранкову гімнастику, фізкультхвилинки, рухливі ігри, фізкультпаузи; контроль та самоконтроль за правильною поставою під час письма, читання, ходіння тощо (зміна діяльності); використання вправ щодо профілактики сколіозу, запобігання гіподинамії, виконання дихальних вправ; виконання гімнастики для очей, точковий самомасаж біологічно активних точок обличчя й голови (концентрація уваги, зняття втоми);

навчання використанню народних засобів оздоровлення та профілактики захворювань; знання свого особистого рівня здоров'я; навчання правильному та регулярному чищенню зубів; навчання щодо дотримання режиму навчання, харчування, праці, відпочинку [2].

Реалізація соціальної складової здійснюється через: використання засобів, які сприяють інтересу до навчального матеріалу; створення умов для самовираження учнів; стимулювання аргументації відповідей; заохочування ініціативи учнів; розвиток інтуїції, творчої уяви учнів; зосередження уваги на якості мовлення; демонстрацію правильного мовлення; своєчасне закінчення уроку; використання на уроках засобів: диференційованого, проблемного, діалогового, рефлексивного навчання та колективної розумової діяльності; використання зв'язків з іншими предметами; використання матеріалу з інших сфер життєдіяльності; використання дидактичного матеріалу; надання різнорівневих домашніх завдань; ініціацію різноманітних видів діяльності; здійснення взаємоконтролю; навчання дотриманню правил спілкування в класі, в громадських місцях, їдальні, громадському транспорті навчання вмінню уникати конфліктні ситуації за алгоритмом «Стій! Подумай! Прийми рішення!»; навчання гуманному ставленню до людей з фізичними вадами [5].

Реалізація психічної складової здійснюється через: створення сприятливого психологічного клімату на уроці; дотримання позитивного мислення; демонстрації ненасильницьких засобів навчання; навчання вмінню керувати своїми емоціями, почуттями; навчання підтриманню в собі впевненості у своїх можливостях, задатках; здійснення самооцінки, самоконтролю; здатність аналізувати наслідки дій шкідливих звичок тощо; навчання вмінню відмовлятися від пропозицій, які шкідливі для здоров'я; навчання вмінню приймати самостійно рішення в різних ситуаціях; навчання підтримувати дружні стосунки з усіма учнями класу; музикотерапію; кольоротерапію.

Духовна складова, на наш погляд, може бути реалізована наступним чином: навчання доброзичливому ставленню до товаришів у класі, до учнів школи, до дорослих; навчання відповідальності за власні дії та вчинки; вироблення навичок самообслуговування; навчання висловлювати свої погляди щодо здорового способу життя; навчання здатності бачити й сприймати прекрасне в житті, природі, мистецтві, літературі; навчання вмінню розрізняти зло і добро, духовне і бездуховне, долати прояви зла в собі; навчання усвідомленню життєвих цінностей [7].

В наш час стрімкого розвитку суспільства потрібно як ніколи розуміти важливість впровадження нових технологій в навчальний процес.

Вся робота вчителів повинна бути направлена на те, щоб донести дітям і допомогти їм зрозуміти, що здоров'я – це безцінний дар, який потрібно оберігати та розвивати. При цьому враховуються психологічне, соціальне та фізичне здоров'я, що дає можливість зміцнити здоров'я кожного школяра.

Література і джерела

1. Технологія. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Даниленко Л. Інноваційна освітня діяльність. Освіта. 1998. 5-12 серпня. С. 4.
3. Закон України «Про загальну середню освіту» від 13 травня 1999 р. № 651-XIV. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
4. Ігнатенко М. Сучасні основні технології. Поняття інноваційної педагогічної технології (наукові основи). *Математика в школі*. 2003. № 4. С. 2.
5. Формування соціального здоров'я в сучасного підлітка. URL : http://osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/43650/ (25.03.2016)
6. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібник. Київ : Либідь, 2002. 560 с.
7. Якименко С. І., Оксенчук С. І. Формування культури здорового способу життя учнів основної школи у позакласній роботі: навч.-метод. посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2012. 288 с.

ПРОБЛЕМИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Олександр Шевчук,

студент 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

Фаховий коледж «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Науковий керівник – Яніна Карлінська, к. пед. н.,

заступник директора з навчальної роботи

У наш час проблема естетичного виховання, розвитку особистості, формування її естетичної культури одна з найважливіших завдань, що стоять перед школою. Актуальність теми є очевидною, оскільки це обумовлено деформацією естетичного сприйняття під впливом сучасних стереотипів, ідолів та інших чинників.

Особистісна орієнтація сучасної освіти передбачає залучення молодшої людини до естетичного досвіду людства, до творчої діяльності, що є основою естетичного розвитку особистості. У Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті визначено основну мету освіти, спрямованої на естетичне виховання та всебічний розвиток людини як найвищої цінності суспільства, формування її духовних смаків, ідеалів та розвитку художньо-творчих здібностей [1].

Проблема естетичного виховання широко репрезентована у спадщині видатних українських педагогів-класиків К. Ушинського, В. Сухомлинського, А. Макаренка, С. Русової. Основне завдання естетичного виховання С. Русова вбачала у тому, щоб «розвинути свідомість, смак естетичний до найкращого приймання художніх вражень» [2, с. 269], «розвинути почуття краси, вимоги гармонії і в житті, і в душі своїй, і в творах майстрів, і в наших власних творах і вчинках» [2, с. 192].

Я. Коменський пропонував розвивати у дітей музичні уміння, використовувати з розвитку мовлення вивчення напам'ять віршів або рим. У дидактичному посібнику «Видимий світ у малюнках» він рекомендував розвивати у дітей почуття краси «живої і звукової абетки» природи.

К. Ушинський стверджував, що успішність естетичного виховання залежить від того, наскільки вихователі усвідомлюють сутність прекрасного, його роль у житті людини і формування особистості. Важливе значення у вихованні дітей для збагачення їх естетичних вражень, формування виразної, влучної, повноцінної мови, на думку педагога, мають художня література, усна народна творчість.

У розв'язання проблеми розвитку естетичної культури значний внесок зробили зарубіжні та вітчизняні вчені М. Аріарський, Д. Генкін, Г. Єскіна, Г. Загадарчук, В. Кірсанов, О. Миронюк, І. Петрова, Ф. Соломонік. Вони розглядають процес естетичного виховання як цілеспрямоване формування якостей всебічно розвиненої особистості, що дає можливість їй сприймати природні та соціальні реалії, діяти та творити відповідно до загальнолюдських ідеалів гармонії та краси.

Багато авторів вважають естетичне виховання одним із провідних у формуванні особистості школяра. С. Герасімов пояснює означену позицію таким чином: «Функцією естетичного виховання і художньо-естетичної діяльності дітей є розвиток у них образного мислення, відмінного від понятійного» [6].

Жодному вчителю ще не вдалося передати своє розуміння сенсу художнього твору учням. Учитель може повідомити учням про те, як сам сприймає і що при цьому відчуває або думає, але зрозуміти суть і сенс учень може лише сам, усвідомивши свої власні думки і почуття, а не думки і почуття вчителя. Отже, потрібно спрямувати сили на розробку таких технологій, які активізують самосприйняття та саморозвиток учнів.

Естетична вихованість людини полягає в органічній єдності розвинених природних сил, здібностей, сприйняття, емоційного переживання, уяви, мислення художньо-естетичної освіченості. У цьому фундаменті і формується творча індивідуальність, її естетичне ставлення до мистецтва, до самої себе, своєї поведінки, до людей і суспільних відносин, до природи і до праці.

Естетична вихованість школяра припускає наявність в нього естетичних ідеалів, чіткого уявлення про досконалість краси в мистецтві та житті.

Зміна естетичної вихованості здійснюється з допомогою різних критеріїв: психологічних, педагогічних, соціальних. Психологічними критеріями вимірюються здібності дитини адекватно оригіналу відтворити уявою художні образи і відтворювати їх, милуватися, переживати і висловлювати судження смаку [3].

Під час естетичного виховання треба враховувати й те, що важливою є фіксація самого факту включення учнів в ту чи іншу художню діяльність. Якщо діти спілкуються з мистецтвом досить випадково і без внутрішньої потреби, то така художня діяльність небагато чого дає особистості. Художньо-естетична підготовка передбачає оволодіння системою загально мистецтвознавчих понять, що необхідно для оцінки художніх явищ [5].

Формування естетичних умінь і навичок виявляється в такій організації навчання, при якій учні могли б відтворювати у своїй пам'яті вивчений раніше матеріал та користуватися їм як з навчальною, так і з практичною метою. особливе місце в організації художньо-естетичного розвитку особистості належить принципу наочності. Адже, наочність є обов'язковою умовою повноцінного навчання та виховання, що сприяє пізнанню суті явищ, виявленню його характерних властивостей і закономірностей. Вона покликана поєднувати адекватне відображення і простоту сприймання творів мистецтва, за допомогою моделі суттєвих їх рис забезпечити чуттєве сприймання пізнавального матеріалу. Доцільно проводити виставку малюнків дітей, в кінці кожного уроку. Такий вид роботи дозволить включити певний елемент змагання, бажання дітей виглядати достойно на фоні робіт однокласників, стимулює не тільки до наполегливої роботи під час виконання малюнка, а й сприяє активності учнів на протязі всього уроку. Також важливе місце займали виставки репродукцій картин. Важливими є і прогулянки на природу, споглядання всієї краси в розмаїтті та гармонії барв, звуків, форм, закономірні зміни явищ, які мають місце в живій і неживій природі [4].

На кожному уроці обов'язковою умовою має бути об'єктивне формувальне вербальне оцінювання робіт учнів та підкреслення правильності виконання певних елементів. В процесі навчання вчитель може контролювати в учнів знання, уміння і навички розуміння мистецьких творів, то в нерегламентований час ці можливості досить обмежені [5]. Правильна організація всіх складових впливу на школярів – одна з головних умов педагогічного керівництва оціночною діяльністю школярів. На кожному уроці дітям доцільно пропонувати словник з термінами, використовуючи які діти могли повніше висловити свою думку під час аналізу мистецьких творів. Важливим засобом естетичного виховання на уроках образотворчого мистецтва також є слово. На більшості уроків дітям варто декламувати вірші відомих письменників. Але в поєднанні з творами образотворчого мистецтва вплив на естетичне виховання збільшується, так як діти сприймають картину разом з характеристикою, оцінкою, та поетичним описом [4].

Отже, з цього можемо зробити висновок, що освітньо-виховному процесу як складової гармонійного розвитку молодших школярів, естетичне виховання може реалізувати себе максимально повно. Естетичний виховний потенціал певного уроку є не обмеженим, він тільки обмежується можливостями самого вчителя, від якого залежить обізнаність у нових формах і методах роботи, у передових розробках та, що не менш важливим, у широті його уяви, адже кожна творчість (безперечно навчальний процес вимагає творчості) потребує активізації цього психічного процесу. Включення в практичну діяльність всіх вище вказаних засобів спрямовується на формування здатності сприймати дитиною прекрасне у мистецтві і навколишньому середовищі, на розвиток смаків, суджень, естетичних почуттів, умінь, творчих здібностей, необхідність брати участь у створенні прекрасного в художній творчості і житті.

Найважливіше завдання вчителя полягає в тому, щоб навчити молодших школярів самостійно на найпростішому рівні робити висновки будь-яких творів мистецтва, вміти бачити емоційний настрій, духовний зміст, чітко та ясно висловлювати своє емоційно-ціннісне відношення до них. Рішенням цих задач і є одним з основних етапів формування естетичної оцінки учнів засобами образотворчого мистецтва.

Література та джерела

1. Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 16.02.2022).
2. Русова С.Ф. Вибрані педагогічні твори. Книга перша. Київ: Либідь, 1997.

3. Вплив естетичного виховання на формування почуттів та емоцій молодших школярів. URL : <http://bukvar.su/pedagogika/page.5..html> (дата звернення: 16.02.2022).
4. Естетичний розвиток особистості на уроках образотворчого мистецтва. URL : <https://naurok.com.ua/.html> (дата звернення: 16.02.2022).
5. Стасюк Н. А. Естетичне виховання молодших школярів засобами образотворчого мистецтва. *Педагогические науки.* 2009. URL : <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2006/46-33-11.pdf> (дата звернення: 16.02.2022).
6. Естетичне виховання молодших школярів у позакласній роботі. URL : https://uk.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/uk/PDF/dokumentu/2021/zbirnik_konfer_19_05.pdf (дата звернення: 16.02.2022).

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: НОВІ ВИКЛИКИ ТА СУЧАСНІ РІШЕННЯ

Павло Шеметюк,

студент 1 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Анатолій Вихованець, викладач циклової комісії методики музичної освіти та вокально-хорової підготовки

Професійна освіта є складником української системи освіти. Визначено її особливості і що потрібно знати про зацікавлення роботодавцями, дуальну форму навчання, побутову та структуру суспільних знань.

Важливою перевагою професійної освіти є її гнучкість та швидка реакція на запити ринку праці: нині пройти навчання в закладах можуть не лише вчорашні випускники шкіл, а й дорослі, які хочуть підвищити кваліфікацію або змінити професію. Навчання може відбуватися як за повним, так і за скороченим циклом. Тож здобуття професії може тривати від кількох місяців до 3-4 років (для тих, хто одночасно з професією здобуває повну загальну середню освіту). Після цього людина має можливість працевлаштуватися й заробляти реальні кошти.

Професійно-технічна освіта є складником української системи освіти, де людина може оволодіти знаннями, уміннями і навичками за певною професією. Здобути робітничу кваліфікацію можна в ліцензованих МОН закладах професійної освіти. Серед типів таких закладів – професійні училища, ліцеї, центри, навчально-курсівні комбінати тощо.

Враховуючи чинники динамічності інтелектуалізації праці, активного впровадження інноваційних технологій дозволяє конкретизувати основні вимоги до сучасних фахівців: наявність теоретичної та практичної професійної підготовки, високий рівень володіння інформаційно- комунікативними технологіями, креативність, здатність і готовність до постійного навчання і т.п.

За статистикою науковців, чисельність студентів у світі ймовірно зростає. У зв'язку з цим, підвищення конкурентоспроможності фахівця на ринку праці передбачає його відповідність низці вимог. Мається на увазі наявність і постійне поглиблення знань відповідного професійного спрямування, досконале володіння професійною термінологією.

Сучасні та майбутні роботодавці зацікавлені у фахівцеві, який:

- вміє думати самостійно та вирішувати різноманітні проблеми, тобто застосовувати знання, отримані в процесі навчання;
- володіє критичним та творчим мисленням (сформованим у процесі навчання);
- володіє багатим словниковим запасом, який базується на вмінні застосовувати його адекватно до ситуації, глибокому знанні вивченого матеріалу з можливістю і бажанням його використання;
- вміє здобувати нові знання, тобто здатний до самоосвіти

Фахівці, незалежно від здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня, мають регулярно підвищувати власну кваліфікацію. У даному контексті особливої ваги набуває післядипломна

освіта, яка може реалізовуватись у формі перепідготовки (отримання нової спеціальності), спеціалізації (здобуття нових здібностей у межах спеціальності), підвищення кваліфікації (здобуття нових здібностей, необхідних для виконання додаткових завдань та обов'язків у межах спеціальності) і стажування (набуття практичних навичок виконання певних функцій у межах спеціальності)

На етапі розвитку суспільства актуальною стає модель чотирьохвимірною навчання. Саме для професійної освіти вміння учитися, застосовувати знання (діяти) – інструментальний вимір.

Інструментальний вимір забезпечує навчання того, як застосовувати набуті теоретичні знання на практиці в повсякденних контекстах. Навчання має відповідати щораз вищим вимогам ринку праці, новим технологіям та потребам молоді у час, коли вона здійснює перехід від освіти до роботи.

Дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору.

Суттєва різниця в кількості осіб, які проходять виробниче навчання і практику та здобувачів дуальної форми освіти з однієї сторони показує, що дуальна форма освіти не є абсолютно новою і набуття практичних навичок можливе і в умовах виробничого навчання і практики, а з іншої сторони може свідчити про явний потенціал для росту популярності дуальної форми здобуття освіти. Для цього потрібно запровадити якісні зміни у підході та механізмах дуальної форми здобуття освіти, серед яких:

1. Популяризація робітничих професій, профорієнтаційні заходи;
2. Законодавчі зміни, що дозволять оформляти трудові відносини із неповнолітніми здобувачами освіти за дуальною формою на роботах з шкідливими або небезпечними умовами праці (учнівський трудовий договір тощо);
3. Запровадження пільг для підприємств, залучених до дуальної форми здобуття освіти

На сьогодні дуальна форма навчання тільки починає впроваджуватися в український навчальний процес. Вона покликана налагодити ефективну співпрацю навчальних закладів із ринком праці та створення реальної можливості впливу фахівців ринку на зміст освітніх навчальних програм. Водночас, дуальна форма здобуття освіти не повинна абсолютизуватися, а рішення про її впровадження та вибір спеціальностей, підготовка за якими буде здійснюватися за дуальною формою, має прийматись з огляду на потреби роботодавців та особливості національної економіки та законодавства.

Впровадження МВОК (масових відкритих онлайн-курсів) призведе до зниження вартості якісної освіти, воно стане доступним ширшому колу людей. З іншого боку, впровадження нових технологій навчання може привести до руйнування традиційної освітньої галузі, яка сама по собі є важливим постачальником робочих місць для висококваліфікованих фахівців. Стрімкий розвиток технологій автоматизації на основі програмного забезпечення може поставити хрест на майбутньому багатьох професій і робочих місць, які вимагають високої кваліфікації, і які, найімовірніше, будуть цікавити багатьох випускників.

Відсутність умов для працевлаштування спонукало 6 млн українців виїхати за кордон у пошуках кращого життя. Тобто кожний сьомий українець нині працює за кордоном і, як правило, не за фахом. Поширення індустріального характеру структури зайнятості населення позначилося на зниженні рівня мотивації роботодавців створювати нові робочі місця, забезпечувати умови для професійного навчання та підвищення кваліфікації працівників.

Побудова і розвиток суспільства знань висуває до процесу підготовки фахівців низку вимог. Розуміння змісту цих вимог потребує виявлення основних рис суспільства знань, зокрема: ключова роль освіти та знань у соціально-економічному розвитку країни, зростання значення інформаційно-комп'ютерних технологій, персоніфікація вищої освіти з метою розкриття внутрішніх резервів та потенціалу особистості, саморозвиток, самоконтроль, самодисципліна, самовдосконалення високо кваліфікованого фахівця, динамічність і гнучкість вищої освіти тощо. Врахування чинників динамічності зовнішнього середовища, інтелектуалізації праці, активного впровадження інноваційних технологій дозволяє конкретизувати основні вимоги до сучасних фахівців: наявність теоретичної та практичної професійної підготовки, високий рівень володіння

інформаційно-комунікативними технологіями, креативність, здатність і готовність до постійного навчання.

Література та джерела

1. Глобальні виклики і пріоритети освіти XXI століття. URL : <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/50>
2. Покращення дуальної форми здобуття освіти. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/Konf-Osv.mozhl-novi.horyz.P-PT-O.Ukr.08-09.2021/Spivrob.u.profosvitanavch.na.rob.mistsi.dual.osv.spivpr.robotodav.09.07/Andriy.Lukasevych-Dualna.forma.profosv.osn.asp.persp.rozv.09.07.pdf>
3. Виклики для сучасної української освіти. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/28027345.html>
4. Коментарі про професійну освіту. URL : <https://vseosvita.ua/library/sucasni-risenna-dla-osviti-87538.html>
5. Інноваційні технології у сфері освіти. URL : <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/04/Legenkyj17.pdf>.

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ В. СУХОМЛИНСЬКОГО У МОРАЛЬНОМУ СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Соломія Шеретюк,

студентка 4 спеціальності 025 Музичне мистецтво
відділення музичного мистецтва та фізичної культури

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

*Науковий керівник – Ірина Чемерис, старший викладач циклової комісії шкільної,
дошкільної педагогіки та психології*

Проаналізовано ідеї та погляди В. Сухомлинського на особливості морального виховання молодших школярів. Надано низку рекомендацій, щодо морального виховання особистості.

Проблема морального розвитку і виховання людини перебувала в центрі науково-педагогічних пошуків В. Сухомлинського, який постійно замислювався над складними механізмами і закономірностями морального становлення особистості. Осмислюючи власний педагогічний досвід, він ставив питання, яким чином формуються моральні потреби і переконання; як досягти того, щоб дітям подобалося творити добро; які фактори лежать в основі моральної поведінки особистості; як формується совість та ін.

Основне завдання, яке повинні ставити перед собою батьки та педагоги, – щоб діти стали добріші, милосердніші, щиріші, прагнули стати справжніми людьми, розвивали і примножували свої таланти, а отримані знання застосовували у повсякденному житті.

Уроки в школі мають бути не просто цікавими, а й ефективними. Необхідно шукати дієві способи розвитку моральності учнів, щоб навчання сприяло самоорієнтації школярів, мало практичне спрямування, було тісно пов'язане з життям.

В. Сухомлинський наголошував, що «Саме в молодшому віці, коли душа піддатлива до емоційних впливів, ми розкриваємо перед дітьми загальнолюдські норми моральності, вчимо їх азбуки моралі. Не просто знати, що таке добре і що таке погано, а діяти добре в ім'я величі і могутності Батьківщини» [2, с. 146]. Ми вчимо дітей, як робити добро людям. Ми говоримо: «Ось місце відпочинку тварин на фермі. Посадимо тут діти кущі троянд і бузку, хай це буде куточок краси і радості для наших матерів і сестер». Від однієї доброї справи діти переходять до другої, потім до третьої: ми ведемо їх немов сходишками моральної культури [2, с. 147].

На думку В. О. Сухомлинського завдання школи – на основі моральних цінностей, створених, здобутих, завойованих старшими поколіннями, створювати реалії моральних, високоідейних, громадянських відносин в колективі [2, с. 151].

Далі йде тривалий, складний процес формування особистих моральних переконань. Особисті моральні переконання – це кінцевий результат морального виховання, головний показник, що характеризує духовне обличчя людини, єдність думки і вчинку, слова і діла в її поведінці [2, с. 154].

Про моральне переконання можна говорити тоді, коли знання істини, поняття глибоко позначається на особистому духовному світі людини, стає її власним поглядом, пробуджує глибоке почуття, зливається з її волею і виявляється в її діяльності, в лінії поведінки, у вчинках, у ставленні до інших людей і до самої себе. Вчителі повинні добиватися, щоб з першого дня перебування дитини в школі в неї формувалися власні погляди і ці погляди ставали для неї священними, дорогими, як власна честь.

Важливим в педагогічній системі морального виховання Сухомлинського є виховання у дітей почуття справедливості: «Справедливість – це основа довіри дитини до вихователя» [4, с. 87]. При цьому основним методом він вважав слово, але не повчальне або пригнічуюче, а доброзичливе.

Він створив цілу теорію слова і його дії на свідомість і поведінку дитини. На його погляд, тонкість внутрішнього світу людини, благородство морально-емоційних стосунків не утвердити без високої культури словесного виховання.

Багаторічний досвід Василя Олександровича переконує в тому, що слово вчителя пробуджує у малої дитини, а потім і в підлітка, юнака, дівчини відчуття людини – глибоке переживання того, що поруч із нами завжди є людина зі своїми радощами, печальми, запитами, потребами [1, с. 15].

В. Сухомлинський, вважав створення казок дітьми – це один із засобів пробудження в них пізнавального інтересу, розвитку моральних якостей особистості. З казки починаються перші уявлення про добро і зло, про справедливість і навпаки, казка виховує любов до рідної землі. Педагогічна функція казок полягає і в можливості використати їх для розв'язання багатьох моральних проблем.

Захоплення моральною красою пробуджує в підлітка прагнення бачити красу в самому собі, відчувати себе морально красивим. Прагнення до моральної краси, прагнення стати морально красивим – це найдорожче духовне багатство, яке тільки може створити вчитель в юній душі. Пробудити це прагнення в кожному серці, розкрити красу моральних цінностей перед кожною людиною – в цьому полягає майстерність і мистецтво індивідуального підходу до людини [3, с. 261].

Пропонуємо низку рекомендацій, яка допоможе батькам та педагогам у моральному вихованні підростаючого покоління:

1. Перебування у товаристві однолітків, добрий приклад дорослих людей, котрі оточують дитину, є передумовою формування суспільних умінь, вироблення навичок ввічливого спілкування та моральної поведінки.

2. Знайомте дітей з моральними чеснотами так, щоб діти з цікавістю їх сприймали, розуміли необхідність їх дотримання.

3. Поглиблюйте знання про рідний край, знайомте дітей зі звичаями, традиціями, обрядами, навчайте співати українських пісень, викликайте відчуття захоплення і любові до того довкілля, що оточує дитину.

4. Виховуйте милосердя, формуйте бажання допомогти, робити добро, не очікуючи за це жодної винагороди. Згодом це дасть добрі результати: дитина матиме постійну звичку йти з добром у світ, проявляти турботу про інших.

5. Намагайтеся розмовляти з дітьми тихим, спокійним, лагідним голосом. Навіть якщо ви у збудженому стані, не дозволяйте собі підвищувати тон. Виховуючись у такій атмосфері, дитина буде доброю, лагідною, ніжною.

6. Формуйте у дітей почуття товарищескості, допомагайте зрозуміти, що дружба базується на довірі, взаємовиручці, взаємодопомозі, співчутті. Вона не терпить жадібності, хитрощів, недоброзичливості. Якщо у процесі спілкування виникають конфлікти, ваше завдання дати справедливу оцінку, підказати, як діяти, щоб уникнути конфліктів, моделювати ігрові ситуації,

щоб навчити дитину товарищкості, виробленню вміння дружити, прощати, знаходити спільну мову зі своїми друзями.

7. Вчіть ввічливо вітатися і прощатися, дякувати за послугу, турботу.

8. Виховуйте любов і повагу дітей до батька, матері, бажання проявляти турботу і бути вдячним за все, що батьки роблять для них. Адже чуйність дитини спершу виявляється щодо близьких їй людей – батьків, братів, сестер, бабусь, дідусів, а вже згодом переноситься на інших людей.

9. Заохочуйте школярів до активної, творчої, пізнавальної діяльності за допомогою інноваційних форм роботи.

10. Вивчіть з дітьми поради В. Сухомлинського про дев'ять негідних речей, які повинна пам'ятати людина та правила моральності.

11. Залучайте до виховних заходів, уроків, свят батьків та громадськість.

12. Застосовуйте методи самовиховання:

- виховання прикладом і на прикладі;

- участь у добродійній діяльності, добровільних жертвних вчинках.

Бесіди морального спрямування мають будуватись у вигляді діалогу з дітьми і передбачають поетапне знайомство дітей з морально-духовними, як ментальними, так і загальнолюдськими характеристиками людини. Цикли бесід можна присвятити обговоренню таких важливих морально-етичних проблем, як: цінності людини; цінності життя; сенс людського життя; значення віри, надії, любові в житті людини; шлях до самовдосконалення; життєва програма людини; дитяче дозвілля; конфлікти, шляхи їх подолання тощо.

Також потрібно звернути увагу на такі актуальні проблеми в учнівському середовищі: вживання нецензурної та лайливої лексики, негативний вплив цього на фізичний та духовний розвиток особистості, збільшення суїцидальної поведінки серед школярів, використання негативної символіки (зображення черепів, монстрів) в одязі та учнівському оснащенні (на пеналах, обкладинках щоденників, зошитів, на портфелях).

Отже, одне із завдань педагога полягає в тому, щоб навчити молодшого школяра бачити наслідки своїх вчинків. А щоб їх бачити – треба думати. В. О. Сухомлинський зазначав, що виховуючи, вчителі вчать молодшого школяра міркувати про те, що навколо мене і в мені, уявно ставити себе на місце іншого.

Література та джерела

1. Бех І. Почуття цінності іншої людини як моральний пріоритет особистості. *Початкова школа*. 2001. № 12. С. 15–17.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5-ти т. Т.4. Київ : Рад. школа, 1976. 640 с.
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5-ти т. Т.5. Київ : Рад. школа, 1977. 639 с.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: В 5-ти томах. Т. 3. Київ : Рад. школа. 1976. 632 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ІМЕННИКАМИ У 1 КЛАСІ НУШ

Ярослав Шовкович,

студент 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Людмила Шуст, к. філол. н.,

викладач циклової комісії словесних дисциплін

Висвітлено специфічні підходи, до вивчення іменника як частини мови, що є основою компетентності учнів у вивченні граматичних та синтаксичних категорій на уроках української мови.

У словнику української мови на кожні 100 слів припадає 40 іменників. Вони складають 40

% усього лексичного складу мови. Це означає, що майже кожне друге слово є назвою предмета чи поняття, які відповідають на питання «хто?» або «що?». Тому важко переоцінити роль іменника у мовленні [4, с. 45].

Система роботи над вивченням теми «Іменник» має бути цілеспрямованим процесом, який передбачає певну послідовність ознайомлення учнів із смисловим значенням і граматичними ознаками цієї частини мови, а також поступове ускладнення вправ, спрямованих на формування навичок точного вживання іменників у мовленні та правильне їх написання [1, с. 35].

Іменник – це перша частина мови, яка з'являється у мовленні дітей. На уроках української мови в НУШ вже у 1 класі учні розпочинають знайомство з ним. Основні завдання вивчення іменника в початковій школі: формування лексико-граматичного поняття «іменник»; оволодіння вмінням розрізняти за питаннями назви істот і назви неістот; формування вміння писати з великої букви власні іменники; ознайомлення з родом іменників; формування вміння змінювати іменники за числами, відмінками; засвоєння правопису відмінкових закінчень іменників; збагачення словникового запасу учнів; формування вміння використовувати іменники у мовленні з урахуванням їх функціонального призначення.

Перше ознайомлення зі словами-назвами предметів відбувається в період навчання грамоти (1 клас). На уроках читання і письма вчитель організовує діяльність першокласників, спрямовану на розрізнення предметів і слів як назв цих предметів, на впізнавання слів – назв предметів у мовленні, на формування вміння ставити до слів питання хто? що?, класифікувати слова на групи з урахуванням їх значення (овочі, фрукти, меблі, одяг, дерева, тварини тощо). З перших уроків учитель, використовуючи іграшки, предмети, предметні та сюжетні малюнки, тексти, пропонує учням запитання на зразок: Хто це? Що це? Що росте в саду? Хто збирає врожай? Хто малює? Що розглядають діти? Хто з казок завітав до нас? Що посадив дідусь? (Ріпку.) Хто допомагав дідусеві рвати ріпку? Ефективним щодо цього є використання загадок, робота з якими стимулює відповіді першокласників на питання хто? що?, сприяє розрізненню предмета і слова, що його називає.

Виконуються пропедевтичні вправи на змінювання числа іменників за зразком «один – багато».

Словниковий запас першокласників активно поповнюється новими словами-іменниками, а висловлювання стають повнішими та більш завершеними [3, с. 35].

Засвоювана лексика вводиться в словосполучення і речення. Поповненню словникового запасу учнів сприяють матеріали на сторінках букваря.

Ефективними вправами на практичне засвоєння іменників у першому класі є вправи ігрового характеру. Наприклад, вправи на формування загального поняття про іменник:

Гра «Хто? Що?»

Учитель показує предметні малюнки із зображенням людей, тварин, речей, рослин тощо. У відповідь учні сигналізують картками «Хто?» або «Що?»

Гра «Істота чи неістота»

Використовується аудіозапис з іменниками. Наприклад, Україна, українка, хліб, кобзар, байкар, спів, хлібороб, будівельник, співачка, будова, аптека, котик, аптекар, ...).

Учні слухають запис, на кожний іменник сигналізують картками «Хто?», «Що?».

Гра «Хто швидше?»

Учні одночасно починають і пишуть протягом умовного часу (5 хв.) слова, що відповідають на питання що? (назви предметів у класній кімнаті або назви меблів чи одягу). Скільки слів запише учень – стільки отримує балів. Відраховується по два бали за допущені помилки.

Гра «Іменники на одну букву»

Учитель пропонує на певну букву зібрати і записати іменники, що відповідають на питання що? (або на питання хто?), наприклад, на букву М.

Переможцем вважається той, хто протягом визначеного часу (3-5 хв.) правильно запише найбільшу кількість таких слів.

Гра «Хто це? Що це?»

На дошці чи на моніторі комп'ютера записані слова: вовк, лисиця, ясен, лев, горобина, дуб.

- Назвати, хто це? що це?

- Які з цих слів є назвами рослин, а які – назвами тварин?

Записати подані іменники у дві колонки: у першу – назви рослин, у другу – тварин.

Гра «Лото»

На картках написано по декілька слів, що означають назви предметів. Учитель розкриває зміст певного слова, а учні повинні знайти його на картках і закрити.

Для гри можна використати такі слова (іменники): акваріум, верблюд, вогнище, гербарій, компас, метро, театр.

Для вчителя: 1. Скляний ящик з водою для риби. 2. Жуйна тварина з одним чи двома горбами. 3. Колекція засушених рослин. 4. Приміщення, де відбуваються вистави. 5. Підпалена купа дров чи хмизу. 6. Прилад для визначення сторін горизонту. 7. Підземна міська залізниця.

Виграє той, хто першим закриє усі назви на своїй картці [5, с. 56].

Формуванню початкового уявлення про іменник як частину мови сприяють вправи на визначення в мовному матеріалі (зазвичай текстах) назв предметів і постановку до слів відповідного питання, на добір слів за зразком (наприклад: 1. До слів, які відповідають на питання хто?, добери за зразком слова, які відповідають на питання що?. 2. Випиши слова за зразком: (Хто?) Автомобіліст, (Що?) Автомобіль,), на складання речень за малюнками і зразком (У качки (хто?) каченя. У курки (хто?)) тощо.

Використовуючи різні прийоми (спостереження за мовним матеріалом, бесіда, робота з наочністю, робота з підручником), учитель допомагає учням засвоїти, що слова, які відповідають на питання хто? або що?, означають назви предметів.

Значно складніше сприймаються молодшими школярами назви почуттів, явищ природи, фізичних станів тощо. Аналіз лексики, яка об'єднується в категорію «іменник», свідчить, що вона не обмежується словами з яскраво вираженим поняттям предметності (м'яч, стілець, книжка, портфель) та такими, що порівняно легко усвідомлюються як предмети (назви географічних об'єктів: гора, круча, яр, річка; назви істот: хлопчик, лісник, професор, дятел, щука, назви рослин: сосна, пальма, айстра, трава), а охоплює і багато абстрактних понять, опрестечених у нашій свідомості: дружба, рух, печаль, майстерність, завзяття, перетворення, відмінювання, тепло тощо. Тому вже в 2 класі до визначення іменника істотним є таке доповнення: «До слів – назв предметів належать усі слова, про які можна запитати хто? або що?». Таке доповнення формує в учнів узагальнене поняття предметності [2, с. 25].

При вивченні іменника варто робити творчі доповнення до тексту, завдання краще спрямовувати на формування мовних знань і мовленнєвих умінь учнів першого класу. Чітко дібраний матеріал сприятиме збагаченню словникового запасу школярів, оволодінню нормами української літературної мови, прищепленню вмінь і навичок зв'язного, логічного й послідовного викладу думок.

Література та джерела

1. Голубецька В. Опанування частин мови. *Початкова школа*. 2018. № 1. С. 34–39.
2. Коваль Г. П., Деркач Н. І., Наумчук М. М. Методика викладання української мови. Навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2008. 287 с.
3. Методика навчання української мови у початковій школі : навч.-метод. посіб. / за наук. ред. М. С. Вашуленка. Київ : Літера ЛТД, 2010. 364 с.
4. Сучасна українська літературна мова / за ред. О. Д. Пономарева. Київ : Либідь, 2001. 400 с.
5. Українська мова з методикою навчання в початкових класах. Інтегрований курс / за ред. А. П. Канищенко. Київ : Промінь, 2003.

ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Ольга Шоломинська,

студентка 4 курсу спеціальності 053 Психологія

Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

*Науковий керівник – Світлана Вдович, к. пед. н., ст. наук. сп., доцент кафедри
практичної психології та педагогіки*

Розглянуто сутність синдрому емоційного вигорання та його прояви у поведінці особистості. Виявлено причини виникнення та види емоційного вигорання особистості.

У сучасному світі мало людей усвідомлюють те, що емоційне вигорання має великий вплив на конфліктність особистості на роботі, на відносини з клієнтами і близькими людьми, а також під час навчання у студентів, навіть у звичайній повсякденній рутині. Потрібно розуміти, до чого може призвести ігнорування проявами емоційного вигорання, наприклад, такими, як емоційна й особистісна відстороненість і неадекватне реагування на звичайні життєві ситуації. Все це виникає через зростання вимог до психологічних ресурсів людини.

Емоційне вигорання – це стан постійної втоми та тривоги, який із часом посилюється та призводить до занепаду сил, супроводжується втратою радості та задоволеності життям. Емоційне вигорання можна розглядати з різних точок зору: позитивної та негативної. Позитивним є те, що вигорання дозволяє особистості економити та раціонально використовувати свої енергетичні ресурси. Однак негативна сторона переважає, руйнівню впливаючи на функціонування людини і спілкування в групі. Причин виникнення такого стану є багато. До особистісних факторів особистості відносять самооцінку, витривалість, рівень тривожності та домагань, а також здібності й інтелект. Серед соціальних факторів виокремлюють вік, стать, сімейний стан, умови перебування особистості в сім'ї та в соціумі, також рівень освіти і досвід роботи. На роботі це робоче навантаження, тривалість робочого дня, дефіцит часу, надмірне спілкування з клієнтами, перевищення службових обов'язків керівництва [4].

А. Василенко у праці «Особистісні фактори профілактики емоційного вигорання в процесі професійної самоактуалізації» виділяє фактори, які сприяють розвитку синдрому емоційного вигорання: егоїстичність, ворожість, вибір професії під впливом обставин, низький рівень або зниження самоактуалізації [2].

Із симптомами емоційного вигорання у своєму житті стикається майже кожна людина, часто не усвідомлюючи, що це синдром емоційного вигорання. Бувають різноманітні симптоми, зокрема К. Маслач у 1978 р. умовно розподілила симптоми емоційного вигорання на психофізичні, соціально-психологічні та поведінкові.

До психофізіологічних симптомів відносять: відчуття постійної втоми; відсутність реакції страху та цікавості; відчуття фізичного та морального виснаження; відчувається занепад сил, слабкість, часті головні болі, безсоння, втрата чи, навпаки, різке збільшення ваги, а також помітне зниження внутрішньої та зовнішньої чутливості, тобто втрата тілесних відчуттів, слуху, зору, нюху.

Надмірна дратівливість, часті конфлікти, спровоковані життєвими дрібницями, почуття пригніченості, переживання негативних емоцій, для яких немає підстав, почуття провини, невпевненість у собі, підозри і сором, а також відчуття гіпервідповідальності та постійний страх, що щось «підє не за планом», постійно негативна думка на майбутню перспективу – це перелік соціально-психологічних симптомів.

Поведінкові симптоми, насамперед, залежать від відчуття, що все марно, до них відносять: зневіра стосовно роботи; невиконання важливих завдань; втрати часу на погано усвідомлене чи неусвідомлене виконання автоматичних дій; помітно змінюється робочий режим дня; відчуття, що робота стає все важчою; зловживання алкоголем і наркотиками, збільшення кількості викурених цигарок на день [3].

Нині випадки емоційного вигорання зустрічаються все частіше, цьому сприяє наше століття – час досягнень і отримання задоволення від життя. Ми вимагаємо від себе багато, відповідно від нас теж вимагають деколи забагато і ми це дозволяємо.

Кожен із нас коли-небудь відчував симптоми виснаження, коли здійснив щось значуще у своєму житті або відчув емоційний тиск із боку сторонніх людей.

Емоційне вигорання буває таких видів: легке та хронічне.

Під час легкого емоційного вигорання людина не може заснути або, навпаки, спить і вдень, і вночі; відбувається зниження мотивації, людина відчуває себе некомфортно і не має жодних бажань. Однак, коли напружена ситуація у житті особистості закінчується, то симптоми самі по собі зникають, але для того, щоб цей стан минув швидше, варто зробити собі вихідний від робочих питань, також можна взяти відпустку на роботі, присвятити час для себе, потрібно поповнити свої запаси енергії та допомогти організму раціонально використовувати сили.

Якщо тривалий час негативні події присутні в житті людини, та стан емоційного вигорання стає хронічним. Його основним симптомом є зниження продуктивності. Особистість часто втомлюється, занепадають сили і в результаті вона не відчуває, що досягає успіхів у роботі [1].

Такий психологічний стан особистості пов'язаний із тим, що ми робимо деякі справи в нашому житті без відчуття цінності цієї справи і самих себе. Можливо, не завжди у житті все буде так, як ми цього бажаємо, але потрібно прагнути найкращих результатів і зберігати позитивні емоції.

Отже, головною причиною емоційного вигорання є психологічна та фізична виснаженість особистості. Багато факторів та симптомів показують нам, що вигорання має негативний вплив на людину. Знижується продуктивність особистості, підвищується рівень роздратування і тривоги, немає бажання досягати нових висот, що впливає на нормальне перебування людини у соціумі.

Різні симптоми по-різному впливають на особистість. Психофізичні симптоми розвивають відсутність реакції страху та зацікавленості, знижують внутрішню і зовнішню чутливість. Соціально-психологічні симптоми призводять до конфліктності та почуття провини. У період поведінкових симптомів відбувається зневіра у своїй роботі, людина може почати зловживати алкоголем і наркотиками.

Кожному з нас потрібно розуміти, що помилки і невдачі, які трапляються у нашому житті, не повинні негативно впливати на наш емоційний стан, із цих ситуацій нам потрібен досвід для майбутнього.

Література та джерела

1. Акіндінова І. А. Методи психологічної допомоги роботі з наслідками синдрому емоційного вигорання фахівців допомагають професій. *Психологічний журнал*. 2001. Т. 17. № 4. С. 56–72.

2. Василенко А. Ю. Личностные факторы профилактики эмоционального выгорания в процессе профессиональной самоактуализации: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Хабаровск, 2008. 22 с.

3. Дудяк В. Емоційне вигорання. Київ : Главник, 2007. 126 с.

4. Міщенко М. С. Особливості синдрому емоційного вигорання. URL : https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/415/1/Mischenko_M.C..pdf

ПРОВЕДЕННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ЕКСКУРСІЙ З ПРИРОДОЗНАВСТВА ПІД ЧАС КАРАНТИННИХ УМОВ

Маргарита Шубіч,

студентка 4 курсу відділення «013 Початкова освіта»

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Хомюк,

викладач-методист з методики природничої освітньої галузі

Екскурсія – це процес, який дає можливість проведенню спостереження, аналізу отриманої інформації та збагачення нових знань учнів, також це відіграє велику роль в утворенні любові до естетики та створенню естетичного смаку.

У сьогоднішній відбувається реформа початкової освіти, яка несе за собою ряд нових форм проведення занять у класі, що мають на меті спостереження за навколишнім середовищем, набуття індивідуального досвіду кожного учня через пізнання взаємозв'язків природи і суспільства. Інтегрований курс «Я досліджую світ» (ЯДС) систематизує та поглиблює знання учнів в тій чи іншій сфері, дає можливість сформувати навички, що є позитивними для природи, та можливість застосувати ці навички на практиці. Для того, щоб забезпечити високий рівень проведення уроків ЯДС з моментами екскурсії та дослідженням природи, потрібно розуміти важливість паралельного використання знань з методики навчання інформатичної освітньої галузі та природничої та соціальної і здоров'язбережувальної галузей.

Екскурсія-це процес, який дає можливість проведенню спостереження, аналізу отриманої інформації та збагачення нових знань учнів, також це відіграє велику роль в утворенні любові до естетики та створенню естетичного смаку. В середньому екскурсія триває від 40 хвилин до 2 годин.

Шкільні екскурсії бувають різними в залежності від виду:

1. Змістові (бувають комплексні та тематичні).
2. Який об'єкт вивчення.
3. Мета дослідження.

У розвитку пандемії не завжди вдається побувати на екскурсіях, то вчителі шукають альтернативу. Одна із запропонованих-це проведення віртуальних подорожей [1, с. 100–101].

Віртуальні подорожі є безпечними для учнів та педагогів, а також для суспільства. Дотримуючи всі правила карантинних умов можна дізнатися багато нової інформації, не лишивши учнів отримувати задоволення від навчання, а також розширити їхній кругозір. Варто пам'ятати про правила користування комп'ютерами та технікою в цілому. Про це нагадують на початку уроку, перед оголошення теми.

У другому класі варто провести такі екскурсії: «Наш парк», «Лісова пригода», «Краєвиди рідного краю». Також додатково залучають віртуальні екскурсії: «Віртуальні музеї України», «Екскурсія зоопарком», «Екскурсія ботанічним садом», « Екскурсія дендропарком «Софіївка»», «Національний музей природознавства, США» [2; 3; 4].

Користуючись відеоматеріалами, додатком Google Arts and Culture та навіть звичайним Google Maps легко можна перетворити урок на цікаве спостереження.

На одному з уроків другого класу відбулась віртуальна екскурсія до чарівних місць Карпат, до реабілітаційного центру бурого ведмеда у національному парку «Синевир». Перед початком віртуальної екскурсії було проведено тест щодо знань учнів правил поведінки під час екскурсій. На питання можна було відповісти так або ні. Перше запитання містило в собі організаційний момент, тобто чи можна витягати руки до кліток тварин? Друге питання було про особисту гігієну, чи носите маски відповідно до карантинних умов. Третє питання про поведінку щодо природи, тобто чи викидаєте ви сміття в невідведених місцях. На рис.1 зображено діаграму відповідно до опитування.

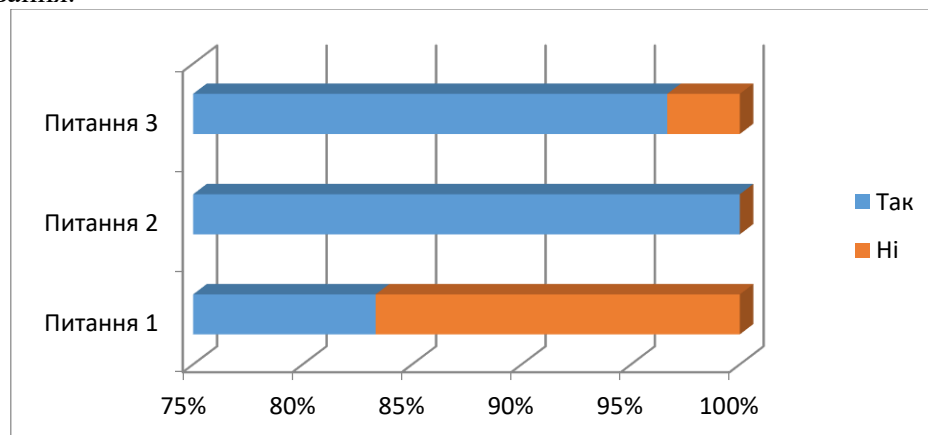

Рис. 1

Наступною віртуальною екскурсією була подорож до архітектурних, історичних пам'яток України. Відбувся перегляд відео, прогулянка-онлайн краєвидами замку Паланок, просторими шляхами Тараканівського форту [5]. Молодші школярі ознайомились із сімома чудесами української природи.

Також важливим вкладом у екскурсію було те, що діти розглянули 10 найстаріших дерев України, обговорили важливість у людському житті, звернули увагу на вирубку лісів та запропонували альтернативи вирішенню проблеми. Опісля екскурсії провели опитування та створили плакат щодо збереження дерев. Також кожен учень створив свій щоденник «Який вклад в природу приношу Я?». На наступному уроці відбулась презентація щоденників, обговорення та аналіз дій кожного, постановка проблемних питань, гра «Штурмуємо мозок, а не природу» [6].

Опитування містило в собі такі запитання: «Чи потрібно захищати замки та форти?», Друге містило питання щодо чудес України: чи хотіли б відвідати офлайн ці місця. Третє питання базувалось на спостереженні за деревами: чи потрібно вирощувати такі великі та старі дерева. Діаграму опитування можна розглянути на рис. 2.

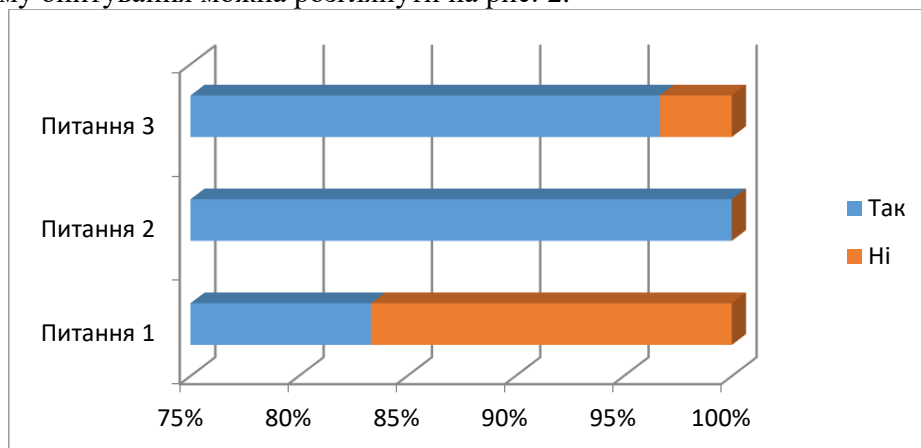

Рис. 2

Ще було опитування у вигляді відкритих питань. Перше: яке дерево ви хотіли б зростити. Друге питання: для чого потрібно захищати пам'ятки України. Третє питання стосувалось екологічного завдання: що потрібно зробити аби збільшити кількість дерев в Україні.

Більшість учнів справились із відкритими завданнями та змогли лаконічно обґрунтувати свою думку, використовуючи інформацію отриману після віртуальної екскурсії.

Отже, використання віртуальних екскурсій на уроці з ЯДС (природознавства) вносить велику роль в розвиток світогляду дітей, в екологічне виховання майбутнього покоління. Також подаючи такі екскурсії у цікавому та новому форматі для учнів заохотить до сприйнятті та аналізу отриманої інформації.

Література та джерела

1. Антонова О. НУШ: використання інформаційно-комунікаційних технологій у 1-2 класах ЗЗСО. Київ : Генеза, 2019. С. 100–101.
2. Віртуальні музеї України. URL : <http://incognita.day.kyiv.ua/exposition> (дата звернення: 22.02.2022).
3. Дендропарк “Софіївка”. URL : <https://museum-portal.com/ua/museum/natsionalniy-dendrologichniy-park-sofiyivka> (дата звернення: 22.02.2022).
4. Національний музей природознавства (США). URL : <https://naturalhistory.si.edu/visit/virtual-tour> (дата звернення: 22.02.2022).
5. Архітектурні, історичні пам'ятки України. URL : https://www.youtube.com/watch?time_continue=3&v=VvoHyiRNFGQ&feature=emb_logo (дата звернення: 22.02.2022).
6. 10 найстаріших дерев України. URL : https://www.youtube.com/watch?v=FJUaOC8WyII&feature=emb_imp_woyt (дата звернення: 22.02.2022).

ОСОБЛИВОСТІ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вікторія Шурин,

студентка 4 курсу спеціальності 025 Музичне мистецтво
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

*Науковий керівник – Богдана Жорняк, к. пед. н., завідувач кафедри теорії, методики
музичної освіти та інструментальної підготовки*

У статті висвітлено особливості вокально-хорового виховання учнів старшого шкільного віку; проаналізовані вокально-хорові навички підлітків; подана характеристика професійних умінь учителя музичного мистецтва.

На сучасному етапі розвитку музичної освіти та хорового виконавства вітчизняні науковці А. Авдієвський, О. Коломоєць, А. Мартинюк, П. Ніколаєнко, Т. Смирнова досліджують різні аспекти організації діяльності хорових колективів, залучення молоді до хорового виконавства.

В останні роки зростає зацікавленість до хорової педагогіки, відбувається масове утворення хорових колективів. Однак, стає очевидним, що однією з основних причин розпаду окремих аматорських колективів є низька якість музично-педагогічної підготовки їх керівників.

У процесі навчання хорового співу порушуються численні проблеми, пов'язані з естетичним розвитком школяра. Це – розширення музичного світогляду, формування музичного і художнього смаку, виховання зацікавленого і підготовленого слухача, збагачення і розвиток його емоціональної сфери, музичних здібностей.

Співацько-музичний розвиток учнів старших класів має принципові педагогічні установки:

- Засвоєння певного музичного матеріалу (розспівування, пісні) здійснюється на основі розвитку музичних здібностей школярів (ладового відчуття, музичного слуху в усіх його проявах), музичної пам'яті та музичної уяви.

- Широко використовуються музичний досвід і знання учнів із врахуванням їх вікових особливостей і особистих якостей. Звертається увага на вирішення моральних проблем.

Для вчителя музичного мистецтва обов'язкові:

- 1) ґрунтовна підготовка до кожного заняття;
- 2) поєднання в своїй поведінці на уроці емоційності і стриманості, вимогливості і доброзичливості, справедливості і дисциплінованості;
- 3) забезпечення умов для активної і творчої участі в роботі кожного учня і всього колективу класу (створення радісно-ділової атмосфери в процесі занять, чергування різних методичних прийомів, пробудження інтересу до кожного завдання і підтримання його для широкого використання ініціативи учнів, заохочення їх до самостійності);
- 4) виховання в учнів умінь і бажання творчо працювати на уроці.

Хорове виконання пісень вимагає від підлітків володіння комплексом вокально-хорових навичок. Це – правильна постава корпусу, дихання, дикція, звукоутворення та інтонування.

Процес вивчення народних пісень вирізняється багатством методичних прийомів. При цьому необхідно зазначити наступне:

1. Вокальна група, хор – це музичний інструмент, і, як кожен інструмент, він повинен бути настроєний. Інтонаційна точність виконання співацького завдання – постійна і головна турбота керівника. Ще одна умова – необхідно співати виразно. Тільки при взаємодії цих ліній виникнуть і досконалий інструмент (вокальна група, хор), і виконавська майстерність колективу.

2. У роботі вчителя музичного мистецтва доцільно мати одночасно 3-4 твори. Це допомагає повністю охопити різноманітні сторони вокально-хорового навчання учнів старших класів. Наприклад, одна з пісень повторюється як вивчена, друга – знаходиться в стадії співування і доучування, з третьою – розпочинається знайомство. Відповідно для кожної пісні виникає ряд конкретних завдань, використовуються різні методи. Така робота над кількома творами на одному уроці допомагає переключити увагу учнів, не втомлюючи їх, тим самим сприяючи появі активності і працездатності.

Як зазначає Е. Абдулін: «формування виконавських навичок визнається принципом єдності їх художніх, технічних та естетичних груп. До художньої групи відносимо: проникливість, змістовність, артистичність, емоційне виконання, багатство і витонченість інтонацій.

До технічної групи – високий рівень майстерності, віртуозність.

До естетичної групи – тембральне та динамічне розмаїття звучання» [1, с. 145].

Вокально-хорова підготовка є однією із профільних аспектів підготовки кваліфікованого педагога-музиканта. Сюди входять, зокрема, розвиток вокально-технічних, виконавських здібностей, уміння свідомо володіти голосом, озброєння учителя музичного мистецтва основами теорії формування, розвитку та охорони голосу в межах, необхідних для повноцінного співу дітей.

У структурі професійних умінь учителя музичного мистецтва виконавська підготовка займає одне із провідних місць, бо «живе» виконання музики не можна замінити жодним «технічним». Таким чином, можна стверджувати, що виконавська вокально-хорова діяльність – це творчий процес, який полягає у розкритті художньо-тематичного замислу твору засобами музичної виразності. Вчитель уособлює виконавське мистецтво і виконує відповідальну роль пропаганди народної музики. Тому володіння виконавською культурою набуває особливого сенсу. Якщо досвідчений слухач легко визначить цінність музичного твору, але погане його виконання, то музичний твір, його інтерпретація та саме виконання зливаються в одному цілісному негативному враженні.

За визначенням В. Антонюк, «вивчення пісні, зокрема народної, завжди здійснюється фрагментами (фразами). Вчитель декілька разів демонструє кожен музичний відрізок і налаштовує учнів на перший звук. Вивчення починають у помірному темпі і слабкій динаміці, а також при звуковеденні легато (це допомагає кращому співуванню і осмисленню мелодичної лінії). Текст засвоюється в більшості випадків одночасно з мелодією, незрозумілі чи важкі слова пояснюються учням до початку виконання» [2, с. 27].

На першому уроці вчитель прагне закінчити вивчення пісні цілком (навіть якщо вона вивчена не повністю), він співає всю пісню, а учні – те, що засвоїли. На наступному уроці опрацьовуються найбільш складні фрагменти, пісня доводиться до кінця, проспівується кілька разів в цілому, причому кожен раз з новими завданнями, аналізуються недоліки виконання.

Опора на досвід учнів, їх знання, пам'ять – важлива умова успішного навчання. Для цього даються завдання: визначити, чи змінюється характер (настрій) музики; скільки частин в пісні; яка головна її думка; плавно чи стрибками розвивається мелодія; в якому регістрі звучить акомпанемент; хто виконує пісню (якщо звучить запис) і т. д.

Ефективне формування професійного вокально-хорового мислення можливе лише за умови безперервного активного розвитку слухового досвіду виконавців. Рівень професійного розвитку вокального мислення багато в чому визначається рівнем розвитку вокального музичного слуху та ступенем чутливості, витонченості, вміння охопити широкі музичні побудови. Чуття й уява у відчуженні вокального твору, з одного боку, та інтелектуальне його розуміння, з другого, – нероздільні сторони розумового процесу виконавця [3, с. 319].

Отже, виконавська діяльність педагога-музиканта передбачає його високий інтелектуальний рівень, різнобічну освіченість, наявність виконавської культури, професійну компетентність, багатство емоційного світу, тому що без розвинутої здатності сприймати та співпереживати він не зможе впливати на духовний світ і сферу почуттів учнів.

Ми можемо зробити висновок, що виховання професійного вокально-хорового мислення – це взаємопроникнення і поєднання таких процесів, як: осягнення внутрішніх закономірностей будови виконуваного твору, інтонування мелодії, розуміння законів музичної еволюції, історичного стилю композитора і всієї системи художніх образів.

Література та джерела

1. Абдулін Е. Б. Музична педагогіка (теорія музичної освіти): підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / пер. з рос. В. В. Текучев. 2-ге вид. випр. і доп. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 2012. 273 с.

2. Антонюк В. Українська вокальна школа: на перехресті етнокультурних доріг. *Науковий вісник Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського*. Вип. 18. Музичне виконавство. Кн. 7. К. : Видавництво «Кий». 2016. С. 26–36.

3. Бермес І. Хоровий спів і ментальність українців. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Івано-Франківськ, 2011. Вип. 21–22. С. 319–324.

РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТІ «ЕКОЛОГІЧНА ГРАМОТНІСТЬ І ЗДОРОВЕ ЖИТТЯ» НА ЗАНЯТТЯХ ХІМІЇ

Анастасія Шутенко,
студентка 1 курсу спеціальності 231 Соціальна робота
Фахового коледжу «Універсум»
Київський університет імені Бориса Грінченка
*Науковий керівник – Наталія Терещенко, к. хім. н.,
викладач циклової комісії природничих дисциплін*

В роботі запропоновано залучати студентів до виконання проектів на заняттях хімії для формування екологічної грамотності та навичок здорового способу життя. Студентські проекти розкривають вплив хімічних речовин на здоров'я людини та навколишнє середовище.

Під час навчання студенти формують низку ключових компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності в майбутньому. Серед необхідних для сучасної людини компетентностей є екологічна грамотність і навички здорового способу життя, це уміння розумно й раціонально користуватися природними ресурсами в межах сталого розвитку суспільства, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання людини дотримуватися здорового способу життя та надавати приклад іншим.

На заняттях хімії під час вивчення тем “Вуглеводні”, “Синтетичні високомолекулярні речовини і полімерні матеріали на їх основі” студенти можуть підготувати проекти, що спрямовані на опрацювання і глибоке вивчення питань впливу хімічних сполук на здоров'я людини та навколишнє середовище. Майбутні фахівці предметної спеціалізації “Соціальна педагогіка” крім розвитку предметних компетенцій мотивовані на формування навичок, що допомагають їм краще розуміти процеси у навколишньому середовищі та розкривати в діалозі ці особливості широкому колу людей різного віку.

Метою роботи є вивчення проектної діяльності студентів, що дозволяє формувати життєві навички, особливо здоров'язбережувальну компетентність та екологічну грамотність.

Під час вивчення теми “Вуглеводні” відповідно до змісту матеріалу студенти ознайомилися із хімічними властивостями хімічних сполук, зокрема аренів, а також дізналися про поліциклічні ароматичні вуглеводні, що проявляють небезпечні біологічні властивості. Під час виконання та презентації результатів проектної діяльності студенти розглядають гомологічні ряди одноядерних та багатоядерних аренів, встановлюють зв'язки між складом, будовою, хімічними властивостями та застосуванням відповідних хімічних речовин.

Наприклад, проекти, в яких висвітлюється бензен (бензол) та його характеристики допомагають студентам сформуванню знання і навички застосування наукової інформації при поясненні впливу полімерних матеріалів на навколишнє середовище. Адже бензен є компонентом полімерів і володіє небезпечними біологічними властивостями. Тому для цієї сполуки встановлено середньодобову гранично допустиму концентрацію (ГДК) у повітрі на рівні $0,1 \text{ мг/м}^3$ (максимальна разова ГДК = $1,5 \text{ мг/м}^3$) [1]. Бензен викликає лейкемію, його в житлових будинках не повинно бути. Вивчаючи літературні данні студенти порівнюють вміст хімічних речовин у різних об'єктах і зазначають, що концентрація деяких синтетичних речовин, таких, наприклад, як толуол, у 10 разів вища в повітрі помешкання, аніж в атмосферному повітрі.

Під час вивчення теми “Полімерні матеріали” студенти ознайомилися із хімічними властивостями полімерів, тривалістю розкладання пластикових пляшок, поліетиленових пакетів, та впливом полімерних матеріалів на навколишнє середовище, а також альтернативними способами утилізації та переробки відпрацьованих полімерних матеріалів. Особливо цікавою інформацією для студентів стали проекти, що повідомили про шляхи міграції полімерних матеріалів та хімічних речовин (стоків) в об'єктах: ґрунт-вода-повітря; вода-риба-організм людини. Презентації із відповідними малюнками та схемами надовго залишаються в пам'яті студентів. Наукова інформація і бажання зробити корисний внесок у покращення навколишнього середовища роблять роботу студентів під час проектів важливою та закладають необхідні життєві навички.

Таким чином, під час вивчення хімії та виконання проектів студенти формують знання природничо-наукової картини світу, розуміють причинно-наслідкові зв'язки у природі, застосовують хімічні знання для пояснення користі та шкоди, яку можуть наносити хімічні сполуки здоров'ю людини та навколишньому середовищу. Вчать безпечно поводитися із полімерними матеріалами, влаштовувати власне життєве середовище без шкоди для себе та інших людей, дотримуватися правил екологічно виваженої поведінки в довкіллі.

Література та джерела

1. Наказ МОЗ України № 52 від 14.01.2020 “Про затвердження гігієнічних регламентів допустимого вмісту хімічних і біологічних речовин в атмосферному повітрі населених місць”. URL : (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0156-20#Text>)

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ «СТОРИТЕЛІНГ» НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Каріна Щорчук,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

Педагогічний фаховий коледж ЧНУ ім. Ю. Федьковича

Науковий керівник – Сеничак Валентина, *викладач-методист, завідувачка відділення «Початкова освіта»*

У статті описано інноваційну технологію «Сторітелінг», з'ясовано її основні функції в освітньому процесі, структуровано етапи створення навчальних історій, подано зразки застосування на уроках української мови та читання.

Уміння говорити, формулювати власні думки – необхідні життєві навички для кожної людини. Так, у бізнесі технологія сторітелінг була визнана найкращою бізнес-ідеєю 2006 року. Незважаючи на те, що це далеко не новий спосіб, вперше широкій аудиторії представив його керівник корпорації з США Armstrong International – Девід Армстронг. У педагогіці метод сторітелінгу відомий ще з 90х років ХХ століття. Показовими роботами тут є закордонні праці Egan K. Teaching as storytelling та Rossiter M. Narrative and Stories in Adult Teaching and Learning.

В Україні дослідженням методу сторітелінгу почали займатися нещодавно і на сьогодні він вважається інновацією в освіті. Із вітчизняних праць можна знайти статті О. В. Караманова та М. С. Василюшиної, К.О. Симоненко, Е. В. Ерднієвої, Н. Гуциної. Навіть Василь Олександрович Сухомлинський, не усвідомлюючи того, впроваджував цю технологію. Він писав: «Словесна творчість – це могутній засіб розумового розвитку людини, перед якою відкривається світ. З того часу як слово стає для дитини інструментом, за допомогою якого твориться нова краса, дитина піднімається на нову сходинку бачення світу, досягає якісно нового етапу у своєму, духовному розвитку. Їй хочеться у слові виразити своє захоплення, свій подив перед красою світу».

Сторітелінг (story – історія; telling – розповідати) – це ефективний метод донесення інформації до аудиторії шляхом розповідання смішних, зворушливих або повчальних історій з реальними або вигаданими персонажами [2]. Саме технологія «Сторітелінг» дозволяє успішно розвинути комунікативну компетентність молодшого школяра на уроках української мови та читання. Навчальний матеріал, поданий у вигляді цікавої захоплюючої історії, сприяє розвитку особистісних якостей, демонструє унікальність уяви кожної дитини, дозволяє проявити активність та творчість[1, с.14].

Завдання сторітелінгу — за допомогою розповіді створити умови для мотивації здобувачів освіти до навчання, особливо під час вивчення важкої теми, допомагає краще засвоїти алгоритм чи послідовність запам'ятовування матеріалу, а також зацікавити учнів і доступно донести до них потрібну інформацію.

Визначимо основні функції сторітелінгу:

1. Мотиваційна (спосіб заохотити школярів, майбутніх письменників, вивчати ту чи іншу тему, реалізувати можливість творити).
2. Об'єднуюча (історії є інструментом розвитку дружніх, колективних стосунків у класі або навчальній групі).
3. Інструмент впливу (дозволяє позитивно впливати на учнів та формувати в них суспільно корисні погляди і переконання).
4. Комунікативна (історії здатні підвищити ефективність спілкування та розвинути зв'язне мовлення).
5. Утилітарна (один із найпростіших та найдоступніших способів донести до школярів зміст завдання або проекту).
6. Дослідницька (складання історії дає можливість проявити свою самостійність під час дослідження проблеми та добори способу подання досліджуваного матеріалу) [3].

Сторітелінг є ефективним методом навчання школярів. Принцип доступності навчання реалізовується через наявність в історії героя, який змінюється. Ці зміни відбуваються в процесі боротьби, наполегливої праці, виконання складних завдань тощо. Відповідно дітям набагато цікавіше слухати історії. Принцип міцності знань та емоційного навчання реалізовується через динамізм історії, яка впливає на почуття дитини. Тому всі здобувачі освіти уважно слухають навчальний матеріал, сприймають його, а потім з легкістю можуть відтворити.

Виділяють такі етапи створення навчальної історії:

- визначення теми та мети розповіді;
- формулювання конфлікту, навколо якого буде розгортатися сюжет;
- вибір героя та формулювання ключових подій;
- деталізація сюжетної лінії.

Наведемо способи застосування технології на уроках української мови та читання.

1. Квест. Структура: герой – ціль – зміна кількох локацій та вирішення в кожній із них певних завдань – почергове досягнення мінірезультатів – тріумф. Підходить для моделювання проблемних ситуацій, вирішення аналітичних завдань, закріплення набутих навичок та вмінь. Доцільно для квесту обрати байку Г. Сковороди «Орел і Черепаха» і разом сформулювати важливі філософські висновки.

2. Боротьба з монстром. Структура: головний герой – ціль – зустріч із дуже сильним монстром – боротьба та перемога – досягнення мети. Твір Л. Ніцой «Страшне страховисько» дає можливість вчителям початкової ланки освіти реалізувати елементи екологічного виховання, а здобувачам – навчитися долати перешкоди та досягати перемоги [4, с. 128].

3. Комікси. Вони вже стали невід'ємною частиною культури дітей із кліповим мисленням. Школярі із захопленням стежать за цілими «віртуальними всесвітами» (DC і Marvel). Сторітелінг дає змогу здобувачам початкової ланки освіти стати авторами коміксів, які будуть формуватися на основі вивченого матеріалу. Для прикладу візьмемо казку-п'єсу Н. Осипчук «Стрімкий, як вітер». Школярі зможуть систематизувати свої знання, обрати улюблений фрагмент, деталізувати сюжет та зобразити його у вигляді коміксу.

4. Перемога (класичний). Сюжет: головний герой – мета – перепони на шляху до цілі – подолання проблеми – результат. Цей сюжет можна використати для мотивації, пояснення процесів або явищ, вибору способів вирішення певних проблем чи завдань. Наприклад, скласти історію про м'який знак, який завжди перемагає і пом'якшує інші звуки.

5. Подорож героя. Класика з дитинства: є герой та проблема, що постає перед ним. Автор розповідає про шлях героя, у кінці на нас чекає хеппі-енд. Важливим елементом є кульмінація та чіткість викладу. Можна запропонувати здобувачам освіти скласти казку про Мову, її пригоди. Кожен автор обере свою подорож, насичену своїми пригодами.

6. 1001 ніч. Особливість цього способу в тому, що матеріал кожної історії поєднується. Таким чином створюється ціла серія оповідань з одними і тими ж персонажами. На уроках читання це може бути низка різнопланових історій про головного персонажа твору, що вивчається.

Розглянемо приклади застосування технології на основі уроку української мови в початкових класах.

Складіть розповідь на вільну тему, використовуючи не менше 20 прикметників.

Поміркуйте над спільною історією, де будуть використані всі відомі синоніми до слова «мрія».

Спробуйте створити комікс, в якому буде вестися діалог між прикметником та іменником. Існує декілька способів презентацій історії, складеної учнями: усно, письмово, в малюнках, в коміксах, в театральних постановках.

Сторітелінг є відносно новим прийомом навчання, але швидко завойовує популярність.

Цікаві та правильно побудовані історії – сильний інструмент оптимізації навчання та формування комунікативної компетентності.

Література та джерела

1. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.

2. Сторітелінг – ефективний метод навчання та виховання школярів. URL : <https://vseosvita.ua/library/storiteling-efektivnij-metod-navcanna-ta-vihovanna-skolariv-124628.html> (дата звернення 05.02.2022).

3. Сторітелінг як один з ефективних методів викладання. URL : <https://kumlk.kpi.ua/node/1410> (дата звернення 07.02.2022).

4. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 1, 2 класах серії «Шкільна бібліотека» / укладач Т. В. Стус. Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. 160 с.

МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ЧИСЛОВИМИ ВИРАЗАМИ

Софія Юзефко,

студентка 4 курсу спеціальності 013 початкова освіта

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Корінчук, викладач математики

У вивченні предметів у початковій школі математика слугує головною дисципліною для вивчення суміжних предметів, а в подальшому вміння і знання, набуті при її вивченні стають необхідними у житті і великим фундаментом навчання предметів в старших класах школи.

Вивчення математичної дисципліни у початкових класах спрямовано на досягнення різних цілей, а саме :

- забезпечення формування в учня основ уміння навчатися;
- розвиток мислення учня, його якостей особистості та інтересів до математичної науки;
- створення для кожної дитини можливості високого рівня математичної підготовки.

Основні змістовно-методичні лінії шкільного курсу математики з 1 по 4 клас включають у себе такі завдання: числова, алгебраїчна, геометрична, функціональна, логічна, аналіз даних, текстові задачі.

З найпростішими виразами – сумою і різницею – школярі починають ознайомлюватися в 1 класі (під час вивчення додавання і віднімання у межах 10).

Навчання учнів читати і записувати математичні вирази відбувається в поступово під час вивчення математичних понять і термінів. Лише у вивченні теми «Десяток» в словник учнів поступово вводяться назви арифметичних дій, терміни «доданок», «сума», «зменшуване», «від'ємник», «різниця».

Крім термінів вони мають усвідомити і деякі елементи символіки у математиці, а саме знаки дій (плюс, мінус); вони повинні навчитися записувати і читати найпростіші математичні вирази.

Математика на відміну від інших дисциплін, має абстрактний характер.

Доводиться оперувати різними поняттями, а саме: міра, число, просторові форми. Учитель початкових класів має нелегке завдання пов'язати навчання з життєвими прикладами, показати,

що виникнення математичних понять тісно переплітається з практичною діяльністю людей і є результатом узагальнення їм явищ дійсності.

Також варто зазначити, що кожен учень в міру своїх можливостей, розумових здібностей і вікових якостей сприймає даний матеріал.

Не кожен школяр зможе відразу зрозуміти базові основи математики, тому вчителю потрібно відповідально віднестися до цієї важливої справи. Варто ретельно обдумати, як математичне правило можна пояснити на прикладі повсякденного життя учнів. Педагог має звернути увагу на кожну помилку, яку допускається учень при вивченні основ даної дисципліни, щоб у подальшому вберегти дитину від помилок, які може допускати учень при роботі з числовими виразами.

У курсі математики зазначається, що поняття виразу вводиться за допомогою індуктивного означення, яке в силу вікових особливостей недоступне молодшим школярам. Саме тому в курсі математики початкової школи дітям не повідомляється означення виразу, а це поняття вводиться лише на індуктивній основі. Так, діти повинні розпізнавати математичні вирази серед інших математичних об'єктів, відрізнити їх від рівностей, нерівностей і рівнянь.

У початкових класах вирази, так само як і в курсі алгебри, поділяються на дві групи: найпростіші, до яких відносять будь-яке окремо взяте число або суму, різницю, добуток і частку; складені математичні вирази, які отримуються із найпростіших з допомогою їх комбінацій або використання дужок.

Методика введення елементів алгебри та математичної символіки в курс математики початкових класів дасть можливість:

1. Узагальнювати знання учнів про числа, арифметичні дії над ними та відношення;
2. Формувати уявлення у дітей про математичні вирази, числові рівності та нерівності;
3. Ознайомити з буквеною символікою, а отже із моделюванням явищ навколишньої дійсності;
4. Навчити розв'язувати задачі з буквеними даними;
5. Формувати початкові уявлення про функціональну залежність;
6. Навчити розв'язувати найпростіші рівняння та нерівності;
7. Більш повно і глибоко розкрити арифметичні поняття;
8. Довести узагальнення учнів до більш високого рівня;
9. Створити передумови для успішного засвоєння в подальшому вивченні систематичного курсу алгебри.

Для успішної роботи з формування у школярів молодшого віку уявлень про числові вирази та вирази із змінними вчителям потрібно знати мету та завдання вивчення цього матеріалу та володіти ТМО викладання алгебраїчної частини курсу математики початкових класів.

Враховуючи прийняте у курсі вивчення математики у початкових класах трактування поняття виразу, на основі аналізу методичної літератури, існуючих підручників з математики для I-IV класів та вимог навчальної програми з математики і державного освітнього стандарту можна твердити, що основними завданнями щодо формування уявлень молодших школярів про математичні вирази слід вважати наступні:

- навчити школярів розпізнавати та виділяти математичні вирази серед інших математичних об'єктів;
- навчити читати і складати, записувати математичні вирази та знаходити їхні числові значення;
- ознайомити з правилами послідовності під час виконання дій в обчисленні числового значення виразу та навчити користуватися цими правилами;
- навчити школярів порівнювати числа і вирази;
- почати формування уявлень в учнів про тотожні перетворення.

Основні труднощі виникають із тим, що в навчальному плані шкіл збільшується число досліджуваних дисциплін проте скорочується час на вивчення деяких з них.

У це число попадає й математична дисципліна. Тому ці обставини дали поштовх для створення нових теоретичних досліджень в області методики математики, пошуку інших підходів в організації навчального прогресу.

Тому ефективно викладання математики у школі не можливе без пошуків нових шляхів активізації пізнавальної діяльності учнів. Вони повинні не лише засвоїти дану програмою систему знань з предмета, а й навчитися спостерігати об'єкти, явища, процеси, уміти порівнювати їх.

І лише при ефективному виконанні цих методів і їх реалізації, при наполегливій праці вчителя і учнів ознайомлення школярів з числовими виразами буде легким і дасть свої результати.

Література та джерела

1. <https://studopedia.info/ukr/1-133.html>
2. <https://lektsii.org/11-17674.html>
3. <http://um.co.ua/10/10-11/10-111881.html>

УВАГА ЯК ПСИХІЧНИЙ ПРОЦЕС

Юлія Юрко, Катерина Козловська

студентки 1 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Ірина Фаловська,

доцент кафедри педагогіки та психології

Розкрито особливості процесу формування уваги у дитини та функціонування її у дорослої людини. Досліджено фізіологічні основи уваги, а також, проаналізовано ряд психологічних особливостей, які характеризують увагу.

Щохвилини людина отримує безліч різноманітної інформації і щоб не розгубитися у цьому потоці, слід її фільтрувати. Відповідно, щось пропускати, а дещо збирати і спрямовувати на це свою увагу. Метою цієї публікації є розкриття сутності уваги та її видів, а також дослідження розвитку формування уваги у дітей.

Слід зазначити, увага – це особлива форма психічної діяльності, яка виявляється у спрямованості та зосередженості свідомості на значущих для особистості предметах, явищах навколишньої діяльності або власних переживань [5]. Увага не є самостійним психічним процесом, будучи однією з сторін кожного психічного процесу (наприклад, пам'яті, сприймання або мислення), вона виявляється лише як спрямованість на щось і зосередженість на чомусь. Увага не має свого окремого специфічного продукту.

І. Павлов пов'язує увагу з осередком збудження, який виникає під впливом факторів, згаданих вище. Він писав: “Якби можна було бачити крізь черепну коробку і якби місце великих півкуль з оптимальною збудливістю світилося, то ми б побачили у думаючої свідомої людини, як її великими півкулями пересувається щораз інша за формою і величиною химерно неправильних образів світла пляма, оточена на всьому іншому просторі півкуль більш чи менш значною тінню”. Ця так звана “світла пляма” відповідає осередку збудження. А “тінь” – відповідає ділянкам гальмування [3].

Не можна не згадати академіка О. Ухтомського, який в свою чергу також зробив вагомий внесок для розкриття фізіологічних механізмів уваги. Відповідно його дослідженням, збудження нерівномірно розподіляється у корі головного мозку. Також можуть з'являтися певні осередки оптимального збудження, які є домінуючими. Мозковий центр, який дуже легко відкликається на зовнішні подразники характеризується дуже хорошою стійкістю збудження. Також він у змозі “підтянути” деякі нервові імпульси, що здатні викликати певні осередки збудження та підкріплюватися за їхній рахунок [3].

Французький психолог Т. Рібо, як і І. Сеченов, вважав, що уваги без її фізичного вираження не буває. У цьому зв'язку він висунув теорію рухової уваги. Увага, стверджував він, – це не духовний акт, що діє приховано, її механізм руховий. На думку Т. Рібо, людина, яка не вміє керувати м'язами, нездатна до уваги [4, с. 127].

Перші прояви уваги можна побачити уже у новонародженого під час смоктання. Під час дошкільного віку формуються властивості уваги і її довільність. Дитина привчається керувати собою і свідомо направляти свою увагу на певний предмет. Вона застосовує слово і вказівний жест

дорослого, увага стає опосередкованою. Мимовільна увага стає умовно-рефлекторною. Увага дитини формується у зв'язку з подальшим розвитком її життєдіяльності, з'являються у неї нові потреби, опануванням нею вмінням ходити, бігати, сидіти, говорити. Довільна увага починає формуватися у дітей дошкільного віку. Потрібні для цього умови утворюються в процесі виконання дитиною доручень, спілкуванні дитини з дорослим. Довільна увага спочатку є нестійкою і потребує підтримки від дорослого. А от старші дошкільники вміють ставити перед собою завдання і спрямовувати увагу на їх реалізацію.

В учнів середнього та старшого віку зростає витривалість уваги, здатність сконцентруватися на об'єктах, контролювати свою увагу і володіти нею. Тобто ми проявляємо свою увагу з народження, але впродовж всього життя все більше її тренуємо. Таким чином ми розвиваємо її властивості. Взагалі увагу можна схарактеризувати кількома особливостями.

Стійкість уваги – це час протягом якого людина залишається зосередженою на певному об'єкті. Тобто наскільки довго учні можуть зосередитись над одним завданням і виконувати його, не відволікаючись ні на що.

Концентрація уваги – людина концентруючись на одному, не помічає іншого. Коли уважно вдивляючись або вслухаючись в щось, людина не чує, що її кличуть, не помічає завад на дорозі. Якщо людина під час неспання перейнята якою-небудь роботою, то її увага завжди буває сконцентрована. Чим більше ми сконцентровані на певному об'єкті, тим менше ми помічаємо інші подразники. Але концентрація уваги на одному об'єкті не є постійно однаковою. Вона то більша, то менша. Це називається коливанням уваги [1].

Колівання уваги – це нетривалі короткочасні мимовільні зміни ступеня її інтенсивності.

Обсяг уваги – це кількість об'єктів, які ми можемо охопити і сприйняти у найкоротший час.

Розподіл уваги – здатність людини розподіляти свою увагу на виконання двох і більше видів діяльності. Так можна виконувати якусь роботу і в той самий час слухати музику чи свого товариша. Проте не можливо виконувати щось, що потребує участі одних аналізаторів. Людина одночасно не здатна писати два твори, одну пісню слухати, а іншу записувати [1].

Переключення уваги – це здатність людини швидко переключитись з одного на інший вид діяльності. Ця потреба виникає у різних професіях. Наприклад: водія, педагога, текстильниці, яка має справу з різними станками, льотчика. Ця здатність особливо потрібна там, де потрібно без зволікань перемістити свою увагу з одного об'єкта на інший.

Досліджуючи це, дійшли висновку, що за одну секунду можна переміщувати свою увагу до 3-4 разів. Тобто на зміни в середовищі ми реагуємо за 0,2 - 0,3 сек. Переміщення, рухливість середовища раціонального збудження – це фізіологічна основа переключення уваги [1]. Вибірковість уваги – це здатність людини зосередитись на певному об'єкті і не помічати інших збудників. Отже, ми звертаємо свою увагу на чомусь важливому для нас. З цього випливає, що кожен в процесі уваги витрачає багато ресурсів, зосередившись на чомусь. Людина може переключати свою увагу, зосереджуватись на одному чи кількох предметах. Усі ці властивості уваги проявляються у конкретному акті, визначаючи вплив уваги на її продуктивність діяльності [2]. У корі головного мозку можна простежити два процеси. Якщо людина на чомусь зосереджена, то в головному мозку осередок збудження. Всі інші ділянки перебувають у стані гальмування. Через це людина не помічає нічого, крім того на чому вона зосереджена. Збудження у мозку постійно переміщується.

Отже, доходимо до висновку, що розвиток уваги і пильності дуже тісно пов'язаний із самим розвитком особистості і будь-якої іншої її активності. Також вона залежить і від розвитку свідомості та самосвідомості, що і відіграє важливу роль у становленні системи довільних психічних процесів і вольових дій людини. Формування уваги є одним з головних психолого-педагогічних чинників ефективності трудової, навчальної та всіх інших видів діяльності. По дослідженнях можна також сказати, що увага є необхідною складовою для виконання будь-якої діяльності. Завдяки увазі ми можемо розпізнати деталі зображення. Тому ми повинні розвивати і тренувати її, для кращого функціонування.

Література та джерела

1. Загальна характеристика уваги. URL : <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/28915/> (дата звернення: 15.02.2022).

2. Основні властивості уваги. URL : https://stud.com.ua/89297/psihologiya/osnovni_vlastivosti_uvagi (дата звернення: 15.02.2022).

3. Увага URL : <https://uk.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/uk/PDF/pcux.1k4.pdf> (дата звернення: 15.02.2022).

4. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 127 с.

5. Увага. Властивості уваги. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/8prishak_osnovy_psiholog_pedagogiki/r226.htm (дата звернення: 15.02.2022)

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Ірина Ющик,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Надія Антонюк,

к. п. н., голова циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Розкрито суть поняття «Інтерактивні методи», розглянуто основні їх види та функціональне призначення в структурі уроку, з'ясовано роль інтерактивних методів в освітньому процесі початкової школи.

Реалізація у сучасному освітньому просторі інтерактивних методів навчання є на сьогодні одним із найважливіших напрямів викладання освіти. Це пов'язано з тим, що сучасні вимоги світу професії визначають необхідність занурення учня у контекст професійного поля ще етапі навчання з метою формування належного рівня професійних компетенцій. У зв'язку з цим процес навчання на сучасному етапі розвитку системи освіти пов'язаний саме з тими методичними інноваціями, до яких багато дослідників відносять інтерактивні навчальні технології [2, с. 49].

Навчальний процес, заснований на використанні інтерактивних методів навчання, забезпечує підвищення ефективності та продуктивності з методологічної позиції, що сприяє досягненню високих освітніх результатів, що задовольняють вимогам майбутньої професії. Також це важливо з точки зору заохочення учнів до навчального процесу. Перш за все, тут варто відзначити молодший шкільний вік, котрий є досить сприятливим для впровадження інтерактивних технологій у процес здобуття знань.

Слово – інтерактивний прийшло до нас з англійської і виникло від слова «інтерактив». «Inter» – це “взаємний”, «act» – діяти. «Інтерактивний» – означає сприяти, взаємодіяти чи знаходитися в режимі бесіди. Діалогу з будь-чим (комп'ютером), чи з будь-ким (людиною). Значить інтерактивне навчання – це, перш за все, діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія викладача і слухача.

Суть інтерактивних методів навчання у тому, що вони спрямовані як на широку взаємодію між педагогом і учнями, так і на взаємодію між самими учнями. Особливість цих способів навчання у тому, що вони передбачають активне домінування учнів у процесі навчання, роль педагога зводиться до напряму своєї діяльності для досягнення поставленої мети заняття.

Крім цього педагог займається розробкою плану заняття, найчастіше це інтерактивні завдання та вправи, у процесі виконання яких учні вивчають навчальний матеріал. Таким чином, можна сказати, що інтерактивні методи навчання – це свого роду спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має на увазі цілком конкретні та прогнозовані цілі навчання [1, с. 26].

Створені умови, засобами інтерактивних методів навчання, позитивно позначаються на продуктивності освітнього процесу, дозволяють учням отримувати знання, вміння та навички у комфортних психологічних умовах, а також створюють основу для подальшого вирішення проблем щодо влаштування після навчання.

Схема інтерактивних методів навчання будується на схемах взаємодії «педагог – учні» та «учень – учень» [4, с. 4]. Ці схеми мають на увазі те, що до процесу навчання залучає не тільки педагог, а й самі учні через взаємодію один на одного. Взаємодія «учень – учень» сприяє підвищенню навчальної мотивації, прояву ініціативності у процесі навчання. Знову ж таки, особливо актуальним це є у молодшій школі, коли учні із заохоченням ставляться до командної роботи та до взаємодії зі своїми однокласниками. Це допомагає вибудовувати комфортну атмосферу у класі та вчити дітей до спільної, колективної праці.

Так, говорячи про використання інтерактивних методів навчання в освітньому процесі початкової школи, необхідно зазначити, що найбільш ефективними та популярними визнаються такі методи як:

1) Метод творчих завдань, який дозволяє в ході вчення актуалізувати раніше набуті знання в ракурсі нових форм і підходів, що задають плюралістичність рішень у будь-якій конкретній творчій ситуації;

2) Метод дискусії, що дозволяє вирішувати різні проблеми з максимальним результатом використовуваних аргументацій, що сприяє формуванню власної концепції бачення рішень, формулювання висновків, суджень та ін.;

3) Метод презентації, що включає як використання в навчальному процесі форм самопрезентації, так і презентації проектів; метод презентації в даний час розглядається як один з найбільш актуальних, в рамках розширювального віртуального простору.

4) Метод тренінгів, який є похідним від методу моделювання і дозволяє в процесі багаторазового продукування шляху творчого вирішення завдань закріплювати необхідну навичку або вдосконалювати рівень потрібної компетенції;

5) Метод мозкового штурму – представлений потоком запитань і відповіді них, чи пропозицій з конкретної теми. Аналіз правильності чи неправильності пропозицій та відповідей здійснюється після проведення штурму. У аналізі беруть участь переважно учні, педагог лише коригує і направляє.

6) Акваріум – є одним з різновидів ділової гри. За своїм змістом та проведенням нагадує реаліті-шоу. Суть у тому, що педагог задає певну проблемну ситуацію, 2-3 учасники її обігрують, інші спостерігають і аналізують. Аналізу піддаються як дії, так і варіанти, запропоновані на вирішення проблеми [3, с. 45].

Звісно, зазначений вище перелік далеко не є повним та вичерпним, однак ми намагались навести саме такі методи, які вважаються найбільш доцільними та актуальними.

Усі інтерактивні методи навчання покликані вирішувати головне завдання, сформульоване НУШ – навчити дитину вчитися. Тобто істина не повинна подаватися в готовому вигляді. Набагато важливіше розвивати критичне мислення, засноване на аналізі ситуації, самостійному пошуку інформації, побудові логічного ланцюжка та прийнятті виваженого та аргументованого рішення [5, с. 120].

У процесі інтерактивного навчання учні мають змогу:

- аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу й таким чином зробити засвоєння знань доступнішим;
- навчитися формулювати власну думку, правильно її висловлювати, доводити власну позицію, аргументувати й дискутувати;
- навчитися слухати іншу людину, поважати альтернативну думку;
- моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації, їх моделювання;
- вчитися будувати конструктивні стосунки у групі, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути діалогу та консенсусу;
- розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт.

Використання інтерактивних методів забезпечує сприятливий психологічний мікроклімат в класі. Урок перестає бути актом передачі інформації від вчителя до учня, формуються нові відносини, в яких вчитель і учень виступають у ролі партнерів при досягненні однієї мети, з індивідуальним внеском кожного. Учень за таких умов відчуває себе успішним.

Таким чином, використання інтерактивних методів під час навчальної діяльності забезпечує подачу матеріалу у вигляді нестандартній, інноваційній формі, актуалізує важливість колективного вирішення завдань та звісно, спрямовує учнів на самостійне навчання, де вони не

просто покладається на вчителя, але й намагаються самостійно вирішувати завдання та засвоювати матеріал.

Отож, використання інтерактивних методів допомагає виконати головне завдання суспільства, підготувати особистість, здатну самостійно мислити та приймати рішення, починаючи з початкової школи.

Література та джерела

1. Кодлюк Я. П., Шишак А. М. Інтерактивні методи роботи з підручником у початковій школі. *Початкове навчання та виховання*. 2020. № 1–3. С. 25–30.
2. Коломієць Н. А. Застосування інтерактивних методів у навчанні молодших школярів: (дидактичний аспект). Умань : Візаві, 2020. 216 с.
3. Купцова Л., Седова О. Інтерактивні методи навчання у сучасній початковій школі : науково-практичний семінар для вчителів початкових класів. *Початкова школа*. 2019. № 3. С. 43–47.
4. Леонова Н. С. Інтерактивні технології навчання як засіб реалізації творчих здібностей. *Професійна компетентність*. 2013. № 4 (28). С. 2–7.
5. Міненко А. О. Дослідження актуальних питань розвитку творчих здібностей молодших школярів в педагогічній діяльності учителя початкової школи. *Наука і освіта*. 2014. № 8. С. 119–123.

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ

Софія Ярута,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

Відділення початкової та дошкільної освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Світлана Савчук,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології

Обґрунтовано важливість національно-патріотичного виховання молодших школярів у процесі НУШ, описано особливості формування патріота своєї Батьківщини.

Україна зараз переживає складні часи. Події, які відбуваються на сході країни протягом 8 років, переконливо доводять необхідність здійснення національно-патріотичного виховання підростаючого покоління. Неабияка роль в цьому процесі відводиться освітньому закладу, який має стати осередком становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудувати незалежну, демократичну державу, дбати про її національну безпеку, підвищення добробуту людей, сприяти єднанню українського народу та встановленню миру й злагоди в суспільстві. Патріотичне виховання підростаючого покоління завжди було одним з найважливіших завдань школи. Це складний педагогічний процес, в основі якого лежить формування патріотизму як особистісної якості. Під патріотичним вихованням у початковій школі розуміється поступове і неухильне формування в учнів любові до своєї Батьківщини.

У молодших школярів має вироблятися почуття гордості за Батьківщину та свій народ, пошану рідної культури, великих звершень народу.

Сутність патріотичного виховання в початковій школі полягає в тому, що патріотизм не нав'язується «наосліп», просто тому, що так треба – любити Батьківщину, у тому, що діти дізнаються, яка вона – наша Батьківщина, що вони можуть для неї зробити, за що можуть цінувати, поважати та любити її.

Особливістю патріотичного виховання в початковій школі є те, що у молодших школярів формуються лише основи патріотизму. Виходячи з вимог законодавства до особистісних результатів освіти і спираючись на Концепцію духовно-морального розвитку та виховання

особистості громадянина України, можна зробити висновок, що результати патріотичного виховання повинні відображати: 1) формування засад громадянської ідентичності; усвідомлення учнями поняття «Батьківщина»; 2) повага до культурного та історичного минулого України; 3) ціннісне ставлення до старшого покоління; 4) шанобливе ставлення до природи; 5) знання та повага державної символіки України; 6) поважне ставлення до історії та культури інших народів [1].

Національно-патріотичне виховання учнів початкових класів здійснюється у процесі навчально-пізнавальної діяльності [2]. Тому до освітньої роботи дуже важливо включати теми з патріотичного виховання молодших школярів на різних заняттях, уроках, святах, іграх. Традиційним стало відзначення Дня Соборності України, Дня єднання, річниці Небесної сотні і подій на Майдані, Дня української мови, Дня Перемоги у Другій світовій війні, Дня матері, Дня захисту дітей, Дня Збройних Сил України та інших свят. Розробити цікавий план для подальшої плідної роботи з даної теми, для того, щоб надалі заняття, бесіди та свята, проходили ще цікавіше, а досвід та знання, які набули діти, надалі ставали багатшими. Дуже важливо залучити батьків до шкільних заходів. Ефективною формою роботи є тематичні ранкові кола присвячені вивченню історії рідного міста, збиранню цікавої інформації про життя людей, їх побут, традиції. Тому завдання вчителя – зберегти для майбутнього ті предковічні здобутки народу, які лежать у підвалинах його існування, і передати наступному поколінню.

Національно-патріотичне виховання молодших школярів з першого класу формувати і розвивати свідоме ставлення дітей до своєї країни – вміння цінувати і поважати події минулого і сучасні досягнення нашого народу, розрізняти поняття добра і зла. Покоління, у якого виховано почуття патріотизму, готове до подвигу, відстоювання інтересів своєї країни. Кого ж можна назвати патріотом?

У посібнику Валентини Матящук є таке визначення: «...патріот України – це громадянин держави, який усіма можливими для нього способами сприяє її розбудові; любить свою Батьківщину і готовий до її захисту; поділяє ідею єдності всього українського народу й необхідності сконсолідованих зусиль суспільства для поліпшення загального рівня життя; дбайливо ставиться до національних багатств рідної природи і вимагає такого самого ставлення від навколишніх; шанує історичну пам'ять, державну мову та державні символи; любить рідну культуру, мову, національні свята, традиції і шанобливо ставиться до культурних надбань інших національностей країни; дотримується Конституції України та інших норм чинного законодавства, сприяє їх удосконаленню для загального блага; береже і зміцнює власне здоров'я і здоров'я співгромадян; дбаючи про власний добробут, поліпшує якість життя довколишніх та добробут держави; має активну громадянську позицію» [3]. Патріотичне виховання молодших школярів буде ефективним, якщо: здійснювати його ненав'язливо; поступово і дозовано впливати на почуття, переконання та діяльність вихованців; не нав'язувати патріотичні погляди зовні, але давати зразки кращого прояву патріотичних почуттів; залучати до участі у виховній роботі класу, школи батьків та громадськість; систематично використовувати ефективні елементи народної педагогіки, традиції національного виховання [3].

Отже, патріотичне виховання сьогодні є одним з актуальних завдань школи. Молодший шкільний вік є сензитивним для патріотичного виховання, оскільки в цьому віці діти активно отримують і накопичують знання про життя суспільства, про взаємини між людьми, про різні способи поведінки.

Література та джерела

1. Тронько П. Т. Краєзнавство України: здобутки і проблеми (до III з'їзду Всеукраїнської спілки краєзнавців). Київ : Інститут історії України НАН України, 2003. 125 с.
2. Вишневський О. Ще раз про народження громадянина: національне і громадське у сучасному українському вихованні. *Освіта*. 2002. № 8-9. С. 6–7.
3. Матящук В. П. Сучасне патріотичне виховання в школах України. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 384 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Редактори: **Сергій Марчук, Ірина Ковальчук**
Коректори: **Сергій Марчук, Ірина Ковальчук, Марія Козігора, Людмила Шуст**
Технічний редактор: **Тетяна Сірук,**
Дизайн: **Валентина Левицька**

ВОЛИНСЬКА ВЕСНА: ПЕРШІ ПАРОСТКИ НАУКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ VI Всеукраїнської студентської науково-практичної онлайн-конференції (з нагоди 300-річчя від дня народження Григорія Сковороди)

У збірнику вміщено тези доповідей учасників VI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Волинська весна: перші паростки науки» (м. Луцьк, КЗВО «Луцький педагогічний коледж», 25 березня 2022 року). Матеріали подано за загальною редакцією наукових керівників. Доробки авторів присвячені основним тематичним напрямкам конференції: Григорій Сковорода у національному та європейському вимірах; актуальні проблеми сімейної та дошкільної педагогіки, інклюзивної, початкової і професійної освіти; історико-педагогічні питання в контексті сьогодення; формування здоров'язбережувальної компетентності особистості; сучасні технології навчання та виховання школярів; психологічний вимір особистості.

Автори несуть відповідальність за зміст і достовірність поданої інформації.

Підписано до друку 22.03.2022. формат 60x84//16
Ум. друк. арк. 51,75. Зам. 48 . Тираж 100
Папір офсетний. Гарнітура Times. Друк офсетний

Друк ФОП Мажула Ю. М.
43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 47/35.
Тел. моб. 096 61 66 277, e-mail: y.mazhula@gmail.com
Свідоцтво державного комітету телебачення і радіомовлення України
N ДК 7514 від 25.01.2022 р.

УДК 001:37.091.12:004.773.7
© КЗВО «Луцький педагогічний коледж», 2022

